सुरसुंदर सोहामणा जी, नंदन छे तस चार ॥ प्रभु० ॥ ३ ॥
ते उपर एक इच्छतां जी, पुत्री हुइ गुणधाम ॥
रुप कला रति आगली जी, मदनमंजूषा नाम ॥ प्रभु० ॥ ४ ॥
पर्वत शिर सोहामणो जी, तिहां एक जिनप्रासाद ॥
रायपिताए करावीयो जी, मेरुशुं मंडे वाद ॥ प्रभु० ॥ ५ ॥

अर्थ—त्यां ते पर्वतमांहे रत्नसंचयानामे नगरी वसे छे, तेमां कनककेतु नामे राजा राज्य करे छे, ते विद्याधर राजाओनो (नरनाह के०) स्वामी छे ॥ २ ॥ ते राजाने रत्न जेवी रलियामणी रत्नमाला नामे पट्टराणी छे, तेने (सुरसुंदर के०) देवताना पुत्रनी परे सुंदर सोहामणा एवा चार पुत्र छे. तेनां नाम कहे छे. एक कनकप्रभ, बीजो कनकशेखर, त्रीजो कनकध्वज अने चोथो कनकरुचि. ए चारेनां नाम श्रीपाल चरित्रमां लख्यां छे ॥ ३ ॥ ते चार पुत्रनी उपरे इच्छतां थकां रुप, कला अने रतिए करी (आगली के०) वधे एवी जोवा योग्य अने गुणनुं (धाम के०) स्थानकरुप एक पुत्री थइ. तेनुं मदनमंजूषा एवुं नाम छे ॥ ४ ॥ हवे ए पर्वतना (शिर के०) शिखर उपर मस्तकरुप घणोज सोहामणो शोभितो मनने हरनार अने राजाना पिताना करावेलो एवो रत्नमय एक श्रीजिनप्रसाद छे. ते एटलो तो उंचो छे के, मेरुपर्वतथी पण वाद करवाने मंडी जाय एवो छे ॥५॥

सोवनमय सोहामणा जी, तिहां रिसहेसर देव ॥
कनककेतु राजा तिहां जी, अहनिशि सारे सेव ॥ प्रभु० ॥ ६ ॥

भक्ते भली पूजा करे जी, राजकुंवरी त्रण काल ॥
अगर उखेवे गुण स्तवे जी, गाये गीत रसाल ॥ प्रभु० ॥ ७ ॥
एक दिन जिन आंगी रची जी, **कुंवरीए** अति चंग ॥
कनकपत्र करी कोरणी जी, विच विच रतन सुरंग ॥ प्रभु० ॥ ८ ॥
आव्यो राय जुहारवा जी, देखे सुता विज्ञान ॥
मन चिंते धन्य मुज धुआ जी, चउसठ कलानिधान ॥ प्रभु० ॥ ए ॥
ए सरिखो जो वर मले जी, तो मुज मन सुख थाय ॥
साची सोवन मुद्रडी जी, काच तिहां न जडाय ॥ प्रभु० ॥ १० ॥

अर्थ—ते प्रसादने विषे सोहामणा–शोभिता मनने हरण करनारा एवा (श्रीरिसहेसर देव के०) श्रीऋषभदेवजी, तेनी रत्न जडित सोनामय प्रतिमानी स्थापना छे, तेनी कनककेतु नामे राजा रात्रि दिवस सेवा करे छे ॥ ६ ॥ तथा ते राजानी कुंवरी जे मदनमंजूषा छे, ते पण विशेषे करी प्रभात, मध्याह्न अने संध्या मली त्रणे काले भली भक्तिए करी अष्टप्रकारी पूजा करे छे, तथा अगर उखेवे छे, रसाल एटले सुंदर गीत गाइने प्रभुना गुणनी स्तवना करे छे ॥ ७ ॥ एक दिवसे ते कुंवरीए परिवार सहित त्यां आवीने अत्यंत (चग के०) मनोहर एवी श्रीजिनराजनी आंगी रची. तेणे (कनक के०) सोनानां पत्रां लइ तेमां कोरणी करीने तेनी वचवचमां रत्नो जड्यां, तेणे करी सुरंग एटले सारा रंगे शोभित कर्यां. एवी रीते घणा विस्तारे विधिपूर्वक आंगीनी

रचना करीने भाव सहित देववंदन करे छे ॥ ८ ॥ ते आंगी जुहारवाने माटे कनककेतु राजा त्यां आव्यो. ते पोतानी पुत्रीने पूजा करती देखी तेणे करेली आंगी रचना संबंधी चतुराइने देखीने पछी तेनुं (विज्ञान के०) ज्ञान जाणी मनमां चिंतवना करवा लाग्यो के, धन्य छे मारी (धुआ के०) पुत्रीने! ए पुत्री तो चोसठ कलानुं (निधान के०) घर छे. एणे आज आश्चर्यकारी, अपूर्व एवी पोतानी चतुराइ देखाडी छे ॥ ए ॥ माटे जेवी ए चतुर छे, तेवो एने एना सरखोज जो वर मली जाय, तो मारा मनमां घणुं सुख थाय, केमके जे साची सोनानी मुद्रिका होय, तेमां काच जडाय नहीं, परंतु हीरा, माणेक, पानां जडाय, तोज ते शोभाने पामे ॥ १० ॥

एम उभो शुने मने जी, चिंतातुर नृप होय ॥
इण अवसरे अचरिज थयुं जी, ते सुणजो सहु कोय ॥ प्रभु० ॥ ११॥
ओसरती पाछे पगे जी, जिनमुख जोती सार ॥
आवी गभारा बाहिरे जी, जव ते राजकुमारी ॥ प्रभु० ॥ १२॥
ताम गभारा तेहनां जी, देवाणां दोय बार ॥
हलाव्यां हाले नहीं जी, सलके नहींअ लगार ॥ प्रभु० ॥ १३॥
राजकुंवरी इम चिंतवे जी, मन आणी विखवाद ॥
में कीधी आशातना जी, कोइक धरी प्रमाद ॥ प्रभु० ॥ १४॥

अर्थ—एम कन्याना भर्तारनी चिंता चिंतवतो चिंतातुर थयो थको राजा शून्य मने

उनो छे. एवा समयने विषे एक आश्चर्य थयुं, ते सहु कोइ सांजलो ॥ ११ ॥ ते राजकुंवरी जिनराजनी पूजा करी, त्रण वार प्रणाम करी पाछे पगे उसरती, प्रधान श्रीजिनराजनुं मुख जोती थकी जे वारे ते गजारायी वहार आवी ॥ १२ ॥ ते वारे ते गजारानां वेहु बारणां देवाणां एटले बंध थइ गयां, ते एवां जमाइ गयां, के कोइ बलवंत पुरुष जो तेने हलावे, तोपण तेना हलाव्यां हाले नहीं, लगार मात्र (सलके के०) चसके नहीं ॥ १३ ॥ ते जोइ राजकुंवरी पोताना मनमां घणोज (बिखवाद के०) विषाद लावीने एम चिंतववा लागी के, में कोइक प्रमाद धरीने प्रजुनी आशातन कीधी छे ॥ १४ ॥

धिक् मुज जिन जोवातणो जी उपनो एह अंतराय ॥
दोष सयल मुज सांसहो जी, स्वामी करी सुपसाय ॥ प्रजु० ॥ १५ ॥
दादा दरिसण दीजीए जी, ए डुःख में न खमाय ॥
गेरु होय कुगेरुआं जी, छेह न दाखे माय ॥ प्रजु० ॥ १६ ॥
राय कहे वत्स ! सांजलो जी, दोष नहीं तुज एह ॥
दोष इहां छे माहरो जी, आणी तुज पर नेह ॥ प्रजु० ॥ १७ ॥
वरनी चिंता चिंतवी जी, जिणहरमांहे जेण ॥
ते लागी आशातना जी, बार देवाणां तेण ॥ प्रजु० ॥ १८ ॥
जिनवर तो रुषे नहीं जी, वीतराग सुप्रसिद्ध ॥
पण कोइक अधिष्ठायके जी, ए मुज शिक्षा दीध ॥ प्रजु० ॥ १९ ॥

अर्थ--माटे मारे जिनराजना मुख जोवापणाने धिक्कार छे, के जेथकी ए अंतराय उपन्यो. एम पोताने निंदतीथकी घणो पश्चात्ताप करती प्रभुने विनति करे छे के, हे स्वामिन्! हुं मंदभागिणी छुं. मारा उपर सुपसाय करीने जे में मध्य गभारामां दोष आचरया होय, ते सर्व दोष मुजने (सांसहो के०) माफ करो ॥ १५ ॥ हे दादाजी! तमे मुज पुण्यहीन दीनने दर्शन आपो. ए दुःख तो माराथी खमातुं नथी. कदापि छोरु तो कुछोरु होय, तोपण मातपिता तेने छेह देखाडे नहीं ॥ १६ ॥ एवी रीते ते पुत्रीने रोती थकी देखीने राजा कहे छे के, हे वत्से! तुं मारी वात सांभल के, ए तारो दोष नथी, पण अहीं तो मारो दोष छे. जे में तारा उपर स्नेह आणीने ॥ १७ ॥ श्रीजिनेश्वरना घरमांहे तारा वरनी चिंता चिंतवी, तेनी आशातना लागी, तेथी बारणां देवाणां छे ॥ १८ ॥ तो हे पुत्री! श्रीजिनवर तो निरागी सुप्रसिद्धपणे वीतराग छे, ते तो कोइनी उपर रुषे नहीं, पण कोइएक अधिष्ठायिक देवताए ए मुजने शिक्षा दीधी छे ॥ १९ ॥

ए कमाड विण उघडे जी, जाउं नहीं आवास ॥
सपरिवार नृपने तिहां जी, त्रण हुआ उपवास ॥ प्रभु० ॥ २० ॥
त्रीजे दिन निशि पाछली जी, वाणी हुइ आकाश ॥
दोष नथी इहां कोइनो जी, कांइ करो? रे विषाद ॥ प्रभु० ॥ २१ ॥
जेहनी नजरे देखतां जी, उघडशे ए बार ॥
मदनमंजूषातणो थशे जी, तेहज नर भरतार ॥ प्रभु० ॥ २२ ॥

ऋषभदेवनी किंकरी जी, हुं चक्केसरी देवी ॥
एक मासमांहे हवे जी, आवुं वरने लेवी ॥ प्रभु० ॥ १३ ॥
सुणी तेह हरख्यां सहु जी, रायने अति आणंद ॥
प्रेमे कीधां पारणां जी, दुर गयां दुःख दंद ॥ प्रभु० ॥ १४ ॥
दिन गणतां ते मासमां जी, ऊगे छे दिन एक ॥
तिणे जुवे सहु वाटडी जी, विकल्प करे अनेक ॥ प्रभु० ॥ १५ ॥

अर्थ—ते माटे हवे ए कमाड उघड्या विना मारे (आवास के०) घेर जवुं नहीं. एम कही राजा परिवार सहित त्यां देरासरमां रह्यो, तेने त्रण उपवास थइ गया ॥ २० ॥ पछी त्रीजा दिवसनी पाछली रात्रीए आकाशने विषे एवी वाणी थइ के, हे लोको! आमां कोइनो दोष नथी, माटे तमे विषाद शा वास्ते करो छो? ॥ २१ ॥ आ गभारानां बारणां जे देवाइ गयां छे तेनुं कारण एटलुं ज छे के, जे पुरुषनी नजरे देखतां वारमां आ बारणां उघडी पडशे, तेज नर ए मदनमंजुषा कुंवरीनो भर्त्तार थशे ॥ २२ ॥ हुं श्रीऋषभदेव स्वामीनी किंकरी एटले दासी चक्केसरी नामे देवी छुं. हवे हुं एक महीनामां वरने लइने आवुं छुं ॥ २३ ॥ एवी देवीनी वाणी सांभलीने सहु कोइ हर्षवंत थयां, अने राजाने पण अत्यंत आनंद उपन्यो. ते वारे प्रेमे करी पारणां कीधां, सर्वना दुःखना (दंद के०) ढगला दूर गया ॥ २४ ॥ त्यारथी दिवस गणतां हवे एक महीनामां बाकी एक दिवस ऊगो छे, ते माटे सहु कोइ वाटडी जोइ बेठां छे, अने अनेक प्रकारना विकल्प कर्या करे छे ॥ २५ ॥

पुत्र शेठ जिनदेवनो जी, हुं श्रावक जिनदास ॥
प्रवहण आव्यां सांभली जी, आव्यो इहां उल्लास ॥ प्रभु० ॥ २६ ॥
सुणी नाद नाटकतणो जी, देखण आव्यो जाम ॥
मनमोहन प्रभु! तुमतणुं जी, दरिसण दीठुं ताम ॥ प्रभु० ॥ २७ ॥
जाणुं देवी चक्केसरी जी, तुमे आण्या अम पास ॥
जिणहर बार उघाडतां जी, फलशे सहुनी आश ॥ प्रभु० ॥ २८ ॥
पूज्य! पधारो देहरे जी, जुहारो श्री जगदीश ॥
उघडशे ते बारणां जी, जाणुं विसवा वीश ॥ प्रभु० ॥ २९ ॥
बीजे खंडे एणी परे जी, सुणतां छट्ठी ढाल ॥
विनय कहे श्रोताघरे जी, होजो मंगलमाल ॥ प्रभु० ॥ ३० ॥

अर्थ—वली हुं एज नगरनो रहेवासी जिनदेव नामे शेठनो पुत्र जिनदास नामे श्रावक छुं. ते आजे प्रवहण आव्यां सांभलीने उल्लासथी अहीं तमारी पासे पट आवासमां एटले तंबुमां आव्यो छुं ॥ २६ ॥ अहीं नाटक थतुं हतुं तेनो (नाद के०) शब्द सांभलीने (जाम के०) जेवो हुं देखवा आव्यो, (ताम के०) तेहवेज हे मनमोहन प्रभु! में तमारुं दर्शन दीठुं ॥ २७ ॥ पण हुं जाणुं छुं जे, श्रीचक्केसरी देवीए गभारा उघाडवा सारुं तमनेज अमारी पासे आण्या छे. माटे श्रीजिनघरनां बारणां उघाडतां थकां सहुनी आशा फलशे ॥ २८ ॥ तो हे पूज्यजी! तमे दे-

राने विषे पधारो, अने श्रीजगदीश जे जगतना ईश्वर तेने (जुहारो के०) प्रणाम करो. हुं वीशे विश्वा एटले वीश वासा जाणुं छुं, जे तमारी नजरे देखतां ते बारणां अवश्य उघडशे. तेनी साथे अमारां पुण्य पण उघडशे ॥ २९ ॥ बीजा खंडने विषे ए रीते छठी ढाल कही. ते सांभलतां थकां श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे छे के, श्रोताजनोनां घरने विषे मांगलिकनी माला होजो ॥ ३० ॥

॥ दोहा ॥

तव हरखे कुंवर भणे, धवल शेठने तेम ॥
जइए देव जुहारवा, आवो दुर्मति फेम ॥ १ ॥
शेठ कहे जिनवर नमो, नवरा तुमे निचिंत ॥
विण उपराजे जेहनी, पहोंचे मननी खंत ॥ २ ॥
अमने जमवानो नहीं, घमी एक परवार ॥
सीरामण वालु जमण, करीए एकज वार ॥ ३ ॥
हवे कुंवर जावा तिहां, जब थाये असवार ॥
हरख्यो हेषारव करे, तेजी ताम तुखार ॥ ४ ॥
साथ लेइ जिनदासने, अवल अवर परिवार ॥
अनुक्रमे आव्या कुंवर, ऋषभदेव दरबार ॥ ५ ॥

अर्थ—ए व्यतिकर सांभल्यो ते वारे श्रीपाल कुंवर धवल शेठने तेमीने हर्षे करी कहे

छे के, हे शेठजी! हे पिताजी! तमे दुर्मति जे माठी मति तेने फेरवीने मारी साथे आवो तो देव जुहारवा जइए ॥ १ ॥ ते सांभली शेठ कहेवा लाग्यो के, तमे निरंतर कामकाज कर्या विना नवरा बेठा छो, वली विण उपराजे एटले उपार्जन कर्या विना पोतानी मेले लक्ष्मी मलती जाय छे, तमारा मननी खंत पूर्ण थाय छे, माटे तमे निश्चिंत छो, तेथी तमे सुखे श्रीजिनवरने (नमो के०) नमस्कार करो ॥ २ ॥ अमने तो व्यापारनां कामकाज करवामांथी जमवा ने माटे एक घमी वार पण परवारी शकीए तेम बनतुं नथी, तेथी सीरामण, वालु अने जमण, ए त्रणे एकज वार करीए छीए ॥ ३ ॥ हवे जे वारे श्रीपाल कुंवर त्यां जवाने माटे घोमा उपर स्वार थया (ताम के०) ते वखते (तेजी के०) कोइ दिवस चाबुक मारवो न पडे एवी जातिनो (तुखार के०) घोमो, ते हर्ष पामतो छतो (हेषारव के०) हणहणाट शब्द करे छे. अर्थात् ते घोमो पोताना हणहणाट शब्दे करी कुंवरने सारां शकुन आपे छे ॥ ४ ॥ पछी धवल शेठने त्यांज मूकी जिनदास शेठने साथे लइ तथा (अवर के०) बीजो पण जे (अवल के०) सुंदर परिवार. तेणे करी सहित कुंवर त्यांथी चाल्या. ते अनुक्रमे श्रीऋषभदेव स्वामीना दरबार पासे आव्या ॥ ५ ॥

एकेको आवो जइ, सहु गभारा पास ॥
कुंवर पछी पधारशे, इम बोले जिनदास ॥ ६ ॥
जिम निर्णय करी जाणीए, बार उघामणहार ॥
गभारे आव्या जइ, सहु को करे जुहार ॥ ७ ॥
हवे कुंवर करी धोतीयां, मुख बांधी मुखकोश ॥

जिणहरमांहे संचरे, मन आणी संतोष ॥ ८ ॥

अर्थ—त्यारे जिनदास शेठ एम बोल्या के, प्रथम सर्व श्रीसंघमांहेलो एकेको पुरुष प्रभुना गभारा पासे जइ आवो, अने श्रीपाल कुंवर पछी पधारशे ॥ ६ ॥ जेथकी बारणांना उघाडनार पुरुषने निश्चे करी जाणी लइए. एवुं सांभली सर्व कोइ गभारा पासे जइ जइने प्रभुने जुहार करता आव्या ॥ ७ ॥ हवे श्रीपाल कुंवर पण शुद्ध धोतीयां करी पहेरीने मुखे मुखकोश बांधी मनमां हर्षवंत थको संतोष आणीने श्रीजिनेश्वरना घरने विषे संचरयो ॥ ८ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ राग मल्हार ॥ बे बे मुनिवर विहरण पांगरयां जी ए देशी ॥

कुंवर गभारो नजरे देखतां जी, बेहु उघडीयां बार रे ॥
देव कुसुम वरषे तिहां जी, हुवा जयजयकार रे ॥ कुंवर० ॥ १ ॥
रायने गइ तुरत वधामणी जी, आज सफल सुविहाण रे ॥
देवी दीयो वर इहां आवीयो जी, तेजे झलामल भाण रे ॥ कुंवर० ॥ २ ॥

अर्थ—त्यां श्रीपाल कुंवरे पोतानी नजरे गभारो देखतां थकांज तरत ते गभारानां बेउ बारणां उघडी पड्यां, ते वारे देवोए कुसुमनी वृष्टि करी, अने ते वखते जयजयकार शब्द थयो ॥ १ ॥ राजाने पण तुरत वधामणी गई के, हे महाराज ! आजनो दिवस तो सफल सुविहाण थयो, देवोए जे वर दीधो हतो, ते अहीं आव्यो. ते तेजे करीने तो जेवो झलामल करतो सूर्य होय नहीं ? ते समान देखाय छे ॥ २ ॥

सोवन भूषण लाख वधामणी जी, देइ पंचांग पसाय रे ॥

सकल सजन जन परवर्यो जी, देहरे आवे नरराय रे ॥ कुंवर० ॥ ३ ॥
दीठो कुंवर जिन पूजतो जी, केसर कुसुम घनसार रे ॥
चैत्यवंदन चित्त उल्लसे (उजळे) जी, स्तवन कहे [1]इम सार रे ॥ कुंवर० ॥ ४ ॥
दीठा नंदन! नाभि नरिंदना जी, देवना देव! दयाल रे ॥
आज महोदय में लह्यो जी, पाप गयां पायाल रे ॥ कुंवर० ॥ ५ ॥
देव पूजीने कुअर आवीया जी, रंगमंडपमांहि जाम रे ॥
राय सजन जने परवर्या जी, बेठा करीय प्रणाम रे ॥ कुंवर० ॥ ६ ॥

अर्थ—वधामणीयाने सोनानां आभूषण तथा लाख पसाय करी वधामणीना पंचांग पसाय दईने सर्व स्वजन जनना परिवारे परवर्यो थको (नरराय के०) मनुष्योनो राजा देरे आव्यो ॥ ३ ॥ त्यां केशर, फूल अने घनसार जे बरास, तेणे करी श्रीजिनेश्वरने पूजता एवा कुंवरने राजाए दीठो, कुंवरे पण पूजा करी रह्या पछी चित्तने उल्लासे करी चैत्यवंदन कर्युं. एमज वली (सार के०) प्रधान घणां श्रेष्ट एवां स्तवनो कह्यां ॥ ४ ॥ त्यां कुंवर प्रभुनी स्तुति आवी रीते करे छे के, हे नाभि राजाना पुत्र श्रीऋषभदेवजी ! हे देवना देव ! हे दयाल ! में तमोने दीठा, तेथी आज में मोटा पुण्यनो उदय लह्यो, अने मारां जे पाप हतां, ते तो सर्व पातालमां पेसी गयां ॥ ५ ॥ एवी रीते देव पूजीने बहारना रंगमंडपमांहे जे वारे श्रीपाल कुंवर आव्या, ते वारे राजा पण सर्व सज्जन जनना परिवारे परवर्यो थको तेने प्रणामे प्रणाम करीने सर्वे बेसता हवा ॥ ६ ॥

---

१ नवकार

जिनदरबार उघाम्तां जी, अचरिज कीधी तुमे वात रे ॥
देवस्वरुपी दीसो आपणां जी, वंश प्रकाशो कुल जात रे॥ कुंवर० ॥ ७ ॥
न कहे उत्तम नाम ते आपणुं जी, नवि करे आप वखाण रे॥
उत्तर न दीधो तेणे रायने जी, कुंअर सयल गुण जाण रे ॥ कुंवर० ॥ ८ ॥
देखो अचंभो इणे अवसरे जी, हुउं गयणे उद्योत रे
उंचे वदने जोवे तव सहू जी, ए कुण प्रगटी? ज्योत रे॥ कुंवर० ॥ ए॥
विद्याचारण मुनि आवीया जी, देव घणा तस साथ रे ॥
जइ गभारे जिन वांदीया जी, थुणया श्रीजगनाथ रे॥ कुंवर० ॥ १० ॥
देवरचित वर आसने जी, बेठा तिहां मुनिराय रे ॥
दीए मधुर ध्वनि देशना जी, भविकश्रवण सुखदाय रे ॥ कुंवर० ॥ ११ ॥

अर्थ—पछी राजा कुंवरनी समस्त प्रकारे स्तुति करीने कहेवा लाग्यो के, श्रीजिनघरनां बारणां उघाम्तां तमे अचरिज जेवी वात करी, तेथी तमे कोइ देवस्वरुपी देखाओ छो, माटे कृपा करीने आपनां वंश, कुल, जाति ए सर्वनो प्रकाश करो ॥ ७ ॥ एवी राजाए प्रार्थना करी, परंतु उत्तम पुरुष पोते पोताने मुखे पोतानुं नाम मात्र पण कहे नहीं, अने पोतानां वखाण पण करे नहीं. एवा सर्व गुणनो जाण श्रीपाल छे, माटे तेणे राजाने कांइ पण उत्तर दीधो नहीं ॥ यतः ॥ परप्रणीता हि गुणा यशस्कराः, स्वयं प्रणीता न भवंति कीर्त्तये ॥ न सौख्यसौभाग्यकरा भवंति ते,

स्वयं गृहीतौ युवतीकुचाविव ॥८॥ इति ॥ कह्युं छे के बीजा पुरुषोवडे वखाणायला गुणो यश आपनारा थाय छे. परंतु पोतानी मेळे वखाणायला गुणवानना गुणो यश सुख अने सौभाग्य आपनारा थाय नहि. जेवी रीते के, पोते पोताना हाथे ग्रहण करेला स्त्रीना बे स्तनो पोताने सुख अने सौभाग्य करनार न थाय ॥ ८ ॥ (देखो के०) जुओ. एवा अवसरने विषे एक अचंबो देख्यो ते कहे छे. (गयणे के०) आकाशे उद्योत थयो, ते वारे उंचुं मुख करी सर्व जोवा लाग्या के, आ ते कया प्रकारनी ज्योति प्रगट थइ छे ? ॥ ९ ॥ एवामां घणा देवो जेमनी साथे छे एवा विद्याचारण मुनि आकाशथी नीचे उतरता त्यां आव्या. तेमणे प्रथम तो गभारा आगल जइ श्रीजिनने वांदीने श्रीजगत्त्रयना नाथने थुण्या एटले स्तव्या ॥ १० ॥ पछी देवोए प्रधान सिंहासन रच्युं, ते सिंहासन उपर मुनिराज आवी बेठा, त्यां भविक जीवना श्रवण जे कान, तेने सुखनी देनारी एवी देशना मधुर ध्वनिए एटले मीठा शब्दे करी देवा लाग्या ॥ ११ ॥

नव पद महिमा तिहां वरणवे जी, सेवो भविक! सिद्धचक्क रे ॥
इह भव परभव लहीए एहथी जी, लीलालहेर अथक्क रे ॥ कुंवर० ॥ १२ ॥
दुःख दोहग सवि उपशमे जी, पग पग पामे ऋद्धि रसाल रे ॥
ए नव पद आराधतां जी, जिम जग कुंअर श्रीपाल रे ॥ कुंवर० ॥ १३ ॥
प्रेमे सयल पूछे परषदा जी, ते कुण? कुंअर श्रीपाल रे ॥
मुनिवर तव धुरथी कहे जी, तेहनुं चरित्र रसाल रे कुंवर० ॥ १४ ॥

अर्थ--हवे मुनिराज तेवारे देशनामांहे नव पदना महात्म्यनुं वर्णन करता थकाज कहे छे के, जो जो जव्यो! हे महानुजावो! तमे जेथकी आ जव अने परजवने विषे अथाग एटले पार विनानी-जेनो थाग नहीं एवी लीलानी लहेर (लहीए के०) पामीए एवा श्रीसिद्धचक्र जगवानने सेवो. अहीं श्रीअरिहंतादिक नव पदना समुदायने सिद्धचक्र कहीए, जे माटे श्रीजिनेश्वरे कहेलां देवतत्त्व, गुरुतत्त्व अने धर्मतत्त्व, ए त्रणे तत्त्व आराधवा योग्य छे, ते त्रणे तत्व ए नव पदने विषेज छे, तेमां एक श्रीअरिहंत अने बीजा सिद्ध जगवान्, ए बे पद देवतत्वरुप जाणवां, तथा एक आचार्य, बीजा उपाध्याय अने त्रीजा साधु, ए त्रण पद गुरुतत्वरुप जाणवां, तथा एक दर्शन, बीजुं ज्ञान, त्रीजुं चारित्र अने चोथुं तप, ए चार पद धर्मतत्वरुप जाणवां. एम त्रण तत्वना उत्तर जेद नव थया. तेज नव पदने तमे परम जक्तिए करी आराधो ॥१२॥ ए थकी दुःख अने दौर्जाग्य सर्व उपशमी जाय, अने पगले पगले रसाल ऋद्धि पामे. ए नव पदने आराधता थका जेम जगतमांहे श्रीपाल कुंवर सुख पाम्या, तेम तमे पण पामो ॥ १३ ॥ ते सांजली सर्व पर्षदानां लोक त्यां प्रेमपूर्वक पूछवा लाग्यां के, हे महाराज! ते श्रीपाल कुंवर कोण थयो? तेनुं चरित्र कही संजलावो. ते वारे मुनिराजे पण ते श्रीपाल कुंवरनुं रसाल चरित्र त्यां (धुरथी के०) प्रथमथी मांमीने देरासरमां गजारनां कमाम आवी उघाड्यां त्यांसुधी कही संजलाव्युं ॥ १४ ॥

ते तुम पुण्ये इहां आवीयो जी, उघड्यां चैत्य दुवार रे ॥
तेह सुणीने नृप हरखीयो जी, हरख्यो सवि परिवार रे ॥ कुंवर० ॥ १५ ॥
इम कहीने मुनिवर उतपत्या जी, गयणमारग ते जाय रे ॥

ऊन्ना थइ ऊंचे मुखे जी, वंदे सहु तस पाय रे ॥ कुंवर० ॥ १६ ॥
ढाल सुणी इम सातमी जी, खंम बीजानी एह रे ॥
विनय कहे सिद्धचक्रनी जी, भक्ति करो गुणगेह रे ॥ कुंवर ॥ १७ ॥

अर्थ—ते श्रीपाल तमारां पुण्ये करी अहीं आव्यो, जेना देखवाथी चैत्यनां द्वार ऊघड्यां. ए कथा सांभळीने राजा घणो हर्षवंत थयो. तथा सर्व परिवार पण हर्ष पाम्यो ॥ १५ ॥ एवी रीते श्रीपालनो संबंध कही त्यांथी मुनिवर आकाशमार्गे (ऊतपत्या के०) जता हवा, तेमना पगने सर्व लोक ऊभा थइने ऊंचे मुखे करी वांदवा लाग्यां ॥ १६ ॥ एम बीजा खंमनी ए सातमी ढाळ सांभळीने हे भव्यो ! तमे सर्व उत्तम गुणोना घररुप एवा जे श्रीसिद्धचक्र भगवान् छे, तेनी भक्ति करो, एम श्रीविनयविजय ऊपाध्यायजी कहे छे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

बेठा जिनहर बारणे, मुख मंमप सहु कोय ॥
कुंवर निरखी रायनुं, हैडुं हरखित होय ॥ १ ॥
धन रिसहेसर कल्पतरु, धन चक्केसरी देवी ॥
जास पसाये मुज फळ्यां, मनवांछित ततखेवि ॥ २ ॥
तिलक वधावी कुंवरने, देइ श्रीफल पान ॥
स्वजन साखे प्रेमे करी, दीधुं कन्यादान ॥ ३ ॥

श्रीफल फोफल सयणने, देइ घणां तंबोल ॥
तिलक करीने छांटणां, कीधां केशर घोल ॥ ४ ॥
निज डेरे कुंवर गया, मंदिर पहोता राय ॥
बहु ठामे विवाहना, घणा महोत्सव थाय ॥ ५ ॥
वडी वखारण दे वडी, पापड घणा वणाय ॥
केलवीए पकवान्न बहु, मंगल धवल गवाय ॥ ६ ॥

अर्थ—हवे श्रीजिनघरनी बहार मुख मंडपने विषे सहु कोइ आवी बेठा छे, त्यां कुंवरने निरखीने राजानुं हैयुं हर्षित थाय छे ॥ १ ॥ राजा कहे छे के, कल्पतरु समान एवा श्रीऋषभेश्वर एटले आदिनाथ भगवान् तेने धन्य छे, वली चक्रेश्वरी देवीने पण धन्य छे, के जेना पसायथी मारां मनोवांछित ततखेवि एटले तुरत फलीभूत थयां ॥ २ ॥ एम चिंतवी श्रीपाल कुंवरने तिलक वधावी, श्रीफल तंबोल आपी, सर्व स्वजनोनी साखे प्रेमे करी राजाए कन्यादान दीधुं ॥ ३ ॥ तथा सयण जे स्वजन जनो तेमने पण श्रीफल जे नालियेर अने फोफल एटले सोपारी तथा घणां (तंबोल के०) पान दइ, तिलक करी, केशर घोलीने छांटणां कीधां ॥ ४ ॥ हवे कुंवर पोताने (डेरे के०) तंबुमां गया, अने राजा पोताने मंदिरे पहोंच्या. त्यां बहु स्थानके विवाह संबंधी घणा महोत्सव थाय छे ॥ ५ ॥ (वडी वखारण के०) मोटी वखारण एटले खवासण जे छे, ते वडीओ दे छे एटले आपे छे, घणा पापड वणाय छे, (बहु के०) घणा प्रकारनां पकवान्न तेने (केवली के०) केलवीने करे छे. मांगलिकनां धवल एटले धोल गीत गवाय छे ॥ ६ ॥

वाघा सीवे नवनवा, दरजी बेठा बार ॥
जमिया मणि माणेक जमे, घाट घमे सोनार ॥ ७ ॥
राय मंमाव्यो मांमवो, सोवन मणिमय थंन्न ॥
थंन्न थंन्न मणिपूतली, करती नाटारंन्न ॥ ८ ॥
तोरण चिहुं दिशि बारणे, नील रयणमय पान ॥
ऊमे मोती ऊमखा, जाणे सरग विमान ॥ ए ॥
पंच वरणने चंडुवे, दीप मोतीदाम ॥
मानुं तारामंमले, आवी कीयो विशराम ॥ १० ॥
चोरी चिहुं परवे चितरी, सोवन माणिक कूंन्न ॥
फूलमाल अति फूटरी, महके सबल सुरंन्न ॥ ११ ॥

अर्थ—दरजी लोको बारणे बेठा थका नवनवा वाघा शीवे छे, अने जमिया लोको छे, ते मणि अने माणिक जडे छे, तथा सोनार लोको नवनवा घाट घडे छे ॥ ७ ॥ हवे राजाए मांमवो मंमाव्यो छे. ते केवो छे ? तो के प्रथम तो ते मंमपमां संपूर्ण मणिरत्ने जमाव एवा सोनाना थंन्न उन्ना कीधा छे, ते मणिरत्नमयज देखाय छे, एवा थंन्ने मंमप विराजित छे, वली ते थंन्न थंन्नने विषे मणिरत्ननी पूतलीउं बनावी छे, ते जाणीए नाटारंन्नज करती होय नहीं ? एवी मुखमुद्राए रही थकी शोन्ने छे ॥ ८ ॥ तथा ते मंमपनी चारे दिशाउनां बारणांउने विषे नीलां रत्नमय पानांए करी

शोभित एवां तोरणो बांध्यां छे. ते तोरणोमां वली मोतीना ऋुमखा ऋुमी रह्या छे, तेथी लटकतां देखाय छे, ते जाणीए स्वर्गनां विमानज लटकतां होय नहीं? एवां थकां शोभे छे, अथवा ते तोरणो नीलां पानानां छे ते विमान जेवांज छे, अने विमानोमां मोतीउना ऋुमखा ऋुंबी रहेला होय छे, माटे ते तोरणो पण विमानसदृश शोभतां थकां देखाय छे ॥ ए ॥ वली ते मंरूपमां पांच वर्णना चंद्रवा बांध्या छे, ते चंद्रवाने विषे मोतीउनी (दाम के०) मालाउ बांधेली छे. ते केवी दीपे छे? ते वारे कवीश्वर कहे छे के, हुं एम मानुं छुं जे, आकाशमां रहेला ताराउना मंरूले आवीनेज अहीं विश्राम कीधो होय नहीं ? एवां ते मालाउनां मोतीउ देदीप्यमान थकां शोभे छे ॥ १० ॥ तथा वली राजाए चोरी वंधावी छे, ते केवी छे? तो के चारे वाजुए मणिरत्ने जराव एवा सोनाना (कुंज के०) घट, तेणे करी चितरेली छे. ते घराउने वली अत्यंत फूटरी एटले उंची सरस एवी फूलोनी मालाउ पहेरावेली छे, ते (सबल के०) घणी एवी जे (सुरंज के०) सुगंघ तेणे करी महकी रही छे ॥ ११ ॥

॥ ढाल आठमी ॥ राग खभायती ॥ सोहेलो करडो तिहां कोटवाल ॥ ए देशी ॥

हवे श्रीपाल कुमार, विधिपूर्वक मज्जन करे जी ॥
पहेरे सवि शणगार, तिलक निलारू शोभा धरे जी ॥ १ ॥
शिर खूणालो खूंप, मणि माणिक मोती जड्यो जी ॥
हसे हीराने तेज, जाणे हुं नृप शिर चड्यो जी ॥ २ ॥
काने कुंरूल दोय, हार हैये सोहे नवलखा जी ॥

जड्यां कंदोरे रतन, बांधे बाजुबंद बहेरखा जी ॥ ३ ॥

सोवन वींटी वेढ, दश आंगलिए सोहे जी ॥

मुख तंबोल सुरंग, नर नारी मन मोहे जी ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल कुंवर विधिपूर्वक स्नान मज्जन करे, ते करीने पछी सर्व प्रकारनां आभूषण आदिक शणगार पहेरे, ते पहेरीने पछी ललाटे तिलकनी शोभा धरता हवा ॥ १ ॥ वली श्रीपाल कुंवरना शिर एटले मस्तकने विषे खूणावालो खुंप बांध्यो छे, ते मणि, माणिक अने मोतीए करी जड्यो छे, तेमां जे हीरा जडेला छे, तेना तेज करी खुंप हसे छे, अर्थात् जाणीए हसतोज होय नहीं? एवो देखाय छे. त्यां कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, ते खूप एवुं जाणे छे जे, हुं (नृप के०) राजाना पण शिर उपर चढ्यो छुं, माटे हुं सर्व अलंकारमां उत्तम छुं, अथवा राजाउं करतां पण हु मोटो छुं, एवो गर्व आणीनेज जाणीए हसतो होय नहीं? ॥ २ ॥ वली बे कानने विषे बे कुंडल पहेर्यां छे, हैयाने विषे नवलखा हार शोभी रह्या छे, केडने विषे रत्ने जडाव कंदोरो बांध्यो छे, भुजाउंने विषे बाजुबंध बहेरखा बांध्या छे ॥ ३ ॥ बे हाथनी दशे आंगलिए सोनानी वींटीउं तथा वेढ शोभी रह्या छे, तथा मुख तो प्रथमथीज महा तेजस्वी छे, वली तंबोल चाववाथी विशेषे सुरंग एटले सारा रंगवालुं देखाय छे. एवा देदीप्यमान कुंवरने जोइने नर नारीनां मन मोहने पामे छे ॥४॥

कर धरी श्रीफल पान, वरघोडे जब संचर्या जी ॥

सांबेलां श्रीकार, सहसगमे तव परवर्यां जी ॥ ५ ॥

वाजे ढोल निशान, सरणाइ भुंगल घणी जी, ॥

रथ बेठी सयबर्ह, गाये मंगल जानणी जी ॥ ६ ॥
साव सोनेरी साज, हयवर हींसे नाचता जी ॥
शिर सिंदूर सोहंत, दीसे मयगल माचता जी ॥ ७ ॥
चहुटे चहुटे लोक, जुवे महोत्सव नवनवे जी ॥
इम महोटे मंमाण, मोहन आव्या मांमवे जी ॥ ८ ॥

अर्थ—हवे हाथमां श्रीफल पान लइने जे वारे वरघोमामां संचरथा, ते वारे हजारोगमे (श्रीकार के०) शोभाने धरनारां एवां सांबेलां तेनी साथे (परवरयां के०) आगल चाल्यां ॥ ५ ॥ ढोल, नगारां, निशान तथा शरणाइर्ज अने भुंगलो घणां वाजे बे, वली (सयबद्ध के०) सेंकमागमे स्त्रीर्ज–जानरमीर्ज जे बे, ते रथमां बेठी थकी मांगलिक गीतो गाय बे ॥ ६ ॥ (साव के०) केवल सोनेरीनो साज नांख्यो बे जेमनी उपर एवा (हयवर के०) श्रेष्ठ घोमावो नाचता थका–आनंदमां मग्न थया थका हींसे एटले हणहणाट करे बे. वली जेमना (शिर के०) मस्तकने विषे सिंदूर शोभे बे, एवा (मयगल के०) हाथीर्ज ते (माचता के०) मलपता थका (दीसे के०) देखाय बे ॥ ७ ॥ त्यां चौटा चौटाने विषे लोक नवनवे महोत्सवे करी जुवे बे. एवी रीते मोटे मंमाणे करी (मोहन के०) श्रीपाल कुंवर मांमवाने विषे आवी पहोंच्या ॥ ८ ॥

पोंखी आणया मांहि, सासुए उलट घणे जी ॥
आणी चोरीमांहे, हर्ष घणो कन्यातणे जी ॥ ए ॥

कर मेलावो कीध, वेदपाठ ब्राह्मण जणे जी ॥
सोहव गाये गीत, बिहुं पखे आप आपणे जी ॥ १० ॥
करी अग्निनी साख, मंगल चारे वरतीयां जी ॥
फेरा फरतां ताम, दान नरिंदे बहु दीयां जी ॥ ११ ॥
केलवीयो कंसार, सरस सुगंधो महमहे जी ॥
कवल ठवे मुखमांहि, मांहोमांहे मन गहगहे जी ॥ १२ ॥
मदनमंजूषा नारी, प्रेमे परणी इणी परे जी ॥
बिहुं नारीशुं जोग, सुख विलसे ससुराघरे जी ॥ १३ ॥

अर्थ—तेमने सासुए घणा उलट सहित पोंखीने मंरूप मांहे आण्या. वली कन्याने पण चोरीमांहे आणी, ते वारे तेना मनमां पण परणवानो हर्ष घणो छे ॥ ए ॥ पछी (कर मेलावो के०) हाथ मेलावो कीधो, ते वखते ब्राह्मण वेदपाठ जणे छे, वली बेहु पक्षवालानी (सोहव के०) सुवासण स्त्रीउ आप आपनी तरफनां गीत गाय छे ॥ १० ॥ पछी अग्निनी साखे करी चारे मंगल वर्त्तावीने वर कन्याने फेरा फेरव्या, ते वखते राजाए घणां प्रकारनां दान दीधां ॥ यतः ॥ दानह वेला उ-जला, जग विरलाको होय ॥ जलहर जल देवा समे, श्याम वदनधर जोय ॥ १ ॥ दानं महिमनि-दानं कुशलनिदानं कलंककरिसिंहः ॥ [1]श्रीकलंककंठनूतं, ? सिद्धवधूसंगमे दूतः ॥ २ ॥ इति ॥

१ श्रीनीलकंठमूतं (एम होय तो)

दान छे ते महिमानुं तथा कुशलनुं निदान एटले कारण छे, कलंकरुपी हाथीने मारवामां सिंह समान छे, श्रीनीलकंठवडे? वखाणाएलुं छे, अने सिद्धिरुपी स्त्रीना समागम कराववामां दूत सरखुं छे ॥ ११ ॥ पछी सरस सुगंधे करी महमहाट करी रह्यो छे एवो कंसार केलव्यो छे एटले बनाव्यो छे, तेना (कवल के०) कोलीया तेने हर्ष सहित स्त्री ने भर्त्तार बेहु जण मली मांहोमांहे मनना गहगहाटे करी एकेकना मुखमां मूके छे ॥ १२ ॥ ए रीते मदनमंजूषा स्त्रीने प्रेमे करी परण्या. हवे श्रीपाल कुंवर ससराने घेर रह्या थका बेहु स्त्रीउंने साथे सुखने (विलसे के०) जोगवे छे ॥१३॥

ऋषभदेव प्रासाद, उच्छव पूजा नित करे जी ॥
गीत गान बहु दान, वित्त घणुं तिहां वावरे जी ॥ १४ ॥
चैत्र मासे सुखवास, आंबिलउली आदरे जी ॥
सिद्धचक्रनी सार, लाखीणी पूजा करे जी ॥ १५ ॥
वरतावी अमारि, अठाइ महोत्सव घणो जी ॥
सफल करे अवतार, लाहो लीए लखमीतणो जी ॥ १६ ॥
इक दिन जिनहरमांहि, कुंअर राय बेठा मली जी ॥
नृत्य करावे सार, जिनवर आगल मनरली जी ॥ १७ ॥
इणे अवसर कोटवाल, आवी अरज करे इसी जी ॥
दाणचोरीए चोर, पकड्यो तस आज्ञा किसी? जी ॥ १८ ॥

अर्थ—अहीं कुंवर श्रीऋषभदेवजीना प्रासादने विषे मोटा आनंदे करी नित्य प्रत्ये उत्सव सहित पूजा करे छे. तथा घणां गीत गान करे छे, बहु दान आपतो थको त्यां घणुं (वित्त के०) द्रव्य वावरे छे ॥ १४ ॥ फरी चैत्र महीनो आव्यो, ते वारे सुखना आवासरुप आयंबिलनी ओली आदरीने श्रीसिद्धचक्रजीनी प्रधान लाखीणी पूजा करे छे ॥ १५ ॥ आठ दिवस पर्यंत अमारीनो पमह वर्त्तावीने एटले वगमावीने घणो मोटो अठाइ महोत्सव करयो. एवी रीते कुंवर पोतानो मनुष्यअवतार सफल करे छे, अने लक्ष्मी पाम्यानो लावो ले छे ॥ १६ ॥ एक दिवसे जिनेश्वरना देरामांहे कुंवर अने राजा ए बेउ जण साथे मली बेठा छे, अने (मन रुली के०) मननी मग्नताए श्रीजिनेश्वरनी आगल उत्तम नृत्य करावे छे ॥ १७ ॥ ए अवसरे कोटवाल आवीने राजाने एवा प्रकारनी अरज करवा लाग्यो के, हे महाराज! दाणचोरीए चोर थयेलो एटले दणचोरीनो करनार चोर अमे पकड्यो छे, तेने आप केवा प्रकारनी शिक्षा करवा हुकम करो छो? ते कहो ॥ १८ ॥

वली भांगी तुम आणा, बल बहुलुं इणे आदरयुं जी ॥
अमे देखाड्या हाथ, तव महोढुं ऊांखुं करयुं जी ॥ १९ ॥
राजा बोले ताम, दंम चोरनो दीजीए जी ॥
जिणहरमां ए वात, कहे कुंअर किम कीजीए? जी ॥ २० ॥
नजरे करी हजुर, पहेलां कीजे पारखुं जी ॥
पछे देइजे दंम, सहुए न होये सारिखुं जी, ॥ २१ ॥
आणयो जिसे हजुर, धवल शेठ तव जाणीयो जी ॥

कहे कुंअर महाराज! चोर भलो तुमे आणीयो जी ॥ २२ ॥

ए मुज पिता समान, हुं ए साथे आवीयो जी ॥

कोटिध्वज सिरदार, वाहण इहां घणां लावीयो जी ॥ २३ ॥

छोमावी तस बंध, तेम्नी पासे बेसामीयो जी ॥

गुनाह करावी माफ, रायने पाय लगामीयो जी ॥ २४ ॥

अर्थ--वली तमारी आज्ञा दीधी, ते पण एणे जांगी नाखी, तथा अमारी सामुं घणुं बल आदरयुं, परंतु अमे जे वारे खरेखरा हाथ देखाड्या, ते वारे तेणे पोतानुं मुख ऊांखुं करयुं ॥ १ए ॥ ते सांजली राजा बोल्यो के, एने चोरनो दंरु आपो, ते वारे कुंवर कहेवा लाग्यो के, हे स्वामिन्! जिनघरमां ए वात केम करीए? ॥ २० ॥ वली जे चोर होय, तेने प्रथम तो पोतानी नजर आगल हजुर करीने तेनी परीक्षा करीए, अने पछी जे कांइ तेने दंरु देवो घटे ते आपीए, शामाटे जे सर्व माणस कांइ सरखां न होय ॥ २१ ॥ पछी जे वारे राजानी हजुरमां तेने लइ आव्या, ते वारे ए धवल शेठ छे, एवुं जाणीने कुंवर राजाने कहेतो हवो के, महाराज! आ चोर तो तमे घणो जलो आएयो ॥ २२ ॥ ए तो मारा पिता समान छे, हुं एनी साथेज अहीं आव्यो छुं, वली ए तो कांइ सामान्य माणस नथी, परंतु कोटिध्वजो जे छे, तेनो पण ए सरदार छे, अने अहीं तमारा बंदरमांहे घणां वहाण लइ आव्यो छे ॥ २३ ॥ एम कही तेनां बांधन छोमावी शेठने तेम्नी पोतानी पासे बेसाड्यो, अने तेनो गुन्हो माफ करावी राजाने पगे लगाड्यो ॥ २४ ॥

राय कहे अपराध, एहनो परमेसर सह्यो जी ॥

अजरामर थयो एह, जेह तुमे बांहे ग्रह्यो जी ॥ २५ ॥
एक दिन आवी शेठ, कुंवरने एम विनवे जी ॥
वेची वहाणनी वस्तु, पूर्यां करीयाणे नवे जी ॥ २६ ॥
तुमे अमने इण ठाम, कुशल खेमे जिम आणीया जी ॥
तिम पहोंचाडो देश, तो सुख पामे प्राणीया जी ॥ २७ ॥
कुंअरे जणाव्यो भाव, निज देशे जावातणो जी ॥
तव नृपने चित्तमांहि, असंतोष उपज्यो घणो जी ॥ २८ ॥
माग्यां भूषण जेह, ते उपर ममता कीसी ? जी ॥
परदेशीशुं प्रीत, दुःखदायी होये इसी जी ॥ २९ ॥
सासु ससरो दोय, कर जोडी आदर घणे जी ॥
आंसु पडने धार, कुंअरने इणी परे भणे जी ॥ ३० ॥

अर्थ—राजाए कह्युं के, एनो अपराध तो परमेश्वरे सहन करयो, एटले माफ करयो, ए तो हवे अजरामर थयो जाणवो, कारण के जे तमे (बांहे ग्रह्यो के०) हाथे झाल्यो, ते अजर अमर थयो एमां कांइ नवाइ नथी ॥ २५ ॥ हवे एक दिवसे धवल शेठ आवीने श्रीपाल कुंवरने एम विनवे छे के, हे स्वामिन्! वहाणनी वस्तु सर्वे वेचीने फरी नवां करीयाणां लइ तेणे करी वहाण (पूरयां के०) भरयां ॥ २६ ॥ माटे तमे अमने आ ठेकाणे जेवी रीते क्षेम कुशल लाव्या

ठो, तेवी रीते फरी पाछा अमारे देश पहोचाडो तो सर्व प्राणी सुख पामे ॥ २७ ॥ ते सांजली कुंवरे पण पोताने देश जवानो ज्ञाव ससराने जणाव्यो, ते वारे राजाना चित्तने विषे घणो असंतोष उपन्यो ॥ २८ ॥ तथापि वली विचार्युं जे, मागी लावेलां आजूषणो होय, तेनी उपर फोकट ममता शी करवी? ते पण एवीज दुःखदायी होय ॥ २९ ॥ एम निर्धारी सासु अने ससरो बेउ जण बे हाथ जोडी घणा आदरे करी आंखमांथी आंसुनी धारा पडते थके कुंवर प्रत्ये एवी रीते (जगो के०) कहेतां हवां ॥ ३० ॥

मदनमंजूषा एह, अम उत्संगे उछरी जी ॥
जन्मथकी सुखमांहि, आज लगे लीला करी जी ॥ ३१ ॥
वाहाली जीवितप्राय, तुम हाथे थापण ठवी जी ॥
एहने म देशो छेह, जो पण परणो नवनवी जी ॥ ३२ ॥
पुत्रीने कहे वत्स! क्षमा घणी मन आणजो जी ॥
सदा लगे जरतार, देव करीने जाणजो जी ॥ ३३ ॥
सासु ससरा जेठ, लज्जा [1]विनय म चूकजो जी ॥
परिहरजो परमाद, कुलमरजादा म मूकजो जी ॥ ३४ ॥
कंत पहेली जाग, जागंतां नवि उंघीए जी ॥

१ घणी मन आणजोजी.

शोक्य बहेन करी जाण, वचन न तास उल्लंघीए जी ॥ ३५ ॥

अर्थ—के हे राजन्! ए मदनमंजूषा नामे पुत्री, ते अमारा खोलामां उछरी छे, एणे जन्मथकी मांडीने आज दिवस सुधी सदाय सुखमांहेज लीला करी छे ॥ ३१ ॥ ए पुत्री प्रायः अमारा जीवथी पण अमने घणीज वहाली छे, ते आज तमारे हाथे जेम थापण (छवी के०) स्थापी होय, तेम आपी छे माटे जो पण तमे नवनवी स्त्रीउं परणो, तोपण एने छेह देशो नहीं ॥ ३२ ॥ हवे पोतानी पुत्रीने शिखामण आपवा माटे राजा राणी कहे छे के, हे वत्से! तमे तमारा मनमां घणी क्षमा आणजो क्रोध करशो नहीं, अने सदा लगण भर्त्तारने तो देव करीनेज जाणजो ॥३३॥ वली सासु, ससरो अने जेठ, तेमनी लज्जा विनय करवानुं केवारे पण चूकशो नहीं. तथा प्रमादने परहरजो; त्याग करजो अने कुलनी मर्यादा मूकशो नहीं ॥ ३४ ॥ वली भर्त्तार जाग्याथी पहेली जागजे, तथा भर्त्तार जागतो होय, त्यां सुधी उंघीश नहीं, शोक्य होय, तेने वहेन जेवी जाणजे, शोक्यनुं वचन उल्लघन करीश नहीं ॥ ३५ ॥

कंत सयल परिवार, जम्या पछी भोजन करे जी ॥
दास दासीजण ढोर, खबर सहुनी चित्त धरे जी ॥ ३६ ॥
जिनपूजा गुरुभक्ति, पतिव्रता व्रत पालजो जी ॥
शी [1]कहीए? तुम शिख, इम अम कुल अजुवालजो जी ॥ ३७ ॥
रयण कोड परिवार, देइ नृपे वाहण भर्यां जी ॥
मयणमंजूषा धूअ, वोलावा सहु नीसरयां जी ॥ ३८ ॥

---

१ दइए

कांठे सयल कुटुंब, हैमां नर नेटी मल्यां जी ॥
तस मुख वारोवार, जोतां ने रोतां वल्यां जी ॥ ३ए ॥
कुंअर वाहणमांहि, बेठा साथे दोइ वहू जी ॥
काम अने रति प्रीति, मलीयां एम जाणे सहु जी ॥ ४० ॥
बीजे खंरु एह, ढाल थुणी इम आठमी जी ॥
विनय कहे सिद्धचक्र, नक्ति करो सुरतरु समी जी ॥ ४१ ॥

अर्थ--पोतानो नर्त्तार तथा बीजो पण परिवार जे होय, ते सर्वे जमी रह्या पठी तुं नोजन करजे. वली दास, दासीजन तथा ढोर प्रमुख सहुनी खबर लेवी, एवुं चित्त धरे एटले चित्त राखजे ॥ ३६ ॥ श्रीजिनेश्वरनी पूजा तथा गुरुनी नक्ति करजो, पतिव्रताव्रत पालजो, बीजी वधारे शिख तमने अमे शी कही देखारुीए? तमे एम शुनाचरण आचरीने अमारा कुलने अजवालजो ॥ ३७ ॥ एवी रीते पुत्रोने शिखामण आपीने पठी राजाए रत्न, ऋद्धि तथा बीजो पण घणो परिवार आपीने वहाण नरथां, अने मदनमंजूषा पुत्रीने वोलाववाने माटे सर्व कोइ नीसरयां ॥ ३७ ॥ वंदरने कांठे सर्व कुटुंब आवी हैमां नरी नेटीने मल्यां. पठी ते पुत्रीनुं मुख वारंवार जोतां जोतां अने रोतां थकां पाठां वल्यां ॥ ३ए ॥ हवे श्रीपाल कुंवर वहाणमांहे पोतानी बे स्त्रीउं साथे बेठा, ते सहु कोइ एमज जाणे ठे के, आ तो कामदेव अने तेनी रति तथा प्रीति ए स्त्रीउं तेज अहीं आवी एकठां मल्यां ठे, ए कविए उत्प्रेक्षा करी ठे ॥ ४० ॥ बीजा खंरुने विषे ए आठमी ढाल

एवी रीते स्तवी, माटे जो जव्यो! तमे (सुरतरु के०) कल्पवृक्ष समान मनोवांछितनी देवावाली एवी श्रीसिद्धचक्रजी महाराजनी जक्ति करो, एम श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे छे ॥ ४१ ॥

॥ चोपाइ ॥

खंम खंम मधुरो जिम खंम, श्री श्रीपालचरित्र अखंम ॥
कीर्त्तिविजय वाचकथी लह्यो, बीजो खंम इम विनये कह्यो ॥ १ ॥

अर्थ—ए रासनो खंम खंम (मधुरे के०) मीठाशवालो छे, जेम (खंम के०) खांमना कटका कटकामांहे मीठाश घणी होय तेम ए रासना पण खंम खंममां मीठाश घणी छे, अने श्री श्रीपाल राजानुं संपूर्ण चरित्र तो अखंमरुप छे. ते जे प्रमाणे श्री कीर्त्तिविजय उपाध्यायजीना मुखथी (लह्यो के०) सांजल्यो (एम के०) एज प्रमाणे आ बीजो खंम श्री विनयविजय उपाध्यायजीए कह्यो ॥ १ ॥

॥ इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्त्तिविजयगणिशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयविरचिते श्रीसिद्धचक्रमहिमाधिकारे श्रीश्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबन्धे विदेशगमने कन्याद्वयपाणिग्रहणेत्यादिवर्णनो नाम द्वितीयः खंमः समाप्तः ॥ २ ॥

प्रथम खंडे गाथा ॥ ३०२ ॥ द्वितीय खंडे गाथा ॥ २५५ ॥ सर्व गाथा ॥ ५५७ ॥

॥ इति श्री श्रीपालचरित्रे बालावबोधे द्वितीयः खंमः समाप्तः ॥ २ ॥

॥ श्रीसद्गुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ तृतीयः खंडः प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

सिद्धचक्रना गुण घणा, कहेतां नावे पार ॥
वांछित पूरे दुःख हरे, वंदुं वारोवार ॥ १ ॥
सभा कहे श्रीपालने, समुद्र उतारो पार ॥
अमने उत्कंठा घणी, सुणवा म करो वार ॥ २ ॥

अर्थ—श्रीसिद्धचक्र भगवानना गुण घणा छे,ते मुखथी कहेतां थकां तेनो पार आवे नहीं. ए श्रीसिद्धचक्र केवा छे ? तो के सेवनारनां मनोवांछित पूर्ण करे, अने दुःखने हरण करे, माटे ते श्रीसिद्धचक्रजीने हुं वारंवार वांदुं छुं ॥ १ ॥ हवे आ रासना सांभळनारा सभास्थ जनो कवीश्वरने कहे छे के, श्रीपाल कुंवरने समुद्रथकी पार उतारो, एटले श्रीपाल कुंवर समुद्रपार उतरीने कांठे आवे. ए वात सुणवानी अमने घणी उत्कंठा छे, माटे वार म करो, एटले व्याख्यान करवानो विलंब न करो ॥ २ ॥

कहे कवियण आगल कथा, मीठी अमीय समान ॥
निद्रा विकथा परहरी, सुणजो देइ कान ॥ ३ ॥
धवल शेठ झुरे घणुं, देखी कुंवरनी रिद्ध ॥

एकलमो आव्यो हतो, है है! दैव शुं कीध? ॥ ४ ॥

अर्थ—एवुं सनाजनोनुं बोलवुं सांजलीने कवीश्वर पण श्रीपालनी आगल कथा एटले समुद्रमां पड्या पछीनी जे कथा कहेवानी छे, ते कहे छे. ते कथा केवी छे? तो के अमृत समान मीठाशनी आपनारी छे, माटे हे श्रोताजनो! तमे निद्रा अने विकथाने परहरी एटले त्यागीने एकाग्र चित्ते कान दइने सांजलजो ॥ ३ ॥ हवे श्रीपाल कुंवरनी ऋद्धि देखीने अदेखो विचारो धवल शेठ घणुं घणुं झुरया करे छे के, अरे! आ तो एकलोज मारी साथे चाकर दाखल आवेलो हतो, तो है है इति खेदे, हे दैव! हे कर्म! आ ते तें शुं कीधुं? ॥ ४ ॥

वहाण अढीसें माहरां, लीधां शिरमां देइ ॥
जोउं घर किम जायशे?, ऋद्धि एवडी लेइ ॥ ५ ॥
एक जीव छे एहने, नाखुं जलधि मझार ॥
पछी सयल ए माहरुं, रमणी ऋद्धि परिवार ॥ ६ ॥
देखी न शके पारकी, ऋद्धि हिये जस खार ॥
सायर थाये दुबलो, गाजंते जलधार ॥ ७ ॥
वरसाले वनराइ जे, सवि नवपल्लव थाय ॥
जाय जवासानु कोस्युं?, जे जन्नो सूकाय ॥ ८ ॥

एम धवल शेठने कुंवरनी ऋद्धि देखवाथी अदेखाइ उपनी, तेथी विचार करवा मांड्यो

के, आ अढीसें वहाण तो मारा माथामां दइने एणे लइ लीधां, पण हवे जोउं तो खरो के, आ आटली ऋद्धि लइने केवी रीते पोताने घेर जाय छे? ॥५॥ ए एकज जीव छे. तेने हुं (जलधि के०) समुद्रमां नांखी दउं, पछी ए (रमणी के०) बे स्त्रीउं तथा ऋद्धि अने बीजो जे एनो परिवार छे, ते सर्वे मारुंज छे, ए वापडो क्यां लइ जवानो छे? एवा दुष्ट अध्यवसाय शेठना थया ॥ ६ ॥ अहीं कनिष्ठ पुरुषनां लक्षण उपर दृष्टांत कहे छे के, जेम (जलधार के०) मेघ ते गाजंते एटले गर्जारव करे, ते वारे (सायर के०) समुद्र दुर्बल थइ जाय. ए दृष्टांते जे पुरुषना हैयामां (खार के०) अदेखाइ होय, ते पुरुष पण पारकी ऋद्धि देखीने खमी शके नहीं ॥ यतः ॥ परवादे दशवदनः, परदोषनिरीक्षणे सहस्राक्षः ॥ स्वृत्तवित्तहरणे, बाहुसहस्रार्जुनो नीचः ॥ १ ॥ इति ॥ कह्युं छे के नीच माणस परनी निंदामां [1]दश मुखवाळो, परना दोष जोवामां [2]हजार नेत्रवाळो अने सज्जनना घरनुं हरण करवामां [3]हजार हाथवाळो होय छे ॥ ७ ॥ वली बीजो दृष्टांत कहे छे. जेमके वरसादना दिवसोमां अढार जार वनराजी एटले वनस्पतिनी पंक्ति जे छे, ते सर्वे नवपल्लव थाय छे, परंतु तेमां एक बिचारा जवासाना झाडनुं शुं जाय छे के, जे उन्नो ने उन्नो सुकाइ जाय छे? कांइज नहीं, परंतु जे अदेखुं माणस छे, ते बीजानी सारी स्थिति थयेली जोइने पोते दुःखी थाय छे, एम जाणवुं ॥८॥

जे किरतारे वड्डा कीया, तेहशुं केवी रीस ॥
दांत पड्या गिरि पाडतां, कुंजर पाडे चीस ॥ ए ॥

अर्थ—पण खरी वात तो एज छे के, जेने किरतारे मोटा करया, तेनी साथे वली केवी

---

१ रावण जेवो   २ इंद्रजेवो   ३ सहस्रार्जुन जेवो.

रीस करवी ? तेनी साथे रीस करवाथी उलटुं रीस करनारनेज दुःखी थवुं पडे छे. कोनी पेठे ? तो के जेम (कुंजर के०) हाथी जे छे, तेणे पोताने मोटो समजीने दांते करी गिरि जे पर्वत तेने पाडी नाखवा माटे उद्यम कर्यो, परंतु तेने पाडवा जतां उलटा पोतानाज दांत त्रूटी पड्या, ते वारे मोटी चीसो पाडीने नासवा मांड्युं. ए दृष्टांते अहीं धवल शेठ पण श्रीपाल कुंवरने दुःखी करवा माटे उद्यम करे छे, परंतु तेने दुःखी करवा जतां पोतानेज दुःखी थवुं पडशे, ते वात आगल कहे छे ॥९॥

॥ ढाल पहेली ॥

॥ राग मल्हार ॥ शीतल तरूवर छांहि, के वांह वालमनी रे ॥ के वांह० ॥ ए देशी ॥

देखी कामिनी दोय, के कामे व्यापीयो ॥ हो लाल के कामे व्यापीयो ॥
वली घणो धननो लोभ, के वाध्यो पापीयो ॥ होलाल के वाध्यो० ॥
लाग्या दोय पिशाच, के पीडे अति घणुं ॥ होलाल के पीडे० ॥
धवल शेठनुं चित्त, के वश नहीं आपणुं ॥ होलाल के वश० ॥ १ ॥

अर्थ—एम ते शेठ दुष्ट अध्यवसायने योगे एक तो श्रीपालनी (दोय के०) बे (कामिनी के०) स्त्रीउं छे, तेमने देखीने कामे करी व्याप्त थयो, तथा बीजुं वली श्रीपालनी पासे घणुं धन छे, ते लइ लेवानो लोभ शेठने लाग्यो. तद्रूप जे पाप तेणे करीने वाध्यो, अथवा धन लेवाना लोभे करी ते पापी शेठ वाध्यो. एम ते शेठने काम अने लोभ, ए बे (पिशाच के०) भूत आवीने वलग्यां, तेणे करीने अत्यंत घणोज पीडाय छे, तेथी ते धवल शेठनुं चित्त पण पोताने वश रह्युं नहीं ॥१॥

उदक न भावे अन्न, के नावे निदडी ॥ होलाल के नावे० ॥

उल्लस वालस थाय, के जक नहीं एक घमी ॥ होलाल के जक० ॥
मुख मूके निसास, के दिन दिन दुबलो ॥ होलाल के दिन० ॥
रात दिवस नवि जाय, के मन बहु आमलो ॥ होलाल के मन० ॥ २ ॥
चार मल्या तस मित्र, के पूछे प्रेमशुं ॥ होलाल के पूछे० ॥
कोण थयो तुम रोग, के कुरो एम शुं ॥ होलाल के कुरो० ॥
के चिंता उतपन्न, के कोइक आकरी ॥ होलाल के कोइक० ॥
जाइ थाउं धीर, के मन काठुं करी ॥ होलाल के मन० ॥ ३ ॥

अर्थ—तेम (उदक के०) पाणी तथा अन्न पण जावतुं नथी, वली निद्रा पण आवती नथी, उल्लस वालस एटले आलस विलस थया करे छे, एक घमी मात्र पण जीवने (जक के०) जंप वलतो नथी, मुखथी निसासा मूकतो थको दिवसे दिवसे दुर्बल थतो जाय छे. वली मनमां बहु (आमलो के०) आमलसेरमा लीधा करे छे, तेनां रात दिवस जतां नथी ॥ यतः ॥ प्रवासिको व्याधियुनः सरोषो, विद्यार्थचित्तः परदाररक्तः ॥ यस्यास्ति वैरी हि वियोगितोऽपि, ह्यष्टौ लभंते मनुजा न निद्राम् ॥ अर्थ—एक परदेश फरनार, बीजो व्याधिमान्, त्रीजो क्रोधयुक्त, चोथो विद्याभ्यासने विषे तत्पर, पांचमो धन मेलववामां आसक्त चित्तवालो, छठो पारकी स्त्रीमां आसक्त, सातमो जेने माथे दुश्मन छे ते, आठमो पोताना प्रिय जनथी वियोग पामेलो, एवा आठ प्रकारना मनुष्यो निद्राने पामता नथी ॥ १ ॥ २ ॥ एम दुःखने लीधे धवल शेठ अर्धी रात्रे सुतो उठी टलवलतो फर्या करे छे. ते जोइने तेना चार मित्र छे, ते तेने मल्या, अने प्रेमपूर्वक पूछे छे के, हे शेठजी !

तमोने श्यो रोग उत्पन्न थयो छे के, तमे आमतेम फरी रह्या छो? अथवा तमोने घणीज आकरी एवी कोइक चिंता उत्पन्न थइ छे? के शुं थयुं छे? जे कांइ थयुं होय, ते पण हे नाइ! मन कठण करीने धीरजवान् थइने ॥ ३ ॥

दुःख कहो अम तास, के उपाय विचारीए ॥ होलाल के उपाय० ॥
चिंतासायर एह, के पार उतारीए ॥ होलाल के पार० ॥
लज्जा मूकी शेठ, के कहे मन चिंतव्युं ॥ होलाल के कहे मन० ॥
तव चारे कहे मित्र, के धिक्! ए शुं लव्युं ? ॥ होलाल के धिक्० ॥ ४ ॥

अर्थ--तमोने जे दुःख पेदा थयुं होय, ते अमोने कहो, तो अमे (तास के०) तेनो उपाय विचारीने आ चिंतारुप समुद्रमांथी तमोने पार उतारीए. ते वारे शेठे पण लज्जा मूकीने उनो निसासो नाखी पोताना मननुं चिंतवेलुं काम जे हतुं, ते मित्राने कह्युं के, अरे नाइउं! मारे शरीरे कोइ पण रोग पीका करतो नथी, परंतु आ श्रीपालने मारी नाखवो, ए मारा मननी पीका छे. ते मने पीडे छे दुःख आपे छे, ए सर्व वृत्तांत तेणे पोताना मित्रो आगल कही संजलाव्यो. एवी वात सांजली, ते वारे ते चारे मित्रो कहेवा लाग्या के, अरे धिक्कार छे तुजने ! के आ अमारा कानने शूल लागे. एवुं तुं शुं (लव्यो के०) बोल्यो? आ ते शुं तारी अक्कल ठेकाणे नथी? के बीजा कोइ सामान्य माणसना धननुं हरण करवुं, ते पण उत्तम पुरुषने योग्य नथी, तो आ तो तारो स्वामी छे, वली तारा उपर मोटो उपकारकर्त्ता छे, तेनुं धन हरणकरवुं, ए कार्य तो मोटा कष्टनुं देवावालुं समजवुं. तेमज अन्य कोइ पुरुषनी स्त्री नोगववी, तथा कोइ जीव मात्रने हणवो,

ते पण उत्तम पुरुषने महा निंदनीय छे, तो आ जे उपकारकर्त्ता स्वामी तेनी स्त्री जोगववी तथा तेने हणवो, एथी अवश्य नरके जवानो बंध पडे. एवुं पापकर्म मनमां चिंतवीने आ जीभे अमोने कहेतां थकां तारी जीभ पण केम चाली? माटे आज दिवस सुधी तो अमारे ने तारे मित्राचारीनो नातो हतो, पण हवे आवुं दुष्टपणुं तें चिंतव्युं, तेथी वर्त्तमानकाले तो तुं अमारा दुश्मन तुल्य छो, के जे तें आवा सर्व शिरोमणि—मस्तकना मणि सरखा महापुरुषनी उपर माठी चिंतवना करी ॥४॥

परनारीने पापे, के भवोभव बुडीए रे ॥ के भवो० ॥
किम सुरतरुनी माल, के कुहाडे कुडीए? रे ॥ के कुहाडे० ॥
परउपगारी एह, के जिस्यो जग केवडो रे ॥ के जिस्यो० ॥
दीठो प्रत्यक्ष जास, के महिमा एवडो रे ॥ के महिमा० ॥ ५ ॥
छोडाव्या दोय वार, के इणे तुम जीवता रे ॥ के इणे० ॥
उगरीयां धन माल, के जो पासे ए हता रे ॥ के जो पासे० ॥
तार्यां थंभ्यां वाहण, के इणे आगल रही रे ॥ के इणे० ॥
एहवो पुरुषरतन्न, के जग बीजो नहीं रे ॥ के जग० ॥ ६ ॥
करीए एहशुं द्रोह, के जो विरुद्ध ताकशो रे ॥ के जो० ॥
तो अणखूटे किहांइक, के अंते थाकशो रे ॥ के अंते० ॥
भाग्ये लाधी ऋद्धि, के इणे जो एवडी रे ॥ के इणे० ॥

पमी कांइ दुर्बुद्धि? के गले तुम जेवमी रे ॥ के गले० ॥ ७ ॥

अर्थ—वली ते मित्रो कहे छे के, हे शेठ! एक तो परस्त्रीने पापे जवोजव संसारमांहे बुमीए, वली एवो मूर्ख पण कोण होय के, जे (सुरतरु के०) कल्पवृक्षनी मालने कुहाडे करी छेमी नाखे? तेम ए पुरुष तो कल्पवृक्ष समान छे, वली ए पुरुष तो जगतमांहे जेवो केवमो परोपकारी छे, तेनी समान परोपकारी छे. जेनो एटलो महिमा तो प्रत्यक्ष तमेज दीठो छे. (ते आगल कहे छे) ॥ ५ ॥ एक बब्बरकूलना बंदर उपर अने बीजा रत्नद्वीपे, ए बे ठेकाणे तो तमने मारवानी तैयारी थइ हती, ते बे स्थानकेथी बे वार तमोने जीवता (छोमाव्या के०) मूकाव्या, तथा जो ए पासे हता, तो तमारां धन माल सर्वे उगर्यां, नहीं तो आज तमारी पासे एक कोमी पण रहेत नहीं, ने तमे पण जीवता रहेत नहीं. वली तमारां वहाण थंजाणां हतां, ते पण एणे आगल रहीने तार्यां, ते सर्व उपकार तमे जूली गया के शुं? माटे एवो रत्न सरखो पुरुष जगतमां बीजो कोइ नथी ॥ ६ ॥ तेथी अमे तमने कहीए छीए के, जो तमे एनी साथे द्रोह करीने (विरुद्ध के०) मावुं (ताकशो के०) इच्छशो–विचारशो, तो अंते तमे पोतेज क्यांइक वगर खूटे (थाकशो के०) मरण पामशो एटले आवरदा खुट्या विना मरण पामशो. अरे! जो एने जाग्ये एणे एटली ऋद्धि (लाधी के०) पामी, तो तमारा गलाने विषे (जेवमी के०) एटली दुर्बुद्धि केम आवीने पमी? अथवा एटली दुर्बुद्धि आवीने तमोने केम गले पमी छे? माटे अमे तो कहीए छीए के, तारुं धवल नाम छे, ते खोटुं छे, पण तुं मलिन कठोर स्वजाववालो छे, माटे कृष्ण लेश्याना योगे करी तारुं कालो एवुं नाम जोइए. तुजने देखवाथी अमारो आत्मा पण मलिनपणाने पामे ॥ ७ ॥

त्रण मित्र हितशिख, के एम देइ गया रे ॥ के एम० ॥
चोथो कहे सुण शेठ,!, के ए वैरी थया रे ॥ के ए वैरी० ॥
गणीए पाप न पुण्य, के लखमी जोमीए रे ॥ के लखमी० ॥
लखमी होये जो गांठ, के तो पाप विछोमीए रे ॥ के तो पाप० ॥ ८ ॥

अर्थ—एवी रीते त्रण मित्र हितनी शिखामण आपीने पोतपोताने स्थानके गया. (तव के०) ते वारे चोथो कपटस्वजावी मित्र हतो, ते फरी पण ते शेठनी पासे बेठो, अने कहेवा लाग्यो के, हे शेठ! तमे सांजलो के, ए त्रण मित्र तो उलटा तमारा वैरी थया, कारण के जेणे करी तमारी मोटाइ थाय, तेवुं ए चिंतवता नथी, माटे गया तो जवा द्यो. हुं एकलोज तमारां मनोवांछित पूर्ण करीश, तमे कोइ वाते चिंता करशो नहीं. मारो मत तो एवो छे के, पाप अने पुण्य कांइ पण गणीए (न के०) नहीं, परंतु लक्ष्मी जोमीए एटले एकठी करीए, कारण के जो लक्ष्मी गांठमां होय, तो पुण्ये करीने पापने विछोमी नाखीए ॥ ८ ॥

उपारजी इणे ऋद्धि, के काजे तादरे रे ॥ के काजे० ॥
धणी थावे जाग्यवंत, के कमाइ कोइ मरे रे ॥ के कमाइ० ॥
करशुं इस्यो उपाय, के ए दोलत घणी रे ॥ के ए० ॥
अने सुंदरी दोय, के थाशे तुमतणी रे ॥ के थाशे० ॥ ए ॥
जिम पामे विश्वास, मलो तिम एहशुं रे ॥ के मलो० ॥

मुखे मीठी करो वात, के जाणे नेहशुं रे ॥ के जाणे० ॥
मीठी लागी वात, के शेठने मन वसी रे ॥ के शेठने० ॥
आव्यो फीटणकाल, के मति तेहनी खसी रे ॥ के मति० ॥ १० ॥
दुधज देखे मांग, के न देखे मांकमो रे ॥ के न देखे० ॥
मस्तक लागे चोट, के थाये तव रांकमो रे ॥ के थाये० ॥
रोगी करे कुपथ्य, के लागे मीठरुं रे ॥ के लागे० ॥
वेदन व्यापे जाम, के थाये अनीठरुं रे ॥ के थाये० ॥ ११ ॥

अर्थ—हे शेठजी ! हुं एम धारुं छुं जे, ए श्रीपाले एटली ऋद्धि जे उपार्जन करेली छे, ते सर्व तारेज काजे छे, एम जाणजे. ते उपर दृष्टांत कहुं छुं, ते सांजल. जेम कोइ निर्जाग्य पुरुष होय, ते कमाइ एटले संचय करीने मरी जाय. पछी तेनी कमायेली लक्ष्मीनो धणी तो कोइ जाग्यवंत पुरुष होय तेज थाय, माटे आपणे कोइ एवो उपाय करशुं के, जेथी ए धणी जे दोलत छे, ते अने वली आ बे सुंदरी छे, ते पण सर्व तमारी थशे ॥ ए ॥ माटे हवे जेम ए तमारा उपर विश्वास पामे, तेवी रीते तमे एनी साथे मलो, तथा जेम ए जाणे के स्नेह करीनेज मने कहे छे, तेम तमे तमारा मुखे एनी साथे मीठी वात करो. ए चोथा मित्रनी वात ते शेठने मीठी साकर जेवी लागी, अने शेठना मनमां पण वसी जे, आ ठीक कहे छे, कारण के तेनो फीटणकाल आव्यो, ते वारे (तेहनी के०) तेनी मति पण खसी गइ ॥ १० ॥ तेनी उपर दृष्टांत कहे छे. जेम (मांकमो के०) वांदरो अथवा उपचारथी बिलामो जे छे, ते दुधनेज देखे छे, पण (मांग के०) मारवा तैयार

करी उगामी राखेली लाकडीने देखतो नथी. पछी जे वारे मस्तके चोट लागे, ते वारे बापडो रांक थइ जाय. तथा वली जेम कोइ रोगी पुरुष होय, ते कुपथ्य करे एटले खारुं खाटुं खाय, ते तेने मीठुं लागे, पछी जे वारे तेना योगे शरीरमां वेदना व्यापे, ते वारे अनिष्ट थइ पडे, तेम शेठजी पण मांकडा अने रोगीनी पेरे तत्पर थइ रह्या छे ॥ ११ ॥

बेसे कुंअर पास, के विनय घणो करे रे ॥ के विनय० ॥
तुं प्रभु! जीव आधार, के मुके इम उच्चरे रे ॥ के मुखे० ॥
पूरव पुण्य पसाय, के तुम सेवा मली रे ॥ के तुम० ॥
पग पग तुम्ह पसाय, के अम्म आशा फली रे ॥ के अम्ह० ॥ १२ ॥
जोतां तुम मुकचंद, के सवि सुख लेखीए रे ॥ के सवि० ॥
रखे तुमारी वात, के विरुइ देखीए रे ॥ के विरुइ० ॥
कुंवर सघली वात, के साची सद्दहे रे ॥ के साची० ॥
दुर्जननी गति जाति, के सज्जन नवि लहे रे ॥ के सज्जन० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे शेठजी ते चोथा मित्रनी आपेली शिखामण मुजब कुंवरनी पासे आवीने बेसे अने घणो विनय करे तथा मुखथी एम कहे के, हे प्रभु! तमे मारा जीवना आधार छो, पूर्वकृत पुण्यना पसायथी तमारी सेवा मने मली छे, पगले पगले तमारा पसायथी अमारी आशा फली छे ॥ १२ ॥ तमारा मुखरुप चंद्रमाने जोइने अमे सर्व सुख (लेखीए के०) जाणीए छीए,

माटे रखेने तमारी कोइ (विरुद्ध के०) माठी वात अमने देखवी पडे. एम कोइ वारे थाशोमां. एवी रीते कपटथी वातो करे, ते सर्व वातोने कुंवर तो साची करीने सद्दहे छे, कारण के दुर्जन माणसनी गतिनी रीत जे छे, ते सज्जन माणस लइ शके नहीं एटले जाणी शके नहीं ॥ १३ ॥

जे वाहणनी कोरे, के मांचा बांधीया रे ॥ के मांचा० ॥
दोर तणे अवलंबे, के उपर सांधीया रे ॥ के उपर० ॥
तिहां बेसीने शेठ, के कुंअरने एम कहे रे ॥ के कुंअरने० ॥
देखी अचरिज एह, के मुज मन गहगहे रे ॥ के मुज० ॥ १४ ॥
मगर एक मुख आठ, के दीसे जूजूआं रे ॥ के दीसे० ॥
एवां रुप सरुप, के न होशे ने हुआं रे ॥ के न होशे० ॥
जोवा इच्छो साहेब! के तो आवो वही रे ॥ के तो० ॥
पेछ काढशो वांक, के जे कांइ कह्युं नहीं रे ॥ के जे कांइ० ॥ १५ ॥
कुंअर मांचे ताम, के चढ्यो उतावलो रे ॥ के चढ्यो० ॥
उतरीयो तव शेठ, के धरी मन आमलो रे ॥ के धरी० ॥
बिहुं मित्रे बिहुं पासे, के दोर ते कापीया रे ॥ के दोर० ॥
करतां एहवां कर्म, के न बीए पापीया रे ॥ के न बीए० ॥ १६ ॥

अर्थ--हवे एक दिवसे ते चोथा मित्रनी सलाह प्रमाणे प्रथमथी जे वहाणनी कोरे

मांचा बांध्या छे, तेने जुनां दोरडानुं आलंबन करीने पोतानी संदेहाइए कपाय एवी रीते उपर सांधी मूक्या छे. त्यां शेठजी पोते बेसीने कुंवरने कहेता हवा के, हे स्वामिन्! एह अचरिज देखीने मारुं मन गहगहे छे, एटले तमोने ते अचरिज देखाडवाने मारुं मन उत्साह धरे छे ॥ १४ ॥ ते अचरिज ए छे के, मगरमत्स्य तो एक छे, पण तेनां मुख आठ छे, ते सर्वे जूदी जूदी जातिनां देखाय छे, माटे एवां रूप स्वरूपवंत तो थयां पण नथी, अने थशे पण नहीं, ए अपूर्व कौतुक में पूर्वे कोवारे पण दीठुं नथी, माटे हे साहेबजी! जो जोवाने इच्छताहो, तो वहेला अहीं आवो, नहीं तो पछी अमारो वांक काढशो के, अमने केम कह्युं नहीं? कारण के "घणुं जीवयानी जोयुं भलुं" एम लोकमां कहेवत छे ॥ १५ ॥ एवी वात सांभळीने कुंवर पण उतावळो मांचा उपर चढ्यो, ते वारे शेठ मनमांहे आमळो एटले कपट धरीने मांचा उपरथी उतर्यो, अने बेउ मित्र बेउ पासे उभा रहीने दोरडां कापी नाख्यां. कवि कहे छे के, जे पापी दुष्ट प्राणी छे, ते एवां नीच कर्म करतां थका जरा पण बीता नथी ॥ यतः ॥ जाळी करत लगत विलंब, विलंब न तूरे विचार ॥ जवन बनावत दिन लगत, ढहत न लागत वार ॥ १ ॥ इति ॥ १६ ॥

पडतां सायरमांहि, के नव पद मन धरे रे ॥ के० ॥
सिद्धचक्र प्रत्यक्ष, के सवि संकट हरे रे ॥ के सवि० ॥
मगरमत्स्यनी पूंठ, के बेठो थिर थइ रे ॥ के बेठो० ॥
वहाणतणी परे तेह, के पहोतो तट जइ रे ॥ के पहोतो० ॥ १७ ॥
औषधिने महिमाए, के जलजय निस्तरे ॥ रे के जल० ॥

सिद्धचक्र परभावे, के सुर सानिध करे रे॥ के सुर० ॥

त्रीजे खंडे ढाल, के पहेली मन धरो रे॥ के पहेली० ॥

विनय कहे भवि लोक, के भवसायर तरो रे॥ के भव० ॥ १८ ॥

अर्थ—दोर काप्याथी कुंवर समुद्रमां पड्या, ते पडतां वेंतज नव पदनुं ध्यान धरता हवा, अने ए नव पद जे सिद्धचक्र, ते तो सर्व संकट हरवाने प्रत्यक्षज छे, माटे पडतां वार तेज समये एक मगरमत्स्यनी पूंठ उपर पड्या, तेनी उपर स्थिर थइने बेठा, ते वारे वहाणनी पेरे ते मगरमत्स्य पण एक क्षणवारमां (तट के) समुद्रने कांठे जइ पहोंच्यो ॥ १७ ॥ श्रीपाल कुंवर औषधिना महिमाए करीने जलना भयनो निस्तार पाम्या. तथा वली श्रीसिद्धचक्रजीना प्रभावे करी (सुर के०) देवता आवी सान्निध्य करे छे. एम त्रीजा खंडने विषे ए पहेली ढाल, ते हे श्रोताजनो! तमे तमारा मनने विषे धरो. श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे छे के, हे भव्य लोको! जेम श्रीपाल समुद्रने तरी पार पाम्यो, तेम तमे पण (भव के०) संसाररुप समुद्रथी तरीने पार पामो. एवो आशीर्वाद आपुं छुं ॥ १८ ॥

॥ दोहा ॥

कोंकण कांठे उतर्यो, पहोतो इक वनमांहि ॥

थाक्यो निद्रा अनुसरे, चंपक तरुवर छांहि ॥ १ ॥

सदा [1]लगे जे जागतो, धर्ममित्र समरत्थ ॥

कुंअरनी रक्षा करे, दूर करे अनरत्थ ॥ २ ॥

दावानल जलधर हुवे, सर्प हुवे फूलमाल ॥
पुण्यवंत प्राणी लहे, पग पग ऋद्धि रसाल ॥ ३ ॥
करे कष्टमां पाडवा, दुर्जन कोडी उपाय ॥
पुण्यवंतने ते सवे, सुखनां कारण थाय ॥ ४ ॥
थल प्रगटे जलनिधि विचे, नयर रानमां थाय ॥
विष अमृत थइ परिणमे, पूरव पुण्य पसाय ॥ ५ ॥

अर्थ-- ते श्रीपाल कुंवर कोंकण काठे जई उतरयो, त्यां एक वन हतुं. तेमांहे पहोंच्यो परंतु तेने थाक लाग्यो, माटे चंपक वृक्षनी छायानी नीचे जइ सुइ रह्यो, एटले निद्राने अनुसरतो हवो ॥ १ ॥ जे सदा सर्वदा लगे जागतोज छे, एवो महा सामर्थ्यवान् धर्मरुप जे मित्र ते कुंवरनी साथे छे, तेज मित्र कुंवरनी रक्षा करे छे, अने अनर्थने दूर करे छे ॥ यतः ॥ आधयो व्याधयो विघ्ना, दुःस्वप्नाः कुग्रहा ग्रहाः ॥ दुर्जना दुष्टशकुना, बाधंते नैव धर्मिणः ॥ १ ॥ रोगारिचौरनीराग्नि,-गजमारीभुजंगमाः ॥ प्रेतवैतालभूताद्या, बाधंते नहि धार्मीकान् ॥ २ ॥ इति ॥ अर्थ-आधिउं, व्याधिउं, विघ्नो, खराब स्वप्नो, दुष्ट ग्रहो. दुर्जनो अने दुष्ट शकुनो धर्मी पुरुषोने बाधा करता नथी. तथा वळी-रोग, थोर, अहि, जल, अग्नि गज, मरकी, सर्प, भूत, वेताल विगेरे पण धर्मी पुरुषोने दुःख करी शकता नथी. ॥ २ ॥ जे पुण्यवत प्राणि छे, तेने (दावानल के०) अग्नि जे छे, ते (जलधर के०) मेघ समान (हुवे के०) थाय, अने सर्प तो फूलनी माला समान थाय, तथा

---

१ लागे

प्रकाशक–श्रावक भीमशी माणक,
जैन पुस्तक प्रसिद्ध करनार तथा वेचनार, मुबई

श्री श्रीपाळ राजानो रास

श्रीपाळ अने वसुपाळ राजाना सुभटो.

ते श्रीपाळ कुंवर कोंकण कांठे जइ उतरयो, तिहां एक वन हतुं ते मांहे पहोतो परंतु तेने थाक लाग्यो, माटे चंमक वृक्षना छायानी नीचे जइ सुइ रह्यो एटले निद्राने अनुसरतो हवो.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, माडवी मुबइ २.

दावानल जलधर हुवे, सर्प हुवे फूलमाल ॥
पुण्यवंत प्राणी लहे, पग पग ऋद्धि रसाल ॥ ३ ॥
कर कष्टमां पाडवा, दुर्जन कोडी उपाय ॥
पुण्यवंतने ते सवे, सुखनां कारण थाय ॥ ४ ॥
थल प्रगटे जलनिधि विचे, नयर रानमां थाय ॥
विष अमृत थइ परिणमे, पूरव पुण्य पसाय ॥ ५ ॥

अर्थ-- ते श्रीपाल कुंवर कोंकण कांठे जई उतरयो, त्यां एक वन हतुं. तेमांहे पहोंच्यो परंतु तेने थाक लाग्यो, माटे चंपक वृक्षनी छायानी नीचे जइ सुइ रह्यो, एटले निद्राने अनुसरतो हवो ॥ १ ॥ जे सदा सर्वदा लगे जागतोज छे, एवो महा सामर्थ्यवान् धर्मरुप जे मित्र ते कुंवरनी साथे छे, तेज मित्र कुंवरनी रक्षा करे छे, अने अनर्थने दूर करे छे ॥ यतः ॥ आधयो व्याधयो विघ्ना, दुःस्वप्नाः कुग्रहा ग्रहाः ॥ दुर्जना दुष्टशकुना, बाधंते नैव धर्मिणः ॥ १ ॥ रोगारिचौरनीराग्नि,-गजमारीभुजंगमाः ॥ प्रेतवैतालभूताद्या, बाधंते नहि धार्मीकान् ॥ २ ॥ इति ॥ अर्थ-आधिउं, व्याधिउं, विघ्नो, खराब स्वप्नो, दुष्ट ग्रहो. दुर्जनो अने दुष्ट शकुनो धर्मी पुरुषोने बाधा करता नथी. तथा वळी-रोग, थोर, अहि, जल, अग्नि गज, मरकी, सर्प, भूत, वेताल विगेरे पण धर्मी पुरुषोने दुःख करी शकता नथी. ॥ २ ॥ जे पुण्यवत प्राणि छे, तेने (दावानल के०) अग्नि जे छे, ते (जलधर के०) मेघ समान (हुवे के०) थाय, अने सर्प तो फूलनी माला समान थाय, तथा

१ लागे

ते प्राणी पगले पगले (रसाल के०) मनोहर एवी ऋद्धिने (लहे के०) पामे ॥ यतः ॥ विलीयंते स्वयं विघ्ना, हीयंते क्वापि न श्रियः ॥ क्षीयंते शत्रवः सर्वे, प्रसादात् पुण्यनृपतेः ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ–पुण्यरुपी राजानी कृपाथी विघ्नो पोतानी मेळे नाश पामे छे, तथा लक्ष्मी क्यांयपण त्याग करती नथी, अने सर्व शत्रुउ नाश पामे छे. ॥ ३ ॥ पण जे दुर्जन लोक छे, ते सुजनने कष्टमां पाडवाने माटे क्रोड उपाय करे छे, तोपण पुण्यवंत प्राणी जे छे, तेने तो ते सर्व दुःखने बदले उलटां सुखनांज कारणरुप थइ पडे छे ॥ ४ ॥ पूर्वकृत पुण्यना पसायथी जीवने (जलनिधि विचे के०) समुद्रमांहे पण (थल के०) पृथ्वी स्थल प्रगट थाय, अने (रान के०) अरण्यमांहे नगर प्रगट थाय, तथा जे विष होय, ते अमृत थइने परिणमे ॥ ५ ॥

॥ ढाल बीजी ॥

॥ राग मधुमादन ॥ जीरे म्हारे वाणी अमीय रसाल, सुणतां मुज आशा फली ॥ जीरे जी ॥ ए देशी ॥

जीरे म्हारे जाग्यो कुंवर जाम, तव देखे दोलत भली ॥ जीरे जी ॥
जीरे म्हारे सुभट भला सयबद्ध करे विनंति मन रुली ॥ जीरे जी ॥ १ ॥
जी० स्वामी अरज अम एक, अवधारो आदर करी जीरे जी ॥
जी० नयरी ठाणा नाम, वसे जिसी अलकापुरी ॥ जीरे जी ॥ २ ॥
जी० तिहां राजा वसुपाल, राज्य करे नर राजीयो ॥ जीरे जी ॥
जी० कोंकण देश नरिंद, जस महिमा जग गाजीयो ॥ जीरे जी ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे (जाम के०) जे वारे कुंवर निद्रामांथी जाग्रत थयो (तव के०) ते वारे

ते प्राणी पगले पगले (रसाल के०) मनोहर एवी ऋद्धिने (लहे के०) पामे ॥ यतः ॥ विलीयंते
स्वयं विघ्ना, हीयंते क्वापि न श्रियः ॥ क्षीयंते शत्रवः सर्वे, प्रसादात् पुण्यनृपतेः ॥ १ ॥ इति ॥
अर्थ–पुण्यरुपी राजानी कृपाथी विघ्नो पोतानी मेळे नाश पामे छे, तथा लक्ष्मी क्यांयपण त्याग
करती नथी, अने सर्व शत्रुउ नाश पामे छे. ॥ ३ ॥ पण जे दुर्जन लोक छे, ते सुजनने कष्टमां
पारुवाने माटे कोइ उपाय करे छे, तोपण पुण्यवंत प्राणी जे छे, तेने तो ते सर्व दुःखने बदले
उलटां सुखनांज कारणरुप थइ पडे छे ॥ ४ ॥ पूर्वकृत पुण्यना पसायथी जीवने (जलनिधि विचे
के०) समुद्रमांहे पण (थल के०) पृथ्वी स्थल प्रगट थाय, अने (रान के०) अरण्यमांहे नगर
प्रगट थाय, तथा जे विष होय, ते अमृत थइने परिणमे ॥ ५ ॥

॥ ढाल बीजी ॥

॥ राग मधुमादन ॥ जीरे म्हारे वाणी अमीय रसाल, सुणतां मुज आशा फली ॥ जीरे जी ॥ ए देशी ॥

जीरे म्हारे जाग्यो कुंवर जाम, तव देखे दोलत मली ॥ जीरे जी ॥
जीरे म्हारे सुभट भला सयबद्ध करे विनंति मन रुली ॥ जीरे जी ॥ १ ॥
जी० स्वामी अरज अम एक, अवधारो आदर करी जीरे जी ॥
जी० नयरी ठाणा नाम, वसे जिसी अलकापुरी ॥ जीरे जी ॥ २ ॥
जी० तिहां राजा वसुपाल, राज्य करे नर राजीयो ॥ जीरे जी ॥
जी० कोंकण देश नरिंद, जस महिमा जग गाजीयो ॥ जीरे जी ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे (जाम के०) जे वारे कुंवर निद्रामांथी जाग्रत थयो (तव के०) ते वारे

पोतानी आगल (देखे के०) जुए छे, तो त्यां दोलत मलेली–एकठी थयेली दीठी. ते शी दोलत दीठी? तो के ज्ञला सुज्ञट (सयबद्ध के०) शतबद्ध एटले सेंकमागमे एकठा थयेला सेवामां सावधान एवा पोतानी चारे बाजुए वींटया थका उज्ञा छे, ते सर्व (मन रली के०) मनने विषे हर्ष पामता थका बे हाथ जोमी पोताने विनति करे छे, एवी रीते दीठा॥ १॥ ते सुज्ञट कहे छे के, हे स्वामीन्! अमारी एक अरज छे, ते तमे आदर करीने (अवधारो के०) मान्य करो. हे प्रज्ञु! अहीं ठाणापुरी नामे नगरी छे ते केवी छे? तो के साक्षात जेवी अलकापुरी होय, तेवी वसे छे॥ २॥ तेमां वसुपाल नामे राजा राज्य करे छे, ते आखा कोकण देशनो राजा कहेवाय छे. जेनो महिमा जगतमां गाजी रह्यो छे॥ ३॥

जी० एक दिन सज्ञा मझार, निमित्तियो एक आवीयो॥ जीरे जी॥
जी० प्रश्न पूछेवा हेत, रायतणे मन ज्ञावीयो॥ जीरे जी॥ ४॥
जी० कहो जोशी! अम धूअ, मदनमंजरी गुणवती॥ जीरे जी॥
जी० तेहतणो ज्ञरतार, कोण थाशे? ज्ञलो ज्ञूपति॥ जीरे जी॥ ५॥
जी० किम मलशे? अम तेह, शे अहिनाणे जाणशुं?॥ जीरे जी॥
जी० कोण दिवस कोण मास, घरे तेमीने आणशुं?॥ जीरे जी॥ ६॥
जी० सकल कहो ए वात, जो तुम विद्या छे खरी॥ जीरे जी॥
जी० शास्त्रतणे परमाण, अम चिंता टालो परी॥ जीरे जी॥ ७॥

अर्थ— एक दिवसे ते वसुपाल राजानी सजाने विषे एक निमित्तप्रकाशक निमित्तियो आव्यो, ते निमित्तियो प्रश्न पूछवाने हेते राजाना मनमां घणोज (जाव्यो के०) गम्यो ॥ ४ ॥ तेथी राजाए प्रश्न पूछयो के, हे जोशी! तमे कहो के, अमारी बहु गुणवंती एवी एक मदनमंजरी नामे (धूअ के०) पुत्री छे, तेनो जलो जर्त्तार कयो जूपति थशे? ॥५॥ तथा ते अमने केवी रीते मलशे? तथा शी अहिनाणीए अमे तेने जाणशुं? तथा कये महीने अने कये दिवसे अमे तेने घेर तेडीने लावशुं? ॥६॥ माटे जो तमारी विद्या खरेखरी छे, तो ए सर्व वात अमने कहो, अने शास्त्रना प्रमाणे करी अमारी चिंता परी टालो, एटले दूर करो ॥ ७ ॥

जी० जोशी कहे निमित्त, शास्त्रतणे पूरण बले ॥ जीरे जी ॥
जी० पूरवगत आमनाय, ध्रुवतणी परे नवि चले ॥ जीरे जी ॥ ८ ॥
जी० सुदि दशमी वैशाख, अढी पहोर दिन अतिक्रमे ॥ जीरे जी ॥
जी० रयणायर उपकंठ, जइ जोजो तेणे समे ॥ जीरे जी ॥ ए ॥
जी० नव नंदन वनमांहि, शयन कीध चंपा तले ॥ जीरे जी ॥
जी० जोजो तस अहिनाण, तरुवर गया नवि चले ॥ जीरे जी ॥ १० ॥
जी० राये न मानी वात, एम कहे ए शुं केवली? ॥ जीरे जी ॥
जी० अमने मोकलीया आंहीं, आज वात ते सवि मली ॥ जीरे जी ॥ ११ ॥

अर्थ—एवुं सांजली ते जोशी पण शास्त्रना पूर्ण बले करीने पूर्वगत आमन्याथी निमीत्त

कहे छे. ते निमित्त केवुं छे? तो के ध्रुवना तारानी परे चलायमान थाय नहीं एवुं छे ॥ ८ ॥ ते कहे छे के, हे राजन्! वैशाख सुदि दशमीने दिवसे जे वखते अढी पहोर दिवस अतिक्रमे (तेणे समे के०) ते वखते रत्नाकर जे समुद्र, तेने कांठे जइने जोजो ॥ ए ॥ नव नंदन वनमांहे एटले मेरु पर्वतमां जे नंदन वन छे, ते तो शाश्वतुं छे, माटे ते नंदन वन तो ए नहीं, पण ते समानज अहीं आ समुद्रने किनारे बीजुं नवीन नंदन वन छे, तेमांहे चंपाना वृक्षनी नीचे शयन कीध एटले सुतो हशे, अने तेमां वली एवी (अहिनाण के०) निशानी जोजो जे, दिवसनो त्रीजो पहोर हशे, तोपण तरुवरनी छाया ते पुरुषनी उपरथी चलायमान थशे नहीं, परंतु तेनी उपरनी उपरज रहेशे ॥१०॥ एवी निमित्तियाए वात कही, पण राजाए ते वात मानी नहीं, कारण के राजाए विचार्युं जे, आटली बधी खुलासापूर्वक वात कहे छे, ते शुं ए केवली जगवान छे? ते वातनो निर्णय करवा करवा माटे आजे अमोने अहीं मोकल्या छे, ते अमे अहीं आव्या, अने जोयुं, तो आजे ते जोशीनी कहेली वात सर्व मली आवी ॥ ११ ॥

जी० प्रज्ञु! थाउं असवार, अश्वरत्न आगल धर्यो ॥ जीरे जी ॥
जी० कुंअर चाल्यो ताम, बहु असवारे परवर्यो ॥ जीरे जी ॥ १२ ॥
जी० आगल जइ असवार, नृपने दीए वधामणी ॥ जीरे जी ॥
जी० सन्मुख आव्यो राय, साथे लेइ दोलत घणी ॥ जीरे जी ॥ १३ ॥
जी० शणगार्या गजराज, अंबाडी अंबरज्ञमी ॥ जीरे जी ॥
जी० घंटा घुघरमाल, पाखर मणिरयणे जमी ॥ जीरे जी ॥ १४ ॥

जी० सोवन जमित पलाण, तेजाला तेजी घणा ॥ जीरे जी ॥
जी० जोतरीया केकाण, रथ जाणे दिनकरतणा ॥ जीरे जी ॥ १५ ॥

अर्थ—माटे हे प्रभु ! आ अश्वरत्न तमारी आगल धर्युं छे, तेनी उपर तमे स्वार थाउ. ते वारे घणे परिवारे परवर्यो थको कुंवर पण अश्व उपर चढीने चाल्यो ॥ १२ ॥ त्यां एक स्वार आगलथी जइने राजाने वधामणी दे छे; ते सांभलीने राजा पण घणी (दोलत के०) ऋद्धि लइने कुंवरनी सन्मुख आव्यो ॥ १३ ॥ हवे राजाए पोतानी साथे परिवार लीधो छे, ते कहे छे. मदोन्मत्त एवा (गजराज के०) हाथीउ शणगारया छे, तेमनी उपर अंबामीउ जे नाखेली छे, ते (अंबर के०) आकाशमां जइ अमी रही छे एटले लागी रही छे. तथा घंटा अने घुघरानी मालाउ तेणे करी सहीत पाखर जे नाखेली छे, ते मणि रत्ने जमाव छे ॥ १४ ॥ वली जेमनी उपर सुवर्णे जमित पलाण नाख्यां छे, तेणें करी शोभता देखाय छे एवा (तेजाला के०) तेजदार (तेजी के०) तेजी नामना घोमा ते घणा पोतानी साथे लीधा छे, तथा वली जेने विषे (केकाण के०) घोमा जोडेला छे, एवा घणा रथ साथे लीधा छे. ते रथ केवा शोभे छे? तो के जाणीए दिनकर जे सूर्य तेनाज ए रथ होय नहीं? एवा शोभे छे ॥ १५ ॥

जी० वर बेहेढां धरी शीश, सामी आवे बालिका ॥ जीरे जी ॥
जी० मोती सोवन फूल, वधावे गुणमालिका ॥ जीरे जी ॥ १६ ॥
जी० राजवाहन चकमोल, रयण सुखासन पालखी ॥ जीरे जी ॥
जी० सांबेलां सयबन्ध, केतु पताका नवलखी ॥ जीरे जी ॥ १७ ॥

जी० वाजे बहु वाजित्र, नाचे पात्र ते पग पगे ॥ जीरे जी ॥
जी० शणगार्यां घर हाट, पाट सावटूं ऊगमगे ॥ जीरे जी ॥ १८ ॥
जी० एम महोटे मंमाण, पेसारो महोच्छव करे ॥ जीरे जी ॥
जी० राय सकल गुण जाण, कुंअर पधराव्या घरे ॥ जीरे जी ॥ १९ ॥

अर्थ—तथा (वर बेहेढां के०) श्रेष्ठ गोत्रीआना कलशने (शीश के०) मस्तके धरीने महा रुपवंती अने गुणनी मालिका जेवी बालिकाउं सामी आवे छे, ते मोती अने सोनानां फुलोए करीने कुंवरने वधावती हवी ॥ १६ ॥ वली राजवाहन जे त्रामजाम अने चकमोल जे मोळी तथा रत्ने जमाव सुखासन अने पालखी तेमांहे (सयबद्ध के०) शतबद्ध एटले सेंकमोगमे सांबेलां बेठां थकां सन्मुख आवे छे, तेमज सर्वने जोवा योग्य एवी नवलखी केतु, पताका अने ध्वजाउंने सन्मुख लावे छे ॥ १७ ॥ तथा (बहु के०) घणा प्रकारनां वाजित्र वाजे छे, पगले पगले नाटकोनां पात्रो नाचे छे, वली नगरनां घर, हाट सर्व शणगारथां छे, ते (पाट सावटू के०) रेशमनां वस्त्रोए करी सुशोजित थकां ऊगमगी रह्यां छे ॥ १८ ॥ एम मोटे मंमाणे करीने सर्व गुणनो जाणकर एवो जे राजा, ते पोताना नगरमां कुंवरने (पेसारो के०) प्रवेश कराववानो महोत्सव करे, एवा महोत्सवे कुंवरने राजाए पोताने घेर पधराव्या ॥ १९ ॥

जी० जोशी तेमाव्या जाण, लगन तेहीज दिन आवीयुं ॥ जीरे जी ॥
जी० देइ बहुलां दान, राये लगन वधावीयुं ॥ जीरे जी ॥ २० ॥
जी० तेहीज रयणीमांहि, धूआ मयणारेखातणो ॥ जीरे जी ॥

जी० राये कर्यो विवाह, साजन मन उलट घणो ॥ जीरे जी ॥ २१ ॥
जी० गज रथ घणा भंमार, दीधा करमेलावणे ॥ जीरे जी ॥
जी० जइए महिमा देखी, सिद्धचक्रने भामणे ॥ जीरे जी ॥ २२॥
जी० पमीया सायरमांहि, एकज दुःखनी यामिनी ॥ जीरे जी ॥
जी० बीजी रात्रे जोइ, इणी पेरे परणया कामिनी ॥ जीरे जी ॥ २३ ॥
जी० नृप दीधा आवास, तिहां सुखभर लीला करे ॥ जीरे जी ॥
जी० मयणा रेहाशुं नेह, दिन दिन अधिकेरो धरे ॥ जीरे जी ॥ २४ ॥

अर्थ—पछी राजाए तेज वखते घणां शास्त्रना जाण एवा जोशीउने तेमावी लग्न जोवराव्युं, तो लग्न पण तेज दिवसे आव्युं, ते वारे राजाए जोशीने बहुलां दान एटले घणां दान आपीने ते लग्न वधावी लीधुं ॥ २० ॥ तेहीज रात्रिमांहे पोतानी मदनरेखा नामे जे पुत्री, तेनो राजाए विवाह कर्यो, ते वखते स्वजन जनोनां मनमां उलट एटले हर्ष घणो थयो ॥ २१ ॥ राजाए घणा हाथी, रथ तथा धनना भंमार ते हाथमेलावणामां आप्या. कवीश्वर कहे छे के, आवी रीतनो महिमा देखीने श्रीसिद्धचक्रने भामणे जइए ॥ २२ ॥ जुउ के, जे दिवसे समुद्रमां पड्या, ते एकज यामिनी एटले रात्रि दुःखनी गइ, अने बीजी रात्रिए तो आ पूर्वे कही आव्या एवी रीते कामिनी जे स्त्री, तेने परणया अने सुखमां आवी बेठां. ए सर्व श्रीसिद्धचक्रनो पसाय जाणवो ॥ २३ ॥ हवे राजाए रहेवा माटे आवास दीधा. तेमां रह्या थका सुखभर एटले घणा सुखमां मग्न थका लीला करे छे. त्यां मदनरेखा स्त्रीनी साथे दिवसे दिवसे अधिक स्नेह धरे छे ॥ २४ ॥

जी० नृप दीए बहु अधिकार, कुंअर न वंछे ते हिये ॥ जीरे जी ॥
जी० थयो थगीधर आप, पानतणां बीमां दीए ॥ जीरे जी ॥ २५ ॥
जी० जे कोइ अति गुणवंत, मान दीए नृप जेहने ॥ जीरे जी ॥
जी० तेहने बीमां पान, देवरावे कुंअर कने ॥ जीरे जी ॥ २६ ॥
जी० त्रीजे खंमे एह, बीजी ढाल सोहामणी ॥ जीरे जी ॥
जी० सिद्धचक्र गुणश्रेणी, नवि ! सुणजो विनये नणी ॥ जीरे जी ॥ २७ ॥

अर्थ—हवे श्रीपालने देश, नगरादिकना स्वामीपणा विगेरे घणा प्रकारना हुकम होदाना अधिकार राजाए देवा मांड्या, तथापि ते होदा लेवाने कुंवर वांछा करतो नथी, मात्र पानना बीमां देवा संबंधी थगीधरनी पदवी लइने पोते थगीधर थयो ॥ २५ ॥ एटले जे कोइ अत्यंत गुणवान् पुरुष होय, जेने राजा मान महत्त्व आपे, ते वारे तेने पानना बीमां कुंवरनी पासेथी राजा अपावे ॥ २६ ॥ ए त्रीजा खंमने विषे बीजी ढाल सोहामणी कही. एमां श्रीसिद्धचक्र नगवानना गुणनी श्रेणी जे श्रीविनयविजय उपाध्यायजीए (नणी के०) कही, ते हे नविजीवो ! तमे श्रवण करजो ॥२७॥

॥ दोहा ॥

वाहणमांहे जे हुइ, हवे सुणो ते वात ॥
धवल नाम कालो हिये, दरख्यो सातें धात ॥ १ ॥

अर्थ—हवे वहाणोमांहे जे वात थइ, ते सांजलो. शेठनुं नाम तो धवल छे, ते धवल

शब्दनो अर्थ उज्वल थाय छे, पण ते शेठ हैयामांहे कालो एटले श्याम छे, माटे श्रीपालने समुद्रमां नाखीने पोते साते धातुए हर्षवंत थयो ॥ १ ॥

मन चिंते मुज ज्ञाग्यथी, महोटी थइ समाधि ॥
पलकमांहि विण उंसरू, विरुइ गइ विराधि ॥ २ ॥
ए धन ने दोय सुंदरी, एह सहेली साथ ॥
परमेसर मुज पाधरो, दीधुं हाथोहाथ ॥ ३ ॥
कूमी माया केलवी, दोय रीऊवुं नार ॥
हाथे लेइ मन एहनां, सफल करुं संसार ॥ ४ ॥
दुःखीया थइए तस दुःखे, वयण सुकोमल रीति ॥
अनुक्रमे वश कीजीए, न होय पराणे प्रीति ॥ ५ ॥
धूरत इम चित्तमां धरी, करे अनेक विलाप ॥
मुखे रुवे हइडे हसे, पाप विगोवे आप ॥ ६ ॥

अर्थ--मनमांहे चिंतवना करे छे के, मारा ज्ञाग्योदयथी मोटी समाधि थइ, एक पलकवारमां औषध विना (विरुइ के०) माठी एवी जे (विराधि के०) व्याधि हती, ते जती रही ॥ २ ॥ हवे ए धन अने ए बे स्त्रीउ तथा ए साहेलीउनो सथवारो, ते सर्व मारो परमेश्वर पाधरो छे के, जेणे मने हाथोहाथ दीधुं, अथवा ए धन, ए बे स्त्रीउ तेने साहेलीउ सहित सर्व परमेश्वरे मुजने

पाधरुं हाथोहाथ दीधुं ॥ ३ ॥ पण हवे हुं कूडी (माया के०) कपट केलवीने ए बे स्त्रीउने रीझवुं, अने एनां मन मारा हाथमां करीने संसार सफल करुं ॥ उक्तं च ॥ जपिज्जइ पिय वयणं, किज्जइ विणओ दिज्जइ दाणं ॥ परगुण गहणं किज्जइ, मूलं मंतं वसीकरणं ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ–प्रीय वचन बोलवां. विनय करवो, दान देवुं, अने परना गुणने ग्रहण करवा एटले वखाणवा. ए वशीकरणनो मूळ मंत्र छे ॥ ४ ॥ वली शेठ विचारे छे के. तेना दुःखे पोते पण दुःखीया थइए, अने वचन सर्व सुकोमल रीते बोलीए, एम अनुक्रमे करीने सामा दुःखीयाने वश करीए, परंतु पराणे प्रीत थाय नहीं ॥ ५ ॥ एम ते धूर्त्त शेठ पोताना चित्तमां दुष्ट धारणा करीने अनेक प्रकारना विलाप करे छे, मुखथी तो रोवे छे, पण हैडामां हसे छे. एम पापे करीने पोताना आत्माने वगोवे छे ॥ यतः ॥ चित्ते दुष्टा मुखे मिष्टाः, स्वदोषे परदोषकाः ॥ प्रविश्यांतर्जनं घ्नंति, विषमिश्रगुलाः खलाः ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ–खल माणसो चित्तमां दुष्ट, मुखमां मीठा अने पोतानो दोष छतां परनो दोष काढता विषथी मिश्र गोळनी माफक माणसना अंतरमां पेसीने तेने मारी नाखे छे ॥ ६ ॥

॥ ढाल त्रीजी ॥ रहो रहो रथ फेरवो रे ॥ ए देशी ॥

जीवजीवन! प्रभु! किहां गया? रे, दीयो दरिसन एक वार रे ॥
सुगुणा साहेब! तुम विना रे, अमने कोण आधार? रे जीव० ॥ १ ॥
शिर कूटे पीटे हियुं रे, मूके महोटी पोक रे ॥
हाहाकलोला थयो घणो रे, मलां हुआं घणां लोक रे ॥ जीव० ॥ २ ॥
कौतुक जोवाने चढ्या रे, मांचे वाहणनी कोर रे ॥

हैं हैं! दैव! ए शुं थयुं रे, त्रूट्या जुना दोर रे ॥ जीव० ॥ ३ ॥

जव बेहु मयणातणे रे, काने पडी ते वात रे ॥

ध्रसक पड्यो तव ध्रासको रे, जाणे वज्रनो घात रे ॥ जीव० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे शेठ केवी रीते विलाप करे छे? ते कहे छे के, मारा जीवना जीवन! तमे क्यां गयां? अरे! मने एक वार दर्शन तो आपो! हे सुगुण साहेब! तमारा विना हवे अमने अहीं बीजा कोनो आधार छे? ॥ १ ॥ माथु कूटे छे, हैयुं पीटे छे अने मुखथी मोटी पोको मूके छे, तेथी घणो हालकलोल थइ रह्यो, ते सांभलीने त्यां घणां लोको भेगां थयां ॥ २ ॥ ते पूछवा लाग्यां के, हे शेठजी! तमे शामाटे एटलुं बधुं रुदन करो छो? ते वारे कपटी शेठे लोकोने विश्वास बेसाडवा सारु जवाब आप्यो के, भो लोको! मारा स्वामी जे श्रीपाल कुंवर, ते कौतुक जोवाने माटे वहाणनी कोरे मांचा उपर चढ्या. तेमां जुनां दोरडां हतां, ते त्रूटी गयां, अने ते कुंवर समुद्रमां पड्या, आम लोकोने कहीने वली कल्पांत करवा लाग्यो के, हैं हैं इति दुःखे! हाय हाय!! हे दैव! आ ते शो गजब थयो!!! ॥ ३ ॥ ए वात जे वारे ते बेउ (मयणा के०) स्त्रीओने काने पडी, ते वारे तेमने ध्रसक दइने ध्रासको पड्यो. ते ध्रासको जाणे साक्षात् वज्रनो घा लागे, तेवो तेमना हैयामां थइ लाग्यो ॥ यतः ॥ निर्माय खलजिह्वाग्रं, सर्वप्राणहरं नृणाम् ॥ चकार किं वृथा शस्त्र,-विषवह्नीन् प्रजापतिः ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ—ब्रह्माए माणसोना प्राणने हरनार लुच्चा माणसना जीभना अग्रभागने बनावीनेज जाणे शस्त्र, विष अने अग्निने नकामां कर्यां० ॥ ४ ॥

थइ अचेत धरणी ढली रे, करती कोड विखास रे ॥

सही साहेली सवि मली रे, नाके जोवे निसास रे॥ जीव० ॥ ५ ॥
गांठ्यां चंदन कमकमां रे, कर्या वींझणे वाय रे॥
चेत वल्युं तव आरडे रे, हैडे दुःख न माय रे॥ जीव० ॥ ६ ॥
कांइ प्राण पाछा वल्या? रे, जो रुठो किरतार! ॥
पीयरीयां अलगां रह्यां रे, मूकी गयो भरतार रे॥ जीव० ॥ ७ ॥
माय बापने परहरी रे, कीधो जेहनो साथ रे॥
फिट हियडा! फूटे नहीं रे, विछड्यो ते प्राणनाथ रे॥ जीव० ॥ ८ ॥

अर्थ--ते बे कुंवरीउं करोडोगमे विषाद करती थकी अचेतन थइने (धरणी के०) पृथ्वी उपर ढली पडी. ते एवी थइ गइ के. जाणीए मरणज पामी होय नहीं? ते वारे आ मरण पामी के शुं? एवी शंका लावीने सखीउं साहेलीउं मलीने तेमने नाके (निसास के०) निःश्वास (जोवे के०) जोवा लागी ॥ ५ ॥ पछी नाकेथी निःश्वास आवतो जोइ सखीउंए कमकमां एटले अत्यंत बहेकतां एवां बावनाचंदन तेमनी उपर छांट्यां, वींजणे करी वायु कर्यो, तेथी चेतन वल्युं. ते वारे तरत (आरडे के०) आक्रंद-सोरबकोर करे छे. तेमनां हैयामां दुःख समातुं नथी ॥ ६ ॥ ते आक्रंद करती कहे छे के, अरे (किरतार के०) दैव! तुं जो अमारा उपर रुठ्यो तो संपूर्ण केम रुठ्यो नहीं? के जे तें अमारा प्राण कां पाछा वाल्या? अमे मरी कां न गइ? हवे अमारां पीयरीयां जे माता पिता ते पण अलगां रही गयां, अने भर्त्तार पण मूकी गयो ॥ ७ ॥ अमे अमारां माता पिताने

परहरीने जेनो संघात कीधो, ते अमारो प्राणनाथ पण अमाराथी (विछड्यो के०) जूदो पड्यो, तो हे हैया! फिटकार छे तुने! जे तुं केम फूटी जतुं नथी? तुं ते वली शा वास्ते कायम रहे छे?॥८॥

धवल शेठ तिहां आवीयो रे, कूडा करे विलाप रे॥
शुं कीजे? ए दैवने रे, दीजे? किस्या शराप रे॥ जीव०॥ ए॥
दुःख सह्यां माणस कह्यां रे, भूख सह्यां जिम ढोर रे॥
धीरज आप न मूकीए रे, करीए हृदय कठोर रे॥ जीव०॥ १०॥
मणि माणिक मोती परे रे, जेहना गुण अभिराम रे॥
जिहां जाशे तिहां तेहने रे, मुकुट हार शिर ठाम रे॥ जीव०॥ ११॥
व्यंग वचन एहवुं सुणी रे, मन चिंते ते दोय रे॥
एह करम एणे करयुं रे, अवर न वैरी कोय रे॥ जीव०॥ १२॥

अर्थ—एम ते बालिकाउ विलाप करे छे, त्यां धवल शेठ पण आव्यो, अने कूडा विलाप करतो करतो कहे छे के, अरे! आ दुष्ट दैवने शुं करीए! अने शुं कहीए! एने केवा शाप आपीए॥ ए॥ माटे जेम भूख सहन करवामां ढोर कह्यां छे, तेम दुःख सहन करवामां माणस कह्यां छे, ते माटे दुःख तो माणस उपरज आवी पडे छे, परंतु पोतानुं धैर्य मूकीए नहीं, अने हृदय कठण करीए॥ १०॥ मणि, माणिक अने मोतीनी पेरे जेना मनोहर गुण छे, एवा पुरुष ज्यां जशे त्यां ते मुकुट, हार अने मस्तकना (ठाम के०) स्थानकने पामशे, माटे हे भद्रे! तमे कांइ दुःख करो

नहीं, हुं तमारुं दुःख दूर करीश ॥ ११ ॥ एवुं (व्यंग के०) वांकुं वचन शेठना मुखमांथी नीकलतुं सांभलीने ते बेउ स्त्रीउं मनमां चिंतववा लागी जे, ए अघटित कर्म एणेज कर्युं छे. बीजो वैरी आपणो कोइ नथी ॥ १२ ॥

धन रमणीनी लालचे रे, कीधो स्वामिद्रोह रे ॥
मीठो थइ आवी मले रे, खांरू गलेफीयुं लोह रे ॥ जीव० ॥ १३ ॥
शील हवे किम राखशुं ? रे, ए करशे उपघात रे ॥
करीए कंततणी परे रे, सायर झंपापात रे ॥ जीव० ॥ १४ ॥
सम काले बेहु जणी रे, मन धारी ए वात रे ॥
इण अवसर तिहां उपनो रे, अति विसमो उतपात रे ॥ जीव० ॥ १५ ॥
हालकलोल सायर थयो रे, वाये उजरू वाय रे ॥
घोर घनाघन गाजीयो रे, वीजली चिहुं दिशि थाय रे ॥ जीव० ॥ १६ ॥
कुआथंभा कडकडे रे, तुटी जाये सढ दोर रे ॥
हाथे हाथ सूझे नहीं रे, थयुं अंधारुं घोर रे ॥ जीव० ॥ १७ ॥

अर्थ—एक धन अने बीजी (रमणी के०) स्त्रीउ तेनी लालचे ए दुष्टे अमारा स्वामीनो द्रोह कीधो छे, अने हवे जेम खांडे गलेफ्युं एवुं (लोह के०) तरवार होय, तेनी पेरे उपरथी मीठो थइ आवीने अमने मले छे ॥ यतः ॥ मीठाबोला मानवी, केम पतीज्यां जाय ॥ मोर कंठ मधुरो

लवे, साप समूलो खाय ॥ १ ॥ इति ॥ १३ ॥ माटे हवे आपणे आपणुं शील ते केवी रीते राखशुं? कारण के ए तो आपणा शीलनो उपघात करशे. तो हवे आपणे पण नर्त्तारनी परे समुद्रमां ऊंपापात करीए ॥ १४ ॥ ए वातने बे जणीए मनमां धारी राखीने सम काले समुद्रमां ऊंपापात करवानो निश्चय कर्यो एवा अवसरने विषे त्यां अत्यंत विषम उत्पात उत्पन्न थया ॥ १५ ॥ उजरू वायरो वाय छे. तेना योगे करी समुद्र हालकलोले चढ्यो एटले हालकलोल थइ रह्यो. अने (घोर के०) महा नयंकर एवो (घनाघन के०) वरसाद गाज्यो, तथा चारे दिशाए वीजलीना चमकारा थवा लाग्या ॥१६॥ वहाणोना कुआथंनो सर्व कक्कमाट करवा लाग्या. सढ, दोर ऊरी जवा लाग्या. त्यां एवो (घोर के०) बीहामणो अंधकार थयो के, जेने प्रनावे करी कोइ माणसने हाथोहाथ मेलववानी पण सूज पम्ती नथी. एवा सेंकमागमे उत्पात थवा मांड्या ॥ १७ ॥

ऊमऊम ऊमरू ऊमकते रे, मुखे मूके हुंकार रे ॥
खेत्रपाल तिहां आवीया रे, हाथे लेइ तरवार रे, ॥ जीव० ॥ १८ ॥
वीर बावन्न परवस्था रे, हाथे विविध हथियार रे ॥
उमीदार दोमे उमा रे, चार चतुर पमिहार रे ॥ जीव० ॥ १९ ॥
बेठी मृगपति वाहने रे, चक्र नमामे हाथ रे ॥
चक्केसरी पाउं धारीयां रे, देव देवी बहु साथ रे ॥ जीव० ॥ २० ॥
हाण्यो कुबुद्धि मित्रने रे, जिणे वांकी मति दीध रे ॥
खेत्रपाले तव ते ग्रही रे, खंम खंम तनु कीध रे ॥ जीव० ॥ २१ ॥

अर्थ—ते समये जेना पगमांहे झम झम शब्द करतो एवो झमरु ते (झमकते के०) वाजते
छते मुखमांथी हुंकार शब्द मूकतो तथा हाथमां तलवार लइने अत्यंत रौद्र रुप धरतो एवो क्षेत्र-
प्रथम त्यां आव्यो ॥ १७ ॥ ते वार पछी बावन वीरोए परवर्या थका मणिजद्र, पूर्णजद्र
ए चारे मोटा मुद्गर आदिक विवि· प्रकारनां हथियारो जेना हाथमां छे एवा
हाथमां लइने चार चतुर पडिहार
थका चाले छे ॥ १९ ॥ अने पोते
व्यमान चक्रने जमाडती थकी घणा देव अने
ां पधार्यां ॥ २० ॥ तेमणे आवीने प्रथम तो एवो
नो देवावालो जे शेठनो मित्र छे, तेज पुरुष निश्चे सर्व अनर्थनुं
दीधी छे, माटे एने पकडो, ते वारे तत्काल क्षेत्रपाले
मुख करी मुखमांथी वांकां वचन काढ्यां,
शरीरना खंडखंड करी नाख्या. पछी
आपता होय नहीं? एवी रीते
कुबुद्धि मित्रने हण्यो ॥ २१ ॥

॥ २२ ॥

अंते जाइश जीवथी रे, जो मन धरीश अन्याय रे ॥ जीव० ॥ २३ ॥

मयणाने चक्केसरी रे, बोलावे धरी प्रेम रे ॥

वत्स! कांइ चिंता करो? रे, तुम पियुने छे खेम रे ॥ जीव० ॥ २४ ॥

मास एकमांहे सही रे, तमने मलशे तेह रे ॥

राज रमणी ऋद्धि भोगवे रे, नरपति ससरा गेह रे ॥ जीव० ॥ २५ ॥

अर्थ—ते कृत्य जोइने शेठ बापडो पशुनी परे धूजतो थको—बीतो थको ते बे मयणा जे स्त्रीउं तेने शरणे जइ पेठो, तेने चक्रेश्वरी देवीए दीठो ॥ २२ ॥ ते वारे देवी कहेवा लाग्यां के, अरे दुष्ट! पापिष्ट! जा. हमणा तो तुजने सतीना शरणना सुपसाये करीने निश्चे जीवतो मूक्यो छे, पण अमे कहीए छीए के, जो तुं तारा मनमां अन्याय धारण करीश, तो अंते जीवथी जइश ॥ २३ ॥ ते जोइ विस्मय पामती थकी ते बने स्त्रीउं विनय सहित चक्रेश्वरी देवी प्रत्ये सप्रसाद एवुं वचन बोली. त्यारे तेने देवी पण प्रेम धरीने बोलावतां हवां के, हे वत्से! तमे कां चिंता करो छो? तमे निश्चिंत रहो. तमारा स्वामीने क्षेम कुशल छे ॥ २४ ॥ (सही के०) निश्चे तमने तमारो भर्त्तार एक महीनामां मलशे, तमारो पति तो (नरपति के०) राजा ससराने घेर रह्यो थको राज्य अने (रमणी के०) स्त्रीरुप (ऋद्धि के०) लक्ष्मी तेने भोगवे छे ॥ २५ ॥

बेहुने कंठे ठवे रे, फूल अमूलक माल रे ॥

कहे देवी महिमा सुणो रे, एहनो अतिहि रसाल रे ॥ जीव० ॥ २६ ॥

शील यतन एहथी थशे रे, दिन प्रते सरस सुगंध रे ॥
जेह कुमीटे जोयशे रे, ते नर थाशे अंध रे ॥ जीव० ॥ २७ ॥
एम कही चक्केसरी रे, उतपतीयां आकाश रे ॥
सयल देवशुं परवर्या रे, पहोतां निज आवास रे ॥ जीव० ॥ २८ ॥
तव उतपात सवे टल्या रे, वाहण चाल्यां जाय रे ॥
चिंता भांगी सर्वनी रे, वाया वाय सुवाय रे ॥ जीव० ॥ २९ ॥
मित्र त्रण कहे शेठने रे, दीठी परतक्ष वात रे ॥
चोथो मित्र अधर्मथी रे, पाम्यो वेगे घात रे ॥ जीव० ॥ ३० ॥

अर्थ—एम कही ते बेउना कंठे अमूल्य फूलनी माला पहेरावीने देवी कहे छे के, एनुं अत्यंत रसाल माहात्म्य छे, ते हुं कहुं छुं, तमे सांभलो ॥ ३६ ॥ ए मालानी दिवस दिवस प्रत्ये सरस सुगंध थती जशे, अने एहथी तमारा शीयलनी यत्ना थशे, कारण के जे कोइ तमने कुनजरे जोशे, ते पुरुष आंधलो थशे ॥ २७ ॥ एम कहीने चक्केसरी देवी आकाशमार्गे उड्यां, अने सर्व देवोनी साथे परवर्यां थकां पोताने आवासे पहोंच्यां ॥ २८ ॥ ते वारे सर्व जे कांइ उत्पात हता, ते टल्या. हवे वहाण पण सुखे समाधिए चाल्यां जाय छे, सर्वने जे चिंता प्राप्त थइ हती, ते पण भांगी, अने वायरा पण सुवाय एटले रुडा वावा लाग्या ॥ २९ ॥ ते वखत शेठना जे सरल स्वभावी सुबुद्धिवाला त्रण मित्र हता, ते कहेवा लाग्या के, हे शेठजी! जुओ, आ प्रत्यक्ष वात बनी, ते तमे

दीठी. जो आ चोथो मित्र अधर्मथी चाल्यो, तो (वेगे के०) तरतज (घात के०) मरण पाम्यो, अने तमे पण जो सतीउंनुं शरण लीधुं, तो तेना महिमाथी जीवता रह्या छो, नहीं तो तमारा पण तेवाज हाल थात ॥ ३० ॥

ते माटे ए चित्तथी रे, काढी मूको साल रे ॥
परलखमी परनारने रे, हवे म पम्शो ख्याल रे ॥ जीव० ॥ ३१ ॥
पण दुर्बुद्धि शेठनुं रे, चित्त न आव्युं ठाय रे ॥
जइवि कपूरे वासीए रे, लसण दुर्गंध न जाय रे ॥ जीव० ॥ ३२ ॥
हैम्रा! करने वधामणां रे, अंश न दुःख धरेश रे ॥
जो बच्यो छुं जीवतो रे, तो सवि काज करेश रे ॥ जीव० ॥ ३३ ॥
जो मुज नाग्ये एवकुं रे, विघ्न थयुं विसराल रे ॥
तो मलशे ए सुंदरी रे, समशे विरहनी जाल रे ॥ जीव० ॥ ३४ ॥

अर्थ—माटे अमे तमोने कहीए छीए के, तमारा चित्तमां जे पारकी लक्ष्मी लइ लेवी अने पारकी स्त्री जोगववी, तद्रूप जे शल्य छे, ते काढी नाखो अने हवे एवा ख्यालमां क्यारे पण पम्शो नहीं ॥ ३१ ॥ एवी रीते त्रण मित्रे मली शेठने शिखामण आपी, तथापि जेम लसण छे, तेने यद्यपि कपूरमां वासित करीए, तोपण तेनी दुर्गंधता जाय नहीं. तेम ते दुर्बुद्धि शेठनुं चित्त पण ठेकाणे आव्युं नहीं ॥ यतः ॥ यद्यपि मृगमदचंदन,–कर्पूरागरुमिश्रितो लशुनः ॥ तदपि न

मुंचति गंधं, प्रकृतिगुणं जातिदोषेण ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ–जोके लसणने कस्तुरी, चंदन, कपुर अने अगरुथी मिश्र करीए, तोपण पोतानी जातना दोषवडे पोताना स्वाभाविक दुर्गंधिरुप गुणने छोडतो नथी ॥ ३२ ॥ तेम अहीं धवल शेठने जो पण मित्रे आवीने शीखामण आपी, तोपण फरी एवो विचार करवा लाग्यो के, हे हैया! हवे तो तुं वधामणा करने! एक अंशमात्र पण दुःख धरीश नहीं, जो हुं जीवतो बच्यो छुं, तो सर्व कार्य करीश ॥ ३३ ॥ जो मारा सारा भाग्ये करी एटलुं मोटुं विघ्न उपन्युं हतुं, ते पण सर्व विसराल थइ गयुं. तो निश्चे हुं जाणुं छुं जे, हवे आ लक्ष्मी जो सुखेथी मारे वश थइ गइ छे, तो सुंदरीओ पण मने अवश्य मलशे, अने मारा विरहनी ज्वाला पण उपशम पामशे ॥ ३४ ॥

एम चिंती दूतीमुखे रे, कहावे हुं तुम दास रे ॥
नेक नजर करी निरखीए रे, मानो मुज अरदास रे ॥ जीव० ॥ ३५ ॥
दूतीने काढी परी रे, देइ गलहत्थो कंठ रे ॥
तोहि निर्लज्ज लाज्यो नहीं रे, वली थयो उल्लंठ रे ॥ जीव० ॥ ३६ ॥
वेश करी नारीतणो रे, आव्यो मयणा पास रे ॥
दृष्टि गइ थयो आंधलो रे, काढ्यो करी उपहास रे ॥ जीव० ॥ ३७ ॥
उतरीए उत्तर तटे रे, वाहण चलावो वेग रे ॥
पण सन्मुख होवे वायरो रे, शेठ करे उद्वेग रे ॥ जीव० ॥ ३८ ॥

अर्थ—एम चिंतवी दासीने मुखे स्त्रीउं प्रत्ये कहेवराव्युं के, हुं तमारो दास छुं, माटे तमे मने (नेक नजर के०) रुडी नजरे करी जुउ; एटली मारी विनंति मान्य करो ॥ ३५ ॥ ते सांभली स्त्रीउंए ते दूतीने घणीज धमकावी गलहत्थो एटले गळे हाथ दइने काढी मूकी, तोपण ते निर्लज्ज शेठ लगार मात्र पण लाज्यो नही. कामरुप पिशाचे पीड्यो थको गयो छे विवेक जेना हृदयमांथी, अने पापमय अध्यवसायने लीधे एक क्षण मात्र पण जेने सुख आवतुं नथी. एवो ते शेठ फरी पण उल्लंठ थयो ॥ ३६ ॥ फरी एक दिवसे ते शेठ पोते नारीनो वेश लइने बेउ स्त्रीउं पासे आव्यो, अने जेवी दृष्टि ते स्त्रीउंनी उपर गइ, के तरतज आंधलानी परे थइ गयो, एटले हारना प्रभावथी स्त्रीउंने ते कांइ पण देखी शके नहीं, एवो थको अहीं तहीं भमतो रह्यो, तेने दासीउंए उपहास करी मारी कूटीने कूतरानी परे त्यांथी बहार काढयो ॥ ३७ ॥ पछी शेठ नाखुदाने कहेवा लाग्यो के, आपणे उत्तर दिशाना तटे उतरीए, अथवा उत्तर एटले बीजा कोइ तटे उतरीए, माटे तमे वहाणोने वेगे चलावो, परंतु वायरो सन्मुख थवा लाग्यो, तेथी शेठजी घणो उद्वेग करवा लाग्या ॥ ३८ ॥

अवर देश जावातणा रे, कीधा कोटी उपाय रे ॥
पण वाहण कोंकण तटे रे, आणी मूक्यां वाय रे ॥ जीव० ॥ ३९ ॥
त्रीजी खंडे इम कही रे, विनये त्रीजी ढाल रे ॥
सिद्धचक्र गुण बोलतां रे, लहीए सुख रसाल रे ॥ जीव० ॥ ४० ॥

अर्थ—शेठे (अवर के०) बीजा देशे जवाना करोडो उपाय कर्या, पण वायरे सर्व

वहाणोने कोंकण देशना (तटे के०) कीनारे आणी मूक्यां ॥ ३ए ॥ ए त्रीजा खंमने विषे विनय-विजय उपाध्यायजीए त्रीजी ढाल कही. श्रीसिद्धचक्रजीना गुण बोलतां थकां रसाल सुख पामीए ॥४०॥

॥ दोहा ॥

कोंकण कांठे नांगर्यां, सवि वाहण तिणी वार ॥
नृपने मलवा उतर्यो, शेठ लइ परिवार ॥ १ ॥
आव्यो नरपति पाउले, मिलणां करे रसाल ॥
बेठो पासे रायने, तव दीठो श्रीपाल ॥ २ ॥
देखी कुंअर दीपतो, हैये उपनी हूक ॥
लोचन मींचाइ गयां, रवि देखी जिम घूक ॥ ३ ॥

अर्थ—ते वारे खलासीओए सर्व वहाणोने कोंकण कांठे नांगर्यां, शेठ पण पोताना परिवारने लइने राजाने मलवा माटे वहाणो उपरथी उतरयो ॥ १ ॥ तेणे आवीने राजाने पगे लागी घणीज रसाल बहुमूली वस्तुओनां भेटणां करयां. पछी राजानी पासे बेठो, ते वारे श्रीपाल कुंवरने दीठो ॥२॥ त्यां दीपता एवा कुंवरने देखीने शेठना हैयामां हुंक (भय) उपनी अने जेम (रवि के०) सूर्यने देखीने (घुक के०) घुवड पक्षीनी आंखो मीचाइ जाय छे, तेम त्यां शेठजीनां पण लोचन मींचाइ गया ॥ ३ ॥

नृप हाथे श्रीपालने, देवरावे तंबोल ॥
शेठ भली परे ओलखी, चित्त थयुं डमडोल ॥ ४ ॥

हे है! दैव अटारमो, एह किशो उतपात ? ॥
नाखी हती खारे जले, प्रगट थइ ते वात ॥ ५ ॥
सभा विसरजी राय जब, पहोतो महेले मझार ॥
तव शेठे पडिहारने, पूछ्यो एह विचार ॥ ६ ॥
एह थगीधर कोण छे ? नवलो दीसे कोय ॥
तेह कहे गति एहनी, सुणतां अचरिज होय ॥ ७ ॥
वनमां सुतो जागवी, घर आएयो भली भात ॥
परणावी निज कुंअरी, न पूछी वात ने जात ॥ ८ ॥

अर्थ—राजाए पण शेठने मोटो सार्थवाह जाणीने बहुमानपूर्वक विशेषे करी तेज श्रीपालने हाथे तेने तंबोल ते पाननुं बीडुं देवराव्युं, ते वारे श्रीपाले पण देखतां वार (फली परे के०) रुडी रीते जाएयो जे, ए धवल शेठज छे, अने शेठे भली परे ओलखी लीधो जे, ए श्रीपालज छे, तेथी तेनुं चित्त डमडोल थयुं ॥ ४ ॥ ते वारे चिंतववा लाग्यो जे, हे हैं इति खेदे अरे ! ए (अटारडो के०) वांको दैव तेणे आ ते श्यो उत्पात करयो ? के जे वातने में खारा पाणीमां एटले समुद्रमां नाखी दीधी हती, ते वात अहीं प्रगट थइ !!॥ ५ ॥ पछी जे वारे सभा विसर्जन करी राजा पोताना महेलने विषे पहोंच्यो ते वारे शेठे विचारयुं जे, आ तेज श्रीपाल छे, किंवा एना सरखो बीजो कोइ पुरुष छे ? तेनी तपास तो करुं, कारण के तेने तो में समुद्रमां नाखी दीधो छे, मा-

टे ते जीवतोज केम होय ? एवुं चिंतवन करीने पछी शेठे ए संबंधी सर्व विचार पोलियाने पूछ्यो ॥ ६ ॥ के हे भाइ ! के आ थगीरथ ते कोण छे ? आ तो कोइक नवो माणस देखाय छे. एवुं सांभली ते पोलीयो कहे छे के, हे शेठ ! एनी (गति के०) विगत सांभलतां थकां तो माणसने अचरज पेदा थाय एवी हकीकत छे ॥ ७ ॥ एने तो वनमांथी सुतो जगावी मोटा महोत्सवे करी भली भाते घेर तेडी आणीने राजाए पोतानी कुंवरी परणावी दीधी, पण एनी जात के भात कोण छे ? ते वात पण कांइ पूछी नही ॥ ८ ॥

शेठ सुणी रीझयो घणुं, चित्तमां करे विचार ॥
एहने कष्टे पाडवा, भलुं देखाड्युं बार ॥ ए ॥
देइ कलंक कुजातिनुं पाडुं एहनी लाज ॥
राजा हणशे एहने, सहेजे सरशे काज ॥ १० ॥
जो पण जे जे में कर्यां, एहने दुःखनां हेत ॥
ते ते सवि निष्फल थयां, मुज अभिलाष समेत ॥ ११ ॥
तो पण वाज न आवीए, मन करीए अनुकूल ॥
उद्यमथी सवि संपजे, उद्यम सुखनुं मूल ॥ १२ ॥
वैरीने वाध्यो घणो, ए मुज खणशे कंद ॥
प्रथमज हणवा एहने, करवो कोइक फंद ॥ १३ ॥

अर्थ—ते वात सांजलीने शेठ घणोज रीझ पाम्यो, अने मनमां विचार करवा लाग्यो के, एने कष्टमां पाडवा माटे मने जलुं बारणुं देखाड्युं, कारण के एनी जात जात कोइ जाणतो नथी, तो ए उपाय मारा हाथमां घणो श्रेष्ठ आव्यो बे ॥ ए ॥ माटे हवे हुं कोइक कुजातिनुं कलंक दइने एनी लाज पाडुं के, जेथी राजा एने अवश्य हणी नाखशे, ने सहेजमां मारुं कार्य सरी जशे ॥ १० ॥ जो पण आज पर्यंत एने जे जे में दुःखनां (हेत के०) कारण करयां, ते ते सर्व कारण मारा मनना अजिलाष सहित निष्फल थयां, एटले कारणनी निष्फलता थइ तो ते कारण सफल करवा माटे मारा मनना जे अजिलाषो हता, ते पण सर्व निष्फल थयां ॥ ११ ॥ तो पण वाज आवीए नहीं एटले सर्व हेतु निष्फल थइ गया, माटे हवे उद्यम मूकी देवो एवुं प्रतिकूल मन करीए नहीं, परंतु उद्यम जारी राखवा माटे मनने अनुकूल करीए, कारण के उद्यम करयाथीज सर्व कांइ संपजे—नीपजे बे, माटे उद्यम जे बे, तेज सुखनुं मूल बे ॥ १२ ॥ तथा वली ए तो मारो वैरी बे, माटे जो घणो वधशे तो मने (कंद के०) मूलमांथी (खणशे के०) खोदी नाखशे, माटे तेनी पहेलांज एने हणवानो कोइक फंद रचवो सारो बे ॥ १३ ॥

इम चिंतवतो ते गयो, उतारे आवास ॥
पलक एक तस जक नहीं, मुख मूके निसास ॥ १४ ॥

अर्थ—एम चिंतवतो ते शेठ पोताना उताराना (आवास के०) घरमां गयो, पण एक पलवार सुधी तेने जंप आवतो नथी, मुखथी निसासा मूक्या करे बे ॥ १४ ॥

॥ ढाल चोथी ॥

॥ आपाढभूति अणगारने रे, कहे गुरु अमृत वाण रे ॥ जोगीसर चेला ॥ भिक्षाने भमता थका हो लाल ॥ ए देशी ॥

इण अवसर तिहां डुंबनुं रे, आव्युं टोलुं एक रे ॥ चतुर नर ॥

टे ते जीवतोज केम होय ? एवुं चिंतवन करीने पछी शेठे ए संबंधी सर्व विचार पोलियाने पूछ्यो ॥ ६ ॥ के हे भाइ ! के आ थगीरथ ते कोण छे ? आ तो कोइक नवो माणस देखाय छे. एवुं सांभली ते पोलीयो कहे छे के, हे शेठ ! एनी (गति के०) विगत सांभलतां थकां तो माणसने अचरज पेदा थाय एवी हकीकत छे ॥ ७ ॥ एने तो वनमांथी सुतो जगावी मोटा महोत्सवे करी भली भाते घेर तेमी आणीने राजाए पोतानी कुंवरी परणावी दीधी, पण एनी जात के भात कोण छे ? ते वात पण कांइ पूछी नही ॥ ८ ॥

शेठ सुणी रीझयो घणुं, चित्तमां करे विचार ॥
एहने कष्ट पामवा, भलुं देखाम्युं बार ॥ ए ॥
देइ कलंक कुजातिनुं पाकुं एहनी लाज ॥
राजा हणशे एहने, सहेजे सरशे काज ॥ १० ॥
जो पण जे जे में कर्यां, एहने दुःखनां हेत ॥
ते ते सवि निष्फल थयां, मुज अभिलाष समेत ॥ ११ ॥
तो पण वाज न आवीए, मन करीए अनुकूल ॥
उद्यमथी सवि संपजे, उद्यम सुखनुं मूल ॥ १२ ॥
वैरीने वाध्यो घणो, ए मुज खणशे कंद ॥
प्रथमज हणवा एहने, करवो कोइक फंद ॥ १३ ॥

अर्थ—ते वात सांभलीने शेठ घणोज रीफ पाम्यो, अने मनमां विचार करवा लाग्यो के, एने कष्टमां पाडवा माटे मने भलुं बारणुं देखाड्युं, कारण के एनी जात भात कोइ जाणतो नथी, तो ए उपाय मारा हाथमां घणो श्रेष्ठ आव्यो छे ॥ ए ॥ माटे हवे हुं कोइक कुजातिनुं कलंक द-इने एनी लाज पाडुं के, जेथी राजा एने अवश्य हणी नाखशे, ने सहेजमां मारुं कार्य सरी जशे ॥ १० ॥ जो पण आज पर्यंत एने जे जे में दुःखनां (हेत के०) कारण कर्यां, ते ते सर्व कारण मारा मनना अभिलाष सहित निष्फल थयां, एटले कारणनी निष्फलता थइ तो ते कारण सफल करवा माटे मारा मनना जे अभिलाषो हता, ते पण सर्व निष्फल थयां ॥ ११ ॥ तो पण वाज आ-वीए नहीं एटले सर्व हेतु निष्फल थइ गया, माटे हवे उद्यम मूकी देवो एवुं प्रतिकूल मन करीए नहीं, परंतु उद्यम जारी राखवा माटे मनने अनुकूल करीए, कारण के उद्यम कर्याथीज सर्व कांइ संपजे–नीपजे छे, माटे उद्यम जे छे, तेज सुखनुं मूल छे ॥ १२ ॥ तथा वली ए तो मारो वैरी छे, माटे जो घणो वधशे तो मने (कंद के०) मूलमांथी (खणशे के०) खोदी नाखशे, माटे तेनी पहेलांज एने हणवानो कोइक फंद रचवो सारो छे ॥ १३ ॥

इम चिंतवतो ते गयो, उतारे आवास ॥
पलक एक तस जक नहीं, मुख मूके निसास ॥ १४ ॥

अर्थ—एम चिंतवतो ते शेठ पोताना उताराना (आवास के०) घरमां गयो, पण एक पलवार सुधी तेने जंप आवतो नथी, मुखथी निसासा मूक्या करे छे ॥ १४ ॥

॥ ढाल चोथी ॥

॥ आषाढभूति अणगारने रे, कहे गुरु अमृत वाण रे ॥ जोगीसर चेला ॥ भिक्षाने भमता थका हो लाल ॥ ए देशी ॥

इण अवसर तिहां फुंबनुं रे, आव्युं टोलुं एक रे ॥ चतुर नर ॥

उन्ना ओलगणी करे हो लाल ॥
तेणी महत्तर झूंबने रे, शेठ कहे अविवेक रे ॥ चतुर नर ॥
काज अमारुं एक करो हो लाल ॥ १ ॥
एह जमाइ रायनो रे, तेहने कहो तुमे झुंब रे ॥ चतुर० ॥
लाख सोनैया तुमने आपशुं हो लाल ॥
धाइने वलगो गले रे, सघलुं मली कुटुंब रे ॥ चतुर० ॥
पाड घणो अमे मानशुं हो लाल ॥ २ ॥

अर्थ—एवा अवसरे त्यां एक झुंबनुं टोलुं आव्युं. ते उन्ना थका शेठनी ओलग करे छे. ते वारे शेठे (महत्तर के०) मोटा झुंबने तेणीने तेने अविवेकनी वात कहेवा मांडी के, हे झुंब! तमे अमारुं एक कार्य छे, ते करो ॥ १ ॥ ए राजानो जमाइ जे छे, तेने तमे जइने ए झुंब छे, एम कहो, तो ए काम करवाना लाख सोनैया तमने आपीशुं, माटे तमे तमारुं सर्व कुटुंब मली धाइने एने गले जइ वलगो, तो अमे तमारो घणो पाड मानशुं ॥ २ ॥

झुंब कहे स्वामी! सुणो रे, करशुं ए तुम काम रे ॥ चतुर० ॥
मुजरो हमारो मानजो हो लाल ॥
केलवशुं कूडी कला रे, लेशुं परठ्यां दाम रे ॥ चतुर० ॥
साबाशी देजो पछे हो लाल ॥ ३ ॥

कुंब मळी सवि ते गया रे, रायतणे दरबार रे ॥ चतुर० ॥
गाये उन्ना घूमता हो लाल ॥
राग आलापे टेकशुं रे, रीझयो राय अपार रे ॥ चतुर० ॥
मागो कांइ मुखे इम कहे हो लाल ॥ ४ ॥
कुंब कहे अम दीजीए रे, महोत वधारी दान रे चतुर० ॥
महोत अमे वांछीए घणुं हो लाल ॥
तव नरपति कुंअर कने रे, देवरावे तस पान रे ॥ चतुर० ॥
तेहनुं महोत वधारवा हो लाल ॥ ५ ॥
पान देवा जव आवीयो रे, कुंअर तेहनी पास रे ॥ चतुर० ॥
हसित वदन जोतो हसी हो लाल ॥
धसी कुंब वलग्यो गले रे, आणी मन उल्लास रे ॥ चतुर० ॥
पुत्र आज भेट्यो भले हो लाल ॥ ६ ॥

अर्थ—ते सांभली कुंब कहेतो हवो के, हे स्वामिन् ! ए तमारुं काम अमे करशुं, पण अमारो मुजरो मानजो, ए अमे कूडी कळा केळवशुं, अने पछी तमारी साथे परठेलां (दाम के०) नाणां लइशुं, पाछळथी वळी साबाशीनो सरपाव पण अमने आपजो ॥ ३ ॥ एम कही ते सर्व कुंब मळीने राजाने दरबारे गया. त्यां गोंखनी नीचे घूमता उभा थका टेक सहित रागना आलाप

करीने मधुर स्वरे गावा मांड्युं, तेथी राजा पण गीत सांभली पार विनानो तेमना उपर रिझ्यो अने मुखथी कहेतो हवो के, कांइ मागो, ते हुं आपुं ॥ ४ ॥ ते सांभली डुंब कहेवा लाग्या, के, हे स्वामीन् ! अमने महत्त्व वधारण दान आपो, कारण के अमे मान महत्त्वनेज घणुं इच्छीए छीए. ते वारे राजाए पण खुशी थइने तेमनुं महत्त्व वधारवा माटे कुंवरनी पासे पाननुं बीडुं देवराव्युं ॥ ५ ॥ हवे जे वारे पाननुं बीडुं देवाने माटे श्रीपाल कुंवर ते डुंबोनी पासे आव्यो, ते वारे ते डुंबोमां जे वडो एटले मोटो डुंब छे ते कुंवरनुं हसित वदन हसता मुखने पोते पण हसीने जोतो थको अथवा पोताना हसित वदने हसीने श्रीपालने जोतो थको मनमां घणो उल्लास एटले हर्ष आणीने कुंवरना गलामां जइ वलगी रह्यो, अने कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र! तुं आज भले अमने भेट्यो. मोटी वात थइ जे तुं आज अमने मल्यो ॥ ६ ॥

एहवे आवी डुंबडी रे, रोइ लागी कंठ रे ॥ चतुर० ॥
अंगोअंगे भेटती हो लाल ॥
बहेन थइने एक मली रे, आणी मन उत्कंठ रे ॥ चतुर० ॥
वीरा जाउं तुम भामणे हो लाल ॥ ७ ॥
एक कहे मुज माउलो रे, एक कहे भाणेज रे ॥ चतुर० ॥
एवडा दिन तुमे किहां रह्या हो लाल ॥
एक काकी एक फुआ (फइ) थइ रे, ॥ देखाडे घणुं हेज रे ॥ चतुर० ॥

वाट जोतां हतां तादरी हो लाल ॥ ८ ॥

अर्थ---एवामां वली एक घरनी फुंबनी हती, ते दोमी आवीने रोती थकी पुत्र ! पुत्र ! करती कुंवरने गले वलगीने अंगोअंगे भेटती हवी अने कहेती हवी के, हे वत्स ! आज केटले काले तुं अमने मल्यो ! एमज वली एक जणी बहेन थइने कुंवरने आवी मली, अने कहेवा लागी के, हे वीरा ! हे बंधव ! हुं तारे भामणे जाउं. (तेमज एक कहेवा लागी के, आ मारो भत्रीजो छे, एक कहेवा लागी के, आ मारो देवर छे, एक कहे छे के, ए मारो भर्त्तार छे, मने नानी परणीने मूकी गयो हतो, ते आज मारा पुण्योदयथी मने मल्यो) ॥ ७ ॥ तेमज एक फुंब कहे छे के, ए मारो मामो छे, एक कहे छे के, आ मारो भाणेज छे, अरे भाइ ! एटला दीवस तमे क्यां रह्या हता ? तमे परदेशमां क्यां क्यां फरथा ? हंसद्वीपे तमे कुशले गया, पछी जहाज उपर चढ्या. एवुं अमे सांभल्युं हतुं, त्यांथी अहीं आव्या जणाओ छो. वली एक काकी थइ. एक फूइ थइने घणुंज हेज एटले हेत देखाडे छे के, हे भाइ ? अमे तारी वाट जोता हतां ॥ ८ ॥

फुंब कहे नररायने रे, ए अम कुल आधार रे ॥ चतुर० ॥

रोसावी चाल्यो हतो हो लाल ॥

तुम पसाय भेलो थयो रे, ए सवि महारो परिवार रे ॥ चतुर० ॥

भांग्यां दुःख विछोहनां हो लाल ॥ ए ॥

राजा मन चिंते इस्युं रे, सुणी तेहनी वाच रे ॥ चतुर० ॥

वात घणी विरुइ थइ हो लाल ॥

एह कुटुंब सवि एहनुं रे, दीसे परतक्ख साच रे ॥ चतुर० ॥
धिक्! मुज वंश विटालीयो हो लाल ॥ १० ॥
निमित्तियो तेडावीयो रे, में तुज वचनविशास रे ॥ चतुर० ॥
पुत्री दीधी एहने हो लाल ॥
किम मातंग कह्यो नहीं? रे, तें दीधो गले पाश रे ॥ चतुर० ॥
निमित्तियो वलतुं कहे हो लाल ॥ ११ ॥

अर्थ—हवे तो कुंब राजाने कहे छे के, हे महाराज! आ अमारा कुलनो आधार छे, ए अमाराथी रीसाइने चाल्यो गयो हतो. ते तमारा पसायथी आज भेलो थयो. ए सर्व मारो परिवार छे, आज अमारां विछोहनां दुःख भांग्यां, अमे एने सारी रीते न ओलखत, पण आ पाननुं बीडुं आपवा आव्यो. तेना विषे अमे हवे सारी रीते लक्षणे करी ओलख्यो ॥ ए ॥ एवी रीतनी ते सर्व डुंब डुंबडीओनी वाणी सांभलीने राजा पोताना मनमां एवुं चिंतववा लाग्यो के, वात तो घणीज (विरुद्ध के०) माठी थइ. आ डुंबोनुं कुटुंब जे छे, ते सर्व एनुंज छे, ए प्रत्यक्ष साचुंज देखाय छे, माटे धिक्कार छे एने के, जेणे मारो वंश विटाल्यो! ॥ १० ॥ एम चिंतवी राजाए निमित्तियाने तेडाव्यो, अने कह्युं के, में तारा वचन उपर विश्वास राखीने एने मारी पुत्री आपी, तो ए मातंगनी जाति छे, एवुं तें प्रथम मने केम न कह्युं? माटे तेंज आ मारे गले फांसो दीधो. एवुं सांभली वलतुं निमित्तियो बोल्यो ॥ ११ ॥

मुज निमित्त जूठुं नहीं रे, सुणजो साची वात रे ॥ चतुर० ॥

ए बहु मातंगनो धणी हो लाल ॥
राय अरथ समजे नहीं रे, कोप्यो चिंते घात रे॥ चतुर० ॥
कुंअर निमित्तिया उपरे हो लाल ॥ १२ ॥
ते बेहुने मारवा रे, राये कीध विचार रे॥ चतुर० ॥
सुभट घणा तिहां सज कीया हो लाल ॥
मदनमंजरी ते सुणी रे, आवी तिहां ते वार रे ॥ चतुर० ॥
रायने इणी परे विनवे हो लाल ॥ १३ ॥
काज विचारी कीजीए रे, जिम नवि होय उपहास रे॥ चतुर०
जगमां जश लहीए घणुं हो लाल ॥
आचारे कुल जाणीए रे, जोइए हिये विमास रे॥ चतुर० ॥
दुब्बल कन्ना नवि होइए हो लाल ॥ १४ ॥

अर्थ—हे राजान्! मारुं निमित्त जूठुं नथी, हुं तमने साचेसाची वात कहुं छुं, ते तमे सांभलो, के ए पोते मातंग नथी, पण ए घणा मातंगनो धणी छे. एवुं कह्युं, पण मातंग शब्दनो अर्थ राजा समजतो नथी. एटले हाथीने पण मातंग कहीए, अने चंमालने पण मातंग कहीए, तेथी चिंतव्युं जे, एज मातंग जे उन्ना छे तेनो स्वामी ए हशे, एवुं विचारी कुंवरनी तथा निमित्तियानी उपर कोप्यो थको तेमनी घात करवानी चिंतवना करतो हवो ॥ १२ ॥ राजाए ते बे जणने

मारवानो विचार करीने त्यां घणा सुभटोने सज्ज करया, तैयार कीधा. ते वात मदनमंजरीए सांभली, ते वारे तेज वखते त्यां आवीने राजाने ए रीते विनववा लागी ॥ १३ ॥ के हे पिताजी! जे काम करीए, ते विचारीने करीए. के जेम पाछलथी उपहास न थाय. जो विचारीने करीए, तोज जगतमां घणो यश पामीए. जो हैये विचार करी जोइए, तो माणसना आचार उपरथी पण कुल जाणी शकीए, पण जेनी तेनी खोटी साची वात सांभलीने तेनो सारासार समज्या विना कोइ अकार्य करी नाखवुं नहीं, अने एवा दुर्बल कानवाला थइए नहीं. लोकमां पण एवी कहेवत छे के, "राजाने कान होय, पण शान न होय," ए कहेवत प्रमाणे तमारे वर्त्तवुं नहीं ॥ १४ ॥

कुअरने नरपति कहे रे, प्रगट कहो तुम्ह वंश रे॥ चतुर० ॥
जिम सांसो दूरे टले हो लाल ॥
कहे कुअर किम उच्चरे? रे, उत्तम निज परशंस रे ॥ चतुर० ॥
कामे कुल ओलखावशुं हो लाल ॥ १५ ॥
सैन्य तुमारुं सज करो रे, मुज कर द्यो तरवार रे ॥ चतुर० ॥
तव मुज कुल प्रगट थशे हो लाल ॥
मायुं मुंझाव्या पछी रे, पूछे नक्षत्र वार रे ॥ चतुर० ॥
एह उखाणो साचव्यो हो लाल ॥ १६ ॥

अर्थ—एवी पोतानी पुत्रीनी वात सांभलीने राजा कुंवर प्रत्ये कहे छे के, हे वत्स! तमे

तमारो वंश प्रगट करो. जेम ए वातनो मने संदेह छे, ते दूर टली जाय. ते सांभली कुंवर हसीने कहेतो हवो के, हे राजन्! जे उत्तम पुरुष छे, ते पोते पोताने मुखे पोतानी प्रशंसानो उच्चार केम करे? माटे कोइ मारा जेवुं काम पडशे, ते वारे हुं मारुं कुल तमोने ओलखावीश ॥ १५ ॥ अथवा तमे तमारुं सर्व सैन्य सज्ज करो एटले तैयार करो, अने मारा हाथमां एक तरवार आपो, जेथी मारा हाथ तमने कुल कही देशे, ते वारे मारुं कुल प्रगट थशे. हे राजन्! तमे तो केवुं कर्युं? के कोइ पुरुष माथुं मुंडावीने पछी जोशीनी पासे जइ नक्षत्र वार पूछवा लाग्यो, तेने जोशीए कह्युं के भाइ! तारे नक्षत्र वार पूछवानुं शुं काम छे? त्यारे तेणे कह्युं के, हुं मस्तक मुंडावी आव्यो छुं, माटे नक्षत्र वार पूछुं छुं, ते सांभली जोशी पासे जे लोक बेठेला हता, ते सर्व खडखड हसीने बोल्या के, भाइ! तुं तो घणो डाह्यो देखाय छे, जे माथुं तो प्रथमथीज मुंडावी आव्यो छे, तो हवे पूछवानुं शुं कारण छे? ए उखाणो तमे पण साचव्यो देखाय छे, कारण के तमारी पुत्री परणावीने हवे मारो वंश पूछो छो ॥ १६ ॥

अथवा प्रवहणमां अछे रे, दोय परणी मुज नार रे ॥ चतुर० ॥
तेमो पूछो तेहने हो लाल ॥
ते कहेशे सवि माहरो रे, मूलथकी अधिकार रे ॥ चतुर० ॥
इणी परे कीजे पारखुं हो लाल ॥ १७ ॥
तेहने तेडवा मोकल्यो रे, राये निज परधान रे ॥ चतुर० ॥

ते जइने तिहां विनवे हो लाल ॥
तव मयणा मन हरखीयां रे, पामी आदरमान रे ॥ चतुर० ॥
सहि कंते तेमावीयां हो लाल ॥ १८ ॥
बेसी रयण सुखासने रे, आव्यां राय हजुर रे ॥ चतुर० ॥
नृपति मन हर्षित थयुं हो लाल ॥
नयणे नाह नीहालतां रे, प्रगट्यो प्रेम अंकुर रे ॥ चतुर० ॥
साचे जूठ नसामीयुं हो लाल ॥ १९ ॥

अर्थ—अथवा जो ए रीते मारा हाथथी मारुं कुल उजलखवा तमारी मरजी न होय, तो हमणां जे वहाण आव्यां छे, तेमां मारी परणेली बे स्त्रीउ छे, तेमने तेमीने पूछो, ते मारो मूलथी मांमीने जे कांइ अधिकार छे, ते सर्व कहेशे. ए रीते पारखुं करीए ॥ १७ ॥ ते सांभली राजाए ते स्त्रीउने तेमवा माटे पोताना प्रधानने मोकल्यो. ते जइने त्यां ते स्त्रीओने गाममां पधारवानी विनंति करतो हवो. ते वारे ते स्त्रीउ पण आदरमान पामी, तेथी तेमनां मन हर्षायमान थयां, अने विचारवा लागी के, निश्चे आपणने भर्त्तारे तेमावी छे ॥ १८ ॥ पछी ते बे जणी रत्ने जमाव सुखासने बेसीने राजानी हजुर आवी. तेमने जोइ राजा पोताना मनमां घणोज हर्ष पाम्यो, अने स्त्रीउने पण पोताना (नाह के०) भर्त्तारने नयणे नीहालतां थकां प्रेमनो अंकुरो प्रगट्यो. अहीं साचे आवीने जूठाने नसामी मूक्युं, एटले जे वारे साचुं आवे, ते वारे जूठुं नासी जाय, तेम

थयुं ॥ यतः ॥ जूठ विना फीकी लगत, अधिक जूठ दुःख जोन ॥ जूठ साचमें मेलीए, ज्युं आटामें लोन ॥ १ ॥ इति ॥ १ए ॥

विद्याधरपुत्री कहे रे, सघलो तस विरतंत रे ॥ चतुर० ॥
विद्याधर मुनिवरे कह्यो हो लाल ॥
पापी शेठे नांखीयो रे, सायरमां अम कंत रे ॥ चतुर० ॥
वखते आज अमे लह्यो हो लाल ॥ २० ॥
ते सुणतां जव ओलख्यो रे, तव हरख्यो मन राय रे ॥ चतुर० ॥
पुत्र सगी भगिनी तणो हो लाल ॥
अविचारयुं कीधुं हतुं रे, पण आव्युं सवि ठाय रे ॥ चतुर० ॥
भोजनमांहे घी ढल्युं हो लाल ॥ २१ ॥
नरपति पूछे डुंबने रे, कहो ए किस्यो विचार रे ॥ चतुर० ॥
तव ते बोले कंपता हो लाल ॥
शेठे अम्ह विगोइया रे, लोभे थया खुवार रे ॥ चतुर० ॥
कूडुं कपट अमे केलव्युं हो लाल ॥ २२ ॥

अर्थ—पछी राजाना पूछवाथी जेम विद्याचारण मुनिवरे रत्नद्वीपमां श्रीपाल कुंवरनुं चरित्र सभानी समक्ष कह्युं हतुं, तेम विद्याधर राजानी पुत्री ते सर्व वृत्तांत वसुपाल राजानी आगल

कहेती हवी. वली कह्युं जे, आ पापी शेठे अमारा भर्त्तारने समुद्रमां नाख्यो. ते अमे अमारा मोटा वखतना योगथी आज (लह्यो के०) पाम्या ॥ २० ॥ ते वात सांभलतांज जे वारे श्रीपालने ओलख्यो, ते वारे राजा पोताना मनमां हर्ष पाम्यो, जे आ तो मारी सगी बहेननो पुत्र छे, अरे! में काम तो विचार्या विना कर्युं हतुं, पण सर्व ठेकाणे आवी गयुं. आ तो भोजनमांहे घी ढली पड्वा जेवुं उत्तम काम थयुं ॥ २१ ॥ हवे राजा डुंबोने पूछतो हवो के, हे डुंबो! तमे कहो के, ए केवो विचार छे? ते वारे ते डुंबो थर थर कंपता थका बोल्या के, हे महाराज! अमने तो धवल शेठे वगोव्या, अमोने द्रव्य आपवाने कबूल कर्युं. तेना लोभथी खुवार थया. ए सर्व अमे अहीं कूडुं कपट केलव्युं हतुं ॥ २२ ॥

तव राजा रीसे चढ्यो रे, बांधी आणाव्यो शेठ रे ॥ चतुर० ॥
डुंब सहित हणवा धर्यो हो लाल ॥
तव कुंअर आमो थयो रे, छोडाव्यो ते शेठ रे ॥ चतुर० ॥
उत्तम नर एम जाणीए हो लाल ॥ २३ ॥
निमित्तियो तव बोलीयो रे, साचुं मुज निमित्त रे ॥ चतुर० ॥
ए बहु मातंगनो धणी हो लाल ॥
मातंग कहीए हाथीया रे, तेहनो प्रभु वशचित्त रे ॥ चतुर० ॥
ए राजेसर राजीयो हो लाल ॥ २४ ॥

निमित्तियाने नृप दीए रे, दान अने बहु मान रे ॥ चतुर० ॥
विद्यानिधि जगमां वड्डो हो लाल ॥
कुंअर निज घरे आवीया रे, करता नव पद ध्यान रे ॥ चतुर० ॥
मयणा त्रणे एकठी मली हो लाल ॥ २५ ॥

अर्थ—ते वारे (रीसे के०) क्रोधे चढ्या थका राजाए शेठने बांधी अणाव्यो, अने कुंबोना टोला सहित ते शेठने हणवा माटे धरयो, एटले धारयो–पकड्यो. ते वारे श्रीपाल कुंवर आड्डो पड्डीने ते शेठने तथा कुंबोने छोडावतो हवो, हे सज्जनो! जुओ के उत्तम नरने एवी रीते (जाणीए के०) परखीए. जे अवगुण करनारने पण गुण करे ॥ २३ ॥ ते वारे निमित्तियो बोल्यो के, हे राजन्! मारुं निमित्त जुओ, केवुं साचुं छे? ए (बहु के०) घणा मातंगनो धणी छे, एवुं में कह्युं हतुं. ते खरेखरुं सत्य थयुं. त्यारे राजाए पूछयुं के, मातंग ते कोने कहीए? निमित्तियो बोल्यो के, मातंग शब्दे हस्तीओ जाणवा, तेनो ए (प्रभु के) स्वामी जाणवो, एटले घणा हाथीओनो एने मोटो परिवार छे, वली (वरुचित्त के०) मोटा उदार मनवालो ए जाणवो, तथा ए (राजेसर के०) राजाओनो पण इश्वर एवो (राजीयो के०) राजा जाणवो ॥ २४ ॥ पछी ते निमित्तियाने राजाए घणुं दान दीधुं, अने बहु मान आपी विसर्जन कर्यो. जगतमांहे विद्यानो (निधि के०) खजानो ते (वड्डो के०) मोटो जाणवो. हवे श्रीपाल कुंवर पण पोताने घेर आव्या, त्यां नव पदनुं ध्यान धरतां थकां रहे छे, अने (त्रण मयणा के०) मदनरेखा, मदनमंजूषा अने मदनमंजरी, ए त्रण स्त्रीओ पण एकठी मली छे ॥ २५ ॥

कुंअर पूरवनी परे रे, पाले मननी प्रीत रे ॥ चतुर० ॥
पासे राखे शेठने हो लाल ॥
ते मनथी छंडे नहीं रे, दुर्जननी कुल रीत रे ॥ चतुर० ॥
जे जेहवो ते तेहवो हो लाल ॥ ७६ ॥
बेहु हाथ जूंइ पड्या रे, काज न एको सिद्ध रे ॥ चतुर० ॥
शेठ इस्युं मन चिंतवे हो लाल ॥
पी न शक्यो ढोली शकुं रे, एहवो निश्चय कीध रे ॥ चतुर० ॥
एहने निज हाथे हणुं हो लाल ॥ ७७ ॥

अर्थ—हवे जो पण धवल शेठे श्रीपालने दुःख देवा माटे घणाए उपाय करथा, तो पण श्रीपाल तो पूर्वली रीतेज शेठनी साथे मननी प्रीति पाले छे, तेथी निरंतरपणे शेठने तो पोतानी पासेज राखे छे. तेम छतां पण दुर्जनना कुलनी रीती छे, ते रीतिने दुष्ट स्वन्नावालो शेठ पोताना मनथी छांमतो नथी, केमके जे जेवो होय, ते तेवोज जाणवो. एटले जे जलो होय ते जलोज होय, अने जे जूंमो होय. ते भूंमोज होय, एमां कांइ संशय नथी ॥ यतः ॥ दुर्जनस्य स्वन्नावोऽयं परकार्यविनाशकः ॥ कथं वा कार्यमायाति, मुषको वस्त्रन्नक्षणात् ॥ १ ॥ गुणलक्षं परित्यज, दोषं गृह्णंति दुर्जनाः ॥ लक्षं दोषं परित्यज्य, गुणं गृह्णंति सज्जनाः ॥२॥ अर्थ, दुर्जन माणसनो ए स्वन्नावज होय छे जे, ते परना कामनो नाश करे छे. कारण के जेम उंदर वस्त्रना नक्षणथी शुं लान्नने पामे छे. तथा

प्रकाशक- श्रावक मश
बार्गीआ बील्डीग, पायधुनी, मुबई.

श्रीपाळ अने धवळ शेठ

जिहां सातमी भूमिए पोढयो छे तिहां ते धृष्ट अनिष्ट पापीष्ट धवळशेठ पोते हाथमां कटारी लइने चढयो परंतु सातमी भूमिए कयांएक उन्मार्गे पग मुकतां खसी गयो, तेथी सातमी भूमिथी हेठो आवी पडयो. तिहांथी पडतां शेठने पोताना हाथमां कटारी हती ते पण लागी अने शेठनुं पाप पण आवी पहोंच्युं, एटले पापनो गडो भराणो हतो ते पण फुटयो. तेने लीधे शेठ आर्त रौद्र ध्यानमां वर्तता थको भरण पामीने सातमे नरके गया.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, माडवी मुबइ ३.

दुर्जनो लाख गुणोनो त्याग करीने दोषने ग्रहण करे छे. अने सज्जनो लाख दोषने छोडीने गुणोज ग्रहण करे छे ॥ २६ ॥ शेठ तो वली पण पोताना दुर्जनपणाने अंगीकार करीने मनमांहे चिंतवना करतो हवो के, मारा तो बे हाथ (भृंइ के०) भूमिए पड्या, परंतु एक पण कार्य सिध्युं नहीं, तथापि हवे जो हुं पी शकुं नहीं, तोपण ढोली तो (शकुं के) नाखुं, तेथी शेठे एवो निश्चय कीधो के, ए तो सातमी भूमिए एकलोज सुवे छे, बीजुं कोइ पासे नथी, माटे हवे हुं एने (निज के०) पोताने हाथेज (हणुं के०) हणी नाखुं, के जेथी बे स्त्रीओ अने एनी लक्ष्मी ते तो मारे हाथे नहीं चडे, तो पण ए पोते भोगवी शकशे नहीं, एटलुं तो काम थशे. एवो निश्चय करीने ॥ २७ ॥

कुंअर पोढ्यो छे जिहां रे, सातमी भूंइए आप रे ॥ चतुर० ॥
लेइ कटारी तिहां चढ्यो हो लाल ॥
पग लपट्यो हेठो पड्यो रे, आवी पहोतुं पाप रे ॥ चतुर० ॥
मरी नरके गयो सातमी हो लाल ॥ २८ ॥
लोक प्रभाते तिहां मल्यां रे, बोले धिक्! धिक्! वाण रे ॥ चतुर० ॥
स्वामिद्रोही ए थयो हो लाल ॥
जेह कुंअरने चिंतव्युं रे, आप लह्युं निरवाण रे ॥ चतुर० ॥
उग्र पाप तरतज फले हो लाल ॥ २९ ॥

अर्थ—ज्यां सातमी भूमिए कुंवर पोढ्यो छे त्यां ते धृष्ट, अनिष्ट, पापिष्ठ धवल शेठ

पोते हाथमां कटारी लइने चढयो, परंतु सातमी जूमिए क्यांएक उन्मार्गे पग मूकतां पग (लप· स्यो के०) खसी गयो, तेथी सातमी जूमिथी हेठो आवी पड्यो. त्यांथी पडतां शेठने पोताना हाथमां कटारी हती, ते पण लागी, अने शेठनुं पाप पण आवी पहोंच्युं. एटले पापनो घडो जराणो हतो, ते पण फूट्यो. तेने लीधे शेठ आर्त्त रौद्र ध्यानमां वर्त्ततो थको मरण पामीने सातमी नरके गयो. एटले सातमी जूमिथी पड्यो अने सातमी नरकपृथ्वीए गयो, केमके एवा नीच पुरुषोने एवुंज स्थानक मले, परंतु बीजुं नहीं ॥ यतः ॥ सो सत्तमजूमिउं, पडिउं पत्तो य सत्तमी जूमी ॥ निरयस्स तारिसाणं, सम्मत्थि ठाणं किमन्नत्थ ॥ १ ॥ इति श्रीपालचरित्रे ॥ अर्थ–ते धवल शेठ सातमे माळेथी पड्यो, अने सातमी नरक जूमिने पाम्यो. ते धवल जेवा दुष्टोने तेवुंज नरकनुं स्थान होय छे. बीजे क्यांथी होय. ॥ तथा ॥ मित्रद्रोही कृतघ्नश्च, येऽपि विश्वासघातकाः ॥ ते नरा नरकं यांति, यावच्चंद्रदिवाकरौ ॥ १ ॥ अर्थ–मित्रनो द्रोह करनार, केटला उपकारने हणनार अने जे विश्वासघात करे छे. ते त्रणे ज्यां सूधी सूर्य अने चंद्रनी स्थीति छे. त्यां सूधी नरकमां जाय छे. ॥ २७ ॥ त्यां प्रजाते लोक एकठां मव्यां, ते सर्व ए शेठने धिक्कार छे! धिक्कार छे!!! एवी वाणी बोलतां हवां. जे माटे ए स्वामिद्रोही थयो, ए पापी शेठे कुंवरने हणवानुं चिंतव्युं ते जेवुं चिंतव्युं एवुं पोतेज पाम्यो. ए अणखूटे निर्वाण पाम्यो, जे माटे कह्युं छे के. (उग्र के०) घणुं अघोर पाप करे, तो ते तरतज फले ॥ २ए ॥

मृतकारज तेहनां करे रे, कुंअर मन धरे सोग रे॥चतुर०॥
गुण तेहनां संजारतो हो लाल ॥

सोवन घणुं तपावीए रे, अग्नितणे संयोग रे ॥ चतुर० ॥
तोही रंग न पालटे हो लाल ॥ ३० ॥
माल पांचसें वहाणनो रे, सवि संभाली लीध रे ॥ चतुर० ॥
लखमीनुं लेखुं नहीं हो लाल ॥
मित्र त्रण जे शेठना रे, ते अधिकारी कीध रे ॥ चतुर० ॥
गुणनिधि उत्तम पद लहे हो लाल ॥ ३१ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल कुंवर ता शेठना मृत्युनो शोक मनमां धरतो थको शेठना मृत्यु संबंधी जे अग्निसंस्कार प्रमुख कार्य करवानां ते करतो हवो, अने ते शेठना गुणने संभारतो थको रहे छे. जेम सोनोने अग्निना संयोगे घणुं तपावीए तोपण तेनो रंग पलटे नहीं, तेम उत्तम पुरुषने पण सोनानी समान जाणवा ॥ यतः ॥ कवित्त ॥ अगर अग्निमें जोर दहावत, तोहे सुगंध सबे विस्तारे ॥ चंदन काटत है ज्यों कुठारपें, तोहि कुठार बदन सुधारे ॥ यंत्रमें पीलत इक्खनकों, उनकुं इह मिष्ट जसा रस ठारे ॥ सज्जनकों दुःख देत दुरीजन सज्जन तोहि न दोष विचारे ॥१॥ इति ॥३०॥ पांचसें वहाणोनुं जे कांइ माल करियाणुं विगेरे हतुं, ते सर्वे संभाली तपासी लीधुं. तेमांहे लक्ष्मीनुं तो लेखुंज करतां आवे नहीं, एटली पार विनानी वस्तुउ भरेली हती, ते सर्व संभाली लइने शेठना भली बुद्धिना देवावाला जे त्रण मित्र हता, तेने पांचसें वहाणोना अधिकारी कस्या, जे माटे जे गुणनिधि एटले गुणवान् पुरुष होय, ते उत्तम पदने पामे, तेम ए शेठना त्रण मित्र जो गुणवान् हता, तो ते अगणित लक्ष्मीना अधिकारी थइने उत्तम पदवीने पाम्या ॥ ३१ ॥

इंद्रतणां सुख भोगवे रे, तिहां कुंअर श्रीपाल रे ॥ चतुर० ॥
मयणा त्राणे परिवरयो हो लाल ॥
त्रीजे खंडे इम कही रे, विनये चोथी ढाल रे ॥ चतुर० ॥
सिद्धचक्रमहिमा फल्यो हो लाल ॥ ३२ ॥

अर्थ—हवे कुंवर त्यां सुख समाधिमां रहेतो थको निःकेवल इंद्रना सरखुं सुख भोगवे छे. जेम मुनिराज त्रण गुप्तिए सहित होय, तेम मयणरेखादिक त्रणे स्त्रीओए करी परवर्यो थको रहे छे. ए प्रकारे त्रीजा खंडने विषे चोथी ढाल श्रीविनयविजयजीए कही, माटे हे भव्यो! जुओ के श्रीसिद्धचक्रजीनो महिमा एटले माहात्म्य श्रीपालजीने केवुं फलिभूत थयुं ? ॥ ३२ ॥

॥ दोहा ॥

इक दिन रयवाडी चढयो, रमवाने श्रीपाल ॥
साथ बहु तिहां उतरयो, दीठो ऋद्धि विशाल ॥ १ ॥
सार्थवाह लइ भेटणुं, आव्यो कुंअर पाय ॥
तव तेहने पूछे इस्युं, कुंअर करी सुपसाय ॥ २ ॥

अर्थ—हवे एक दिवसे श्रीपाल कुंवर परिवार सहित रयवाडीए रमवा माटे चढ्यो. त्यां नगरनी बहार एक विशाल ऋद्धिवंत एवो सथवारो उतरयो हतो, ते तेणे दीठो ॥ १ ॥ ते समये ते सार्थवाह पण सारी वस्तुनुं भेटणुं लइने श्रीपाल कुंवरनी पासे आव्यो, ते वारे कुंवर पण ते

सार्थवाहने रूमो पसाय करीने आवी रीते पूछतो हवो ॥ २ ॥

कवण देशथी आवीया ?, किहां जाव ? तुम्ह जाव ॥
सार्थवाह तव विनवे, करजोमी सद्भाव ॥ ३ ॥
आव्या कांति नयरथी, कंबुदीव उद्देश ॥
कुंअर कहे कोइक कहो, अचरिज दीठ विशेष ॥ ४ ॥
तेह कहे अचरिज सुणो, नयर एक अभिराम ॥
कोश इहांथी चारसें, कुंमलपुर तस नाम ॥ ५ ॥
मकरकेतु राजा तिहां, कपूरतिलकाकंत ॥
दोय पुत्र उपर हुइ, सुता तास गुणवंत ॥ ६ ॥
नामे ते गुणसुंदरी, रूपे रंभ समान ॥
जगमां जस उपमा नहीं, चउसठ कलानिधान ॥ ७ ॥

अर्थ—के हे सार्थवाह ! तमे कोण देशथी आव्या छो ? अने क्यां जवानो तमारो भाव छे ? एवुं कुंवरे पूछयुं, ते वारे सार्थवाह पण हाथ जोमी साचा भावे करी विनति करे छे के, ॥३॥ हे महाराज ! अमे कांति नगरथी आव्या छीए, अने कम्बुद्वीपे जवानो अमारो (उद्देश के०) अभिप्राय छे. ते सांभली श्रीपाल कुंवर तेमने कहे छे के, तमे दूर देशथी आव्या छो, माटे वच्चमां कांइ अचरिज विशेष दीठुं होय, तो ते अमोने कहो ॥ ४ ॥ ते वारे ते सार्थवाह कहे छे के, हे

महाराज ! में जे अचरिज दीठुं छे, ते हुं तमोने कहुं छुं, ते सांजलो जे, अहींथी चारसें कोश दूर एक मनोहर नगर छे, तेनुं कुंमलपुर एवुं नाम छे ॥ ५ ॥ तेमां मकरकेतु नामे राजा छे, ते राजा कपूरतिलका नामे राणीनो (कंत के०) जर्त्तार छे, ते राणीने बे पुत्रनी उपर एक महा गुणवंती पुत्री उत्पन्न थइ ॥ ६ ॥ ते पुत्रीनुं गुणसुंदरी एवुं नाम छे, माटे नामे करी तो गुणसुंदरी छे. वली रुपे करी पण रंजा नामनी जे अप्सरा तेनी समान छे. जेने कोइ उपमां आपीने तेनी बराबरी करीए एवी कोइ वस्तु जगतमां नथी. एवी ते कुंवरी स्त्रीनी जे चोसठ कलाओ तेना निधानरुप छे. अहीं चोसठ कलाना नामो कहे छे. १ नृत्य, २ औचित्य, ३ चित्रक, ४ वाद, ५ मंत्र, ६ तंत्र, ७ ज्ञान, ८ विज्ञान, ए दंज, १० जलस्तंज, ११ गीतनाद, १२ तालमान, १३ मेघवृष्टि, १४ फलाकृष्टि, १५ आरामारोपण, १६ आकारगोपन, १७ धर्मविचार, १८ शकुन, १ए क्रियाकल्प, २० संस्कृतजल्प, २१ प्रासादनीति, २२ धर्मनीति, २३ वार्णिकावृद्धि, २४ सुवर्णसिद्धि, २५ सुरजितैलकरण, २६ लीलासंचरण, २७ गजतुरंगपरीक्षण, २८ पुरुषलक्षण, स्त्रीलक्षण, सामुद्रिक, २ए सुवर्णरत्नजेद, ३० अष्टादशलिपिपरिच्छेद, ३१ तत्कालबुद्धि, ३२ वाससिद्धि ३३ वैद्यक, ३४ कामविक्रिया, ३५ घटज्रम, ३६ सारिपरिश्रम, ३७ अंजन, ३८ चूर्णयोग ३ए हस्तलाघव, ४० वचनपाटव, ४१ जोज्यविधि, ४२ वाणिज्यविधि, ४३ मुखमंमन, ४४ शालिखंमन, ४५ कथाकथं, ४६ पुष्पग्रथन, ४७ वक्रोक्ति, ४८ काव्यशक्ति, ४ए स्फारवेष, ५० सकल जाषाविशेष, ५१ अजिधानज्ञान, ५२ आजरणपरिधान, ५३ नृत्योपचार, ५४ गृहाचार, ५५ काव्यकरण, ५६ परनिराकरण, ५७ रंधन, ५८ केशबंधन, ५ए वीणानाद, ६० वितंमावाद, ६१ अंकविचार, ६२ लोकव्यवहार, ६३ अंत्याक्षरिका, ६४ प्रश्नप्रहेलिका. ए चोसठ कलानां नाम वली केटलीएक प्रतिओमां प्रकारांतरे पण लखेलां छे. ए चोसठे कलानी जाण ते गुणसुंदरी छे ॥७॥

राग रागिणी रुप स्वर, ताल तंतवितान ॥
वीणा तस ब्रह्मा सुणे, थिर करी आठे कान ॥ ७ ॥

अर्थ—हवे ते गुणसुंदरीए बालपणाथीज वीणा वजाडवानो अभ्यास करयो छे, ते केवी रीते करयो छे ? तो के–१ राग, २ रागिणी, ३ रुप, ४ स्वर, ५ ताल, ६ तंतवितान, एटला गुणयुक्त वीणाना जे कांइ भेदो छे, ते सर्वने ते कुंवरी जाणे छे ॥ तेमां प्रथम राग छ प्रकारना छे, तेमनां नाम श्लोके करी कहे छे ॥ श्रीश्रीरागो वसंतश्च, भैरवः पंचमस्तथा ॥ मेघरागश्च विज्ञेयः, षष्टो नट्टनारायणः ॥ १ ॥ अर्थ–श्रीराग, वसंतराग, भैरवराग, पंचमराग, मेघराग अने नट्टनारायणराग, ए छ रागना नाम कह्यां. हवे एकेका रागनी छ छ रागणीओ एटले स्त्रीओ छे, तेमना नाम श्लोके करी कहे छे ॥ गौडी[1] कालहा[2] अंधाली,[3] द्राविडी[4] मालकौशिका[5] ॥ षष्ठी स्याद्देवगंधारी[6] श्रीरागाच्च विनिर्गताः ॥ १ ॥ हिंडोला[1] कौशिकी[2] चैव, रामग्री[3] पटमंजरी[4] ॥ गुदग्री[5]श्चैव देशाखी,[6] वसंतप्रभवा इमाः ॥ २ ॥ भैरवी[1] गुर्ज्जरी[2] चैव, भाषावेली[3] कुली[4] तथा ॥ कर्णाटी[5] रक्तहंसी[6] च, षडेता भैरवे मताः ॥ ३ ॥ त्रिगुणी[1] स्तंभतीर्थी[2] च, आभरी[3] कुकरी[4] तथा ॥ वेराडी[5] चैव सामेरी,[6] षडेताः पंचमे मताः ॥४॥ बंगाली[1] मधुकरी[2] चैव, कामोदा[3] दोषशाटिका[4] ॥ दंबग्रीवी[5] च देवाला,[6] मेघरागांगनाश्च षट् ॥ ५ ॥ तोडिका[1] मोटिका[2] चैव, भंबीभट्टा[3] परा तथा ॥ गंधारी[4] सिंधु[5] मल्हारी,[6] नट्टनारायणोद्भवाः ॥ ६ ॥ ए छ रागनी छत्रीश रागणीओनां नाम कह्यां. हवे एकेका रागना वली आठ आठ पुत्र छे, ते वारे छएना मली अडतालीश पुत्र थाय, तेमां छ मूल राग अने छत्रीश रागणीओ मेलवतां सरवाले नेवुं भेद थया. वली एकेका रागनी अने रागणीनी चाल, तेमां कोइ-

नी वे, कोइनी त्रण, कोइनी चार, कोइनी पांच, कोइनी छ, कोइनी सात थाय. ए सर्व एना भेदज गणाय. एम बीजा पण एना अनेक प्रकारे भेद थाय छे, केमके चक्रवर्ती पोते मुलगा छ रागने प्ररुपे, अने तेनी स्त्री ६४००० छे, ते प्रत्येक एकेकी स्त्री वली नवनवी देशीए थरी भर्त्तारनी स्तवना करे, ते वारे चोसठ हजार देशीओ सर्व जूदी जूदी रीते गवातां सर्व मली चोसठ हजार भेदो थाय. तेमज वासुदेवनी बत्रीश हजार स्त्रीओ छे, त्यां बत्रीश हजार देशीओ गवाय, ते हाल पण बत्रीश हजार देशीओ चालु छे, केमके छेल्ला नवमा कृष्ण वासुदेव थइ गया, ते वखते बत्रीश हजार देशीओ गवाती हती. ते पछी कोइ चक्रवर्ती थयो नथी, माटे बत्रीश हजारज चालु रहेली छे. ए रीते रागना अनेक भेद छे. वली ते राग रागीणीनां रूप, ते जे जे रागनो जेवो जेवो आकार छे, जेवी रीते रागमालानां चित्रामण कराय छे, ते शास्त्रोक्त सर्वनां रुपने जूदां जूदां ते गुणसुंदरी जाणे छे, तेना आकार करी देखाडे छे, तथा तेना पूर्वे चित्रेला आकारने ओलखे छे. वली स्वर सात प्रकारना छे, तेनां नाम श्लोके करी कहे छे. षड्ज[1] ऋषभ[2] गांधारा,[3] मध्यमः[4] पंचमस्तथा[5] ॥ धैवतो[6] निषध[7] सप्त, तंत्री कंठोद्भवाः स्वराः ॥ १ ॥ ए सात स्वरनां नाम कह्यां अथवा १ सा, २ री, ३ ग, ४ म, ५ प, ६ ध, ७ नी, ए सात भेद जाणवा. वली तालना सात भेद छे, ते कहे छे. धूओ, माठो, पडुमनो, रूपको, जत्ति, पडतालो, एकतालो एटले एकताल, द्विताल, त्रिताल इत्यादि तालना सात भेद जाणवा. वली तंतवितान एटले तंतुनुं विस्तारवुं. तेमां कोइ वीणा चार ततुनी होय, कोइ पांच तंतुनी होय, कोइ छ तंतुनी होय, कोइ सात तंतुनी होय तेनुं संकोचवुं विस्तारवुं तेने आंकुचन प्रसारण कहीए. तथा वीणातंतुनुं चढाववुं, उतारवुं, ते सर्व तंतुनो वितान कहीए. इत्यादिक अनेक वातो वीणा संबंधी छे, ते सर्व रागना ग्रंथोथी जाणवी. एवी रीते राग, रागिणी, रुप, स्वर, ताल

अने तंतुवितान, ए त्रण करी संयुक्त जे वारे गुणसुंदरी बजावे छे, ते वारे ते वीणानो जे शब्द तेना गुणथी रंजित थयो थको चार मुखने धारण करनारो एवो जे ब्रह्मा, ते पण पोताना आठे कानने स्थिर करीने ते वीणा सांभलवाने उजमाल थाय छे, तो बीजा सामान्य जनो सांभरवाने तत्पर थाय. तेमां तो शुंज कहेवुं ? ॥ ८ ॥

शास्त्र सुभाषित काव्य रस, वीणानाद विनोद विनोद ॥
चतुर मले जो चतुरने, तो उपजे परमोद ॥ ए ॥

अर्थ—वली (शास्त्र के०) धर्मशास्त्र, विज्ञानशास्त्र, शब्दशास्त्र, आगमशास्त्र, ज्योतिषशास्त्र, निमित्तशास्त्र, वैद्यकशास्त्र, पुराणशास्त्र. हवे शास्त्रना चार योग कह्या छे, तेनां नाम कहे छे. एक धर्मकथानुयोग. बीजो चरणकरणानुयोग, त्रीजो गणितानुयोग अने चोथो द्रव्यानुयोग, इत्यादि सर्व शास्त्र कहेवाय छे, ते तथा (सुभाषित के०) जेमां प्रस्तावोचित भलां वचन होय, एवा प्रास्ताविक श्लोक जे चाणाक्य नीति प्रमुख, तेना भेद सहित तथा गाथाउना भेद, छंदनी जाति सवैया, कवित्त, कुंमलिया, दोहा, गाहा, हेली, प्रहेली इत्यादिक सर्व सुभाषित जाणवां, तथा (काव्य के०) हरिणी प्रमुखथी मांमीने महादंमक पर्यंत नवनवा छंदनी जातिउ. तेमां जे अगीयार अक्षरनुं पद, ते काव्यनी पहेली जाति जाणवी इत्यादि. (रस के०) नव रस, तेमनां नाम कहे छे. शृंगाररस, हास्यरस, करुणारस, रौद्ररस, वीररस, भयानकरस, बीभत्सरस, अद्भुतरस अने शांतरस ए नव रस. तथा वळी त्रण प्रकारना रस, तेमां एक स्थायी रस, बीजो सात्विक रस, त्रीजो संचारी रस, एनी उपर राग, अनुराग, अनुरति, तेणे करी युक्त. तथा वली वीणानाद ते

वीणाना शब्द तथा जूदी जूदी जातिनां वाजिंत्रोना शब्द ते लोकभाषाए त्रण प्रकारना छे. एक घा, बीजो वा, त्रीजो घसरको. तथा वली बीजा चार भेद कहे छे, एक घन ते ताल प्रमुख, बीजो सुषिर ते वंशादिक, त्रीजो आनद्ध ते मुरजादिक, अने तत ते वीणा प्रमुख. हवे प्रथमना त्रण भेदनो अर्थ कहे छे. प्रथम घा ते ढोल पम्हो, मृदंग, पखावज, ताल, कंसाल, करताल प्रमुख जाणवां. बीजो वा ते शंख, शरणाइ, भेरी, नफेरी, भुंगल, करणाट प्रमुख जाणवां त्रीजो घसरको ते सारंगी प्रमुख जाणवां. इत्यादिक सर्व वाजित्र जाणवां. हवे वीणानां सात नाम छे ते कहे छे. वीणा, घोषवती, विपंची, कंठकूणिका, वल्लकी, तंत्री, परिवादिनी. ते वीणाना स्वामी जूदा जूदा होय. शिवनी वीणानुं नाम नालंबी, सरस्वतीनी वीणानुं नाम कच्छपी, नारदने महती नामे वीणा होय सर्वने सम्मत ते प्रभावती नामे वीणा जाणवी, ब्रह्मानी बृहती नामे वीणा छे, तुंबुरुनी कलावती नामे वीणा, चांमालनी कंटोली नामे वीणा, ए वीणाना भेद जाणवा, इत्यादिक सर्वनो (विनोद के०) रमण ते गुणसुंदरी छे, एटले ए सर्व चातुर्य गुणसुंदरीमां छे. एम सार्थवाह जे आव्यो छे, ते श्रीपालने कहे छे. वली कहे छे के, हे स्वामिन्! ते कुंवरी अत्यंत म्हाही छे. वली चतुर छे, माटे जो ते चतुरने मले तोज प्रमोद उपजे. अथवा चतुरने जो कोइ चतुर मले, तोज परस्पर (प्रमोद के०) हर्ष आनंद उपजे. गुणवंतने गुणवंत मले तोज शोभे ॥ ए ॥

म्हारो गायतणे गले, खटके जेम कुकठ ॥
मूरख सरसी गोठमी, पग पग हियमे हठ ॥ १० ॥
जो रुठो गुणवंतने, तो देजे दुःखपोठि ॥

दैव ! न देजे एक तुं, साथ गमारां गोठि ॥ ११ ॥
रसियाशुं वासो नहीं, ते रसिया इकताल ॥
झुरीने झांखर हुवे, जिम विछरी तरूमाल ॥ १२ ॥
उगति युगति समजे नहीं, सूझे नहीं जस सोज ॥
इत उत जोइ जंगली, जाणे आव्युं रोझ ॥ १३ ॥

अर्थ—अथवा ऊहरो एटले जेने कच्छी भाषामां गट कहे छे, ते (कुकठ के०) कुकाष्ठ एटले कुत्सित लाकडुं, तेने ढोर गायना गलामां बांध्युं थकुं गायना पगने विषे जेम खटके छे, तेम मूरख सरसी एटले मूरखनी साथे जे (गोठडी के०) गोष्ठि करवी अथवा गोठडी एटले सहवास करवो, ते पण पगले पगले एटले वारंवार हैडाने विषे (हठ के०) अटक थाय, एटले खटक्या करे—हैयामां साल्या करे ॥१०॥ माटे हे दैव ! जो तुं गुणवंत जननी उपर रूष्टमान थाय, तो तने गमे तो तेने दुःखनी पोठो भरी भरीने आपजे, पण मात्र गमारा एटले मूर्ख, तेनी साथे (गोठि के०) सहवास करवो जेनाथी प्राप्त थाय, एवुं दुःख दइश नहीं ॥ ११ ॥ वली जे माणस पोते रसिक छे, अने तेने जो तेना जेवाज रसिक जन साथे वसवुं न थाय, तो ते रसिया जन पण एकताल एक हाथे ताली न देवाय, ते समान जाणवा ते केवा समजवा ? के जेम (तरुमाल के०) वृक्षनी माल, ते वृक्षथी विछडीने जूदी पडी गयेली होय, ते वृक्ष विना एकली रहेली झुरी झुरीने झांखरा जेवी थाय छे, एवा ते एकताल माफकना रसिक जन थाय छे ॥ १२ ॥ वली जे उक्ति के युक्ति एटले कोई पण वातनो न्याय करवो, चतुराइ देखाडवी, ते कांइ समजे

नहीं, जेने कोइ पण कामकाज करवानी चतुराईथी सोज एटले शोध करवी, तेनी सूज पडे नहीं, (इत उत के०) अहीं तहीं—अरहुं परहुं—ज्यां त्यां जंगलीनी पेठे जोया करे, जाणे कोइ वगडानुं रोझ आव्युं होय नहीं ? ॥ १३ ॥

रोझतणुं मन रीझवी, न शके कोइ सुजाण ॥
नदीमांहि निशिदिन वसे, पलळे नहीं पाषाण ॥ १४ ॥
मरम न जाणे मांहिलो, चित्त नहीं इक ठोर ॥
जिहां तिहां माथुं घालतो, फरे हरायुं ढोर ॥ १५ ॥
वली चतुरशुं बोलतां, बोलीए इक दो वार ॥
ते सहेलो संसारमां, अवर अकज अवतार ॥ १६ ॥
रसियाने रसिया मले, केलवतां गुण गोठ ॥
हिये न माये रीझ रस, कहेणी नावे होठ ॥ १७ ॥

अर्थ—माटे एवा रोझ जेवा मूर्खनुं मन तो कोइ (सुजाण के०) रुडो जाण पुरुष होय ते, पण रीझवी शके नहीं, केनी पेठे ? के जेम मगसेलीयो पथरो जे छे, ते रात्रि दिवस नदीमांहेज वसे छे, तथापि बिलकुल पलळे नहीं तेम ते मूर्ख पण जो सुजननी पासे रात्रि दिवस रहे, तोपण कोइ रीते रीझ पामे नहीं ॥ १४ ॥ वली मूर्ख जन जे छे, ते हरेक कामनी अंदरनो मर्म जे रहस्य, तेने जाणे नहीं, वली तेनुं चित्त पण (इक ठोर के०) एक ठेकाणे न होय. जेम हरायुं एटले

रखरुतुं तोफानी ढोर होय, ते ज्यां त्यां माथुं घालतुं थकुं फरतु फरे. तेनी पेरे ते पण फरतो फरे ॥ १५ ॥ वली चतुरनी साथे कदाचित् वचन बोलतां एक बे वार बोलीए, ते संसारमां सहेली एटले अवतारनो लाहो लीधो जाणवो, अने (अवर के०) बीजो अवतार ते (अकज के०) निष्कारण–निष्फल जाणवो ॥ १६ ॥ अथवा वली जे रसिया जन होय, तेने जो रसिया मले, तो तेनी साथे गुणनी गोठ केलवतां थकां तेथी जे रीझनो रस उत्पन्न थाय, ते हैयामां पण समाय नहीं. अने ते रीझनो जे रस, ते रसनी जे कहेणी, ते होठमां आवे नहीं, एटले ते रीझनो रस, तेनी वार्ता होठथी कहेवामां आवे नहीं ॥ १७ ॥

परख्या पाखे परणतां, गुंच्छ मिले भरतार ॥
जाय जमारो झुरतां, किस्युं करे ? किरतार ॥ १८ ॥
तिण कारण ते कुंअरी, करे प्रतिज्ञा सार ॥
वीणावादे जीतशे, जे मुज ते भरतार ॥ १९ ॥

अर्थ—माटे परीक्षा कर्या विना जो परणीए, तो गुंछ एटले खराब मुर्ख भर्त्तार मले, तेना योगे आखो जन्मारो झुरत्तां झुरतां जाय, तेमां किरतार शुं करे ? एटले पोते परीक्षा करवी नहीं, ने पछी किरतार जे दैव, तेने दोष देवो, ते फोकट छे. एमां बापडो दैव ते शुं आवी करे ? ॥ १८ ॥ ते कारण माटे हे राजन् ! ते कुंवरीए एवी (सार के०) प्रधान प्रतिज्ञा करी छे के, जे पुरुष मुजने वीणावादमां जीतशे, तेज मारो भर्त्तार जाणवो. ए बधी वात सार्थवाह श्रीपालने कही संभलावे छे ॥ १९ ॥

|| ढाल पांचमी ||

|| थाहरा मदोला उपर मेह, झरुखे वीजली || हो लाल || झरुखे वीजली || ए देशी ||

तेह प्रतिज्ञा वात, नयरमां घर घरे || हो लाल || नयरमां० ||
पसरी लोक अनेक, बनावे परे परे || हो लाल || बनावे० ||
राजकुमार असंख्य, ते शीखण सज्ज थया || हो लाल || ते० ||
लेइ वीणा साज, ते गुरु पासे गया || हो लाल || ते० || १ ||

अर्थ—हवे ते कुंवरीए करेली प्रतिज्ञानी वात ते कुंभलपुर नगरने विषे घरोघर पसरी एटले फेलाइ के, कुंवरीने वीणावादे जे जीते, ते एनो भर्त्तार थाय. कुल जातिनो कांइ मेळ नथी. एम जाणीने अनेक लोको होंशे करीने ते वीणाना ख्यालने कुशलताने परे परे एटले अनेक प्रकारे बनावे छे. वली ए वात जाणीने असंख्य एटले घणा राजकुमारो ते वीणा शीखवा माटे तैयार थया. अने वीणानो साज लइने तेउ गुरुनी पासे गया || १ ||

त्रण ग्राम सुर सात, के एकवीश मूर्च्छना || हो लाल || के० ||
तान ओगणपचास, घणी विध घोलना || हो लाल || घणी० ||
विद्याचारय एक, सधावे शीखवे हो लाल || सधावे० ||
करे अभ्यास जुवान, ते उजम नवनवे || हो लाल || ते० || २ ||
शास्त्र संगीत विचक्षण, देश विदेशना || हो लाल के || देश० ||

करे सन्नामांहे वाद, ते नादविशेषना ॥ हो लाल ॥ ते० ॥
मास मास प्रति होय, तिहां गुण पारिखां ॥ हो लाल ॥ तिहां० ॥
सुणतां कुमरी विण, सवे पशु सारिखा ॥ हो लाल ॥ सवे० ॥ ३ ॥

अर्थ--ते वीणा वगाडवाना आदि, मध्य अने अंत, ए त्रण ग्राम जाणवा. तथा षड्ज, ऋषभ, गांधार, मध्यम, पंचम, धैवत अने निषाद, ए सात स्वर जाणवा, अने वीणानीमांहे एकवीश झीणा पीतलना तार थाय छे, ते मूर्च्छना जाणवी तेमज ओगणपचास तान जाणवां, अने घोलना तो (घणी विध के०) घणा प्रकारनी कही छे. एवी वीणा संबंधी विद्या ते एक विद्याचार्य छे, ते त्यां सर्वने सधावे छे. अने शीखवे छे. त्यां घणा जुवान पुरुषो नवनवा उजमाल अभ्यास करे छे ॥ २ ॥ ए प्रमाणे संगीतशास्त्रने विषे सर्व देश परदेशना जे विचक्षण एटले डाह्या पुरुषो छे, ते त्यां आवीने सन्नामांहे (नादविशेषना के०) स्वरविशेषना वाद करे छे. ते सर्वना कला संबंधी गुणनी परीक्षा महीने महीने थाय छे, पण कुंवरीनी वीणा सांभलीने ते सर्व पशु एटले जानवर सरखा थइ जाय छे ॥ ३ ॥

चहुटामांहि वीण, वजावे वाणीया ॥ हो लाल ॥ वजावे० ॥
न करे कोइ व्यापार, ते होशी प्राणीया ॥ हो लाल ॥ ते० ॥
इणी परे वरण अढार, घरोघर आंगणे ॥ हो लाल ॥ घरोघर० ॥
सघले मेरी महोल (माळे), वीणा रणझणे ॥ हो लाल के ॥ वीणा० ॥ ४ ॥

अहींथी घणुं दूर रह्युं, तो हवे त्यां शी रीते जइशुं ? अहो ! जो विधाताए पांख आपी होत, तो माणस रुडां थात; अने सूडाओ जेम फरी फरीने देश विदेशनां कौतुको जुवे छे, तेम माणस पण आकाशगमन करी फरी फरीने देश विदेशनां कौतुक जोत ! ॥ ७ ॥ पण हवे मारे तो श्रीसिद्धचक्र जेवो धणी छे. तो तेज मारा ए मनोरथ पूर्ण करशे, मारे तो एज आधारभूत छे, ते सर्व विघ्नोने चूर्ण करशे. एवो निश्चय करी पोतानां मन, वचन अने कायाने स्थिर करी एक श्रीसिद्धचक्रजीनाज ध्यानमां रह्यो; ते श्रीपालनुं चित्त शुद्ध ज्ञाने करी तन्मय एटले सिद्धचक्रना ध्यानमांज तत्पर एटले तल्लीन थयुं ॥ ८ ॥

ततखिण सोहमवासी, देव ते आवीयो ॥ हो लाल के ॥ देव० ॥
विमलेसर मणिहार, मनोहर लावीयो ॥ हो लाल ॥ मनोहर० ॥
थइ घणो सुप्रसन्न, कुंअर कंठे ठवे ॥ हो ॥ लाल ॥ कुंअर० ॥
तेहतणो कर जोडी, महिमा वरणवे ॥ हो लाल ॥ महिमा० ॥ ९ ॥
जेहवु वंछे रुप, ते थाये ततखिणे ॥ हो लाल ॥ ते० ॥
ततखिण वांछित ठाम, जाये गयणांगणे ॥ हो लाल ॥ जाये० ॥
आवे विण अभ्यास, कला जे चित्त धरे ॥ हो लाल ॥ कला० ॥
विषना विषम विकार, ते सघला संहरे ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ १० ॥

अर्थ—ते वारे ततखिण एटले ते समयेज सौधर्मदेवलोकनो रहेवासी विमलेसर नामे

श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक - श्रावक भीमशी माणक
वारीआ बील्डींग, पायधुनी, मुबई

श्रीपाळ अने विमलेसर देवता

ते वारे ततारवण एटले ते समयेज सौधर्म देवलोकनो रहेवासी विमलेसर नामे देवता ते मनोहर मणिनो हार लइने तिहां आव्या.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, माडवी मुबई ३

देवता ते मनोहर मणिनो हार लइने त्यां आव्यो. ते घणोज सुप्रसन्न थइने ते हार श्रीपाल कुंवरने कंठे ठवीने बे हाथ जोमी ते हारनो महिमा वर्णवे छे ॥ ए ॥ ते कहे छे के, हे कुंवर! एक तो ए हारना प्रजावे करी जेवुं रुप वांछे, तेवुं तत्काल थाय, बीजुं जे ठेकाणे जवानी वांछा करे, त्यां तत्काल गयणांगणे एटले आकाशमार्गथी जवाय. त्रीजुं अन्यास कस्या विना पण जे कला शीखवानुं पोताना चित्तमां धारे, ते कला आवडे, अने चोथुं कोइने (विष के०) फ़ेर व्याप्युं होय, अने तेना विषम एटले आकरा विकार प्राप्त थया होय, ते सर्वने संहरे एटले नाश करे ॥ १० ॥

सिद्धचक्रनो सेवक हुं छुं देवता ॥ हो लाल के ॥ हुं० ॥
केइ उद्धरीया धीर, में एहने सेवता ॥ हो लाल ॥ में० ॥
सिद्धचक्रनी जक्ति, घणी मन धारजो ॥ हो लाल ॥ घणी० ॥
मुजने कोइक काम, पमे संजारजो ॥ हो लाल ॥ पमे० ॥ ११ ॥
एम कहीने देव, ते निज थानक गयो ॥ हो लाल ॥ ते निज० ॥
कुंअर पोढयो सेज, निचिंतो मन थयो ॥ हो लाल ॥ निचिंतो० ॥
जाग्यो जिसे परजात, तिसे मन चिंतवे ॥ हो लाल ॥ तिसे० ॥
कुंमल नयर [1]मझार, के जइ बेसु हवे ॥ हो लाल ॥ जइ० ॥ १२ ॥
नयण उघामी जाम, विलोके आगले ॥ हो लाल ॥ विलोके० ॥

---

१ वहार.

देखे उन्नो आप, नयरनी भागले ॥ हो लाल ॥ नयरनी० ॥
दीठा तिहां दरवाण, ते वीण वजावता ॥ हो लाल ॥ ते० ॥
राजकुंअरीनां रुप, कला गुण गावता ॥ हो लाल ॥ कला० ॥ १३ ॥

अर्थ—हे कुंवर! हुं श्रीसिद्धचक्रनो सेवक देवता बुं. ए सिद्धचक्रने सेवता एटले सेवन करनारा एवा केटलाएक धीरजवंतोने में उद्धरया छे, माटे तमे पण श्रीसिद्धचक्रनी भक्ति घणी मनमांहे धारजो, अने जो कोइक काम पडे, तो मने संभारजो ॥ ११ ॥ ए प्रमाणे कहीने ते देवता पोताने स्थानके गयो, अने श्रीपाल कुंवर पण पोतानी सेज उपर जइ पोढ्यो एटले सुइ रह्यो, तेनुं मन निश्चिंत थयुं छे. हवे प्रभाते जेवो जाग्यो, तेवोज कुंवर पोताना मनमां चिंतववा लाग्यो के, हवे कुंडलपुर नगरमां जइ बेसुं ॥ १२ ॥ एवुं चिंतवीने (जाम के०) जे वारे पोतानां (नयण के०) नेत्र उघाडीने आगल (विलोके के०) जुवे छे, तो ते वारे पोताने कुंडलपुर नगरनी भागोळे आवी उभेलो देखतो हवो, अने त्यां दरवाण जे नगरना दरवाजाना साचवनारा लोको छे. तेने पण वीणा वगाडता अने राजकुंवरीनां रुप, कला अने गुणोनुं गायन करता थका दीठा ॥१३॥

चित्तमांहे चिंती रुप, करे तिहां कुबडुं ॥ हो लाल ॥ करे० ॥
उन्नड शीश निलाड, वदन जिस्युं तुंबडुं ॥ हो लाल ॥ वदन० ॥
चूए चूंची आंख, दांत सवि सोखला ॥ हो लाल ॥ दांत० ॥
वांका लांबा होठ, रहे ते मोकला ॥ हो लाल ॥ रहे० ॥ १४ ॥

चिहुं दिशि बेठुं नाक, कान जिम ठीकरां ॥ हो लाल ॥ कान० ॥
पूंठ ऊंची अति खुंध, हिये बहु टेकरा ॥ हो लाल ॥ हिये० ॥
कोट केरू उर पेट, मली गया ढुकड़ां ॥ हो लाल ॥ मली० ॥
टुंकी साथल जंघ, हाथ पग टुंकड़ा ॥ हो लाल ॥ हाथ० ॥ १५ ॥
ठक ठक ठवतो पाय, नयरमांहि नीकल्यो ॥ हो लाल ॥ नयर० ॥
तेह नीहाली लोक, खकल जोवा मल्यो ॥ हो लाल ॥ खलक० ॥
जिहां शीखे छे वीणा, कला तिहां आवीयो ॥ हो लाल ॥ कला० ॥
आव्या राजकुमार, मली बोलावीयो ॥ हो लाल ॥ मली० ॥ १६ ॥

अर्थ--पछी पोताना चित्तमां कुबड़ानुं रुप करवानुं चिंतवन करीने कुबड़ानुं स्वरुप करयुं, ते आ प्रमाणे के प्रथम उजरू शीश एटले मस्तक ऊंचुं छे, ललाट पण ऊंचुं छे, वदन जे मुख ते तुंबड़ा जेवुं छे, अने आंखो चूंची छे, तेमांथी पाणी चूए छे एटले झरे छे, तथा सर्व दांत सोखला एटले खोखळा थइ गयेला छे, तथा होठ तो वांका, लांबा अने मोकळा रहेला छे, एटले एक होठने बीजो होठ मलतो नथी ॥ १४ ॥ तथा नाक चारे दिशाए बेसी गयेलुं छे, कान तो जाणे ठीकरांज होय नहीं ? एवा देखाय छे, पूंठ ऊंची छे, घणी खुंध नीकली छे, हैया उपर (बहु के०) घणा टेकरा जेवु देखाय छे, तथा कोट, केरू, हृदय अने पेट, ए चारे ढुकड़ां एटले पासे पासे मली गयां छे. तथा साथळ अने जांघ ए बेउ टुंकां छे, तेमज हाथ तथा पग पण सर्वे टुंकड़ा छे ॥ १५ ॥

एवुं रुप करी पगने हळवे हळवे ठक ठक करी (ठवतो के०) मूकतो थको एटले पग ठबकावतो थको नगरमां नीकळ्यो. ते जोइने सर्व लोकनो खलक एटले समूह जोवा मळ्यो. एवे वेषे ज्यां बीजा राजकुमार प्रमुख वीणाकला शीखे छे, त्यां ते कुब्ज आव्यो. तेने जोइने राजकुमारो पण तेनी तरफ आव्या, अने ते सर्व जणोए मळी तेने बोलाव्यो ॥ १६ ॥

आवो आवो जुहार, पधारो वामणा ॥ हो लाल ॥ पधारो० ॥
दीसो सुंदर रुप, घणुं सोहामणा ॥ हो लाल ॥ घणुं० ॥
किहांथी पधारया ? राज, कहो कुण कारणे ? ॥ हो लाल ॥ कहो० ॥
केहने देशो ? महोत, जइ घर बारणे ॥ हो लाल ॥ जइ० ॥ १७ ॥
कुब्ज कहे अमे दूर,-थकी आव्या अहीं ॥ हो लाल ॥ थकी० ॥
हांसु करतां वात, तुम्हे साची कही ॥ हो लाल ॥ तुमे० ॥
वीणा गुरुनी पास, अमे पण साधशु ॥ हो लाल अमे० ॥
करशे जो जगदीश, तो तुमथी वाधशुं ॥ हो लाल ॥ तो० ॥ १८ ॥

अर्थ—के हे वामणाजी। आवो, आवो. जुहार छे, अहींयां पधारो, अहो! तमे तो घणा सुंदर रुपवंत अने सोहामणा देखाओ छो! हे राजन्! तमे कयांथी पधार्या? अने शे कारणे तमोने अहींयां आववुं पडयुं छे? तथा कोना घरने बारणे जइ तथुं मान महत्त्व आपशो ॥ यतः ॥ दुर्जनोदीरितैर्दोषै-र्गुणैर्मार्गणवर्णितैः ॥ असतीदर्शितैः स्नेहै,-स्समानं महतां मनः ॥ १ ॥ इति ॥ दुर्जन

माणसो जले दोष बोले, तथा याचक लोको जले गुणो वखाणे तथा असती जले स्नेह देखाडे तो पण सज्जन माणसोनुं मन तो ए सर्वेमां समानज होय छे. ॥ १७ ॥ ते सांजली कुब्जे कह्युं के, हे जाइर्ज ! अमे घणा दूर देशथी अहींयां आव्या छीए. तमे अमारी मश्करी करता थका पण वात तो साची कही छे. हे कुमारो ! अमे पण गुरुनी पासे वीणादी कलाने साधशुं, अने जो जगदीश करशे, तो तमाराथी पण ए कलामां अमे वधशुं ॥ १८ ॥

विद्याचारीय पास, जइ एम विनवे ॥ हो लाल ॥ जइ० ॥
वीणानो अज्यास, करावो मुज हवे ॥ हो लाल ॥ करावो० ॥
खड्ग अमूलिक एक, करयुं तस जेटणुं ॥ हो लाल ॥ करयुं० ॥
तव हरख्या गुरु महोत, दीए तस अति घणुं ॥ हो लाल ॥ दीए० ॥ १९ ॥
वीणा एक अनुपम, दीधी तस करे ॥ हो लाल के ॥ दीधी० ॥
देखाडे स्वर नाद, ठेकाणां आदरे ॥ हो लाल ॥ ठेकाणां० ॥
त्रट त्रट त्रूटे तांत, गमा जाये खसी ॥ हो लाल ॥ गमा० ॥
ते देखी वीपरीत, सजा सघली हसी ॥ हो लाल ॥ सजा० ॥२०॥

अर्थ—पछी विद्याचार्यनी पासे जइने ते कुबडो एवी रीते विनंति करे छे के, हे गुरुजी ! हवे मने आप वीणानो अज्यास करावो, पण राजकुमारो तेना उपर हसता हरू हरू करता देखीने गुरुए तो ते समये तेनी सामुं पण जोयुं नहीं, ते वारे कुब्जे ते उपाध्यायने पोताना हाथमांहेला

एक अमूलक खड्गनुं भेटणुं कर्युं, ते वारे तो ते गुरुए घणा हर्षवंत थइने कुब्जने अति घणुं स-त्त्व दीधुं ॥ १ए ॥ एक अनुपम पोतानी वीणा कुबराना हाथमां आपीने स्वर तथा नादनां जे जे ठेकाणां हतां. ते सर्व आदरे करी देखाड्यां, ते वारे कुंवरे पण राजकुमारोने हास्यरस वधारवा माटे विपरीतपणे वीणाना गमा चढाववा मांड्या, के जेथी वीणानी तांतो जे हती, ते सर्व त्रटत्रट त्रूटी गइ. अने गमा सर्व खसी गया, एटले तांतो त्रोमी नाखी अने तुंबरुं फोमी नाख्युं. एवुं विपरीतपणुं जोइने सर्व सन्ना खरू खरू हसी, तोपण उपाध्याय पासे फरी फरी घरेणां आपवाना वळे करी आदर सहित रहे ठे ॥ २० ॥

हवे परिक्षा हेतु, सन्ना महोटी मळी ॥ हो लाल ॥ सन्ना० ॥
चतुर संगीत विचक्षण, बेठा मन रली ॥ हो लाल के ॥ बेठा० ॥
आवी राजकुमारी, कला गुण वरसती ॥ हो लाल ॥ कला० ॥
वीणा पुस्तक हाथ, जे परतख सरसती ॥ हो लाल ॥ जे० ॥ २१ ॥
दरवाने दरबार, कुबज जव रोकीयो ॥ हो लाल ॥ कुबज० ॥
दीधुं नूषण रत्न, पठे नवि टोकीयो ॥ हो लाल ॥ पठे० ॥
आव्यो कुमरी पास, इच्छारुपी वमो ॥ हो लाल ॥ इच्छारुपी० ॥
कुंवरी देखे स्वरुप, बीजा सवि कुबमो ॥ हो लाल ॥ बीजा० ॥ २२ ॥

अर्थ—हवे जे वारे महीनो पूर्ण थयो, ते वारे परीक्षाना हेतुए मोटी सन्ना मळी. ते

सन्नामांहे संगीतशास्त्रने विषे चतुर अने विचक्षण एटले म्हाद्या पुरुषो सर्व पोतानां मनने रलीयाते एटले आनंदे करी बेठा. त्यां राजकुंवरीपण कला तथा गुणनो वरसाद वरसावती थकी आवी. तेना एक हाथमां वीणा छे, अने बीजा हाथमां वीणाना शास्त्र संबंधी पुस्तक छे, तेथी जाणीए प्रत्यक्ष एटले साक्षात् सरस्वतीज होय नहीं? एवी शोभे छे ॥ २१ ॥ ते सन्नामां जवा माटे कुब्ज जेवो प्रवेश करे छे, तेवोज तेने दरवाने एटले पोलीसे रोकी राख्यो, तेने कुंवरे रत्ननुं आन्नूषण आप्युं, ते वारे तेणे सन्नामां जवा माटे नवि टोकीयो एटले अटकाव्यो नहीं. पछी ते (वमो के०) मोटो इछारुपी एटले इछामां आवे तेवा रुपने धारण करनारो जे कुंवर ते कुंवरी पासे आव्यो. त्यां मात्र एकली कुंवरी तो जेवुं श्रीपालनुं मूल रुप छे, तेवुज देखे छे, अने बीजा सर्वे तेने कुबमा जेवोज देखे छे ॥ उक्तं च ॥ प्रतिपच्चंद्रं सुरन्नी, नकुलः नकुलीः पयश्च कलहंसः ॥ चित्रकवल्लीं पक्षी, सूक्ष्मं धर्मं सुधीर्वेत्ति ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ—पक्षवाना चंद्रने सुरन्नी?, नकुलीने ? नोळीयो, दुधने हंस, चित्रकवल्लीने? पक्षी अने सूक्ष्म धर्मने बुद्धीमान पुरुष जाणी शके छे. ॥ २२ ॥

सा चिंते मुज एह, प्रतिज्ञा पूरशे ॥ हो लाल ॥ प्रतिज्ञा० ॥
सफल जनम तो मानशुं, दुर्जन झुरशे ॥ हो लाल के दुर्जन० ॥
जो एहथी नवि न्नांजशे, मननुं आंतरुं ॥ हो लाल ॥ मननुं० ॥
करी प्रतिज्ञा वयर, वसाव्युं तो खरुं ॥ हो लाल ॥ वसाव्युं० ॥ २३ ॥
दाखे गुरु आदेशे, निज वीणाकला ॥ हो लाल के ॥ निज० ॥
जाम कुमार कुमार, समा मद आकला ॥ हो लाल ॥ समा० ॥

ताम कुमारी देखावे, निज गुण चातुरी ॥ हो लाल के ॥ निज० ॥
लोके भाख्युं अंतर, ग्राम ने सुरपुरी ॥ हो लाल के ॥ ग्राम० ॥ २४ ॥

अर्थ—हवे (सा के०) ते राजकुंवरी श्रीपाल कुंवरने जोइने पोताना मनमां चिंतवे छे के, मारी जे प्रतिज्ञा करेली छे, ते जो एज पुरुष पूर्ण करशे, तो हुं मारो जन्म सफल थयो एम मानीश, अने जे जे मारा दुर्जनो हशे, ते सर्वे झुरता रहेशे, अने जो आ पुरुषथी मारा मननुं आंतरुं नहीं भांगे, तो पछी आवी प्रतिज्ञा करीने में जगतमां खरेखरुं फोकट वेरज वसाव्युं एम जाणवुं ॥ २३ ॥ हवे (जाम के०) जे वारे गुरुनो आदेश पामीने (कुमार के०) सर्व राजकुमारो ते (कुमार समा के०) महादेवना पुत्र कार्तिकस्वामी सरखा मदे करी आकळा थइने उतावलथी पोतपोतानी वीणाकला देखाडवा लाग्या (ताम के०) ते वारे कुंवरीए पण पोताना गुणनी चतुराइ बतावी. ते जोइ सभाना लोके एवु कह्युं के, कुंवरीनी अने राजकुमारोनी वीणाकलामां तो ग्राम अने सुरपरी जेटलुं अंतर छे, एटले क्यां तो एक नानु सरखुं गामडुं! अने क्यां देवलोकमां इंद्रनी नगरी! ए बेहुमां परस्पर जेटलुं अंतर छे, तेटलुं अंतर कुमारोनी अने कुंवरीनी वीणाकलामां छे॥२४॥

कुमरीकाल आगे हुइ, कुअरतणी कला ॥ हो लाल के ॥ कुअर० ॥
चंदकला रवि आगे, ते शश ने बाकला ॥ हो लाल ॥ ते० ॥
लोकप्रशंसा सांभली, वामन आवीयो ॥ हो लाल के ॥ वामन० ॥
कहे कुब्जपुरवास, भलो जन भावीयो ॥ भलो० ॥ २५ ॥
कुअरी संकी तेण, वीणा दीए तसु करे ॥ हो लाल ॥ वीणा० ॥

कहे कुमार अशुद्ध छे, ए वीणा धुरे ॥ हो लाल के ॥ ए० ॥
वीणा सगर्भ ने दाधो, दंड गळे ग्रह्युं ॥ हो लाल के ॥ दंड० ॥
तुंबरु तेण अशुद्ध,--पणुं में तस कह्युं ॥ हो लाल ॥ पणुं० ॥ २६ ॥

अर्थ—जेम (रवि के०) सूर्यनी आगल चंद्रमानी कला निस्तेज देखाय छे, तेम राजकुंवरीनी कला आगल कुंवरोनी कला ते छाश बाकळा जेवी थइ गइ; एटले नहीं जेवी थइ गइ. ए प्रमाणे लोकोनां मुखथी कुंवरीनी प्रशंसा थती सांभलीने वामनजी त्यां आव्या, तेने जोइ वज्ररति बोल्यो के, आ कुब्ज तो कुंडलपुरना वासी जनोने भलो भावीयो देखाय छे ॥ २५ ॥ हवे राजकुंवरीए तो जाणे प्रथमथी तेनी साथे संकेतज कर्यो होय नहीं ? तेम (तसु के०) ते कुबडाना (करे के०) हाथमां पोतानी वीणा आपी, ते वीणा जोइने कुंवर बोल्यो के, (धुरे के०) प्रथम तो ए वीणाज अशुद्ध छे, केमके ए वीणाना तुंबडानो गर्भ पूरेपूरो नीकल्यो नथी, कांइक मांहेली कोरे रही गयेलो छे, माटे ए वीणा (सगर्भ के०) गर्भ सहित छे, अने वळी ए वीणानो दंड जे छे, ते अरण्यमां दग्ध थयेलुं जे वृक्ष हतुं, ते वृक्षनुं काष्ट कापीने बनावेलो छे, माटे (दाधो के०) दग्ध थयेलो–बळेलो छे, तेथी (गळे ग्रह्युं के०) गळुं ग्रहवाळुं छे ते पकडाइ जाय छे अटकी जाय छे, तेने लीधे एनो स्वर छिन्न भिन्न थाय छे, एना गळामांथी शब्द बराबर सारो नीकलतों नथी, एवी ए वीणा छे, (तेण के०) ते माटे (तस के०) ते तुंबडानुं अशुद्धपणुं में कह्युं ॥ २६ ॥

दे (दा) खी दोष समारी, वीण ते आलवे ॥ हो लाल ॥ वीण० ॥
होइ ग्रामनी मूर्च्छना, किंपि न को चवे ॥ हो लाल के ॥ किंपि० ॥

मृना लोकनां लेइ, मुकुट मुद्रा मणि ॥ हो लाल ॥ मुकुट० ॥
वस्त्राभरण लेइ करी, राशि ते अति घणी ॥ हो लाल के ॥ राशि० ॥ २७ ॥
जाग्यां लोक अछेरु, देखी एहवुं ॥ हो लाल के ॥ देखी० ॥
पूर्ण प्रतिज्ञा कुमारी चित्त हरखित हवुं ॥ हो लाल० ॥ चित्त० ॥
त्रिभुवनसार कुमार, गळे वरमालिका ॥ हो लाल ॥ गळे० ॥
हवे ठवे निज माने, धन्य ते बालिका ॥ हो लाल ॥ धन्य० ॥
(पाठांतर) वीणानाद विनोदे, ते रीझी खरी ॥ हो लाल ॥ के ते० ॥
कंठे ठवे वरमाला, तेहने कुंअरी ॥ हो लाल के ॥ तेहने० ॥ २८ ॥

अर्थ—ए प्रमाणे ते वीणामां दोष देखाडीने पछी कुंवरे तेने समारीने तेने आलापचारी करी, ते जेवी वीणाना ग्रामनी मूर्च्छना थइ तेवांज सर्व लोको मूर्च्छा पाम्यां, (किंपि न को चवे के०) कोइ लगार मात्र पण बोले नही, हाले चाले नही. एवी रीते सर्व लोकोने मूर्च्छावश थयेलां जोइने श्रीपाल कुंवरे ते सुतेलां लोकोना मुकुट अने मणिरत्ने जडित एवी मुद्रा एटले वींटीओ तेमज वस्त्र अने बीजां पण कुंडलादिक घरणांओ लइने तेनो अत्यंत घणो मोटो राशि एटले ढगलो कर्यो, अने पोते पाछो वीणा वगाडवा बेसी गयो ॥ २७ ॥ थोडी वार पछी जे वारे ते लोको सर्व मूर्च्छा-मांथी जाग्यां, ते वारे लोकोए एवुं अच्छेरुं एटले आश्चर्य दीठुं, अने कुंवरीनी प्रतिज्ञा पूर्ण थवाथी एनुं चित्त पण हर्षायमान थयुं. हवे ते समये त्रण भुवनमां सारभूत एवो जे श्रीपाल कुंवर, तेना

गळाने विषे वरमालिका ते गुणसुंदरी (ठवे के०) स्थापती हवी, अने ते बालिका जे राजकुंवरी ते पोताना अवतारने धन्य मानवा लागी ॥ पाठांतरे ॥ ते कुंवरी वीणानो जे (नाद के०) शब्द तेनो (विनोद के०) आनंद तेणे करी खरेखरी रीऊ पामीने श्रीपाल कुंवरने कंठे वरमाला स्थापती हवी ॥२७॥

वामन वरीयो जाणी, नृपादिक दुःख धरे ॥ हो लाल ॥ नृपादिक० ॥
ताम कुमार स्वभावनुं, रुप ते आदरे ॥ हो लाल के ॥ रुप० ॥
शशि रजनी हर गौरी, हरि कमला जिस्यो ॥ हो लाल ॥ हरि० ॥
योग्य मेलावो जाणी, सवि चित्त उल्लस्यो ॥ हो लाल ॥ सवि० ॥ २८ ॥
निज बेटी परणावी, राजा ए भली परे ॥ हो लाल ॥ राजा० ॥
दीए हय गय धण कंचण, पूरे तस घरे ॥ हो लाल ॥ पूरे० ॥
पुण्य विशाल भुजाल (कुमार), तिहं लीला करे ॥ हो लाल ॥ तिहां० ॥
गुणसुंदरीनी साथ, श्रीपाल ते सुख वरे ॥ हो लाल ॥ श्रीपाल० ॥ ३० ॥

अर्थ—अहीं कुंवरीए वामणाने वर्यो, एवुं जाणीने जे वारे नृपादिक एटले कुंवरीना पिता प्रमुख सर्व दुःख धरवा लाग्या (ताम के०) ते वारे कुंवरे पण पोतानुं मूल स्वभावनुं जे रुप हतुं, ते आदर्युं. पछी ते कुंवरी अने कुंवरनुं जोडलुं केवुं शोभवा लाग्युं ? के जेम (शशि के०) चंद्रमा अने रजनी जे शरदपूनमनी रात्री ए बेउनुं जोडु जेवुं शोभे तेवु, तथा हर जे महादेव अने गौरी जे पार्वती ए बेउनुं जोडुं जेवुं शोभे तेवुं, तथा हरि जे श्रीकृष्ण अने कमला जे लक्ष्मीजी ए

वन्नेनुं जोरुं जेवुं शोजे तेवुं श्रीपाल कुंवर अने गुणसुंदरीनुं जोरुं शोजवा लाग्युं. एवो योग्य मेलावो जाणीने सर्व लोकोनां चित्त उल्लासने पाम्यां ॥ यत० ॥ वपुर्वंशो वयो वित्तं, वियाविधिविदग्धता ॥ विवेको विनयश्चेति, वरे सप्त गुणा अमी ॥ १ ॥ ईति ॥ अर्थ—शरीर, वंश, वय, वित्त, वियानी चातुराई, विवेक अने विनय ए सात गुणो वरमां जोवाय ठे. ॥ २ए ॥ राजाए पोतानी कुंवरीने जली परे परणावीने (हय के०) घोमा, (गय के०) हाथी, (धण के०) धन अने कंचन जे सोनुं ते (दीए के०) दइने तेनुं घर (पूरे के०) पूरे ठे. अर्थात् घर संपूर्ण रीते जराय एवुं दान देतो हवो. हवे विशाल पुण्यनो धणी अने मोटी जुजाउंवालो जे श्रीपाल कुंवर, ते त्यां पोताना ससराना घरने विषे रह्यो थको लीला करे ठे, अने गुणसुंदरीनी साथे सुख जोगवे ठे ॥ ३० ॥

त्रीजे खंमे ढाल, रसाल ते पांचमी ॥ हो लाल ॥ रसाल० ॥
पूरी ए अनुकूल, सुजन मन संक्रमी ॥ हो लाल ॥ सुजन० ॥
सिद्धचक्र गुण गातां, चित्त न कुणातणो ॥ हो लाल ॥ चित्त० ॥
हरषे वरसे अमिय, ते विनय सुजश घणो ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ ३१ ॥

अर्थ—ए त्रीजा खंमने विषे रसाल एटले रसे करी सहित एवी पांचमी ढाल कही. अहीं जावार्थ ए ठे जे, ए ढालनी रचना करतां करतां श्रीविनयविजय उपाध्यायजी देवलोक पहोंच्या. ते पठी ए ढाल जे अधुरी मूकी गया हता, ते अनुकूल एटले जेवी जोइए तेवी रीते श्रीमद्यशोविजयजी उपाध्याये (पूरी के०) पूर्ण करी, ते सज्जन जनोनां मनमां संक्रमी एटले गमी, तेमनां हृदयने आनंददायक थइ, तो हे जव्यो ! ए श्रीसिद्धचक्रजीना गुण गातां थकां कोना चि-

त्तने विषे अमिय एटले अमृत समान हर्षनो वरसाद नहीं वरसे ? अर्थात् सौ कोइना चित्तमां वरसेज, अने ते प्राणी घणो विनय अने घणो सुयश पामे. अहीं श्रीविनयविजयजी तथा यशोविजयजी बेउनां नाम पण सूचन कर्यां ॥ ३१ ॥ ॥ दोहा ॥

पुण्यवंत जिहां पग धरे, तिहां आवे सवि ऋद्धि ॥
तिहां अयोध्या राम जिहां, जिहां साहस तिहां सिद्धि ॥ १ ॥
पुण्यवंतने लच्छीनो, इच्छातणो विलंब ॥
कोकिल चाहे कंठरव, दीए लुंब ऋरी अंब ॥ २ ॥
पुण्ये परिणति होय ऋली, पुण्ये सुगुण गरिठ ॥
पुण्ये अलिय विघन टले, पुण्ये मिले ते इठ ॥ ३ ॥

अर्थ—पुण्यवंत प्राणी ज्यां पोतानो पग धरे त्यां सर्व प्रकारनी ऋद्धि आवी मले, जेमके ज्यां श्रीरामचंद्रजी होय त्यांज अयोध्या नगरी जाणवी, अने ज्यां साहस छे, त्यांज सिद्धि छे, ए दृष्टांत जाणी लेवो ॥ १ ॥ पुण्यवंत प्राणीने लछी जे लक्ष्मी पामवी, ते तो मात्र तेने इछा करवी पडे, एटलोज विलंब छे. जेम कोकिल पक्षी छे, ते जे वारे रूमा (कंठरव के०) कंठनो शब्द एटले सुकंठनी इछा करे छे, ते वारे तरतज तेने अंब वृक्ष जे छे, ते लुंब ऋरीने पोतानो महोर आपे छे ॥२॥ वली पुण्यना प्रऋावे करी जीवनो ऋली एटले रूमी परिणति थाय तथा पुण्यना योगे सुगुण जे रूमा गुण तेणे करी गरिष्ठ एटले मोटो थाय, तथा पुण्ये करी (अलिय के०) अलीक एटले मागां विघ्न टले, तथा पुण्ये करीनेज जेनी इछा होय ते इष्टवस्तु आवी मले ॥ ३ ॥

॥ ढाल छट्ठी ॥ सुण सुगुण सनेही रे साहिबा ॥ ए देशी ॥

इक दिन इक परदेशीयो, कहे कुमरने अद्भुत ठाम रे ॥
सुण जोयण त्रणसें उपरे, छे नयर कंचनपुर नाम रे ॥
जुओ जुओ अचरिज अति भलुं ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ—हवे एक दिवसे एक परदेशी पुरुष श्रीपालनी हजुर आवीने एक अद्भुत स्थानकनी वात कहे छे के, हे स्वामिन् ! सांभलो, के अहीथी त्रणसें योजन उपर एक कंचनपुर नामनुं नगर छे. हे महाराज ! त्यां अत्यंत भलुं आश्चर्यकारी कौतुक छे, तेने तमे जुओ जुओ एटले देखो अर्थात् ए तमोने जोवा योग्य छे ॥ १ ॥

तिहां वज्रसेन छे राजीयो, अरिकाल सबल करवाल रे ॥
तस कंचनमाला छे कामिनी, मालतीमाला सुकुमाल रे ॥ जुओ० ॥ २ ॥
तेहने सुत चारनी उपरे, त्रैलोक्यसुंदरी नाम रे ॥
पुत्री छे वेदनी उपरे, उपनिषद् यथा अभिराम रे ॥ जुओ० ॥ ३ ॥
रंभादिक जे रमणी करी, ते तो एह घमवा करलेख रे ॥
विधिने रचना बीजीतणी, एहनो जय जश उल्लेख रे ॥ जुओ० ॥ ४ ॥

अर्थ—त्यां ते नगरमां वज्रसेन नामे राजा छे, जेनी (अरि के०) शत्रुओने कालरुपी एवी सबल एटले बल सहित तरवार छे. ते राजाने मालतीनां पुष्पोनी माला सरखी सुकुमाल

शरीरवाळी एवी कंचनमाला नामे कामिनी एटले पट्टराणी छे ॥ २ ॥ ते राणीने चार पुत्र छे. तेनी उपरे वळी एक त्रैलोक्यसुंदरी एवे नामे पुत्री थइ छे, ते जेम चार वेदने माथे उपनिषद् शोभे छे, तेम चारे पुत्रोने माथे ते कुंवरी शोभे छे, एटले चार वेदना रहस्यरुप जेम उपनिषद्‍ छे, तेम ते चार पुत्र तो चार वेद जेवा गुणवंत छे, अने ते चार वेदना दोहनरुप जे उपनिषद्‍ छे, ते समान महा गुणवान् ते कुवरी छे ॥ ३ ॥ हवे ए त्रैलोक्यसुंदरीनी उत्पत्ति कहेवामां कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, जगतमां सृष्टिनो कर्त्ता ब्रह्मा कहेवाय छे. तेमां जे कोइक चित्रकार कोइ रूडी छबी करवानुं साधन करवा बेसे, तेमां प्रथम तो जाडां झीणां चित्रोनो अभ्यास करे छे, एम करतां करतां जे वारे तेनो हाथ वळे, ते वारे चिंतित पदार्थनी छबी मन प्रतीत प्रमाणे ते करे छे. तेम सृष्टिनो कर्त्ता जे विधि तेणे पण ए त्रैलोक्यसुंदरीने घडवाने अर्थे हस्तक्रिया समारवा सारुं पहेली जे (रंभादिक के०) रंभा, उर्वशी, तिलोत्तमा प्रमुख अप्सराउ विगेरे (रमणी के०) जे स्त्रीउ, तेना समूह कस्या, ते तो ए त्रैलोक्यसुंदरीने घडवाने अर्थे करलेख एटले हस्तलेख सुधारवा माटे प्रथम खरडो करयो. एम करतां करतां जे वारे ते ब्राह्मानो हाथ वळयो, ते वारे तेणे विगतोपमान एवी ए त्रैलोक्यसुंदरीने घडी, एटले ब्रह्माने विषे जे स्त्रीना रुपमां सृष्टि नीपजाववानी अने रुपवंत करवा संबधी क्रियाकुशलतानी सीमा हती, ते सघली तेणे ए स्त्री घडवामां वापरी नाखी. हवे एथी उपरांत रुप, कला अने गुणवान् कोइ बीजी स्त्री घडवानी शक्ति विधातामां रही नहीं. एमां जेटलुं रूडापण हतुं ते त्रैलोक्यसुंदरी बनाववाना काममां लगाड्युं. हवे अहीं कोइ प्रश्न करे के, ब्रह्माए प्रथम रंभादिक स्त्रीउ जे घडी, ते तो जाणे त्रैलोक्यसुंदरीने घडवा माटे हाथ वाळयो हतो, ते तो साचुं छे, पण ए त्रैलोक्यसुंदरी नीपजाव्या पछी वळी ब्रह्माए बीजी उतरता रुपनी स्त्रीउ जगतमां

शामाटे नीपजावी ? केमके साध्यनी परिसमाप्तिए कोइ क्रिया करे नहीं. तेनो उत्तर कहे छे जे, "विधिने रचना बीजी तणी" एटले त्रैलोक्यसुंदरीने घड्या पछी वर्त्तमान काळे तथा आगामिक काळे बीजी घणी स्त्रीउं विधाताए नीपजावी पण ते सर्वेनां रुप, गुण अने कला ए सौ सामान्य कीधां; ते एटला वास्ते के (एहनो के०) ए त्रैलोक्यसुंदरीना जयशनो (उल्लेख) उत्कर्ष लेख करवा माटे- एटले त्रैलोक्यसुंदरीने सर्वोत्तम, सर्वथी अधिक रुप, कला अने गुणना यशनो जय आपवा माटे तथा तेनो वान वधारवा माटे नीपजावी छे; अर्थात् विधाताए पोते त्रैलोक्यसुंदरीने सर्वोत्तम ठरा- ववाना हेतुथी तेनो मुकाबलो करवाना निमित्ते बीजी त्रैकालिक स्त्रीउं कीधी छे, अने ते सर्वे स्त्री- उंनां रुप, कला अने गुणने जीते तेवी ए त्रैलोक्यसुंदरी करी छे, तेथी तेज दीपती थइ छे, केमके सरस वस्तुनुं जाणपणुं केवारे थाय ? के जे वारे तेनी पासे बीजी निरस वस्तु होय, ते वारे ते मूळगी वस्तु सरस दीठामां आवे. तेम ब्रह्माए पण एने सर्वोत्तम ठरावत्रा माटे बीजी त्रैकालिक स्त्रीउंने सामान्य रुप गुणवाली कीधी छे. इति भावार्थः ॥ उक्तं च ॥ नैषधे ॥ पुराकृते स्त्रैणमिमां विधातु,-मभूद्विधातुः खलु हस्तलेखः ॥ एवं भवद्भाविपुरंध्रिसृष्टिः, सास्यै यशो वै जयजं प्रदातुम् ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ-(दमयंतीना रुपना वर्णनमां कह्युं छे तेम) ब्रह्माने आ स्त्रीने बनाववा माटे पूर्वेनी स्त्रीयोनुं बनाववुं ते हाथनो अभ्यास (थवा माटे) हतो अने बीजी वर्तमान तथा भविष्य काळनी स्त्रीउंनी रचना, ते आ स्त्रीने सर्व स्त्रीयोना जयथी मेळवेलो यश आपवाने माटे हती ॥४॥

रोमाग्र निरखे तेहने, ब्रह्माद्वय अनुभव होय रे ॥
स्मर अद्वय पूरण दर्शने, तेहने तुल्य नहीं कोय रे ॥ जुओ० ॥ ५ ॥

नृपे तस वर सरिखो देखवा, मंरूप स्वयंवर कीध रे ॥

मूल मंरूपथंजे पूतली, मणि कंचनमय सुप्रसिध्द रे ॥ जुओ० ॥ ६ ॥

अर्थ—वळी ते त्रैलोक्यसुंदरीना रुपनुं वर्णन ते सार्थवाह श्रीपाल कुंवरनी आगल करे ठे. ते त्रैलोक्यसुंदरीना शरीरनो रोमाग्र एटले एक रोमनो अग्रजाग तेने जे प्राणी (निरखे के०) जुवे तो तेने (ब्रह्माद्रय के०) ब्रह्म जे आनंद तेनुं अद्वय एटले ऐक्यनो अनुजव (होय के०) थाय. एतावता आकारक जे ज्ञान तेनो अनुजव थाय, एटले ते कुंवरीना रोमाग्रने देखवाथी त्रैलोक्यवर्त्ती जे आनंद, तेनो एक पुंज एटले समूहमय थाय. अर्थात् दर्शक पुरुष तेना दर्शनथी केवल आनंद-मय थइ जाय. अथवा ए त्रैलोक्यसुंदरीना शरीरनो एक रोमनो अग्रजाग देख्ये थके बे ब्रह्मानो अनुजव थाय, एटले एक तो सृष्टिकर्ता ब्रह्मा अद्भुतरुप ठे. पण आ स्त्रीनुं अतुल्य रुप घणुं ठे. ते वारे बीजो ब्रह्मा जासे ठे. एक रोमनो अग्र जाव एवो देदीप्यमान रुपवंत ठे, तो सर्व शरीरना रुपनुं शुं कहेवुं ? जगतमां सर्वथकी ब्रह्मा वधते रुपे वखाण्यो ठे. ते वारे बे ब्रह्मा देखाय ठे एम जोनारने बे ब्रह्मानो अनुजव थाय. इति जावः ॥ तथा ते स्त्रीना पूर्ण दर्शने एटले यथानुक्रमे नख शिख पर्यंत देखवे करीने स्मर जे कंदर्प तेनुं अद्रय जे ऐक्य तेनो अनुजव थाय, एटले दर्शक जे देखनारो ते केवल काममय थइ जाय, तेने रोमे रोमे काम व्यापी जाय. इति जावः ॥ केमके ते एम विचारे जे कामदेव ते अद्भुत रुपवंत ठे, अने आ कुंवरीने संपूर्ण देखवाथी पण अत्यंत रुप-वंतपणुं जाणवामां आवे ठे, माटे एनुं रूप तो घणुंज सुंदर ठे, अने शास्त्रमां तो एवुं घणुं सुंदर रुप एक कामदेवनुंज सांजळ्युं ठे. माटे कामदेव ते एज हशे ? एटले कंदर्प ते एनेज कहेता हशे ?

एम साक्षात् कंदर्पपणुं ठरावते कंदर्पनुं बेपणुं टाळ्युं ॥ ५ ॥ ते त्रैलोक्यसुंदरी कुंवरीना सरखो (वर के०) जर्त्तार वराववाने माटे तेना पिताए स्वयंवरमंरूप करयो छे, ते मंरूपने विषे मूल स्तंजे प्रसिद्ध एवी कंचनमय, मणिरत्ने जमाव एक शोजनीय पूतली स्थापी छे ॥ ६ ॥

चिहुं पास विमणावली समी, मंचातिमंचनी श्रेणी रे ॥
गोरव कारण कणराशि जे, कींपीजे गिरिवर तेणी रे ॥ जुओ० ॥ ७ ॥
तिहां प्रथम पक्ष आषाढनो, बीजे छे वरण मुहूर्त्त रे ॥
शुजबीज ! बीज ते काल छे, पुण्यवंतने हेतु आयत्त रे ॥ जुओ० ॥ ८ ॥
एम निसुणी सोवन सांकलुं, कुंअरे तस दीधुं ताव रे ॥
घरे जइ कुब्जाकृति धरी, तिहां पहोतो हार प्रजाव रे ॥ जुओ० ॥ ए ॥
मंरूपे पइसंतो वारीयो, पोलीयाने जूषण देइ रे ॥
तिहां पहोतो मणिमय पूतली, पासे बेइठो सुखसेइ रे ॥ जुओ० ॥ १० ॥

अर्थ—वळी ते स्वयंवरमंरूपमां जे राजाउं पधारशे, तेमने बेसवा माटे ते मंरूपनी चारे पासे देवताउंनां विमानोनी आवेली एटले श्रेणी तेनी समान त्यां मंचातिमंच एटले एक मंच ते लघु मंच अने बीजा अतिमंच एटले मोटा मंचन तेनी श्रेणी एटले पंक्तिउं करेली छे. वळी राजाउं जे आवशे, तेमने गोरव करवाने एटले जोजन देवाने अर्थे कण जे धान्य तेना राशिउं एटले ढगलाउं करया छे; ते केवा छे ? तो के गिरिवर जे मेरू पर्वत तेने पण कींपे एटले जीते एवा मोटा

शोभी रह्या छे ॥ ७ ॥ त्यां आषाढ महीनानो प्रथम पक्ष तेनी बीजने दिवसे वरवानु मुहुर्त्त छे, माटे हे शुभबीज ! एटले हे उत्तम कुलना उपना कुंवर ! ते बीज जे छे, ते आवती कालेज छे, माटे पुण्यवंत पुरूषने एनो हेतु एटले कारण (आयत्त के०) स्वाधीन छे ॥ ८ ॥ ए प्रमाणे ते परदेशीना मुखथी वात सांभलीने श्रीपाल कुंवरे तेने सोनानुं सांकलुं (ताव के०) ते वखते दीधुं. पछी पोताने घेर जइ (कुब्जाकृति धरी के०) कुबडानुं रुप धारण करी हारना प्रभावे करी त्यां ते नगरने विषे जइ पहोंच्यो ॥ ए ॥ ते कुबडाने स्वयंवरमंडपमां पेसतां थका त्यां उभा रहेला पोलीयाए वारयो, ते वारे पोलीयाने आभूषण आपीने त्यां पहोंच्यो. ज्यां मंडपना मध्यभागे मणिमय पूतली हती, तेनी पासे जइ स्वस्थ थइने बेठो ॥ १० ॥

खरदंतो नाक ते नानडुं, होठ लांबा उंची पीठ रे ॥
आंख पीली ते केश काबरा, रह्यो उभो मांडवा हेठ रे ॥ जुओ० ॥ ११ ॥
नृप पूछे केइ सोभागीया, वळी बागीया जागीया तेज रे ॥
कहो कुण कारण तुमे आवीया ?, कहे जिण कारण तुमे हेज रे ॥जुओ०॥१२॥
तव ते नरपति खडखड हसे, जुओ ! जुओ ! ए रुपनिधान रे ॥
एहने जे वरशे सुंदरी, तेहनां काज सरयां वळ्यो वान रे ॥ जुओ० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे ते कुबडो केवो छे ? तो के (खरदंतो के०) गधेडा जेवा जेना दांत छे, नाक तो नानुं छे, होठ लांबा छे, पीठ उंची छे, आंख पीली छे अने केश जेना काबरा छे एवो ते कुब्जरुपे श्रीपाल कुंवर स्वयंवरमंडपनी नीचे जइने उभो रह्यो ॥ ११ ॥ हवे श्रीपाल कुबडानुं रुप

धारण करी आव्यो छे, तेने त्यां स्वयंवरमंरूपमां बेठेला बीजा (नृप के०) राजाउ पूछे छे के, अमे केटलाएक राजकुंवर ते सोजागीया एटले सौजाग्यवंत जाग्यशाली, वळी वागीया एटले वाचाल अने (जागीया तेज रे के०) पोताना तेज प्रतापे करी जागृत थयेला एवा अहीं कन्या परणवाना कार्यने अर्थे मळ्या छीए, परंतु तमे शा कारणे अहीं पधास्या छो ? ते कहो. ते वारे ते कुवरो कहेतो हवो के, जे कारणे तमे आव्या छो, तेज कारणे अमे पण अहीं आव्या छीए ॥ १२ ॥ एवुं कुवराए कह्युं, ते वारे ते राजाउ सर्वे खरूखरू हसवा लाग्या, अने मश्करीमां बोलवा लाग्या के, जुउ ! जुउ ! आ रुपनुं निधान एटले खजानो अहीं कन्या परणवाने आव्यो छे. एने जे सुंदरी वरशे, तेनां तो सर्व कार्य सरयां, अने तेना शरीरनो वान पण वळ्यो, एम जाणवुं ॥ १३ ॥

इण अवसरे नरपति कुंअरी, वर अंबर शिबिकारुढ रे ॥
जाणीए चमकती वीजली, गिरि उपर जलधरगूढ रे जुओ० ॥ १४ ॥
मुत्ताहलहारे सोहती, वरमाला करमांहे लेइ रे ॥
मूल मंरूप आवी कुंअरने, सहसा शुचि रुप पलोइ रे ॥ जुओ० ॥ १५ ॥
जे सहज स्वरुप विजावमां, देखे ते अनुजवयोग रे ॥
इण व्यतिकरे ते हरषित हुई, कहे हुओ मुज इष्ट संयोग रे ॥ जुओ० ॥१६॥

अर्थ—एवा अवसरे राजानी कुंवरी पण (वर के०) प्रधान एवां अंबर एटले वस्त्रोए आच्छादित करेली एवी शिबिका एटले पालखी तेमां आरुढ थइने स्वयंवरमंरूपमां आवे छे, त्यां कवीश्वर उपमा आपे छे के, जेम (जलधरगूढ के०) मेघनी घटाए ढांकेलो एवो जे पर्वत, तेनी उपर

चमकार करती वीजली शोभे, तेम अहीं पर्वत समान ते पालखी जाणवी, अने ते पालखी उपर जे नीला वस्त्रनुं मेघाडंबरछत्र धरयुं छे, ते जाणीए उंडो गुप्त वरसाद चढी आव्यो छे. अने तेमां झबकारा करती वीजलीनी परे ते कन्या बेठी थकी शोभे छे ॥ १४ ॥ ते कुंवरीए मुत्ताहल एटले मुक्ताफल जे मोतीउ तेना हार कंठमां पहेरया छे, तेणे करी शोभती थकी हाथमां वरमाला लइने जेवी मूल मंडपने विषे आवी तेवीज तेनी आगल उभेला श्रीपाल कुंवरनुं सहसा एटले शीघ्रपणे अकस्मात् शुचि एटले पवित्र एवुं रुप तेने (पलोइ के०) देखीने मग्न थइ ॥ १५ ॥ तेनी उपर दृष्टांत कहे छे के, जेम सहज स्वरुप एटले कर्मादि मल रहित, स्फटिक रत्ननी परे निर्मल, मिथ्यात्व, अविरति, कषाय अने योगथी रहित तथा ज्ञान, दर्शन, चारित्रमय एवुं जे आत्मानुं सहज स्वरुप छे, तेने विभावमां एटले नवविध परिग्रहादिक जे घर, माल मिल्कत, माता, पिता, पुत्र, कलत्र, भ्राता, बहेन प्रमुख ए सर्व बाह्य परिग्रह विभाग जाणवो, अने राग, द्वेश, कषायादिक ते अंतरंग परिग्रह जाणवो, तेणे करी सहित जे संसारी जीव ते अनादि काळनो विभावदशामां मग्न थको तेमांहेज रातो (मच्यो पच्यो) रहे छे. ते कोइ वारे कर्म विवर दीधे थके कषायादिकनी मंदता थाय, ते वारे आत्मानी शुभ दशानी उग्रताने योगे पोतानुं सहज स्वरुप जे ज्ञानादिक गुणमय छे, तेने देखे. ते अनुभवयोग कहीए, ए उक्ति कही. हवे एनी युक्ति देखाडे छे. अहीं श्रीपाले कुबडानुं रुप धारण करयुं छे, माटे मंडपमां आवेला सर्व राजाओ प्रमुख तो तेनी कुब्जाकृतिज देखे छे, ते श्रीपालनुं विभाग रुप छे, अने ते श्रीपालनुं मूल रुप जे छे, ते सहज स्वाभाविक छे, तेमां विभावनुं रुप धारण करयुं छे, ते मूकीने स्वभावना मूल रुपने राजकुमारी देखे छे, ते जाणे अनुभवयोग थाय छे, ए युक्ति कही. हवे श्रीपालनुं मूल रुप जोइने

प्रतिहारी थाकी कुंअरने, सा निरखे रति अभिराम रे ॥ जुओ० ॥ २० ॥
छे मधुर यथोचित शेलडी, दधि मधु साकर ने डाख रे ॥
पण जेहनुं मन जिहां वेधीयुं, ते मधुर न बीजा लाख रे ॥ जुओ० ॥ २१ ॥

अर्थ—एम प्रतिहारी जे वारे जे जे राजाना यशनुं वर्णन करे–वखाण करे, ते वारे तो ते राजानुं मुख उजलुं थाय, अने फरी प्रतिहारीना कह्या पछी कुंवरी जे वारे ते राजाना देशादि संबंधी दोष काढीने हेलना करे, ते वारे तेनुं श्याम वदन एटले झांखुं मुख थइ जाय. एम प्रतिहारी सर्व राजाउनां वर्णन करीने थाकी गइ; परंतु कोइने कुंवरीए कबूल करयो नहीं. रति जे कामदेवनी स्त्री ते समान (अभिराम के०) मनोहर एवी (सा के०) ते कुंवरी तो श्रीपाल कुवरनुं साक्षात् कंदर्प समान मूल रुप छे, तेनेज (निरखे के०) जुवे छे ॥ २० ॥ हवे कवि कहे छे के, यद्यपी शेलडी पण मीठी छे, तेमज दधि एटले दहीं, मध, साकर अने द्राख, ए सर्व वस्तु यथोचित एटले यथायोग्य (मधुर के०) मीठी छे, तथापि जेनुं मन ज्यां (वेधीयुं के०) लाग्युं, तेने तेज मधुर लागे, पण बीजी लाखोगमे मीठाशवाली वस्तुउ होय, ते तेने मीठी न लागे. तेम ए कुवरीनुं मन पण श्रीपाल कुंवर उपरज रूचे छे, पण बीजा लाखोगमे राजाउ बेठा छे, ते सर्व रुपे, वये तथा गुणेकरी सुंदर छे, तो पण कुंवरीने रुचता नथी ॥ २१ ॥

इण अवसरे थंभनी पूतली, मुखे अवतरी हारनो देव रे ॥
कहे गुणग्राहक जो चतुर छे, तो वामन वर ततखेव रे ॥ जुओ० ॥ २२ ॥

ते सुणी वरीयो ते कुंअरीए, दाखे निज अतिही कुरुप रे ॥
ते देखी निभ्रंछे कुब्जने, तव रुठा राणा नृप रे ॥ जुओ० ॥ २३ ॥
गुण अवगुण मुग्धा नवि लहे, वरे कुब्ज तजी वर नृप रे ॥
पण कन्यारत्न न कुब्जनुं, उकरडे शो ? वर धूप रे ॥ जुओ० ॥ २४ ॥
तज माल मराल अमे कहुं, तुं काग छे अति विकराल रे ॥
जो न तजे तो ए तादृशं, गलनाल लूणे करवाल रे ॥ जुओ० ॥ २५ ॥

अर्थ––ए अवसरे ते स्तंभनी पूतलीना मुखमांहे द्वारनो देवता जे विमलेसर नामे छे, ते अवतरीने एटले संक्रमीने कहे छे जे, हे कुंवरी ! जो तुं गुणनी ग्राहक, चतुर अने विचक्षण छो, तो आ वामणाने तत्काल–उतावले वर. ए प्रमाणे पूतलीद्वारा ते देव बोल्यो ॥ २२ ॥ एवां ते पूतलीनां वचन सांभलीने ते राजकुंवरीए ते वामणाने वर्यो, ते वारे ते वामणे वळी (निज के०) पोतानुं (अतिही के०) अत्यंत कुरुप देखाडवा मांड्युं, ते देखीने (तव के०) ते वारे मोटा मोटा नृप एटले राणा राजा ते कुब्जनी उपर (रुठा के०) रुष्टमान–कोपायमान थया थका तेनी निर्भर्त्सना करवा लाग्या ॥ २३ ॥ अने कहेवा लाग्या के अरे ! (मुग्धा के०) अज्ञातयौवना स्त्री होय ते कांइ गुण अवगुणने (लहे के०) जाणे नहीं, माटे (वर के०) श्रेष्ठ एटले मोटा मोटा राजाउने तजीने आ कुबडाने वर्यो, पण जेम उकरडो जे खातरनो ढगलो तेने विषे वर प्रधान एवो दशांगी धूप ते शो ? एटले जेम उकरडा उपर प्रधान दशांगी धुप घटे नहीं, तेम आ कन्यारत्न ते कुब्जने घटे नहीं, अर्थात् रत्न सरखी कन्यानो कुबडानी साथे संबंध योग्य नथी ॥ २४ ॥ एम विचारी ते

कुंवरि पोताना चित्तमां विचारे छे के, आ सर्व मोटा मोटा राजकुमारो बेठा छे, पण आ कुंवरना सरखुं बीजा कोइनुं रुप नथी. अने वळी एने देखवाथी मारुं चित्त विशेषे करी आनंदित थयुं थकुं विश्राम पामे छे. ए व्यतिकरे करी ते कुंवरी हर्षित थइ थकी मनमां कहे छे के, ए मुजने इष्ट एटले वांछित संयोग अर्थात् मिलाप (हुओ के०) थयो ॥ १६ ॥

तस दृष्टि सराग विलोकतो, विचे विचे निज वामनरुप रे ॥
दाखे ते कुमरी सुवल्लही, परि परि परखे करी चूंप रे ॥ जुओ० ॥ १७ ॥

अर्थ--हवे श्रीपाल कुंवरे पोतानी उपर ते कुंवरीनी सराग दृष्टि एटले कुंवरी मारा उपर संपूर्ण रागवती थइ छे एवी तेने विलोकतो एटले जोतो थको एनो मारा उपर केवो प्रेम छे ? तेनी परीक्षा करवा माटे विचार्युं के, जोउं तो खरो के, आ कुंवरीनो मारा उपर बाह्य राग छे के अभ्यंतर राग छे ? अथवा ए मारा संपूर्ण रागवती छे के नथी ? एम चिंतवीने वच्चे वच्चे वळी पोतानुं विशेष वामनरुप तेने देखाडे छे, तेम तेम ते सुवल्लही एटले कुंवरने वली-वल्लभ-प्रिय एवी ते कुंवरी पण परि परि एटले वारंवार पोताना चित्तमां चोंप राखीने परीक्षा करवा लागी, जोवा लागी ॥१७॥

सा चिंते नटनागरतणी, बाजी वाजीप्लुत जेम रे ॥
मन राजी काजी शुं करे ? आजीवित एहशुं प्रेम रे ॥ जुओ० ॥ १८ ॥
हवे वरणवे जे जे नृप प्रते, प्रतिहारी करी गुणपोष रे ॥
ते ते हिले कुंअरी दाखवी, वय रुप ने देशना दोष रे ॥ जुओ० ॥ १९ ॥

अर्थ—एवुं रुप करता कुंवरने देखीने (सा के०) ते कुंवरी (चिंते के०) चिंतववा लागी के, जेम नटनागर जे बाजीगर छे, तेनी (बाजी के०) रमत तेनी कोइने खबर पडे नहिं, अथवा (वाजी के०) घोडो तेनी जे (प्लुत के०) गतिविशेष छे, अथवा घोडो दोडे छे ते वारे तेना उदरमांहे प्लूत शब्द थाय छे. ते क्ये ठेकाणेथी नीकले छे, तेनी कोइने गम पडती नथी, तेम ए कुंवरना चरित्रनी पण खबर पडती नथी, अथवा बाजीगरनी रमत ते जेम व्यर्थ छे, अने घोडानो चालती वेळानो शब्द ते जेम व्यर्थ छे तेम आ कुंवरनुं वामनरुप पण व्यर्थज छे. तथापि " मन राजी तो काजी शुं करे ? " ए कहेवत प्रमाणे मारुं मन एने वरवा माटे राजी छे, तो एमां बीजो कोइ शुं करनार छे ? माटे मारे तो आजीवित एटले आ शरीरे करी ज्यांसुधी जीवती रहुं, त्यां सुधी एनी साथेज प्रेम छे ॥ १८ ॥ हवे कुंवरी राजाउनी जे श्रेणीउ बेठी छे, तेनी वचाले चाली, अने तेनी आगल प्रतिहारी जे दासी ते (गुणपोष के०) गुणनुं पोषण करीने जे जे राजाउनुं वर्णन करे छे, ते ते राजाओनां फरी ते राजकुंवरी वय, रुप अने देश संबंधी दोष काढीने हेलना करी नाखे छे, एटले कोइकने तो एवुं कहे छे के आ राजा तो (वय के०) अवस्थामां मोटो छे अथवा नानो छे. तथा कुळे न्यून छे. एवी रीते वय संबंधी दोष काढे. वळी कोइकने तो कहे के, आ रुपवान् नथी तथा कोइकने कहे के, एनो देश सारो नथी, एमां दुष्काल घणा पडे छे, ए देश रसाल नथी, एमां धान्य पाकतुं नथी, एमां रमणीय उत्तम जातिनी चीजोनी पेदाश थती नथी, आ देशनी पेदाश सारी नथी, इत्यादिक देश संबंधी दोष देखाडीने तेनी हेलना करी नाखे. ॥ १९ ॥

वरणावतां जस मुख उजलुं, हेलंतां तेहनुं श्याम रे ॥

प्रतिहारी थाकी कुअरनें, सा निरखे रति अभिराम रे ॥ जुओ० ॥ २० ॥
छे मधुर यथोचित शेलडी, दधि मधु साकर ने द्राख रे ॥
पण जेहनुं मन जिहां वेधीयुं, ते मधुर न बीजा लाख रे ॥ जुओ० ॥ २१ ॥

अर्थ--एम प्रतिहारी जे वारे जे जे राजाना अशनुं वर्णन करे-वखाण करे, ते वारे तो ते राजानुं मुख उजलुं थाय, अने फरी प्रतिहारीना कह्या पछी कुंवरी जे वारे ते राजाना देशादि संबंधी दोष काढीने हेलना करे, ते वारे तेनुं श्याम वदन एटले झांखु मुख थइ जाय. एम प्रतिहारी सर्व राजाउनां वर्णन करीने थाकी गइ; परंतु कोइने कुंवरीए कबूल कर्यो नहीं. रति जे कामदेवनी स्त्री ते समान (अभिराम के०) मनोहर एवी (सा के०) ते कुंवरी तो श्रीपाल कुवरनुं साक्षात् कंदर्प समान मूल रुप छे, तेनेज (निरखे के०) जुवे छे ॥ २० ॥ हवे कवि कहे छे के, यद्यपी शेलडी पण मीठी छे, तेमज दधि एटले दहीं, मध, साकर अने द्राख, ए सर्व वस्तु यथोचित एटले यथायोग्य (मधुर के०) मीठी छे, तथापि जेनुं मन ज्यां (वेधीयुं के०) लाग्युं, तेने तेज मधुर लागे, पण बीजी लाखोगमे मीठाशवाली वस्तुउ होय, ते तेने मीठी न लागे. तेम ए कुवरीनुं मन पण श्रीपाल कुंवर उपरज रूचे छे, पण बीजा लाखोगमे राजाउ बेठा छे, ते सर्व रुपे, वये तथा गुणेकरी सुंदर छे, तो पण कुंवरीने रुचता नथी ॥ २१ ॥

इण अवसरे थंभनी पूतली, मुखे अवतरी हारनो देव रे ॥
कहे गुणग्राहक जो चतुर छे, तो वामन वर ततखेव रे ॥ जुओ० ॥ २२ ॥

ते सुणी वरीयो ते कुंअरीए, दाखे निज अतिही कुरुप रे ॥
ते देखी निभ्रंछे कुब्जने, तव रुठा राणा नूप रे ॥ जुओ० ॥ २३ ॥
गुण अवगुण मुग्धा नवि लहे, वरे कुब्ज तजी वर नूप रे ॥
पण कन्यारत्न न कुब्जनुं, उकरडे शो ? वर धूप रे ॥ जुओ० ॥ २४ ॥
तज माल मराल अमे कहुं, तुं काग छे अति विकराल रे ॥
जो न तजे तो ए ताहरुं, गलनाल लूणे करवाल रे ॥ जुओ० ॥ २५ ॥

अर्थ—ए अवसरे ते स्तंभनी पूतलीना मुखमांहे द्वारनो देवता जे विमलेसर नामे छे, ते अवतरीने एटले संक्रमीने कहे छे जे, हे कुंवरी! जो तुं गुणनी ग्राहक, चतुर अने विचक्षण छो, तो आ वामणाने तत्काल—उतावले वर. ए प्रमाणे पूतलीद्वारा ते देव बोल्यो ॥ २२ ॥ एवां ते पूतलीनां वचन सांभलीने ते राजकुंवरीए ते वामणाने वर्यो, ते वारे ते वामणे वळी (निज के०) पोतानुं (अतिही के०) अत्यंत कुरुप देखाडवा मांड्युं, ते देखीने (तव के०) ते वारे मोटा मोटा नूप एटले राणा राजा ते कुब्जनी उपर (रुठा के०) रुष्टमान—कोपायमान थया थका तेनी निर्भत्र्सना करवा लाग्या ॥ २३ ॥ अने कहेवा लाग्या के अरे! (मुग्धा के०) अज्ञातयौवना स्त्री होय ते कांइ गुण अवगुणने (लहे के०) जाणे नहीं, माटे (वर के०) श्रेष्ठ एटले मोटा मोटा राजाउने तजीने आ कुबडाने वर्यो, पण जेम उकरडो जे खातरनो ढगलो तेने विषे वर प्रधान एवो दशांगी धूप ते शो? एटले जेम उकरडा उपर प्रधान दशांगी धुप घटे नहीं, तेम आ कन्यारत्न ते कुब्जने घटे नहीं, अर्थात् रत्न सरखी कन्यानो कुबडानी साथे संबंध योग्य नथी ॥ २४ ॥ एम विचारी ते

सर्व राजा कुबडाने कहेवा लाग्या के, अमे (मराल के०) हंस सरखा छीए, अने तुं तो कागडा जेवो अत्यंत विकराल रुपवालो छो, माटे तने कहीए छीए के, तुं (माल के०) वरमाला तजी आप, एटले तारा गळामां कुंवरीए जे वरमाला पहेरावी छे, ते काढी नांख, अने जो नहीं काढीश, तो अमे तारुं जे आ गलनाल एटले गळानी नळी छे, तेने तरवारे करी लूणी नाखशुं एटले कापी नाखशुं ॥ २५ ॥

तव हसीय जणे वामन इस्युं, तुमे जो नवि वरीया एण रे ॥
तो दुर्भगो ! रुसो ? मुज किस्युं, रुसो ? न विधिशुं केण रे ॥ जुओ० ॥ २६ ॥
परस्त्री अभिलाषना पातकी, हवे मुज असिधारातित्थ रे ॥
पामी तुमे शुद्ध थाओ सवे, देखो मुज केहवा हत्थ रे ॥ जुओ० ॥ २७ ॥

अर्थ—ते वारे हसी करीने ते वामणोजी (इस्युं के०) आ प्रकारे (जणे के०) कहेवा लाग्यो के, हे दुर्भगो ! एटले माठा भाग्यना धणीओ ! तमने जो (एण के०) ए कुंवरीए नवि वर्या, तो मारी उपर शा वास्ते रुसो छो एटले कोप करो छो ? तमे विधि जे दैव तेनी उपर कां रुसणुं करता नथी ? ॥ २६ ॥ एणे मने वरमाला पहेरावी छे, तो हवे ए स्त्री मारी थइ चूकी, तमोने तो ए परस्त्री थइ, तेनो तमे अभिलाष करो छो, तेथी तमे परस्त्री अभिलाषना पातकी थया, माटे तेनुं प्रायश्चित्त लेवा सारु मारी (असि के०) तरवार तेनी जे धारा ते धारारुप तीर्थजल जाणवुं. ते जल पामीने तमे सर्व शुद्ध थाओ, तो पापरहित थशो, अने जुओ तो खरा के, मारा (हत्थ के०) हाथ केवा छे ? ॥ २७ ॥

इम कही कुबजे विक्रम तिस्युं, दाख्युं जेणे नरपति नठ रे ॥
चित्त चमक्या गगने देवता, तेणे सतंति कुसुमनी वुठ रे ॥ जुओ० ॥ २८ ॥
हुओ वज्रसेन राजा खुशी, कहे बल परे दाखवो रुप रे ॥
तेणे दाख्युं रुप स्वभावनुं, परणावे पुत्री भूप रे ॥ जुओ० ॥ २९ ॥
दीयो आवास उत्तंग ते, तिहां विलसे सुख श्रीपाल रे ॥
निज तिलकसुंदरी नारीशुं, जिम कमलाशुं गोपाल रे ॥ जुओ० ॥ ३० ॥
त्रीजे खंडे पूरण थइ, ए छठी ढाल रसाल रे ॥
जश गातां श्रीसिद्धचक्रनो, होय घर घर मंगलमाल रे ॥ जुओ० ॥ ३१ ॥

अर्थ—एम कहीने ते कुब्जे पोतानुं तेवुंज पराक्रम देखाड्युं के, जेणे करी ते सर्व राजाउ नाठा. ते वखते कौतुक जोवाने अर्थे आवेला एवा (गगने के०) आकाशमां रहेला जे देवताउ. ते पण ते कुब्जनुं पराक्रम जोइने चित्तमां चमकी गया, तेथी ते कुंवरना मस्तक उपर श्रेणीपरंपराए फूलोनी (संतति के०) अविच्छिन्न वृष्टि करता हवा ॥ २८ ॥ एवुं कुबडानुं पराक्रम जोइने कन्यानो पिता जे वज्रसेन राजा छे, ते पण खुशी थयो, अने कुंवर प्रत्ये कहेवा लाग्यो के, हे स्वामिन् ! जे प्रमाणे तमे तमारुं बल देखाड्युं, ते प्रमाणे तमारुं रुप आवुं होवुं जोइए नहीं, माटे बल प्रमाणे रुप पण देखाडो. ते वारे ते श्रीपाल कुंवरे पण पोतानुं स्वाभाविक जे रुप हतुं, ते देखाड्युं, के भूपे पोतानी कुंवरी तेनी वेरे परणावी ॥ २९ ॥ पछी राजाए ते श्रीपालने रहेवाने माटे (उत्तंग के०)

घणो उंचो एवो आवास आप्यो, त्यां ते श्रीपाल कुंवर पोतानी (तिलकसुंदरी के०) त्रैलोक्यसुंदरी नामक स्त्रीनी साथे जेम (कमला के०) लक्ष्मीजीनी साथे (गोपाल के०) श्रीकृष्णजी सुख भोगवे छे, तेम सुख भोगवता हवा ॥ ३० ॥ ए त्रीजा खंडने विषे (रसाल के०) शृंगारादि रसे भरित एवी छठी ढाल पूर्ण थइ. श्रीसिद्धचक्रजीनो यश गातां थकां घर घरने विषे मांगलिकनी माला थाय, एमां आ रासना कर्त्ता श्रीयशोविजयजीए पोतानुं नाम पण यश एवुं सूचव्युं ॥ ३१ ॥

॥ दोहा ॥

विलसे धवल अपार सुख सोभागी सिरदार ॥
पुण्यबले सवि संपजे, वंछित सुख निरधार ॥ १ ॥
सामग्री कारयतणी, प्रापक कारण पंच ॥
इष्ट हेतु पुण्यज वडुं, मेले अवर प्रपंच ॥ २ ॥
तिलकसुंदरी श्रीपालनो, पुण्ये हुओ संबंध ॥
हवे शृंगारसुदरीतणो, कहीशुं लाभ प्रबंध ॥ ३ ॥

अर्थ--हवे सोभागी पुरुषोनो सरदार एवो श्रीपाल कुंवर त्यां धवल एटले उज्वल एवां अपार सूखने विलसे छे-भोगवे छे. जीवने (निरधार के०) निश्चेथी पुण्यने बले करीनेज सर्व प्रकारनां मनोवांछित सुख संप जे छे ॥ १ ॥ हरेक कार्यनी सामग्रीनां प्रापक एटले प्राप्तिनां कराव-नारां काळ, स्वभाव, नियति, कर्म अने उद्यम, ए पांच कारण छे, पण तेने मेलवी आपनार इष्ट हेतु ते एक मोटुं पुण्यज छे, जे (अवर के०) बीजा भला प्रपंच सर्व मेलवी आपे छे ॥ २ ॥

एज पुण्यना योगे करीने त्रैलोक्यसुंदरी अने श्रीपालनो परस्पर संबंध थयो. हवे शृंगारसुंदरीना लाभनो एटले पामवानो प्रबंध कहीशुं ॥ ३ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ साहिबा मोतीडोरे हमारो ॥ ए देशी ॥

इक दिन राजासभाए आव्यो, चर कहे अचरिज मुज मन भाव्यो ॥
साहिबा! रंगीला! हमारा मोहना! रंगीला! हमारा ॥
दलपतननो छे महाराजा, धरापाल जस पख बिहुं ताजा ॥
साहिबा० मोहना० ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥

अर्थ—पूर्वे कहेलां जे पांच कारण, तेनुं किंचित् स्वरुप कहे छे. तेमां प्रथम काळ नामे कारण छे, ते काळे करी स्त्री गर्भ धारण करे छे, अने काळे करी विनाश पामे छे. बीजुं स्वभाव नामे कारण ते स्वभावे करी दुधमांथी दहीं थाय छे. त्रीजुं नियति ते निश्चेथी त्रेसठ शलाकापुरुष उपजे छे, अने विलय पामे ते ॥ यतः ॥ नियतिवशे मन चिंतव्युं, आवी मले तत्काल ॥ वरसो सोनुं चिंतव्युं, नियति करे विसराल ॥ १ ॥ तथा ॥ कोयल कर कर कूकवा, किम राखी शके प्राण ॥ हेठल ऊभो पारधी, माथे भमे सिंचाण ॥ २ ॥ पारधी विसहर फंसीयो, हाथ विछूटो बाण ॥ कोयल जा घर आपणे, सीर लग्यो सिंचाण ॥ ३ ॥ ए नियति कारण जाणवुं ॥ हवे चोथुं भवितव्यता ते भाग्य, तेनी उपर दृष्टांतनुं काव्य कहे छे. छिन्नः केन करंडकेऽपि भुजंगः क्षुत्पीडितो नाशको, रात्रौ खादिमकांक्षया सुविवरं कृत्वोंदुरुस्तन्मुखे॥भाग्यादेव तदा स्वयं निपततस्तन्मांसतृप्तोऽभव,–द्व्या- लस्तेन यथा गतः स्थिरतरो भोगीव भाग्यं भवेत् ॥४॥ अर्थ–कोइ माणसे कंडीयामां सर्पने पूर्यो,

तेमांथी जुखथी पीमानो सर्प बहार नीकळवा समर्थ न थयो. एटलामां रात्रीए नाग्य योगे खावानी इछाथी उंदर छिद्र करीने पोतेज तेना मूखमां गयो. ए रीते ते उंदरना मांसथी तृप्त थयो थको तेज मार्गे सुखपूर्वक नीकळी गयो. ते दृष्टांतानुसार नाग्य सफल थाय. ए नवितव्यता जे कर्म तेनी उपर दृष्टांत कह्यो. हवे उद्यम उपर दृष्टांत कहे छे ॥ दोहो ॥ उद्यम करतां मानवी, शुं नवि सीझे काज ॥ रामे रयणायर तरी, लीधुं लंका राज ॥ ५ ॥ ए उद्यम कारण उपर दृष्टांत कह्यो. ए पांचे कारण सत्य छे ॥ हवे एक दिवसे ते वज्रसेन राजानी सनामां एक चर एटले हलकारो आव्यो. ते कहेवा लाग्यो के, हे राजन् ! हे मारा साहेबा ! रंगीला ! मोहना उपजावनारा ! में मारा मनने नावतुं एवुं एक अचरिज दीठुं. ते अचरिज केवुं दीठुं ? ते संबंधी वार्त्ता कहुं छुं. ते सांनलो. एक दलपत्तन नामे नगर छे, तेनो धरापाल एवे नामे राजा छे. जेना मातृपक्ष तथा पितृ पक्ष ए बेहु पक्ष ताजा छे ॥ १ ॥

राणी चोराशी तस गुणखाणी, गुणमाला छे प्रथम वखाणी ॥ साहिबा० ॥
पांच बेटा उपर गुणपेटी, शृंगारसुंदरी छे तस बेटी ॥ साहिबा० ॥ २ ॥

अर्थ—ते राजाने गुणोनी खाण जेवी चोराशी राणीउं छे, तेमां प्रथम पट्टराणीने स्थानके गुणमाला नामे राणीने वखाणी छे. ते राणीने पांच पुत्रनी उपर गुणनी पेटी जेवी एक शृंगारसुंदरी नामे पुत्री छे ॥ २ ॥

पल्लव अधर हसित सित फूल, अंग चंग कुच फल बहुमूल ॥ साहिबा० ॥
जगम ते छे मोहनवेली, चालती चाल जिसी गजगेली ॥ साहिबा० ॥ ३ ॥

पंम्फिता विचक्षणा प्रगुणा नामे, निपुणा दक्षा सम परिणामे ॥ साहिबा० ॥
तेहनी पांच सखी छे प्यारी, सहुनी मति जिनधर्मे सारी ॥ साहिबा० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे ए शृंगारसुंदरीनुं शरीररुप जंगम मोहनवेलीनुं वृक्ष वखाणे छे, एटले वृक्षनी उपमाए करी एना शरीरना रुप अने सौंदर्यनुं वर्णन करे छे. वृक्षने पल्लव एटले नवां पत्र फूटे, ते जेवां सूकोमल लाल होय, तेना जेवा एना (अधर के०) होठ छे. तथा (सित के०) सपेत उजलां फूल समान (हसित के०) हसती वखते दांतनी पंक्ति उजली देखाय छे. तथा (अंग के०) शरीर ते (चंग के०) मनोहर छे. तथा (कुच फल बहु मूल के०) बहु मूलां फल जेवुं कुचयुगल ते बे स्तन शोभे छे. ए रीते ते कुंवरी जंगम मोहनवेलीनुं वृक्ष छे एटले बीजां जे जगतमां वनस्पतिनां वृक्षो छे, ते हालतां चालतां नथी, माटे स्थावर छे, अने ए कुंवरी तो हाले चाले छे. माटे जंगम मोहनवेलीनुं वृक्ष कहीने वखाणीने छे. वळी वृक्ष जेम धीमे धीमे पवने धीमुं धीमुं हाले, तेम ए कुंवरी [गजगेली के०] गजगति जेवी चाले छे एटले जेवी हाथणी चाले, तेवी गेल करती चाले छे. ॥ ३ ॥ ते कुंवरीने एक पंम्फिता, बीजी विचक्षणा, त्रीजी प्रगुणा, चोथी निपुणा अने पांचमी दक्षा, ए पांचे जणी सम परिणामे एटले सरखा परिणामवाली सखीओ छे, ते कुंवरीने घणीज प्यारी छे-- वल्लभ छे, अने ते सर्वनी मति जैनधर्मने विषे सारी छे, रुडी छे, माटे सरखा परिणाम-वाली पांचेने कही छे ॥ ४ ॥

ते आगल कहे कुमरी साचुं, आपणनुं म होजो मन काचुं ॥ ॥ साहिबा० ॥
सुख कारण जिनमतनो जाण, वर वरवो बीजो अप्रमाण ॥ साहिबा० ॥ ५ ॥

जाण अजाणतणो जे जोग, केळ कंथेरनो ते संयोग ॥ साहिबा० ॥
व्याधि मृत्तु दारिद्र वनवास, अधिको कुमित्रतणो सहवास ॥ साहिबा० ॥ ६ ॥
हेममुद्राए अकीक न छाजे, श्यो ? जलधर जे फोकट गाजे ॥ साहिबा० ॥
वर वरवो परखीने आप, जिम न होय कर्मकुजोमालाप ॥ साहिबा० ॥ ७ ॥

अर्थ—ते पोतानी पांचे सखीउंनी आगल कुंवरी साचेसाचुं कहे छे के, हे बहेनो! आपणुं मन श्रीजिनधर्मने विषे कोइ काळे काचुं म होजो एटले म थाजो, एटला माटे सांसारिक सुखने कारणे जे आपणने (वर के०) भर्त्तार वरवो, ते पण जे पुरुष श्रीजिनमतनो जाण होय, ते पुरुषनेज वरवो, परंतु जिनमतना जाण विना बीजा पुरुषने वरवो, ते अप्रमाण छे ॥ ५ ॥ केमके एक जाण अने बीजो अजाण, ए बेनो जे (जोग के०) मेलाप छे, ते जेम केळना झाडनो अने कंथेर नामे कांटाना झाडनो पोतपोतामां संयोग थाय, तेवो दुःखदायी जाणवो, माटे (व्याधि के०) रोगे करी पीडावुं, मृत्युने पामवुं, दरिद्रतानी प्राप्तिनुं थवुं अने वनवास भोगववो, एटला सर्व पराभव सहन करवा ते करतां पण कुमित्रनो सहवास ते अधिक दुःखदायी छे ॥ ६ ॥ वळी जेम हेममुद्रा एटले सोनानी वींटीमांहे अकीकनु नंग जडीए, तो ते छाजे नहीं एटले शोभे नहीं, तथा ते (जलधर के०) मेघ पण श्या कामनो ? के जे फोकट गर्जनाज करथा करे, अने पाणीनो छांटो पण वरसे नहीं? तेम आपणने पण सोनानी वींटीमां अकीक जड्यानी पेठे जैनमतना जाण विना बीजा अकीक जेवाने वरवो नहीं, तथा व्यर्थ गर्जारव करनारा मेघनी पेठे बहारथी सारो देखाय, अने मांहे कांइ माल न होय, तेवाने पण वरवो नहीं, परंतु आपणे तो परीक्षा करीने जैनमतनो

श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक–श्रावक भीमशी माणक
वागीआ बील्डीग, पायधुनी, मुंबई

राजकन्या शृंगारसुंदरी अने तेनी पांच सखीओ

हे बेहनो! आपणुं मन श्री जिनधर्मने विषे कोई काळे काचुं म होजो, एटला माटे संसारिक सुखना कारणे जे आपणने भर्तार वरवो ते पण जे पुरुष श्री जिनमतनो जाण होय ते पुरुषनेज वरवो, परंतु जिनमतना जाण विना बीजा पुरुषने वरवो ते अप्रमाण छे.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, माण्डवी मुंबई ३.

जाण होय, तेज (वर के०) जर्त्तारने वरवो, के जेम कर्मकुजोमालाप न होय, एटले कर्मे करी कुजोमानो आलाप एटले मलवुं वा संजाषण करवुं, ते न थाय ॥ ७ ॥

कहे पंमिता परनुं चित्त, जाव लखीजे सुणीय कवित्त ॥ साहिबा० ॥
सीथे पाक सुजट आकारे, जिम जाणीजे शुद्ध प्रकारे ॥ साहिबा० ॥ ८ ॥
करीय समस्या पद तुमे दाखो, जे पूरे ते चित्तमांहे राखो ॥ साहिबा० ॥
इम निसुणी कहे कुंअरी तेह, वरुं समस्या पूरे जेह ॥ साहिबा० ॥ ए ॥

अर्थ—ते वारे शृंगारसुंदरीनी पांच सखीमांहेली पहेली सखी जे पंमीता नामे छे, ते एवुं कहे छे के, परना चित्तनो जाव (सुणीय कवित्त के०) लोकजाषाए एम सांजलीए ठीए के, कवित्त सांजलीने परना चित्तनो जाव (लखीजे के०) जाणीए. एवुं कविनी उक्तिए सांजलीए ठीए, एटले आपणा चित्तमां जे वात होय, तेनो जावार्थ एक पदमां सूचवीने जे परीक्षा आपे, तेनी आगल ते पद कहेवुं. पठी ते आपणा मुखथी एक पद सांजलीने जे कांइ आपणा मनमां होय, ते प्रमाणे आखुं कवित्त करी आपे, तो ते पुरुष जैनमतमां प्रवीण जाणवो. जेम (पाक के०) रसोइनी (सीथे के०) एक दाणे करी परीक्षा थाय छे, एटले रसोइ चूले मूकेली होय, तेमांथी एक दाणो चांपी जोइए, तो तरत पाकी छे के काची छे? ए मालम पमी जाय, तथा (सुजट के०) सीपाइ जे छे, तेनी परीक्षा ते आकारे करी जाणवामां आवे छे. एटले तेनी मुखाकृति दीठाथी तेमां केवा प्रकारनां शक्ति बल पराक्रम छे? ते जेम शुद्ध प्रकारे जाणीए ॥ ८ ॥ तेम तमे पण जे आवे, तेने समस्यानुं एक पद करीने (दाखो के०) देखामो, अने पठी ते जे पूरे, ते तमारा चित्तमां

राखो के, आपणा मनमां जे निर्धारेलुं हतुं, ते प्रमाणे तेणे त्रण पद पूरीने खरेखरुं हार्द कही आप्युं के नहीं? एवी रीते परीक्षा करो. (एम के०) ए रीते पोतानी सखीनुं बोलवुं सांभलीने ते कुंवरी कहेवा लागी के, जे मारी समस्या (पूरे के०) पूरी आपे–पूर्ण करे तेने हुं (वरुं के०) परणुं, पण बीजा वरने नहीं परणुं ॥ ए ॥

तेह प्रसिद्धि सुणीने मलीया, बहु पंमित नर बुद्धे बलीया ॥ साहिबा० ॥
पण मतिवेग तिहां नवि चाले, वायुवेगे नवि मुंगर हाले ॥ साहिबा० ॥ १० ॥
पंच सखी युत ते नृपबेटी, चित्त परखे करी समस्या महोटी ॥ साहिबा० ॥
सुणीय कहे जन किम पूरीजे ?, पर मन डह किम थाह लहीजे ? ॥ साहिबा० ॥ ११ ॥
सुणीय कुमार चमक्यो आवे, घर कहे हो मुज हार ! प्रभावे ॥ साहिबा० ॥
दलपत्तनगत जिहां नृपकन्या, तिहां पहोतो सखी युत जिहां धन्या ॥ साहिबा० ॥ १२ ॥

अर्थ––हवे ते वात जगतमां प्रसिद्ध थइ. ते प्रसिद्धि सांभलीने (बहु के०) घणा पंमित जनो जे बुद्धिना बलीया छे, एटले बलवंत बुद्धिना धणी, अनेक शास्त्रोना पारंगामी, एक शब्दना सो अर्थ करे, हजार अर्थ करे एवा पुरुषो त्यां एकठा थया, पण जेम वायुना वेगथी पर्वत हालतो नथी–चलायमान थतो नथी तेम तेमनी मति जे बुद्धि तेनो (वेग के०) प्रचार ते समस्यामांहे कोइ रीते चालतो नथी ॥ १० ॥ एम पांच सखीउंए (युत के०) सहित ते राजानी कुंवरी मोटी समस्या करीने सर्वनां चित्तने परखे छे, परंतु समस्यानां पद सांभलीने ते पंमित जन एवुं कहे छे

के, अमे केवी रीते ए समस्या पूरीए? आ पारकाना मनरुप [1]द्रहनो थाग ते केम पामीए? ॥ ११ ॥ ते वात कुंवर सांजलीने चित्तमां चमक्यो थको पोताने घेर आवीने कहे छे के, अहो मारा हार! हुं तारे प्रजावे त्यां पहोंचुं. एटलुं कहेतांज दलपत्तन नगरे रहेली पांच सखीउंए युक्त एवी राजानी कुंवरी ज्यां धन्य छे, त्यां पहोंच्यो ॥ १२ ॥

देखी कुमर अमर सम तेह, चित्त चमकी कहे जो मुज एह ॥ साहिबा० ॥
पूरे समस्या तो हुं धन्य, पूरी प्रतिज्ञा होय कयपुण्य ॥ साहिबा० ॥ १३ ॥
पूछे कुमर समस्या कोण? कुमरी संकेत सखी कहे गोण ॥ साहिबा० ॥
सीसे कुमार दीए कर पुरे, पुत्तल तेह रहे न अधूरे ॥ साहिबा० ॥ १४ ॥
पम्तिोवाच ॥ मनवंछित फल होइ ॥ पुत्तलोवाच ॥ दोहा ॥
अरिहंताइ सुर नर शेहरो नवह पय, निय मन धरे जु कोइ ॥
निच्छय तसु नरसेहरह, मनवंछित फल होइ ॥ १ ॥

अर्थ—त्यां ते कुंवरी साक्षात् (अमर सम के०) देवता समान श्रीपाल कुंवरने जोइने चित्तमांहे चमकी थकी मनमां कहे छे के, जो ए पुरुष मारी समस्या पूर्ण करे, तो मारो जन्म धन्य छे, एनाथी मारी प्रतिज्ञा पूरी थाय, तो हुं कृतपुण्य जाणवी ॥ १३ ॥ श्रीपाल कुंवरे पूछयुं के, तमारी समस्या कइ छे? ते कहो. ते वारे कुंवरीना संकेतथी प्रथम गौण जे मुख्य सखी एटले ते

1 पाणोने उंडो धरो.

कुंवरीथी न्हानी छे, परतुं पांच सखीउमां वडेरी छे–मोटी छे, एवी पंमिता सखी समस्या कहे छे, ते वारे निकट रहेलुं एक पुतलुं छे, तेना माथा उपर कुंवर (कर के०) हाथ मूकतो हवो, तेथी ते पूतलुंज समस्या संपूर्ण रीते अधूरी न रहे तेम कहे छे ॥ १४ ॥ हवे पंमिता सखी समस्यानुं पद कहे छे. "मनवंछित फल होइ" ते एक पदमां बीजां नवीन आगलनां त्रण पद मेलवी गाथा संपूर्ण करीने पूतलुं समस्या पूरे छे, ते गाथानो अर्थ कहे छे. अरिहंतादिक नव पद छे, तेने पोताना मनने विषे जो कोइ धरे, तो निश्चे (नरसेहरह के०) मनुष्यमां शेखर–शिरोमणि एवा (तसु के०) ते पुरुषने मनोवांछित फल थाय ॥ १ ॥

विचक्षणोवाच ॥ अवर म ऊंखो आल ॥ पुत्तलोवाच ॥

अरिहंत देव सुसाधु गुरु, धम्मज दया विसाल ॥

जपहु मंत्र नवकार तुम, अवर म ऊंखो आल ॥ २ ॥

प्रगुणोवाच ॥ कर सफलो अप्पाण ॥ पुत्तलोवाच ॥

आराहिजे देव गुरु, दिहु सुपत्तहिं दाण ॥

तव संजम उवयार करी, कर सफलो अप्पाण ॥ ३ ॥

निपुणोवाच ॥ जित्तो लिह्नो निलाम ॥ पुत्तलोवाच ॥

रे मन अप्पा [1]खंची करी, चिंताजाल म पाम ॥

---

१ खनीभर.

फल तित्तोहिज पामीए, जित्तो लिह्यो निलाड ॥ ४

अर्थ—हवे बीजी विचक्षणा सखी कहे छे के, "अवर म झंखो आल" ते वारे पूतलुं बीजां त्रण पद पूरीने कहे छे के, देव तो श्रीअरिहंत जाणवा, अने गुरु ते सुसाधु जाणवा, तथा विशाल एटले मोटी दया जेमां प्रधान छे, ते श्रीकेवलिनाषित धर्म जाणवो ए देव, गुरु अने धर्म, ए त्रणेनो नवकार मंत्रमां समावेश थयेलो छे, माटे ते नवकार मंत्रने तमे जपो–सेवन करो, अने (अवर के०) बीजां जे आल पंपाल छे, तेनी झंखणा म करो ॥ २ ॥ हवे त्रीजी प्रगुणा सखी कहे छे के, "कर सफलो अप्पाण" तेने पूतलुं आगलनां त्रण पद पूरी उत्तर आपे छे के, देव गुरुनुं आराधन करीए, अने सुपात्रने दान आपीए, वळी तप, संयम अने (उवयार के०) परोपकार करीने हे जीव ! तुं तारा (अप्पाण के०) आत्माने सफल कर ॥ ३ ॥ हवे चोथी निपुणा सखी कहे छे के, "जित्तो लिह्यो निलाड"तेने पूतलुं आगलनां त्रण पदो नवां उत्पन्न करीने उत्तर आपे छे के, अरे मन ! तुं (अप्पा के०) आत्माने (खंचो करी के०) खेंची करीने पराणे चिंतारुप जालने विषे पाडीश नहीं, कारण के फल तो जेटलुं ललाटमां लख्युं हशे, तेटलुंज प्राप्तथशे ॥ ४ ॥

दक्षोवाच तस तिहुअणजण दास ॥ पुत्तलोवाच ॥

अत्थि नवंतर संचीउं, पुन्न समग्गल जास ॥

तसु बल तसु मइ तसु सिरी, तस तिहुअणजण दास ॥ ५ ॥

शृंगारसुंदर्युवाच ॥ रवि पहेला उगंत ॥ पुत्तलोवाच ॥

जीवंतां जग जस नहीं, जस विण कांइ जीवंत ? ॥

जे जस लेइ आथम्या, रवि पहेला उगंत ॥ ६ ॥ ढाल पूर्वनी ॥

पूरे कुमर समस्या सारी, आनंदित हुइ नृपतिकुमारी ॥ साहिबा० ॥

वरे कुमार ते त्रिभुवनसार, गुणनिधान जीवन आधार ॥ साहिबा० ॥ १५ ॥

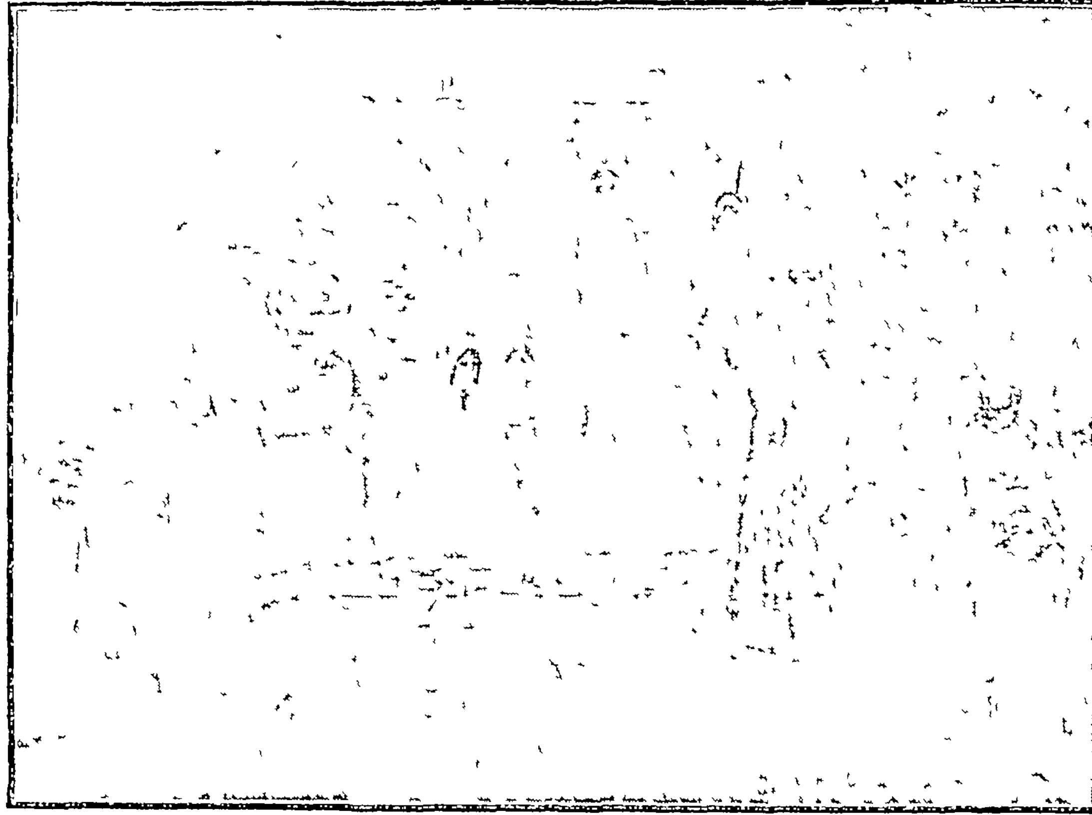
अर्थ—हवे पांचमी दक्षा सखी कहे छे के.–"तस तिहुअणजण दास" तेने पूतलुं बीजां नवां त्रण पदनी रचना करी उत्तर आपे छे. हमणां जे भव आपणे भोगवीए छीए तेथी पाछल थइ गयेला भवोने भवांतर कहीए, तेने विषे (जास के०) जेना समग्र पुण्यनो संचय करेलो (अत्थि के०) छे, (तसु के०) ते पुरुषने बल होय, तथा तेने (मति के०) बुद्धि पण होय, अने तेने (सिरी के०) लक्ष्मी पण होय. वळी त्रण भुवनना जनो तेना दास थइने रहे ॥ ५ ॥ हवे शृंगारसुंदरी पोते कहे छे. "रवि पहेला उगंत" तेने पूतलुं उत्तर कहे छे. जीवतां जेनो जगतमां यश नथी, तो तेवा जीवो यश विवेक विना शुं जीवे छे ? अर्थात् तेमनुं जीववुं व्यर्थ छे, परंतु जे प्राणी यश लइने जगतमांथी अस्त पाम्या छे, ते प्राणी (रवि के०) सूर्यथी पण पहेलां उदय थाय छे, अर्थात् सूर्योदयथी प्रथम तेमना नामनुं लोको स्मरण करे छे ॥ ६ ॥ एम कुंवरे ते सर्व सखीओनी समस्याओ सारी रीते पूर्ण करी, तेणे करी राजानी कुंवरी परम आनंदित थइने त्रण भुवनने विषे सारभूत अने गुणनुं निधान एटले भंडार तथा जीवनना आधारभूत एवो जे कुमार तेने (वरे के०) वरती हवी ॥ १५ ॥

पूतलमुखे समस्या पूरावी, राजा प्रमुख जन सवि हुउं भावी ॥ साहिबा० ॥

ए अचरिज तो कहींए न दीठुं, जिम जोइए तिम लागे मीठुं ॥ साहिबा० ॥ १६ ॥

प्रकाशक- श्रावक भीमशी माणक
बागीआ बील्डीग, पायधुनी. मुंबई

श्रीपाळ अने शृंगारसुदरीनो लग्नमहोत्सव

हवे राजाए मनने भावे करी पांचे सखीओ सहित पोतानी पुत्रीने श्रीपाळ प्रत्ये पाणिग्रहणनो एटले परणाववानो उत्सव घणो मोटो कर्यो.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, माडवी मुंबइ ३

राजा निज पुत्री परणावे, पंच सखी संजुत मन भावे ॥ साहिबा० ॥
पाणिग्रहण मह सबलो कीधो, दान अतुल मन वंछित दीधो॥साहिबा०॥१७॥
सातमी ढाल ते त्रीजे खंके, पूरण हुइ गुण राग अखंके ॥ साहिबा० ॥
सिद्धचक्रगुण जो गाइजे, विनय सुजश सुख तो पाइजे ॥ साहिबा० ॥१८॥

अर्थ—एम पूतलाना मुखथी समस्या पूर्ण करावी, तेणे करी राजा प्रमुख जे (जन के०) लोक हतो, ते सर्व भाविक थयो थको कहेवा लाग्यो जे, आ आश्चर्य तो अमे क्यारे पण दीठुं नथी, एने तो अमे जेम जेम जोइए छीए, तेम तेम मीठुं लागे छे ॥ १६ ॥ हवे राजाए मनने भावे करी पांचे सखीओ सहित पोतानी पुत्रीने श्रीपालसाथे पाणिग्रहणनो एटले परणाववानो उत्सव (सबलो के०) घणो मोटो कर्यो, अने जेनी तुलना न थाय, एवुं अतुल मनोवांछित दान दीधुं ॥ १७ ॥ ए सातमी ढाल ते त्रीजा खंकने विषे अखंक गुणे अने अखंक रागे करी पूर्ण थइ. श्री-सिद्धचक्र भगवाननां जो गुणगान करीए, तो भलो विनय अने रूडो यश तेनुं सुख पामीए. अथवा विनय, भलो यश अने सुख, तेने पामीजे ॥ १८ ॥

॥ दोहा ॥

अंगभट्ट इण अवसरे, देखी कुमरचरित्र ॥
कहे सुणो एक माहरुं, वचन विचार पवित्र ॥ १ ॥
कोल्लागपुरनो राजीयो, अछे पुरंदर नाम ॥

विजया राणी तेहनी, लवणिम लीलाधाम ॥ २ ॥
सात पुत्र ऊपर सुता, जयसुंदरी छे तास ॥
रंभा लघु ऊंची गइ, पण जोमी न आवे जास ॥ ३ ॥
लवणिम रुप अलंकरी, ते देखी कहे नृप ॥
ए सरिखो वर कुण हशे?, पाठक! कहो स्वरुप ॥ ४ ॥
सो कहे इण जणातां कला, राधावेध स्वरुप ॥
पूछ्युं ते में वरणव्युं, साधनने अनुरुप ॥ ५ ॥

अर्थ—एवा अवसरने विषे अंगभट्ट नामे ब्राह्मण ते श्रीपाल कुंवरनुं चरित्र जोइने कहेवा लाग्यो के, हे महाराज ! एक मारुं (पवित्र के०) रुमा विचारवालुं वचन सांभलो ॥ १ ॥ कोल्लागपुर नगरनो पुरंदर नामे राजा छे, तेने विज्या नामे राणी छे; ते केवी छे ? तो के (लवणिम के०) चतुराइ विशेष तेनी लीलानुं (धाम के०) घर छे ॥ २ ॥ ते राणीने सात पुत्रो छे, तेनी ऊपर एक अत्यंत रुपवंत एवी जयसुंदरी नामे पुत्री छे, जेना रुपने देखीने रंभा जे स्वर्गनी देवांगनाओ अप्सरा उर्वशी, तिलोत्तमा ते पण एनुं रुप पोताथी विशेष जाणीने (लघु के०) हलकाइपणुं पामी ऊंची देवलोकने विषे जती रही, पण ते कुंवरीनी रुपवाली थइ नहीं, माटे (जास के०) जेनी (जोमी के०) बराबरीमां आवे, तेवी कोइ बीजी स्त्री नथी ॥ ३ ॥ एवी ते कुंवरी (लवणिम रुप के०) सुंदर चतुराइ विशेष अने रुप तेणे करी अलंकृत शोभायमान छे, तेने देखीने पाठकजीने राजाए पूछ्युं के, हे पाठकजी ! ए कुंवरीना सरखो एटले जेवी ए कुंवरी छे, तेवो एने योग्य वर कोण हशे ?

तेनुं स्वरुप अमने कहो ॥ ४ ॥ ते वारे (सो के०) ते पाठकजी कहेता हवा के, हे राजन ! ए कुंवरीए मारी पासे कलाओ जणतां थकां राधावेध नामनी कलानुं स्वरुप मने पूछयुं हतुं ते में पण तेना साधनने अनुरुप एटले योग्य रीते वर्णव्युं हतुं ॥ ५ ॥

आठ चक्र थंज उपरे, फरे दक्षिण ने वाम ॥
अरविवरोपरि पुतली, काठनी राधा नाम ॥ ६ ॥
तेल कढा प्रतिबिंब जोइ, मूके अधोमुख बाण ॥
वेधे राधा वाम अच्छि, राधावेध सुजाण ॥ ७ ॥
धनुर्वेदनी ए कला, चार वेदथी गूढ ॥
उत्तम नर साधी शके, नवि जाणे कोइ मूढ ॥ ८ ॥
ते सुणी तुज पुत्री नृपति !, करे प्रतिज्ञा एम ॥
वरशुं राधावेध करी, बीजो वरवा नेम ॥ ९ ॥

अर्थ—ते आगल कहे छे के, एक थंजनी उपरे आठ चक्र मांमवां तेमां चार चक्र दक्षिण बाजु सवलां फरे, अने चार चक्र वाम बाजु अवलां फरे, ते आठ चक्रना आरानां (विवरोपरि पूतली के०) विवर जे छिद्र छे, तेनी उपर राधा एवे नामे काष्टनी पूतली बेसामवी ॥ ६ ॥ अने ते स्तंजनी नीचे एक तेलनी कढाइ जरी राखवी. ते तेलनी कढाइमां उपरनी राधा नामे पूतलीनुं प्रतिबिंब लक्ष्मां लइ जोइने अधोमुख एटले पोतानु मुख नीचुं राखीने ऊंचे बाण नाखे, ते एवी

युक्तिथी नाखे, के उपर रहेली जे राधा नामनी पूतली छे, तेनी (वाम के०) मावी बाजुनी जे (अच्छि के०) आंख छे, तेने वेधे, एटले तेनो वेध करे, तेने राधावेध कहीए. ए कला कोइ सुजाण पुरुष होय, ते जाणे ॥ ७ ॥ ए चार वेदमांहेला धनुर्वेदनी कला छे. ते चारे वेदथी (उड्ढ के०) उर्ध्व एटले उंची छे, माटे कोइ उत्तम पुरुष होय, ते एने साधी शके, पण कोइ (मूढ के०) मूर्ख एनो नेद जाणे नहीं ॥ ८ ॥ हे राजन्! ए वात मारा मुखथी सांजलीने तारी पुत्रीए एवी प्रतिज्ञा करी छे के, जे राधावेध साधशे, तेने हुं वरीश, परंतु बीजा कोइने वरीश नहीं, एवो एणे नियम करेलो छे ॥ ए ॥

महोटो मंमप मांमीए, राधावेधनो संच ॥
करीए जिम वर पामीए, पाठक कहे प्रपंच ॥ १० ॥
मंमप नृप मंमावीया, राधावेध विचार ॥
पण नवि को साधी शके, पण साधशो कुमार! ॥ ११ ॥
एम निसुणी ते नट्टने, कुंमल देइ कुमार ॥
रयणी निज वासे वसी, चाल्यो प्रात उदार ॥ १२ ॥
पहोतो ते कोल्लागपुर, कुमर दृष्टि सब साखी ॥
साध्यो राधावेध तिहां, हारमहिमगुण दाखी ॥ १३ ॥
जयसुंदरीए ते वर्यो, करे नृप विवाह ॥

तास दत्त आवासमां, रहे सुजश उच्छाह ॥१४॥

अर्थ—माटे मोटा मंडप मांडीने राधावेधनो संच करीए के, जेम कुंवरीनो वर पामीए, ए रीते ते पाठके प्रपंच कह्यो ॥१०॥ ते प्रमाणे ते राजाए पण मंडप मंडाव्या छे, तेमां राधावेधनो विचार जेम पाठके कह्यो, तेम कर्यो छे, परंतु ते कला कोइ साधी शकतो नथी, पण हे कुंवरजी! हुं जाणुं छुं जे, तमे साधशो ॥११॥ एवी वार्त्ता भट्टना मुखथी सांभलीने श्रीपाल कुंवर तेने कुंडल देतो हवो. पछी रात्रे पोताने (वासे के०) घेर (वसी के०) रहीने उदार चित्तनो धणी जे श्रीपाल ते प्रभातनो त्यांथी चाल्यो ॥१२॥ ते कोल्लागपुरे जइ पहोंच्यो, त्यां कुंवरे सर्व लोकनी नजरे देखतां सर्वनी साखे दृष्टि राखीने हारना महिमानो गुण देखाडी राधावेध साध्यो ॥१३॥ तेने जयसुंदरीए वरमाला पहेरावीने वर्यो, ते वारे राजाए विवाह करीने पुत्री परणावी. पछी (तास दत्त के०) ते राजाना दीधेला आवासमां सुजश उत्साहपूर्वक रहेतो हवो ॥१४॥

॥ ढाल आठमी ॥ बन्यो रे कुंवरजीरो सेहरो ॥ ए देशी ॥

हवे माउल नृपे पेसीया, आव्या नर आणाकाज रे ॥
विनीत ॥ लीलावंत कुअर भलो ॥ ए आंकणी ॥
कुअरे पण निज सुंदरी, तेडावी अधिके हेज रे ॥ वि० ॥ ली० ॥१॥
सैन्य मल्युं तिहां सामटुं, हय गय रथ भट चतुरंग रे ॥ वि० ॥
तिण संयुत कुंवर ते आवीयो, ठाणाभिध पुर अति चंग रे ॥ वि० ॥ ली० ॥२॥

आणंदीयो माउल नरपति, तस सिरि वर सुंदरी देखी रे ॥ वि० ॥
थापे राज्ये श्रीपालने, करे विधि अभिषेक विशेष रे॥वि०॥ ली० ॥ ३ ॥
सिंहासन बेठो सोहे, वर हार किरीट विशाल रे ॥ वि० ॥
वर चामर छत्र शिरे धर्यां, मुखकज अनुसरत मराल रे ॥ वि० ॥ ली०॥ ४ ॥

अर्थ—हवे श्रीपालनो (माउल के०) मामो राजा तेणे ठाणापुरथी श्रीपालने जोवाने अर्थे (पेसीया के०) मोकल्या एवा जे विनीत एटले विनयवंत (नर के०) मनुष्य ते (आणाकाज के०) राजानी आज्ञाने काजे त्यां आव्यां, अने भला लीलावंत कुंवरने मल्या. ते वारे कुंवरे पण पोतानी परणेली स्त्रीउ ज्यां ज्यां हती, त्यांथी अधिके हेजे करी माणसो मोकलीने तेडावी लीधी, ते पण पोताना बंधुउ सहित त्यां आवी पहोंची ॥ १ ॥ त्यां (हय के०) घोडा, (गय के०) गज ते हाथी, रथ अने (भट के०) भट ते सुभटो, ए चतुरंग एटले चार अंगवालु अर्थात् चार प्रकारनुं सैन्य सामटुं मल्युं एटले एकठुं थयुं. ते चतुरंग सैन्ये करी संयुक्त एवो श्रीपाल कुंवर अत्यंत (चंग के०) मनोहर ठाणापुर एवुं छे (अभिध के०) नाम जेनुं, एवा नगरने विषे आव्यो ॥ २ ॥ ते वारे (तस के०) ते श्रीपालनी (सिरि के०) लक्ष्मी अने वली श्रेष्ठ एवी सुंदरीउ जे स्त्रीउ तेने देखीने (माउल नरपति के०) मामो राजा जे श्रीपालनो मामो थाय, अने ससरो पण थाय, ते आनंद पाम्यो थको विधिए सहित अभिषेक विशेष करीने श्रीपालने राज्यपाटे स्थापतो हवो ॥३॥ त्यां श्रीपाल सिंहासन उपर बेठो थको (वर के०) श्रेष्ठ एवा हार अने (किरीट के०) मुकुट तेणे करी (विशाल के०) घणुं सोहीए एटले शोभे छे. वली (वर के०) प्रधान चामर अने छत्र शिर

उपर धरयां छे. ते चामर सफेद होय छे, अने हंस पक्षी पण सफेद होय छे, माटे कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, श्रीपालना मुखरुप कमलने बे चामररुप (मराल के०) हंस (अनुसरत के०) आश्रय करेता छे ॥ ४ ॥

सोले सामंते प्रणमीजतो, हय गय मणि मोतीय भेट रे ॥ वि० ॥
चतुरंगी सेनाए परवर्यो, चाले जननीनमवा नेट रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ५ ॥
गाम गमे आवंतमो, प्रणमंतो भूपे सुपवित्त रे ॥
भेटीजंतो बहु भेटणे, सोपारय नगरे पहुंत्त रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ६ ॥

अर्थ—वली जे बल, ऋद्धि अने परिवारे करी पोताथी कांइक न्यून होय, तेने सामंत राजा कहीए. तेवा सोल सामंत ते भक्तिरागे करी सहित थका जेनी सेवामां तत्पर रहेला छे, माटे सोल सामंते (प्रणमीजतो के०) प्रणाम करातो घणा घोमा, हाथी, मणि, रत्न, माणेक अने मोतीउना भेटणां लइने पछी चतुरंगी सेनाए परवरयो थको (नेट के०) निश्चयेथी पोतानी जननी जे माता तेने नमवाने माटे ठाणापुर नगरथी चाल्यो ॥ ५ ॥ ते श्रीपाल ग्रामे ग्रामे आवतो, पवित्र राजाए प्रणाम करातो (बहु के०) घणा प्रकारनां भेटणांए भेटीजंतो एटले भेटणांनी भेटो लेतो थको मार्गने उल्लंघन करतो अनुक्रमे सोपारक नामे नगरे आवी पहोंच्यो ॥ ६ ॥

ते परिसर सैन्ये परवर्यो, आवासे (उतर्यो) ते श्रीपाल रे ॥ वि० ॥
कहे भगति शकति नवि दाखवे, शुं सोपारक नरपाल रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ७ ॥

कहे परधान नवि एहनो, पण अपराध अछे गुणवंत रे ॥ वि० ॥
नामे महसेन छे ए नलो, तारा राणी मनकंत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ८ ॥
पुत्री तस कुखे उपनी, छे तिलकसुंदरी तस नाम रे ॥ वि० ॥
ते तो त्रिजुवनतिलक समी बनी, हरे तिलोत्तमानुं धाम रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ए॥
ते तो सृष्टि छे चतुर मदनतणी, अंगे जीत्यां सवि उपमान रे ॥ वि० ॥
श्रुतिजम जे ब्रह्मा तेहनी, रचना छे सकल समान रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १० ॥

अर्थ—ते श्रीपाल (सैन्ये के०) सैन्यना परिवारे परवरयो थको सोपारक नगरना परिसर एटले समीपे आवीने (आवासे के०) तंबुमां आवी उतारो कीधो. ते वार पछी श्रीपाल कहेवा लाग्यो के, आ सोपारक नगरनो राजा कांइ नक्ति एटले नेटणुं लइने आवीने नमस्कार करे तेने नक्ति कहीए, अने शक्ति एटले शस्त्र लइ सामो आवीने युद्ध करे, तेने शक्ति कहीए. ए बे वातोमांहेली कोइ पण वात देखामतो नथी, तेनुं कारण शुं छे? ॥ ७ ॥ एवुं श्रीपालनुं बोलवुं सांनलीने प्रधान कहेवा लाग्यो के, हे गुणवंतजी! ए राजानो कांइ पण अपराध नथी, ए महसेन नामे नलो राजा छे, ते तारा राणीनो (मनकंत के०) मननो वल्लन छे एटले तारा राणीनो नर्त्तार छे ॥ ८ ॥ (तस के०) ते राणीनी कुखे एक पुत्री उत्पन्न थइ छे, तेनुं तिलकसुंदरी एवुं नाम छे, परंतु ते कुंवरी [illegible] विषे एक तिलक समान बनी छे. ए रीते नाम प्रमाणे तेमां गुण पण छे, अने वळी तिलोत्तमा जे इंद्रनी अप्सरा, उर्वशी, रंना, तेनुं (धाम के०) तेज, तेने (हरे के०) अथवा तेनुं (धाम के०) स्थानक तेने हरे एवी रुपवंत छे ॥ ए ॥ हवे ते तिलक-

सुंदरीनुं रुप अति अद्भुत छे, ते माटे कवीश्वर एवी संभावना करे छे के, ते तिलकसुंदरी तो चतुर जे डाह्यो अत्यंत निपुण एवो (मदन के०) कंदर्प एटले कामदेव तेनी सृष्टि छे, एटले कामदेवनी घडेली छे, ते शा उपरथी जाणवामां आव्युं? एवी कोइ आशंका करे, ता तेने उत्तर कहे छे के, जगतमां चंद्रवदनादिक एटले चंद्र सरखुं वदन छे, कमलनी पांखडी सरखां नेत्र छे, एवी रीते अंग अंगनी उपमा आपीने घणी स्त्री आदिकना रुपनुं वर्णन कराय छे, परंतु ते तो सर्व कलंकादि दूषणे करी दूषित छे, माटे ए कुंवरीने (अंगे के०) शरिरे तो ते सर्व उपमानने दोष दइने जोती लीधां छे, तेथी ए कुंवरीनी जोडी जेवी जगतमां बीजी कोइ स्त्री नथी, माटे जाणीए छीए जे, ए कुंवरीनुं रुप ते चतुर मदनकृतज छे वळी कोइ शंका करे के, मदनने रचनाचतुर शा वास्ते कह्यो छो? तेनो उत्तर कहे छे के, सर्वथी सूक्ष्म परमाणु छे, ते परमाणुरुप मन जाणवुं. ते मनमांहे प्रवेश करीने विकार उत्पन्न करी सर्व इश्वरादिक देवोनां चित्तने पण हरण करी ले छे, एवो ए कंदर्प छे. ते माटे एने अत्यंत निपुण कह्यो, तेनी करेली ए सुंदरीरुप सृष्टि छे, परंतु श्रुति जे वेदनो ध्वनि वेदाभ्यास तेनो निरंतर निर्घोष करवो, तेणे करी जडरुप थयेलो कारण के लोकोक्तिए पण अत्यंत केवल वेदपाठी जे होय, तेने ढोरप्राय कहे छे, एटले "वेदीउं ढोर" कहेवाय छे, ते माटे वेदपाठ भणीने जडरुप थयेलो एवो जे ब्रह्मा तेनी रचेली ए न कही. यद्यपि कोइ कहेशे के, सकल जगत्सृष्टिनो अधिकार तो ब्रह्माने छे, तो ए सुंदरीरुप सृष्टि ब्रह्माकृत केम न कही? तेनो हेतु कहे छे. जे भणी (तेहनी के०) ते श्रुतिमां जड थयेलो जे ब्रह्मा तेनी रचना, ते तो (सकल के०) सघली सर्व जगतमां सर्व स्थले (समान के०) माने करी सहित एटले प्रमाणे सहित छे, अर्थात् एक एकनी जोड मली आवे छे, माटे उपमाए सहित कहेली छे, कारण के (उपमानेन सहितं सोपमानं)

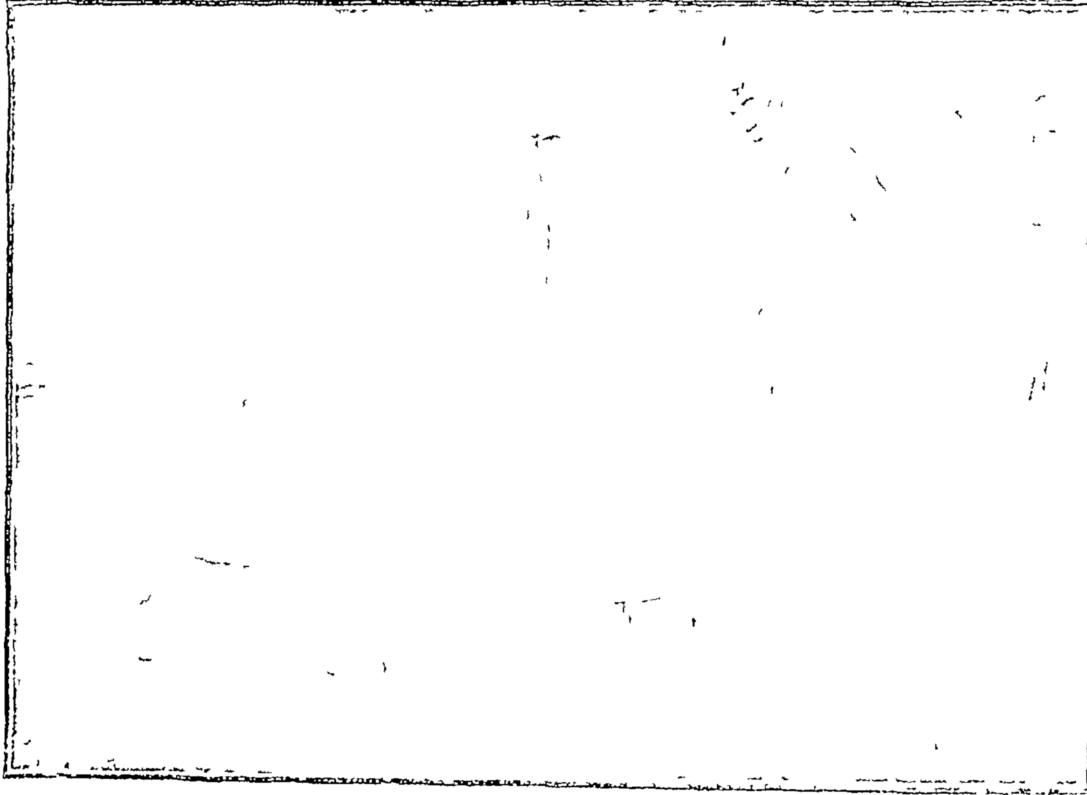
एटले उपमाने करी जे सहित होय ते सोपमान कहीए. (इयं तु निरुपमाना, निर्गतं उपमानं यस्याः सा निरुपमाना तेन मदनकृतसृष्टिर्ज्ञायते) एटले आ तिलकसुंदरी तो गयुं छे उपमान जेना थकी एवी छे, ते माटेज आ तिलकसुंदरी कंदर्पसृष्टि छे, एटले उपमा सहित होत तो एने पण ब्रह्माकृत कहेत, परंतु आ कुंवरीनुं रुप तो उपमां रहित अति अद्भुत छे, माटे एने मदनकृत कही. एतावता ए कन्या घणीज रुपवंत छे ॥ १० ॥

दीहपीठे डंसी सा सुता, कीधा बहुविध उपचार रे ॥ वि० ॥
मणि मंत्र औषध बहु आणीयां, पण न थयो गुण ते हने लगार रे ॥वि०॥ली०॥ ११॥
ते माटे दुःखे ते पीडीयो, महसेन नृपति तस तात रे ॥ वि० ॥
नवि आव्यो इहां ए कारणे, मत गणजो बीजो घात रे ॥ वि० ॥ ली० ॥१२॥
राजा कहे किहां छे? ते दाखवो, कीजे तस उपकार रे ॥ वि० ॥
एम कही तुरगारुढ थयो, दीठां जातां बहु नर नार रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १३ ॥
समशाने लेइ जाती जाणी, तिहां पहोतो ते नरनाह रे ॥ वि० ॥
कहे दाखो मुज हुं सज करुं, मूर्छितने म दीयो दाह रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १४ ॥

अर्थ—ते कुंवरीने हमणां दीर्घपृष्ठ जे सर्प तेणे डसेली छे, तेना घणा प्रकारना उपचार एटले उपाय कर्या, मणि तथा विसहर फुलिंग इत्यादि मंत्र, तेमज औषध पण घणां आण्यां, तोपण लगार मात्र गुण थयो नहीं ॥ ११ ॥ ते माटे दुःखे पीड्यो थको ते कुंवरीनो पिता जे

प्रकाशक - श्रावक भीमजी माणक
बारोआ बील्डींग, पायधुनी, मुबई

श्रीपाळ अने गजादि जनसमुह

ते वारे श्रीपाळे हाथना न्हवणनो अभिषेक करीने ते कुंवरीने सज्ज करी.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, माडवी मुबई ३.

महसेन नामे राजा ते ए कारण माटे अहीं तमारी पासे आवी शक्यो नथी, परंतु बीजो कोइ पण [1]घात तमे गणशो नहीं ॥ ११ ॥ एवुं प्रधाननुं बोलवुं सांभलीने श्रीपाल राजा कहे छे के, ते कुंवरी क्यां छे? मने देखाडो तो तेनो उपकार करीए. एम कहीने सेवकने मोकली अश्व मगावी (तुरगारुढ के०) घोडा उपर स्वार थयो. ते वारे तेणे नगरनी बहार घणा पुरुषोना तथा स्त्रीओना समूहने जतां दीठा ॥ १३ ॥ पछी राजा, प्रधान तथा नगरलोकनां वृंद मलीने कुंवरीने स्मशाने लइ जती सेवकना मुखथी जाणीने ते (नरनार के०) नरनो नाथ श्रीपाल राजा त्यां आवी पहोंच्यो, अने कहेतो हवो के, कुंवरी मुजने देखाडो, तो हुं तेने साजी करुं, परंतु मूर्च्छा पामेली छे, तेने दाह देशो नहीं ॥ १४ ॥

महियत मूकी ते थानिके, करी हार नमण अभिषेक रे ॥ वि० ॥
सज करी सवि लोकनां चित्तशुं, थइ बेठी धरीय विवेक रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १५ ॥
महसेन मुदित कहे राजीयो, वत्स! तुजने ए शुं होत? रे ॥ वि० ॥
जो नावत ए वडभागीयो, न करत उपगार उद्योत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १६ ॥

अर्थ—तेणे श्रीपाल राजाना कह्याथी कुंवरीनी [2]महियतने तेज स्थानके पृथ्वीए मूकी, ते वारे श्रीपाले हारना न्हवणनो अभिषेक करीने ते कुंवरीने सज्ज करी एटले साजी करी, ते वारे तत्काळ ते कुंवरी सर्व लोकनां चित्तनी साथे आळस मोडी विवेक धरी बेठी थइ. अहीं भावार्थ ए छे जे, कुंवरी मरण पामवाथी राजा आदि दइने नगरवासी प्रमुख सर्व लोकनां चित्त चिंतातुर

१ शंका २ ननामी अथवा ठाठडी.

थइने पमी गयां हतां, ते श्रीपाले आवीने जे वारे कुंवरीने जीवती करी, ते वारे सर्व लोकनां चित्त जे उदास थइने पमी गयां हतां, ते उठयां एटले सर्व लोकनां मन आनंदमय थयां—विकस्वर थयां, तेथी ते सर्व लोकनां पमी गएलां चित्त पण बेठां थयां, माटे ए कुंवरी सर्व लोकनां चित्तनी साथे विवेक धरीने बेठी थइ. एम कह्युं ॥ १५॥ ते वारे महसेन नामे राजा ते (मुदित के०) हर्षवंत थयो थको पोतानी पुत्रीने कहे छे के, हे वत्स ! तुजने हमणा आ ठेकाणे शुं थात !! जो आ मोटा नाग्यनो धणी श्रीपाल अहीं नहीं आवत, अने तारा उपर उपकाररुप उद्योग नहीं करत, तो अमे तुजने मरण पामेली समजीने अग्निसंस्कार करत !॥ १६ ॥

तुज प्राण दीया छे एहणे, तुं प्राण अधिक छे मुज रे ॥ वि० ॥
एहने तुं देवी मुज घटे, ए जाणजे हृदयनुं गुऊ रे ॥ वि ॥ ली० ॥ १७ ॥
स्निग्ध मुग्ध दृग देखतां, इम कहेतां ते श्रीपाल रे ॥ वि० ॥
मन चिंते महारा प्रेमनी, गति एहशुं छे असराल रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १८ ॥

अर्थ— माटे हे पुत्री ! हमणां तारा प्राण जता हता ने ए श्रीपाल राजाए पाछा दीधा छे, अने मारे तो तुं मारा प्राणथी पण अधिक वहाली छो, अने ए श्रीपाले तुजने मरणना नयथी बचावी राखी, माटे नयात्त्रायते इति नर्त्ता एटले नयथी बचावे ते नर्ता कहेवाय, माटे मारे तुं ए श्रीपाल राजाने देवी घटे छे, ए मारा हृदयनुं (गुझ-के०) विचार—चिंतवन छे, ते तुं जाणजे, तेथी तारे पण एनेज वरवो ॥ १७ ॥ महेसन राजाए पोतानी पुत्रीने एवी रीते कहेतां थकां (ते के०) ते कुंवरी (स्निग्ध के०) स्नेहाली, सरस, रागवंत अने (मुग्ध के०) नद्रक नोली एवी (दृग

के०) दृष्टिए करी (श्रीपाल के०) श्रीपालने (देखतां के०) देखती थकी मनमां चिंतववा लागी के, मारा प्रेमना गति (एहशुं के०) ए श्रीपालनी साथे (असराल के०) अकळ छे, अभिनव छे, अवाच्य एटले मुखथी कही जाय नहीं एवी छे, अहीं मुग्ध पदे करी वक्र कटाक्षादि क्रियावैदग्ध्यसहितपणानो अनुदय सूचव्यो, एटले कामक्रीडा प्रमुख विषयरसमां आसक्त हजी थइ नथी. हमणां नवयौवननो उद्गम छे, अने बाल्यावस्था विरमी यौवनावस्थानी प्राप्तिनो अवसर छे, एने वयःसंधि कहीए, माटे अविलसतियौवना छे. जो संपूर्ण विलसतियोवना होय, तो ते वक्र कटाक्षादिक क्रियामां विदग्ध होय, तेथी तेना नेत्रविलसतिनुं ज्ञान प्रगट न थाय अने आ तो हजी मुग्धा छे, तेथी एना नेत्रविलासना ज्ञाननो उदय राजाने थयो छे, एवी ते कुंवरीए मुग्धा भद्रक दृष्टिए एटले रागभरे अनिमेष लोचने श्रीपालने जोयो, ते जोतांज पूर्वभवना राग संबंधथी कोइ वचने कह्यामां न आवे, एवो अनिर्वचनीय परम प्रेमोद्गम थयो, तेने अनुभवीने कुंवरी मनमां चिंतववा लागी के०, मारे ए श्रीपालनी साथे प्रेमना संबंधनी कोइ असराल एटले अकळ गति देखाय छे. ते विचार आगल कहे छे ॥ १८ ॥

जो प्राण कहुं तो तेहथी, अधिको किम लखीए? प्रेम रे ॥ वि० ॥

कहुं भिन्न तो अनुभव किम मिले?, अविरुद्ध उभय गति केम? रे ॥वि०॥ली०॥ १९॥

अर्थ—हवे पूर्वे कहेली वातनेज दृढावे छे. चित्तनी आसक्तिविशेष तेने प्रेम कहे छे. ते अहीं कुंवरी विचारे छे के, जो ए पुरुषने हुं मारा प्राण कहुं तो ते पण ठीक लागतुं नथी, शा माटे ? जे प्राणथी पण अधिको एनी उपर प्रेम उपजे छे, माटे प्राण कहुं तो तेथी प्रेम अधिको

केम (लखीए के०) जाणीए ? केमके प्राण होय, तोज प्रेम बने छे, पण प्राण विना प्रेम बनतो नथी, ए लेखे प्राणथी प्रेमअधिको न होय, त्यारे तो प्राण अने प्रेम बेउ तुल्य थाय, अने जगतमां तो प्राणथी प्रेम अधिक देखाय छे, केमके घणा जनो तो प्रेमने अर्थे प्राण गुमावे छे, परंतु सज्जन पुरुषो प्राणने अर्थे प्रेम निर्गमता नथी ॥ यतः ॥ धन देइ जीव रखीए, जीव देई रखीए लाज ॥ प्राण लाज दोय दोजीए, एक प्रेमके काज ॥१॥ एवी रीते तो प्राणने प्रेमरुप कहेतां बनतुं नथी. ए अपेक्षाए तो प्राणथी प्रेम अधिक थयो देखाय छे, अने जाणवामां पण प्राणथी प्रेम अधिक आवे छे. एम विचारतां तो प्राण अने प्रेम बेउ भिन्न थाय छे, अने ए रीते जो प्राण अने प्रेम ए बेने भिन्न कहुं तो अनुभव केम मले? एटले बेने भिन्न कहुं, तो अनुभव मलतो नथी, कारण के प्राण विना प्रेमने जाणनारो कोण होय? प्रेमने जाणनारा तो प्राणज छे, तेथी जे वस्तु जेथी अभिन्न होय, तेनोज अनुभव थाय छे, पण भिन्न वस्तुनो अनुभव न थाय. जो भिन्न वस्तुनो अनुभव मानीए, तो अतिप्रसंग थाय छे, अने प्रेमनो अनुभव तो मुजने थायज छे. एम परस्परे विरोधी भिन्नाभिन्न स्वरुप छे, ते ए प्रेम पदार्थने विषे एकत्र समावेशपणे अविरोधभावे केम रह्यो छे? (अत एव) एटलाज कारण माटे जाणुं छुं जे मारा प्रेमनी गति ए श्रीपालनी साथे कोइ (असराल के०) कोइए कळी जाय नहीं एवी अकळ छे, अलौकिक छे. इति भावार्थः ॥१९॥

इम स्नेहल सा निज अंगजा, श्रीपाल करे दीए भूप रे ॥ वि० ॥
परणी सा आठे तस मली, दयिता अति अद्भुत रुप रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २० ॥
अरु दिट्ठी सहित पण विरतिने, जिम वंछे समकितवंत रे ॥ वि० ॥

अड प्रवचनमात सहित मुनि, समताने जिम गुणवंत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥२१॥

अर्थ—एम ए प्रकारे स्नेहल ते स्नेहरसे सहित एटले स्नेहे करी उल्लास पामती प्रेमसुधासिंधुनिमग्न एटले प्रेमरुप अमृत तद्रुप समुद्रमां निमग्न थयेली एवी (सा के०) ते पोतानी पुत्री जे तिलकसुंदरी तेने महसेन राजाए श्रीपालने हाथे दीधी. (सा के०) ते कन्या श्रीपाले परणी एटले पाणिग्रहण कर्युं, ते वारे (तस के०) तेना मलवाथी (अति अद्भुत रुप के०) अत्यंत अद्भुत रुपने धरनारी एवी आठ स्त्रीउं थइ. तेनां नाम कहे छे. १ मदनसेना, २ मदनमंजुषा, ३ मदनमंजरी, ४ गुणसुंदरी, ५ त्रैलोक्यसुंदरी, ६ शृंगारसुंदरी, ७ जयसुंदरी, ८ तिलकसुंदरी, ए आठनां नाम जाणवां, तथा शृंगारसुंदरीनी पंडिता प्रमुख पांच सखीउंनुं पाणिग्रहण कर्युं. ते पण पांच स्त्रीउंज छे, परंतु अहीं ते शृंगारसुंदरीनी अंतर्गत आवी, ते माटे एकज शृगारसुंदरी गणीने आठ स्त्रीउं श्रीपालनी साथे छे, तथा प्रथमनी परणेली मयणासुंदरी ते उज्जयणीमां छे, माटे ते सहित सर्वे नव स्त्रीउं जाणवी ॥ २० ॥ हवे अहीं श्रीपाल यद्यपि आठ स्त्रीओ सहित छे. तथापि नवमी मयणासुंदरीने मलवा माटे उत्कंठित थयो थको त्यांथी आगल प्रयाण करवाने वांछे छे. त्यारे कवि उपमा कहे छे के, जेम मित्रा, तारा, बला, दीप्ता, स्थिरा, कांता, प्रज्ञा, परा, ए आठ दृष्टि सहित जे सम्यग्दृष्टि जीव छे, ते पण जेम नवमी विरतिने वांछे छे, तथा वळी पांच समिति ने त्रण गुप्ति ए आठ प्रवचनमाता सहित गुणवंत मुनीश्वर होय, ते जेम नवमी समताने वांछे छे तेम श्रीपाल राजा जो पण आठ स्त्री सहित छे, तोपण नवमी मयणाने मलवा चाहे छे. अहीं कोइ पूछे के, आठ दृष्टि सहित जे होय, ते विरतिपणाने इच्छे, एम कह्युं, तो शुं आठ दृष्टिवंत पुरुष जे छे, ते विरतिपणाथी रहित छे, के वळी विरतिपणानी वांछा करे ते? एना उत्तरमां कोइक

एम कहे छे के, भावविरतिने इच्छे छे, एवुं जे कहे छे ते यत्किंचित् जाणवुं, केमके दृष्टिवंतने जे विरतिपणुं होय, ते भावथीज होय, छे. तथा वळी कोइक एम पण कहे छे के, आठ दृष्टि सहित अविरति सम्यगदृष्टि पण होय, ते माटे ते विरतिपणाने इच्छे छे. ते पण उत्तरनो आभासज जाणवो. जे भणी श्रीहरिभद्रसूरिकृत योगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथने मते तो छठी दृष्टि सुधी अविरति संभवे छे अने उपरली बे दृष्टिवालो तो विरतिवंतज होय, ते माटे अहीं एवो उत्तर करवो के, जे एक दृष्टि पाम्यो, ते अवश्य आठे दृष्टिने (संभवे) निश्चेथी पामे, भणी एकतर दृष्टि आगामिक नये तो भूतवत् उपचार करीने एक द्रष्टिवंतने आठ दृष्टि सहित कही बोलाव्यो, एटले चतुर्थादि दृष्टिवंत ते विरतिने इच्छे छे, ते अभिप्राय छे, परंतु सातमी आठमी द्रष्टिवालो विरतिनो इच्छक नथी अथवा कदापि विरति ते आ ठेकाणे सर्व संवरविरतिपणुं लहीए, ते चौदमे गुणठाणे होय छे, अने आठ दृष्टि तो तेथी पहेलीज पामे छे, ते माटे आठ द्रष्टिवंत मुनीश्वर ते सर्व संवररुप विरतिने इच्छे छे, एम कहेवुं. इति सर्व सुस्थम् ॥ २१ ॥

अड बुद्धि सहित पण सिद्धिने, अड सिद्धि सहित पण मुक्ति रे ॥ वि० ॥
प्रिया आठ सहित पण प्रथमने, नित ध्यावे ते इण युक्ति रे ॥ वि ॥ ली० ॥ २२ ॥

अर्थ—तथा शुश्रुषा, श्रवण, ग्रहण, धारणा, ऊह, अपोह अर्थविज्ञान अने तत्त्वज्ञान, ए आठ बुद्धि तेणे करी सहित एवो योगीश्वर ते जेम नवमी सिद्धिने इच्छे छे, तथा अणिमा, महिमा, गरिमा, लघिमा, वशिता, इशिता, प्राकाय, कामावसायित्व, ए आठ सिद्धिओ छे, तेणे करी सहित जे योगीश्वर होय छे, ते जेम नवमी मुक्ति परमपद मोक्षपद तेने इच्छे छे, (इण युक्ति

के०) ए युक्तिए करीने श्रीपाल कुंवर पण परिणीत आठ प्रिया एटले आठ स्त्रीओए करी सहित थको पण प्रथम परिणीत मयणासुंदरीने मलवा माटे नित्य प्रत्ये (ध्यावे के०) ध्याय छे इच्छे छे ॥२२॥

उत्कंठित चित्त तेहशुं, वळी जननीने नमवा हेज रे॥ वि० ॥
श्रीपाल प्रयाणे पूरीयुं, देवरावे ढक्का तेज रे ॥ वि ॥ ली० ॥ २३ ॥
हय गय रह नड मणि कंचणे, वळी सत्थ वत्थ बहुमूल रे ॥ वि० ॥
पगे पगे भेटीजतो नृपवरे, तेहनुं चक्रवर्ती सम सूल रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २४ ॥

अर्थ––एम एक तो ते मयणासुंदरीने मलवा माटे उत्कंठित चित्तवालो थयो छे, अने वळी पोतानी माताने नमवानुं हेज छे, ते माटे श्रीपाले सतेज थके प्रयाणने पूरीयुं एटले प्रयाणनी तैयारी करीने (ढक्का के०) जयना डंका देवरावतो हवो ॥ २३ ॥ हवे श्रीपाल त्यांथी चाल्यो, त्यारपछी (हय के०) घोडा, (गय के०) हाथी, (रह के०) रथ अने (नड के०) सुभट तथा मणिरत्न, कंचन एटले सुवर्ण तेमज वळी (बहुमूल के०) बहु मूल्यवालां एवां (सत्थ के०) शस्त्र अने (वत्थ के०) वस्त्र, एवी वस्तुउनां भेटणांए करी पगले पगले (नृपवरे के०) श्रेष्ठ राजाउए भेटीजतो थको एटले पगले पगले राजाउने नमावतो थको तेमनी पासेथी पूर्वोक्त वस्तुनां भेटणां लेतो थको एवो जे श्रीपाल तेनुं चक्रवर्ती राजानी समान (सूल के०) प्रवर्त्तन थयुं, अथवा चक्रवर्ती समान सूल एटले पराक्रम थयुं ॥ २४ ॥

तस सैन्यभरे भारित मही, अहिपतिफणमणिगणप्रोत रे ॥ वि० ॥
तेणे गिरि पण जाणुं नवि गिरिया, शशी सूर नयण विधि जोत रे ॥वि०॥ली०॥२५॥

अर्थ—हवे कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, जेम अणीयाली वस्तुना उपर जार आववाथी तेनी उपर रहेली वस्तु परोवाइ जाय छे, यथा " कंटकेनपादः" जेम कांटो हलवो छे, अने पग जारे छे, तोपण कांटानी तीक्ष्णताए करी ते पग कांटामांहे परोवाइ जाय छे, तेम (तस के०) ते श्रीपालना (सैन्यजरे के०) सैन्यना जारे करी जारित थइ थकी दबाणी एवी जे (मही के०) पृथ्वी ते अहिपति जे शेषनाग, तेनी फण उपरना जे मणिउना (गण के०) समूह—समुदाय तेणे करी (प्रोत के०) परोवाणी, एटले परोवाइ गइ, (तेणे के०) तेथी जाणीए जे, (गिरि के०) पर्वत ते नवि गिरिया एटले पड्या नहीं ! परंतु जो ए पृथ्वी शेषनागनी फणना मणिउमां परोवाणी न होत, तो सैन्यना जारे करी एक दिशाए ते नमी जात, ते वारे सम जूमिए रहेला पर्वतादिक पण ढळी पमत, माटे ए कविए उत्प्रेक्षा कीधी के, सैन्यना जारे पृथ्वी एक दिशाए नमी नहीं, तेथी शेषनागनी फणना मणिउए परोवाणी देखाय छे. ए मोटुं आश्चर्य सांजलीने ते समये सूर्य अने चंद्र जे रात्रि दिवस श्रीपालना सैन्यने जुवे छे, ते जाणीए सुर्य चंद्र नथी ! परंतु विधि जे ब्रह्मा तेज शशी सूर एटले चंद्र सूर्य, तद्रूप नयण जे नेत्र, तेने विकासीने (जोत के०) जुवे छे, अने मनमां चिंतवे छे के, जलुं थयुं जे, पृथ्वी शेषनागनी फणना मणिउए परोवाइ गइ, नहीं तो आ श्रीपालना मोटा सैन्यना जारे जो ए पृथ्वी नमी जात, तो तेथी मारी करेली पृथ्वीनी विषमता थइ जात. एम चकित थयो थको श्रीपालना सैन्यने अद्यापि सुधी चंद्र सूर्यरुप चक्षुए करी ब्रह्मा जोयाज करे छे ॥ २५ ॥

मरहठ सोरठ मेवाडना, वळी लाट जोटना जूप रे ॥ वि० ॥
ते आव्यो सघळा साधतो, माळव देशे रविरुप रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २६ ॥

आगमन सुणी परचक्रनुं चरमुखथी मालव राय रे ॥ वि० ॥
भयभीत ते गढने सज करे, तेहनुं नवि तेज खमाय रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २७ ॥
कप्पड चुप्पड तृण कण घणां, संग्रहे ते इंधण नीर रे ॥ वि० ॥
सन्नद्ध होय ते सुभट वडा, कायर कंपे नहीं धीर रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २८ ॥

अर्थ—ते श्रीपाल कुंवर महाराष्ट्र देश, सोरठ देश, मेवाड देश, वळी लाट देश अने भोट देशना राजाओ, ते सघलाओने साधतो थको मालव देशने विषे रविरुप एटले सूर्य समान तेजे करी देदीप्यमान एवो आव्यो. जेम सूर्य निषध पर्वतथी उदय थयो थको हरिवास, हिमवंत, भरतादिक क्षेत्र अने गिरिओने उद्योत करतो संध्याए पाछो फरी निषध पर्वते पहोंचे, तेम श्रीपाल कुंवर पण मालव देशथी नीकळ्यो हतो, ते राजऋद्धि, रमणी, धन, चतुरंगिणी सेनाना परिवार युक्त सर्व देशोने साधतो थको पाछो मालव देशे आव्या. इति रहस्यम् ॥ २६ ॥ ते समये मालव देशनो राजा चर एटले दूतना मुखथी परचक्र एटले परराजाना सैन्यनुं आगमन सांभळीने भयभीत थयो थको पोताना गढने समारवा लाग्यो, कारणके तेनाथी तेमुं तेज खमी शकातुं नथी ॥ २७ ॥ वळी ते मालव देशनो राजा कप्पड एटले वस्त्रादिक अने चुप्पड एटले घृत, तैलादिक, तृण एटले घास, कण एटले धान्य, इंधण एटले लाकडां अने नीर एटले पाणी, ए सर्वने घणा संग्रहे, तेमज मोटा सुभट जे हता ते सन्नद्ध थाय छे, अने जे कायर प्राणीउ छे, ते कंपवा लाग्या, पण धैर्यवंत कंपता नथी॥२८॥

इम भळेणी हुइ नगर ते, लोके संकीर्ण समीप रे ॥ वि० ॥
वींटी श्रीपाल सुभटे तदा, जिम जलधि अंतरद्वीप रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २९ ॥

डेरा दीधा सवि सैन्यना, पहेलो पहोर हुउं रजनी जाम रे ॥ वि० ॥
जननी घर पहोतो प्रेमशुं, नृप हारप्रजावे ताम रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ३० ॥
ढाल पूरी थइ आठमी, पूरण हुउं त्रीजो खंड रे ॥ वि० ॥
होय नव पद विधि आराधतां, जिन विनये सुजश अखंड रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ३१ ॥

अर्थ---एम उज्जयणी नगरीमां सर्व आखा मालवा देशनी पासेनां गामडांनां लोक आवी पेठां, तेणे करी संकीर्ण एटले सांकडी थइ, खीचोखीच जराणी, तेने (तदा के०) ते समये समीप एटले ढुकडा श्रीपालना सुजटे आवीने वींटी लीधी, तेथी ते केवी शोजवा लागी ? के जेम (जलधि अंतरद्वीप के०) समुद्रनी वचमां द्वीप होय तेम दीसवा लागी, एटले जेम समुद्रना अंतरद्वीपनी चारे बाजुए पाणी वींटयुं होय तेम उज्जेणीने चारे बाजुए श्रीपालना सैन्ये वींटेली जाणवी ॥ २९ ॥ तिहां श्रीपाल राजाए डेरा तंबु दीधा, तेमां सर्व सैन्य उतरयुं. पछी (जाम के०) जे वारे (रजनी के०) रात्रिनो पहेलो पहोर थयो, एटले प्रथम प्रहर रात्रि गइ ते वारे (नृप के०) श्रीपाल राजा हारने प्रजावे करीने प्रेम सहित जननी जे माता तेने घेर पहोच्यो ॥ ३० ॥ ए आठमी ढाल संपूर्ण थइ, अने त्रीजो खंड पण संपूर्ण थयो. ए नव पदने विधिपूर्वक आराधतां थकां जिनराजनी जक्ति करतां थकां विनयवंत थाय, तथा ते प्राणीनो अखंड सुयश थाय ॥ ३१ ॥

॥ चोपाइ ॥

खंड खंड मीठाइ घणी, श्री श्रीपालचरित्रे जणी ॥
ए वाणी सुरतरुवेलडी, किसी डाख ? ने किसी सेलडी ? ॥ १ ॥

श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक-श्रावक भीमशी माणक
बारीआ बील्डीग, पायधुनी, मुंबई

श्रीपाळ अने तेनुं सैन्य

तिहां श्रीपाळ राजाए डेरा तंबु दीधा तेमां सर्व सैन्य उतर्युं.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, माडवी मुंबई ३.

अर्थ—खंड खंडने विषे घणी मीठाश ते श्रीपाल राजाना चरित्रे जाणी एटले वर्णवी छे. ए श्रीजिनेश्वरनी वाणी ते कल्पवृक्षनी वेल समान मनोवांछित पूर्ण करनारी छे. ए वाणीनी आगळ द्राखनी मीठाश तथा शेलडीनी मीठाश ते शी गणतीमां छे? ॥ १ ॥

॥ इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीविनयविजयगणयुपक्रांते महोपाध्यायश्रीयशोविजयगणि-
पूरिते सिद्धचक्रमहिमाधिकारे श्रीश्रीपालचरित्रे
प्राकृतप्रबन्धे विमलेश्वरदेवेना-
र्पितहारप्राप्तिमनोऽभीष्टदायकषट्कन्यापाणिग्रहणसर्वसै-
न्यसहितोज्जयिनीनगरीप्राप्तिप्रभृतिकथने तृतीयः खंडः समाप्तः ॥ ३ ॥

॥ इति श्री श्रीपालचरित्रे तृतीयखंडस्य बालावबोधः समाप्तः ॥ ३ ॥

॥ श्रीसद्गुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ चतुर्थः खंडः प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

त्रीजो खंम अखंम रस, पूरण हुउं सुप्रमाण ॥
चोथो खंम हवे वर्णवुं, श्रोता! सुणो सुजाण ॥ १ ॥
शीस धुणावे चमकीयो, रोमांचित करे देह ॥
विकसित नयनवदन मुदा, रस दीए श्रोता तेह ॥ २ ॥
जाणज श्रोता आगले, वक्ता कला प्रमाण ॥
ते आगे धन शुं करे, जे मगसेल पाषाण ॥ ३ ॥
दर्पण आंधा आगले, बहिरा आगल गीत ॥
मूरख आगे रसकथा, त्रणे एकज रीत ॥ ४ ॥

अर्थ—श्रीपालना रासनो त्रीजो खंम ते अखंम रसे करीने रुमी रीत प्रमाणे पूर्ण थयो हवे चोथो खम वर्णवुं छुं, ते हे सुजाण! एटले चतुर श्रोताजनो! तमे सांजलो ॥ १ ॥ हवे सुजाण श्रोतानां लक्षणो कहे छे. जे अर्थ सांजलतो थको चमत्कार पामी श्रवणरसथी मस्तक धुणावे, अने जेना शरीरनी रोमराजि उल्लास पामे एटले रोम उन्नां थाय, तथा नयन जे चक्षु अने वदन विकस्वर थाय, ते श्रोता हर्षे करी रस आपे, अथवा नेत्र विकस्वर थाय, अने वदन जे मुख ते हसे,

एवो श्रोता होय, ते वक्ताने रस आपे ॥ २ ॥ एवो जाण श्रोता होय, तेनी आगल वक्ता जे वांचनार, तेनी कला प्रमाण थाय, परंतु मगसेलीया पाषाणनी आगल घन जे वरसाद ते शुं करे ? तेम जे श्रोता कठण हृदयवालो होय, ते पलळे नहीं, तो ते आगल वक्ता शुं करे ? ॥ ३ ॥ जेम आंधला आगल दर्पण जे आरीसो ते धरथो थको मिथ्या, जेम बहेरा आगल गीतगान करवां, ते व्यर्थ थाय, तेम मूर्ख जननी पासे सारी सारी शृंगारादि रसनी कथाउं करवी, ते व्यर्थ छे. ए त्रणेनी एकज रीत छे, माटे तेनी उपर द्रष्टांतनो एक दोहो कहे छे ॥ यतः ॥ मूरखने प्रतिबोधतां, मति पोतानी जाय ॥ टपलो सराणे चढावतां, आरीसो नवि थाय ॥ ४ ॥

ते माटे सज थइ सुणो, श्रोता दीजे कान ॥
बुझे तेहने रीझवु, लक्ष न चूके ग्यान ॥ ५ ॥
आगे आगे रस घणो, कथा सुणंतां थाय ॥
हवे श्रीपालचरित्रना, आगे गुण कहेवाय ॥ ६ ॥

अर्थ—ते माटे हे श्रोताजनो ! तमे सज्ज थइ कान दइ सावधान थइने सांभलो. जे श्रोताजनो बुझे एटले समजे तेने हुं रीझवुं, एटले जे जाण होय, वेत्ता होय, तेने रीझवी शकीए, कारण के जाण होय, ते नवां नवां शृंगारादिक रसमय व्याख्यान सांभलीने रीझ पामे, कविनो आयास जाणे, पोताना ज्ञानथी लक्ष जे साध्य ते चूके नहीं, शृंगारदि रस सांभलीने हेयोपादेय यथायोग्य आलंबने जोडे, परंतु जे अजाण होय, ते सामा वक्ताना दोषो काढे ॥ ५ ॥ आ कथाने

आगल आगल सुणतां थकां घणो रस उत्पन्न थाय एवी छे, माटे हवे श्रीपालचरित्रना जे गुणो छे, ते आगल कहेवाय छे ॥ ६ ॥

॥ ढाल पहेली ॥ धन दिन वेला धन घडी तेह, अचिरारो नंदन जिन यदि भेटस्यां जो ॥ ए देशी ॥

रहीयो रे आवास दुवार, वयण सुणे श्रीपाल सोहामणो जी ॥
कमलप्रभा कहे एम, मयणा प्रति मुजचित्त ए दुःख घणो जी ॥ १ ॥

अर्थ—हवे सोहामणो श्रीपाल कुवर एक पहोर रात्रि गये थके माताना घरने द्वारे उभो रह्यो, तिहां पोतानी मातानुं तथा मयणासुंदरीनु जे मांहोमांहे बोलावुं थाय छे ते वचन सांभले छे. तिहां कमलप्रभा मयणा प्रत्ये एम कहे छे के हे वहू! मारा चित्तमां ए दुःख घणुं छे. शुं दुःख छे? ते आगल कहे छे ॥ १ ॥

वींटी छे ए परचक्र, नगरी सघलो लोक हल्लोलीयो जी ॥
शी गति होशे? इणे गाम, सुतने सुख होजो बीजो घोलीयो जी ॥ २ ॥
घणा रे दिवस थया तास, वालिंभ तुज जे गयो देशांतर जी ॥
हजीय न आवी कांइ शुध्धि, जीवे रे माता दुःखणी किम नवि मरे? जी ॥३॥
मयणा बोले म करो खेद, म धरो रे भय मनमां परचक्रनो जी ॥
नव पद ध्याने रे पाप पलाय, दुरित न चारो छे ग्रह [1]वक्रनो जी ॥ ४ ॥

---

१ चक्रनो

अर्थ—के परचक्र जे बीजा राजानुं लश्कर तेणे आवीने आ नगरीने वींटी छे, तेथी सघलो लोक हालकलोल थइ रह्यो छे, माटे हवे आ स्थानके शुं जाणीए ! आपणी शी गति थशे ? आपणी तो ठीक, परंतु मारा सुतने एटले पुत्रने सुख होजो, एटले कुशल थाजो. बीजो सर्व घोळ्यो, एम कह्युं. अहीं कोइ पूछे के, कमलप्रभा पोते समकितधारी छे. तो ते सर्व जगतवासी जंतुने करुणादृष्टिए जुवे छे, तो पोतानो कुशल वांछे, अने अपरने घोळ्यो. एम केम कहे ? तेने त्यां उत्तर आपे छे के, एणे जे घोळ्यो एवो शब्द कह्यो छे, ते स्वनिष्ठित तन, धन, गृहादिक आश्रयी छे, एटले पोतानी माल मिल्कतने गमे ते थाओ. ए अभिप्राये कह्यो छे, परंतु बीजो कोइ नगर-जनादिक आश्रयी घोळ्यो कह्यो नथी ॥ २ ॥ वली हे वहू ! तारो वालभ देशांतरे गयो छे, तेने घणा दिवस थइ गया छे, पण हजी लगण कांइ तेनी शुद्धि आवी नथी, माटे हुं तेनी माता दुखणी जीवती रहुं छुं, पण मरती केम नथी ॥ ३ ॥ ते सांभली मयणासुंदरी बोली के, हे सासुजी ! तमे खेद म करो, अने ए परसैन्यनो भय कांइ पण मनमां धरो नहीं, कारण के नव पदजीना ध्याने करी सर्व पाप पलायन करी जाय छे, वळी एना ध्यान आगल ग्रह वक्र जे वांका ग्रह तेनी (दुरित के०) माठी चार जे गति तेनुं जोर कांइ पण न छे एटले नथी चालतुं ॥ ४ ॥

अरि करि सागर हरि ने व्याल, ज्वलन जलोदर बंधन भय सवे जी ॥
जाय रे जपतां नव पद जाप, लहे रे संपत्ति इह भवे परभवे जी ॥ ५ ॥
बीजां रे खोजे कोण प्रमाण ? अनुभव जाग्यो मुज ए वातनो जी ॥
हुउं रे पूजानो मुज अनुपम भाव, आज रे संध्याए जगतातनो जी ॥ ६ ॥

अर्थ—(आरि के०) शत्रु, (करि के०) हाथी, (सागर के०) समुद्र, (हरि के०) सिंह अने (व्याल के०) सर्प, (ज्वलन के०) अग्नि, (जलोदर के०) रोग, (बंधन के०) बंदिखानुं, ए आठ जातिना मोटा जे नय छे, ते सर्वे नव पदनो जाप जपतां थका दूर नासी जाय छे, अने आ नवे तथा परनवे संपति पामीए, तो हे सासुजी ! आ परचक्रनो नय ते नव पदना जाप आगल कोण मात्र छे ? ॥ ५ ॥ वळी पण मयणा कहे छे के, हे स्वामिनि ! बीजां प्रमाणने कोण (खोजे के०) ढुंढे ? अथवा परचक्रनी चिंता उपनी, तेने निवारवा माटे केटलाएक मुग्ध प्राणीओ ज्योतिष, निमित्तादिकनां कारण छे तेनी खोज करे एटले जोवरावे. ते कोण प्रमाण ? एटले एवां लौकिक प्रमाण जोवाथी शुं थाय ? मुजने तो ए वातनो अनुनव जाग्यो जे, चित्तमां परचक्रनुं कांइक चिंतन हतुं, ते आज संध्याए श्रीजगतात एटले त्रण जगतजनने पिता समान एवा श्रीअरिहंत देव तेनी धूप, दीप, पूजा करवाना अवसरे कोइ उपमा न आवे. एवो अनुपम नाव थयो. ते एवो के, जे अनादि काळनो ए जीव चार गतिमां न्रमण करतां अनंती वार श्रावकनुं कुल पाम्यो, धर्म पण ओळख्यो अने देवनी पूजा पण करी, परंतु ए जीवने विन्नावदशानी बहुल दोरूथी परपरिणतिमां विशेष रमण हतुं, माटे तद्रूप धर्म न ओळख्यो, तेथी मन आदिकनी एकाग्रताए अनुपम नाव सहित पूजा उदय आवी नही. ते अनुपम नाव मुजने आज संध्याए परमेश्वरनी पूजा करतां आव्यो हतो. आज परचक्रनी चिंतामां मुजने ए वातनो अनुनव जाग्यो, तेनुं लक्षण आगली गाथाए करी कहे छे, ते निद्रापरहरीने धारजो ॥ ६ ॥

तदगतचित्त समयविधान, नावनी वृद्धि नवनय अति घणो जी ॥
विस्मय पुलक प्रमोद प्रधान, लक्षण ए छे अमृतक्रियातणो जी ॥ ७ ॥

अर्थ--एक तो (तद्गतचित्त के०) जे क्रिया करतो होय, तेज क्रियानो उपयोगी होय, परंतु क्षेप जे मननी व्यग्रता तद्रूप क्षेपक दोषादि युक्त न होय, बीजो (समयविधान के०) आगमने विषे जे वेलाए विधि करवानो कह्यो छे, ते वेलाए तेज करवा योग्य शुभ क्रियाविधान करतो होय, त्रीजो तत्समयोचित क्रिया करतो होय, तेमां (भावनी वृद्धि के०) चित्त उल्लसित थाय, परिणामधारानी पुष्टि थाय, चोथो भव जे संसार तेनो अत्यंत घणोज भय उपजे, एटले जन्मनां दुःखनी, जरानां दुःखनी बीक लागे, इत्यादिक भय उपजे पांचमो (विस्यम के०) चमत्कार उपजे, एटले तत्समयोचित क्रियामां अति पुष्टतर साध्यनी कारणता देखी चित्तमां अप्राप्त पूर्वनी परे चमत्कार पामे, छठो (पुलक के०) रोमोद्गम होय, एटले पुष्ट कारण प्राप्त थवाथी अत्यंत हर्ष उपजे, अने अस्थिर संसारभ्रमणभयथी रोमोद्गम थाय, सातमो (प्रमोद के०) महाहर्ष थाय, आत्मिक सुखानुभव होय, जेम आंधलाने नेत्रनो लाभ थयेथी तथा सुभटने शत्रु जीतवाथी जेवो प्रमोद थाय, तेथी पण अधिक प्रमोद समयोचित क्रिया करवामां थाय. ए सर्व अमृतक्रियानां (प्रधान) मुख्य लक्षणो छे. एटले चिह्नें अमृतक्रिया जाणीए. ए क्रिया इह लोक अने परलोके अवश्य फलदायक होय, एटले निश्चे फलदायक होय ॥ उक्तं च ॥ सहजो भावधर्मो हि, शुद्धचंदनगंधवत् ॥ एतद्गर्भमनुष्टान,--ममृतं संप्रचक्षते ॥ १ ॥ शास्त्रार्थालोचनं सम्यक्, प्रणिधानं च कर्मणि ॥ कालाद्यंगविपर्यासो,--ऽमृतानुष्ठानलक्षणम् ॥ २ ॥ इति ॥ अर्थ--स्वभाविक भावधर्म खरेखर शुद्ध चंदनना सुवास जेवो छे, ए भावधर्मवाळी क्रियाने अमृतक्रिया कहे छे. तथा शास्त्रना अर्थनुं बरोबर रीते चिंतवन, क्रियामां एकाग्रता अने कालादि अंगनो विपर्यासि, ए अमृतक्रियानां लक्षण छे. ॥ ७ ॥

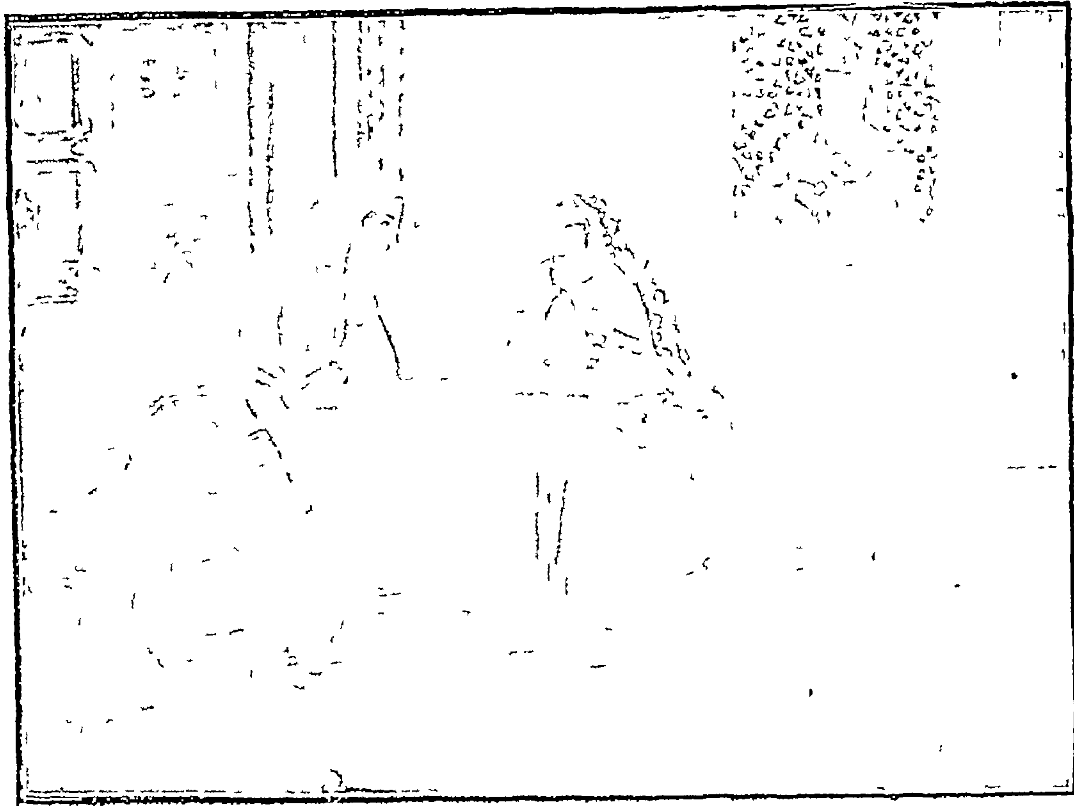
अमृतनो लेश लह्यो इक वार, बीजुं रे औषध करवुं नवि पडे जी ॥
अमृतक्रिया तिम लही एक वार, बीजां रे साधन विण शिव नवि अडे जी ॥८॥
एहवो रे पूजामां मुज भाव, आव्यो रे भाव्यो ध्यान सोहामणो जी ॥
हजीअ न माये मन आणंद, खिण खिण होये पुलक निकारणो जी ॥ ए ॥
फुरके रे वाम नयन ने उरोज, आज मिले छे वालिम माहरो जी ॥
बीजुं रे अमृतक्रिया सिद्धिरूप, तुरत फले छे तिहां नहीं आंतरो जी ॥ १० ॥

अर्थ—माटे जेम रोगीए अमृतनो लेशज मात्र (लह्यो के०) पाम्यो होय, तो तेने बीजुं औषध करवुं पडे नहीं, तेम संसाररूप रोगे ग्रस्त जीवे जो एक वार अमृतक्रिया पामी होय, तो पछी ते बीजां साधन कर्या विना (शिव के०) मोक्ष जवामां अडे नहीं, एटले अटके नहीं ॥ ८ ॥ माटे हे सासुजी ! एवो पूजामां मुजने भाव आव्यो, ते भावे करी सोहामणुं एटले सुंदर ध्यान में भाव्युं–जाण्युं. ते भाव ध्यावतां ते वखते जे मारा चित्तमां आनंद आव्यो छे, ते आनंद मारा मनने विषे हजी सुधी समातो नथी, तेणे करी निष्कारण एटले कारण विना क्षणे क्षणे (पुलक के०) रोमोद्गम थाय छे, हर्ष थाय छे. निष्कारण ते भय अने हर्ष, ए बे निमित्त विना जे वारे पोतानी मेळे रोमोद्गम थाय, एटले शरीरनी रोमराजी विकस्वर थाय, ते वारे अकस्मात् अण-चिंतव्युं कोइ पण वल्लभ आवी मले, एवुं निमित्तशास्त्रमां कह्युं छे. ए लक्षण आज मने थयुं छे, माटे ते लक्षण वांछीयुं निष्फल न थाय, पण फलदायक थवुं जोइए. एम मयणा कहे छे ॥ ए ॥ वळी मारुं डाबुं नेत्र अने डाबुं स्तन फरके छे, तेथी हुं जाणुं छुं जे, आज मारो वालम मने (मिले

प्रकाशक- श्रावक भीमशी माणक
बारीआ बील्डींग, पायधुनी, मुंबई

श्री श्रीपाळ राजानो रास

मयणासुंदरी अने श्रीपाळनी माता.

ते सांभळी कमळप्रभा कहे छे के हे वत्स! ते कहयुं ते साचुंज छे, तारी जीभे निरंतर अमृत वसे छे तारुं वचन सुप्रमाण थशे.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, मांडवी मुंबई ३,

छे के०) मलशे. बीजुं वळी आज अमृतक्रिया मुजने प्राप्त थइ छे, ते सिद्धिरुप छे, माटे तरतज फले छे. तेमां कांइ आंतरो एटले अंतर पडे नहीं ॥ १० ॥

कमलप्रभा कहे वत्स! साच, ताहरी रे जीभे अमृत वसे सदा जी ॥
ताहारुं रे वचन होशे सुप्रमाण, त्रिविध प्रत्यय छे तें साध्यो मुदा जी ॥ ११ ॥
करवा रे वचन प्रियानुं साच, कहे श्रीपाल ते बार उघामीए जी ॥
कमलप्रभा कहे ए सुतनी वाणी, मयणा कहे जिनमत न मुधा हुवे जी ॥ १२ ॥
उघामीयां बार नमे श्रीपाल, जननीनां चरणसरोज सुहंकरु जी ॥
प्रणमी रे दयिता विनय विशेष, बोलावे रे तेहने प्रेम मनोहरु जी ॥ १३ ॥
जननी रे आरोपी निज खंध, दयिता रे निज हाथे लेइ रागशुं जी ॥
पहोतो रे हार प्रभावे राय, शिबिर आवसे उल्लसित वेगशुं जी ॥ १४ ॥

अर्थ—ते सांभली कमलप्रभा कहे छे के, हे वत्से! तें कह्युं, ते साचुंज छे, तारी जीभे सदा निरंतर अमृतज वसे छे, तारुं वचन सुप्रमाण थशे, तें (त्रिविध प्रत्यय के०) मन, वचन अने काया ए त्रिकरण शुद्धे मुदा एटले हर्षे करीने धर्मने (साध्यो के०) आराध्यो छे ॥ ११ ॥ पछी पोतानी प्रिया जे स्त्री तेनुं वचन साचुं करवाने अर्थे श्रीपाल कहे छे के, बारणुं उघामीए. ते सांभली कमलप्रभाए कह्युं के, ए मारा सुतनी वाणी छे, ते वारे मयणा कहे के, श्रीजिनेश्वरनो मत कदापि काळे (मुधा के०) खोटो थाय नहीं ॥ १२ ॥ पछी माताए बारणां उघाड्यां के, श्रीपाल

पोतानी जननीनां सुखकारक एवां चरणरुप सरोज एटले कमल ते प्रत्ये नमतो हवो, अने दयिता जे मयणासुंदरी ते पण विनयविशेषे करीने पोताना स्वामीने प्रणमी एटले पगे लागी, तेने श्रीपाले मनोहर प्रेमे करी बोलावी ॥ १३ ॥ पछी जननी जे माता तेने पोताना खंधने विषे आरोपी एटले बेसाडी, तथा दयिता जे स्त्री मयणासुंदरी, तेने घणा रागथी पोताना हाथमां लइने हारना प्रस्तावे करी शिबिर एटले ज्यां सैन्यना डेरा दीधा छे, ते आवासने विषे श्रीपाल राजा (उलसित वेगशुं के०) उल्लास पामतो थको तरत अति उतावलो जइ पहोंच्यो ॥ १४ ॥

बेसाडी रे भद्रासने नरनाथ, जननीने प्रेमे इणी परे विनवे जी ॥
माताजी! देखो ए फल तास, जपीयां में नव पद जे सुगुरु दीयां जी ॥ १५ ॥
वहूरो रे आठे लागी पाय, सासुने प्रथम प्रिया मयणातणे जी ॥
तेहनी रे शीश चढावी आशीष, मयणा रे आगे वात सकल भणे जी ॥ १६ ॥
पूछे रे मयणाने श्रीपाल, तहारो रे तात अणावुं ? किण परे जी ॥
सा कहे कंठे धरीय कुहाड, आवे तो कोइ आशातना नवि करे जी ॥ १७ ॥

अर्थ—पछी जननीने भद्रासने बेसाडीने नरनाथ जे श्रीपाल राजा, ते प्रेमे करी आवी रीते विनवे छे के हे माताजी! सद्गुरुए जे नव पद दीधां हतां, तेनो में जाप जप्यो, तेनुं ए फल थयुं, ते नव पदनो महिमा प्रगटपणे देखो एटले जुओ, ते केवो छे ? ॥ १५ ॥ पछी वीजी आठे वहूरो प्रथम पोतानी सासुने पगे लागी, अने पछी प्रथम प्रिया एटले पहेली परणेली जे मयणासुंदरी छे, तेने पगे लागी. तेने बन्ने जणीए आशीष आपी, ते आशीष आठे स्त्रीओए मस्तके

चढावीने पछी श्रीपालनी पाछलनी हकीकत जे देशांतरने विषे बनी हती, ते संबंधी सर्व वात मयणानी आगल (जणे के०) कहे ॥ १६ ॥ हवे श्रीपाल कुंवर मयणासुंदरीने पूछे छे के, तारा पिताने केवी रीते अहीं तेडावुं? ते वारे (सा के०) ते मयणासुंदरी कहे छे के, कंठ उपर कुहाडो मूकीने आवी मले, तो फरी श्रीजिनधर्मनी दुःखोत्पादकरुप आशातना–अवज्ञा कोइ न करे. अहीं केटला-एक एवो अर्थ करे छे के, कोइ जिनशासननी आशातना न करे, एटला माटे कंठे कुहाडो धरी तेडाववानुं कह्युं छे, ते यत्किंचित् जाणवुं. जे जणी प्रजापाल राजाए तो प्रथमज मयणा युक्त श्रीपालने देखीने पोतानुं मान मूक्युं छे, अने धर्मरुचि थयो छे, जैनधर्मनी प्रशंसा पण कीधी छे, उन्नति कीधी छे, ते उपर फरी सम्यग्दृष्टि जीवने एटलो खेद न होय, केमके ए राजा कांइ ते काळे जैननो प्रत्येनीक नथी, परंतु उलटो सहायकारी छे, माटे लोकोने जणाववाने अभिप्राये तेनुं अपमान करवा माटे कांइ राजाने कंठे कुहाडो मूकावी तेडयो नथी, परंतु लोकोने जाणवा स्वरुप-विशेषथी कर्मनी प्रतीति कराववाने अर्थे तथा विशेषथी धर्मना महा अभ्युदय–फलविशेषनी प्रतीति कराववाने माटे एवी अवस्थाए तेड्यो छे ॥ १७ ॥

कहेवराव्युं दूतमुखे तिण वार, श्रीपाले ते राजाने वयणडुं जी ॥
कोप्यो रे मालव राजा ताम, मंत्री रे कहे नवि कीजे एवडुं जी ॥ १८ ॥
चोथे रे खंडे पहेली ढाल, खंड साकरथी मीठी ए जणी जी ॥
गाये जे नव पद सुजश विलास, कीरति वाधे जगमां तेहतणी जी ॥ १९ ॥

अर्थ—श्रीपाले तेज वखते दूतने मुखे प्रजापल राजाने तेज रीते कहेवराव्युं. (ताम

के०) ते वारे मालव देशनो राजा कोप्यो. तेने प्रधाने कह्युं जे, महाराज ! एवमां कोप म करो, क्रोधमां फायदो नथी ॥ १८ ॥ ए चोथा खंमनेविषे पहेली ढाल ते साकरना (खंम के०) कटकाथी पण मीठी (जाणी के०) कही, ते जे प्राणी नव पदना रुमा यशने विलाश सहित गाय, तो तेनी जगतमां किर्ति वधे, तथा अहीं कवि यशोविजयजीए पोतानुं नाम पण सूचव्युं ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

मंत्री कहे नवि कोपीए, प्रबल प्रतापी जेह ॥
नांखीने शुं कीजीए?, सूरज सामी खेह ॥ १ ॥

अर्थ—हवे मालव देशना राजाने तेनो प्रधान कहे छे के, जे प्रबल प्रतापी पुरुष होय, तेनी उपर कोपीए नहीं. त्यां दृष्टांत कहे छे के, जेम पंथी जनने मार्गे चालतां सूर्यनो आकरो ताप लागे, ते वारे (खह के०) धूळनी पसली जरीने सूर्यनी सामी नाखे, तो ते धूळ पाछी आवी तेना पोताना मुख उपर पडे, माटे सूर्य सामी धूळ नाखीने शुं करीए ? तेम प्रबल प्रतापी उपर क्रोध करवो, ते पण पोतानेज दुःखदाय थाय ॥ १ ॥

उद्धत उपरे आथम्युं, पसरंतुं पण धाम ॥
उल्हाए जिम दीपनुं, लागे पवन उद्दाम ॥ २ ॥

अर्थ—वळी प्रधान कहे छे के हे राजन्! अंधारुं ते देशजाषाए उद्धत शब्दे अंधकार कहे छे. ते अंधकारनी उपरे आथम्युं, एटले आवी पम्युं.(पसरंतुं के०) तेमां पण विस्तार पामतुं, परंतु एम नहीं जे आथमीने पाछुं आवी पम्युं अर्थात आकरा अंधकारने टाळे एवुं दीपनुं (धाम के०) तेज छे,

एवुं तेज पण (उद्दाम के०) आकरो पवन लागे, ते वारे ओलाइ जाय. अहीं प्रधाने पोतानी निपुणाइए राजाने अरज कीधी, तेमां एवुं सूचव्युं जे, तमे तो दीवा सरखा छो, तमारुं तेज अस्खलित छे, ते बीजा अंधारा सरखा घणा राजाओनी उपर पड्युं, ते सर्व राजाओने तमे वश कीधा छे, पण ए हमणां आवेलो राजा ते उद्दाम पवन सरखो छे, माटे ए जेम कहे, ते रीते करवुं, एने समजावी वोलाववो युक्त छे. जेम आकरो पवन लागवाथी दीपकने एक स्थलथी उपाडी बीजे स्थले मूकतां दीपकपदनी हानि थती नथी, महत्ता घटती नथी, तेम एने अनुकूल प्रवर्त्ततां आपणने कांइ हानि नथी. एम प्रधाने पोताना राजाने दीवा समान कही तेनुं महत्त्व राख्युं, अने तेने (सामावालाने) उद्दाम पवननी उपमा आपी. उल्लंठ नावे बलवान् सूचव्यो एटले प्रबल उल्लंठ साथे विरोध करवो युक्त नथी. १. बीजो अर्थ उद्धत एटले अज्ञान तेनी उपर ज्ञाननुं तेज विस्तार पामतुं आथड्युं, तेने मिथ्यात्वरुप उद्दाम पवन लागे थके ज्ञाननुं तेज ओलाइ जाय. २. ए रीते साम वचने करी पोताना राजाने प्रधाने समजाव्यो, ते वारे प्रजापाल राजानुं चित्त श्रीपालजीने मलवा उत्कंठित थयुं ॥ २ ॥

जे किरतारे वश कीया, तेहशुं न चले रीस ॥
आप अंदाजे चालीए, नामीजे तस शीश ॥ ३ ॥
दूत कहे ते कीजीए, अनुचित करे बलाय ॥
जेहनी वेला तेहनी, रक्षा एहज न्याय ॥ ४ ॥
एहवां मंत्रिवयण सुणी, धरी कुहाडो कंठ ॥

मालव नरपति आवीयो, शिविरतणे उपकंठ ॥ ५ ॥
ते श्रीपाले छोडावीयो, पहिराव्या अलंकार ॥
सभा मध्ये तेड्यो नृपति, आप्युं आसन सार ॥ ६ ॥
तव मयणा निज तातने, कहे बोल जे मुज्झ ॥
कर्मवशे वर तुमे दीयो, तेहनुं जुओ ए गुज्झ ॥ ७ ॥

अर्थ—जेने किरतारे मोटा कर्या छे, तेनी साथे रीस करवी चाले नहीं, माटे पोताना अंदाजे एटले गजा प्रमाणे अदबथी चालीए, अने तेने मस्तक नमावीए ॥ ३ ॥ माटे हे राजन्! आ दूत कहे छे, ते करीए, अनुचित काम आपणी वला करे छे, एटले अणघटतुं काम आपणे शा माटे करीए? जेनी वेला एटले जेनो अवसर तेनीज रक्षा एटले रखोपुं, एज न्याय छे ॥ ४ ॥ एवां प्रधाननां वचन सांभली मालव देशनो राजा खांधे कुहाडो धरीने क्षिप्रा नदीनी (उपकंठ के०) पासे ज्यां श्रीपालनुं सैन्य छे, त्यां आव्यो ॥ ५ ॥ तेवोज श्रीपाले ते कुहाडो खांधथी छोडाव्यो एटले उतराव्यो, अने अलंकार पहेराव्यां एटले रुडा वस्त्राभरण पहेराव्यां, पछी सभामां तेडीने वेसवा माटे श्रेष्ठ आसन आप्युं ॥ ६ ॥ ते वारे मयणा पोताना पिताने कहे छे के, हे पिताजी! मारो बोल संभारो, जे कर्मने वशे तमे वर दीधो हतो, तेनुं (गुज्झ के०) भाग्य जुओ, केवुं छे ॥ ७ ॥

तव विस्मित मालव नृपति, जामाउल प्रणमंत ॥
कहे स्वामी तुं ओलख्यो, गिरुओ बहु गुणवंत ॥ ८ ॥

कहे श्रीपाल न माहरो, [1]एहवो एह बनाव ॥

गुरुदर्शित नव पदतणो, ए छे प्रबल प्रजाव ॥ ए ॥

ते अचरिज निसुणी मिल्यो, तिहां विवेक उदार ॥

सोजाग्यसुंदरी रुपसुंदरी, प्रमुख सयल परिवार ॥ १० ॥

स्वजनवर्ग सघलो मिल्यो, वरत्यो आणंद पूर ॥

नाटककारण आदिशे, श्री श्रीपाल सनूर ॥ ११ ॥

अर्थ—ते वारे मालव देशनो राजा विस्मय पाम्यो थको जमाइने प्रणाम करीने कहेवा लाग्यो जे, हे स्वामिन्! में तुजने ओलख्यो नहीं, तुं गिरुओ छो, महागुणवंत छो ॥ ७ ॥ ते सांजली श्रीपाल कहे छे के, ए जे बनाव छे, ते कांइ मारो नथी, परंतु ए तो गुरुए जे नव पद देखाड्यां, तेनो ए प्रबल (प्रजाव के०) महिमा छे ॥ ए ॥ ते अचरिज जेवी वात सांजलीने त्यां विवेक उदार एटले मोटो विवेकवंत एवो सोजाग्यसुंदरी अने रुपसुंदरी प्रमुख सर्व परिवार एकठो मल्यो ॥१०॥ एम स्वजनवर्ग सर्व एकठो मले थके आनंदनो पूर वर्त्ते नाटक करावत्राना कारण माटे सनूर एटले तेजे करी सहित एवो श्रीपाल आदेश देतो हवो ॥ ११ ॥

॥ ढाल बीजी ॥

॥ हाजी लुंबे झुंबे वरसेलो मेह, आज दिहाडो धरणी त्रीजरो हो लाल ॥ ए देशी ॥

---

१ एवडो

होजी पहेलुं पेरुं ताम, नाचवा उठे आफणी हो लाल ॥
होजी मूल नटी पण एक, नवि उठे बहु परे जाणी हो लाल ॥ १ ॥

अर्थ—(ताम के०) ते वारे नाटकनां घणां पेरां छे, तेमांथी पहेलुं पेरुं एटले टोळुं नाचवाने स्वेच्छाए उठ्युं थयुं, पण तेमांहे एक मूल नटी एटले मुख्य नाटकणी छे, तेने टोळे मलीने (बहु परे जाणी के०) घणी रीते कह्युं, तो पण ते नाचवा उठे नहीं ॥ १ ॥

होजी उगाडी बहु कष्ट, पण उच्छाह न सा धरे हो लाल ॥
होजी हा हा करी सविषाद, दुहो एक मुखे उच्चरे हो लाल ॥ २ ॥ ॥ दोहो ॥
किहां मालव? किहां शंखपुर ?, किहां बब्बर? किहां नट्ट ? ॥
सुरसुंदरी नचावीए, दैवे दळ्यो विमरट्ट ॥ ३ ॥ ॥ ढाल पूर्वनी ॥
होजी वचन सुणी तव तेह, जननी जनकादिक सवे हो लाल ॥
होजी चिंते विस्मित चित्त, सुरसुंदरी किम संभवे ? हो लाल ॥ ४ ॥
होजी जननी कंठ विलग्ग, पूछो जनके रोवती हो लाल ॥
होजी सघलो कहे वृत्तंत, जे ऋद्धि तुमे दीधी हती हो लाल ॥ ५ ॥

अर्थ—तथापि तेने बहु कष्टे करी, उठाडी, तोपण (सा के०)ते नटी नाचवाने माटे उत्साह धरती नथी, अने मुखथी विषाद सहित वे वार हा हा एवो शब्द करती एक दोहो पोताना मुखथी उच्चारती हवी ॥ २ ॥ तेनो अर्थ कहे छे के, क्यां मालव देशे जन्म थयो, अने

क्यां शंखपुरे परणावी, तथा क्यां बब्बर देशे वेची अने क्यां ए नाटक करवा शीखी. दैवे विमरट्ट ते मरडू एटले आमलो वांकाइ मानपणुं दली नाखीने सुरसुंदरीने नचावती करी ॥ ३ ॥ ते नाटकणीनां एवां वचन सांभलीने जननी जे माता अने जनकादिक जे पिता प्रमुख सर्वे स्वजन विस्मित चित्ते करी चिंतवतां हवां के, ए सुरसुंदरी ते नाटकणी थइ, ए एम संभवे ! ॥ ४ ॥ ते माता पिता पोताना मनमां विमासे छे के, केम ए सुरसुंदरी छे, किंवा नथी ? एटलामां तो सुरसुंदरी त्यांथी उठीने पोतानी जननीने गळे आवी वलगी. तेने रोती देखीने जनके एटले पिताए पूछ्युं, ते वारे तेनी आगल सघलो वृत्तांत कहे छे के, हे पिताजी ! तमे मुजने जे ऋद्धि दीधी हती ॥ ५ ॥

होजी हुं ते ऋध्दि समेत, शंखपुरीने परिसरे हो लाल ॥
होजी पहोती मुहूरत हेत, नाथ सहित रही बाहिरे हो लाल ॥ ६ ॥
होजी सुभट गया केइ गेह, छेछे साथे निशा रही हो लाल ॥
होजी जामाता तुज नठ, धाडू पडी तिहां हुं ग्रही हो लाल ॥ ७ ॥
होजी वेची मूल्ये धाडी, सुभटे देश नेपालमां हो लाल ॥
होजी सारथवाहे लीध, फले लख्युं जे भालमां हो लाल ॥ ८ ॥
होजी तेणे पण बब्बर कुल, महाकाल नगरे धरी हो लाल ॥
होजी हाटे वेची वेश, लेइ शीखावी नटी करी हो लाल ॥ ९ ॥
होजी नाटकप्रिय महाकाल, नृप नटपेटकशुं ग्रही हो लाल ॥
होजी विविध नचावी दीध, मयणसेनापतिने सही हो लाल ॥ १० ॥

अर्थ—ते ऋद्धि सहित हुं शंखपुरी नगरीनी (परिसरे के०) समीपे पहोंची, पण ते दिवसे नगरमां पेसवानुं मुहूर्त्त न हतुं, ते हेतु माटे हुं मारा (नाथ के०) जर्त्तार सहित गाम बहार रही ॥ ६ ॥ पोतानुं नगर जाणीने केटलाएक सुजटो पोतपोताने घेर गया, अने थोडे एटले थोडे सथवारे त्यां हुं रात्रिए रही, एटलामां मध्य राते हणो हणो करती चोरोनी मोटी धारु आवी पमी, ते वारे तमारो जमाइ तो मने मूकीने नासी गयो, अने चोरोए तमारुं आपेलुं धन देखीने ते धन सहित मुजने ग्रही एटले पकमी लीधी ॥ ७ ॥ पठी ते धारुना सुजटोए मने लइने नेपाल देशमां जइ मूल्य लइने वेची, त्यां सार्थवाहे लीधी. जे जालमां एटले कपाळमां लख्युं होय ते फले एटले फलीजूत थाय, परंतु तेमां अधिकुं उंठु थायज नहीं ॥ ८ ॥ ते सार्थवाहे पण बब्बर कुलने विषे महाकाल राजाने नगरे (धरी के०) लइ जइने वेश्याने हाटे वेची, तेणे लइ नाटककला शीखावीने नटी करी ॥ ए ॥ पठी नाटक ठे प्रिय जेने एवो त्यांनो जे महाकाल राजा तेणे ते नाटकना पेटक एटले पेमानी साथे मने ग्रही एटले वेचाती लइने विविध प्रकारे मने नचावी करीने पठी जे वारे पोतानी पुत्री मयणसेना परणावी, ते वारे तेना पतिने दायजामां (सही के०) निश्चे नाटकनां नव पेमां दीधां, तेमां मने पण (दीध के०) दीधी ॥ १० ॥

हांजी नाटक करतां तास, आगे दिन के एता गया हो लाल ॥
हांजी देखी आप कुटुंब, उल्लस्युं दुःख तुम हुइ दया हो लाल ॥ ११ ॥
हांजी मयणादुःख तव देखी, निज गुरुअत्तण मद कीयो हो लाल ॥
हांजी ते मयणापति दास, जावे अब मुज सलकीयो हो लाल ॥ १२ ॥

होजी एकज विजयपताक, मयणा सयणामां लहे हो लाल ॥
होजी जेहनुं शील सलिल, महिमाए मृगमद महमहे हो लाल ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीपालनी आगल नाटक करतां करतां आगल केटलाएक पाठांतरमां-आटला दिवस वही गया, परंतु आज तो आपणुं कुटुंब सौ देखीने मारा उपर तमारी दया थइ, तेथी दुःख उल्लसी आव्युं ॥ ११ ॥ तमे मने परणावी, ते वारे मयणा दुःख देखीने (निज गुरुअत्तण के०) में मारी मोटाइनो मद कर्यो—अहंकार कर्यो, तेना पसायथी (अब के०) हमणां तेज मयणानो पति जे श्रीपाल तेना (दासभावे) सेवकभावे दासीभूत थइने में दासीपणुं कर्युं, माटे में जे मद करेलो हतो, ते (ते के०) ते मद सलक्यो एटले उतर्यो ॥ १२ ॥ हवे सुरसुंदरी मयणासुंदरीनी स्तुति करे छे, एकज विजयपातक एटले अद्वितीय विजयपताकाने ते मयणासुंदरी पोताना सयणामां एटले सगां कुटुंबमां लहे एटले पामी छे, वळी जेनुं शीलरुप जे (सलिल के०) पाणी ते महिमाए करीने मृगमद जे कस्तूरी तेनी परे महमहाट करी रह्युं छे, एटले जगतमां जेना शीलनो सुगंध विस्तार पामी रह्यो छे ॥ १३ ॥

होजी मयणाने जिनधर्म, फलीयो बलीयो सुरतरु हो लाल ॥
होजी मुज मने मिथ्याधर्म, फलीयो विषफल विषतरु हो लाल ॥ १४ ॥
होजी एकज जलधि उप्पन्न, अमिय विषे जे आंतरो हो लाल ॥
होजी अम बिहुं बहेनीमांहि, तेह छे मत कोइ पांतरो हो लाल ॥ १५ ॥

होजी मयणा निज कुललाज, उद्योतक मणिदीपिका हो लाल ॥
होजी हुं छुं कुलमलहेतु, सघन निशानी झीपिका हो लाल ॥ १६ ॥
होजी मयणा दीठे होय, समकितशुध्धि सोहामणी हो लाल ॥
होजी मुज दीठे मिथ्यात, धीठाइ होये अति घणी हो लाल ॥ १७ ॥

अर्थ—मयणाए श्रीजिनधर्म सेव्यो, ते तेने बलवंत एवुं जे (सुरतरु के०) कल्पवृक्ष ते समान प्रत्यक्ष दृश्यमान शुभरुप फले फूले करी फल्यो, अने में मिथ्यात्व धर्म सेव्यो, ते मुजने जेम विषतरु एटले विषवृक्षमां विषफल उपजे, ते समान दुःखरुप फले फूले करीने फल्यो. एटले जेवां बीज वाव्यां, तेवां फल पाम्यां ॥१४॥ अहीं कोइ अजाण पूछे के, एकज कुलमां उपनी तमे बे बहेनो छो, तेमांहे एटलो फेर केम पड्यो, ? तेने दृष्टांतपूर्वक उत्तर कहे छे के, जेम एकज (जलधि के०) समुद्र उत्पत्तिनुं स्थानक छे. तेमां अमृत अने विष बेउ उपजे छे, ने तेमां आंतरुं छे, केमके अमृत छे, ते रोगापहारकपणे जीवाडनार छे. अने विष जे छे, ते तो सर्वथा मारनारज छे, तेम अहीं पण अमो बेउ बहेनोमांहे तेटलुं अतर छे, एटले मयणा अमृत तुल्य छे, अने हुं विष सरखी छुं. मत कोइ पांतरो एटले कोइ फेरफार जाणशो नहीं ॥ १५ ॥ वळी मयणा पोताना कुलनी लाजने उद्योतक एटले प्रकाश करवामां मणिदिपिका एटले मणिरत्ननी दीवी समान छे, अने हुं तो कुलने मलिन करवानी हेतु एटले कारण छुं. ते केवी हेतु छुं ? तो के (सघन निशा के०) वरसाद सहित अंधारी रात्रि होय, तेनी पण झीपिका एटले झीपनारी छुं, एटले कुलने मलिन करवामां तो सघन रात्रिने जीतुं एवी हुं छुं ॥ १६ ॥ वळी मयणाने दीठे थके सोहामणी समकितनी शुध्धि थाय, अने मुजने देखवाथी मिथ्यात्व लक्षण अत्यंत धीठाइ एटले वक्रता पेदा थाय ॥१७॥

होजी एहवा बोली बोल, सुरसुंदरीए उपाइयो हो लाल ॥
होजी जे आनंद न तेह, नाटिक शतके (सकले) पण कीयो हो लाल ॥ १८ ॥
होजी श्रीपाले वम्वेग, हवे अरिदमण अणावीयो हो लाल ॥
होजी सुरसुंदरी तसु दीध, बहु ऋद्धे वोलावीयो हो लाल ॥ १९ ॥
होजी ते दंपती श्रीपाल, मयणाने सुपसाउले हो लाल ॥
होजी पामे समकित शुद्ध, अध्यवसाये अति भले हो लाल ॥ २० ॥
होजी कुष्ठी पुरुष शत सात, मयणावयणे लही दया हो लाल ॥
होजी आराधी जिनधर्म, नीरोगी सघला थया हो लाल ॥ २१ ॥

अर्थ—अहीं श्रीपाले लोकोने आनंद उपजाववा माटे सुरसुंदरीने नाटक करवानी आज्ञा करी हती. ते एक नाटक तो शुं ? पण (नाटक शतके के०) सेंकडागमे नाटक करवाथी पण जे आनंद (न के०) न उपजे (तेह के०) ते आनंद पोताना दोष अने मयणाना गुण छे जेमां, एवी पोतानी वचनचतुराइए करी पूर्वोक्त बोल बोलीने सुरसुंदरीए (उपाइयो के०) उपजाव्यो ॥ १८ ॥ हवे श्रीपाले घणी ताकीदथी अरिदमन राजाने तेडावी तेने सुरसुंदरी दीधी, तथा घणी ऋद्धि आपीने वोलाव्यो विदाय कर्यो ॥ १९ ॥ ते दंपती एटले अरिदमन अने सुरसुंदरी पण श्रीपाल तथा मयणानां सुपसायथी रुडा अत्यंत भला अध्यवसाये एटले पोताना परिणामनी शुद्धताए शुद्ध समकित पाम्यां ॥ २० ॥ हवे मयणानां वचनथी दयाने (लही के०) पामीने श्रीजैनधर्म

आराधीने सर्व नीरोगी थया हता, एवा जे सातसें कुष्ठी पुरुषो ते श्रीपालनो यश सांभळीने त्यां आव्या ॥ २१ ॥

होजी ते पण नृप श्रीपाल, प्रणमे बहुले प्रेमशुं हो लाल ॥
होजी राणिम दीए नृप तास, वदनकमल नित उल्लस्युं हो लाल ॥ २२ ॥
होजी आवी नमे नृप पाय, मतिसागर पण मंत्रवी हो लाल ॥
होजी पूरव परे नरनाह, तेह अमात्य कीयो कवि हो लाल ॥ २३ ॥
होजी सुसरा साळा नृप, माउल बीजा पण घणा हो लाल ॥
होजी तेहने दीए बहु मान, नृप आदरनी नहीं मणा हो लाल ॥ २४ ॥
होजी भाल मिलित करपद्म, सवि सेवे श्रीपालने हो लाल ॥
होजी इक दिन विनवे मंत्री, मतिसागर नृपालने हो लाल ॥ २५ ॥

अर्थ—ते पण श्रीपाल राजाने घणा प्रेमे करी प्रणम्या. ते सातसेंने श्रीपाल राणिम एटले राणानी एटले उमरावनी पदवी देतो हवो. ते सर्वने सैन्यना नायक कर्या. ते श्रीपालनुं वदन जे मुख तद्रूप कमल ते नित्य एटले निरंतर सदाय उल्लस्यु, एटले विकसित थकुं रहे छे ॥ २२ ॥ वळी मतिसागर नामे प्रधान पण आवीने श्रीपाल राजाने पगे लाग्यो, ते पूर्वे पोताना पितानो मोटो प्रधान हतो, तेनी परे वळी पण श्रीपाले तेने (अमात्य कीयो कवि के०) सर्वमां वडेरो—मोटो प्रधान कर्यो ॥ २३ ॥ वळी ससरा अने साळा पद्मना राजा तथा माउल एटले

प्रकाशक-श्रावक भीमशी माणक
वारीआ वील्डींग, पायधुनी, मुबई

श्रीपाळ अने मतिसागर प्रधान

वळी मतिसागर नामे प्रधान पण आवी श्रीपाळ राजाने पगे लाग्यो, पुर्वे पोताना पितानो मोटो प्रधान हतो, तेनी पेरे वळी पण श्रीपाळे तेने सर्वमां वडेरो मोटो प्रधान कर्यो.

मोसाल पक्षना राजा तेमज बीजा पण घणा राजाओ अने सुभट आव्या छे, तेमने श्रीपाल बहु मान देतो हवो. श्रीपाल राजा आदर सन्मान आपवामां कांइ ओछप राखतो नथी. ॥ २४ ॥ ते सर्व पोताना भालस्थलने विषे मिलाव्यां छे (करपद्म के०) हाथरुप कमल जेमणे, एवा थका एटले सर्व हाथ जोडी पोताने मस्तके लगाडी नम्र थइ माथुं नीचुं नमावीने श्रीपाल राजानी सेवा करे छे. हवे एक समयने विषे मतिसागर प्रधान आवीने श्रीपालने विनवे छे ॥ २५ ॥

होजी चोथे खंडे ढाल, बीजी हूइ सोहामणी हो लाल ॥
होजी गुण गातां सिद्धचक्र, जश कीरति वाधे घणी हो लाल ॥ २६ ॥

अर्थ—ए चोथा खंडने विषे शोभनीय बीजी ढाल संपूर्ण थइ. श्रीसिद्धचक्रजीना गुण गातां थकां एटले स्तवतां थकां घणो यश अने किर्ति वधे ॥ २६ ॥

॥ दोहा ॥

मतिसागर कहे पितृपदे, ठवीओ बालपणे जेण ॥
भगावीयो तु तुज अरी, ते सही दित्तमएण ॥ १ ॥
अरि करगत जे नवि लीए, शक्ति छते पितरज्ज ॥
लोक हसे बल फोक तस, जेम शारद घन गज्ज ॥ २ ॥
ए बल ए ऋद्धि ए सकल, सैन्यतणो विस्तार ॥
शुं फलशे जो लेशो नहीं, ते निज राज उदार ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे मतिसागर प्रधान श्रीपालने कहे छे के, बालपणे तमने तमारा पितृपदे एटले पितानी पाटे थाप्या हता, त्यांथी (जेण के०) जे तमारा (अरि के०) शत्रुए तमने उठाड्या, ते तमारो शत्रु (सही के०) निश्चे (दित्तमएण के०) दीप्तमदेन एटले दीपता मदे करी युक्त छे ॥१॥ माटे अरि जे शत्रु तेना करगत एटले हाथमां गयुं एवुं जे पितृरज्ज के०) पितानुं राज्य, तेने पोतानी छती शक्तिए जे न लीए, तो तेनी लोकमांहे हांसी थाय, अने तेनुं बल पण फोक एटले व्यर्थ जाणवुं. केनी पेठे? तो के जेम शरद्काळनो घन जे वरसाद ते फोकट गर्जना करया करे, पण पाणीनुं टीपुं वरसे नहीं, तेनी पेरे निरर्थक जाणवुं ॥ २ ॥ माटे जो ते पोतानुं उदार राज्य तमे नहीं लेशो, तो तमारुं ए बल, पराक्रम तथा ऋद्धि जे दोलत अने वळी आ सैन्यनो विस्तार, ते सर्वे शुं फलशे? एटले ए सर्व पाम्यानुं शुं फल? अर्थात् कांइज नहीं ॥ ३ ॥

नृप कहे साचुं तें कह्युं, पण छे चार उपाय ॥
सामे होय तो दंड श्यो ?, साकरे पण पित्त जाय ॥ ४ ॥
अहो! बुद्धि मंत्री भणे, दुत चतुरमुख नाम ॥
भूप शीखावी मोकल्यो, पहोतो चंपा गाम ॥ ५ ॥

अर्थ—एवां प्रधाननां वचन सांजलीने राजा कहेवा लाग्यो के, हे मंत्रीश्वर! तें कह्युं, ते सत्य छे, पण राज्य लेवाना साम, दाम, भेद अने दंड, ए चार उपायो छे, तेमां जो साम एटले मिष्ट वचनथीज कार्य थाय, तो दंडनुं शुं काम? जो साकर खाधाथी पित्त रोग जतो होय, तो वळी कडवुं औषध शामाटे करीए? ॥ उक्तं च ॥ सामः प्रेमपरं वाक्यं, दानं चार्थविसर्जनम् ॥ भेदः

परजनाकृष्टि,-र्निग्रहः परपीडनम् ॥ १ ॥ इति तत्त्वम् ॥ अर्थ-उत्कृष्ट प्रेमवाळां वाक्य बोली विरोधीने समजाववो ते साम, द्रव्य आपी समजाववो ते दान, विरोधीना माणसोने पोता तरफ खेंची लेवा ते भेद तथा विरोधीने मारवो ते दंड जाणवो. ॥ ४ ॥ एवुं श्रीपालनुं वचन सांभळी मंत्री जे प्रधान ते कहे छे के, अहो स्वामिन्! तमारी बुद्धि तो मोटी छे, समुद्र जेवा गंभीर छो, तो हवे चतुरमुख नामे दूतने मोकलो, ते सामादि चार भेदने जाणनारो छे, तथा मुखनी वाचालतामां चतुर छे, माटे चतुरमुख एनुं नाम छे. पछी तेने राजाए शीखावीने मोकल्यो, ते पण चंपा नगरीने गामे जइ पहोंच्यो ॥५॥

॥ ढाल त्रीजी ॥

॥ राग बंगालो ॥ किसके चेले किसके पूत, आतमराम एकिला अवधूत ॥ मन मान ले ॥ ए देशी ॥

अजितसेन छे तिहां भूपाल, ते आगल कहे दुत रसाल ॥ साहिब सेवोए ॥
कला शीखवा जाणी बाल, जे तें मोकलीयो श्रीपाल ॥ साहिब० ॥ १ ॥

अर्थ--त्यां अजितसेन नामे राजा बेठो छे, तेनी आगल ते दूत आवीने पोतानी चतुराइथी अनुक्रमे मीठां, खाटां अने कडवां एवां त्रण प्रकारनां रसाल वचनो कहे छे. तेमां प्रथम मीठां वचन कहे छे के, हे राजन्! तमे वृद्ध थया छो, माटे हवे साहेब जे परमेश्वर, तेने सेवो, अथवा अमारा साहेबनी सेवा खीजमत करो, जे तमारा भाइनो छोकरो श्रीपाल पोताना बापने राज्यपाटे थाप्यो हतो, तेने तमे पृथिवीनो भार खमी शकवाने असमर्थ जाणीने तेनी उपरथी भार उतारी तमे तमारी पोतानी खांधे चढावी लीधो, अने तेने बालक जाणी कलाओ शीखववा माटे बहार मोकली दीधो हतो ॥ १ ॥

सकल कला तेणे शीखी सार, सेना लइ चतुरंग उदार ॥ साहिब० ॥
आव्यो छे तुज खंधनो भार, उतारे छे ए निरधार ॥ साहिब० ॥ २ ॥
जीरण थंभतणो जे भार, नवे ठवीजे ते निरधार साहिब०
लोके पण जुगतुं छे एह, राज देइ दाखो तुमे नेह ॥ साहिब० ॥ ३ ॥

अर्थ—ते श्रीपाल (सार के०) प्रधान सर्वे कलाओ शीखी, उदार एटले घणी मोटी एवी चतुरंगी सेना लइने तमे वृद्ध थया जाणी तमारे खंधे पडेलो राज्यकारभार संबंधी जे भार छे, तेने (निरधार के०) निश्चे उतारे छे, एटले उतारवा कबूल थाय छे ॥ २ ॥ ते उपर दृष्टांत कहे छे के, जेम (जीरण के०) जूना थइ गएला थांभला उपर भार पडेलो होय, ते उतारीने निश्चेथी पाछो फरी नवे थांभले ठवीजे, एटले नवा थांभला उपर मूकीए, ए वात लोकने विषे पण युक्त छे जे, जूनो थंभ काढीने नवो थंभ बेसाडीए, ते कारणे तमे पण हवे वृद्ध जूना थंभ जेवा थया छो, माटे नवा थंभरुप श्रीपालने राज्य दइने तेने स्नेह देखाडो. घणुं शुं कहुं ! अहीं त्रण गाथा सुधी बधां मीठां वचन कह्यां छे ॥ ३ ॥

बीजुं पयपंकज तस भुप, सेवे बहु भत्ति अनुरुप ॥ साहिब० ॥
तुमे नवि आव्या उपायो विरोध, नवि असमर्थ छे! तेह शुं शोध ॥ साहिब० ॥ ४ ॥
किहां सरशव? किहां मेरु गिरींद?, किहां तारा! किहां शारद चंद ! ॥साहिब०॥
किहां खद्योत! किहां दिननाथ! किहां सायर! किहां छिल्लर पाथ! ॥साहिब० ॥५॥

किहां पंचाणण ! किहां मृगबाल ! किहां छींकर ! किहां सोवनथाल ! ॥साहिब०॥
किहां कोद्रव! किहां कूर कपुर ! किहां कुकश ! ने किहां घृतपुर ! ॥साहिब० ॥६॥
किहां शून्य वेम्री ! किहां आराम ! किहां अन्यायी ! किहां नृप राम ! ॥साहिब०॥
किहां वाघ! किहां वळी छाग! क्यां दयाधरम! किहां वळी याग!॥ साहिब० ॥ ७ ॥

अर्थ—हवे आम्ल एटले खाटां धीठां वचन कहे छे. बीजुं वळी (बहु के०) घणा (नृप के०) राजाओ ते श्रीपालना पद्पंकजने भक्ति अनुरुप एटले अनुकूल भक्तिए करीने सेवे छे, पण तमे पोताना थका तेनी सेवा करवा आव्या नहीं, तेथी विरोध उपजाव्यो, तो ते विरोधनो शोध करवाने ते श्रीपाल शुं असमर्थ छे ? (नवि के०) ना, असमर्थ नथी ॥ ४ ॥ तेनामां अने तमारामां तो घणोज अंतर छे, ते हुं कहुं छुं, सांभलो. क्यां तो सरशवनो एक दाणो ! अने क्यां मेरु पर्वत ! वळी क्यां तारानुंज तेज! अने क्यां शरद्पूनमना चंद्रमानुंज तेज! क्यां खद्योत एटले आगीयो जीवडो उडे छे, तेनुं तेज ! अने क्यां दीनानाथ जे सूर्य उगे छे तेनुं तेज !वळी क्यां सायर एटले समुद्रनी लहेर ! अने क्यां छिल्लर पाथ एटले एक खाबोचीयानी लहेर ! ॥ ५ ॥ वळी क्यां पंचानन जे सिंह तेनुं बल ! अने क्यां मृगलाना बालकनुं बल ! तथा क्यां एक छीकरांनी शोभा ! अने क्यां एक शोनाना थालनी शोभा ! तथा क्यां कोद्राना धान्यनुं भोजन ! अने क्यां कपूर समान उज्वल कूरनुं भोजन ! तथा क्यां कूशकाना ढोकळानुं भोजन ! अने क्यां घृतना पूरे सहित घेबरनुं भोजन ! ॥ ६ ॥ वळी क्यां शून्य वगडानी शोभा! अने क्यां आराम एटले वाडी बगीचानी शोभा! वळी क्यां ते अन्यायी राजाओ !अने क्यां श्रीरामचद्रजी जेवा न्यायवंत राजा ! तथा क्यां वाघनुं

बल ! अने क्यां छाग एटले बोकडानुं बल ! वळी क्यां दयामय धर्म ! अने क्यां वळी याग जे पापारंभ सहित यज्ञधर्म ॥ ७ ॥

किहां जूठ! ने किहां वळी साच ! किहां रतन! किहां खंडित काच! ॥ साहिब० ॥
चढते छंछे छे श्रीपाल, पडते तुम सरिखा भूपाल ॥ साहिब० ॥ ८ ॥
जो तुं नवि निज जीवित रुठ, तो प्रणमी करे तेहज तुठ ॥ साहिब० ॥
जो गर्वित छे देखी रज्ज, तो रण करवा थाये सज्ज ॥ साहिब० ॥ ए ॥

अर्थ--वळी क्यां ते जूठ बोलनारो! अने क्यां सत्य भाषण करनारो! तथा क्यां ते रत्ननी शोभा! अने क्यां काचना कटकानी शोभा! तो हे राजन्! आ आटला छंछां जे में तमोने कह्यां तेमांहे जे चडतां छंछां कह्यां, तेवो तो श्रीपाल राजा जाणवो, अने जे पडतां छंछां कह्यां, ते समान तमारा सरखा राजा जाणवा. अहीं चोथी गाथाथी आठमी गाथा सुधीनी पांच गाथामां खोटां वचन कह्यां छे ॥ ८ ॥ हवे कटु वचन कहे छे के, हे राजन्! जो तुं तारा पोताना जीवितव्य उपर रुष्ट थयो न हो, तो आवीने श्रीपालने प्रणमीने तेनेज (तुठ के०) संतुष्ट कर, अथवा श्रीपाल राजाने प्रणाम कर. तो तेज पोतानी मेळे तारा उपर संतुष्ट थशे, अने जो तुं (रज्ज के०) राज्य देखीने गर्वित छो, तो रण एटले संग्राम करवाने (सज्ज के०) सावधान थाजे ॥ ए ॥

तस सेनासागरमांहि जाण, तुज दल साथुचूर्ण प्रमाण ॥ साहिब० ॥
महोटाशुं नवि कीजे जुज्झ, सवि कहे एहवुं बुझ अबुझ ॥ साहिब० ॥ १० ॥

बोली एम रह्यो जव दुत, अजितसेन बोल्यो थइ भूत ॥ राजा नहीं मले ॥

कहेजे तुं तुज नृपने एम, दुतपणानो जो छे प्रेम ॥ राजा० ॥

चंपा नगरीनो राय ॥ राजा नहीं मले ॥ ११ ॥

आदि मध्य अंते छे जाण, मधुर आम्ल कटु जेह प्रमाण ॥ राजा० ॥

भोजन वचने सम परिणाम, तिणे चतुरमुख तहारुं नाम ॥ राजा० ॥ १२ ॥

अर्थ—वळी (तस के०) ते श्रीपालनी सेनारुप सागरमांहे तारुं (दल के०) लश्कर ते साथुउं जे जुवारनी धाणीना उंगणानो लोट होय, ते प्रमाणे (जाण के०) जाणजे. वळी मोटानी साथे युद्ध करीए नहीं. ए रीते सर्व बुझ तथा अबुझ एटले जाण अने अजाण सर्व लोको कहे छे ॥ १० ॥ एम पूर्वे कहेली रीते वचन बोलीने जे वारे दूत बोलतो बंध थयो, ते वारे अजितसेन राजा भूतावेशनी पेरे क्रोध युक्त थइ बोल्यो के, जो साचो दूतपणानो तुजने प्रेम छे, तो हुं कहुं छुं. तेज प्रमाणे तुं तारा राजाने जइने एम कहेजे के, बीजा राजा आवीने तुजने मलीने नम्या, पण आ चंपा नगरीनो अजितसेन राजा तुजने मले नहीं, अने नमे पण नहीं ॥ ११ ॥ हे दूत! तुं जे मारी आगल वचन बोल्यो ते (आदि के०) प्रथम मधुर अने (मध्य के०) वचमां आम्ल एटले खाटां तथा अंतमां कटु एटले करूवां छे, ते तारां वचन अने भोजन ए बेने मांहोमांहे सम एटले सरखां परिणाम छे, एटले (जेह प्रमाण के०) जे प्रमाणे भोजन पण आद्यमां मिष्ट अने वचमां आम्ल तथा अंते तिक्त जमाय छे तेम ए तारां वचन पण (जाण के०) जाणी लेजे, माटे ए त्रण गुण तारा मुखमां छे, तेथी तारुं नाम चतुरमुख छे ॥ १२ ॥

निज नहीं तेह अमारो कोउ, शत्रुभाव वहीए छे दोउ ॥ राजा० ॥
जीवतो मूक्यो जाणी रे बाल, तेणे अमे निर्बल सबल श्रीपाल ॥ राजा० ॥ १३ ॥
निज जीवितने हुं नहीं रुठ, रुठयो तस जमराय अपूठ ॥ राजा० ॥
जेणे जगाव्यो सूतो सिंह, मुज कोपे तस न रहे लीह ॥ राजा० ॥ १४ ॥
जस बल सायर साथु प्राय, जेह निर्बल ते बीजा राय ॥ राजा० ॥
तेहमां हुं वम्वानल जाण, सवि ते शोपु न करुं काण ॥ राजा० ॥ १५ ॥
कहेजे दूत ! तुं वेगो जाइ आवुं छुं तुज पूठे धाइ ॥ राजा० ॥
बल परखीजे रणमेदान, खम्गनी पृथ्वी ने विद्यानुं दान राजा० ॥ १६ ॥

अर्थ—हवे जेटलां वचन दूते कह्यां हतां, ते सर्वनो उत्तर राजा आपे छे के, हे दूत! तुं कहे छे के, श्रीपाल तमारो छे, पण ते अमारो कोइ नथी! अने कदापि ते अमारो छे, तो पण अमो बेउ पोतपोतामां शत्रुभावे वहीए छीए, एटले ते अमारो शत्रु छे, ने अमे तेना शत्रु छीए. अमे एने बालक जाणीने जीवतो मूक्यो हतो, तेणे करी हवे अमे निर्बल थया, अने ए श्रीपाल बलवान् थया ॥ १३ ॥ वळी हुं मारा जीवितने तो रुठयो नथी, पण अपूठो एटले उलटो यमराजा तेनी उपर रुठयो छे, कारण के जेणे सूता सिंहने आवी जगाड्यो, ते माटे हवे मारो कोप थयो, तो एनी (लीह के०) रेखामात्र पण रहे नहीं ॥ १४ ॥ वळी (जस के०) जेमनुं श्रीपालना सैन्यसमुद्रमां साथवा प्रमाणे बल छे, एवा निर्बल तो बीजा राजा जाणवा, परंतु मने तो तुं तेनी समुद्र

सरखी सेनामां वडवानल अग्नि सरखो जाणजे. हुं सर्व श्रीपालना सैन्यरूप समुद्रने शोषी लउं, परंतु तेमां ऊंडप राखुं नहीं ॥ १५ ॥ माटे हे दूत! तुं वेगो एटले उतावलो जइने तारा राजाने कहेजे, ने हुं पण तारी पछवाडेज धायो थको लडाइ करवा माटे आवुं छुं, बलनी परीक्षा रणमेदानमां करीए, ए वचनमां वाद शा कामनो! जेनुं खांडुं गाजतुं, तेनी पृथ्वी जाणवी, अने जेनी विद्या जागती होय, तेनुं दान जाणवुं. अथवा पृथ्वी तो खांडावालानी छे, पण निर्माल्यनी नथी; अने विद्याना दान समान बीजुं दान नथी ॥ १६ ॥

चोथे खंडे त्रीजी ढाल, पूरण हुइ ए राग बंगाल ॥ राजा० ॥

सिद्धचक्रगुण गावे जेह, विनय सुजश सुख पावे तेह राजा० ॥ १७ ॥

अर्थ—चोथा खंडने विषे त्रीजी ढाल बंगाल रागमां पूर्ण थइ. जे प्राणी श्रीसिद्धचक्रजीना गुण गाय, ते प्राणी विनय, सुयशरूप सुख पामे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वचन कहे वयरीतणां, दूत जइ अति वेग ॥

कडुआं काने ते सुणी, हुओ श्रीपाल सतेग ॥ १ ॥

उच्च भूमि तटिनीतटे, सेना करी चतुरंग ॥

चंपा दिशि जइ (तिणे) दीया, पट आवास उत्तंग ॥ २ ॥

सामो आव्यो सबल तब, अजितसेन नरनाह ॥

मांहोमांहि दल बिहुं मल्यां, सगरव अधिक उत्साह ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे वैरीनां वचन सांभळीने त्यांथी दूते अत्यंत उतावला जइने ते श्रीपालने आवी संभळाव्यां, ते कटु वचन काने सांभळीने श्रीपाल राजा (सतेग के०) तरवारे सहित थयो, एटले लमाइ करवाने उजमाल थयो ॥ १ ॥ पछी तटिनी जे नदी तेना तट उपर ज्यां उंची भूमी छे, त्यां चतुरंगिणी सेना तैयार करीने श्रीपाल राजाए चंपा नगरीनी दिशाए जइ (उत्तंग के०) घणा उंचा एवां (पट के०) वस्त्र तेना आवास एटले तंबु दीधा, अर्थात् तंबु खमा करया ॥ २ ॥ तेनी सामो अजितसेन राजा पण सबल सैन्य सहित आव्यो, ते बे (दल के०) कटक मांहोमांहे आवी मव्यां, पण ते केवां छे? तो के (सगरव के०) गर्वे करी सहित अने संग्राम करवानो अधिक उत्साह धरतां छे ॥ ३ ॥

॥ ढाल चोथी ॥ कडखानी देशी ॥

चंग रणरंग मंगल हुआं अति घणां, भुरि रणतूर अविदूर वाजे ॥
कौतुकी लाख देखण मव्या देवता, नाद दुंदुभी तणे गयण गाजे ॥ चंग० ॥ १ ॥
उग्रताकरण रणभूमि तिहां शोधीए, राधीए अवधि करी शस्त्र पूजा ॥
बोधीए सुभट कुल वंश शंसा करी, योधीए? कवण विण तुज दूजा चंग० ॥ २ ॥

अर्थ—(चंग के०) मनोहर, घणो सुंदर एवो जे (रणरंग के०) संग्राम करवानो उत्कर्ष, ते करवा माटे वंदिजन सिंधूमा रागमां अत्यंत मनने आह्लादकारक एवां घणां मांगलिक करता हवा, एटले जे कार्यनो प्रारंभ करीए, तेनी धुरे मंगल विना ते कार्यनी सिद्धि थाय नहीं, ते माटे घणां मंगल थयां. वळी (भूरि के०) घणां एवां (रणतूर के०) संग्रामनां काहली, शरणाइ प्रमुख

वाजित्र ते (अविदूर के०) अत्यंत नजीक अथवा अस्खलित वाग्यां, पण मांहोमांहे सन्न भिन्न भिन्न स्वरे वागे एम नहीं. एवां घणां वाजित्र वागते थके वळी त्यां सैन्यने विषे युद्ध जोवानो अभिलाष छे जेमने, एवा निकटवर्ती कौतुकी लक्षगच्छ देवता ते युद्धनुं कौतुक जोवा माटे मल्या छे. ते देवताओ पण आकाशे रह्या थका दुंदुभिओ वगाडी रह्या छे, तेना (नाद के०) शब्दे करी तमाम गयण जे आकाश ते गर्जारव करी रह्युं छे. ते शब्दे करी बे सैन्यना सुभटोने मांहोमांहे युद्ध करवानो अभिलाष वधतो हवो ॥ १ ॥ हवे अमे अहीं संग्राम करशुं, एवी (उग्रताकरण के०) मोटाइ करवाने अर्थे त्यां रणभूमि एटले संग्राम करवानी भूमिने (शोधीए के०) कचरो, कांटो, कांकरो काढी नाखी शोधीने साफ करे, तथा ऊंची नीची विषम टालीने बरोबर सरखी करे. पछी ते जगानी अवधि एटले मर्यादा करी पोतानी हद सुधी निशान स्थापीने तेटली भूमि पोतपोताने वास्ते रोधे एटले रोधी राखे. पछी बे सैन्यना सुभट मांहोमांहे पोतपोतानां शस्त्र जे खड्गादिक आयुध तेनी पुष्प, चंदन, धूप, दीपे करी पूजा करे. वळी बे सैन्यमां (बोधीए के०) बंदिजन जे बिरुदावलीना बोलनारा भाट, चारण प्रमुख, ते सुभटोना कुल वंश ते पिताना पक्षनुं कुल अने माताना पक्षनो (वंश के०) जाति एटले आ अमुक सुभट अमुक कुलनो उपन्यो छे, ए अमुक जातिनो छे. एवी रीते कुल वंशनी (शंसा के०) प्रशंसा करीने कहे छे के, भला भला हे सुभटो! तमने शाबास छे! आज तमारा स्वामीनुं काम पड्युं छे, माटे स्वामिभक्तनुं ए लक्षण छे के, जीवितव्य पर्यंत स्वामीना काममां पाछो पग भरवोज नहीं. ते माटे अहो सुभटो! आज अहीं (विण तुज्ज दूजा के०) तमारा विना बीजा कोण (योधीए के०) जुझशे! एवी कीर्त्ति बोलीने सुभटोने शुरपणुं हढावे छे ॥ २ ॥

चरचीए चारु चंदनरसे सुभट तनु, अरचीए चंपके मुकुट सीसे ॥
सोहीए हत्थ वर वीरवलये तथा, कल्पतरु परि बन्या सुभट दीसे ॥ चंग ॥ ३ ॥

अर्थ—वळी (चारु के०) मनोहर सुगंध युक्त एवो चंदनरस एटले बावना चंदननो रस, तेणे करी (सुभट के०) सुभटो तनु एटले शरीरने (चरचीए के०) चर्चे छे—विलेपन करे छे, ते केसरे करी गरकाव थया छे, ते योद्धाओ युद्धमांथी जय मेळव्या विना पाछा हठेज नहीं. आज पण लडाइमां जे केसरियां वस्त्र करे छे, ते युद्धमांथी पाछा फरता नथी, अवश्य युद्धने जीतेज अने जो न जीते, तो पण जीवता नासी जाय नहीं. ए बे मार्ग तेमना छे. तथा वळी (चंपके के०) चंपक वृक्षनां फूलनां छोगांउए करी सुभटो पोतानां माथांने विषे रहेला मुकुटने अर्चे छे, एटले फूलनां छोगां मुकुटमां लटकावे छे, ते पण युद्धमांथी पाछा पग भरे नहीं, एम लोकोक्तिछे. तेमज केटलाएक सुभटो पोताना (हत्थ के०) हाथने विषे (वर के०) श्रेष्ठ एवां (वीरवलय के०) वीरपणानां कडां पहेरे छे, एटले वीरवलये करी जेना हाथ शोभे छे, ते पण वीरनुं बिरुद धारण करे छे, माटे ते संग्राममांथी पाछा पग भरे नहीं. एवी रीते चंदने विलेपित अंगवाला तथा चंपानां फूलोनां छोगां धरनारा अने वीरवलय पहेरनारा इत्यादिक शोभाए करी सुशोभित थका ते सुभटो जाणीए साक्षात् कल्पवृक्षज होय नहीं तेनी परे बन्या थका दीसे छे ॥ ३ ॥

कोइ जननी कहे जनक मत लाजवे, कोइ कहे माहरुं बिरुद राखे ॥
जनक पति पुत्र तिहुं वीर जश उजला सोही धन जगतमां आणीय आखे॥ चंग० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे ते सुभटो घरथी तैयारी करी युद्ध करवा माटे नीकळ्या, ते वखते कोइक

सुभट पोतानी माताने तेमज कोइक पोतानी स्त्रीनी शीख मागे, ते वारे तेने (जननी के०) माता एम कहे छे के, हे पुत्र! तारा (जनक के०) पिता महा शूरवीर हता, कोइ स्थले संग्राममांथी पाछा हठ्या नथी, एवा वीरबिरुदना धारक हता, माटे तेने तुं लजावीश नहीं, तुं पण जयवंत थइने मुजने मुख देखाडजे, अथवा शत्रुने हणतां मरण पामजे, पण नासजे नहीं. वळी कोइक सुभटनी माता एम कहे छे के, तुं मारुं बिरुद राखजे, केमके हुं वीरपुत्री अने वीरपत्नी ए बे बिरुदधारक तो कहेवाणी छुं, एटले मारो पिता अने मारो भर्त्तार ए बे तो शूरवीर थइ गया छे, हवे तुं पण शूरवीर थजे के, जेणे करी हुं त्रीजा वीरप्रसूता नामे बिरुदनी धारण करनारी पण कहेवाउं! एटले जनक, पति अने पुत्र, ए त्रणे जेना वीर यशे करी उजला जगत्त्रयमां आखी अणीए रहे, ते धन्य. एवां माताना वचन सांभली ते सुभट वीरपणुं आदरी संग्राममां आव्या ॥ ४ ॥

कोइ रमणी कहे हसीय तुं सहीश ? किम, समर करवाल शर कुंत धारा ॥
नयणबाणें हणयो तुज में वश कीयो, तिहां न धीरज रह्यो कर विचारा ॥ चंग० ॥५॥
कोइ कहे माहरो मोह तुं मत करे, मरण जीवन तुज न पीठ छांडुं ॥
अधररस अमृतरस दोय तुज सुलभ छे, जगत जय हेतु हो अचल खांडुं॥चंग०॥६॥

अर्थ—वळी कोइक सुभट सन्नद्ध थइ पोतानी स्त्रीनी शीख मागे छे, ते वारे ते स्त्री तेनी सामुं जोइ हसीने कहे छे के, हे स्वामिन्! तुं युद्ध करवा जाय छे, पण त्यां तो शूरवीर अने धैर्यवंतनुं काम छे, ते तारामां देखातुं नथी, तो (समर के०) संग्रामने विषे (करवाल के०) खड्ग, (शर के०) बाण अने (कुंत के०) भालां तेनी तीक्ष्ण एवी धाराउने तुं केम सहन करी शकीश?

ए वातनुं मने आश्चर्य लागे छे, कारण के तुं शहन करी शकीश, एवी मने कांइ प्रतीति आवती नथी. एवी स्त्रीनी वाणी सांजलीने सुजट बोल्यो के हे प्रिये! तें मारी अधीरता क्यां दीठी? ते वारे स्त्री बोली के, रतिने अवसरे में मारां नेत्ररुप बाणे करीने हएयो, तेथी तुं विंधाइ गयो, अने तुजने में वश करी लीधो, तो त्यां तारुं धैर्य निश्चलताए रह्युं नहीं, माटे शत्रुनां बाणो केम सहन करीश? तेनो विचार तुं कर. ते सांजली सुजट बोल्यो के हे प्रिये! रतिने अवसरे तो इंद्र, ब्रह्मा, हरि, हरादिक जे सहस्त्रगमे अक्षोहिणी सैन्यने जीते एवा सामर्थ्यवाला हता, तो पण ते स्त्रीनी आगळ निर्बल थया, तो मारु शुं गजुं छे? ॥ ५ ॥ तथा कोइक सुजटनी स्त्री कहे छे के, तुं मनमां लावीश नही के, कदाचित् संग्राममां हुं मरण पामीश, तो पछी मारी स्त्री कोना आधारे जीवशे? एवो तुं मारो मोह करीश नहीं, केमके मारुं मरवुं तथा जीववुं वधुं तारी पछवाडेज छे. हुं तारी पीठ छांमीश नहीं, एटले तुं जो संग्राममां जीत करी कुशले घेर आवीश, तो मंगलद्रव्ये तने वधावीने हुं घरमां तेमी जइश, अने कदाचित संग्राममां मरण पामीश, तो हुं पण तारी पछवाडे अग्निप्रवेश करी मरण पामीश. ए रीते एक तो अधररस एटले होठनो रस अने वीजो अमृतरस, ए बे रस तने सुलज छे. ते केवी रीते? तो के जो शत्रुनो पराजय करीने जीवतो घेर आवीश, तो हुं तने आनंदित थकी स्मरातुर थइने रतिने अवसरे आलिंगन दइश. ते समये तुं मारा होठना चुंबनरुप रसनो स्वाद पामीश, अने जो कदापि संग्राममां तारा प्राणनो त्याग थशे, तो तुं स्वर्गने विषे देवता थइश, अने हुं तारी पछवाडे अग्निप्रवेश करी सती थइने देवांगना थइश, तो त्यां देवतानी पदवीमां अमृतरस सुलज छे, एटले जो जीवतो रह्यो, तो अधररस, अने मरण पाम्यो, तो अमृतरस ए बे तने सुलज छे, माटे जे कामे जाय छे, तेमां सावधान थईने स्वामीनुं कार्य सु-

धारजे, पण कायर थइने पाछा पग भरीश नहीं. जेथी हे स्वामिन् ! त्रण जगतमां जययशनुं हेतु एवुं तारे अचल खांडुं (हो के०) थाओ, केमके जे शूरपणुं आदरीने मरण पामे छे, तेने आ लोकमां बलवत्तर सुभटपणानो यश मळे छे, अने परलोकमां देवपद पाम्या थका यशकांतिनुं दीप्तिपणुं प्राप्त थाय, अने जे कायर थाय, ते आ लोकमां अने परलोकमां अपयशनुं कारण थइ पडे ॥६॥

एम अधिक कौतुके वीररस जागते, लागते वचन हुआ सुभट ताता ॥
सूर पण क्रूर हुइ तिमिरदल खम्वा, पूर्व दिशि दाखवे किरण राता ॥ चंग० ॥ ७ ॥

अर्थ—(इम के०) ए रीते रात्रिए जे वारे सर्व सुभटो युद्धमां जवाने तैयार थाय छे, ते वखते कोइनी स्त्रीनां, कोइनी माताना वेधाला वचन सांभलते तथा वळी बंदीजनोनी बिरुदावलीना पाठमां पोताना वंशनी प्रशंसा सांभलते अने एवां कौतुके अधिक वीररसनो उद्गम थाते एटले शूरवीर तो प्रथमथीज छे, अने वळी उक्ति युक्तिनां वचन ते सुभटोने काने लाग्यां, तेथी ते लागतां वचनने योगे करी वळी अधिक वीररसे जाग्रत थया थका ते सुभटो युद्ध करवाने घणा ताता थया, एटले तेजवंत थया, तेमनां शरीरमां रक्त वर्ण प्रगट थयो. जेम कोइक प्राणी प्रथमथी कषायवंत तो छेज, ते वळी विशेष कषायोदय थवा योग्य एवां कोइना वचन सांभले, ते वारे तेने विशेष करी कषायोद्गम थाय, तेम अहीं पण सर्व सुभटो विशेष वीररसमय थया थका युद्ध भणी तैयार थया. ए सर्व व्यतिकर रात्रि संबंधी जाणवो. हवे प्रभात थवा लाग्यो, ते वारे कवीश्वर एवी संभावना करे छे जे सूर्ये पूर्वे विचार कर्यो हतो के, बे राजानां लश्कर आव्यां छे, माटे बेउनुं साम्य थाय, तो सारी वात, परंतु तेम तो थयुं नहीं, अने बेउ लश्कर मांहोमांहे एक बीजानो

नाश करवाने तैयार थयां, ते जोई सूर्ये पर विचार्युं जे, हवे हुं पण मारा शत्रुनो नाश करुं. एम चिंतवी पोते निषध पर्वतना कूटांतराले रह्यो हतो, त्याथी क्रुर थइ रक्तपणुं आदरी लालचोळ नेत्र करीने पोतानो शत्रु जे तिमिरदल एटले अंधकारनो समूह तेनुं खंडन करवाने अर्थे पूर्व दिशि जणी राता किरणने देखाडे छे, एटले प्रभातकाळ थयो, ते वारे रक्त सूर्योदय पण थयो, अने सुभटो पण युद्ध करवाने राता एटले रक्त वर्णवाला थया ॥ ७ ॥

रोपी रणथंभ संरंभ करि अति घणो, दोइ दल सुभट तव सबल जुझे ॥
भूमिने भोगता जोइ निज योग्यता, अमल आरोगता रण न मुंझे ॥ चंग० ॥८॥

अर्थ—हवे जे प्रथम बेउ सैन्यवालाए संग्राम करवानी भूमि शुद्ध करी हती, तेना मध्य भागे रणना स्तंभ रोपीने बे दिशाए बेउ सैन्यवालाए पोतपोतानी भूमिका स्थापी, अने पछी हाथी, घोडा, रथ अने पाळा सुभटनो समूह थइने अत्यंत घणो युद्धनो (संरंभ के०) प्रारंभ करीने अथवा संरंभ एटले क्रोध युक्त थइने (दोइ दल के०) बेउ कटकवाला सबल जुझे, एटले बल सहित थया थका मांहोमांहे (जुझे के०) युद्ध करवा मंड्या. त्यां घणा दिवसनी सुभटोनां मनमां जे युद्ध करवानी वांछा हती, ते अहीं पूर्ण करे छे, ने विचारे छे जे, अमारा स्वामी आगल अमारो मुजरो थाय, एम जाणी हर्षथी संग्राम करे छे. ते संग्राममांहे जे मोटा मोटा हाकेम, फोजदार, सेनाधिपति, पटाना खेलनार, अमीर, उमरावो तथा सीपाइओ छे, ते राजानी आपेली भूमिनी भोग्यता जे भोगववुं, ते प्रमाणे पोतानी योग्यता जोइने विचारे छे जे, अमे घणा दिवस थया स्वामीनी आपेली धरती—गरास खाइए छीए, माटे आज अमारा स्वामीने कार्ये संग्राममां लडवुं अमने योग्य छे, एवी योग्यता जोइ अधिक लडे छे. वळी अमल ते कसुंबा काढी मांहोमांहे आरो-

गता थका पोतपोतानी मर्यादा तथा कुलीनपणुं विचारी अत्यंत युद्ध करता थका रणसंग्राममां मुंझाता नथी. तेना मनमां एवो विचार छे के, जेम तेम करी अमारा स्वामीनी जीत थाय, पण ते तो पुण्याधीन वात छे, तथापि निमित्तशास्त्रमां कह्युं छे के, जेनुं सैन्य ऊंची भूमिकाए उतर्युं होय, वळी जे न्यायवंत होय, तेनी जीत थाय. ते सर्व प्रकारनी शुद्धता तो हाल श्रीपाल राजाने छे. वळी पुण्यप्रकृति पण एनी सारी छे, तेथी श्रीपालनो जय थाय, एवुं देखाय छे ॥ ८ ॥

नीर जिम तीर वरसे तदा योधघन, संचरे बग परे धवल नेजा ॥
गाज दलसाज ऋतु आइ पाउसतणी, वीज जिम कुंत चमके सतेजा ॥ चंग० ॥ ए ॥

अर्थ—हवे संग्रामने वर्षाऋतुनी उपमाए वर्णवे छे. संग्राममां (योधघन के०) सुभटोए काळां सन्नाह पहेर्यां छे,तेणे करीने घन एटले मेघ सदृश देखाय छे, ते योद्धा (तदा के०) ते वखते (नीर जिम तीर के०) पाणीनी पेरे तीर एटले बाण तेनो वरसाद वरसावे छे, वळी वरसादमां बगलां पक्षीउंनो संचार होय तेनी परे, अहीं (संचरे धवल नेजा के०) सुभटोना हाथमां धोळा ते सफेद [1]नेजा छे, तेने लइने सुभटो शूरपणे भरया ठाम ठाम दोडी रह्या छे, तेथी ते नेजा संचरता थका फरकी रह्या छे, तथा (दलसाज के०) लश्करनो साज जे हाथी, घोडा, सुभट प्रमुखनां वृंद, ते मांहोमांहे कोलाहल शब्द करी रह्यां छे, तेनो पडछंदो पडे छे, ते गाजी रह्यो छे, ते जाणीए वरसादमां गाज थती होय नहीं,? तेवो जणाय छे. तथा (कुंत चमके सतेजा के०) तेजे करी सहित एटले तेजवंतां भालांनी अणीउ चमकती झलकी रही छे, ते (वीज जिम के०) वी-

---

१ धजा

जळीनी पेरे जणाय छे. ए रीते ते संग्राम जोइने (ऋतु आइ पाउस तणी के०) जाणे वरसादनी ऋतुज आवी होय नहीं? एवो संग्राम देखाय छे ॥ ए ॥

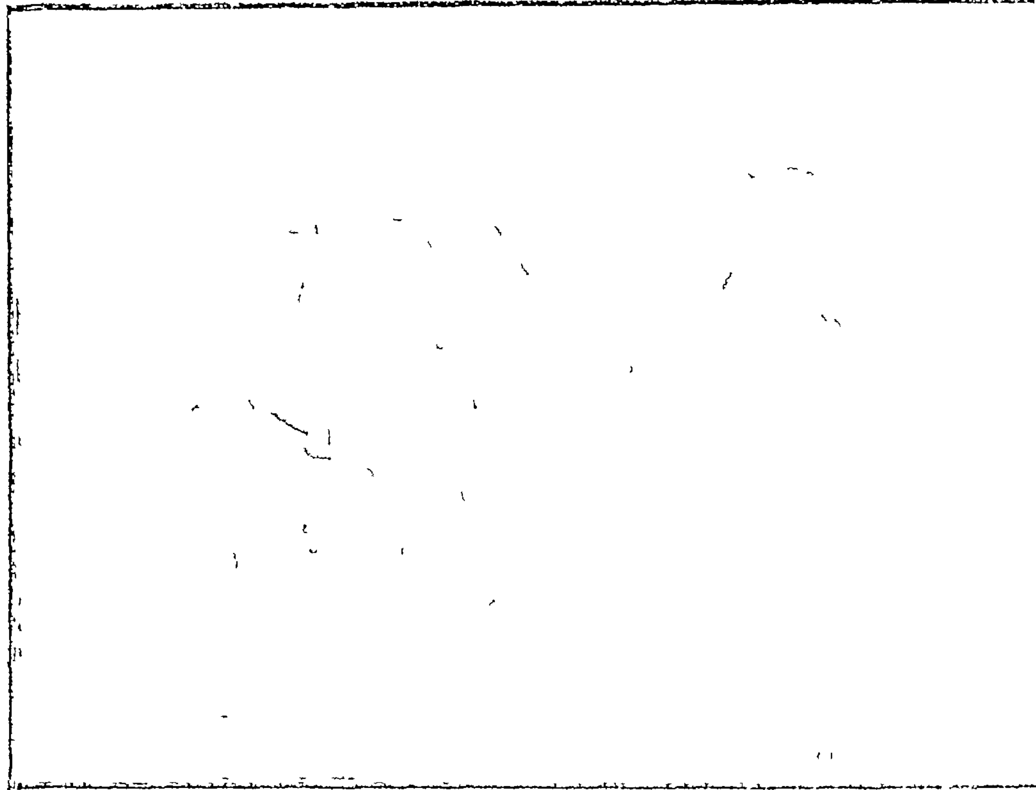
भांड ब्रह्मांड शत खंड जे करी शके, छछले तेहवा नालगोळा ॥
वरसता अगनि-रणमगन रोपे भर्या, मानुं ए यमतणा नयणगोळा चंग०॥ १० ॥

अर्थ—हवे नालमांथी गोळा छूटे छे, तेनी उपर कवीश्वर उत्प्रेक्षा करे छे के, (भांड के०) कुंभारना घरनुं जूनुं भाजन, तेने जेम पथरो मारीने सो कटका करी नाखीए तेनी पेरे (ब्रह्मांड के०) स्वर्ग, मृत्यु अने पातालरूप ब्रह्मांड, तेना पण जे (शत खंड के०) सो खंड एटले संकडोगमे खंडोखंड करी शके, तेवा महाबलवत्तर–महासामर्थ्यवान् (नालगोळा के०) नालोमांहेथी गोळा ठाम ठाम छछले छे. ते जे सैन्यना मनुष्यने नजीक आवी लागे, तेना प्राण लीए छे. ते नालगोळा केवा छे? तो के (वरसता अगनि के०) अग्निना समूहने वरसता थका रणमगन एटले संग्राममां तन्मय थका रोपे भरया एटले क्रोधे भरेला राता छे. ते गोळा एम जाणे छे के, अमे छतां शत्रु केम रहे? अहीं कवि युक्ति कहे छे के, हुं एम मानुं छुं जे, ए नालगोळा अग्नि वरसता नथी, परंतु सुभटोना प्राण हरण करवाने विकारथी रणमार्गे जाणीए यम राजानां नेत्रना डोळाज छे! एटले जेम यम राजानां नेत्रना डोळा जेनी उपर पडे, तेना प्राण हरे, तेम ए नालगोळा पण जेनी उपर पडे, तेना प्राण लेहे ॥ १० ॥

केइ छेद शरे अरितणां शिर सुभट, आवतां केइ अरिबाण झाले ॥
केइ असि छिन्न करिकुंभ मुगताफले ब्रह्मरथविहग मुख ग्रास घाले ॥ चंग० ॥ ११॥

प्रकाशक–श्रावक भीमशी माणक
नागीआ बील्डींग, पायधुनी, मुंबई

युद्ध

श्री न्यु लक्ष्मी प्रेस माटुंगा मुंबई २

मद्यरस सद्य अनवद्य कविपद्यन्नर, बंदिजन विरुदथी अधिक रसिया ॥
खोज अरिफोजनी मोज धरी नवि [1]करे, चमकन्नर धमकदइ मांहि धसीया चंग १२

अर्थ—हवे ते सैन्यमां केवा केवा प्रकारनी कलाओवाला सुन्नटो ठे? ते कहे ठे. केटलाएक सुन्नट तो जेम खड्गना प्रहारे करी शिर ठेदाय, तेम (शरे के०) अर्धचंद्रादिक बाणे करीने (अरि तणां शिर के०) शत्रुसुन्नटनां मस्तकने ठेदे ठे, एवी कलावाला ठे. वळी केटलाएक सुन्नट तो युद्धमां चारे तरफनजर राखता (आरि के०) शत्रुनां आवतां बाणने वचमांथीज झाली राखे ठे, तथा केटलाएक पोता उपर आवतां बाणने वचमांथीज ठेदी नाखे ठे, पण आगल वधवा देता नथी, पोताना अंग उपर आववा देता नथी, एवा लघुलाघवी कलावान् सुन्नटो ठे, ते जाणीए युद्धमां रमतज करी रह्या होय नहीं! हवे सुन्नटोनुं नुजबल कहे ठे. केटलाक सुन्नट (असि के०) तरवार तेना एकज घाए करी (करिकुंन्न के०) हाथीना कुंन्नस्थलने (निन्न के०) ठेदी नाखे ठे—विदारी नाखे ठे. त्यां न्नद्रक जातिना हाथीना कुंन्नस्थलमांहे जे मोतीनो राशि होय, ते तेमांथी वेराइ पडे ठे, ते मोतीनो ग्रहण करनार अहीं कोण होय? त्यां कवि संन्नावना करे ठे के, (ब्रह्मरथविहग के०) ब्रह्माना रथमां हंस पक्षी जोडेलां ठे, तेना मुखने विषे (ग्रास धाले के०) चण चुगावे ठे, माटेज सुन्नटो ते हाथीना कुंन्नस्थलने जाणे ठेदता होय नहीं? एम लागे ठे. एवा अबीक सुन्नट जे ठे, ते बले करी एक घाए हाथीना मस्तकने विदारी नाखे ॥ ११ ॥ हवे सुन्नटोनो रणरस वखाणे ठे. (सद्य के०) तत्काळनो उपन्यो जे (मद्यरस के०) मदिरानो रस एटले तत्काळनी उ-

---

१ शके.

पनी मदिरामां केफ घणो होय, ते पीतां वेंतज मन घूर्णित थई जाय, विगल दशाने पामी जाय, माटे तत्काळनो उपन्यो मदिरारस अने (अनवद्य के०) निर्दूषण एवा कविपद्य एटले गण प्रमुखना जाण, पिंगल तथा अलंकारना पाठी भरत सदृश जे कविओ, तेनां रचेलां दग्धाक्षरादि दोष रहित एवां पद्य जे कवित, सवैया, कुंडलिया प्रमुख तेनो (भर के०) समूह, तेणे करी वंदिजन जे भाट. चारणादिक, ते विरुदावली वंशावली बोली रह्या छे. ते सांभलीने शत्रुनी फोजनी खोज जे चिंता ते पोते मोज धरता न करे, एटले ए केटला छे ? अमे केटला छीए ? अथवा ए घणा छे ! एम रसिक एवा सुभटजन अधिक अभिमाने चड्या थका (अरिफोजनी के०) शत्रुनी फोजनी (खोज के०) रखे अमने ए मारी नाखे, एवी चिंता राख्या विना तेनी अवगणना करीने (मोज धरी के०) पोताना दिलनी आनंद खुश वखतीए करी (चमकभर के०) रोषने भरे एटले समूहे अकस्मात् एटले आगली सामी फोजवालाने गवेषणा नथी जे, ए थोडे परिवारे आवीने अमारी साथे वाधशे. तेवा अकस्माते (धमक दइ के०) धमक दइने शीघ्रपणे धमकामां गुलांट मारवानी पेठे अथवा सिंहनी पेरे पराक्रम धरीने शत्रुनी फोजमांहे (धसीया के०) पेठा एटले मांहोमांहे युद्ध करता थया, अर्थात एकाएक सामानी फोज सेलभेल करी दीधी ॥ १२ ॥

वाल विकराल करवाल हत सुभटशिर, वेग उछलित रवि राहु माने ॥
धूली धोरणी मिलित गगनगंगाकमल, कोटि अंतरित रथ रहत छाने॥चंग०॥ १३॥

अर्थ—हवे ए महायुद्ध थाय छे, एटले गजे गज, घोडे घोडा, रथे रथ अने पाले पाला, एम सरखे सरखां मांहोमांहे बे सैन्य युद्ध करतां कोइक खड्ग धारण करनारो सुभट ते

सामा खड्गधारी सुभटने कहेवा लाग्यो के, हुं तारा उपर आव्यो छुं, माटे खबर राखजे! एम कही लघुलाघवी कलाए दक्षिण करमां ग्रहण करेली (करवाल के०) तरवार, तेणे करी शत्रुना स्कंध उपर प्रहार कर्यो, तेणे करी (हत के०) हणायेलुं जे सुभटनुं मस्तक ते केवुं छे? तो के (वाल विकराल के०) वाळे करी विकराल एटले बिहामणुं देखाय छे, अर्थात् तेना मस्तकमां मोटा केशपाश छूटा थइ गएला छे एवुं छे. ते जे वारे छेदाणुं ते वारे ते सुभट शूरपणामां हतो, तेथी तामसी प्रकृतिना पर्याय तेना मस्तकमां रही गया छे, तेने योगे (वेग उछलित के०) वेगे करी उतावलथी उंचुं उछलवा लाग्युं. त्यां कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, संग्राम आकरो थाय छे, तेमां सुभट वाहनादिकना पादप्रहारथी रजनो समूह उडे छे, ते आकाश शुधी पहोंच्यो छे, तेणे करी आकाश छाइ गयुं छे, माटे सूर्य ढंकाइ गयेलो छे, तेथी देखवामां आवतो नथी, माटे एम लागे छे जे, ते सुभटनुं जे मस्तक उछ्युं ते केशना योगे करी श्याम देखाय छे, तेथी धड विनानुं एकलुं मस्तक देखीने "रवि राहु माने" (रवि के०) सूर्य तेणे तेने राहु करी मान्यो, तेथी पोताना शत्रुने अकस्मात् सामो आवतो देखी सूर्ये जय पामीने जाण्युं जे, राहु मुजने ग्रसवा आव्यो छे, तेथी पोताना रथ सहित त्यांथी नासीने धूळनी जे धोरणी एटले समूह तेने मलवे करी गगनगंगा जे आकाशगंगा तेनां कमलो धूळे करी ढंकाइ गयां छे, ते स्थानक देखीने (कोटि अंतरित रथ रहत छाने के०) ते गगनगंगानां कमलनां कोतरमां आवी सूर्यनो रथ छानो रही गयो, अथवा क्रोडोगमे कमल धूळनां योगथी एकठां थयां छे. तेमांहे जाणीए सूर्यनो रथ छानो रह्यो छे. अर्थात् संग्रामने योगे जे धूळ उडी छे, तेने योगे सूर्य आच्छादित थयो छे, ते देखातो नथी, माटे कविए उक्ति करी छे ॥ १३ ॥

पनी मदिरामां केफ घणो होय, ते पीनां वेतज मन घूर्णित थई जाय, विगल दशाने पामी जाय, माटे तत्काळनो उपन्यो मदिरारस अने (अनवद्य के०) निर्दूषण एवा कविपद्य एटले गण प्रमुखना जाण, पिंगल तथा अलंकारना पाठी जगत सदृश जे कविओ. तेनां रचेलां दग्धाक्षरादि दोष रहित एवां पद्य जे कवित. सवैया, कुंडलिया प्रमुख तेनो (नर के०) समूह, तेणे करी वंदिजन जे भाट. चारणादिक. ते बिरुदावली वंशावली बोली रह्या छे. ते सांभळीने शत्रुनी फोजनी खोज जे चिंता ते पोते मोज धरता न करे. एटले ए केटला छे ? अमे केटला छीए ? अथवा ए घणा छे ! एम रसिक एवा सुभटजन अधिक अभिमाने चड्या थका (अरिफोजनी के०) शत्रुनी फोजनी (खोज के०) रखे अमने ए मारी नाखे, एवी चिंता राख्या विना तेनी अवगणना करीने (मोज धरी के०) पोताना दिलनी आनंद खुश वखतीए करी (चमकंत नर के०) शोभने नरे एटले समूहे अकस्मात् एटले आगली सामी फोजवाळाने गवेषणा नथी जे, ए थोडे परिवारे आवीने अमारी साथे बाधशे. तेवा अकस्माते (धमक दइ के०) धमक दइने शीघ्रपणे धमकामां गुलांट मारवानी पेठे अथवा सिंहनी पेरे पराक्रम धरीने शत्रुनी फोजमांहे (धसीया के०) पेठा एटले मांहोमांहे युद्ध करता थया, अर्थात एकाएक सामानी फोज सन्मुख करी दीधी ॥ १२ ॥

वाल विकराल करवाल हत सुभटशिर, वेग उछलित रवि राहु माने ॥
धूली धोरणी मिलित गगनगंगाकमल, कोटि अनगिन रथ रहत छाने॥चंग०॥ १३ ॥

अर्थ—हवे ए महायुद्ध थाय छे, एटले गज गज, घोडे घोडा, रथे रथ अने पाळे पाळा. एम सरखे सरखां मांहोमांहे वे सैन्य युद्ध करतां कोइक खड्ग धारण करनारो सुभट ते

भूरि रणतुर पूरे गयण गमगमे, रथ सबल शूर चकचूर भांजे ॥

वीर हक्काय गय हय पुले चिहुं दिशे, जे हुवे शूर तस कोण गांजे ॥ चंग० ॥ १५ ॥

अर्थ—हवे सुभटोनुं शूरपणुं वखाणे छे. त्यां संग्राममां (भूरि के०) घणां एवां (रणतूर के०) संग्रामनां वाजित्र जे नगारां, शरणांइ, ढोल अने रणशिंगां प्रमुख तेना शब्दने (पूरे के०) समूहे करीने (गयण के०) आकाश ते (गमगडे के०) गर्जारव करी रह्युं छे. (सबल शुर के०) बले करी सहित एवा शूरवीर सुभटो ते सामा शत्रुना जे रथ तेने एक मुष्टिना प्रहारे करी (चकचूर भांजे के०) भांगीने चकचूर करी नाखे छे. एवुं बल फेरवता तथा मनमां सिंहथी पण अधिक बलनुं अभिमान धरता थका युद्ध करे छे. वळी (वीर हक्काय के०) वीर हकारथा थका एटले वीर वीरने हाक मारता थका अर्थात् एक शूरवीर छे, ते बीजा शूरवीरने सिंहनादे करी हकारे छे, पोताना समोवडीयाने मोटा शब्दे करी कहे छे के, मारी सामो आव, एम बोलावे छे. एवो प्रचंड शब्द सांभळीने (गय हय पुले चिहुं दिशे के०) घोडा अने हाथी चारे दिशाए बीक पामता थका नाठा जाय छे. हवे एवा बलिष्ठ योद्धा संग्राम करे, पण कोइ पाछा पग देता नथी. जे माटे शास्त्रमां कह्युं छे के, (जे हवे शूर के०) जे शूरवीर थइ मरण अंगीकार करीने संग्राममां प्रवेश करे (तस कोण गांजे के०) तेने कोण गंजावी शके ? एटले जे मरणनो भय राखतो होय, ते तो गंजाय, परंतु जेना चित्तनी स्थिरता निश्चल छे, तेनी उपर गमे तेटली शत्रुनां शस्त्रनी श्रेणी पडे, तोपण तेथी ते गंजाइने भागी जाय नहीं ॥ १५ ॥

तेह खीणमां हुइ रणमही घोरतर, रुधिर कर्दम भरी अंतपुरी ॥

केइ नट नार परि सीस परिहार करी. रणरसिक अधिक जुझे कबंध ॥
पूर्ण संकेत हितदेत जय जय रवे, नृत्य मनु करत संगीतबन्दे ॥ चंग० ॥ १४ ॥

अर्थ—वळी सुभटनी श्रेणीमांहि जुझता थका केटक सुभटनां मस्तको छेदाइ गयां छे. ते वारे ते सुभटोनां एकलां धडज मात्र युद्ध करे छे, तेनी उपर कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, (केइ नट के०) कोइक सुभटे युद्ध करतां करतां विचार्युं जे, पोतानी पासे नार होय, तो खुल्ले मने युद्ध न थाय एवुं मनमां धारीने (नार परि सीस परिहार करी के०) पोताना मस्तकने नारनी परे जाणीने तेने वेगळुं मेल्युं छे. कारण के हळवुं थवाथी युद्ध १अवल रीते थाय. माटे मस्तकनो परिहार करी पछी (रणरसिक के०) रणने विषे रसिक थयो थको (कबंध के०) मस्तक विनाना धडे करीने (अधिक जुझे के०) घणो घणो जुझे छे. हवे ते धड जे छे, ते हाथमां खडग लइ जुझे छे, तेनी उत्प्रेक्षा करे छे. ते एवी रीते के, जाणीए ते सुभटो युद्ध करवाने सावधान थया हता. ते वारे एवो कांइ संकेत करयो हतो जे, शत्रुने जीतशो, अथवा पोताना जीवनो छेद करशो, अथवा लाखोगमे माणसोनो संहार करशो. ते (पूर्ण संकेत के०) संकेत पूर्ण थयो जाणीने तेना (हित-देत के०) हितना कारण थकी (जय जय रवे के०) जय जय शब्द करी धड जुझे छे. हवे धड जुझे छे, त्यां कवि कहे छे के, हुं एम मानुं छुं जे, ए धड जुझतुं नथी, परंतु संग्राम करी पोते जय-पण पाम्युं, तेने अर्थे जय जय रव करी (नृत्य मनु करत संगीतबन्दे के०) जाणीए हर्षभरे संगीतबद्ध नाटकज करतुं होय ? ॥ १४ ॥

---

१ सारी

पोताना सुभटोने देखीने अजितसेन राजा पोते स्वारी करी युद्ध करवा सावधान थइने तेमने उठवे एटले पाछा युद्ध करवा सावधान करे–हिम्मत आपे जे, भागो मां; हवे हुं आगेवान थाउं बुं, तमे कशी वाते चिंता करो नहीं, हमणां शत्रुना सैन्यने दशे दिशाए नसाडी देशुं. एवी रीते भागतां थकां तमारी अने अमारी आबरु केम रहेशे? माटे हे सुभटो! (नाम मुज राखजो के०) मारे नाम राखवुं छे, तेथी तमारुं पण नाम रहेशे जे, फलाणा सुभट हता, तेणे पोताना स्वामीनी आवी जीत करी देखाडी, ते माटे तमे तमारुं फरीथी जोर देखाडो. (विमल सुभट कुल के०) हे निर्मल कुलना उपन्या सुभटो! तमे क्षत्रीना (तेज ताजा के०) तेजे करी ताजा (हो के०) थाउ, पाछा पग म भरो, एम सुभटोने कही सन्नद्धबद्ध करी फरी लश्करने तैयार करया ॥ १७ ॥

तेह इम बुझतो सैन्य सजी जुझतो, वींटीयो झत्ति सय सात राणे ॥
तेवदे नृपति! अभिमान त्यजी हजीय तुं, प्रणमी श्रीपाल हित एह जाणे चंग० १८
मानधन जास माने न ते हितवचन, तेहशुं जूझतो नविय थाके ॥
बांधीयो पाडी करी तेह सत यस भटे, हुउ श्रीपालजश प्रगट वाके॥चंग०॥ १९॥

अर्थ––(तेह के०) ते अजितसेन राजा पोताना सुभटने (इम बुझतो के०) एवी रीते जणावतो थको सज थइ श्रीपालना सैन्य साथे जुझतो थको सैन्यने विलोकवा लाग्यो, ते जोइ सातसें राणा लश्कर आव्या. तेनी सामे तेओए युद्ध करतां तेना सुभटोने दूर करी (झत्ति के०) झटिति–तत्काळ अजितसेन राजाने चारे तरफ घेरो करी वींटी लीधो, अने पछी ते राणा कहेवा लाग्या के, हे नृपति! हजी सुधी तारुं कांइ गयुं नथी, माटे तुं अभिमान छांड, अहंकार राखजो

प्रीती हुइ पूर्ण प्रेत व्यंतरतणा देवने, सुभटने होंश नवि रही अधूरी ॥चंग०॥ १८॥

अर्थ—एम संग्राम करतां थकां (तेह के०) ते (रणमही के०) संग्राम करवानी भूमिका (खिणमां के०) क्षणवारमां (घोरतर के०) अत्यंत बीहामणी एटले महाभयंकर थइ रही. त्यां जे सुभटो तथा हाथी अने अश्व प्रमुख मरण पाम्या, तेना (रुधिर कर्दम भरी के०) रुधिरना कादवे करीने भराणी थकी साक्षात् जाणीए (अंतपुरी के०) यम राजानी पुरीज होय नहीं ? एवी थइ, एटले ते दिवसे अगणित सुभट प्रमुख यमने घेर पहोंच्या. लोकमां एवी कहेवत छे के. यमने कोइ दिवसे तृप्ति थती नथी, पण जाणीए तोए जे, ते दिवसे तो ते तृप्त थयो हशे ! वळी युद्ध जोवाना अभिलाषी जे व्यंतर निकायना देवता, ते पण अनेक सुभटो मरण पाम्या देखीने प्रेमे करी सहित प्रीतिवंत थया. एटले हर्षित संतुष्ट थया, अने वेहु दळवाळा सुभटोए पण प्रथम संग्रामनी आदमां जे विचार्युं हतुं के, राजानी भूमि भोइए तोए, तेने माटे मारामां आवी युद्धनी कळा छे. ते हुं लडाइमां करी देखाडीश. ते ते प्रमाणे ते ते सुभटोए तेवी तेवी कळाए करी युद्ध कर्युं, तेथी त्यां कोइ पण सुभटने लडाइ करवानी होंश अधूरी रही नहीं ॥ १८ ॥

देखी श्रीपाल भट भांजीयुं सैन्य निज, उठीयो तव अजितसेन राजा ॥

नाम मुज राखवो जोर करी दाखवो हो सुभट विमल कुल तेज ताजा ॥ चंग० ॥ १९॥

अर्थ—एम मांहोमांहे युद्ध थतां पोताना सैन्यने श्रीपालना सुभटे (भांजीयुं के०) न-साड्युं. एवुं देखीने एटले महाबलिष्ट पराक्रमी एवा श्रीपालना सुभटे शस्त्र करी घणा हत प्रहत कर्या, तेथी कायर थयेला, निर्बळ थयेला, मरणथी बीक पामता, पाछा पग देता, नासता एवा

गंल आणी मूक्यो त्यां ते विलखो थयो थको नीची दृष्टि करी रह्यो. एवो तेने देखीने श्रीपाल राजाने तत्काळ दया आवी, ने वळी विचार्युं जे, आ मारो काको छे, ते मारी आगल बांध्यो पड्यो रहे, ते उचित कहेवाय नहीं, माटे एने छोडी मूकवो उचित छे. एम चिंतवीने तेने तरतज छोडाव्यो, अने श्रीपाल कहेवा लाग्यो के, हे तातजी ! तमे तमारी पोतानी जे भूमि छे, तेने सुखे भोगवो, अने लगार मात्र तमारा चित्तमां खेद करशो मां. एवी रीते श्रीपाल राजाए अजितसेन राजाने मधुर एटले मीठी वाणीए कह्युं ॥ २० ॥ ए चोथा खंडने विषे भली एवी चोथी ढाल पूरी थइ. ए संपूर्ण कडखानी देशी छे. जे प्राणी ए नव पदनो रुडो यश गाय, अथवा श्रीयशोविजय गणि कहे छे के, ए नव पदने जे रुडी रीते गाय, ते प्राणी (शुद्धलेशी के०) विशुद्ध निर्मल लेश्यानो धणी थइने सर्व ऋद्धि पामे ॥ २१ ॥

॥ दोहा ॥

अजितसेन चिंते कर्युं, अविमास्युं में काज ॥
वचन न मान्युं दूतनुं, तो न रही निज लाज ॥ १ ॥
आप शक्ति जाणे नहीं, करे सबलशुं जुद्ध ॥
सुहित वचन माने नहीं, आपे पडे अबुद्ध ॥ २ ॥
किहां? वृद्धपणे हुं सदा, परद्रोह करतो पाव ॥
किहां? बालपण ए सदा, परउपकार स्वभाव ॥ ३ ॥
गोत्रद्रोहे कीरति नहीं, राजद्रोहे नवि नीति ॥

युक्त नथी, पूर्वे पण अहंकारथी घणा राजाउनां राज्य गयां छे, माटे अमारुं वचन मानी आवीने श्रीपाल राजानां चरणकमल प्रत्ये प्रणाम कर. (एह के०) ए श्रीपाल राजा केवो छे ? तो के (हित जाणे के०) हितनो जाण छे, माटे प्रणमीश, तो तारा गुन्हा सर्व बक्षीश करशे ॥ १० ॥ एवां वचन राणाओए कह्यां, पण अजितसेनना चित्तमां नरमाश आवी नहीं, केमके (जास के०) जेने (मानधन के०) अहंकाररुप धन छे, ते पोताना हितनां वचन माने नहीं. तेम अजितसेन पण ते राणाओनां वचननी अवगणना करतो अभिमाने पूरित थको मनमां विशेष क्रोध धरतो (तेहशुं के०) ते सातसें राणाओनी साथे युद्ध करतो कोइ रीते थाकतो नथी. मनमां विचारे छे जे, मारा सुभटो बलहीन थया, तो शुं थयुं ! पण मारुं बल तो क्यांय गयुं नथी, एम धारी युद्ध करे छे. ते युद्ध करतां ते राणाओए हाथीनी सुंढ झाली दंतूशल उपर पग दइ अजितसेननो पग झाली हाथीना होदा उपरथी पाड्यो करीने मुसके टाट बांधी लीधो. ते वारे श्रीपाल राजानो यश (प्रगट वाके के०) प्रगट शब्दे थयो श्रीपाल राजा जीत्यो. सैन्यमां श्रीपालनी दुहाइ फरी जे हवे युद्ध करशो नहीं. ते वारे अजितसेननी सेना पण विलखी थइ ॥ १९ ॥

पाय श्रीपालने आणीयो तेह नृप, तेणे छोडावीयो उचित जाणी ॥
भूमिसुख भोगवो तात ! मत खेद करो, वदत श्रीपाल इम मधुर वाणी ॥ चंग० ॥ २० ॥
खंड चोथे हुइ ढाल चोथी भली, पूर्ण कलखातणी एह देशी ॥
जेह गावे सुजश एम नव पदतणां, ते लहे ऋद्धि सवि शुभलेशी ॥ चंग० ॥ २१ ॥

अर्थ—पछी ते बांधेला अजितसेन राजाने लइने राणाओए श्रीपाल राजाना पग आ-

ते कुलघर गुणगणतणुं, ते टाळे सवि दंद ॥ ७ ॥
ते आकर्षण सिद्धिनुं, भवनिःकर्षण तेह ॥
ते कषायगिरिभेदपवि, नोकषाय दवमेह ॥ ८ ॥

अर्थ—जे कोइ पण भलो माणस न करे, तेवुं निष्ठुर एटले हीणुं पाप में अजाणमूर्ख छते कठोर परिणामे दुर्ध्याने करी कर्युं, ते माटे एवां बहु पापनो करनारो जे हुं, तेने नरकनी गति विना बीजुं क्यांय रहेवानुं ठेकाणुं नथी ॥ ५ ॥ एवा मारा सरखा घणां पाप करनारने पण उद्धरवाने हाथ दीए छे, एवी पण एक श्रीजिनराजनी उपदेशेली शुद्ध निर्मळ प्रव्रज्या एटले चारित्र, तेज एक समर्थ छे. के जेथी नरके जवानु बंध थाय छे ॥ ६ ॥ ते चारित्र केवुं छे? तो के दुःखरुप वल्लीना वनने नाश करवा माटे (दहन के) अग्नि समान छे, वळी ते चारित्र (शिव के०) निरुपद्रव स्थानक जे मोक्ष, तेना सुखरुप वृक्षना (कंद के०) मूळ समान छे, गुणना गण जे समूह, तेने रहेवानुं कुळघर छे, वळी ते चारित्र सर्व जगत्त्रयनां दंद एटले आपदानुं टाळणहार छे ॥ ७ ॥ वळी ते चारित्र सिद्धनुं आकर्षण छे एटले सिद्धपदने खेंचे छे, कारण के चारित्रीयो सातमे आठमे गुणठाणे रह्यो थको विशुद्ध, विशुद्धतर, विशुद्धतम एवा आत्माना अध्यवसायने योगे बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तानी कर्मप्रकृति छेदीने नवमे गुणठाणे क्षपकश्रेणी मांडी घनघाती चार कर्म क्षय करी तेरमे गुणठाणे केवलज्ञान पामी सिद्धि वरे, तेमां कोइ चारित्रीयो अंतर्मुहूर्त्तमां मोक्षे जाय, कोइ आयुःकर्मनी यावत्प्रमाण पूर्त्ति करी मोक्षे जाय, माटे चारित्र ते सिद्धनुं आकर्षण छे, वळी तेज चारित्र भव जे संसार तेने निःकर्षण एटले दूर करनार छे, वळी ते चारित्र क्रोध, मान,

बालद्रोह सद्गति नहीं, ए त्रणे मुज भीति ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन राजा चिंतवे छे के, में अविमास्युं एटले अणविचार्युं कारज करयुं. प्रथमथीज दूतनुं वचन मान्युं नहीं, तो मारी लाज रही नहीं ॥ १ ॥ जे प्राणी पोतानी शक्ति जाणतो नथी, अने बलवंत साथे युद्ध मांडे छे, अने सुहितवचन ते रुडुं हितनुं वचन अथवा भला हितचिंतक वडेरा पुरुषोनुं वचन माने नहीं, ते अबुझ प्राणी पोते पाछो पडे ॥ २ ॥ जुओ के क्यां तो हुं वृद्धपणे सदा सर्वदा परद्रोहरुप पापनो करनारो? अने क्यां ए श्रीपाल के जे बालपणाथीज सदा सर्वदा परउपकारनो स्वभाव राखे छे? माटे मारा वृद्धपणाने धिक्कार छे! अने धन्य छे ए श्रीपालना बालपणाने! के जे हजी लगण पण मने कहे छे के, हे पिताजी! भूमिसुख भोगवो, अने खेद म करो ॥ ३ ॥ वळी शास्त्रमां कह्युं छे के, जे गोत्रद्रोह करे, तेनी कीर्त्ति न होय, अने जे राजद्रोह करे, तेणे न्याय उल्लंघ्यो, माटे ए नीति नही, तथा बालद्रोह करवाथी सद्गति पामे नहीं, माठी गतिए जाय, ए त्रणे अकार्य करयां छे, तेनी मुजने (भीति के०) बीक छे ॥४ ॥

को न करे ते में कर्युं, पातक निठुर निजाण ॥
नहीं बीजुं बहुपापनें, नरक विना मुज ठाण ॥ ५ ॥
एवा पण बहु पापने, उद्धरवा दीए हत्थ ॥
प्रव्रज्जा जिनराजनी, छे इक शुद्ध समत्थ ॥ ६ ॥
ते दुःखवल्लीवनदहन, ते शिवसुखतरुकंद ॥

गयो. ते वारे उपशम समकितादिक उत्तम भावनो पोष थयो, एटले उपशम समकिते औपशमिक भाव थाय, अने क्षयोपशम समकिते क्षायोपशमिक भाव थाय, तथा क्षायिक समकिते क्षायिक भाव थाय. ए त्रण समकितमांहेलुं जे समकित उपजे, ते भावनो पोष थाय. ते अहीं अजितसेन राजाने अंतर्गत भावनो पोष थयो, तेथी वैराग्यवंत थयो ॥ ए ॥ एम अजितसेनने संसारने अनित्य भावे चिंतवन करतां घणी पापनी स्थितिओ भेदाणी. ते वारे कन्नें (विवर के०) मार्ग दीधो, एटले आकरां कर्म हतां, ते शिथिल थयां, अनादि मिथ्यात्व मटयुं ,ते वारे आत्माना अध्यवसाय जे पूर्वे क्यारे एवा न थया हता. ते थया, तेथी समकितनी रोधक अशुभ कर्मप्रकृति बंधथी टली, चोथुं अविरति सम्यग्दृष्टि गुणठाणुं पाम्या. ते समकित पामते जातिस्मरणज्ञान उपन्युं, तेने योगे पोतानो पाछलो भव दीठो, ते पाछलो भव देखतांज वळी भवभय विशेष उत्पन्यो, ते वारे वळी आत्माना विशुद्ध अध्यवसायने बलवत्तरपणे अप्रत्याख्यानी कषायनी चोकडीनो बंध गये थके छठुं गुणठाणुं आव्युं, ते वारे अजितसेन राजाए (रंगे के०) हर्षे करी चरित्र लीधुं, अने छठा सातमा गुणठाणाना अधिकारी थया ॥ १० ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ थारे माथे पचरगी पाग, सोनारो छोगलो ॥ मारुजी ॥ ए देशी ॥

हुउ चारित्र जुत्तो समिति ने गुत्तो ॥
विश्वनो तारुजी, श्रीपाल ते देखी सुगुण गवेषी मोहीयो ॥ वारुजी ॥
प्रणमे परिवार भक्ति उदारे ॥ विश्वनो० ॥

माया अने लोजरुप कषायना जे (गिरि के) पर्वत ठे, तेनुं ज्ञेदन करवाने (पवि के) वज्र समान ठे, तेमज वळी ते चारित्र हास्यादिक नव नोकषायरुप (दव के) दावानल, तेने उपशमाववाने (मेह के) मेघ समान ठे ॥ ७ ॥

प्रव्रज्या गुण इम ग्रहे, देखे ज्ञवजलदोष ॥
मोहमहामद मिट गयो. हुउं ज्ञावनो पोष ॥ ए ॥
ज्ञेदाणी बहु पापथिति, कर्मे विवरज दीध ॥
पूरव ज्ञव तस सांज्ञस्यो, रंगे चारित्र लीध ॥ १० ॥

अर्थ—एम ते अजितसेन राजा प्रव्रज्याना गुण ग्रहण करे ठे, एटले चारित्र ए प्रकारना गुणनुं कर्त्ता ठे, ते विचार करतां करतां ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररुप गुण ग्रहण करतो केवल ज्ञवजल जे संसारसमुद्र, तेनो जे दोष तेने देखे ठे, कारण के जेमां गुण होय, तो तेना गुणनीज गवेषणा थाय ठे, पण तेनी दृष्टिए अवगुण जोवामां आवे नहीं, तेम चारित्रमां गुणज ठे, माटे गुण दीठा, तेना गुण ग्रहण कस्या, तेथी विचास्युं जे, आत्मा ज्यां लगण चारित्र सहित थयो नथी, त्यां लगण संसारविटंबना ठे, ए आत्मानो दोष ठे, तेनेज देखे ठे, अने चिंतवन करे ठे जे, आत्माने अनादि मोह ठे, ते संसारमां ज्ञमाडे ठे, ज्यांसुधी समकितमोहनी, मिश्रमोहनी अने मिथ्यात्वमोहनी तथा अनंतानुबंधी कषायनी चोकडी, ए सात प्रकृतिनो क्षयोपशम नथी थयो, त्यांसुधी ते आत्मा मिथ्यात्व गुणठाणे ठे. एवी रीते ए अजितसेनने चारित्र गुण ग्रहवे करी सात प्रकृतिनो उपशम थाते क्षायिक परिणाम वर्त्तवाना ज्ञावथकी मोहरुप महामद जे हतो, ते मटी

गयो. ते वारे उपशम समकितादिक उत्तम भावनो पोष थयो, एटले उपशम समकिते औपशमिक भाव थाय, अने क्षयोपशम समकिते क्षायोपशमिक भाव थाय, तथा क्षायिक समकिते क्षायिक भाव थाय. ए त्रण समकितमांहेलुं जे समकित उपजे, ते भावनो पोष थाय. ते अहीं अजितसेन राजाने अंतर्गत भावनो पोष थयो, तेथी वैराग्यवंत थयो ॥ ए ॥ एम अजितसेनने संसारने अनित्य भावे चिंतवन करतां घणी पापनी स्थितिओ भेदाणी. ते वारे कर्मे (विवर के०) मार्ग दीधो, एटले आकरां कर्म हतां, ते शिथिल थयां, अनादि मिथ्यात्व मटयुं, ते वारे आत्माना अध्यवसाय जे पूर्वे क्यारे एवा न थया हता. ते थया, तेथी समकितनी रोधक अशुभ कर्मप्रकृति बंधथी टली, चोथुं अविरति सम्यग्दृष्टि गुणठाणुं पाम्या. ते समकित पामते जातिस्मरणज्ञान उपन्युं, तेने योगे पोतानो पाछलो भव दीठो, ते पाछलो भव देखतांज वळी भवभय विशेष उत्पन्यो, ते वारे वळी आत्माना विशुद्ध अध्यवसायने बलवत्तरपणे अप्रत्याख्यानी कषायनी चोकडीनो बंध गये थके छठुं गुणठाणुं आव्युं, ते वारे अजितसेन राजाए (रंगे के०) हर्षे करी चरित्र लीधुं, अने छठा सातमा गुणठाणाना अधिकारी थया ॥ १० ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ थारे माथे पचरंगी पाग, सोनारो छोगलो ॥ मारुजी ॥ ए देशी ॥

हुउं चारित्र जुत्तो समिति ने गुत्तो ॥
विश्वनो तारुजी, श्रीपाल ते देखी सुगुण गवेषी मोहीयो ॥ वारुजी ॥
प्रणमे परिवार भक्ति उदारे ॥ विश्वनो० ॥

कहे तुज गुण थुणीए पातक हणीए आपणां ॥ वारुजी ॥ १ ॥

अर्थ—हवे पांच समिति अने त्रण गुप्ति एवं आठ प्रवचन माता, तेणे करी (जुत्तो के०) युक्त चारित्रवाळा. (विश्व के०) जगत्त्रयने तारवा समर्थ एवा सर्व सावद्य योग व्यापारथी विमुक्त थयेला अजितसेन राजर्षिने देखीने जला गुणोनी गवेषणानो करनारो एवो श्रीपाल राजा तेमनी उपर मोह्यो थको पोताना परिवार सहित पांच अभिगम साचवीने ते मुनिना चरणरजे भालस्थल लगाडीने (प्रणमे के०) प्रणाम करे छे, उदार भक्तिए करीने स्तवना करे छे, ने कहे छे के, हे प्रभु ! तमारा साधुपणाना गुणने (थुणीए के०) स्तवीने पातक हणीए, एटले अमारां भवोभवनां संचेलां जे पाप, तेने हणीए एटले दूर करीए ॥ १ ॥

उपशमअसिधारे क्रोधने मारे ॥वि०॥ तुं मद्दववज्रे मदगिरि भज्जे मोटका ॥वा०॥
मायाविषवेली मूल उखेडी ॥वि०॥ तें अज्जवकीले सहज सलीले सामटी ॥वा०॥२॥
मूर्च्छाजल भरीयो गहन गुहरियो ॥वि०॥ तें तरीयो दरियो मुत्तितरीशुं लोभनो ॥वा॥
ए चार कषाया भवतरुपाया ॥वि०॥ बहु भेदे खेदे सहित निकंदी तुं जयो ॥वा०॥३॥

अर्थ—हवे श्रीपाल स्तवना करे छे के, हे मुनीश्वर ! राग द्वेष ए बेने एकराणे आणवा तेने उपशम गुण कहीए, ते उपशमरूप (असिधारे के०) तरवारनी धाराए करीने क्रोधरूप शत्रुने तमे मार्यो, माटे तमे क्रोध रहित थया छो, तेथी शमतामय छो, वळी मानत्यागेन मार्दवम् एटले मानवे जावे करीने मार्दव गुण उपजे छे, ते मार्दव जे कोमलता तद्रुप वज्र एटले सर्व शस्त्रोमां उत्तम एवुं इंद्रनुं आयुध ते अत्यंत आकरुं छे, तेणे करीने (मदगिरि भज्जे मोटका के०) मोटा

एवा जे मदरुप पर्वत, तेनां जे आठ शिखर छे, ते ज्यांसुधी आमां आवे, त्यांसुधी स्तब्धपणे कोइ पण विनय विवेक न आवे, तेने तमे नज्जे एटले नांजी नाख्या, माटे तमे अहंकार रहित थया छो. वळी (मायाविषवेली के०) माया जे कपट तेहीज विषवेली. ते केवी छे ? तो के साधुपणामां तप प्रमुखने पण स्त्रीवेदनी देवावाली छे, एवी दुःखदायी जाणीने तेने तमे (अज्जवकीले के०) मायाना त्यागथी आर्जव जे सरलता तद्रुप खीलाए करीने (सहज सलीले के०) सहजे महेनत विना लीलाए करी सहित (सामटी के०) एकठी करीने जड मूलथी उखेडीने नाखी दीधी एवा छो ॥ २ ॥ वळी परिग्रहनी उपर वांछा जे इच्छा तेने मूर्च्छा कहीए. ते मूर्च्छारुप जले करीने नरयो, अने (गहन के०) उंडो (गुहरियो के०) जेनो पार पामीए नहीं, एटले कषायवंत सामान्य पुरुष तेनो पार पामी शके नहीं, ते अनव्यने अनादि अनंत छे, अने नव्यने अनादि सांत छे. एवो (लोजनो के०) लोन कषायनो (दरियो के०) समुद्र, ते मूर्च्छारुप पाणीए नरेलो छे, तेने (तें के०) तमे (मुत्तितरीशुं के०) मुक्ति जे निर्लोनतारुप गुण तद्रुप तरी एटले वहाण कहीए, तेणे करीने (तरीयो के०) तस्यो, एटले तरीने पार पाम्या, एतावता तमे निर्लोनी थया छो. ए उक्त, क्रोध, मान, माया अने लोन मली चार कषाय जे छे, ते केवा छे ? तो के चार गतिने विषे जे संसरवुं, तेने संसार कहीए. तेज (कष के०) संसार तेनो छे (आय के०) लान जेने विषे, तेने कषाय कहीए, माटे ए चार कषाय ते (नव के०) संसार तद्रुप (तरु के०) वृक्ष एटले संसाररुप वृक्ष तेना पाया छे, केमके ज्यांसुधी ए कषाय छे. त्यांसुधी ए संसार छे, नवतरुना पाया छे, ते चार कषायना अनंतानु बधी आदिक घणा नेदो छे, अने घणा खेदना देनारा छे, ते खेदादिक दोष सहित चारे कषायने (निकंदी के०) निकंदन करी नाख्या, माटे (तुं जयो के०) तमे जयवंता वर्त्तो. अर्थात् कषायने कंद जे मूल ते सहित काढवाने तमे समर्थ थया छो ॥ ३ ॥

कंदर्पे दर्पे सवि सुर जीत्या ॥ वि० ॥

ते तें इक धक्के विक्रम [1]पक्के मोमीयो ॥ वा० ॥

हरिनादे नाजे गज नवि गाजे ॥ वि० ॥

अष्टापद आगल ते पण बागल सारिखो ॥ वा० ॥ ४ ।

अर्थ—वळी हे स्वामिन्! तमे केवा छो? तो के सर्व जगतमां सुर असुरादिकमां पण कंदर्प महाबलवान् छे. जे कंदर्पे पोताना बलने (दर्पे के०) अहंकार जे उन्माद तेणे करीने इंद्र चंद्र, नागेंद्र, हरि, हर, ब्रह्मादिक (सवि सुर जीत्या के०) सर्वे देवताने जीत्या छे, परंतु देवतामांहे कोइए कंदर्पने जीत्यो नथी, अर्थात् सर्व स्वानुकूल चेष्टावंत कीधा, एवो सर्वोत्तम बलिष्ट जे कंदर्प, तेने तमे तमारा (विक्रम पक्के के०) पंमितवीर्योल्लासरुप परिपक्व बल पराक्रम स्वरुपाभिरमणरुप ध्यानना एक धक्काए मरमी नाख्यो—हेलामां मोमी नाख्यो, अर्थात् अध्यात्ममार्गीने काम जीतवो दुर्लभ नथी. अथवा तमारा पराक्रमने परिपाकपणे एटले चोथा व्रतना नवकोटि पच्चरकाणने करवे करीने (तें इक धक्के के०) तमे एक धक्कामांज एटले घणा काळ अभ्यास करवो न पड्यो, मात्र एक धक्कामांज ते कंदर्पने मोमी नाख्यो,—दूर करी नाख्यो. हवे ए उक्त अर्थ दृष्टांते करीने दृढ करे छे. सर्व तिर्यंचोमांहे सिंह बलिष्ठ छे, केमके जो पण मद सहित गर्जारव करता एवा सहस्र-गमे हाथीओनी घटा मळेली होय, तोपण एक (हरिनादे के०) सिंहने नादे एटले शब्द करवे करीने ते गजनी श्रेणी गाजे नहीं एटले गर्जारव करी शके नहीं. सिंहनो शब्द सांभली सर्वे गजो दश दिशाने विषे नाशी जाय, पण कोइ उभो रहे नहीं. एवो बलिष्ट सिंह छे, ते पण अष्टापद

---

१ पक्वे.

नामे जनावरनि आगल (ढागल के०) बोकमा जेवो थइ जाय, अर्थात् सर्व जनावरोमां ढाग निर्बल कहेवाय छे, तेनी सरखो थई जाय, तेम हे मुनीश्वर ! ते कंदर्पे सर्वने जीत्या, पण कंदर्पने जीतनार ते तमेज एकला थया, माटे तमे निर्विषयी थया छो ॥ ४ ॥

रति अरति निवारी भय पण भारी ॥ वि० ॥
तें मन नवि धरीया तेहज मरीया तुजथी ॥ वा० ॥
तें तजीय दुगंछा शी तुज वंछा ॥ वि० ॥
तें पुग्गल अप्पा बिहुं परखे अप्पा लक्षणे ॥ वा० ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे रति आदिक नोकशाय जे छे, ए पण कषायनाज वधारनाराज छे, ते माटे हे स्वामिन् ! रति जे कोइ मान पूजादि सत्कार करे, ते वारे शाता वेदनी पडे ते, अने अरति ते अपमान, तिरस्कार, उपसर्गादिक उपजे, ते वारे अशाता वेदवी पडे ते, ए बे शाता अशातारुप जे रति अने अरति छे, तेने तमे नीवारी, अने वळी इहलोक भय, परलोक भय इत्यादिक सात जे भारे भय छे, ते पण हे मुनिश्वर ! तमे मनने विषे धरयाज नहीं, एटले ए सात भयने तो तमे गणतीमां गण्याज नहीं, परंतु तमारामांथी क्रोधादिक गये थके एमने तमारी पासे रहेवुं मुष्कर थइ पड्युं, तेथी तेज सर्व भय उलटा तमाराथी (मरीया के०) बीता थका पोतानो मेलेज दूर खसी गया, माटे तमे मोटा ऋषीश्वर छो. वळी हे स्वामिन् ! ज्यांसुधी चित्तमां शुभ अशुभ राग द्वेषनां जोर क्षीण थयां नथी, त्यांसुधी दुगंछा छे. परंतु ते तमारामां नथी, माटे ते दुगंछा पण तमे तजी, तो हवे शी तुज वंछा एटले कांइ पण वांछा तमारे रही नथी. वळी तमे (पुग्गल के०)

पुद्गल अने (अप्पा के०) आत्मा, एटले पूरण गलन स्वभाव छे जेनो, तेने पुद्गल कहीए, ते पुद्गल अनित्य अत एव विनाशी छे, अने आत्मा ते निश्चे अविनश्वर नित्य छे, ते बेउने पोतपोताना लक्षणने ओलखवे करी जूदा जूदा पक्षे करी बेउ पोतपोतामां भिन्न छे, एम करीस्थाप्या छे ॥५॥

परिसहनी फोजे तुं निज मोजे ॥ वि० ॥
नवि भागो लागो रण जिम नागो एकलो ॥ वा० ॥
उपसर्गने वर्गे तुं अपवर्गे ॥ वि० ॥
चालंतां नमीयो [1]तुं नवि पमीयो पाशमां ॥ वा० ॥ ६ ॥

अर्थ—वळी हे स्वामिन्! क्षुधा, पिपासा आदि बावीश परिसहनी फोज ते आव्ये थके तेमांथी तमे पोतानी मोजे संयममार्गे चाल्या गयां, परंतु परिसहना समूहथी बीक पामीने (नवि भागो के०) तमे पाछा भाग्या नहीं, लगारमात्र पण तेनो भय गण्यो नहीं. उलटा सामा संयममार्गमां लागी रह्या. ते क्या दृष्टांते? तो के (रण जिम नागो एकलो के०) नागो जे हाथी, ते जेम रणसंग्राममां एकलोज लाग्यो रहे, शस्त्रना घणा प्रहार पोतानी उपर पडे, तोपण रणमांथी पाछो ओसरे–खसे नहीं, तेम तमे पण पाछा भागता नथी, माटे ए आश्चर्य जाणवुं. वळी उपसर्गो बे प्रकारना छे. तेमां जे स्त्रीना हावभाव, विभ्रमविलासादिक विषयप्रार्थना प्रमुखे करीने थाय ते अनुलोम उपसर्ग कहीए, अने अनेक प्रकारनां ताडन, तर्जनादिक करीने जे थाय, ते प्रतिलोम उपसर्ग कहीए. एवा जे उपसर्गनो वर्ग एटले समूह, ते हे मुनि! अपवर्ग जे मोक्ष तेना मार्ग भणी चालतां

1 भव.

थकां तमने नड्यो, परंतु तमे ते उपसर्गना पाशमां पड्या नहीं, एवी तमारी समर्थाइ छे, माटे धन्य छे तमने ! हे स्वामिन् ! तमे मोक्षसुखना अभिलाषी छो, अने तमे संसारने दुःखमय जाण्यो छे ॥६॥

दोय चोर उठंता विषम व्रजंता ॥ वि० ॥
धीरजपविदंडे तेज प्रचंडे ताडीया ॥ वा० ॥
नइधारण तरतां पार उतरतां ॥ वि० ॥
नवि मारग लेखा विगत विशेषा देखीए ॥ वा० ॥ ७ ॥

अर्थ—वळी हे मुनि! तमने मोक्षमार्गे जातां थकां आत्माना अध्यवसाय शुभ प्रवर्त्ततां, ए मार्गे चालतां राग अने द्वेष ए बे चोर उठ्या. ए बे केवा छे? तो के चार कषायनां मूल छे, कारण के क्रोध अने मान ए बे द्वेषनां छे, तथा माया अने लोभ ए बे रागनां छे, ते राग द्वेषरुप बे चोर उठतां तेमणे विषम एटले परम आकरे भवपर्यटनरुप मार्गे (व्रजंता के०) लइ जवानुं मन करवा मांड्युं. तेमणे विचार्युं जे, ए जीव संसार मध्ये आपणा टोळामांहेथी जतो रहे छे, माटे तेने लेवा ते चोर उठ्या, परंतु तमारी कोइ आत्मपरिणामनी निर्मल धारारुप धीरज जे धैर्य, तद्रूप (पविदंडे के०) वज्रनो जे दंड, तेणे करी (तेज प्रचंडे के०) प्रचंड तेजपणे एटले आकराशपणे (ताडीया के०) ताडना करी हण्या, तेथी ते बेउ तमाराथी दूर रह्या. ते एवा के फरी पाछा संसारमांहे तमने ढुकडा पण आवे नहीं, एवी शीखामण तेने मळी. वळी (नइधारण के०) नदीनो धरनार जे समुद्र छे, ते अहीं अपारावार जे संसारसमुद्र, तेने पोताने भुजबले, पोताने पराक्रमे, कोइनी सहाय लीधा विना तरतां एटले तरीने तेनो पार जे कांठो तेने उतरतां

थकां (नवि मारग लेखा के०) कांइ मार्गनुं लेखुं नथी, एटले संसारसमुद्र तरीने कांठे जवाय तेना घणा मार्गो छे, अर्थात् जेटला जीवना भेद छे, तेटला मार्ग पण अनुमाने जाणवा, माटे (विगत के०) गयुं छे विशेषपणुं जेथी, एम कह्याथी आटलाज मार्ग थया एवी खबर न पडे, जे आ मार्ग अमुक गतिनो अमुक जीवविशेषनो, एम स्पष्ट मालुम पडे नहीं, एवा गणती विनाना संसार-समुद्रना मार्ग छे ॥ ७ ॥

तिहां जोगनालिका समता नामे ॥ वि० ॥
तें जोवा मांडी उतपथ छांडी उद्यमे ॥ वा० ॥
तिहां दीठी दूरे आनंदपूरे ॥ वी० ॥
उदासीनता शेरी नहीं भवफेरी वक्र छे ॥ वा० ॥ ८ ॥

अर्थ—त्यां हे स्वामिन् ! तमे अध्यवसायनी स्थिरताए करीने विचार्युं जे मारे तो मुक्तिपुरी साथे प्रयोजन छे, ते वारे मननी ज्यां चंचलता छे, त्यां तो भवाभिनंदीपणुं छे, माटे तमे मननी चंचलतानो स्थिर भाव करी मन, वचन, काया ए त्रणेनुं जे भिन्नपणुं छे, ते त्रणेनी एकाग्रता करी, ते वारे समता एटले समपणे अध्यवसाय कर्या एवा त्रण योगरुप समता नामे योगनी जे प्रणालिका, तेने तमे जोवा मांडी, अने बीजा घणा मार्ग देखीने ते सर्वने उन्मार्ग करी जाण्या, एटले तमे जोयुं जे, बीजे मार्गे सिद्धपणुं नथी. समता नामे योगनी नालिका जो जडे, तो तेज कामनी छे, ते वारे उतपथ जे उन्मार्ग, तेने छांडी उद्यमे करी ते समतायोगनालिकानेज निश्चलपणे जोवा मांडी. ते समतानालिका जोतां जोतां त्यां (दूरे के०) वेगलेथी समतारुप जे योगनालिका

तेने (आनंदपूरे के०) आनंदना पूरे हे मुनीश्वर ! तमे दीठी. अथवा योगनालिका दीठी, ते वारे आनंदनो पूर थयो. हवे ते योगनालिका सुधी केम पहोंचवुं ? ते माटे तेनो सरल मार्ग जोवा लाग्या. ते मार्ग जोतां उदासीनता नामे शेरी हाथमां आवी, एटले सर्व संसारी नाव गगनाभ्रवत्, क्षणिक, दृष्टनष्ट, एवी रीते धनादिक उपर जे उदासीन परिणाम, तेने उदासीनता कहीए, ते उदासीनताने आदरीने ते उदासीनता शेरी हे मुनि! तमे हाथ कीधी, अने ते उदासीनता जेणे आदरी, तेणे (नहीं नवफेरी वक्र छे के०) नव जे संसार तेमांहे फरवुं, तेनुं वक्रपणुं नथी, एटले तेनी वांकाइ ज्यां नथी एवी छे. अर्थात् जेने एक सरल गति तेने एक मोक्षगतिज होय, तेथी तमे पण तेज गतिप्रापक छो ॥ ८ ॥

ते तुं नवि मूके जोग न चूके ॥ वि० ॥
बाहिर ने अंतर तुंज निरंतर सत्य छे ॥ वा० ॥
नय छे बहुरंगा तिहां न एकंगा ॥ वि० ॥
तुमे नयपक्षकारी छो अधिकारी मुक्तिना ॥ वा० ॥ ए ॥

अर्थ—ते उदासीनता शेरी तमारे हाथ आव्या पछी तेने (तुं नवि मूके के०) तमे मूको नहीं, कारण के, तमे मनमांहे विचार्युं जे, अनादि कालना नवकांतारमाहे अटन करतां करतां अपूर्व अभ्यासे आत्मानी परिणति सुधरे, तेथी चिंतामणि, कामकुंभ, कामगवीनी परे दुष्प्राप्य एवी वस्तु पासीने जो प्रमादादि दोष लगाडीश, तो ए मुजथी वेगली जती रहेशे, एम चिंतवीने हवे ते शेरीने तमे न मूको, अने (जोग न चूके के०) मन, वचन, कायना योग एका-

ग्रतामां लीधा छे, तेने तमे न चूको एटले न मूको, माटे (तुंज के०) तमेज (बाहिर ने अंतर के०) बाह्य अने अन्यंतरमां (निरंतर के०) अंतर रहित हरहमेश (सत्य छे के०) साचा छो, एटले भिन्न नथी, जेवा बाह्य सत्य छो, तेवा मांहे–अंतरमां पण सत्य छो. वळी हे स्वामिन्! (नय छे बहुरंगा के०) नय ते घणा प्रकारना छे, ते जेमके नैगम, संग्रह, व्यवहार, ऋजुसूत्र, शब्द, समनिरुढ अने एवंनूत, ए सात मूल नय जाणवा. ते एकेका नयना वळी सो सो नेद छे, सर्वे मली सात नयना सातसें नेद थाय छे, ते सर्वना भिन्न भिन्न स्वनाव छे, पण त्यां ते नय (न एकंगा के०) एकंगा नथी. ते मूल सात नयमां पण वळी एक अपेक्षाए प्रथमना चार नय ते व्यवहारना घरना छे, अने उपरना जे त्रण नय ते निश्चयना घरना छे, अने बीजी अपेक्षाए पहेला त्रण नय व्यवहारना घरना छे, अने पाछला चार नय निश्चयना घरना छे. ते सर्वना मत जूदा जूदा छे, पण श्रीवीत-रागनो मत सर्व नय सम्मत छे, एवा विविध प्रकारना रंगना नय ते एकंगा नथी, तेमां तमे (नय-पक्षकारी के०) उपरना निश्चयना घरना जे त्रण नय छे, तेना पक्षकारी छो, तमे केवल एक अद्वीतीय कर्मलेपरहित मोक्षना अधिकारी छो. एतावता हवे तमारे मोक्ष विना बीजे क्यांइ जवुं नथी ॥ ए ॥

तुमे अनुनव जोगी निज गुण नोगी ॥ वि० ॥
तुमे धर्मसंन्यासी शुद्ध प्रकाशी तत्त्वना ॥ वा० ॥
तुमे आतमदरसी उपशम वरसी ॥ वि० ॥
सिंचो गुण वाम्री थाये ते जामी पुण्यशुं ॥ वा० ॥ १० ॥

अर्थ—वळी हे मुनीश्वर ! तमे अनुभव जे आतमस्वभावरमण, तेना योगी छो. आत्माना मूळ गुणनो जे खरेखरो विचार करवो, तद्रूप अनुभव तमने प्रगटयो छे. वळी तमे अनंतज्ञान, अनंतदर्शन, अनंतचारित्र, अकषायी, अवेदी, अयोगी, अलेशी, अतींद्रिय प्रमुख (निज गुण के०) पोताना गुण तेना भोक्ता छो. वळी आतमधर्म चोथा गुणठाणाथी मंडाणो ते व्यवहार धर्म, तेमां चौदमा गुणठाणानो निश्चय धर्म एवा धर्मने सम्यक् प्रकारे (न्यास के०) जे स्थापे छे, तेने धर्मसंन्यासी कहीए. ते तमे धर्मसंन्यासी छो. वळी जे मार्गथी मुक्तिपद पामीए, ते तत्त्वमार्ग जाणवो. ते तत्त्वमार्गना शुद्ध प्रकाशना करनार छो. वळी हे मुनीश्वर ! तमे (आतमदरसी के०) आत्माने विभाव दशाथी निवारीने स्वभाव दशामां स्थाप्यो, केवलज्ञान, दर्शन, चारित्ररुप, आत्मानो मूळ धर्म छे, तेनेज एकांते स्थापीने आत्मगवेषणा करो, एवा तमे आतमदर्शी छो. वळी तमे शांत रसने निकटवर्त्ती करीने खेटादिक दोषने दूर करी केवल उपशमरुप वरसादनी वृष्टिना वरसावनारा छो. वळी तमे तमारा आत्मिक गुणनी वाडी, तेने उपशम रस जे शांत रस, तद्रुप पाणीए करीने सिंचो, जेम ते (पुण्यशुं के०) पुण्य संघाते जाडी थाय, तेजवंती थाय. पुष्ट थाय, एटले गुण पुष्ट थाय, गुणगणवृद्धिमत्ताए पुण्यथी धर्म वधे, पछी द्रव्यधर्मथी भावधर्म पण पामो ॥ १० ॥

अप्रमत्त प्रमत्त न द्विविध कहीजे ॥ वि० ॥
जाणंग गुणठाणंग एकज भावे तें ग्रह्यो ॥ वा० ॥
तुमे अगम अगोचर निश्चय संवर ॥ वि० ॥
फरस्युं नवि तरस्युं चित्त तुम केरुं स्वप्नमां ॥ वा० ॥ ११ ॥

अर्थ—वळी छठुं प्रमत्त गुणठाणुं अने सातमुं अप्रमत्त गुणठाणुं, ए बे गुणठाणां साधु चारीत्रीयाने रहेवानां छे. तेनी एकेकनी अंतर्मुहूर्त्त प्रमाण स्थिति छे, बे गुणठाणांनी मली देशे ऊणी एक पूर्वकोटि वर्षनी स्थिति छे, ते बे गुणठाणां यति आश्रयी कह्यां छे, पण हे स्वामिन्! तमारे विषे ए बे गुणठाणां (न द्विविध कहीजे के०) बे प्रकारे छे, एम नहीं कहेवाय, तमारे विषे तो (जाणंग के०) उपयोग युक्त जे (गुणठाणंग के०) गुणनुं स्थानक (एकज भाव ते के०) ते एकज अप्रमत्त गुणठाणाना भावे (तें ग्रह्यो के०) तमे ग्रहण कर्युं छे, एटले तमे तो एक सातमा अप्रमादी गुणठाणानोज भाव ग्रहण कर्यो छे, केमके घणा साधुजनोने अंतर्मुहूर्त्त छठुं प्रमत्त एटले प्रमादी गुणठाणुं रहे छे, वळी अंतर्मुहूर्त्त सातमुं अप्रमादी गुणठाणुं रहे छे. त्यां अंतर्मुहूर्त्त ते जघन्यथी तो नव समयनुं छे, अने उत्कृष्ट बे घडीमां एक समय ऊंछुं छे. अने मध्यम तो अंतर्मुहूर्त्तना असंख्याता विकल्प थाय छे, तेमांहे जे साधु लघु जघन्य अंतर्मुहूर्त्तना काळप्रमाण छट्टे गुणठाणे रहीने उत्कृष्ट अंतर्मुहूर्त्त काळप्रमाण सातमे गुणठाणे रहे, ते वारे ते सातमे अप्रमादी गुणठाणेज घणो गुणठाणे रह्यो कहेवाय. तेम तमे पण सातमे घणा काळ लगण अप्रमादी थकाज रह्या छो, माटे तमे एकज सातमा गुणठाणानो भाव ग्रह्यो छे, तेनाज अंगीकार कर्त्ता छो. वळी तमारुं स्वरुप कोइने गम्य नथी, माटे तमे अगम छो. वळी हे स्वामिन्! तमारा आत्माना अध्यवसाय चर्मदृष्टिवालाने गोचर नथी, माटे तमे अगोचर छो. वळी तमारुं चारित्र निश्चयथी छे, माटे तमे निश्चयरुप छो. तथा (संवर के०) तमे पांच इंद्रियने संवरी छे, हवे नवां कर्म तमने बांधवां नथी, परंतु मूलगां छे, तेने क्षय करशो, माटे तमे संवररुप छो. वळी हे प्रभु! तृष्णारुप तृषाए तमारुं चित्त स्वप्नमां पण फरस्युं नथी, एटले तृष्णा छे, ते कर्मनी वधारनारी छे. तेने तो तमे

प्रथमथीज पोताने वशवर्त्ती करी छे, केमके जो वश न होय, तो स्पर्शे, माटे तमारुं चित्त स्वप्नमां पण तृष्णाए स्पर्श्युं नथी. वळी प्रकारांतरे हे मुनीश्वर! साधु छठा सातमा गुणठाणाना वासी होय, पण तमारामां ए बे गुणठाणां नथी. तमारे विषे जाणपणुं तो बे गुणठाणांनुं छे, पण ज्ञानथी एक सातमुं गुणठाणुंज ग्रह्युं छे ॥ ११ ॥

तुज मुद्रा सुंदर सुगुण पुरंदर ॥ वि० ॥

सूचे अति अनुपम उपशम लीला चित्तनी ॥ वा० ॥

जो दहन गहन होय अंतरचारी ॥ वि० ॥

तो किम नवपल्लव तरुअर दीसे सोहतो ॥ वा० ॥ १२ ॥

अर्थ—वळी हे मुनिराज! (तुज मुद्रा सुंदर के०) तमारी बाह्य प्रकारे मुख प्रमुख शरीरनी मुद्रा देखतां थकां घणीज (सुंदर के०) मनोहर लागे छे, माटे ते मुद्रा (सुगुण के०) जला गुण तेनी (पुरंदर के०) इंद्र छे, कारण के संसारी जीवमां पहेला गुणठाणावालाथी चोथा गुणठाणावालामां घणा गुण होय. वळी चोथावालाथी पांचमा गुणठाणे वर्त्तता जीवोमां वधारे गुण होय. तेथी पण तमे तो छठा सातमा गुणठाणे रह्या छो, माटे ते गुणठाणां प्रमाणेज तमारा जला गुण बाह्य आकारे देखाय छे. एवी जे तमारी बाह्यनी मुद्रा, तेज अमोने अत्यंत अनुपम एटले उपमाए रहित एवी तमारा अंतरमां (चित्तनी के०) अंतःकरणनी पण उपशम एटले शांत रसमय जे लीला, तेने (सूचे के०) सूचवे छे एटले जणावे छे. अर्थात जेवी तमारी बाह्यथकी उपशम रसनी लीला देखाय छे, तेवुंज अंतरमां तमारुं चित्त पण उपशम रसमयज छे. अहीं कोइ पूछे जे, बाह्य

इंगिताकार देखीने अंतरमां पण तेवोज परिणाम हशे, एम तमे शा उपरथी जाणो छो ? कदापि बहारनी मुद्रा तो सुंदर देखो छो, पण अभ्यंतरमां दोष सहित हशे तो ? एम पूछनारने दृष्टांतपूर्वक उत्तर आपे छे के, जो (तरुअर के०) वृक्ष तेने (अंतरचारी के०) अंतरंग-वच्चे थडमां-कोटरमांहे (दहन के०) अग्नि बळ्यो होय, तो पछी ते वृक्ष बहारथी पण केवी रीते नवपल्लव थकुं (सोहतो के०) शोभतुं देखाय ? अर्थात् नज देखाय. तेम तमारा अंतरमांहे जो उपशम लीला न होय, तो बाह्याकारे पण समतामय मुद्रा क्यांथीज होय ? माटे हुं जाणु छुं जे, बाह्यथकी तमारी मुद्रा गुणवंती देखाय छे, तो अंतरंगमां पण तमे उपशम गुणे करी संभृत पूर्ण छो, तेथी सुगुण पुरंदर छो ॥ १२॥

वैरागी त्यागी तुं सोभागी ॥ वि० ॥
तुज शुभ मति जागी भावठ भांगी मूलथी ॥ वा० ॥
जगपूज्य तुं मारो पूज्य छे प्यारो ॥ वि० ॥
पहेलां पण नमीयो हवे उपशमीयो आदर्यो ॥ वा० ॥ १३ ॥

अर्थ—वळी हे स्वामिन् ! तमे वैरागी एटले राग रहित छो. वळी तमे बाह्य अने अभ्यंतर एवा बे प्रकारना संयोगना त्यागी छो. तेमां बाह्यथी तो स्त्री, पुत्र, धन, धान्यादिक परिग्रह, तेथी रहित छो, अने अंतरंगथी क्रोधादिक कषाय जे राग द्वेषादिक योग तथा अविरति, मिथ्यात्वथी रहित छो, माटे त्यागी छो. वळी तमे सोभाग्यवंत छो. वळी हे जगदीश्वर ! तमने भली मति जे रूपी बुद्धि ते जाग्रत थइ. अने कुमतिनो नाश थवाथी सुमतिनुं राज्य थयुं, तेथी भवभ्रमणपरंपरादिकनी जे भावठ हती, ते भांगी गइ, एटले तमारे भवनो छेद तथा भवनी अनादि स्थिति

तथा भावठ एटले दरिद्रपणुं, ते सर्व मूलथी भांगी गयुं, माटे हवे तमे न्याल थया. वळी हे मुनि! तमे स्वर्ग, मृत्यु अने पातालरुप त्रण जगतमां सुर, असुर अने मनुष्य, तेहने वृंदे समूहे करी पूजनीय छो, माटे तमे जगत्त्रयपूज्य छो, एटले त्रण जगतने पूजवा योग्य छो, अने मारा तो वळी अत्यंत वल्लभ प्यारा पूज्य छो, शामाटे जे पहेलां पण (नमीयो के०) पूर्वे पण गृहस्थाश्रममां तमे मारे नमवा योग्य छो, केमके तमे मारा काका थाउ छो, ते पिताने ठेकाणे छो, जे माटे उत्तम विवेकवंत पुरुषने वृद्धनो विनय करवो उचित छे. विनय छे, ते सहज श्रीजिनशासननुं मूल छे. विनयी पुरुष धर्म पामे, सुलभबोधी थाय, विनयथी देव, दानव सर्व वशवर्ती थाय, आचारनुं मूल पण विनय छे, सर्व शुभ गुण विनयने वश छे, माटे तमे प्रथम पण नमवा योग्य हता, अने हवे तो वळी उपशमीयो एटले कषायादिक उपशमकारक जे धर्म तेने तमे आदरयो एटले अंगीकार करयो, अर्थात् चारित्र आदरयुं, तेथी तमे त्रणे जगतने नमवा योग्य थया. तेमां मारा तो वळी विशेषे करी नमस्कार करवा योग्य तथा पूजा, सत्कार, सन्मान करवा योग्य छो, माटे हुं आपने वारंवार वांदुं छुं. एम अनेक युक्ति सहित ज्ञानना जाणराथकी विनयवचने करीने भक्ति सहित अनेक प्रकारनी स्तवना श्रीपाले करी. तेमांथी किंचित मात्र अहीं कही देखाडी छे ॥ १३ ॥

एम चोथे खंडे राग अंखडे संथुणयो ॥ वि० ॥
जे मुनि श्रीपाले पंचमी ढाले ते कह्यो ॥ वा० ॥
जे नव पद महिमा महिमाए मुनि गावशे ॥ वि० ॥
ते विनय सुजश गुण कमला विमला पावशे ॥ वा० ॥ १४ ॥

अर्थ—ए प्रकारे चोथा खंडने विषे अखंड रंगे एटले अखंड आनंदे करी सहित अथवा पाठांतरे राग अखंडे एटले पूर्ण रागे करी जे (मुनि के०) अजितसेन मुनि महाराजने (श्रीपाले के०) श्रीपाल राजाए (संथुण्यो के०) सस्तव्यो वखाण्यो ते अहीं पांचमी ढाले करीने कह्यो. श्रीसिद्धचक्र प्रतिष्ठित नव पदनो महिमा तेने मोटा महिमाए करीने जे मुनि सावद्य व्यापार रहित थको गाशे, अथवा अहीं मुनिनी प्रधानता करी, परंतु उपचारथी गृहस्थ पण लेवो, माटे मुनि अथवा गृहस्थ जे गुण गाशे ते विनय अने भलो यश तद्रूप गुण तेनी (कमला के०) लक्ष्मीने (विमला के०) निर्मलपणे पामशे. अथवा ए रास प्रथम श्रीविनयविजय गणिए रचवा प्रारंभ कर्यो हतो. तेमणे त्रीजा खंडनी पांचमी ढालमांहेली एकवीश गाथा पर्यंत रची, ते वारे समाधिस्थ थया–काळ प्राप्त थया. तदनंतर श्रीयशोविजय गणिए पूर्ण कर्यो. ते अनुसारे श्रीविनय अने यश ए बे कवि कहे छे के, जे मुनि नव पद महिमाने महिमाए करी गाशे, अथवा (मही मांहे के०) पृथ्वीने विषे गाशे ते भला गुण सहित सिद्धिरुप कमलाने पामशे. एम जाणी उत्तम पुरुषे नव पदनुं ध्यान त्रिकाळ करवुं ॥ १४ ॥

॥ दोहा ॥

अजितसेन मुनि इम थुणी, तेहने पाट विशाल ॥
तस अंगज गजगति सुमति, थापे नृप श्रीपाल ॥ १ ॥
कारज कीधां आपणां, आरजने सुख दीध ॥
श्रीपाले बल पुण्यने, जे बोल्युं ते कीध ॥ २ ॥

श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक–श्रावक भीमशी माणक.
वारीआ बील्डीग, पायधुनी, मुंबई

श्रीपाळ राजा अने सैन्य

हवे श्रीपाळ राजा पोतानी जित करीने चंपा नगरी मांहि प्रवेश करतो हवो.

धी न्यु लक्ष्मी प्रेस, मांडवी मुंबई ३.

अर्थ—-ए प्रकारे अजितसेन मुनिनुं स्तवन करीने पछी तेनो अंगज एटले पुत्र गजगति एवे नामे ते सुमति एटले रुडी बुद्धिनो धणी छे, तेने श्रीपाल राजाए अजितसेननी पाटे स्थाप्यो ॥ १ ॥ ए रीते पोतानां कार्य कर्यां, अने आरज जे सज्जन पुरुषो तेमने सुख दीधां, एटले सुखी कर्या. एम श्रीपाले पोताना पुण्यने बले करी जे मुखथी बोल्यो हतो, ते सर्व सफल कर्युं ॥ २ ॥

॥ ढाल छठ्ठी ॥ बलद भला छे सोरठो रे लाल ॥ ए देशी ॥

विजय करी श्रीपालजी रे लाल, चंपा नगरीए करे प्रवेश रे ॥ सोभागी ॥
टाल्या लोक (ना सकल) कलेश रे ॥ सो० ॥
चंपा नगरी (ते) बनी सुविशेष रे ॥ सो० ॥ शणगार्यां हाट अशेष रे ॥ सो० ॥
पटकूले छाया प्रदेश रे ॥ सो० ॥ जय जय भणे नर नारीउ रे लाल ॥ १ ॥
फरके ध्वजा तिहां चिहुं दिशे रे लाल, पग पग नाटारंभ रे ॥ सो० ॥
मांड्या ते सोवन थंभ रे ॥ सो० ॥ गावे गोरी अदंभ रे ॥ सो० ॥
जेणे रुपे जीती छे रंभ रे ॥ सो० ॥ बभने पण होय अचंभ रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ २ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजा (विजय करी के०) पोतानी जीत करीने चंपा नगरीमांहे प्रवेश करतो हवो. वळी लोकनां मनमां एवा कलेश हता जे, आ ठेकाणे शुं जाणीए शुं थशे? ते सदा सौभागी एवा श्रीपाले सर्व लोकना कलेश टाल्या. ते समये चंपा नगरीनी शोभा विशेष प्रकारे बनी रही, लोकोए चंपा नगरीनां (अशेष के०) समस्त हाटनी श्रेणी शणगारी, पटकूल जे हीरागल वस्त्र तेणे करी तेना प्रदेश एटले हाटनी भींतोने छाइ लीधी छे. चंपा नगरीनां नर नारी

सर्व लोको ठाम ठाम श्रीपाल राजानो यश जय जय शब्दे बोलवा लाग्यां ॥ १ ॥ चारे दिशाए मोटी मोटी ध्वजाउं फरकी रही छे, पगले पगले नाटारंभ थइ रह्यो छे, ठाम ठाम सोनाना थांभला मांड्या छे, ते थंभ उपर मांचा मांड्या छे, तेनी उपर बेठी थकी (गोरी के०) स्त्रीउं ते (अदंभ के०) कपटरहितपणे मांगलिकनां गीत गाय छे. ते स्त्रीउं रुपे करी रंभाने पण जीते एवी छे, ते देखी (बंभने के०) ब्रह्माने पण अचंबो थाय जे, आवा रुपवालीस्त्रीउंने में कये दिवसे घडी छे?॥ २ ॥

सुरपुरी ऊंपा जे करी रे लाल, चंपा हुइ तेण वार रे ॥ सो० ॥
मदमोद समुद्रमां सार रे ॥ सो० ॥ फलीयो साहस मानुं उदार रे ॥ सो० ॥
तिहां आव्यो हरि अवतार रे ॥ सो० ॥
श्रीपाल ते कुलनो उध्दार रे सो० ॥ जय० ॥ ३ ॥
मोती थाल भरी करी रे लाल, वधावे वर नार रे ॥ सो० ॥
करकंकणना रणकार रे ॥ सो० ॥ पग झांझरना झमकार रे ॥ सो० ॥
कटिमेखलना खलकार रे ॥ सो० ॥
वाजे मादलना धौंकार रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ४ ॥

अर्थ—अहीं दृष्टांत कहे छे. जेम कोइक पुरुष तपस्या करवी, अथवा सत्य बोलवुं आदिक अनेक प्रकारनां साहस करे छे, तेमांना कोइक साहसने अंगीकार करीने पछी ते साहस करवाथी कोइपण प्रकारनुं शुभ स्थानक पामे, तेम (सुरपुरी के०) स्वर्गपुरीए विचार्युं जे, आ स्था-

नक करतां कोइ वधारे कीर्तिनुं स्थानक पामुं, तो सारुं. एवो (मद के०) अहंकार तेनो (मोद के०) हर्ष धरती थकी तेणे (सार के०) प्रधान समुद्रमां (झंपा के०) झंपापात कर्यो. ते हुं एम मानुं छुं के, ते सुरपुरीनुं (उदार के०) मोटुं जे (साहस के०) धैर्य ते फल्युं. जे (तेणी वार के०) ते वखते ते चंपारुप थइ, अने त्यां पोताना कुलनो उद्धार करनार एवो जे श्रीपाल ते (हरि के०) इंद्रावतार थयो. अर्थात् ते चंपा नगरी इंद्रपुरीथी पण अधिक बनी रही छे, अने त्यां श्रीपाल ते इंद्रना अवतार तुल्य छे ॥ ३ ॥ हवे श्रीपाल राजा जे वारे नगरीमां प्रवेश करे छे, ते वारे मोतीउना थाल जरी करीने (वर के०) प्रधान सौभाग्यवती स्त्रीउं तेने वधावीले छे, अने वधावती वखते ते स्त्रीउंना (कर के०) हाथमां कंकण पहेरयां छे, तेना रणकार शब्द थाय छे, पगमां झांझर पहेरयां छे, तेनो झमकार थइ रह्यो छे, कटमां मेखला पहेरी छे, तेनो खलकार शब्द थइ रह्यो छे, वळी (मादल के०) पखाजना धमप धमप धोंकार शब्द थाय छे ॥ ४ ॥

सकल नरेसर तिहां मली रे लाल, अभिषेक करे फरी तास रे ॥ सो० ॥
पितृपट्टे थापे उल्लास रे ॥ सो० ॥ मयणा अभिषेक विशेष रे ॥ सो० ॥
लघुपट्टे आठ जे शेष रे ॥ सो० ॥ सीधो (जे) कीधो उद्देश रे ॥ सो० ॥ जय ॥५॥
एक मंत्री मतिसागरु रे लाल, तिन धवलना जे मित्त रे ॥ सो० ॥
ए चारे मंत्री पवित्त रे ॥ सो० ॥ श्रीपाल करे शुभ चित्त रे ॥ सो० ॥
ए तो तेजे हुउं आदित्त (अतिदत्त) रे ॥ सो० ॥

खरचे बहुलुं निज वित्त रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ६ ॥
कोसंबी नयरीथकी रे लाल, तेम्हाव्यो धवलनो पुत्त रे ॥ सो० ॥
तेनुं नाम विमल छे युत्त रे ॥ सो० ॥
तेह शेठ कस्यो सुमुहुत्त रे ॥ सो० ॥ सोवन पटबंध सयुतत्त रे ॥ सो० ॥
कीधा कोश ते अखय सुगुत्त रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ७ ॥

अर्थ—पछी (सकल के०) समस्त राजाउं मलीने (तास के०) ते श्रीपाल राजानो पट्टाभिषेक फरीथी करे, एटले एक तो पूर्वे बालपणामां पट्टाभिषेक कस्यो हतो, तेनो विरह थया पछी फरी हमणां पट्टाभिषेक कस्यो, माटे फरीथी (पितृपट्टे के०) पितानी पाटे घणा उल्लासथी स्थापीने राज्याभिषेक करता हवा, अने नव स्त्रीमांहे मयणासुंदरीने (विशेष के०) पट्टराणीपणे स्थापीने अभिषेक करथो. अने शेष जे आठ स्त्रीउं रही, तेने लघु स्त्रीउंने स्थानके पट्टाभिषेक कस्यो. श्रीपाले जे उद्देश धास्यो हतो के, मारा भुजबलथी राज लउं, ते सर्व कार्य सिद्ध थयुं ॥ ५ ॥ एक मतिसागर नामे प्रधान जे बुद्धिनो समुद्र छे, ते अने बीजा धवल शेठना जे त्रण मित्र हता, ते मलीने चारे महा पवित्र प्रधान ते श्रीपाले पोताना शुभ चित्ते करीने कस्या. ए श्रीपाल तेजे करी (आदित्त के०) आदित्य एटले सूर्य जेवो थयो, अने घणुं पोतानुं (वित्त के०) द्रव्य त्यां खरचवा लाग्यो ॥ ६ ॥ वळी कोसंबी नगरथी धवल शेठना पुत्रने तेम्हाव्यो, ते निर्मल मननो छे, माटे तेनुं नाम विमल छे ते युक्तज छे, तेने शुभ मुहूर्त्ते सोनेरी (पट के०) वस्त्रबंध सहित नगरशेठ कस्यो, वळी

तेना (कोश के०) नंडार खजाना ते (अखय के०) कोइकाळे क्षय थाय नहीं, एवा (सु के०) नले प्रकारे (गुत्त के०) गुप्त करया एटले सुरक्षित करी तेने सोंप्या ॥ ७ ॥

उत्सव चैत्य अठाइयां रे लाल, विरचावे विधि सार रे ॥ सो० ॥
सिद्धचक्रनी पूजा उदार रे ॥ सो० ॥
करे जाणी तस उपगार रे ॥ सो० ॥ तेनो धर्मी सहु परिवार रे ॥ सो० ॥
धर्मे उल्लसे तस दार रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ८ ॥
चैत्य करावे तेहवां रे लाल, जेह स्वर्गशुं मांडे वाद रे ॥ सो० ॥
विधुमंडल अमृत आस्वाद रे ॥ सो० ॥ ध्वज जीहे लीए अविवाद रे ॥ सो० ॥
तेणे गाजे (ते) गुहिरे नाद रे ॥ सो० ॥
मोडे कुमतिना उन्माद रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ए ॥

अर्थ—हवे ते श्रीपाल परमेश्वरना चैत्यने विषे अठाइ आदिक महोत्सव श्रेष्ठ विधिए करीने (विरचावे के०) रचावे छे. त्यां (उदार के०) मोटी सिद्धचक्रजीनी पूजा ते श्रीसिद्धचक्रजीनो उपकार जाणीने करे छे. एम ते श्रीपालनो सर्व परिवार धर्मिष्ट छे, अने तेनी (दार के०) स्त्रीउ पण धर्मने विषे उल्लसे एटले उल्लास पामे छे ॥ ८ ॥ वळी जे स्वर्गनी साथे पण वाद करे, एवां परमेश्वरनां देरां करावे छे, जे चैत्य पोतानी ध्वजारुप (जीहे के०) जीन्ने करीने विधुमंडल जे चंद्रमानुं मंडल तेमांहे रह्युं जे अमृत, तेनुं अविवादपणे आस्वादन करे छे, (तेणे के०) तेने योगे

करी ते ध्वजाउं गुहिर एटले गंभीर शब्दे करीने गाजी रही छे. ए उत्प्रेक्षा अलंकार जाणवो. वळी कुमति जे माठी मतिना धणी तेना उन्मादने मोडे छे एटले दूर करे छे ॥ ए ॥

पम्ह अमारी वजावीया रे लाल, दीधां दान अनेक रे ॥ सो० ॥

साचवीया सकल विवेक रे ॥ सो० ॥

समकितनी राखी टेक रे ॥ सो० ॥ न्याये राम कहायो (ते) छेक रे ॥ सो० ॥

ते राजहंस बीजा भेक रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १० ॥

अचरिज एक तेणे कर्युं रे लाल, मनगुप्तगृहे हुता जेह रे ॥ सो० ॥

कर्णादिक नृप ससनेह रे ॥ सो० ॥ छेमावीया सघला तेह रे ॥ सो० ॥

निज अद्भुत चरित अछेह रे ॥ सो० ॥

देखावी निज जग गुणगेह रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ११ ॥

अर्थ—वळी श्रीपाले अमारीना पम्ह वजमाव्या, सुपात्रने अनेक प्रकारनां दान दीधां. एम तेणे धर्म संबंधी सर्व विवेक साचव्या. तथा शुद्ध देव, शुद्ध गुरु अने शुद्ध धर्मरुप जे समकित, तेनी टेक राखी. ए श्रीपाल न्यायमार्गमां तो छेक रामचंद्रजी जेवो कहेवाणो, माटे ते समये श्रीपाल ते राजहंस सरखो छे, अने बीजा राजा ते भेक एटले देमकां सरखा छे ॥ १० ॥ वळी ते श्रीपाले एक अचरिज कर्युं. ते कहे छे के, पूर्वे जे करणादिक राजाउं थया छे. ते शूरपणे, त्यागीपणे, भोगीपणे, गुणवंतपणे लोकनां मनमां सस्नेहपणे रहेता हता, तेथी जाणीए जे, ते मनरुप जे गुप्त

गृह एटले बंदीखानुं तेमां पड्या होय नहीं ? ते जे वारे ए श्रीपाल महागुणवंत प्रगट थयो, ते वारे एणे अद्भुत एटले आश्चर्यकारी अछेह एटले छेह रहित पार विनानुं पोतानुं चरित्र देखाडीने जगतमां गुणनुं घररूप पोते थयो, एटले दाने करी, यशे करी ते सर्वथी वधतो थयो, तेथी सर्व जन एनेज पूर्वोक्त विरुद देवा लाग्या, अने आगलना राजवीओनां नामने विसारवा लाग्या, माटे ए श्रीपाले ते सर्वने मनरूप बंदीखानामांथी छोडाव्या, ए आश्चर्य कर्युं ॥ ११ ॥

श्रीपाल प्रतापथी तापीयो रे लाल, विधि शयन करे अरविंद रे ॥ सो० ॥
करे जलधिवास मुकुंद रे ॥ सो० ॥
हर गंग धरे निसपंद रे ॥ सो० ॥ फरे नाठा सूरज चंद रे ॥ सो० ॥
अरि सकल करे आक्रंद रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १२ ॥
तस जश छे गंगा सारिखो रे लाल, तिहां अरि अपजश सेवाल रे ॥ सो० ॥
कपूरमांहे अंगार रे ॥ सो० ॥ अरविंदमांहे अलिबाल रे ॥ सो० ॥
अन्योन्य संयोग नीहाल रे ॥ सो० ॥
दीए कवि उपमा ततकाल रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजाना प्रतापनुं वर्णन करे छे. ते श्रीपालना अत्यंत आकरा प्रतापरूप अग्निथी तप्यो थको विधि जे ब्रह्मा तेणे शीतल थवा माटे (अरविंद के०) कमल तेमां जइ शयन करयुं, अने मुकुंद जे श्रीकृष्ण तेणे (जलधि के०) समुद्रमां जइ वास कर्यो. प्रागवडनां

पादफ्रा उपर जइ सुइ रह्यो. वळी (हर के०) महादेव पोताने शीतलता करवा माटे माथानी उपर (निसपंद के०) निश्चलपणे (गंग धरे के०) गंगा नदीने धारण करे छे, अने चंद्र सूर्य तो नास-ताज फरे छे. तथा (अरि के०) शत्रु ते सर्व (आक्रंद के०) बूमो पाडी रह्या छे ॥ १२ ॥ वळी ते श्रीपालनो यश तो गंगा सरखो उजलो छे, ते गंगा नदीमां सेवाल जोईए, माटे त्यां शत्रुना अपयशरुप सेवाल छे, वळी कपूर सरखो उजलो श्रीपालनो यश, त्यां अंगार एटले कोयला सरखो शत्रुनो अपयश छे, तथा कमल समान श्रीपालनो यश, तेमां (अलिबाल के०) भ्रमराना बालक सरखो कालो शत्रुनो अपयश छे, एम अन्योऽन्य संयोगे (नीहाल के०) जोवुं. श्रीपालनो यश अने शत्रुनो अपयश, ए बेनी कवीश्वर सहगामी उपमा आपे छे ॥ १३ ॥

सुरतरु स्वर्गथी उतरी रे लाल, गया अगम अगोचर ठाम रे ॥ सो० ॥
जिहां कोइ न जाणे नाम रे ॥ सो० ॥
तिहां तपस्या करे अभिराम रे ॥ सो० ॥ जव पाम्युं अद्भुत ठाम रे ॥ सो० ॥
तस करअंगुलि हुआ ताम रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १४ ॥
जश प्रताप गुण आगलो रे लाल, गिरुओ ने गुणवंत रे ॥ सो० ॥
पाले राज महंत रे ॥ सो० ॥ वयरीनो करे अंत रे ॥ सो० ॥
मुखपद्म सदा विकसंत रे ॥ सो० ॥
लीलालहेर धरंत रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १५ ॥

अर्थ---हवे (सुरतरु के०) कल्पवृक्षो तेनो स्वर्गमां निवास छे, परंतु तेमणे विचार्युं जे, अमारो अर्थी अहीं कोइ नथी, एम विचारीने स्वर्गथी उतर्यां, (ते अगम के०) कोइने गम न पडे, (अगोचर के०) कोइ देखे नहीं, तथा कोइ ओळखे नहीं, ज्यां एनुं कोइ नाम पण न जाणे, एवे स्थानके गयां. त्यां जइने अभिराम एटले मनोहर तपस्या करतां हवां. ते तपस्या करतां करतां तेमणे तपस्यानुं फलरुप एवुं कोइ स्थानक पोताने रहेवानुं जगतमां दीठुं नहीं, के जे तेनी पासे जइने रहे, एवुं कोइ ठेकाणुं पामता न हतां. एम जोतां जोतां (जब के०) जे वारे तेमणे अत्यंत अद्भुत स्थानक पाम्युं, ते वारे (तस के०) ते श्रीपाल राजाना (कर के०) हाथनी अंगुलिरुप थयां, एटले कल्पवृक्षो पोतानी तपस्याना माहात्म्यथी श्रीपाल राजानी अंगुलिरुप थयां. ते दान दे छे, माटे श्रीपाल राजा कल्पवृक्ष समान दानेश्वरी छे, तेथी कविए ए उपमा दीधी छे ॥ १४ ॥ वळी जे (जश के०) यश कीर्त्ति, (प्रताप के०) तेज अने गुण, तेणे करी श्रीपाल सर्वमांहे (आगलो के०) अग्रेसर छे, अथवा यश, प्रताप अने गुण ते जेना (आगलो के०) सर्वथी अग्रेसर छे, वळी गिरूआ छे, अने महागुणवंत छे, (महंत के०) मोटुं उदार राज्य भोगवे छे, वैरीनो (अंत के०) क्षय करे छे. एवो पराक्रमी छे, राज्यनी लीलालहेरनो धरनारो छे, जेनुं मुखरुप (पद्म के०) कमल ते सदा निरंतर विकस्वर थइने रहे छे ॥ १५ ॥

मेरु मवे जे अंगुले रे लाल, कुशाअग्रे जलनिधिनीर रे ॥ सो० ॥

फरसे आकाश समीर रे ॥ सो० ॥

तारागण गणित गंभीर रे ॥ सो० ॥

श्रीपाल सुगुणनो तीर रे ॥ सो० ॥
ते पण नवि पामे धीर रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १६ ॥
चोथे खंडे पूरी थइ रे लाल, ए छठी ढाल अभंग रे ॥ सो० ॥
इहां भक्ति ने युक्ति सुचंग रे ॥ सो० ॥
नव पद महिमानो रंग रे ॥ सो० ॥
एहथी लहीए ज्ञानतरंग रे ॥ सो० ॥
वळी विनय सुयश सुखसंग रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजाना गुण अगणित छे, माटे कवीश्वर उपमा आपे छे के, कोइ पुरुष एवो पण होय के, जे मेरू पर्वत लाख योजननो उंचो छे, तेने पोतानी अंगुलिए करीने (मवे के०) मापी जाय, तथा (कुशअग्रे के०) डाभनी अणीए करी (जलनिधिनीर के०) समुद्रना पाणीने मापी समुद्र खाली करे, तथा (समीर के०) वायरो आकाशने फरसे, तथा तारानो (गण के०) समूह तेनी पण कोइ (गणित के०) संख्या करी आपे, एटलां वानां दुष्कर छे, ते पण कदाचित् कोइ गंभीर बुद्धिमंत पुरुषथी दैवयोगे थाय, पण श्रीपाल राजाना भला गुणनो (तीर के०) कांठो, ते धीर थको पण न पामे, एटले न पामी शके ॥ १६ ॥ ए चोथा खंडने विषे छठी ढाल अभंगपणे पूर्ण थइ. (इहां के०) ए ढालमां भक्ति ते कविनी चतुराइ अने युक्ति ते न्याय ठेरववो तेज (सु के०) भलो (चंग के०) मनोहर छे, अने नव पदना महिमानो (रंग के०)

आनंद छे, तेथी ज्ञानना (तरंग के०) कल्लोल पामीए, वळी विनय अने सुयश एटले जलो यश तद्रूप सुखनो (संग के०) समागम पामीए ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

एहवे रायऋषि जलो, अजितसेन जसु नाम ॥
ओहिनाण तस उपन्युं, शुद्ध चरण परिणाम ॥ १ ॥
तिण नगरी ते आवीयो, सुणी आगमन उदंत ॥
रोमांचित श्रीपाल नृप, हर्षित हुओ अत्यंत ॥ २ ॥
वंदन निमित्ते आवीयो, जननी जज्ज समेत ॥
मुनि नमी करीय प्रदक्षिणा, बेठो धर्मसंकेत ॥ ३ ॥
सुणवा वछे धर्म ते, गुरु सन्मुख सुविनीत ॥
गुरु पण तेहने देशना, दे नय समय अधीत आधीन ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन नाम छे जेनुं, एवो राजर्षि, ते जूमितले विहार करतां शुद्ध (चरण के०) चारित्रना परिणामनी लहेरो वृद्धिवंत थतां तेने अनुगामी अप्रतिपातिपणे (उहिनाण के०) अवधिज्ञान उपन्युं ॥ १ ॥ ते विहार करतो तेज चंपा नगरीए आव्यो, तेना आगमनना (उदंत के०) समाचार वनपालकना मुखथी सांजलीने श्रीपाल राजा रोमांचित थयो थको अत्यंत हर्षित थयो ॥ २ ॥ पछी जननी जे माता अने (जज्जा के०) जार्या एटले स्त्री, तेणे सहित

मुनिने वांदवाने निमित्ते आव्यो. त्यां मुनिराजने नमी त्रण प्रदक्षिणा दइ करीने धर्म सांजलवाना संकेते बेठो ॥ ३ ॥ ते श्रीपाल गुरुनी सन्मुख सुविनीतपणे धर्म सांजलवाने इच्छे छे, अने गुरु पण तेने (नय के०) निश्चय व्यवहार नये करी युक्त तथा नय उपनय युक्त जे (समय के०) सिद्धांत तेने अधीत थका धर्मनी देशना दे छे पाठांतरमां नय रुने सिद्धांतने आधीन एटले अविरुद्ध देशना दे छे ॥ ४ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ हस्तिनागपुरवर भलु, जिहां पांडु राजा सार रे ॥ ए देशी ॥

प्राणी वाणी जिनतणी. तुम्हे धारो चित्त मझार रे ॥
मोहे मुंझ्या मत फिरो, मोह मूक्ये सुख निरधार रे ॥
मोह मूक्ये सुख निरधार, संवेग गुण पालीए पुण्यवंत रे ॥
पुण्यवंत अनंत विज्ञान, वदे इम केवली जगवंत रे ॥ १ ॥
दश दृष्टांते दोहिलो, मानवजव ते पण लब्ध रे ॥
आरय क्षेत्रे जन्म जे, ते दुर्लज सुकृत संबंध रे ॥ ते दुर्लज० ॥ संवेग० ॥ २ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन मुनि देशना आपे छे, अने श्रीपाल प्रमुख सर्व सजा सांजले छे. ते देशना अजव्यने योग्य नहीं, माटे मोक्ष योग्य जे जव्य जीव छे, तेने उद्देशीने कहे छे के, अरे जव्य प्राणीउं! जेमां दयाधर्म मुख्य छे, एवी मोक्षमार्गाधिकारिणी, दुर्गतिदुःखनिवारिणी, पापसंतापहारिणी, संसारसमुद्रतारिणी जे श्रीजिननि वाणी छे, ते तमे तमारा (चित्त मझार के०) मननी मध्ये धारो, पण सांजल्युं अणसांजल्युं म करो. ते वाणी सांजलीने मोहे मुंझ्या मत फिरो,

एटले मोहदशामां मुंकया थका फरो नहीं, ते मोह क्यां सुधी छे? तो के ज्यांसुधी जीवने क्षायिक गुण प्रगट्यो नथी, त्यांसुधी छे. माटे ते मोह मूकशो, ते वारेज (निरधार के०) निश्चे सुख पामशो. ते निश्चय सुख तो सिद्धना जीवोने छे, माटे ते पामवानो उपाय ए छे जे, संवेग गुण वालवो. ते संवेगीपणुं कोने कहेवुं? तो के जेमां मोक्षमार्गानुयायी क्रियानुं करवुं होय तेने संवेगीपणुं कहीए, माटे ते पालवुं. हे पुण्यवंत जीवो! तमे सांभलो, ए हितशिक्षा कोनी कहेली छे? तो के जे महा पुण्यवंत, अनंत विज्ञानना धणी, अनंत शक्तिना धणी, अनंत बलवंत एवा जे केवली भगवंत, तेणे (वदे के०) कहेली छे. ते आगली गाथाए कहे छे ॥ १ ॥ हे भव्यो! तमे सांभलो के ॥ चुल्लग पासग धन्ने, जूए रयणे अ सुमिण चक्के अ ॥ कुम्म जुगे परमाणु, दस दिठ्ठंता मणुअलम्भे ॥ १ ॥ इति दृष्टांत गाथा ॥ अर्थ—चुल्लक, पाशा, धान्य, द्यूत, रत्न, स्वप्न, चक्र, कूर्म, युग, परमाणु ए दश दृष्टांत मनुष्यपणानी दुर्लभतामां जाणवां ए गाथामां कहेला दश दृष्टांते करी पामवो दुर्लभ एवो (मानवभव के०) मनुष्यनो भव छे, ते पण जो घणोज पुण्यनो संचय होय, तो पामीए. ते कदाचित् मनुष्यभव पण (लब्ध के०) पाम्यो, तेमां पण वळी आर्य देशमां जन्म पामवो घणो दुर्लभ छे. जो घणी (सुकृत के०) शुभ करणीनो संबंध होय, तोज आर्य देशमांहे जन्म पामीए. तेमां भरतक्षेत्रमां बत्रीश हजार देश छे. तेमांहे पण साडापचवीश आर्य देश छे, अने बीजा सर्व अनार्य देश जाणवा. ते आर्य देश कोने कहेवो? तो के ज्यां शुद्ध देव, शुद्ध गुरु अने श्रीवीतरागनो भाखेलो धर्म, तेनी सामग्रीना प्रवर्त्तक जे साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका, आचार्य, उपाध्याय अने थिविर, ए सात होय, तेने आर्य देश कहीए ॥ २ ॥

आरय क्षेत्र जनम हुओ, पण उत्तम कुल ते डुर्लन्न रे ॥
व्याधादिक कुले उपनो, शुं आरज क्षेत्र अचंन्न रे ॥ शुं० ॥ संवेग० ॥ ३ ॥
कुल पामे पण दुल्लहो, रूप आरोग आउ समाज रे ॥
रोगी रूपरहित घणा, हीण आउ दीसे छे आज रे ॥ हीण० ॥ संवेग० ॥४॥

अर्थ—ते पण कोइ पूर्वन्नवधर्मकर्त्तव्ययोगे आर्य देशमां जन्म थयो, तोपण तेथी शी सिद्धि थाय? ते आर्य देशमां पण जे मोटा इन्य व्यवहारिया, शेठ, सेनापति, धन धान्यादिके पूरित तथा कुल ते पितानो पक्ष अने जाति ते मातानो पक्ष, ए बे जेना विशुद्ध निर्मल होय, तेने उत्तम कुल कहीए, ते पामवुं डुर्लन्न छे. आर्य देशमां पण जो कदाचित् व्याधादिक जे कोळी, वाघरी, निल्ल, माछी, कसाइ, मांस नक्षण करनार इत्यादिक हिंसक लोकने व्याध कहीए, तेमना कुलमां उपन्यो अने आर्य क्षेत्र पाम्यो, तो तेमां शो अचंबो जाणवो? फोकट नव हारी जाय माटे पाम्यो ते न पाम्या जेवुं थयुं ॥ ३ ॥ वळी कदापि पूर्व जन्मना पुण्योदयथी पूर्वोक्त उत्तम कुल पाम्यो, तोपण तेमां रूपवंतपणुं तथा आरोग्य एटले रोगरहितपणुं अने आयु, एटलां वानांनो (समाज के०) संपूर्ण योग पामवो, ते खरेखरो डुर्लन्न छे, केमके आजना काळमांहे उत्तम कुल पामीने पण घणा प्राणी रोगिष्ठ, वळी घणा प्राणी रूपरहित तथा घणा प्राणी हीनायु एटले अल्पायुवाला देखाय छे, माटे तेमने पुण्यकार्यमां एटली खामी रही, तेणे करी रूप न पामे, तेथी लोकोने इष्ट न लागे, तथा रोग सहित होय, तो धर्मनां कार्य साधी शके नहीं, वळी हीनायुवालाथी पण कांइ सुकृत थाय नहीं. ते वारे ते जीव उत्तम कुल पाम्यो, तोपण शुं? अने न पाम्यो तोपण शुं? कांइज नहीं ॥ ४ ॥

ते सवि पामे पण सही, दुलहो छे सुगुरु संयोग रे ॥

सघले खेत्रे नहीं सदा, मुनि पामीजे शुभ योग रे ॥ मुनि० ॥ संवेग० ॥ ५ ॥

अर्थ—ए पूर्वोक्त मनुष्यनो भव, आर्य क्षेत्र, उत्तम कुल, रुपवंतपणुं, रोगरहितपणुं अने संपूर्ण आयुष्य, ए सर्व वानां पामे, पण (सही के०) निश्चयथकी सद्गुरुनो संयोग पामवो महा दुर्लभ छे, एटले जे पंचम गतिना साधक पोते संसारना पाशथी मूकाणा अने बीजाने मूकाववा समर्थ, तेवा गुरु मलवा दुर्लभ छे. ते गुरु शास्त्रमां त्रण प्रकारना कह्या छे, तेमां एक तो पत्थर स मान, ते पोते पण बूडे अने आश्रय करनारने पण बूडाडे, बीजा काष्ट समान, ते पोते पण तरे अने आश्रय करनारने पण तारे, त्रीजा पिप्पलपत्र समान, पोते तरे अने आश्रय करनारने बूडाडे. ए त्रण भेदमांहेला बीजा भेदवाला काष्ट समान एवा सुगुरु, उत्तम गुरु, महामुनि, अकिंचनी, निर्लोभी, परोपकारी, तेनो भलो योग ते सर्व क्षेत्रने विषे आ पंचम काळमां सदा सर्वदा न पामीए, केमके गुणहीन घणा होय, अने गुणवंत थोडा होय ॥ ५ ॥

महोटे पुण्ये पामीए, जो सद्गुरु संग सुरंग रे ॥

तेर काठीया तो करे, गुरुदर्शन उत्सव भंग रे ॥ गुरु० ॥ संवेग ॥ ६ ॥

दर्शन पामे गुरुतणुं, धूर्त्ते व्युद्ग्राहित चित्त रे ॥

सेवा करी जन नवि शके, होये खोटो भाव अमित्त रे ॥ होये० ॥ संवेग० ॥ ७ ॥

अर्थ—ते पण कदापि जो मोटां पुण्यकार्य करयां होय, तो भला रंगे करी सहित रुडा गुरुनो पण संग पामीए, अने ते गुरु गाममांज छे, धर्मशास्त्रनी देशना पण आपे छे, तथा आपणे

पण तेवा गुरुनुं दर्शन करीने उपदेश सांभलीए एवुं जे वारे मन करीए, तो ते वारे तेर काठीया छे, ते गुरुदर्शनना उत्सुकपणानो भंग करे छे. हवे ते तेर काठीयानां नाम कहे छे. एक गुरु पासे जतां आलस थाय, ते आलस काठीयो, बीजो पुत्र कलत्रे वींट्यो रहे, तेथी गुरु पासे जवाय नहीं, ते मोह काठीयो, त्रीजो गुरु कांइ खावा आपशे नहीं, जो धंधो करशुं तो खाशुं, एम चिंतवी न जाय, ते अविनय काठीयो, चोथो मोटाइ मनमां राखे, जे कोण सर्वने पगे लागे ? ते अभिमान काठीयो, पांचमो गुरुनी आगतास्वागता न करे, बोलावे नहीं, धर्म कार्य करवा न दे ते क्रोध काठीयो, छठो प्रमादमां भरयो रहे, ते प्रमाद काठीयो, सातमो रखे गुरु पासे जतां कांइ पैसा खरचवा पडे, एवी कृपणता राखे, ते कृपण काठीयो, आठमो भय राखे, ते भय काठीयो, नवमो शोकने योगे न जाय, ते शोक काठीयो, दशमो अज्ञानताने लीधे गुरु पासे न जाय, ते अज्ञान काठीयो, अगीयारमो विकथा करवामां तत्परपणे गुरु पासे न जाय, ते विकथा काठीयो, बारमो गुरु पासे जतां मार्गमां कौतुक जोवा उभो रही जाय, ते कौतुक काठीयो, अने तेरमो विषयमां माची रहे, तेथी गुरु पासे जवाय नहीं, माटे ते विषय काठीयो जाणवो. ए तेर काठीयानां नाम कह्यां ॥ ६ ॥ कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी तेर काठीयानो अंतराय निवारीने गुरुनुं दर्शन पाम्यो, अने धर्मदेशना पण सांभली, तो ते गुरुनां हितकारक वचन पोताना चित्तमां धारे नहीं, शामाटे? (धूर्त्तें व्युद्ग्राहित चित्त के०) पूर्वे कुगुरुनी संगति करी छे, तेणे पोतानां मिथ्या उपदेशवचन दृढपणे तेने रुचाव्यां छे, ते कदाग्रहपणे अस्थिमज्जामय करी राख्यां छे, एवो खोटो धर्म देखाडीने वळी एवुं कह्युं छे के, हुं कहुं छुं. एथी उपरांत बीजो कोइ धर्मनो सार छेज नहीं, ते माटे रखेने तुं ए धर्मथी चलायमान थइ जा! तुजने बीजो कोइ पाखंडी मलशे, ते पोतानो धर्मोपदेश करशे,

तेने तुं सत्य जाणीश नहीं! एम वारंवार वचनयुक्तिए तेने कुगुरुए प्रथम समजावेलो छे. अने ते मुग्ध जीवे पण तेनुं वचन पोताना मनमां तेमज निर्धार करी राख्युं छे के, एणे जे कहुं, तेज सत्य छे. ए रीते प्रथम कुगुरुरूप धूर्ते तेनुं चित्त व्युद्ग्राहित[1] कर्युं छे. तेने सद्गुरु मल्या, तेणे संसार तरवारुप धर्म कह्यो, परंतु पूर्वे कुधर्म अंगीकार करेलो छे, तेने योगे ते खरा धर्मने आदरी शकतो नथी, तेथी ते (जन के०) पुरुष सद्गुरुनी सेवा करी शके नहीं. उलटो ते मूर्खनो गुरु उपर अमित्रता एटले शत्रुपणानो खोटो भाव थाय. एवा प्राणी जे होय, ते धर्म पामी शके नहीं. तेनी उपर एक दृष्टांत कहे छे के, कोइ एक जोगी गुरु अने चेलो ए बे जण भमतां भमतां एक मोटा नगरमां आव्या. त्यां गुरु नगर बहार बेठो, अने चेलाने भिक्षा लेवा नगरमां मोकल्यो. ते चेलो कोइ शाहुकारनी हवेलीमां गयो, त्यां सर्वना हाथमां सोनानां कड्यां पहेरेलां दीठां, तेथी तेने पण कड्यां पहेरवानी होंश थइ. पछी भिक्षा लइ गुरु पासे आव्यो. त्यां गुरु साथे जमी लीधा पछी गुरुने कहेवा लाग्यो के, तुम मेरेकों सोनेके कडे पहिराउ! तब में तुमेरी बंदगी करुंगा! तेने गुरुए कह्युं के, बेटा! योगमार्गमें एक दमडीभी पास नहीं रखनी, तो फेर सोनेके कडे किस तरे रक्खा जावे! इस वास्ते मेरे तेरे नहीं बने! एम कही योगी चेलाने त्यांज मूकी चाल्यो गयो. पाछलथी चेलाए पैसा पेदा करी कड्यां पहेरवानो निश्चय कर्यो. नित्य प्रभातनो गाममां जइ कण आटो मागी भेलो करी वेचीने पैसा करवा मांड्या. एम करतां त्रण चार वर्षमां चारसें पांचसें रुपैया एकठा कर्या. पछी ते नगरमां एक सोनी रहे छे, तेनी साथे मित्राइ करी मांहोमांहे घणो स्नेह

---

१ भरमावेलु.

मले, पण सोनी कपटी छे, तेनी जोगीने खबर नथी. एक दिवसे जोगीए सोनीने कह्युं के, हे मेरे मित्र! मैनें चारसें पांचसें रुपैये एकठे किये हैं, उसका अच्छा सुना लेके मेरेकों कडां बना दे. एवुं सांभली सोनीए कह्युं के, तुं मारो मित्र छे. अने मारी आबरु गाममां सारी नथी, तेथी गामना सोनी, शराफ अने नाणावटी सर्वे मारी साथे इर्ष्या राखे छे, माटे तुं बीजा कोइ सोनी पासे घडावी ले. ए सर्व सोनीना बोल जोगीए सत्य करी मान्या, अने फरी सोनीने कह्युं के, तुम मेरा मित्र है, तो तेरेकुं छोडकें दूसरेकी पास में नहीं बनवाउंगा, तोपण सोनीए विश्वास बेसाडवा सारु एक बे वार नाकारो कर्यो, परंतु जोगीए पराणे कडां कडवा सोंप्यां. सोनीए पण खरा सोनानां कडां घडी तैयार करी जोगीने आप्यां, अने कह्युं के, मारुं नाम लईश नहीं, अने आखा गाममां देखाडी आव के, आ मारी चीठी प्रमाणे किमत थाय छे के नहीं? जो चीठी प्रमाणे किमत थाय, तो मने साचो मानजे. जोगीए पण नाणावटी शराफ, सोनीओ आदिक घणाने देखाडी किमत करावी, तो बराबर सोनीए करी आपेली चीठी प्रमाणे कायम थई, तेथी वळी जोगीने सोनी उपर पूर्ण विश्वास आव्यो. ते वारे कडां पाछां लइ आवीने सोनीने ओपवा सारु आप्यां. सोनीए कह्युं के, प्रभातना लइ जजे. पछी सोनीए ते कडा जेवांज बीजां पीतळनां कडां घडी तोलमां सरखां करीने तेनी उपर रंग आपी ओपी प्रभाते जोगीना हाथमां आप्यां, अने कह्युं के, वळी पण हुं एक पारखुं देखाडुं. जे आ कडां छे, ते गइ काले ज्यां देखाड्यां, त्यांज मारुं नाम लइने देखाडजे, तो बधा पीतळनां कहेशे, कारण के मारा सर्व द्वेषी छे. चेलाए पण तेमज कर्युं, अने फरी बधाने सोनीनुं नाम लइ कडां देखाड्यां ते वारे सर्वे कहेवा लाग्या के, आ पीतळनां छे. तेने जोगीए कह्युं के, तुम सब लोक यह सोनीके दुश्मन हो. कल तो तुम सच्चे कहेते थे. ते वारे ते

परीक्षकोए कह्युं के, काछनां बीजां कर्मो हतां, अने आ वळी बीजां छे, माटे तुं ठगाय छे, तोपण जोगीए तेमनी वात सर्वथा नहींज मानी. ए दृष्टांते व्युद्ग्राहित चित्तवालो पण सर्वथा सद्गुरुनुं वचन नज माने ॥ ७ ॥

गुरुसेवा पुण्ये लही, पासे पण बेठा नित्त रे ॥
धर्मश्रवण तोहि दोहिलुं, निद्रादिक दीए जो चित्त रे ॥निद्रादिक० ॥संवेग०॥८॥
पामी श्रुत पण दुल्लही, तत्त्व बुद्धि ते नरने न होय रे ॥
शृंगारादिक कथारसे, श्रोता पण निज गुण खोय रे श्रोता० ॥ संवेग० ॥ ए ॥

अर्थ—वळी कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी गुरुनी सेवा (लही के०) पामी अने गुरुनी पासे पण नित्य जइने बेठा, तथापि जे वेळाए गुरु धर्मोपदेश आपे, ते वेळाए अंतरायने योगे ते धर्म सांजलवो दुर्लज थइ पडे, केमके ते वारे तेने निद्राज आवे, अथवा आदि शब्दथी विकथादिक प्रमादमां रुचि थाय, तेथी धर्मश्रवण क्यांथी थइ शके? एटले धर्म सांजलवामां निद्रादिक प्रमाद जो आमो आवी जींत जेवो थइ पडे, तो अटकावी नाखे, माटे प्रमाद छोमीने धर्म छादरवो ॥ ८ ॥ कदापि पुण्ययोगे गुरुनी पासे जइ निद्रा, विकथा, विषय, प्रमाद अने कषाय तेनो त्याग करी धर्म सांजलवा पाम्या, तोपण ते नरने धर्मसंबंधी तत्त्वनी बुद्धि आववी घणी दोहिली होय, कारण के अहोरात्र शृंगारादि रस जेमां प्रधान छे, एवी (कथा के०) जाषाग्रंथ, कोकशास्त्र, अनंगरंग, वात्स्यायनसूत्र प्रमुख, जेमां निःकेवल शृंगारनीज वातो छे, तथा आदि शब्दथी स्त्री अने राज प्रमुखथी कथा लेवी, ते सांजलवामांज प्राणी मग्न थइ रहे, माटे एवा शृंगारादिक रसे करी

मले, पण सोनी कपटी छे, तेनी जोगीने खबर नथी. एक दिवसे जोगीए सोनीने कह्युं के, हे मेरे मित्र! मैनें चारसें पांचसें रुपैये एकिठे किये है, उसका अच्छा सुना लेके मेरेकों कडां बना दे. एवुं सांभली सोनीए कह्युं के, तुं मारो मित्र छे. अने मारी आबरु गाममां सारी नथी, तेथी गामना सोनी, शराफ अने नाणावटी सर्वे मारी साथे इर्ष्या राखे छे, माटे तुं बीजा कोइ सोनी पासे घडावी ले. ए सर्व सोनीना बोल जोगीए सत्य करी मान्या, अने फरी सोनीने कह्युं के, तुम मेरा मित्र है, तो तेरेकुं छोडकें दूसरेकी पास में नहीं बनवाउंगा, तोपण सोनीए विश्वास बेसाडवा सारु एक बे वार नाकारो कर्यो, परंतु जोगीए पराणे कडां करवा सोप्यां. सोनीए पण खरा सोनानां कडां घडी तैयार करी जोगीने आप्यां, अने कह्युं के, मारुं नाम लईश नहीं, अने आखा गाममां देखाडी आव के, आ मारी चीठी प्रमाणे किमत थाय छे के नहीं ? जो चीठी प्रमाणे किमत थाय, तो मने साचो मानजे. जोगीए पण नाणावटी शराफ, सोनीओ आदिक घणाने देखाडी किमत करावी, तो बराबर सोनीए करी आपेली चीठी प्रमाणे कायम थई, तेथी वळी जोगीने सोनी उपर पूर्ण विश्वास आव्यो. ते वारे कडां पाछां लइ आवीने सोनीने ओपवा सारु आप्यां. सोनीए कह्युं के, प्रभातना लइ जजे. पछी सोनीए ते कडा जेवांज बीजां पीतलनां कडां घडी तोलमां सरखां करीने तेनी उपर रंग आपी उपी प्रभाते जोगीना हाथमां आप्यां, अने कह्युं के, वळी पण हुं एक पारखुं देखाडुं. जे आ कडां छे, ते गइ काले ज्यां देखाड्यां, त्यांज मारुं नाम लइने देखाडजे, तो बधा पीतलनां कहेशे, कारण के मारा सर्वे द्वेषी छे. चेलाए पण तेमज कर्युं, अने फरी बधाने सोनीनुं नाम लइ कडां देखाड्यां ते वारे सर्वे कहेवा लाग्या के, आ पीतलनां छे. तेने जोगीए कह्युं के, तुम सब लोक यह सोनीके दुश्मन हो. कल तो तुम सच्चे कहेते थे. ते वारे ते

परीक्षकोए कह्युं के, कानना बीजां कर्णां हतां, अने आ वळी बीजां छे, माटे तुं ठगाय छे, तोपण जोगीए तेमनी वात सर्वथा नहींज मानी. ए दृष्टांते व्युद्ग्राहित चित्तवालो पण सर्वथा सद्गुरुनुं वचन नज माने ॥ ७ ॥

गुरुसेवा पुण्ये लही, पासे पण बेठा नित्त रे ॥
धर्मश्रवण तोहि दोहिलुं, निद्रादिक दीए जो चित्त रे ॥निद्रादिक० ॥संवेग०॥८॥
पामी श्रुत पण दुल्लही, तत्त्व बुद्धि ते नरने न होय रे ॥
शृंगारादिक कथारसे, श्रोता पण निज गुण खोय रे श्रोता० ॥ संवेग० ॥ ए॥

अर्थ—वळी कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी गुरुनी सेवा (लही के०) पामी अने गुरुनी पासे पण नित्य जइने बेठा, तथापि जे वेळाए गुरु धर्मोपदेश आपे, ते वेळाए अंतरायने योगे ते धर्म सांभलवो दुर्लभ थइ पडे, केमके ते वारे तेने निद्राज आवे, अथवा आदि शब्दथी विकथादिक प्रमादमां रुचि थाय, तेथी धर्मश्रवण क्यांथी थइ शके? एटले धर्म सांभलवामां निद्रादिक प्रमाद जो आडो आवी भींत जेवो थइ पडे, तो अटकावी नाखे, माटे प्रमाद छोडीने धर्म आदरवो ॥ ८ ॥ कदापि पुण्ययोगे गुरुनी पासे जइ निद्रा, विकथा, विषय, प्रमाद अने कषाय तेनो त्याग करी धर्म सांभलवा पाम्या, तोपण ते नरने धर्मसंबंधी तत्त्वनी बुद्धि आववी घणी दोहिली होय, कारण के अहोरात्र शृंगारादि रस जेमां प्रधान छे, एवी (कथा के०) भाषाग्रंथ, कोकशास्त्र, अनंगरंग, वात्स्यायनसूत्र प्रमुख, जेमां निःकेवल शृंगारनीज वातो छे, तथा आदि शब्दथी स्त्री अने राज प्रमुखथी कथा लेवी, ते सांभलवामांज प्राणी मग्न थइ रहे, माटे एवा शृंगारादिक रसे करी

युक्त जे ग्रंथ, तेना रसे करी ते श्रोता धर्म सांजले, तेथी सांजलतो थको पण आत्मगुणने खोइ नाखे, माटे तत्त्वनी बुद्धि धारवी ॥ ए ॥

तत्व लहे पण दुल्लही, सद्दहणा जाणो संत रे ॥
कोइ निज मति आगल करे, कोइ झामाझोल फिरंत रे ॥ कोइ० ॥ संवेग० ॥१०॥
आप विचारे पामीए, कहो तत्वतणो किम अंत ? रे ॥
आलसुआ गुरु शिष्यनो, इहां जावजो मन वृत्तंत रे ॥ इहां ॥ सवेग० ॥ ११ ॥

अर्थ—कदापि पूर्वकृत शुज कर्मना उदयथी देशना सांजलीने धर्मनुं तत्त्व धार्युं, परंतु (संत के०) हे सज्जनो! ते श्रोताने तत्त्वनी वात उपर सद्दहणा आववी घणीज दोहीली छे. शामाटे जे कोइक श्रोता तो पोताना मनथी उत्पन्न थइ जे कल्पनाजाल, तेथी पोतानी मति आगल करे, एटले कहे के, गुरु जले आम कहे छे, पण वात तो में धारी छे, ते प्रमाणेज हशे, तथा केटलाएक श्रोता तो झामाझोल थइ प्रसादमग्न थका फरथा करे, एटले प्रथम जेनी पासे जे धर्म सांजल्यो होय, ते जलो हशे, के आ कहे छे, ते जलो हशे? एम चिंतवता फरे, पोताना डहापणमां समाय नहीं, तेथी सद्दहणा राख्या विना सर्व छार उपर लीपणा समान छे ॥ १० ॥ माटे तत्त्वनी श्रद्धा विना तत्त्व केम पामीए? आ शुज छे, ते आदरवा योग्य छे. अने आ अशुज छे, ते त्यागवा योग्य छे, एवी वातो तो जे वारे गुर्वादिकना मुखथी सांजलीने धारे, ते वारे ते तत्त्व पामे, परंतु कहो के, (आप के०) पोताना विचारथी तत्त्व ते केम पामीए? जे आलसु थइ घरमां बेसी रहे, गुरुनी पासे धर्म सांजलवा न जाय, ते तत्त्व केम पामे? तत्त्व तो जे आलस त्यागीने चित्तमां धर्म सांजी

लवानी रुचि वधारीने गुरुमुखे जिनोक्त वचन सांभले, त्यां जे शंका उपजे, ते पूछी संदेह टाळी दृढता करे, ते पामे. अहीं कोइ अन्यदर्शनी गुरु अने शिष्य, ए बे जण आलसुं हता, तेनो वृत्तांत मनने विषे लावजो. ते वृत्तांत कहे छे. कोइ गुरु शिष्य एक नगरनी बहार झुंपडी बांधी रह्या छे, वस्त्र रहित छे, गाममां भिक्षा मागी उदरपूरणा करे छे, एवामां पोष मासना दिवस आव्या, ठार घणो पडवा लाग्यो, पण ते बे जण निरुद्यमी छे, तेथी गाममां भिक्षा मागवा माटे पण एकाद जगाए फरे. त्यांथी थोडुं घणुं जे मले, ते लइ आवीने उदरपूरणा करे, पण वधारे जगोए फरे नहीं. वळी ओढवाने कपडुं तो लावेज क्यांथी ? एम करतां एक दिवसे तो बहु टाढ पडी, तेथी ते गुरु शिष्य थरथर कंपता भिक्षा जडी नहीं जडी, एवे हाले तुरत गाममांथी आवीने मढीनी अंदर पण आलसने लीधे गया नहीं. एमज जीर्ण वस्त्रे मुख ढांकीने बहार आवी सुता, पाछली रात्रिए जाग्या, ते वारे पण नेत्र उघाडीने जोवा जेटलो उद्यम न करतां एमज ढांकेले मुखे गुरु शिष्यने पूछवा लाग्यो के, हे शिष्य! टाढ घणी पडे छे, माटे हुं झुंपडीमां छुं के बहार छु? ते वारे शिष्य वळी गुरुथी पण वधारे आलसु छे. माटे तेणे पण ढांकेले मुखेज जवाब आप्यो जे, आपणे झुंपडीमां छीए. एवामां वळी शीतना भयथी कोइक कुतरो आवीने गुरुनी पासे सुतेलो हतो, तेनुं पूछडुं गुरुना हाथमां आव्युं. ते वारे गुरु शिष्यने कहेवा लाग्यो के, “भो शिष्य! मम पुच्छं वर्तते तदा शिष्येण चिंतितं कच्छोटिकांबरखंडं गृहीत्वा भवान् पृच्छतीति, शिष्यःप्राह भो गुरवः!! तत्पुच्छं वस्त्रांतं तदजल्पनपरेण शयने त्वया यतितव्यं.” अर्थ—हे शिष्य! मारे पूछडुं छे. त्यारे शिष्ये विचार्युंने के, काछडीना वस्त्रना छेडाने पकडीने गुरु पूछे छे. पछी शिष्य कहे छे के, हे गुरुजी! ते पूछडुं नथी, पण वस्त्रनो छेडो छे. माटे तमारे बोल्या विना सुवामां यत्न करवो ॥ एम

बे जणा उद्यम रहित थका त्यांज टाढमां सुइ रह्या. परंतु बेमांथी एक पण आसल रहित थइ मढीमां गयो नहीं. प्रातःकाळे हिम पड्युं, तेथी बेहु जण हिमथी दाझीने मरण पाम्या. तेम जे आलसु होय, ते पोतानी मतिकल्पनाए कुमति करे, पण कोइने पूछे नहीं. उद्यम न करे तो तत्त्व पण पामे नहीं. जो गुरु शिष्य बेहुए उद्यम कस्यो होत, अने मढीमां गया होत, तो जीवता रहेत; माटे ए आलसु गुरु शिष्यनो वृत्तांत मनोजावित गवेषत्रो ॥ ११ ॥

बठर छात्र गज आवतां, जिम प्राप्त अपाप्त विचार रे ॥
करे न तेहथी उगरे, तेम आपमति निरधार रे ॥ तेम० ॥ संवेग ॥ १२ ॥

अर्थ—हवे वळी आपमती उपर बीजो दृष्टांत कहे छे. जेम कोइ (बठर के०) मूर्ख (छात्र के०) शिष्य छे, ते वेदादिक शास्त्र तो जाण्यो छे, परंतु अर्थनी विवेचनाने अणजाणतो छे. ते कोइ कामने अर्थे बजारमां गयो छे, एवामां राजानो मदोन्मत्त हाथी छूट्यो छे. ते गजने पोतानी सामो आवतो देखे छे, एटलामां हाथीनो महावत लोकोने कहे छे के, नाइछ! ए हाथी मारा हाथमां नथी, माटे तमे दूर थइ जाउ. ते सांभली सर्व लोक नाठां, ते वारे बठर छात्र चौटामां गयो, तेने पण लोके कह्युं के, तने हाथी मारशे, माटे अहींथी अलगो जतो रहे, तो पण ते त्यां उभो रहीने विचारवा लाग्यो के, आ लोक कहे छे के, हाथी मनुष्यने मारे छे, ते (प्राप्त के०) पाम्याने मारे छे किंवा अप्राप्त एटले अणपाम्याने मारे छे? जो पाम्याने मारतो होय, तो महावत एनी उपर बेठो छे, तेने केम मारतो नथी? अने जो अणपाम्याने मारतो होय, तो सर्व जगतनां लोक एने अणपाम्यां जेवां छे. तेने केम मारतो नथी? एम विचार करे छे, एटलामां

हाथीए आवी सुंढथी झालीने तेने चीरी नाख्यो, तेथी मरण पाम्यो. जेम ए बठर गात्रे लोकनां वचन मान्यां नहीं, अने ते आपमते विचार करतो त्यांज उन्नो रह्यो, तेथी मरण पाम्यो, पण तेथी उगस्यो नहीं, तेम जे आपमति होय, ते पण (निरधार के०) निश्चेथी दुःख पामे, माटे जे तत्त्वगवेषक होय, ते गुरुमुखथी जाणी तेणे कहेले मार्गे प्रवर्त्तन करे, तो तत्त्व पामे, परंतु आपमति होय, तेनरक निगोदनां दुःख पामे, माटे आपमति न थवुं ॥ १२ ॥

आगमने अनुमानथी, वळी ध्यानरसे गुणगेह रे ॥
करे जे तत्वगवेषणा, ते पामे नहीं संदेह रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ १३ ॥

अर्थ—(आ के०) समस्त प्रकारनुं जेमां गम एटले ज्ञान छे, तेने आगम कहीए. ते आगम श्रीजिनेश्वरना कहेला अर्थ अने गणधरोनां गुंथ्यां सूत्र तेना अनुमानथी एटले आगममां जगवाने तत्त्वनी वात जेवी रीते कहेली छे, तेना अनुमानथी तथा वळी (ध्यानरसे के०) आदर करवा योग्य जे धर्मध्यान अने शुक्लध्यान, तेना एकेकना चार चार पाया छे, तेणे करी चिंतवन करतां तेथी उपन्यो जे रस, तेने ध्यानरस कहीए, एटले ध्यानरसे करीने गुणनुं गेह एटले गुणनुं स्थानक–प्राप्तिरुप जे तत्व, ते तत्त्वनी जे गवेषणा करे, ते तत्व पामे, एमां संदेह नहीं. अथवा तत्व पामवानां त्रण कारण छे, एक आगमथी अने बीजुं अनुमानथी, त्रीजुं ध्यानरस ते अनुनव-रस ए त्रणे प्रकारे जे गुणनुं घर थइने तत्वनी गवेषणा करे, ते निःसंदेह तत्व पामे ॥ १३ ॥

तत्वबोध ते स्पर्श छे, संवेदन अन्य स्वरुप रे ॥
संवेदन बंध हुइ, जे स्पर्श ते प्रापतिरुप रे जे० ॥ संवेग ॥ १४ ॥

तत्व ते दशविध धर्म छे, खंत्यादिक श्रमणनो शुद्ध रे ॥
धर्मनुं मूल दया कही, ते खंति गुणे अविरुद्ध रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ १५ ॥

अर्थ—तत्वनुं जाणपणुं ते तत्वबोध कहीए. तेना बे भेद छे. एक स्पर्श तत्वबोध, बीजो संवेदन तत्वबोध. तेमां तत्वनां शास्त्र जे आगम ते सांभलीने श्रीजिनागमभाषित तत्व सम्यकत्वादि प्राप्तिपूर्वक श्रद्धापूर्वक नव तत्वादिकनो अवबोध थाय, शुद्ध अध्यवसाये आत्मपरिणतिपरिपाकपणे मन वचन कायानी एकाग्र स्थिरताए भावनी विशुद्धताए सद्गुरुपदेशामृतयोगथी सद्दहणामय वस्तुधर्म ग्रहणरुपपणे जे चित्तनी वृत्ति थाय, एवो जे तत्वबोध, ते स्पर्शरुप जाणवो, अने श्रद्धा रहित सम्यक प्रकारे वस्तुना स्वरुपने जाणपणामां धारे, ते संवेदन तत्वबोध जाणवो. ते स्पर्श तत्वबोधथी (अन्य के०) जूदे रुपे जाणवो. ए संवेदन तत्वबोध ते (वंध्ये के०) वांझणी स्त्री जेवो होय, कांइ फल आपे नहीं, अने स्पर्श तत्वबोध प्राप्तिरुप छे, फलदायक होय, ते माटे संवेदन छांमवो अने स्पर्श आदरवो ॥ १४ ॥ हवे दश प्रकारनो यतिधर्म ते परम तत्व छे. खंति आदि दइने शुद्ध धर्म स्पर्श तत्वबोध ते दश प्रकारे (श्रमण के०) यतिनो जाणवो. (खंत्यादिक के०) क्षमा आदि दइने एटले १ खंति जे क्षमा ते क्रोधनो जय, २ मार्दव ते माननो त्याग, ३ आर्जव ते मायानो त्याग, ४ मुक्ति ते निर्लोभता, ५ बार प्रकारनी तपस्या, ६ सत्तर भेदे करी युक्त संयम, ७ चार निक्षेपे करी सत्य भाषण करवुं, ८ शौच ते भावशौचादिक, ए अकिंचनत्व ते परिग्रहरहितपणुं, १० अढार भेदे युक्त ब्रह्मचर्य. ए दश प्रकारना धर्म सेव्याथी चार गतिनो रोध करे, अने पंचमी गति पमाडे. ते धर्मनुं मूल दया कही छे. ज्यां दया नथी त्यां धर्म नथी. ते दया जे

छे, ते तो (खंति के०) क्षमा गुणथी अविरोधपणे छे, एटले मलती छे. क्रोध जाय, ते वारे क्षमा आवे, अने ज्यां क्षमा आवी त्यां दया अवश्य उपजे, ते माटे दयामय धर्म छे. ए पहेलो यतिधर्म कह्यो ॥ १५ ॥

विनयने वश छे गुण सवे, ते तो मार्दवने आयत्त रे ॥
जेहने मार्दव मन वस्युं, तेणे सवि गुणगण संपत्त रे ॥ तेणे० ॥ संवेग० ॥ १६ ॥
आर्जव विण नवि शुद्ध छे, नवि धर्म आराधे अशुद्ध रे ॥
धर्म विना नवि मोक्ष छे, तेणे ऋजुभावी होय बुद्ध रे ॥ तेणे० ॥ संवेग० ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे बीजो मार्दव गुण वखाणे छे. ते एवी रीते जे देव, गुरु, धर्म, ए सर्व विनयथी फलदायक थाय छे, माटे जेटला कांइ गुण छे, ते सर्व विनयने वश छे, अने जो सर्वोत्तम करणी करे छे, तेमां पण जो विनय नथी होतो, तो सर्व शुन्य प्राय छे, एवो विनय गुण छे, ते पण मार्दवने (आयत्त के०) वश छे, मार्दवथी नजीक छे, ते मार्दव गुण माननो त्याग करे, ते वारे प्रगट थाय, पण अभिमान, अहंकार, मत्सर, द्रोह, इर्ष्यादि दोष सहित प्राणीने मार्दव गुण न आवे, परंतु ए दोषोना त्यागथी मार्दव गुण जीवने आवे. एवो मार्दव गुण जे प्राणीना मनमांहे वस्यो छे, ते प्राणी (सवि गुणगण संपत्त के०) सर्व गुणना समुदायने पाम्यो, अने गुण सहित थयो, ते वारे धर्मप्राप्तिने पाम्यो. ए बीजो यतिधर्म जाणवो ॥ १६ ॥ हवे त्रीजो आर्जव गुण वखाणे छे. आर्जव गुण ते (आर्जव के०) सरलपणु, ते विना शुद्धता नथी, अने धर्मआराधन पण शुद्ध थतुं नथी, अशुद्ध छे, माटे कुटिलता, वक्रता, मायावीपणुं, ए सर्व मायानां घर छे, अने आत्माना

बलवत्तरपणे शुद्ध चारित्रना अभ्युदयथी निर्मल आत्माना योगथकी कुटिलतादिकनो त्याग करवाथी आर्जव गुण उपजे छे. ते आर्जव विना धर्मनी शुद्धि नथी, अशुद्धि छे, माटे ते शुद्ध धर्म आराधी शके नहीं, अने शुद्ध धर्म आराध्या विना मोक्ष नथी. ते माटे जे (बुद्ध के०) ज्ञानी ते (ऋजुभावी के०) सरल स्वभावी होय, जेथकी आर्जव गुणनी पुष्टि थाय. ए त्रीजो यतिधर्म कह्यो ॥ १७ ॥

द्रव्योपकरण देहनां, वळी भक्त पान शुचि भाव रे ॥
भावशौच जिम नवि टले, तिम कीजे तास बनाव रे ॥ तिम० ॥ संवेग ॥ १८ ॥
पंचाश्रवथी विरमीए, इंद्रिय निग्रहीजे पंच रे ॥
चार कषाय त्रण दंम जे, तजीए ते संजम संच रे ॥ तजीए० ॥ संवेग० ॥ १९ ॥

अर्थ—हवे शौचधर्म कहे छे. तेना बे भेद छे. एक द्रव्यशौच, बीजुं भावशौच. तेमांहे (देह के०) शरीरनां द्रव्योपकरण ते हाथ, पग, आंगली प्रमुख ते सर्व द्रव्यथी देहनां द्रव्योपकरण, अथवा द्रव्योपकरण ते पुस्तकादिक तथा वस्त्र पात्रादिक तेमज वळी भात पाणी तेने राग रहित धर्मपुष्टिदायक जाणी (शुचि भाव के०) पवित्र भाव युक्त, बेतालीश दोष रहित एवा विधिए आहारादिकने ग्रहण करवे करीने द्रव्यशौच थाय. ते जेम आत्माना पवित्र चोख्खा अध्यवसाय धरवे, मननी लहेर कषायादिक रहित शुद्ध परिणामनी वधती धाराए भावशौच थाय छे. ते भावशौच जेम चले नहीं—मटे नहीं, तेवी रीते तेने ग्रहण करवा यत्न कीजे, एटले जेम जेम भावशौच वधे, तेम तेम यतिधर्म पण वधे, यतिधर्म वधते मोक्षप्राप्ति पण सुलभ थाय. ए

चोथो शौचधर्म कह्यो. ॥ १८ ॥ हवे संयम गुण वखाणे छे. १ प्राणातिपात, २ मृषावाद, ३ अदत्ता दान, ४ मैथुन अने ५ परिग्रह, ए पांच आश्रवथी (विरमीए के०) दूर रहिए, ए अनादि काळना आत्माना सहचरी पापोपचितपणे दुष्ट गतिदायक छे. तथा १ स्पर्शेंद्रिय, २ रसेंद्रिय, ३ घ्राणेंद्रिय ४, चक्षुरिंद्रिय, ५ श्रोत्रेंद्रिय, ए पांचे इंद्रियनो निग्रह करीए एटले दमीए. वळी १ क्रोध, २ मान, ३ माया ४ लोभ, ए चार कषायने जांखीए, तथा १ मनोदंड, २ वचनदंड, ३ कायदंड, ए त्रण दंडने (तजीए के०) त्याग करीए. एवी रीते ए सत्तर वानां दूर करे थके आत्माने विषे संयम ठरे, पण एमांथी एक दुर्गुण होय, त्यांसुधी संयमने मलिन कहीए, माटे ए सत्तर दोष टाळीने एना प्रतिपक्षी सत्तर गुण प्रगटे, तेनो संचय मोक्षार्थीए करवो. ते वारे शुद्ध संयम कहीए. ए पांचमो संयमधर्म कह्यो ॥१९॥

बांधव धन इंद्रिय सुखतणो, वळी भय विग्रहनो त्याग रे ॥
अहंकार ममकारनो, जे करशे ते महाभाग रे ॥ जे० ॥ संवेग० ॥ २० ॥

अर्थ—हवे छठो मुक्त गुण वखाणे छे. बांधव शब्दे भाइ, स्त्री. माता, पिता, पुत्र, बहेन प्रमुख अने (धन के०) सोनुं, रुपुं, घर, हाट प्रमुख, वळी इंद्रियसुख ते खावुं, पीवुं, वस्त्र, घरेणां प्रमुखना विलास, शब्द, रुप, रस, गंधादिक ए सर्व सुखनो त्याग करे, वळी (भय के०) इहलोक, परलोक आजीविकादि सात भय अने (विग्रह के०) कलेश, विषाद, इर्ष्या एनो पण त्याग करे, तथा अहंकार ते जगतमां हुंज छुं, बीजो कोइ नथी, अने ममकार ते आ सर्व मारुं छे, " एवं अहं ममेति बुद्धया सर्वं जगदंधीभूतं " आ रीते हुं अने मारुं ए बुद्धिथी सर्व जगत आंधळुं छे ॥ माटे एनो त्याग करे ते महाभाग्यवंत जाणवो. ज्यांसुधी एटलां वानांनो त्याग करयो नथी, त्यांसुधी संसारभ्रमण वधे छे, माटे एनो त्याग करी निर्लोभी गुण करवो. ए छठो धर्म कह्यो ॥ २० ॥

अविसंवादन जोग जे, वळी तन मन वचन अमाय रे ॥
सत्य चतुर्विध जिन कह्यो, बीजे दर्शने न कहाय रे ॥ बीजे० ॥ संवेग० ॥ २१ ॥
षट्विध बाहिर तप कह्यु अभ्यंतर षट्विध होय रे ॥
कर्म तपावे ते सही, पडिसोअवृत्ति पण जोय रे ॥ पडिसोअ० ॥ संवेग० ॥२२॥

अर्थ--हवे सातमो सत्य गुण वखाणे छे. अविसंवादन योग, ते जेमां कोइ जातिनो विश्लेष-विसंवादपणुं नथी, ते अविसंवादन योग कहीए, तेने धरे. वळी तन, मन अने वचन, ए त्रिकरण अमायपणे-कपटरहितपणे प्रवर्ते, ते सत्यपणुं, ते सत्य चार प्रकारनुं छे. तेमां १ ऋषभ, अजितादिक ए नामसत्य, २ जेनां बिंब जे काष्ठ, पाषाणादिकनी स्थापना करीए, अथवा अक्षरे नाम लखीए, ते स्थापनासत्य, तथा ३ भाविजिन जे श्रेणिक प्रमुख थशे, द्रव्यसत्य, अने ४ श्रीमंधर प्रमुख विचरता तीर्थंकर, ते भावसत्य. ए चार सत्य निक्षेपे करी सत्य ते (जिन के०) तीर्थंकरे कह्युं एटले श्रीठाणांग सूत्रमां कह्युं छे, पण बीजे दर्शने कहेवाय नहीं. ए सातमो सत्यधर्म कह्यो ॥ २१ ॥ हवे आठमो तपोगुण वखाणे छे. १ जघन्य नोकरशी, २ उत्कृष्ट जावजीव सुधी अशन पान वर्जवुं, ३ शेष रह्युं ते मध्यम, ते एमके-१ जेमां खावुं पीवुं नहीं, ते अणसण तप तथा २ ऊणोदरी ते आहारना प्रमाणमांहेथी कोलीयो बे कोलीया, चार कोलीया ओछा करे, ते ऊणोदरी तप, ३ द्रव्यनो संक्षेप करवो, ते वृत्तिसंक्षेप तप, ४ रसनो त्याग करवो, ते रसत्याग तप, ५ लोच प्रमुख कलेश सहन करवो, ते कायकलेश तप, ६ पांच इंद्रियने गुप्त करवी, ते संलीनता तप, ए छ प्रकारनुं बाह्य तप कह्युं छे, तथा १ गुरुदत्त प्रायश्चित्त लेवुं, २ विनयसाचववो, ३ गुरुनो विनय

तथा वेयावच्च करवो, ४ सज्झाय करवो, ५ ध्यान धरवुं, ६ उपसर्ग तप ते एक ध्याने काउस्सग्ग करवो, तथा शरीरनुं ढांकवुं, ए ठ प्रकारे अभ्यंतर तप मलीने बार भेदे तप कह्युं. ए तप द्रव्यथी तथा भावथी करवुं. ए तप कर्मने तपावे, बाळीने भस्म करे, ते तप निश्चेथी पमिसोयवृत्ति पण जोय एटले इंद्रियने अनुकूल वृत्ति नहिं अर्थात् इंद्रियने जे गमे, ते न करवुं, ते प्रतिस्रोतवृत्ति एटले सामे पुरे चालवारुप प्रवृत्तिवाळुं पण तप कहीए ॥ ७२ ॥

दिव्य औदारिक काम जे, कृत कारित अनुमति भेद रे ॥
योग त्रिके तस वर्जवुं. ते ब्रह्म हरे सवि खेद रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ७३ ॥
अध्यातमवेदी कहे, मूर्च्छा ते परिग्रह भाव रे ॥
धर्म अकिंचनने भाख्यो, ते कारण भवजल नाव रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ७४ ॥

अर्थ—हवे ब्रह्मचर्य गुण कहे छे. (दिव्य इ०) वैक्रिय शरीर संबंधी काम तथा बीजुं औदारिक शरीर संबंधी काम, ए बेनु करवुं, करावबुं अने अनुमोदवुं, ए त्रणे गुणतां छ भेद थया. एकेकाने मन, वचन अने काया, ए त्रण योगे गुणतां अढार भेद थाय, ए अढार भेदे कामना त्यागथी शुद्ध ब्रह्मचर्य थाय. ते ब्रह्मचर्य सर्व खेदनुं हरनारुं छे, अथवा एना बीजी रीते १८००० भांगा थाय छे, ते लखे छे. १ पृथ्वीकाय, २ अपकाय, ३ तेउकाय, ४ वायुकाय, ५ वनस्पतिकाय, ६ बेइंद्रिय, ७ तेइंद्रिय, ८ चउरिंद्रिय, ९ पंचेंद्रिय, १० अजीव, ए दशने दश यतिधर्मे गुणतां १०० थाय. ते एक श्रोत्रेंद्रिये थया. तेवी पोतानी पांच इंद्रियो छे, तेनी साथे गुणतां ५०० भेद थाय. ते एक आहारसंज्ञाए थया. तेवी भयसंज्ञा, मैथुनसंज्ञा अने परिग्रहसंज्ञा, ए चारे गुणतां २०००

अविसंवादन जोग जे, वळी तन मन वचन अमाय रे ॥
सत्य चतुर्विध जिन कह्यो, बीजे दर्शने न कहाय रे ॥ बीजे० ॥ संवेग० ॥ २१ ॥
षट्विध बाहिर तप कह्यु अभ्यंतर षट्विध होय रे ॥
कर्म तपावे ते सही, पडिसोअवृत्ति पण जोय रे ॥ पडिसोअ० ॥ संवेग० ॥२२॥

अर्थ—हवे सातमो सत्य गुण वखाणे छे. अविसंवादन योग, ते जेमां कोइ जातिनो विश्लेष-विसंवादपणुं नथी, ते अविसंवादन योग कहीए, तेने धरे. वळी तन, मन अने वचन, ए त्रिकरण अमायपणे-कपटरहितपणे प्रवर्ते, ते सत्यपणुं, ते सत्य चार प्रकारनुं छे. तेमां १ ऋषभ, अजितादिक ए नामसत्य, २ जेनां बिंब जे काष्ठ, पाषाणादिकनी स्थापना करीए, अथवा अक्षरे नाम लखीए, ते स्थापनासत्य, तथा ३ भाविजिन जे श्रेणिक प्रमुख थशे, द्रव्यसत्य, अने ४ श्रीमंधर प्रमुख विचरता तीर्थंकर, ते भावसत्य. ए चार सत्य निक्षेपे करी सत्य ते (जिन के०) तीर्थंकरे कह्युं एटले श्रीठाणांग सूत्रमां कह्युं छे, पण बीजे दर्शने कहेवाय नहीं. ए सातमो सत्यधर्म कह्यो ॥ २१ ॥ हवे आठमो तपोगुण वखाणे छे. १ जघन्य नोकरशी, २ उत्कृष्ट जावजीव सुधी अशन पान वर्जवुं, ३ शेष रह्युं ते मध्यम, ते एमके-१ जेमां खावुं पीवुं नहीं, ते अणसण तप तथा २ ऊणोदरी ते आहारना प्रमाणमांहेथी कोलीयो बे कोलीया, चार कोलीया ओछा करे, ते ऊणोदरी तप, ३ द्रव्यनो संक्षेप करवो, ते वृत्तिसंक्षेप तप, ४ रसनो त्याग करवो, ते रसत्याग तप, ५ लोच प्रमुख कलेश सहन करवो, ते कायकलेश तप, ६ पांच इंद्रियने गुप्त करवी, ते संलीनता तप, ए छ प्रकारनुं बाह्य तप कह्युं छे, तथा १ गुरुदत्त प्रायश्चित्त लेवुं, २ विनयसाचववो, ३ गुरुनो विनय

तथा वेयावच्च करवो, ४ सज्झाय करवो, ५ ध्यान धरवुं, ६ उपसर्ग तप ते एक ध्याने काउस्सग्ग करवो, तथा शरीरनुं ढांकवुं, ए ढ प्रकारे अभ्यंतर तप मळीने बार भेदे तप कह्युं. ए तप द्रव्यथी तथा भावथी करवुं. ए तप कर्मने तपावे, बाळीने भस्म करे, ते तप निश्चेथी पडिसोयवृत्ति पण जोय एटले इंद्रियने अनुकूल वृत्ति नहिं अर्थात् इंद्रियने जे गमे, ते न करवुं, ते प्रतिस्रोतवृत्ति एटले सामे पुरे चालवारुप प्रवृत्तिवाळुं पण तप कहीए ॥ ७२ ॥

दिव्य औदारिक काम जे, कृत कारित अनुमति भेद रे ॥
योग त्रिके तस वर्जवुं. ते ब्रह्म हरे सवि खेद रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ७३ ॥
अध्यातमवेदी कहे, मूर्च्छा ते परिग्रह भाव रे ॥
धर्म अकिंचनने भाख्यो, ते कारण भवजल नाव रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ७४ ॥

अर्थ—हवे ब्रह्मचर्य गुण कहे छे. (दिव्य इ०) वैक्रिय शरीर संबंधी काम तथा बीजुं औदारिक शरीर संबंधी काम, ए बेनु करवुं, कराववुं अने अनुमोदवुं, ए त्रणे गुणतां छ भेद थया. एकेकाने मन, वचन अने काया, ए त्रण योगे गुणतां अढार भेद थाय, ए अढार भेदे कामना त्यागथी शुद्ध ब्रह्मचर्य थाय. ते ब्रह्मचर्य सर्व खेदनुं हरनारुं छे, अथवा एना बीजी रीते १८००० भांगा थाय छे, ते लखे छे. १ पृथ्वीकाय, २ अपकाय, ३ तेउकाय, ४ वायुकाय, ५ वनस्पतिकाय, ६ बेइंद्रिय, ७ तेइंद्रिय, ८ चउरिंद्रिय, ९ पंचेंद्रिय, १० अजीव, ए दशने दश यतिधर्मे गुणतां १०० थाय. ते एक श्रोत्रेंद्रिये थया. तेवी पोतानी पांच इंद्रियो छे, तेनी साथे गुणतां ५०० भेद थाय. ते एक आहारसंज्ञाए थया. तेवी भयसंज्ञा, मैथुनसंज्ञा अने परिग्रहसंज्ञा, ए चारे गुणतां २०००

थाय, तेने मन, वचन अने काया, ए त्रणे गुणतां ६००० थाय. ते करवुं, कराववुं अने अनुमोदवुं, ए त्रणे गुणतां १८००० भेद थाय ॥ २३ ॥ हवे अकिंचनधर्म कहे छे. जे "आत्मानमधिकृत्याध्यात्मम्" एटले आत्माने अधिकारीने करे ते चोथा गुणठाणाथी मांमीने चौदमा गुणठाणा सुधी छे, तेने अध्यात्म कहीए, अने ते अध्यात्मना जाण जे होय, तेने अध्यात्मवेदी कहीए. ते एम कहे छे के, जे मूर्च्छा छे, तेज परिग्रहनो भाव छे, एटले पोता पासे खावाने मलतुं न होय, पण मूर्च्छा सर्व वस्तु उपर रही होय, तो ते परिग्रहज छे. तथा धन, कुटुंब, घर, वामी, बाग अने बगीचा छे, तोपण तेनी उपर जो मूर्च्छा नथी. तो ते परिग्रह न कहीए, माटे ते मूर्च्छा न राखवी तेने अकिंचनपणुं कहीए, अने साधुधर्म ते अकिंचननेज कह्यो छे, माटे संसारसमुद्रथी तरवाने नाव समान ए धर्म छे. ए अकिंचनपणुं आदरवाथी भवनिस्तार थाय. ए दशमो अकिंचनधर्म थयो. ए दश प्रकारना यतिधर्म कह्या. एथी शुद्ध पणे कर्मनुं शोधन थाय ॥ २४ ॥

पांच भेद छे खंतना, उवयारवयार विवाग रे ॥
वचन धर्म तिहां तीन छे, लौकिक दोइ अधिक सोभाग रे॥लौकिक०॥संवेग०॥२५॥
अनुष्ठान ते चार छे, प्रीति भक्ति ने वचन असंग रे॥
त्रण क्षमा छे दोयमां, अग्रिम दोयमां दोय चंग रे ॥ अग्रिम० ॥ संवेग० ॥ २६ ॥

अर्थ—(पांचा भेद छे खंतिना के०) हवे ए दश प्रकारनो जे यतिधर्म कह्यो, तेमां प्रथम क्षमाधर्मना पांच भेद छे, ते कहे छे. तेमां एक तो जे आपणो उपकारी होय, ते जे कोइ कमवां वचन कहे, ते खमवां पडे. तेने (उवयार के०) उपकारक्षमा कहीए. बीजी आगलो माणस जोरा-

वर छे, तेना उपर कांइ पराक्रम चाले तेम नथी, माटे जो आ माणसनी सामुं बोलशुं, तो तरत तिरस्कार पामशुं, एम जाणी तेनी सामुं न बोले, ते बीजी (अवयार के०) अपकारक्षमा. त्रीजी कर्मादिकना जयथी खमवुं पडे, ते विपाकक्षमा. चोथी कोइने आकरे वचने दुहवे नहीं, अने पोते पण कोइनां आकरां वचनथी दुहवाय नहीं, एम वचननो परिसह-उपसर्ग सहन करवो, सहन करवो, सावद्य वचन न बोलवुं, ते वचनक्षमा. पांचमी गजसुकुमारनी पेरे हे आत्मन् ! तारो धर्मज क्षमा छे, माटे तुजने क्षमाज जोइए, आत्मधर्म क्षमामयज छे. एवं जाणी मूल धर्ममां स्थिर रहे, संपूर्ण धर्म आराधे, तेरमा चौदमा गुणठाणानी इच्छा करे, ते धर्मक्षमा जाणवी. ए पांच क्षमा कही. तेमां पहेली उपकार, बीजी अपकार अने त्रीजी विपाक, ए (तीन के०) त्रण क्षमाउ जे छे, ते लौकिक छे एटले लौकिक सुखनी देवावाली छे. तथा चोथी वचनक्षमा अने पांचमी धर्मक्षमा ए (दोइ के०) बे क्षमा जे छे, ते अधिक सौभाग्यनी एटले मोक्षसुखनी देवावाली छे ॥ २५ ॥ हवे क्षमानां चार अनुष्ठान छे. अनुष्ठान शब्दे क्रिया कहेवी. तेनां षमावश्यक छे, तेमां १ श्रावकनुं पमिक्कमणु अथवा यतिनुं पगाम, सज्झाय, अतिचार, आलोचना प्रमुख ते पमिक्कमणावश्यक, तथा २ ज्ञान, दर्शन, चारित्रना काउस्सग्ग करवा, ते काउस्सग्ग नामे आवश्यक, ३ शक्ति प्रमाणे पच्चक्खाण करवानुं आवश्यक, ए त्रण अवश्यकमां एक प्रीति अनुष्ठान जाणवुं, अने १ सामायिक आवश्यक, २ चउविसत्थो ते जिनवंदनावश्यक, ३ वांदणां देवां, ते गुरुवंदनावश्यक, ए त्रण आ-वश्यकमांहे बीजुं भक्ति अनुष्ठान जाणवु, अने त्रीजुं आगमने अनुसारे प्रवर्तन, ते वचन अनुष्ठान जाणवुं, तथा जे सहेजे थाय, ते चोथुं असंगानुष्ठान जाणवुं. ए चार अनुष्ठानने पूर्वोक्त क्षमाना पांच भेदमां वहेंचण करे छे, एटले पहेली उपकार, बीजी अपकार, त्रीजी विपाक, एत्रण क्षमा

छे, ते (अग्रिम दोयमां के०) पहेलां प्रीति अने भक्ति ए बे अनुष्ठानमां छे, अने चोथी वचनक्षमा तथा पांचमी धर्मक्षमा, ए (दोय के०) बे क्षमा ते पाछलां वचनानुष्ठान, ए बे अनुष्ठानमां छे, माटे पाछलां बे अनुष्ठान ते (चंग के०) मनोहर जाणीने आदरवां ॥ २६ ॥

वल्लभ स्त्री जननी तथा, तेहना कृत्यमां जुओ जुओ राग रे

पडिक्कमणादिक कृत्यमां, एम प्रीति भक्तिनो लाग रे एम० ॥ संवेग० ॥ २७ ॥

अर्थ—हवे अनुष्ठाननां लक्षण कहे छे. स्त्री तो बेउ छे, एक पोतानी भार्या ते पण स्त्रीजाति छे, तथा पोतानी (जननी के०) माता ते पण स्त्रीजाति छे. ए बेउ वल्लभ छे, पण तेना कृत्यमां राग जूदो जूदो छे. ते आवी रीते के, स्त्री उपर प्रीतिराग छे, अने माता उपर भक्तिनो राग छे. तेम पडिक्कमणादिक कृत्यमां पण प्रीति भक्तिनो राग विचारवो. ते आवी रीते के, एक पडिक्कमणुं, बीजो काउस्सग्ग, त्रीजुं पच्चक्खाण, ए त्रणमां प्रति अनुष्ठान छे, केमके एनी संगतथी आगल गुण वधे, माटे प्रीतिराग छे, अने एक सामायिक ते चारित्र अने बीजो चउव्विसत्थो ते प्रभुने वांदवुं, तथा त्रीजां वांदणां ते गुरुने वांदणां देवां, एम चरित्रधर्म तथा देव अने गुरु, ए त्रणमां भक्ति अनुष्ठान छे, माटे ए त्रणमां उपर भक्तिराग छे. एम इहलोक आश्रये प्रीति अने परलोक आश्रये भक्ति, ए बे अनुष्ठाननो लाग होय ॥ २७ ॥

वचन ते आगम आशरी, सहेजे थाये ते असंग रे ॥

चक्रभ्रमण जिम दंडथी, उत्तर तदभावे चंग रे ॥ उत्तर० ॥ संवेग० ॥ २८ ॥

विष-गरल-अनुष्ठान छे, तद्धेतु-अमृत वळी होय रे ॥
त्रिक तजवा दोय सेववा, ए पांच भेद पण जोय रे ॥ ए० ॥ संवेग० ॥ २ए ॥

अर्थ—हवे त्रीजुं वचनानुष्ठान अने चोथुं असंगानुष्ठान कहे छे, जेम कुंभारना चक्रनुं भ्रमण दंडने योगे थाय, पछी पोतानी मेळे सहेजे फर्या करे, तेम श्रीवीतराग भाषित आगममां जेम ज्ञानक्रियानां आलंबन प्ररूप्यां छे, ते (आशरी के०) अनुसारे आज्ञा प्रमाणे धर्ममां प्रवर्तन करे, ते वचनानुष्ठान जाणवुं, अने पछी उत्तर काळे (तदभावे के०) तेने अभावेपण (चंग के०) मनोहर होय, एटले जेने कोइनुं आलंबन नहीं, पण सहेजे एवुंज लक्षण थइ रहे, ते असंगानुष्ठान जाणवुं ॥ २७ ॥ यतिधर्ममांहे पांच क्रिया कही छे, ते कहे छे. पहेली विषक्रिया, बीजी गरलक्रिया, त्रीजी अनुष्ठानक्रिया, चोथी तद्धेतुक्रिया, अने पांचमी अमृतक्रिया. ए पांच भेदे क्रिया जाणवी. तेमांहे विषक्रिया, गरलक्रिया अने अनुष्ठानक्रिया ए (त्रिक के०) त्रण भेद तजवा, आदरवा योग्य नथी, जाणवा योग्य छे. ते आचारयाथी चारित्रीयो चारित्र हार करे, भवपरंपरा वधारे, अने तद्धेतुक्रिया तथा अमृतक्रिया ए (दोइ के०) बे भेद ते (सेववा के०) आदरवा योग्य छे. ते आदरयाथी मुक्ति पमाडे, माटे ए क्रियाना पांच भेद पण जाणवाने अर्थे तेना जूदा जूदा अर्थ आगल वखाणशे ॥ २ए ॥

विषकिरिया ते जाणीए, जे अशनादिक उद्देश रे॥
विष ततखिण मारे यथा, तेम एहज भव फल लेश रे ॥ तेम० ॥ संवेग० ॥ ३०॥
परभवे इंद्रादिक ऋद्धिनी, इच्छा करतां गरल थाय रे ॥

ते काळांतर फल दीए मारे जिम हरूकीया वाय रे ॥ मारे० संवेग ॥ ३१ ॥

अर्थ—हवे ए पांच क्रियामांहे पहेली विषक्रिया, ते जे चारित्रीयो अशन, पानादिकने उद्देशीने चारित्र पाले, ज्ञानक्रियानो अभ्यास करे, ते सर्व आहारादिकने अर्थे करे, कइ गृहस्थ आवे, ते वारे लोकदेखामणी क्रिया करे, ते गृहस्थ गया पछी कशी क्रिया करे नहीं, जयणाए न प्रवर्त्ते, अने ते गृहस्थ तो आचारनी शुद्धता जाणीने अशनादिकनी भक्ति करे, ते विषक्रिया जाणीए. जेम विष खाधुं थकुं तत्काळ मारे, तेम ए क्रियाथी आ भवमांहेज अशन खावानुं लेश मात्र फल पामे. जेम झेर खावाथी शीघ्र फल, तेम कपटक्रियानुं पण तरत फल मले, एम जाणवुं ॥ ३० ॥ हवे गरलक्रियानुं लक्षण कहे छे. जेम कोइ चारित्रीयाने चारित्र पालतां पालतां चित्तना अध्यवसाय एवा थाय जे, इंद्रनी पदवी तथा देवतादिक चक्रवर्त्ती प्रमुखनी राजलक्ष्मी पामीए, अथवा धन, धान्यादिकनी इच्छा करतां गरलक्रिया थाय, ते गरलक्रिया काळांतरे फल आपे, हरूकीया वायुनी परे. जेम कोइ प्राणी हरूकेला जनावरे करड्यो होय, तेनो हरूकवा त्रण वरस सुधी जागे. ते जे वारे हरूकवा जागे, ते वारे मरण पामे, तेम चारित्रीयो अति नियाणुं करे, तो बे त्रण भवे ते वस्तु पामे, पण शुद्ध चारित्रनुं फल पामे नहीं, माटे ए गरलक्रिया त्याग करवारुप जाणवी ॥ ३१ ॥

लोक करे तिम जे करे, उठे बेसे संमूर्च्छिम प्राय रे ॥
विधि विवेक जाणे नहीं, ते अन्यानुष्ठान कहाय रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ३२ ॥
तध्देतु ते शुध्द रागथी, विधि शुध्द अमृत ते होय रे ॥

सकल विधान जे आचरे, ते दीसे विरला कोय रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ३३ ॥

अर्थ—हवे त्रीजी अनुष्ठानक्रिया कहे छे. जेम कोइक अज्ञानी चारित्रीयो पारणा निमित्ते अथवा ग्रहण निमित्ते क्रिया करे, ते जेम बीजा लोक उठ बेस करे, तेम ते पण उठ बेस संमूर्छिमनी परे करे. एतावता कोइ चारित्रीयो क्षुधित थको दिक्षा ल्ये, तेने केवल एक अशननीज इछा रहे छे. ते मन रहित थको क्रिया करे, माटे संमूर्छिमनी उपमा दीधी, कारण के जे पोताना चित्तमां विधि विवेक कांइ जाणे नहीं जे, आ रीते बेसवुं, आ रीते उठवुं, आ रीते पूजवुं इत्यादिक कांइ विधि जाणे नहीं, तथा विवेक ते गुरु, देव, ज्ञान, धर्माचार्य प्रमुखनो विनय करवो, गुरु सामे आ रीते जवुं, आववुं, बेसवुं इत्यादिक सर्व विधि जाणे, तेने विवेक कहीए. ते विधि तथा विवेकने अजाणतो मन रहित जे क्रिया करे, ते कांइ फलदायक जाणवी नहीं ॥ ३२ ॥ हवे चोथी तद्धेतुक्रिया कहे छे. चारित्रनो लेनारो वैराग्यवंत भद्रकपरिणामी देशना सांभली संसारनो सर्व भाव अनित्य जाणी संसारी वर्गथकी विरक्त थइने चारित्र ल्ये, ते शुद्ध रागे वधते मनोरथे क्रिया करे, पण विधि शुद्ध होय नहीं, परंतु सरवाळे तेथी विधि शुद्ध थाय, माटे ए चोथी क्रिया फलदायक जाणवी. हवे पांचमी अमृतक्रियानां लक्षण कहे छे. जे आगमोक्त विधि कह्यो छे, ते प्रमाणे शुद्ध विधिए शुद्ध चित्तना अध्यवसायपणे करीने (सकल विधान के०) समस्त क्रियाना अनुष्ठाननी आचारणा करे, एवा तो संसारमांहे कोइक विरला प्राणी दीसे छे, माटे पांच क्रियामांहे अमृतक्रिया ते केवल अद्भुत सुरमणि समान छे. ए शुद्ध क्रिया आवेथी संसारनो पार पामे, अने मोक्षनी प्राप्तिपूर्वक शुद्ध भावपणे रहे, पण ए क्रिया आव्या विना संसारनो निस्तार थतो नथी ॥ ३३ ॥

करण प्रीति आदर घणो, जिज्ञासा जाणनो संग रे ॥
शुभ आगम निर्विघनता, ए शुद्ध क्रियानां लिंग रे ॥ ए० संवेग ॥ ३४ ॥
द्रव्यलिंग अनंतां धर्यां, करी किरिया फल नवि लद्ध रे ॥
शुद्ध क्रिया तो संपजे, पुद्गल आवर्त्तने अर्द्ध रे ॥ पुद्गल० ॥ संवेग० ॥
(पाठांतर) मारग अनुगति भाव जे, अपुनर्बंधकता लद्ध रे ॥
किरिया नवि उपसंपजे, पुद्गल आवर्त्तने अर्द्ध रे ॥ पुद्गल० ॥ संवेग० ॥ ३५ ॥

अर्थ—हवे शुद्ध क्रियानां लक्षण कहे छे. जे क्रिया करवामां घणी प्रीति धरे, घणो घणो आदर करे, क्रियाना प्रयत्नने विषे निरंतर उद्यम करे, (जिज्ञासा के०) तत्त्व जाणवानी वांछना करे, तथा (जाणनो संग के०) जे जन शुद्ध क्रियाना जाण होय, तेनो संग करे, पण विकथा अन्यदर्शनी प्रमुखनो सर्वथा संग न करे, अने (शुभ आगम के०) भलो जिनकथित आगम स्याद्वादपद्धतिरचनारुप रत्नाकयजडित एवा उत्तम सिद्धांतने विघ्नरहितपणे आदरे, हजारो काम मूकीने केवल एक आगमश्रुतपंथे खप करे, ए शुद्ध क्रियानां (लिंग के०) लक्षण जाणवां ॥ ३४ ॥ हवे शुद्ध क्रिया ते केवारे प्राप्त थाय? ते कहे छे. यतिना वेषे उंघो, मुहपत्ति ग्रहण करवे करी ए रीते अनंती वार द्रव्यलिंग यतिना वेषे धर्यां. मेरु पर्वत जेवो ढगलो थाय, एटला उंघा मुहपत्ति धर्यां, तथा क्रिया पण विशेषपणे विविध प्रकारनी करी, परंतु ते क्रियानुं फल तथा यतिपणानुं फल पाम्यो नहीं. शामाटे? जे बोधबीज विना जेटली क्रिया, जेटलां लिंग, ते सर्व निष्फल छे. "भावशून्याः क्रिया न फलंतीति तत्त्वम् ॥" मतलबके भाव वगरनी एकली क्रिया फल आपती

नथी. ते माटे शुद्ध क्रिया तो ते वारे जीव पामे के, जे वारे अर्ध पुद्गलपरावर्त्त संसार बाकी रहे, "अंतो मुहुत्तमित्तं पि, फासिअं हुज्ज जेहिं संम्मत्तं ॥ तेसिं अवड्ढपुग्गल, परिअट्टो चेव संसारो ॥ १ ॥" अर्थ–जे जीव ज्यारे अंतर्मुहूर्त प्रमाण पण समकितने फरशे, तो ते वारे ते जीवने फक्त अर्ध पुद्गलपरावर्तज संसार बाकी रहे ॥ ते वारे अंतर्मुहूर्त्त प्रमाणे मात्र समकितने फरसी अर्ध पुद्गलपरावर्त संसार करे, तथा जेने समकित आवीने पाछुं जाय नहीं, तो ते छासठ सागरोपम काझेरा संसारमां रहे, पछी मोक्षे जाय ॥ ३५ ॥

अरिहंत सिद्ध तथा भला, आचारिज ने उवझाय रे ॥
साधु नाण दंसण चरि, तव नव पद मुगति उपाय रे ॥ तव० संवेग० ॥३६॥
ए नव पद ध्यातां थकां, प्रगटे निज आतमरुप रे ॥
आतमदरिसण जेणे कर्युं, तेणे मूद्यो भवभयकूप रे ॥ तेणे० ॥ संवेग० ॥३७॥

अर्थ—हवे मोक्षनो उपाय कहे छे. राग द्वेषरुप शत्रुने जीती घनघाती कर्मनो क्षय करी केवलज्ञान पाम्या, ते अरिहंत. तथा आठ कर्मनो क्षय करी सिद्ध थया, ते सिद्ध. पांच आचारने पालवे करी गछनिर्वाह करे, ते भला आचार्य. अंगोपांग भणे भणावे, ते उपाध्याय. जीवनां सर्व कार्य साधवाने उत्तम कार्य करे, ते साधु. जेथी यथार्थ वस्तु जणाय, ते ज्ञान, समकित दर्शन पामवानां कारण धरे, ते दर्शन. आठ कर्मना संचयने खाली करे, ते चारित्र. निकाचित कर्ममल शोधीने दूर करे, ते (तव के०) तप. ए नव पदनुं एकाग्र मन, वचन, कायाए करी ध्यान धरतां थका मोक्षप्राप्ति थाय. माटे एज मोक्षनो उपाय छे ॥ ३६ ॥ ए नव पदने ध्यातां थकां पोताना

आत्मानुं स्वाभाविक स्फटिक रत्न समान उज्वल रुप प्रगट थाय. जेम स्फटिक रत्न निर्मल छे, पण उपाधियोगे एटले लालने संगे रक्त थाय, श्यामने संगे श्याम थाय, पण तेनी पोतानी मूल उज्वलता न जाय, तेम आत्मा कर्मे लेपायो थको संसारी विभावी देखाय छे. तेने ए नव पदना ध्यानथी कर्ममल रहित सहज पोतानो ज्ञान दर्शन चारित्ररुप उज्वल गुण प्रगट थाय, तेने आत्मदर्शन कहीए. ए आत्मदर्शन जेणे कर्युं, तेणे (भव के०) संसारना भयरुप जे कूवो, ते (मुंद्यो के०) ढांक्यो, एटले तेणे संसार मर्यादारुप कर्यो, माटे सदा सर्वदा नव पदनुं ध्यान धरवुं ॥३७॥

क्षण अर्द्धे जे अघ टले, ते न टले भवनीकोडी रे ॥
तपस्य करतां अति घणी, नहीं ज्ञानतणी छे जोडी रे॥ नहीं० ॥संवेग० ॥३८॥
आतमज्ञाने मगन जे, ते सवि पुद्गलनो खेल रे ॥
इंद्रजाल करी लेखवे, न मिले तिहां देइ मन मेल रे ॥ न० ॥ संवेग० ॥३९॥

अर्थ—हवे ज्ञाननुं बहु मान करे छे. जे ज्ञानी पुरुष छे, तेनुं एक घडीमां छ क्षण थाय, एवा अर्द्ध क्षणमांहे जे (अघ के०) पाप टले, ते अज्ञानीने भवनी कोडे पण न टले, अति घणी तपस्या करतां पण ज्ञाननी जोड कांइ होय नहीं ॥ ३८ ॥ माटे जे प्राणी आत्मज्ञानमांहे मग्न थको संसारी दशाने विभाव करी लेखवे छे, अने सदा स्वभाव दशामांहे मग्न थइ आतमरमण करे छे, ते देह, धन तथा इंद्रियनां सुख ते पुद्गलना खेल इंद्रजाल समान करी लेखवे छे. त्यां मननो मेळ दइने तेनी साथे मले नहीं. ते चित्तमांहे विचारे जे, पुद्गले करी पुद्गल पोषवा ते ठीक नहीं. पुद्गलनो धर्म सडण पडण विध्वंसनरुप छे. तेमां हुं लंपट थयो, तेथी संसारमां अनंता काळ सुधी प-

यैटन करयुं, पण हवे तो जिनोक्त वाणीथी पुद्गलने सारी पेठे दुःखदायी, बाजीगरनी बाजी सरखो जाण्यो, एटले बाजीगरनी बाजी साची होय, तो पुद्गलनो खेल साचो होय, एवी रीते जाण्यो. तो जेम इंद्रजाल उपर पण अज्ञानी रक्त थाय, तेम ए पुद्गल उपर पण अज्ञानीज रक्त थाय, परंतु ज्ञानी पुरुष तो आत्मज्ञान मांहेज मग्न रहे, पण पुद्गल साथे मन दइने मळे नहीं ॥ ३९ ॥

जाण्यो ध्यायो आतमा, आवरण रहित होय सिद्ध रे ॥
आतमज्ञान ते दुःख हरे, एहीज शिवहेतु प्रसिद्ध रे ॥ एहीज० ॥ संवेग० ॥ ४० ॥
चोथे खंभे सातमी, ढाळ पूरण थइ ते खास रे ॥
नव पद महिमा जे सुणे, ते पामे सुजश विलास रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ४१ ॥

अर्थ—माटे आत्माने ज्ञानीनां वचने करी जाण्यो, जाणीने तेनेज तद्रूपपणे क्षीरनीरवत् तथा अग्निलोहपिंडवत् ध्यायो, तो ते ध्यानार प्राणी आठ कर्मना आवरण रहित थाय. आत्माना मूल गुण प्रगट करीने सिद्धपणुं पामे, माटे आत्माने आत्मज्ञानपणे रमण करतां तेज आत्मज्ञान ते सर्व दुःखनो हर्त्ता थाय, अने प्रसिद्धपणे तेज (शिव के०) मोक्षनो हेतु थाय, एम निःसंशयपणे जाणवुं, माटे मोक्षना वांछक प्राणीए आत्मपरिणति सुधारवी. "आत्मैव सुखदुःखकर्त्ता निजगुणभोक्ता आत्मा आत्मनैवात्मानं पश्यति ॥ यदात्मात्मानं पश्यति, तदात्मा सहजगुणधारकः स्यात् ॥ शुद्धस्वभावः उज्ज्वललोकाग्रे स्वतृतीयभागन्यूनावगाहनायां सर्वेसिद्धा वसंति अर्थ–आत्माज सुख दुखनो कर्ता छे, आत्माज तेनो भोकता छे, आत्माज पोतावडे पोताने जुए छे, ज्यारे आत्मा पोताने जुए छे एटले जाणे छे, त्यारे स्वभाविक गुणने धारण करे छे, अने शुद्ध

स्वजाववाळो थयो थको उज्वल लोकना अग्रजागमां पोताना त्रीजा जागे करी ठंडी एवी अवगाहनामां सर्व सिद्धो वसे छे. त्यां जाय छे. ॥ ४० ॥ ए चोथा खंडने विषे सुंदर सातमी ढाल पूरी थइ. ए नव पदनो महिमा जे प्राणी सांजले, ते प्राणी रुडा जशना विलासने पामे ॥ ४१ ॥

॥ दोहा ॥

इण परे देइ देशना, रह्यो जाम मुनिचंद ॥
तव श्रीपाल ते विनवे, धरतो विनय अमंद ॥ १ ॥
जगवन् ! कहो कुण कर्मथी, बाणपणे मुज देह ॥
महारोग ए उपनो ?, कुण सुकृते हुवो ? छेह ॥ २ ॥

अर्थ—–ए प्रकारे देशना दइने जे वारे मुनिमांहे चंद्रमा समान अजितसेन राजर्षि बोली रह्या, ते वारे श्रीपाल घणो विनय धरतो थको मुनिने विनवे छे के ॥ १ ॥ (जगवन् के०) हे ज्ञानवंत ! कहो जे, कया कर्मना पसायथी बालपणे मारे शरीरे ए महा अघोर रोग उपन्यो ? वळी में जन्मांतरे शुं सुकृत करयुं हतुं ! के जेथी ते रोग मळ्यो ? ॥ २ ॥

कवण कर्मथी में लही ?, ठाम ठाम बहु ऋद्धि ॥
कवण कुकर्मे हुं पड्यो ?, गुणनिधि जलनिधि मध्य ॥ ३ ॥
कवण नीच कर्मे हुउं ?, डुंबपणो मुनिराय ॥
मुजने ए सवि किम हुउं ?, कहीए करी सुपसाय ॥ ४ ॥

अर्थ--वळी कया पुण्यना योगथी हुं ठेकाणे ठेकाणे बहु ऋद्धि पाम्यो ? वळी हे गुणनिधि ! हे गुणसमुद्र ! हुं कया आठा कर्मना योगथी (जलनिधि के०) समुद्रमां पड्यो ? ॥३॥ वळी हे मुनिराज ! कया नीच कर्म करीने हुं कुष्ठपणाना कलंकने पाम्यो ? ए सर्व मारे केम थयुं ? ते मुजने रुडो पसाय करीने कहो ॥ ४ ॥

॥ ढाल आठमी ॥ सांभरीया गुण गावा मुज मन हरिना रे॥ ए देशी ॥

सांभलजो हवे कर्मविपाक कहे मुनि रे, कांइ कीधुं कीधुं कर्म न जाय रे॥
कर्मवशे होय सघलां सुख दुःख जीवने रे, कर्मथी बलीयो को नवि थाय रे॥ सांभलजो० ॥१॥
भरतक्षेत्रमां नयर हिरण्यपुरे हुउं रे, महीपति महोटो ते श्रीकंत रे ॥
व्यसन तेहने लागुं आहेडातणुं रे, कांइ वारे वारे राणी एकंत रे ॥ सांभलजो० ॥२॥

अर्थ--हवे अजितसेन राजर्षि कर्मना फल कहे छे, ते हे श्रोताजनो ! तमे सांभलजो. जे कांइ कर्म कर्युं होय, ते भोगव्या विना जाय नहीं, माटे हे श्रीपाल ! जगत्यमांहे जीवने सर्व सुख दुःख ते कर्मना पसायथी थाय छे, पण कोइ जीव कर्मथी बलीयो नथी, माटे कर्म मोटुं छे ॥ १ ॥ हवे मुनि कहे छे जे, हे श्रीपाल ! आ भरतक्षेत्रमांहे हिरण्यपुर नामे नगरे श्रीकांत नामे मोटो राजा थयो. तेने [1]आहेडी रमवानुं व्यसन लाग्युं, ते जोइने तेनी राणी एकांतमां वारंवार वारती हवी ॥ २ ॥

राणी तेहनी जाणो सुगुणा श्रीमती रे, समकित शीलनी रेख रे ॥

---

१ शिकार

जिनधर्मे मति रूडी कूडी नहीं मने रे, दाखे दाखे शीख विशेष रे ॥ सांभलजो० ॥३॥
पियु तुजने आहेडे जावुं नवि घटे रे, जेहने केडे छे नरकनी भीति रे ॥
धरणी ने परणी बे लाजे तुजथकी रे, मांडी जेणे जीवहिंसानी अनीति रे ॥ सांभलजो० ॥४॥
मुख तृण दीधे अरि पण मूके जीवतो रे, एहवो छे रूडो क्षत्रीनो आचार रे ॥
तृण आहार सदा जे मृग पशु आचरे रे, तेहने मारे जे आहेडे ते गमार रे॥सांभलजो० ॥५॥
ससलां नासे पासे नहीं आयुध धरे रे, राणीजाया बाणी तेहने केड रे ॥
जे लागे ते आगे दुःख लहेशे घणां रे, नाठाशुं बल न करे क्षत्री वेड रे ॥ सांभलजो० ॥ ६ ॥

अर्थ——ते श्रीकांत राजानी भली गुणवंत श्रीमती नामे राणी छे. ते समकित अने शीयलनी रेखा सरखी छे. जैनधर्मने विषे जेनी रूडी मति छे, पण मनमां कपट नथी. एवी ते राणी राजाने कही कहीने घणी विशेष शीखामण दे छे. दे छे ॥ ३ ॥ हे स्वामीन् ! तुजने आहेडी कर्मे जवुं घटतुं नथी. शामाटे ? जे ए कर्मनी केडे नरकनी बीक छे, माटे हे स्वामीन् ! (धरणी के०) पृथ्वी अने (परणी के०) भार्या ते हुं, ए बेउ तुजथी लज्जाने पामीए छीए, केमके जेणे आ जीव-हिंसानी घणी अनिति मांडी छे ॥ ४ ॥ जे कोइ शत्रु होय, ते पण जो सामो मुखमांहे तरणुं घाली आवे, तो तेने जीवतो मूकी आपे, एवो क्षत्रियनो रूडो व्यवहार छे, तो निरंतर (तृण के०) घासनो आहार करीने जे वनने विषे मृग पशु रहे छे, तेने आहेडामां जे मारे, ते गमार जाणवा ॥ ५ ॥ ससलां बिचारां नासी जाय छे, पण पासे हथियार राखतां नथी, तो जे राणीना जाया

बाणी पुरुष बाण हाथमां ग्रहण करीने जे पशुनी केडे लागीने बाणे करी मारे छे, ते राणीना जाया आगल नरकादिकनां घणां दुःख पामशे. वळी क्षत्रीजायो जे छे, ते नाठानी पछवाडे केड करीने बल करे नहीं ॥ ६ ॥

अबलकुलाशी झखने निज द्रुम पीडतां रे, खगने मृगने तृणभक्षीने दोष रे ॥
हणतां नृपने न होय इम जे उपदिशे रे, तेणे कीधो तस हिंसक कुल पोष रे॥सांभलजो०॥७॥
हिंसानी ते निंदा सघले सांभली रे, हिंसा नवि रुडी किणही हेत रे ॥
आप संतापे पर संतापे पापीयो रे, आहेडी ते जाणो कुलमां केत रे ॥ सांभलजो ॥८॥

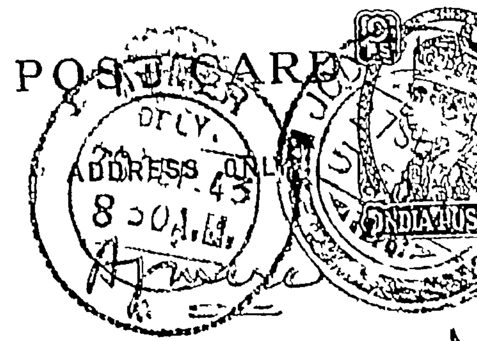
अर्थ—पापशास्त्रना धारको राजाने एम उपदेश आपे छे के, राजानी पृथ्वीमांहे जे जल छे, तेनो रक्षक राजा छे, माटे (अबल के०) निर्बल छे कुल जेमनुं, एवा नाना मत्स्य, तेमने मोटा (झख के०) मत्स्य ते राजाना हुकम विना (अशी के०) भक्षण करे छे तेने, तथा राजानी पृथ्वीमांहे उग्यां जे (द्रुम के०) वृक्ष तेमने पीडा उपजावनार एवां जे (खग के०) पक्षी तेने, तथा राजानी पृथ्वीमांहे उग्यां जे नवां (तृण के०) घास प्रमुख तेने भक्षण करतां एवां मृगलां प्रमुखने, ए सर्व राजाना गुनाहमां आव्यां, माटे राजानां अपराधी थयां, तेने हणतां थकां राजाने कांइ दोष लागतो नथी, एम जे हिंसक कुगुरु उपदेशे छे, ते तो पोताना हिंसक कुलने पोषण करे छे, एम जाणवुं ॥ ७ ॥ वळी हिंसानी (खिंसा के०) निंदा ते सर्व षड्दर्शनमांहे सांभलीए छीए, माटे कोइ कारणे पण हिंसा करवी रुडी नथी. पापी आहेडी ते पोताने पण संताप उपजावे, अने जे जीवने हणवा धारे ते पर जीवने पण संताप उपजावे, ते कुलमांहे (केत के०) अरिष्टसूचक केतु ग्रह सरिखो कुलनो क्षय करनार जाणवो ॥ ८ ॥

जाउ रसातल विक्रम जे दुर्बल हणे रे, ए तो लेश्या कृष्णनो घन परिणाम रे ॥
भूंमी करणीथी जग अपजश पामीए रे,लीहालो खातां मुख होवे ते श्याम रे॥सांजलजो॥ए॥
एहवां राणीए वयण कह्यांपण रायने रे, चित्तमांहे नवि जाग्यो कोइ प्रतिबोध रे ॥
घन वरसे पण नवि भींजे मगसेलीयो रे,मूरखने हित उपदेशे होय क्रोध रे॥सांजलजो०॥१०॥
अन्य दिवसे शत सात उल्लंठ परवस्यो रे, मृगयासंगी आव्यो गहन वन राय रे ॥
मुनि तिहां देखी कहे व्याधे ठे पीड्यो कोढीयो रे,उल्लंठ ते मारे देइ घन घाय रे॥सांजलजो॥११

अर्थ—वळी जे दुर्बल पशुने मारे, तेनुं पराक्रम रसातलमांहे पेसी जाउ! ए हिंसकपणुं तो कृष्ण लेश्यानुं आकरुं परिणाम जाणवुं. जेम (लीहालो के०) कोयलो खातां मोढुं श्याम थाय, तेम भूंमी करणी करीए, तेथी जगतने विषे अपजश पामीए ॥ ए ॥ एवां राणीए वचन कह्यां, पण राजाना चित्तने विषे कोइ प्रकारनो प्रतिबोध जाग्यो नहीं. जेम (घन के०) वरसाद वरसे थके मगसेलीयो पाषाण भींजे नहीं, तेम राजाने प्रतिबोध लाग्यो नहीं. जेम मूर्खने हितशिक्षा देतां उलटो तेने क्रोध उपजे, तेम ए दृष्टांते अहीं पण जाणवुं ॥ १० ॥ पठी एक दिवसे सातसें उलंठ पुरुषे परवर्यो थको मृगया रमतो थको राजा गहन वने आव्यो. त्यां रोगे पीड्या एवो एक मुनि काउस्सग्गध्याने उन्नो ठे, तेने जोइ राजा कहे ठे, ए तो व्याधिथी पीड्यो कोढीयो ठे. एम कहे थके (घन के०) आकरा घाए करीने उल्लंठो ते साधुने मरवा लाग्या ॥ ११ ॥

जिम ताभे ते मुनिने तिम नृपने हुवे रे, हास्यतणो रस मुनिमन ते रस शांत रे ॥

करी उपसर्गने मृगयाथी वळ्या सातसें
अन्य दिवस मृग पूठे धायो एकलो रे
भूलो नृप ते देखे नइतट साधुने रे, बोले
कइक करुणा आवी कढाव्यो नीरथी
सा कहे बीजानी पण हिंसा दुःख दीए
राजा भाखे नवि करइयुं फिरी एहवुं
गोंख थकी मुनि दीठो फिरतो गोचरी

अर्थ—हवे ते उल्लंठो जेम जेम मांहे हास्यरस उपजे छे, अने ते मुनिना म

सातसें जण मृगया रमीने पाछा वळ्या. ते हर्ष पामता थका राजानी साथे घेर आव्या ॥ १२ ॥ वळी अन्य दिवसे राजा हरण पछवाडे एकलो दोड्यो जाय छे. मृगलो नासीने नदीने कांठे रानमां पेठो, राजा भूलो पड्यो, त्यां नदीने कांठे एक साधुने तेणे दीठो. ते वारे ते मुनिने कान झालीने नदीना पाणीमांहे झबकोळ्या ॥ १३ ॥ वळी कांइक राजाने करुणा आवी, तेथी मुनिने जलथी बहार काढ्या, पछी घेर आवीने ते मुनिना उपसर्गनी सर्व वात राणीने कही, ते वारे राणीए कह्युं के, हे स्वामिन्! बीजा जीवोने हिंसा करी होय, ते पण दुःख देवावाली थाय, तो ऋषिनी घात तो अनंता भव पर्यंत दुःखनी देवावाली होय, तेमां तो शुं कहेवुं? ॥ १४ ॥ ते वारे राजा कहेवा

लाग्यो जे, हे राणी ! हवे फरीथी एवुं पाप कोइ वारे पण नहीं करशुं. वळी केटलाएक दिवस वीत्या पछी राजाए गोंखने विषे बेठा थका गोचरीए फरता एवा कोइ एक मुनिने दीठा. ते वारे राणीनी शीखामाण विसारीने ॥ १५ ॥

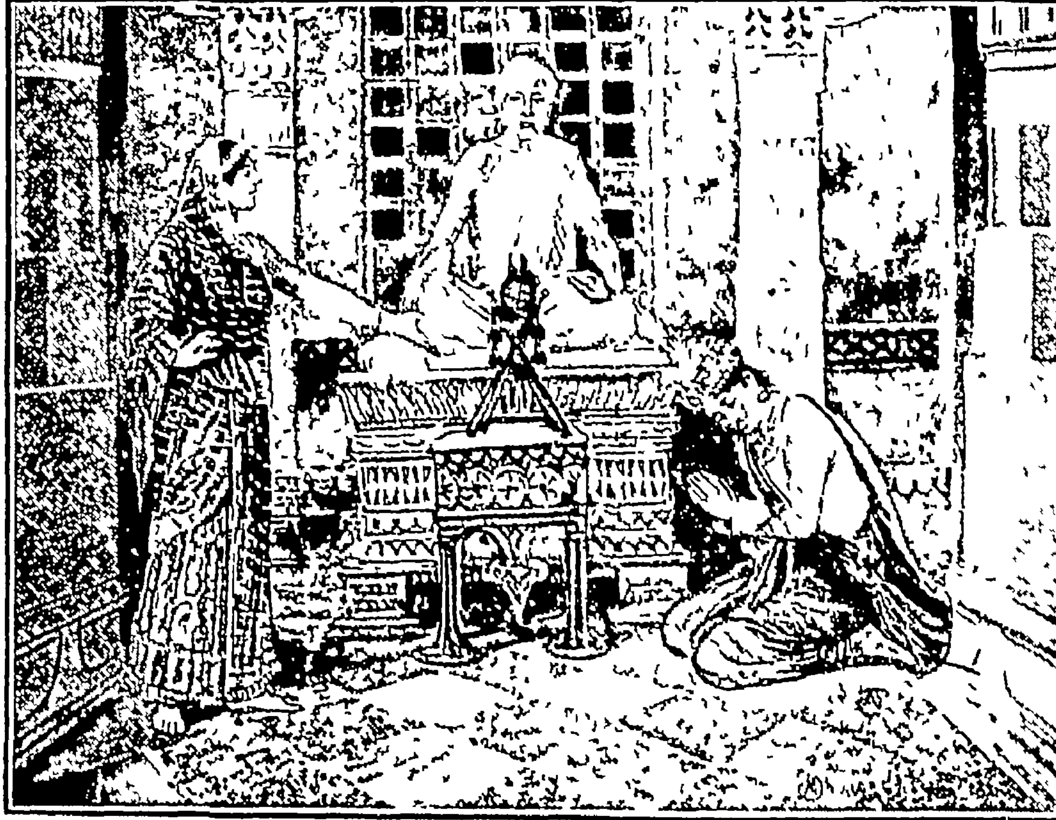
नगरी विटाली (जीखे) कहे नृप उल्लंठने रे, काढो बाहिर एहने झाली कंठ रे ॥
राणीए दीठा गोंख थकी ते काढता रे, राजाने आदेशे लागा लंठ रे ॥सांजलजो०॥ १६॥
राणी रुठी राजाने कहे शुं करो ? रे, पोतानुं बोल्युं पाळो न वचन्न रे ॥
मुनि उपसर्गे सर्गे जावुं दोहिलुं रे, नरके जावा लाग्युं छे तुज मन्न रे ॥सांजलजो०॥ १७ ॥
नृप उपशमीयो नमीयो मुनि तेम्ही घरे रे, राणीजाखे राजा ए अन्नाण रे ॥
मुनि उपसर्गे पाप कर्युं इणे मोटकुं रे, ए छूटे ते कहीए कांइ विन्नाण रे ॥सांजलजो०॥ १८॥

अर्थ—राजा उल्लंठ पुरुषने कहेवा लाग्यो जे, आ जिक्षुक आपणी नगरीने वटलावे छे, माटे अने गळे झाली नगरीथी बहार काढी मूको. ते वारे राजाने आदेशे करी ते उल्लंठ पुरुष मुनिनुं गळुं झाली बहार काढे छे, ते राणीए गोंख थकी दीठा ॥ १६ ॥ ते वारे राणी खीजीने कहेवा लागी जे, हे राजन् ! आ तमे शुं करो छो ? पोतानुं बोल्युं वचन पोतेज पाळता नथी ? अने हुं जाणुं छुं जे, मुनिने उपसर्ग करे, तेने स्वर्गमांहे जवुं दोहिलुं छे, पण तमारुं मन तो नरकमांहे जवाने लागेलुं छे, एम आ तमारुं कर्मज स्पष्ट कही आपे छे ॥ १७ ॥ एवां राणीनां वचन सांजली राजा उपशांत थयो थको मुनिने घरने विषे तेम्ही पगे लाग्यो, ते वारे मुनिने राणी कहे छे जे आ

श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक–श्रावक भीमशी माणक
बारीआ बील्डीग, पायधुनी, मुंबई

श्रीकांत राजा तेनी श्रीमती राणी अने मुनि

ते वारे मुनिने राणी कहे छे जे आ राजा अज्ञानी छे. मुनिने उपसर्ग करवे करीने एणे मोटुं पाप करयुं छे, माटे ए पापथी छुटे एवुं कांइक विज्ञान एटले पाप टाळवानु प्रायश्चित कहे.

राजा अज्ञानी छे. मुनिने उपसर्ग करवे करीने एणे मोटुं पाप कर्युं छे, माटे ए पापथी छूटे, एवुं कांइक (विन्नाण के०) विज्ञान एटले पाप टाळवानुं प्रायश्चित्त कहो ॥ १७ ॥

सज्जन जे भूंडुं करतां रुडुं करे रे, तेहनां जगमां रहेशे नाम प्रकाश रे ॥

आंबो पत्थर मारे तेहने फल दीए रे, चंदन आपे कापे तेहने वास रे ॥सांभलजो०॥ १ए ॥

मुनि कहे महोटा पातकनुं शुं पालणुं ? रे, तो पण जो होय एहनो भाव उल्लास रे ॥

नव पद जपतां तपतां तेहनुं तप भलुं रे, आराधे सिद्धचक्र होय अघनाश रे॥सांभलजो॥२०॥

पूजा तप विधि शीखी आराध्युं नृप रे. राणी साथे ते सिद्धचक्र विख्यात रे ॥

उजमणामांहे आठे राणीनी सही रे,अनुमोदे वळी नृपनुं तप शत सात रे॥सांभलजो॥२१॥

अर्थ--जेमके सज्जन तो तेने कहीए के, जे भूंडुं करतां पण रुडुं करे. तेनां नाम जगत्त्रयमांहे प्रकाशपणे रहेशे. भला माणसना गुण विषे दृष्टांत कहे छे. ते जेमके—आंबाने कोइ पत्थर मारे छे, तेने उलटुं आंबो फल आपे छे, तथा चंदनने जे कापे छे, तेने चंदन पोतानो सुवास आपे छे ॥ १ए ॥ हवे मुनि कहे छे के, हे राणी ! मोटुं पाप कर्युं छे, ते पाप मटाडवाने पाळवानुं शुं कहीए ? तोपण जो ए राजानो उल्लास भाव होय, तो कहुं छुं जे, नव पदनो जाप जपतां थकां तथा तेनुं भलुं तप तपतां थकां ए सिद्धचक्रने आराधे थके सर्व (अघ के०) पापनो नाश थाय ॥ २० ॥ ते वारे पूजा तथा तपनो विधि शीखीने राजाए राणीनी साथे प्रगटपणे ते सिद्धचक्रने आराध्या. तप पूरुं थयुं, ते वारे तेनुं उजमणुं कर्युं. ते समे राणीनी आठ सखीओए राणीना तपनी अनुमोदना करी. वळी सातसें उल्लंठे राजाना तपनी अनुमोदना करी ॥ २१ ॥

अन्य दिवस ते गया सिंह नृप गाममें रे, भांजी ते वळीया लेइ गावेग्ग रे ॥
केम्म करीने सिंहे मास्या ते मरी रे, कोढी हुआ खत्री मूनि उवसग्ग रे, ॥सांभलजो०॥२२॥
पुण्यप्रभावे राजा हुउ श्रीकंत तुं रे, श्रीमती राणी मयणासुंदरी तुज रे ॥
कुष्ठिपणुं जलमजान डुंबपणुं तुम्हे रे, पाम्युं ए मुनि आशातना फल गुज रे॥सांभलजो०।२३।
सिद्धचक्र श्रीमतीवयणे आराहीयुं रे, तेहथी पाम्यो सघलो ऋद्धिविशेष रे ॥
आठ सखी राणीनुं तप अनुमोदीयुं रे,तेणे ते लघु देवी हुइ तुज शुभ वेष रे॥सांभलजो।२४
साप खाउ तुज आठमीए कह्युं शोक्यने रे, तेणे सापे दंसी न टळे पाप रे ॥
धर्मप्रशंसा करी राणा हुआ ते सातसें रे,घातविधुर ते सिंह लीए व्रत आप रे॥सांभलजो।२५

अर्थ—ते वार पछी केटलाएक दिवसे ते राजा सातसें उल्लंठे परवरयो सिंह राजाने गामडे गयो. ते गामने भांगीने सर्व गायोनो वर्ग लइने पाछा वळ्या. ते वारे सिंह राजाए केम्म करीने ते सातसेंने मारया. ते मरीने क्षत्रीयोना वंशमां उपन्या, पण मुनिने उपसर्ग करयो, तेथी ते सर्व कोढीया ॥ २२ ॥ पुण्यना प्रभावथी श्रीकांत राजा च्यवीने तुं श्रीपाल थयो. तारी श्रीमती राणी मरीने मयणासुंदरी थइ, अने कोढीयापणुं तथा जलमांहे डुबवापणुं तथा डुंबपणुं जे तुं पाम्यो, ते सर्व मुनिनी आशातनानां फल छे. ए गुह्य जाणवां ॥ २३॥ श्रीमती राणीने वचने करीने सिद्धचक्रनुं आराधन करयुं, तेथी ज्यां ज्यां गयो, त्यां त्यां सर्व ठेकाणे (ऋद्धिविशेष के०) विशेष संपदा पाम्यो. आठ सखीए तपनी अनुमोदना करी हती, तेणे करीने तारी नानी आठ स्त्रीउ शुभ वेषनी धरनारी थइ ॥ २४ ॥ आठमी सखीए शोक्यने कह्युं हतुं जे, तुजने साप खाउ तेथी

तेने सापे करमी, माटे पाप करथां ते जोगव्या विना बूटे नहीं. तारा धर्मनी प्रशंसा करी हती, तेणे करी सातसें उल्लंठ ते राणा थया. सिंह राजाए (घात के०) शस्त्रना घाते करी सातसें उल्लंठने मारया, ते घातथी (विधुर के०) बीतो थको (आप के०) पोतानी मेले (व्रत लीए के०) चरित्र लइने ॥ २५ ॥

मास अणसणे अजितसेन ते हुं हुउ रे, बालपणे तुज राज्य हर्युं ते राण रे ॥
बांधी पूरव वैरे तुज आगल धरे रे, पूरव अज्यासे मुज आव्युं नाण रे ॥सांजलजो०॥२६॥
जाति संजारी संयम ग्रही लही उहिने रे, इहां आव्यो जेणे जेवां कीधां कर्म रे ॥
तेहने तेहवां आव्यां फल सुख दुःखतणां रे, सद्गुरु पाखे जाणे? कुण ए मर्म रे॥सांजलजो॰२७
चोथे खंमे ढाल हुइ ए आठमी रे, एहमां गायो नव पद महिमा सार रे ॥
श्रीजिनविनये सुजश लहीजे एहथी रे, जगमां होवे निश्चे जयजयकार रे ।सांजलजो०।२८।

अर्थ—एक मासनुं अणसण करी त्यांथी च्यवीने हुं अजितसेन थयो. पाछले जवे तें मारुं राज्य लीधुं हतुं, माटे आ जवे में बालपणामां तारुं राज्य हरी लीधुं, अने सातसें उल्लंठने में मारया हता, ते पूर्व जवना वैरथी ते सातसें राणाए बांधीने मुजने तारा मुख आगल धरयो. वळी पाछले जवे में चारित्र लीधुं हतुं, ते पूर्व अज्यासथी मुजने ज्ञान उदय आव्युं ॥ २६ ॥ तेथी जातिस्मरणज्ञान उपन्युं. तेना योगे पूर्व जव संजारीने संयम ग्रह्युं. ते चारित्र पाळतां (उहिने के०) अवधिज्ञानने पामीने अहीं तारी पासे आव्यो, माटे जेणे जेवां कर्म करयां हतां, तेने तेवां सुख दुःखनां फल उदय आव्यां. सद्गुरु विना एवा मर्मने बीजो कोण जाणे? कोइ जाणे नहीं ॥ २७ ॥ चोथा खंमने विषे ए आठमी ढाल संपूर्ण थइ. ए ढालमांहे सारजूत रुमो नव पदनो महिमा

गायो छे. श्रीजिनराजना विनयथी नलो जश पामीए, ए सिद्धचक्रना पसायथी जगत्त्रयने विषे निश्चे जयजयकार थाय ॥ २८ ॥

॥ दोहा ॥

इम सांभली श्रीपाल नृप, चिंते चित्त मझार ॥
अहो अहो! भवनाटके, लहीए? इस्या प्रकार ॥ १ ॥
कहे गुरु प्रते हवणां नथी, मुज चारित्रनी सत्ति ॥
करी पसाय तिणे उपदिसो, उचित करण पम्विक्ति ॥ २ ॥
वलतुं मुनि भाखे नृपति ?, निश्चय गति तुं जोय ॥
करम भोग फल तुज घणुं, इह भव चरण न होय ॥ ३ ॥
पण नव पद आराधतां, पामीश नवमुं सग्गं ॥
नर सुर सुख क्रमे अनुभवी, नवमे भव अपवग्गं ॥ ४ ॥
ते सुणी रोमांचित हुउ, निज घर पहोता भूप ॥
मुनि पण विहरंतो गयो, ठाणांतर अनुरुप ॥ ५ ॥

अर्थ—एम अजितसेन मुनिनी देशना सांभली श्रीपाल राजा पोताना चित्तने विषे चिंतवे छे के, अहो ! इति आश्चर्ये ! जे संसार नाटकमां आवा प्रकारना प्रपंच पामीए छीए ? ॥ १ ॥ हवे श्रीपाल गुरु प्रत्ये कहे छे जे, हमणां तो मुजमां चारित्र लेवानी शक्ति नथी, माटे मारा

उपर कृपा करीने मारे योग्य प्रतिपत्ति करवाने कहो, एटले मुजथी बनी आवे एवो धर्म कहो ॥२॥ वलतुं मुनि कहे छे जे, हे राजन् ! तारी निश्चये गति तुं जो के, हजी पण तारे जोगववा योग्य कर्मनुं फल घणुं बाकी छे, माटे तारे आ जवने विषे चारित्र उदय थशे नहीं ॥ ३ ॥ पण नव पदना आराधनथी तुं नवमां देवलोकने पामीश. पछी अनुक्रमे (नर के०) मनुष्यनां अने (सुर के०) देवताना सुख (अनुजवी के०) जोगवीने नवमा जवने विषे (अपवर्ग के०) मोक्षनुं सुख पामीश ॥ ४ ॥ ते सांजलीने श्रीपाल राजा रोमांचित थयो थको पोताने घेर गयो, अने मुनि पण त्यांथी विहार करता थका (अनुरुप के०) पोताने इच्छित एवा (ठाणांतर के०) अन्य स्थानके गया ॥५॥

॥ ढाल नवमी ॥ कत तमाकु परिहरो ॥ ए देशी ॥

हवे नरपति श्रीपाल ते, निज परिवार संयुत्त ॥ मेरे लाल ॥
आराधे सिद्धचक्रने, विधि सहित ग्रही सुमुहुत्त ॥ मेरे लाल मननो महोटो मोजमां १
मयणासुंदरी त्यारे जणे, पूर्वे पूज्युं सिद्धचक्र ॥ मेरे लाल ॥
धन त्यारे थोडुं हतुं, हमणां तो ऋद्धे शक्र ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ २ ॥
धन महोटे छेटुं करे, धर्म उजमणुं तेह मेरे० ॥
(पाठांतर) जे करणी धर्मनुं तेह ॥ मेरे० ॥
फल पूरुं पामे नहीं, म म करजो तिहां संदेह ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ३ ॥
विस्तारे नव पदतणी, तिणे पूजा करो सुविवेक ॥ मेरे० ॥

धननो लाहो लीजीए, राखो मोटी टेक ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे मोटा मननो धणी श्रीपाल राजा पोताना परिवारे संयुत थको विधि सहित रुडुं मुहूर्त्त लइने मोजमां एटले आनंदमां श्रीसिद्धचक्रने आराधे छे ॥ १ ॥ ते वारे मयणासुंदरी श्रीपाल राजाने कहे छे जे, पूर्वे आपणे सिद्धचक्रने पूज्या हता, ते वारे तो आपणी पासे धन थोडुं हतुं, अने हमणां तो ऋद्धिए करीने तुं (शक्र के०) इंद्र सरिखो छे ॥ २ ॥ माटे द्रव्य घणुं होय, अने धर्मनी करणी निमिते जे पुरुष थोडुं द्रव्य वावरे, ते प्राणी पूरुं फल पामे नहीं. तेमां कांइ पण संदेह करशो नहीं ॥ ३ ॥ ते माटे नव पद जे छे, तेनी पूजा विस्तारे करी रुडा विवेक सहित करो. धन पाम्या छो तेनो लाहो ल्यो. मनने विषे मोटी टेक राखीने पूजा करो ॥ ४ ॥

मयणा वयणां मन धरी, गुरु भक्ति शक्ति अनुसार ॥ मेरे० ॥
अरिहंतादिक नव पद भलां, आराधे ते सार ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ५ ॥
नव जिनघर नव पडिमा भली, नव जीर्णोद्धार कराव ॥ मेरे० ॥
नानाविध पूजा करी, जिन आराधन शुभ भाव ॥ मेरे० मननो० ॥ ६ ॥
एम सिद्धतणी प्रतिमातणुं पूजन त्रिहुं काळ प्रणाम ॥ मेरे० ॥
तन्मय ध्याने सिद्धनुं, करे आराधन अभिराम ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ७ ॥
आदर भगति ने वंदना, वेयावच्चादिक लग्ग ॥ मेरे० ॥
शुश्रूषा विधि साचवी, आराधे सूरि समग्ग ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ८ ॥

अर्थ—ए प्रकारे मयणानां वचन मनमां धरीने (गुरु के०) मोटी छे भक्ति जेनी, एवो जे श्रीपाल राजा, ते पोतानी शक्तिने अनुसारे सारभूत जे अरिहंतादिक भलां नव पद छे, तेने आराधे ॥ ५ ॥ हवे श्रीपाल राजा नव पदनुं आराधन विस्तारपूर्वक करे छे. तेमां प्रथम अरिहंत-पदनी भक्ति करे छे. तेमां नवनी संख्याए प्रासाद, बावन जिनालय नवां कराव्यां. तेमां नव अरिहंतना बिंब नवां भरावीने स्थाप्यां. वळी नव जीर्णप्रासादना उद्धार कराव्या. तेनी त्रण भेदे, पांच भेदे, आठ भेदे, सत्तर भेदे, एकवीश भेदे, एकसो आठ भेदे, एम विविध प्रकारनी पूजा करी.ए रीते शुभ भावे करी जिनपद आराधे ॥ ६ ॥ हवे बीजा सिद्धपदनुं आराधन करे छे, ते कहे छे. (एम के०) पूर्वे कहेला प्रकारे सिद्धनी प्रतिमाने पण त्रण काळ पूजा प्रणाम करे छे. चेतनने निबिड आनंदना उद्यमे निरावरण कर्मांजन रहित एवा सिद्धने(तन्मय ध्याने के०) मन, वचन, कायानी एकाग्रताए करी मनोहर आराधन करे छे ॥७॥ हवे त्रीजा आचार्यपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. आदरनुं करवुं तथा भक्तिरागे वंदना द्वादशावर्तसहित साचवे छे, अने वेयावच्चादिकमांहे (लग्ग के०) लग्न एटले सावधान रहे छे, तथा शुश्रुषा, पर्युपासना, सेवना, अशनादिक वसथी प्रमुख सर्व विधि साचवीने समग्र आचार्यनी सेवना करे छे. आचार्य ते गणना रक्षक, माटे तेने विशेषे आराधे छे ॥८॥

अध्यापक भणतां प्रति, वसनाशन ठाण बनाय ॥ मेरे० ॥
द्विविध भक्ति करतो थको, आराधे नृप उवज्झाय ॥ मेरे० मनने० ॥ ९ ॥
नमन वंदन अभिगमनथी, वसही अशनादिक दान ॥ मेरे० ॥
करतो वेयावच्च घणुं, आराधे मुनिपद ठाण ॥ मेरे० ॥ मनने० ॥ १० ॥

धननो लाहो लीजीए, राखो मोटी टेक ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे मोटा मननो धणी श्रीपाल राजा पोताना परिवारे संयुत थको विधि सहित रुडुं मुहूर्त्त लइने मोजमां एटले आनंदमां श्रीसिद्धचक्रने आराधे छे ॥ १ ॥ ते वारे मयणासुंदरी श्रीपाल राजाने कहे छे जे, पूर्वे आपणे सिद्धचक्रने पूज्या हता, ते वारे तो आपणी पासे धन थोडुं हतुं, अने हमणां तो ऋद्धिए करीने तुं (शक्र के०) इंद्र सरिखो छे ॥ २ ॥ माटे द्रव्य घणुं होय, अने धर्मनी करणी निमिते जे पुरुष थोडुं द्रव्य वावरे, ते प्राणी पूरुं फल पामे नहीं. तेमां कांइ पण संदेह करशो नहीं ॥ ३ ॥ ते माटे नव पद जे छे, तेनी पूजा विस्तारे करी रुडा विवेक सहित करो. धन पाम्या छो तेनो लाहो ल्यो. मनने विषे मोटी टेक राखीने पूजा करो ॥ ४ ॥

मयणा वयणां मन धरी, गुरु भक्ति शक्ति अनुसार ॥ मेरे० ॥
अरिहंतादिक नव पद भलां, आराधे ते सार ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ५ ॥
नव जिनघर नव पडिमा भली, नव जीर्णोद्धार कराव ॥ मेरे० ॥
नानाविध पूजा करी, जिन आराधन शुभ भाव ॥ मेरे० मननो० ॥ ६ ॥
एम सिद्धतणी प्रतिमातणुं पूजन त्रिहुं काळ प्रणाम ॥ मेरे० ॥
तन्मय ध्याने सिद्धनुं, करे आराधन अभिराम ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ७ ॥
आदर भगति ने वंदना, वेयावच्चादिक लग्ग ॥ मेरे० ॥
शुश्रूषा विधि साचवी, आराधे सूरि समग्ग ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ८ ॥

अर्थ—ए प्रकारे मयणानां वचन मनमां धरीने (गुरु के०) मोटी छे भक्ति जेनी, एवो जे श्रीपाल राजा, ते पोतानी शक्तिने अनुसारे सारभूत जे अरिहंतादिक भलां नव पद छे, तेने आराधे ॥ ५ ॥ हवे श्रीपाल राजा नव पदनुं आराधन विस्तारपूर्वक करे छे. तेमां प्रथम अरिहंत-पदनी भक्ति करे छे. तेमां नवनी संख्याए प्रासाद, बावन जिनालय नवां कराव्यां. तेमां नव अरिहंतना बिंब नवां भरावीने स्थाप्यां. वळी नव जीर्ण प्रासादना उद्धार कराव्या. तेनी त्रण भेदे, पांच भेदे, आठ भेदे, सत्तर भेदे, एकवीश भेदे, एकसो आठ भेदे, एम विविध प्रकारनी पूजा करी.ए रीते शुभ भावे करी जिनपद आराधे ॥ ६ ॥ हवे बीजा सिद्धपदनुं आराधन करे छे, ते कहे छे. (एम के०) पूर्वे कहेला प्रकारे सिद्धनी प्रतिमाने पण त्रण काळ पूजा प्रणाम करे छे. चेतनने निबिड आनंदना भवमे निरावरण कर्मांजन रहित एवा सिद्धने(तन्मय ध्याने के०) मन, वचन, कायानी एकाग्रताए करी मनोहर आराधन करे छे ॥७॥ हवे त्रीजा आचार्यपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. आदरनुं करवुं तथा भक्तिरागे वंदना द्वादशावर्त सहित साचवे छे, अने वेयावच्चादिकमांहे (लग्ग के०) लग्न एटले सावधान रहे छे, तथा शुश्रुषा, पर्युपासना, सेवना, अशनादिक वसथी प्रमुख सर्व विधि साचवीने समग्र आचार्यनी सेवना करे छे. आचार्य ते गणना रक्षक, माटे तेने विशेषे आराधे छे ॥८॥

अध्यापक भणतां प्रति, वसनाशन ठाण बनाय ॥ मेरे० ॥
द्विविध भक्ति करतो थको, आराधे नृप उवज्झाय ॥ मेरे० मनने० ॥ ए॥
नमन वंदन अभिगमनथी, वसही अशनादिक दान ॥ मेरे० ॥
करतो वेयावच्च घणुं, आराधे मुनिपद ठाण ॥ मेरे० ॥ मनने० ॥ १० ॥

अर्थ—हवे चोथा उपाध्यायपदनी भक्ति करे छे. तेमां आगमना पाठ भणनारने अने भणावनारने (वसन के०) वस्त्र आपे छे, तथा (असन के०) अन्न आपे छे, अने (ठाण के०) वसवानुं स्थानक बनावी आपे छे. धर्मशाला, पठनशाला प्रमुख करावे छे. एम (द्विविध के०) बे प्रकारे, तेमांहे एक पूर्वे कह्या उपचार ते द्रव्यथी अने बीजी भावथी मननी एकाग्रताए करी उपाध्यायपदनी भक्ति करतो थको पाठकपदने श्रीपाल राजा आराधे छे ॥ ए॥ हवे पांचमां मुनिपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. तेमां मुनिने (अभिगमनथी के०) गुरु आवे त्यारे सन्मुख जइने (नमन के०) मस्तक नमाववुं, अने वंदन ते हाथ जोडवा. एम साधुने नमन वंदन करतां विनय गुण वधे, विनयथी धर्मनी प्राप्ति थाय, धर्म पामवाथी ज्ञान पामे, ज्ञानथी मोक्षसुख पामे. तथा (वसही के०) वसती ते रहेवानुं स्थानक अने चार प्रकारे असन प्रमुखनुं दान आपे छे, तेथी मुनि संयममार्गमांहे निश्चल रहे. एम घणुं वेयावच्च करतो थको मुनिपदरुप स्थानकने आराधे छे ॥१०॥

तीर्थयात्रा करी अति घणी, संघपूजा ने रहजत्त ॥ मेरे० ॥
आराधे दर्शन पद भलुं, शासन उन्नति दृढ चित्त ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ११ ॥
सिद्धांत लिखावी तेहने, पालन अर्चादिक हेत ॥ मेरे० ॥
नाणपदाराधन करे, सज्झाय उचित मन देत ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १२ ॥
व्रत नियमादिक पालतो, विरतिनी भक्ति करंत ॥ मेरे० ॥
आराधे चारित्रधर्मने, रागी जतिधर्म एकंत ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे छठा दर्शनपदनुं आराधन करे छे, ते कहे छे. ते ठेकाणे ठेकाणे अति घणी तीर्थयात्रा भक्तिए सहित करी त्यां स्नात्रपूजा, महोत्सव प्रमुख घणा कर्या, तथा संघपूजा स्वामिवात्सल्य करे, तथा (रहजत्त के०) रथयात्रा एटले कल्याणक प्रमुखना दिवसे प्रतिमाजीने रथमा स्थापी वाजित्रने समूहे तथा चतुर्विध संघे युक्त थको नगरमांहे गीत गायन प्रमुख धवलमंगल सहित गमन करे, तेने रथयात्रा कहीए. ए रीते शासननी उन्नति दृढ चित्ते करी घणी शोभा वधारतो थको श्रीपाल राजा भलुं दर्शनपद आराधे छे ॥ ११ ॥ हवे सातमा ज्ञानपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. (पालन अर्चादिक हेत के०) सिद्धांतना पालन अर्चादिकने विषे छे हेत जेने, एवो श्रीपाल राजा सिद्धांत लखावीने तेनी फलादिके करी पूजा करे छे, अने ज्ञानना उपकरण जे पाटी, पोथी, ठवणी, सापडा, सापडी, वही, दस्तरी, ठलीया, पूठां, रुमाल, हिंगलो अने मषी प्रमुख मेलवी ज्ञानपदनुं आराधन करे छे. वळी पोतानी योग्यताए चित्त दइने सज्झाय करे, एम सातमे पदे ज्ञानपदनी भक्ति करे छे ॥ १२ ॥ हवे आठमा चारित्रपदनी भक्ति करे छे, ते पोते लीधेलां बार व्रतने पालतो तथा गुरुमुखथी लीधा नियमने पालतो विरतिनी एटले गृहस्थ व्रतधारी तथा यति चारित्रीयानी अन्न वस्त्रादिके करी द्रव्यथी भक्ति करे, तथा भावथी स्तुति वंदनादिक करे. एम निश्चलताए एकांत यतिधर्मनो रागी थको चारित्रधर्मने आराधे छे ॥ १३ ॥

तजी इच्छा इह परलोकनी, हुइ सघले अप्रतिबद्ध ॥ मेरे० ॥
षट् बाह्य अभ्यंतर षट् करी, आराधे तवपद शुद्ध ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १४ ॥
उत्तम नव पद द्रव्य भावथी, शुभ भक्ति करी श्रीपाल ॥ मेरे० ॥

आराधे सिद्धचक्रने, नित पामे मंगलमाल ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १५ ॥
इम सिद्धचक्रनी सेवना, करे साढा चार ते वर्ष मेरे० ॥
हवे उजमणाविधितणो, पूरे तप उपनो हर्ष ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १६ ॥

अर्थ—हवे नवमा तपःपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. ते इहलोक तथा परलोकनी ईछा तजी सर्व स्थाने अप्रतिबद्धपणुं आदरी कर्म तपाववाने अर्थे शक्ति प्रमाणे छ प्रकारे बाह्य तप तथा छ प्रकारे अभ्यंतर तप करी " तपसा क्षीयते कर्म " एटले तप वडे कर्म क्षय थाय छे इत्यादिक वचन छे, माटे शुद्धपणे तपःपदनुं आराधन करे छे ॥ १४ ॥ एम उत्तम नव पदने द्रव्यथी तथा भावथी ए बे प्रकारे भली भक्ति करीने श्रीपाल राजा श्रीसिद्धचक्रने आराधे छे. तेमां द्रव्यथी पूजानां उपकरण प्रमुख अने भावथी आत्मवीर्योल्लास युक्त आराधन करतो थको नित्य प्रत्ये मांगलिक माळा पामे छे ॥ १५ ॥ एम साढा चार वर्ष सुधी सिद्धचक्रनी सेवना करे, ते नव पदनुं तप जे वारे पूरुं थयुं, ते वारे श्रीपाल राजाने उजमणानो विधि करवानो हर्ष उपन्यो, तेथी वीर्योल्लासपूर्वक उजमणुं करवा मांड्युं ॥ १६ ॥

चोथे खंडे पूरी थइ, ढाल नवमी चढते रंग ॥ मेरे० ॥
विनय सुजश सुख ते लहे, सिद्धचक्र थुणे जे चंग ॥ मेरे० मननो० ॥ १७ ॥

अर्थ—ए चोथा खंडने विषे नवमी ढाल चढते रंगे पूरी थइ. जे (चंग के०) मनोहर सिद्धचक्रनी स्तवना करे, ते विनय अने भला यशरुप सुखने पामे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

हवे राजा निज राजनी, लच्छीतणे अनुसार ॥
उजमणुं तेह तपतणुं, मांडे अतिहि उदार ॥ १ ॥

अर्थ--हवे श्रीपाल राजा पोताना राज्यनी लक्ष्मीने अनुसारे ते तपनुं उजमणुं विधिए करी अति मोटाइए आदर सहित बहु मानथी करवा मांडतो हवो. ते उजमणानो विधि आगलनी ढालमांहे कहे छे ॥ १ ॥

॥ ढाल दशमी ॥ भोलीडा हंसा रे विषय न राचीए ॥ ए देशी ॥

विस्तीरण जिनभवने विरचीए, पुण्य त्रिवेदिक पीठ ॥
चंद्रचंद्रिका रे धवल भुवनतले, नव रंग चित्र विसीठ ॥ १ ॥

अर्थ--हवे उजमणानो विधि कहे छे. (विस्तीरण जिनभवने के०) कोइएक विस्तारवंत एवा श्रीअरिहंतना देरामां (पुण्य के०) जाणीए पुण्यनां पीठज रच्यां होय नहीं ? एवा त्रण गढरुप (त्रिवेदिक पीठ के०) त्रिवेदिका एटले त्रण पीठ स्वरुपे (विचरीए के०) रचीए एटले रचना करे, ते त्रण वेदिका उपरा उपर समोसरणनी पेरे रचीए. ते चंद्रचंद्रिका एटले उजवल जाणीए चंद्रमानी ज्योतिज होय नहीं ? एवी धवल एटले उजवल भुवनतले एटले भुवननी धरती तेने धोइने नव रंग एटले आछा सफेद रंगनां चित्र विसीठ एटले विशिष्ट भलां चित्रामण सहित करे. अहीं प्रसंगे श्रीअरिहंतादिक नव पदना वर्ण लखीए छीए. श्रीअरिहंत धोळे वर्णे छे, श्रीसिद्ध

भगवान् राते वर्णे छे, श्रीआचार्यजी पीळे वर्णे छे, श्रीउपाध्यायजी नीले वर्णे छे, साधुजी श्याम वर्णे छे, अने शेष दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप, ए चार पद उजळे वर्णे छे ॥ १ ॥

तप उजमणुं रे इणी परे कीजीए, जिम विरचे रे श्रीपाल ॥
तपफल वाधे रे उजमणे करी, जेम जल पंकजनाल ॥ तप० ॥ २ ॥
पंच वरणनां रे शालि प्रमुख भलां, मंत्र पवित्र करी धान्य ॥
सिद्धचक्रनी रे रचना तिहां करे, संपूरण शुभ ध्यान ॥ तप० ॥ ३ ॥
अरिहंतादिक नव पदने विषे, श्रीफल गोळ ठवंत ॥
सामान्ये घृत खंड सहित सवे, नृप मन अधिकी रे खंत ॥ तप० ॥ ४ ॥
जिनपद धवलुं रे गोळक ते ठवे, शुचि कर्केतन अठ ॥
चोत्रीश हीरे रे सहित विराजतुं, गिरुउं सुगुण गरिठ ॥ तप० ॥ ५ ॥

अर्थ—हे भव्य प्राणीउ ! तपनुं उजमणुं ते जेम श्रीपाल राजा (विरचे के०) रचे छे, ते रीते करवुं, अने तपनुं फल पण उजमणुं करे, तेथी वधे. ते केनी पेठे ? तो के (जेम जल के०) पाणीए करीने जेम कमलनुं नाल वधे, तेनी परे. अर्थात् जल विना जेम कमल नाल वधे नहीं, तेम उजमणा विना व्रतफलप्राप्ति पण थाय नहीं ॥ २ ॥ पंच वर्णना (शालि के०) चोखा प्रमुख उत्तम धान्य मेलवी तेने पवित्र मंत्रे मंत्रीने श्रीसिद्धचक्रनी रचना संपूर्णपणे शुभ ध्याने करीने करे, एटले जे जे वर्णे जे जे पद होय, ते ते वर्णनुं त्यां धान्य भरवुं, एम नव पांखडीनुं कमल

रचवुं ॥ ३ ॥ अरिहंतादिक नव पदने विषे श्रीफलना गोळा काढी तेमांहे घृत तथा खांम भरीने प्रथम सामान्यपणे जे पदना जेटला गुण छे, ते पदना तेटला गोळा ते श्रीपाल राजा मनने विषे (अधिकी खंत के०) अधिक उजमणानी खांते (ठवंत के०) मूके छे ॥ ४॥ पहेला (जिनपद के०) अरिहंतपदना बार गुण छे, तथा अरिहंतपद (धवलुं के०) धोळुं छे, माटे श्वेत चंदने रंगीने बार गोळा मूक्या. वळी आठ महाप्रातिहार्यरुप आठ मूल गुण छे, तेनां पवित्र कर्केतन आठ रत्न मूक्यां. वळी चोत्रीश अतिशय छे, माटे त्यां चोत्रीश हीराए सहित शोजायमान करयुं. (गिरुउं के०) श्रेष्ठ, जले गुणे करी गरिष्ठ ते मोटुं जे अरिहंतपद तेनी जक्ति करे छे ॥ ५ ॥

सिद्धपदे अम माणिक रातमां, वळी इगतीस प्रवाल ॥
घुसृण विलेपित गोळक तस ठवे, मूरति राग विशाल ॥ तप० ॥ ६ ॥
पण मणि पीत बत्रीश गोमेदके, सूरिपदे ठवे गोळ ॥
नील रयण पचवीस पाठकपदे, ठवे विपुल रंगरोल ॥ तप० ॥ ७ ॥

अर्थ--हवे सिद्ध राते वर्णे अने आठ गुणे सहित छे, माटे त्यां (रातमां के०) रातां आठ माणिक स्थापे. वळी बीजा एकत्रीश गुण छे, माटे प्रवालां एकत्रीश (ठवे के०) मूके. वळी (घुसृण के०) राता बावनाचंदने विलेपन करेला रंगीत गोळा एकत्रीश ते सिद्धनी (मूरती के०) स्थापना आगल विशाल राग धरीने मूके छे ॥६॥ हवे आचार्यना पांच आचार छे, माटे पांच पुष्कराज नामक मणि रत्न स्थापे. वळी बत्रीश गुण छे, माटे (पीत के०) पीळां बत्रीश गोमेदक रत्ने सहित्त पीळे रंगे रंगीत करी बत्रीश गोळा घृत खांडे जरी मूके. वळी (पाठक के०) उपाध्याय

पदे पचीश गुण छे, माटे पचीश नीलां रत्न मूके, तथा नीले वर्णे रंगी पचीश गोळा (विपुल के०) घणा रंगरोळे करी (ठवे के०) मूके ॥ ७ ॥

रिष्ट रतन सगवीस ते मुनिपदे, पंच रायपट अंक ॥
सगसठि इगवन्न सित्तरी पंचास ते, मुगता शेष निःशंक ॥ तप० ॥ ८ ॥
ते ते वरणे रे चीशादिक ठवे, नव पदतणे रे उद्देश ॥
बीजी पण सामग्री मोटकी, मांडे तेह नरेश ॥ तप० ॥ ए ॥
बीजोरां खारेक दाडिम ज्ञलां, कोहोलां सरस नारंग ॥
पूगीफल वळी कलश कंचनतणा, रतनपुंज अति चंग ॥ तप० ॥ १० ॥
जे जे ठामे रे जे ठववुं घटे, ते ते ठवे रे नरिंद ॥
ग्रह दिक्पालपदे फल फूलमां, धरे सवरण आनंद ॥ तप० ॥ ११ ॥

अर्थ—हवे मुनिपदे एटले साधुपदे सत्यावीश गुण छे, माटे रष्टि रत्न एटले श्याम पानां (सवगीस के०) सत्यावीश मूके. वळी पंच महाव्रतना धणी छे, माटे पांच राजपद नामे रत्नविशेष श्याम वर्णे होय, ते मूके. वळी श्याम रंगे सत्यावीश गोळा ठवे. तथा दर्शन पदना (सगसठि के०) सडसठ भेद छे, अने ज्ञानपदना (इगवन्न के०) एकावन भेद छे, तेमज चारित्रपदना (सित्तरी के०) सित्तेर भेद छे, तथा तपःपदना (पंचास के०) पचास भेद छे, माटे दर्शनपदे सडसठ मोती अने सात गोळा स्थापे, तथा ज्ञानपदे एकावन मोती अने पांच गोळा स्थापे, तथा चारित्रपदे

सित्तेर मोती ने पांच गोळा, तपःपदे पचास मोती ने बार गोळा निःशंकपणे मूके ॥ ८ ॥ वळी नव पदना जे जे वर्ण छे ते ते वर्णना चलां (चीरादिक के०) वस्त्रादिक (छवे के०) स्थापे. तेने चंद्रवा उपर बांधे. आदि शब्दे पुष्पादिक जाणवां. ए रीते नव पदने उद्देशे नव पदना उजमणाने अर्थे बीजी पण मोटी सामग्री मांडे. जे नव नव वानां कह्यां छे, ते सर्व आणीने पदे पदे स्थापे. एम श्रीपाल राजा चित्तनी उदारताए सर्व लोकने जिनशासननी उन्नति देखाडे छे ॥ ए ॥ वळी आटली वस्तु नव नवनी संख्याए मेले, ते कहे छे के, बीजोरां, खारेक, चलां दाडिम, कोहोलां, रसे सहित नारंगी, (पूगीफल के०) सोपारी, सोनाना कलश, अति मनोहर रत्नना पुंज ते ढगला, ए सर्व नव नवनी संख्याए मूके छे. एम जे देशमां जे फल, मेवा, सुखडी प्रमुख मळे, ते सर्व नव नवनी संख्याए लावीने श्रीसिद्धचक्रनुं जक्तिए करी उजमणुं करे ॥ १० ॥ एम नव पदना मंडपने विषे जे जे ठेकाणे जे जे वस्तु स्थापवी घटे, ते ते स्थानके ते ते वस्तु श्रीपाल राजा स्थापे. नव ग्रह तथा दश दिक्पालने पदे फल तथा फूल आनंद सहित स्थापे. पोतपोताने वर्णे ज्यां जे जे वर्णनां घटे, ते ते स्थापे ॥ ११ ॥

गुरु विस्तार रे उजमणुं करी, न्हवण उत्सव करे राय ॥
आठ प्रकारी रे जिनपूजा करे, मंगल अवसर थाय ॥ तप० ॥ १२ ॥
संघ तिवारे रे तिलक माळातणुं, मंगल नृपने करेइ ॥
श्रीजिन माने रे संघे जे कर्युं, मंगल ते शिव देइ ॥ तप० ॥ १३ ॥

अर्थ—एम (गुरु विस्तारे के०) मोटे विस्तारे उजमणुं करी उत्सव ने अंते ते श्रीपाल

राजा प्रभुना बिंबने न्हवण करावे. पछी जल, चंदन, फूल, धूप, दीप, अक्षत, फल अने नैवद्य, ए अष्टप्रकारी पूजा आरति उतारी मंगलदीपक प्रगट करे. ते वखते मंगलनो अवसर थाय ॥ १२ ॥ ते वारे सर्व संघ मलीने इंद्रपाळा पहेरावववानुं कुंकुमनुं तिलक करी उपर अक्षत चोडी राजाने मंगल करे. जे इंद्रमाळा पहेरावी तेज मंगलतिलक ते श्रीसंघ करे. जे श्रीसंघ करे ते तीर्थंकर पण मान्य करे. 'नमो तित्थस्स' तीर्थ शब्दे संघनुं मंगल ते मोक्षपदनुं देवावालुं छे, माटे ए मंगल कार्युं ॥ १३ ॥

तप उजमणे रे वीर्यउल्लास जे, तेहज मुक्तिनिदान ॥
सर्व अभव्ये (भवे) रे तप पूरां कर्यां, पण नाव्युं प्रणिधान ॥ तप० ॥१४॥
लघुकर्मीने रे किरिया फल दीए, सफल सुगुरु उवएस ॥
सर होये तिहां कूपखनन घटे, नहीं तो होय किलेश ॥ तप० ॥ १५ ॥
सफल हुउं नृप श्रीपालने, द्रव्य भाव जस शुद्ध ॥
मत कोइ राचो रे काचो मत लेइ, साचो बिहुं नय बुद्ध ॥ तप० ॥ १६ ॥
चोथे खंडे रे दशमी ढाल ए, पूरण हुइ सुप्रमाण ॥
श्री जिन विनय ने सुजश भगति करी, पग पग होय कल्याण ॥ तप० ॥१७॥

अर्थ—तपनुं उजमणुं ते आतमवीर्योल्लासभावरूप छे, वीर्योल्लास विना जे करणी, ते सर्व निरर्थक छे, माटे वीर्योल्लास तेज (निदान के०) निश्चे मुक्ति छे, नहीं तो सर्व अभव्ये पण तप

तो अनंती वार पूरां करयां, पण समकित शुद्ध आव्या विना प्रणिधान शुद्ध आव्युं नहीं, एटले शुद्धोपयोगे वीर्योल्लास न थयो ॥ १४ ॥ लघुकर्मा जीव जे क्रिया करे, ते फल आपे, जला गुरुना उपदेशथी ते सफल थाय. जेमके ज्यां पाणीनी सर होय, त्यां कूवो खणवो घटे, पण सर न होय, अने कूप खणवा जाय, तो जलप्राप्ति न थाय, परंतु उलटो क्लेश थाय ॥१५॥ ते सर्व उपदेश, तपानुष्ठान उजमणुं ते श्रीपाल राजाने फल सहित थयुं. जेना मनने विषे द्रव्य तथा जाव ए बेनि घणी शुद्धता छे, तेने सर्व शुद्ध छे, माटे रे जव्य प्राणीउं ! कोइ काचो, एटले जे द्रव्यथीज शुद्ध करशुं, एवो मत अंगीकार करी राचशो मां. साचो (बुद्ध के०) पंमित ते के, जे द्रव्य अने जाव ए बे नयने साधे छे ॥ १६ ॥ ए चोथा खंमने विषे दशमी ढाल जले प्रमाणे करी पूरी थइ. श्रीजिननो विनय करयाथी, जलो जश कह्याथी तद्रूप जक्तिए करी पगले पगले कल्याण होय ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

नमस्कार कहे एहवा, हवे गंजीर उदार ॥
योगीसर पण जे सुणी, चमके हृदय मोजार ॥ १ ॥

अथ श्री सिद्धचक्र नमस्कार ॥ कवित्त ॥

जो धुरि सिरि अरिहंत, मूल दृढ पीठ पइठ्ठिउं ॥
सिद्ध सूरि उवज्झाय, साहु चिहुं साद (पास) गरिठ्ठिउं ॥
दंसण नाण चरित्त, तवहि पमिसाहा सुंदरु ॥
तत्तरकर सरवग्ग, लद्धि गुरु पयदल दुंबरु (तुंबरु) ॥

दिसिवाल जक्ख जक्खिणि पमुह, सुर कुसुमहिं अलंकिउ ॥
सो सिद्धचक्क गुरु कप्पतरु, अम्ह मनवंछिय फल दीउ ॥ २ ॥

अर्थ—हवे ते श्रीपाल राजा श्रीसिद्धचक्र आगल गंभीर उदार वचने करी नमस्कार कहे छे, जे सांभलीने योगीश्वर सरेखा पण हृदयमांहे चमत्कार पामे ॥ १ ॥ ते श्रीसिद्धचक्रने नमस्कार करतां कल्पवृक्षनी उपमा आपे छे के, (जो धुरि के०) जेनी धुरमां श्रीअरिहंतनी स्थापना छे, ते सिद्धचक्ररुप कल्पवृक्षनी दृढ मूलपीठिकानुं प्रतिष्ठान छे, एटले स्थानक छे, अने सिद्ध सूरि, उपाध्याय अने साधु, ए चार पद, ते चारे पासे तेनी (गरिठिउ के०) मोटी शाखा-रुप छे, वळी दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप, ए चार पदरुप तेनी (पडिसाहा के०) प्रतिशाखा ते सुंदर लघु शाखारुप छे, एटले मोटी शाखामांथी जे नीकले, ते प्रतिशाखा जाणवी. वळी तत्त्वा-क्षर ते ॐ ह्रीं प्रमुख बीजाक्षर तथा (सरवग्ग के०) स्वर अक्षरनो वर्ग जे समूह अकारादिक, ककारादिक, तथा (गुरु लद्धि के०) मोटी अठयावीस लब्धिरुप, ते सर्व (पयदल ढुंबरु के०) पत्र-दलना समूह छे जेमां, तथा दश दिक्पाल अने चोवीश जक्ष जक्षणीउ, वळी प्रमुख शब्दे लोक-पाल, विमलेश्वर देवता तथा चक्केसरी देवी अने नव ग्रह इत्यादिक सुर एटले देवतारुप (कुसु-मेहिं के०) फूले करी (अलंकिउ के०) अलंकृत—शोभायमान छे, एवुं सिद्धचक्ररुप (गुरु के०) मोटुं कल्पवृक्ष ते अमारा मनोवांछितने (दीउ के०) आपो. एतावता मोक्षसुखनी वांछा छे, माटे मोक्षनुं दायक सिद्धचक्ररुप कल्पवृक्ष छे, एम जाणी भव्य प्राणीए तनी सेवना करवी ॥ इति मंगलम् ॥ २ ॥

नमस्कार कही उच्चरी, शक्रस्तव श्रीपाल ॥
नव पद स्तवन कहे मुदा, स्वर पद वर्ण विशाल ॥ ३ ॥
मंगल तूर वजावते, नाचंते वर पात्र ॥
गायंते बहु विधि धवल, बिरुद पढंते छात्र ॥ ४ ॥
संघपूजा साहम्मिवछल, करी तेह नरनाथ ॥
शासन जैन प्रभावतो, मेले शिवपुरसाथ ॥ ५ ॥

अर्थ—एम नमस्कार कहीने चैत्यवंदन करी (शक्रस्तव के०) नमुत्थुणंना पाठ उच्चारीने श्रीपाल (मुदा के०) हर्ष सहित नव पद स्तवन करे छे. तिहां "उपन्नसन्नाणमहोमयाणं" इत्यादिक चैत्यवंदन कहे छे. ते केवी रीते? तो के स्वर ते उच्च स्वर तथा पद अने (वर्ण के०) शुद्ध अक्षर तेणे करी (विशाल के०) विस्तीर्णपणे कहे छे ॥ ३ ॥ ए रीते त्यां मांगलिकनां वाजित्र वागते थके, प्रधान पात्रो नाचते थके, घणा प्रकारनां (धवल के०) उज्वल मंगल गावाते थके अने छात्र ते भाट चारण विगेरे बिरुदावली (पढंते के०) बोलते थके ॥ ४ ॥ श्रीपाल राजा संघनी पूजा, स्वामिवात्सल्य इत्यादिक धर्मकृत्य करीने श्रीजिनशासननी प्रभावना करतो थको (शिवपुरसाथ के०) मोक्षना साथने मेलवतो हवो ॥ ५ ॥

पटदेवी परिवार अन्य, साथे अविहड राग ॥
आराधे सिद्धचक्रने, पामे भवजल ताग ॥ ६ ॥

त्रिजुवनपालादिक तनय, मयणादिक संयोग ॥
नव निरुपम गुणनिधि हुआ, जोगवतां सुखजोग ॥ ७ ॥
गय रह सहस ते नव हुआ, नव लख जच्च तुरंग ॥
पत्ति हुआ नव कोमि तस, राजनीति नवरंग ॥ ८ ॥
राज निकंटक पाळतां, नव शत वरस विलीन ॥
थापी तिहुअणपालने, नृप हुउं नव पद लीन ॥ ए ॥

अर्थ—पटदेवी जे मयणा तथा (अन्य के०) बीजी राणीउं अने पांच सखीउं जे शृंगारसुंदरीनी साथे श्रीपाले परणी डे, माटे ते पण स्त्रीउं डे, ते परिवारनी साथे (अविहम के०) अविचल राग धरतो बीजा पण घणा श्रावक श्राविकाउंनी साथे सिद्धचक्रने आराधे डे, जेथी संसारसमुद्रनो ताग एटले पार पामे ॥ ६ ॥ हवे श्रीपाल राजाने संसारना (सुखजोग के०) विषयसुख जोगवतां थकां (मयणादिक के०) मयणासुंदरी प्रमुख स्त्रीउंना (संयोग के०) संयोगथी (निरुपम के०) कोइनी पण जेने उपमा अपाय नहीं, एवा अत्युत्तम अने (गुणनिधि के०) गुणोना जंमाररुप त्रिजुवनपाल जेमां मुख्य डे, एवा नव तनय एटले पुत्र थया. अर्थात् पट्टराणी जे मयणासुंदरी तेने त्रिजुवनपाल नामे पुत्र थयो, अने बीजी आठ स्त्रीउंने एक एक पुत्र थयो, एम सर्व मली मनोहर नव पुत्रो थया ॥ ७ ॥ नव हजार हाथी, तथा नव हजार रथ, अने नव लाख जातिवंत घोमा थया तथा पायदल लश्कर नव क्रोम संख्याए थयुं. ए रीते चतुरंगिणी सेना थइ. एम श्री-

पाल राजानी राजनीति सर्व नवरंगी थइ ॥ ८ ॥ ए रीते (निकंटक के०) शत्रु रहित राज पाळतां थकां नवसो वर्ष (विलीन के०) वही गयां. पछी मयणानो पुत्र जे त्रिभुवनपाल, तेने राजपाटे स्थापीने श्रीपाल राजा नव पदना ध्यानमांहे लयलीन थयो, एटले एकाग्र ध्याने ध्यातो थको नव पदनुंज ध्यान स्मरण करवा लाग्यो ॥ ए ॥

॥ ढाल अगीयारमो ॥ श्रीसीमंधर साहेब आगे ॥ ए देशी ॥

त्रीजे भव वर (वीश) थानक तप करी, जेणे बांध्युं जिननाम ॥
चोसठि इंद्रे पूजित जे जिन, कीजे तास प्रणाम रे ॥ भविका ॥
सिद्धचक्रपद वंदो, जिम चिर काळे नंदो रे॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १॥ ए आंकणी॥

अर्थ——हवे श्रीपाल राजा नव पदनुं ध्यान केवी रीते करे छे? ते अहीं एकेक पद पांच पांच गाथाए करी वर्णवे छे. तेमां प्रथम पांच गाथाए श्रीअरिहंतपदनुं वर्णन करे छे. जे भावि जिन थनार होय, ते तीर्थंकरपणुं पामवानी पूर्वे त्रीजे भवे एटले शेष त्रण भव संसार रहे, ते वारे (वर के०) प्रधान स्थानकनुं तप करीने एटले बधां मली श्रीअरिहंतादिक वीश स्थानक छे, तेमां कोइ एक पदनुं, कोइ बे पदनुं, कोइ त्रण पदनुं एम यावत् कोइक तो संपूर्ण वीशे पदोनुं सविस्तर विधिए शुद्ध भावे आराधन करीने जेणे निकाचितपणे (जिननाम के०) श्रीतीर्थंकर नामकर्म बांध्युं छे एवा, वळी वीश भवनपतीना, बत्रीश व्यंतरना, बे ज्योतिषीना अने दश वैमानिकना, एम सर्व मली चोसठ इंद्र थया, तेणे पूजित वंदित एवा जे जिन एटले श्रीतीर्थंकर देव श्रीअरिहंत भगवंत प्रथम पदे छे, तेने प्रणाम करीए. अरे भविजनो! तमे श्रीसिद्धचक्रपदने वंदो

जेम (चिर काळ के०) घणा काळ पर्यंत आनंदने पामो. जेणे रागद्वेषरूप अरि जे शत्रु तेने हण्या, माटे अरिहंत कहीए. इंद्रादिकने पूजवा योग्य थया, माटे अर्हंत कहीए. वळी फरी संसारमां बीजरुपे अवतरवुं नथी, माटे अरुहंत कहीए. ए त्रण नाम यथार्थ थयां छे, जेने, एवा श्रीअरिहंत ते नव पदमां प्रथम पदे छे ॥ १ ॥

जेहने होय कल्याणक दिवसे, नरके पण अजुआलुं ॥
सकल अधिक गुण अतिशय धारी, ते जिन नमी अघ टाळुं रे ॥
भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २ ॥

अर्थ––जेहने एटले जे श्रीजिनेश्वरने एक च्यवनकल्याणक, बीजुं जन्मकल्याणक, त्रीजुं दीक्षाकल्याणक, चोथुं केवलज्ञानकल्याणक अने पांचमुं निर्वाणकल्याणक, ए पांच कल्याणकने दिवसे अंतर्मुहूर्त्त (पर्यंत ज्यां सर्वदा अंधकारज रहे छे एवा) नरकने विषे पण अजवाळुं थाय, त्यांना सर्व जीवोने शाता थाय. वळी (सकलल के०) समस्त जे उत्तम गुण छे, तेथी अधिक गुणना धारक छे. वळी चोत्रीश अतिशयना धारक छे, तेनां नाम लखीए छीए. एक प्रस्वेद, मल, रोगे करी रहित अने शुभ गंध तथा अद्भुत रुप सहित शरीर होय. बीजो रुधिर अने मांस, ए बे गायना दुध जेवां उजळां होय, दुर्गंधता रहित सुगंध युक्त होय. त्रीजो आहार, निहार अदृश्य होय. चोथो श्वासोच्छ्वास कमलना गंधनी परे सौगंधिक होय. ए चार अतिशय सहजना जन्मथीज प्रभुने होय. हवे चार घातीकर्मना क्षयथी बीजा अगीयार अतिशय थाय छे, ते कहे छे. प्रथम मात्र एक योजन प्रमाण समवसरण होय, तेमांहे त्रण भुवनना लोक समाय. बीजो मनुष्य, तिर्यंच अने देवता

सर्व पोतपोतानी भाषामां प्रभुनी धर्मावबोधक वाणी समजे. तथा एक ज्यां प्रभु विचरता होय त्यां चारे बाजु पचीश योजन क्षेत्रमांहे पूर्वोत्पन्न रोग उपशमी जाय, बीजो मांहोमांहे वैरभाव मटी जाय. त्रीजो दुर्भिक्ष दुष्काळ न होय. चोथो स्वचक्र परचक्रनो भय न होय. पांचमो मारी मरकी न होय. छठ्ठो इति ते घणा विनाशकारक जीवजंतुनी उत्पत्ति न होय. सातमो अतिवृष्टि न होय. आठमो अनावृष्टि न होय. ए आठ अतिशय प्रभुना विहारक्षेत्र आश्रयी कह्या, तेनी साथे आगलना बे मेलवतां दश थया, अने अगीयारमो प्रभुनी पूंठे उद्योतमय भामंडल झलहलाट करतुं रहे. एवं अगीयार अतिशय क्षायिक भावथी होय. हवे ओगणीश अतिशय देवकृत होय, ते कहे छे. एक मणिरत्नमय सिंहासन सहचारी होय. बीजो त्रण छत्र श्रीजिनेश्वरने मस्तके देखाय. त्रीजो इंद्रध्वज सदा आगल चाले. चोथो श्वेत चामरनां जोडां अणवींज्यां वींजाय. पांचमो सर्वदा धर्मचक्र आकाशमार्गे रह्युं चाले. छठ्ठो प्रभुना शरीरथी बारगणुं उंचुं एवुं अशोकवृक्ष प्रभुनी उपर छाया करतुं साथे रहे. सातमो चतुर्मुखे शोभती देशना आपे. आठमो मणि, कनक अने रौप्यमय त्रण गढ होय. नवमो नव संख्याए सुवर्णमय कमलनी उपर प्रभु चाले. दशमो कांटा अधोमुख थइ जाय. अगीयारमो संयम लीधा पछी केश, नख अने रोम वधे नहीं. बारमो इंद्रियना अर्थ पांचे मनोज्ञ होय. तेरमो सर्व ऋतु सुखदायिनी होय. चौदमो सुगंधी पाणीनी वृष्टि होय. पंदरमो जल स्थलनां उपजेलां पांचे वर्णनां फूल ते समवसरणमां जानु लगे उंधी बींटे (डींटे) पथराय. सोलमो पक्षी सर्व प्रदक्षिणा देतां फरे. सत्तरमो वायु सानुकूल होय. अढारमो वृक्ष सर्व नीचां नमीने प्रणाम करतां रहे. ओगणीशमो आकाशमां देवदुंदुभी वागे. ए चार मूलना तथा अगीयार क्षायिक भावथी अने ओगणीश देवोना करेला मली चोत्रीश अतिशयना धरनार श्रीअरिहंत होय, (ते

जिन के०) ते श्रीअरिहंतने (नमी के०) नमस्कार करीने मारां भवोभवनां (अघ के०) पापने टाळुं ॥ २ ॥

जे तिहु नाण समग्ग उप्पन्ना, भोग करम खिण जाणी ॥
लेइ दीक्षा शिक्षा दीए जनने, ते नमीए जिन नाणी रे ॥
भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३ ॥

अर्थ—वळी जे मतिज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञान, ए त्रण (नाण समग्ग के०) समग्र ज्ञाने सहित आवीने गर्भने विषे उपन्या, एटले श्रीतीर्थंकर देव सर्वे देवगतिमांथी तथा नारकीमांथी आवे, ते वारे त्रण ज्ञाने करी सहित आवे. तेमां स्थानकथी आवे, ते स्थानके जेटलो अवधिज्ञाननो विषय होय, तेटलेज विषये त्यां पण तेमने अवधिज्ञान होय. ए रीते गृहस्थपणामां सर्व तीर्थंकरोने मांहोमांहे ज्ञानमां तफावत जाणवो, माटे श्रीतीर्थंकरने भवप्रत्ययी ज्ञान छे, ते ज्ञाने करी पोतानां भोगावली कर्मनो क्षय जाणीने गृहस्थपणानो त्याग करी "नमो तित्थस्स" कही "करेमि भंते सामाइयं" उच्चरी पांच महाव्रतनो उच्चार करी दीक्षा लइने भव्य, सुलभबोधी, परीतसंसारी एवा भद्रक परिणामवाला जे जगनिवासी जन, तेमने शिक्षा एटले शीखामण देवा माटे कर्म खपावी केवलज्ञान पामी घणा जीवने बोधबीज पमाडी संसारसमुद्रना पार प्रत्ये पहोंचाडे. एवा जगदुपकारी जे श्रीजिन नाणी एटले ज्ञाने सहित ते अरिहंतने नमीए. ए नाणी केवा छे? तो के पोते संसारसमुद्रथी तरया अने बीजाने तारे एवा छे. एवी रीतनुं श्रीपाल राजा ध्यान धरे छे ॥ ३ ॥

महागोप महामाहण कहीए, निर्यामक सत्थवाह ॥
उपमा एहवी जेहने छाजे, ते जिन नमीए उच्छाह रे ॥
भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४ ॥

अर्थ—वळी प्रभु केवा छे? तो के महागोप, महामाहण, निर्यामक अने सार्थवाह, एवी चार उपमा जेने छाजे छे, ते (जिन के०) अरिहंतने पोताना हृदयमां घणोज उत्साह धरीने नमीए एटले नमस्कार करीए, एम श्रीपाल कहे छे. हवे ए चार उपमाना अर्थ कहे छे. जेम गोप जे गोवालीया छे, ते गायोने पाळे छे, सर्प सावजना भयथी राखे छे, पर्वत अटवीने विषे घणुं तृण चरावे छे, वळी वनमांहे पाणी पीवरावे छे, एवुं रखोपुं करे छे, तेम अहीं श्रीअरिहंतजी पण छ जीवनिकायरुप गायोनो समूह तेने जन्म मरणादिकना भयथी उगारी मोक्ष नगर प्रत्ये पहोंचाडे छे, माटे एमने महागोप कहीए. हवे महामाहण केवी रीते कहीए? ते कहे छे. साधु मुनिराज जे छकायनी रक्षा करे छे, ते श्रीजिनेश्वरनां वचनथी करे छे, त्रण जगतमां दयानो पडह वजडावे छे, माटे माहण एटले 'मंहणो' एवा शब्दनो निर्घोष करावनारा छे, तेथी महामाहण कहीए. तथा जेम समुद्रमां कोइ एक वहाण परद्वीपे जाय छे, तेमां बेठेला लोकोने ते वहाणनो चलावनार जे नाखुदो कप्तान छे, ते समुद्रनो पार पमाडी चिंतित द्वीपे पहोंचाडे, तेम श्रीअरिहंत पण भवसमुद्रमां रहेला भव्य जीवोने जेम गर्भने परिपाके गर्भ प्रसव थाय, तेम भव्यस्थितिने परिपाके अनादि मिथ्यात्वनो विरह थये थके श्रीजिनोपकारथी कर्मक्षय करावी चौदमा गुणठाणाने अंते एक समयमां सिद्धरुप स्थाने पहोंचाडे, माटे निर्यामक कहीए. तथा जेम कोइ सार्थवाहना आश्रयी प्राणी

अत्यंत कष्टे उल्लंघन करवा योग एवी अटवीने पण तेना कही देखाडेला मार्गथी उल्लंघीने वांछित नगरे पहोंचे छे, तेम जवरुप अटवीमां पडेला जीव पण श्रीजिनेश्वरना उपदेशेला मार्गे करीमोक्ष नगरे पहोंचे छे, केकके अटवीरुप जवकांतार उल्लंघवानो मार्ग देखाडनार श्रीजिनेंद्रज छे, एटले संसाररुप अटवीने विषे अनादिनुं जे मिथ्यात्व अज्ञान तेणे मोहरुप तिमिरे करी व्याप्त मार्गे जीवने पाड्यो छे, ते श्रीजिने कहेला सम्यक्त्वदर्शने करी दीठो.पछी जला ज्ञाने करी पाम्यो जे चरण सित्तरी करणसित्तरीरुप निर्वाणनो मार्ग, तेणे करी शाश्वतुं निराबाधपणुं ज्यां छे, एवा अजरामर स्थानकने प्राणी पामे, माटे सार्थवाह समान छे. ए चार उपमानो अर्थ कह्यो ॥ ४ ॥

आठ प्रातिहारज जस छाजे, पांत्रीश गुण युत वाणी ॥
जे प्रतिबोध करे जगजनने, ते जिन नमीए प्राणी रे ॥
जविका सिद्धचक्र० ॥ ५ ॥

अर्थ—वळी जे श्रीअरिहंतनां अशोकवृक्ष, देवकुसुमवृष्टि, योजनगामिनी दिव्य वाणी, चामरयुग्म, सिंहासन, जामंमल, देवदुंदुजि अने छत्रत्रय, ए आठ महाप्रातिहार्य छाजे छे. वळी जेमनी पांत्रीश गुणे करी युक्त वाणी छे, ते वाणीए करीने जे जगतना जनने प्रतिबोध करे छे, हे जव्य प्राणीउ ! ते श्रीजिनेश्वरने विशेषे करी नमीए एटले नमस्कार करीए. अहीं वाणीना पांत्रीश गुणनां नाम लखीए छीए. प्रथम जे स्थानके जे जाषा बोलवानो व्यवहार छे, त्यां तेज जाषाने बोले, अर्द्धमागधी सहित बोले. बीजो उच्च स्वरे देशना आपे, जेथी एक योजना प्रमाण समव-सरणमां बेठेला लोक सर्वे सांजले त्रीजो ग्रामिक तुच्छ जाषा न बोले, प्रौढ जाषा बोले. चोथो

मेघनी परे गर्जारव सहित गंभीर वाणी बोले. पांचमो शब्दोपेत एटले पडछंदा सहित वाणी बोले, अने सांभलनारने भिन्न भिन्न शब्द जणाइ आवे, तेम बोले. छठो सांभलनारने संतोषकारक, मान सहित सरलता युक्त बोले. सातमो सांभलनार सौ जूदा जूदा पोतपोतानां हृदयमांहे एम समजे जे, भगवान् अमनेज उद्देशीने बोले छे, एम सौने बहुमान उत्पन्न करवावाली भाषा बोले. ए सात गुण शब्दाश्रयी जाणवा. आठमो घणा पुष्ट विस्तार अर्थ सहित बोले. नवमो पूर्वापर अविरोध एटले सरखो मलतो अर्थ आवे तेम बोले. दशमो मोटाइनां वचन बोले, के जेथी सांभलनारा एम कहे जे, ए वचन एवा मोटा पुरुषथीज बोलाय, बीजाथी न बोलाय. एम प्रशंसा करे, तथा अभिमत सिद्धांतोक्त बोले. अगीयारमो एवुं स्पष्ट बोले, के जेथी कोइ पण सांभलनारने बीलकुल संदेह रहे नहीं. बारमो प्रभु जे अर्थनुं व्याखान करे, तेने कोइ दूषण आपी शके नहीं. तेरमो जे विषय घणो सूक्ष्म अने बहु कठण होय, ते विषय एवी रीते बोले, के जेथी सांभलनारानां हृदयमांहे ते वात तुरत रमी जाय. चौदमो प्रस्तावोचित एटले ज्यां जेवुं बोलवा योग्य होय, त्यां तेवुं बोले, मांहोमांहे अर्थ मले एम बोले. वृद्धवादी गुरुने दृष्टांते. पंदरमो परमेश्वरने जे वस्तु विवक्षित छे, तेज सिद्धांत लइ बोले अर्थात् षट् द्रव्य, तत्त्व पुष्ट यथारुप अपेक्षा सहित बोले. सोलमो विषय, संबंध, प्रयोजन अने अधिकारी सहित बोले. सत्तरमो पदरचनानी अपेक्षा लइ बोले. अढारमो नव तत्त्व ने षट् द्रव्यनी पटुता बोलवामां होय, तेम बोले. ओगणीशमो एवी रीते स्निग्ध मधुर बोले, के जेथी सांभलनारने घृत गोळथी पण मीठाश वधारे उपजे. वीशमो एवी चतुराइथी बोले, के जेमांहे पारका मर्म जणाय न आवे. एकवीशमो धर्म अर्थप्रतिबद्ध बोले. बावीशमो उदारपणे दीपक जेवो प्रकाशकारी अर्थ बोले. त्रेवीशमो जेमांहे परनी निंदा तथा पोतानी मोटाइ दीठामां

न आवे, एम बोले. चोवीशमो जे बोलवाथी लोकोने एवो जास न थाय जे. आ पुरुष सर्व गुण संपन्न छे, एम बोले. पचीशमो कर्ता, कर्म, क्रिया, लिंग, कारक, काळ अने विजक्तिई सहित बोले. छवीशमो सांजलनारने विस्मय थाय आश्चर्य उपजे, एवुं बोले. सत्यावीसमो स्वस्थ चित्ते अति धीरता सहित बोले, पण उतावलानी परे न बोले. अठ्ठावीशमो विलंब रहित बोले. उंगणत्रीशमो मननी ज्रांति रहित बोले. त्रीशमो वैमानिक, जवनपति, मनुष्य, तिर्यंच, सर्व पोतपोतानी जाषामां समजे, तेम बोले. एकत्रीशमो जेम शिष्योने विशेष बुद्धि उपजवापणुं थाय, तेम बोले. बत्रीशमो पदना अर्थने अनेकपणे विशेष आरोपण करी बोले. तेत्रीशमो सत्त्वप्रधानपणे एटले साहसिक पणे बोले. चोत्रीशमो पुनरुक्तिदोष रहित बोले. पांत्रीशमो सांजळनारने खेद श्रम न उपजे, एवुं बोले. ए प्रजुनी वाणीना पांत्रीश गुण कह्या ॥ ५ ॥

समये पएसंतर अणफरसी, चरम तिजाग विशेष ॥
अवगाहन लही जे शिव पहोता, सिद्ध नमो ते अशेष रे ॥
जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ६ ॥

अर्थ—हवे सिद्धपदनी स्तवना पांच गाथाए करे छे. जे एक समय विना बीजो समय फरसे नहीं, तेमज चौदमा गुणठाणाना अंतथी आकाशना असंख्याता प्रदेश छे, ते मध्ये जीव जे प्रदेशनी श्रेणीए प्रवर्त्तन करे, तेथी बीजा प्रदेशने (अणफरसी के०) फरसे नहीं, एटले सम-श्रेणीना प्रदेशना अंतरे रह्या जे बीजा प्रदेश, तेमने फरस्या विना जे प्रदेशे सिद्ध थया, तेज प्रदेशे समश्रेणीए एक समयमां सिद्धगति पामे. जे वारे त्यां पहोंचे, ते वारे (चरम के०) छेल्ला शरीरनो

(तिन्नाग के०) त्रीजो नाग विशेष घटे, एटले नव हाथनी काया होय, तो ब हाथनी काया रहे, एवी अवगाहना लइने सिद्धगति पाम्या, ते (अशेष के०) समस्त सिद्धने नमस्कार करो ॥ ६ ॥

पूर्वप्रयोग ने गतिपरिणामे, बंधनछेद असंग ॥

समय एक ऊरध गति जेहनी, ते सिद्ध समरो (प्रणमो) रंग रे॥ नविका॥सिद्धचक्र०॥७॥

अर्थ--एक पूर्वप्रयोग जे पूर्वे वलपणुं हतुं ते माटे, बीजुं जीवमां सहेजे गतिपरिणाम छे तेथी, त्रीजुं कर्मनो बंधनछेद थयो माटे, चोथुं अनादि संगथी टल्यो-असंगी थयो माटे, एक समय पर्यंत ऊर्ध्व गति छे, पछी अचल छे. हवे ए सिद्धगतिए पहोंचवाना चार दृष्टांतनो अर्थ कहे छे. तेमां धनुष्य चढावी बाण मूकवाने अवसरे पूर्वप्रयोग विधिए पणछनुं प्रेर्युं जेम बाण जाय, तेम आत्मा पूर्वे कर्म सहित हतो, ते सर्व कर्मनी एकसो अठावन प्रकृतिनो बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तानो क्षय थाय, ते वारे जीव ऊंचो जाय-सिद्ध थाय, ते जीवनुं पूर्वप्रयोगलक्षण कहीए. बीजो जेम अग्निमांहेथी धुम नीकले, ते तुरत ऊंचो चडे. तेम आत्मा कर्मथी वेगलो थाय, तो एनी गति पण ऊंची जवानी छे, माटे ऊंचो चडे, तेने गतिपरिणाम स्वभाव कहीए. त्रीजोजेम एरंड वृक्षनां फल पाके ते आतपने योगे सुकाया पछी फाटे, ते वारे तेनुं बीज नीकले, ते ऊंचुं उछळे. तेम नवरुप वनमांहे मनुष्यरुप वृक्ष छे, तेनुं समकितरुप स्थल छे, अने व्रतरुप शाखा छे, भावनारुप प्रतिशाखा छे, अने घनघाती कर्मक्षयरुप फूल छे, तथा तेरमा अने चौदमा गुणठाणारुप फल, ते शेष पंच्याशी प्रकृतिना सत्ताक्षयरुप आतपे करी आत्मा पुद्गलथी भिन्न थयो. ते बंधननो छेद थयो. ते वारे जीवनी गति ऊंची थाय, तेथी सिद्ध थाय. कर्मबंधननो छेद थयो, माटे तेने बंधन-

छेदयोग कहीए चोथो जेम कुंभार प्रथम वेगथी चक्रने दंडे करी भमाडे, पछे कोइ हाथ न लगाडे, तोपण ते चक्र पोतानी मेळे फर्या करे, तेम जीव असंगक्रियाने बळे कर्ममल रहित थइ रह्यो छे, अने उपाधिनां कारण सर्व मटी गयां छे, तेथी संग रहित थका जीवनी गति उंचीज होय. एम चार प्रकारे करी एक समयमांहे जेनी (ऊरध के०) उंची गति छे, पछी अचल छे. ते सिद्धने तमे (रंग के०) हर्षे करी समरो–नमो ॥ ७ ॥

निर्मल सिद्धशिलानी उपरे, जोयण एक लोकंत ॥
सादि अनंत तिहां स्थिति जेहनी, ते सिद्ध प्रणमो संत रे॥ भविका॥ सिद्धचक्र० ॥८॥

अर्थ–(निर्मल के०) स्फटिक रत्नमयी मल रहित जातिवंत अर्जुन सोनानी जे सिद्ध-शिला, ते उपरे उत्सेध अंगुलने माने करी एक योजनने अंते लोकनो अंत छे. ते योजनना चोवीश भाग करीए, तेमां त्रेवीश भाग हेठा पडता मूकीए, अने उपरने चोवीशमे भागे सर्व सिद्धना जीव अवगाही रह्या छे. त्यां अनेक प्रकारनी अवगाहना छे. कोइ पलोंठी वाळया सिद्ध थया, तेनी तेवी अवगाहना. कोइ काउस्सग्गमुद्राए सिद्ध थया, तेनी तेवी अवगाहना जाणवी. उत्कृष्ट पांचसे धनुष्य शरीरवाला सिद्ध थया, मध्यम सात हाथना शरीरवाला अने जघन्य बे हाथना शरीरवाला सिद्ध थया. ते जग्या उंचपणे त्रणशो तेत्रीश धनुष्य, एक हाथ ने चार अंगुल प्रमाण छे. त्यां सर्व सिद्ध आश्रयी अनादि अनंत स्थिति छे जेनी अने एक सिद्ध आश्रयी सादि अनंत स्थिति छे, जेनी, एवा जे सिद्ध तेने हे (संत के०) सज्जन पुरुषो ! तमे प्रणाम करो. ते सिद्धनी अवगाहनाना अगीयार भेद आवश्यकनिर्युक्तिमांहे कह्या छे. तेमांनो अगीयारमो कर्मक्षयना सिद्धनो भेद ए सिद्धने छे. एवा सिद्धने नमो, के जेम मोक्षसुखने पामो ॥ ८ ॥

जाण पण न शके कही पुरगुण, प्राकृत तिम गुण जास ॥
उपमा विण नाणी नव मांहे, ते सिद्ध दीयो उल्लास रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ए ॥

अर्थ—वळी ते सिद्ध केवा छे ? तो के जेम (प्राकृत के०) निल्ल छे, ते (पुर- के०) नगरना गुण जाणे छे, पण मुखथी कही शके नहीं, एटले जेम कोइ एक नगरनो राजा एकदा वक्रशिक्षित अश्वे चमी अटवीमां गयो, पछी लगाम खेंचवाथी हाथ दुःखवा लाग्या ते वारे लगाम मूकी दीधी, तेथी घोमो पण उन्नो रह्यो, ते वारे राजा नीचे उतरी अश्वने वृक्षनी छायाए वांधी पोते पण छायामां बेठो, पण तृषा घणी लागी छे, एटलामां एक निल्ल वनमांथी आव्यो तेनी पासेथी राजाए हाथनी संज्ञाए पाणी माग्युं. निल्ले विचार्युं जे, आ कोइक नलो माणस देखाय छे, एम धारी पाननो दमीयो करी पाणी नरी लाव्यो. राजाए पाणी पीधुं, अने प्राण रह्या, तेथी खुशी थयो, एटलामां राजानी सेना पण पगले पगले चालती त्यां आवी पहोंची. ते पण राजाने जोइ आनंद पामी, प्रधानादिके नोजन मुख आगल मूक्युं. राजा ते निल्लने जमामी वस्त्र पहेरावीने तेने साथे तेमी नगरमां आव्यो. त्यां एक मंदिरमां निल्लने राख्यो, घणा सेवक तेनी पासे राख्या, निल्ल पण गोंखमां वेसी नगरना तमासा जोया करे, मेवा मीठाइनां नोजन करे, चुवा चंदननां विलेपन करे, केटलाएक दिवसो पछी ते निल्ल पोतानां संबंधी पासे गयो. तेने सर्व निल्ल मली पूछवा लाग्या के, तुं क्यां गयो हतो ? ते वारे तेणे कह्युं के, हुं नगरमां गयो हतो. तेमणे पूछ्युं के त्यां खावा पीवानुं शुं मलतुं हतुं ? तथा नगरनां स्थानक केवां हतां ? वस्त्र केवां हतां ? एम पूछवा लाग्या, पण ते निल्ल तेमने कांइ कही शके नहीं, पोते मनमां सर्व जाणे, पण सम-

जावी शके नहीं, ए दृष्टांते. तथा जेम कोइक मुंगाने गोळ खवरावीने तेनो स्वाद पूछीए, तो ते संज्ञाए बतावे, पण कही शके नहीं, तेम श्रीसिद्धनां सुखने पण (उपमा विण नव मांहे के०) जगतमांहे कोइ चीजनी उपमा दइने वर्णन करी शकाय नहीं. ते सिद्धनां सुखने (नाणी के०) केवलज्ञानी पुरुष जाणे खरा, पण तेनुं मुखथी वर्णन करी शके नहीं, एवां सुखनो अनुनव करनारा जे श्रीसिद्ध नगवान्, ते मुजने उल्लास हर्ष आपो ॥ ए ॥

ज्योतिशुं ज्योति मिली जस अनुपम, विरमी सकल उपाधि ॥

आतमराम रमापति समरो, ते सिद्ध सहज समाधि रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १० ॥

अर्थ—वळी सिद्ध केवा छे? तो के जेनी ज्योतिमांहे ज्योति मली रही छे. एक सिद्धनी अवगाहनामांहे (अनुपम के०) जेनी उपमा आवेज नहीं एवी अनंता सिद्धनी ज्योति दीपकने दृष्टांते मली रही छे, एटले जेम एक उरमामांहे एक दीवानो प्रकाश समाइ रह्यो छे, तेमां वळी बीजा अनेक दीपक करीए तो तेनो प्रकाश पण तेमांज समाइ जाय, ए दृष्टांते जाणवुं. वळी संसार संबंधी सकल उपाधि विरमी छे एवा तथा जेमना आत्माना मूल गुण साक्षात् प्रगट थया छे, माटे आत्मारामरुप ने (रमा के०) मोक्षलक्ष्मी तेना (पति के०) स्वामी एवा जे सिद्ध तेने (समरो के०) स्मरण करो. ते सिद्ध सहज स्वगुणरुप समाधिनुं स्थानक छे, जे माटे जीवने अनादि काळनां लागेलां जे आठ प्रकारनां कर्म, तेने शोषव्यां, धम्यां, तेथी सिद्ध थया. ते सिद्धनां सुख केवां छे? तो के यावन्मात्र जेटला देवताना समूह छे ते सर्वनां त्रणे काळनां सुख एकठां करीए, पिंमीनूत करीने तेने वळी अनंतगुणां करीए, तेथी पण सिद्धनां सुख अनंतगुणां छे. एम पांच गाथाए करीने श्रीसिद्धपदनी स्तवना श्रीपाल राजाए करी ॥ १० ॥

पंच आचार जे सूधा पाळे, मारग भाखे साचो ॥
ते आचारिज नमीए तेहशुं, प्रेम करीजे जाचो रे॥ भविका॥ सिद्धचक्र० ॥ ११ ॥

अर्थ—हवे त्रीजा आचार्यपदनी स्तवना पांच गाथाए करी करे छे. जे पोते ज्ञान भणे, परने ज्ञान भणावे, पोते ज्ञान लखे, परने ज्ञान लखवानो उद्यम करावे, पोते ज्ञानभंडारा करे, पर पासे ज्ञानभंडारा करावे, ज्ञानवंत देखीने तेनी उपर राग धरे, ते ज्ञानाचार कहीए. तथा पोते समकित पाळे, बीजाने समकित पळावे, समकितथी पडतो होय, तेने वचनकथने करी फरी समकितमां दृढ करे, तेने दर्शनाचार कहीए. तथा चारित्र पोते पाळे, बीजाने पळावे, चारित्र पाळता होय, तेने अनुमोदे, ते चारित्राचार कहीए. तथा बार प्रकारनुं तप पोते करे, परने तप करावे, जे तप करतो होय, तेने अनुमोदन आपे, ते तपाचार कहीए. तथा ए पूर्वोक्त ज्ञानादि चार प्रकारना आचारने विषे विशेष शक्ति फोरवे, पडिक्कमणुं, पडिलेहण प्रमुखने विषे वीर्य गोपवे नहीं, ते पांचमो वीर्याचार कहीए. ए पंचविध आचारने जे सूधा एटले निरतिचारपणे पाळे, वळी श्रीजिनोक्त दयारुप पुण्यमय धर्म तेनो साचो एटले सत्य मार्ग भाखे, ते आचार्य कहीए, तेने नमीए. अने (तेहशुं के०) तेमनी साथे धर्मनो [1]जाचो प्रेम करीजे, केमके तेथी आचार पामीए ते माटे ॥११॥

वर छत्रीश गुणे करी सोहे, युगप्रधान जन मोहे ॥
जग बोहे न रहे खण कोहे, सूरि नमुं ते जोहे रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १२ ॥

---

१ गाढ.

नित्य अप्रमत्त धरम उपदेशे, नहिं विकथा न कषाय ॥
जेहने ते आचारज नमीए, अकलुष अमल (अमम) अमाय रे।नविका।सिद्धचक्र० ॥ १३॥

अर्थ—वळी अचार्य केवा छे? तो के (वर के०) प्रधान एवा पंचेंद्रियना निग्रह आदिक छत्रीश गुण जे आचार्यना छे तेणे करी शोभे छे. वळी युगप्रधान पदवीना धरनार, द्वादशांगीना जाण, सर्व जनने मोह पमाडनार तथा (जग बोहे के०) सर्व जगतना जनने बोधे एटले प्रतिबोध आपवामां समर्थ, तथा (न रहे खण कोहे के०) एक क्षणमात्र पण जे क्रोधमां रहेता नथी, एटले क्षणमात्र पण क्रोध धरता नथी, एवा (सूरि के०) आचार्य, तेने (जोहे के०) परखीने हुं नमुं छुं ॥ १२ ॥ वळी (नित के०) निरंतर भव्य जीवने उपकारबुद्धिए शुद्ध अप्रमत्त धर्मनो उपदेश आपे छे, केमके प्रमाद जे छे, ते जीवने संसारमां पर्यटन करावनारो छे, माटे प्रमादने दूर करी अप्रमादपणे प्रवर्त्तताने अंतर्मुहूर्त्तमां संसारनो भय मटी जाय. तथा वळी राजकथा, देशकथा, भोजनकथा अने स्त्रीकथा, ए चार प्रकारनी विकथा अथवा सम्यक्त्व ढीलणीया अने चारित्र ढीलणीया, ए बे प्रकारनी विकथा, ते जेने करवी नथी, सर्वदा चारित्र अने सम्यक्त्वनी पुष्टिज करे छे, तेमज सोळ कषाय अने नव नोकषाय, ए पचीश कषाय जेने नथी वळी सर्वदा शुद्ध आचार पाळवाने तत्पर रहे छे, ते आचार्यने नमीए. ते केवा छे? तो के अकलुष एटले मोळाशपणुं अर्थात् कलुषभाव तेणे करी रहित, तथा अमल एटले कोइ प्रकारनुं श्रद्धामां मलिनपणुं जेने नथी, पाठांतरमां अमम एटले जे सर्व वस्तुमां ममता रहित छे. तथा अमाय एटले कपट, माया, इर्ष्या अने मत्सर, तेणे रहित छे ॥ १३ ॥

जे दीए सारण वारण चोयण, पडिचोयण वळी जनने ॥
पट्टधारी गछथंभ आचारय, ते मान्या मुनिमने रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १४ ॥
अत्थमीए जिनसूरज केवल, चंदे जे जगदीवो ॥
भुवनपदार प्रगटन पटु ते, आचारय चिरंजीवो रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १५ ॥

अर्थ—वळी जे आचार्य चार प्रकारनी शिक्षा दे छे, ते केवी रीते ? ते कहे छे. एक तो जे साधु क्रिया अनुष्ठानमां तत्पर थकाने भूल पडे, तेने संभारी आपे, ते सारणा कहीए. बीजी जे साधु खोटी क्रिया करता होय, तथा खोटुं भणता होय, तेने वारे, ते वारणा जाणवी. त्रीजी साधुओने क्रिया करवामां प्रेरणा करे, ते चोयणा जाणवी. चोथी साधुने प्रमाद करता जाणी तिरस्कारपूर्वक आकरे वचने करी विशेष प्रेरणा करे, ते पडिचोयणा जाणवी. ए चार प्रकारनी शिक्षा आपी लोकोने धर्मकरणीमां विशेष प्रकारे जोडे. वळी पट्टधारी एटले सौधर्मपट्टपरंपराना धरनारा, तथा गछ जे गण, साधुनो समुदाय तेने थंभ समान एटले गछना स्तंभभूत एवा आचार्य भगवान्, ते महा मुनिराजोनां मनने विशेषे मान्या छे ॥ १४ ॥ वळी श्रीआचार्य भगवान् केवा छे ? तो के जेम जगतमां सूर्यना किरणोनो जे वारे प्रसार होय, ते वारे अंधकारनां पडलो सर्व दूर थइ जाय छे, अने जे वारे सूर्य अस्त थइ जाय, ते वारे चंद्रमानो प्रकाश अंधकारने दूर करे छे. वळी कृष्णपक्षमां जे वारे चंद्रमानो प्रकाश पण न होय, ते वारे दीपक पण अंधकारने विनाश करे छे, तेम अहीं पण साक्षात् भावतीर्थंकर जे वारे विद्यमान विचरता होय, ते वारे केवलज्ञानरुप सूर्ये करी रुपी अरुपी पदार्थने प्रगट करता रहे, तेथी मिथ्यात्वरुप अंधकारनो

प्रसार न होय, अने जे वारे (अत्थमीए जिनसूरज के०) जिन जे श्रीतीर्थंकरदेवरुप सूर्य ते अस्त थाय, एटले श्रीतीर्थंकर निर्वाणपद पाम्या पछी (केवलचंदे के०) केवलज्ञानना धारक सामान्य केवलीरुप चंद्रे करी जगतमां प्रकाश रहे, अने जे वारे केवली भगवान्रुप चंद्रमानो प्रकाश न होय, ते वारे (जे जगदीवो के०) जगतने विषे मिथ्यात्तरुप अंधकार दूर करवाने दीपक समान जे आचार्य प्रभु छे, तेज प्रकाशकर्त्ता छे, एटले जगतमां अज्ञानरुप अंधकारना प्रसारने दूर करवा माटे श्रीआचार्य जे छे, ते दीपक समान छे, माटे ते भुवनपदारथ एटले त्रण भुवनना पदार्थने प्रगटन एटले प्रगट स्पष्ट (पटु के०) चतुराइथी कहेवाने ते समर्थ छे, एवा श्रीआचार्य भगवान् ते (चिरंजीवो के०) घणा काळ लगे विद्यमान रहो. ए रीते प्राभाविक शासनना शोभाकारक श्रीआचार्यनी स्तुति श्रीपाल राजा करे छे, ते पांच गाथाए कही ॥ १५ ॥

द्वादश अंग सज्झाय करे जे, पारंग धारक तास ॥
सूत्र अरथ विस्तार रसिक ते, नमो उवज्झाय उल्लास रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १६ ॥
अर्थ सूत्रने दानविभागे आचारय उवज्झाय ॥
भव त्रणे लहे जे शिवसंपद, नमीए ते सुपसाय रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे पांच गाथाए करीने श्रीउपाध्यायपदनी स्तवना करे छे. जे श्रीआचारांगादि द्वादश अंग एटले बार अंग छे, तेनुं सज्झाय ध्यान निरंतर करे छे तथा ए द्वादशांगी जे गणिपिटक तेना अर्थना पारगामी छे, अने तेना रहस्यना धारणहार छे, वळी सूत्रथी तथा अर्थथी ते द्वादशांगीनो विस्तार करवाने रसिक थका पोते भणे, बीजाने भणावे, एवा श्रीउपाध्यायजीने

उल्लास सहित एटले चित्तना हर्षथी नमो एटले नमस्कार करो ॥ १६ ॥ जे सूत्र अने अर्थरुप ज्ञानदाननी वहेंचणने विज्ञागे श्रीआचार्यजी जे तीर्थंकरनी पेरे अर्थनुं दान करे, अने उपाध्यायजी सूत्रनुं दान करे. ए रीते आचार्य अने उपाध्यायनी मर्यादा छे. एवा गुणवंत विधि क्रियाकारक जे श्रीआचार्य उपाध्याय, ते त्रण ज्ञवने अंते एटले तेहीज ज्ञवे अथवा त्रीजे ज्ञवे शिवसंपद जे मोक्षरुप लक्ष्मी, तेने (लहे के०) पामे. एवा ज्ञला पसायना करनार तेने चित्तनी प्रसन्नताए त्रिविध एकाग्रपणे करी नमस्कार करीए ॥ १७ ॥

मूरख शिष्य निपाइ जे प्रज्ञुता, पहाणने पल्लव आणे ॥
ते उवझाय सकल जन पूजित, सूत्र अरथ सवि जाणे रे ॥ ज्ञविका ॥ सिद्धचक्र० ॥१८॥
राजकुंवर सरिखा गणचिंतक, आचारिजपद जोग ॥
जे उवझाय सदा ते नमतां, नावे ज्ञवज्ञय शोग रे ॥ ज्ञविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १९ ॥
बावनाचंदनरस सम वयणे, अहित ताप सवि टाळे ॥
ते उवझाय नमीजे जे वळी, जीनशासन अजुआळे रे ॥ ज्ञविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २० ॥

अर्थ—वळी जे श्रीउपाध्यायनी प्रज्ञुता एटले मोटाइ मूर्ख शिष्य होय, तेने पण ज्ञणावीने पंमित करे, माटे जाणीए के, पत्थरने अंकुरा आणी नवपल्लव करे छे. ते उपाध्याय समस्त जन पूजित एटले पूजवा योग्य, सूत्र तथा अर्थ सर्वने जाणे एवा छे ॥ १८ ॥ वळी उपाध्याय केवा छे ? तो के राजकुंवर सरखा गणचिंतक एटले जेम राजा न होय, ते वारे युवराजा होय, ते

राज्यनार चलावे, तेम श्रीतीर्थंकरने अनावे आचार्य गणचिंतक कह्या छे, ते श्रीआचार्यना पद एटले पाटे स्थापवा योग्य एवा जे उपाध्यायजी तेने (सदा के०) निरंतर नमतां थकां नव जे संसार तेना संसारनो नय अने शोक आवे नहीं ॥ १ए ॥ जेम पित्तविकार तापादिकनो परानव थयो होय, तेने बावनाचंदनने रसे करी सिंच्यो थको सर्व ताप दूर थइ जाय, तेम श्रीउपाध्यायजी पण जे प्राणी अनादि काळथी मिथ्यात्व, अविरति, कषायरुप अहितना करनारा तापे तप्त थइ रह्या छे, तेमने बावनाचंदनना रस सदृश शीतल वचने करी शीतलता उपजावी तेउना अहितरुप सर्व तापने टाळे, अने सर्वने शीतलता उपजावे, ते उपाध्यायने नमीये. वळी जे श्रीजिनशासनने अजवाळे छे एटले उद्योत करे छे. ए रीते पांच गाथाए करी श्रीउपाध्यायपदनी स्तुति करी ॥२०॥

जिम तरुफूले नमरो बेसे, पीमा तस न उपाये ॥
लइ रसने आतम संतोषे, तिम मुनि गोचरी जाये रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥२१॥
पंच इंद्रि ने कषाय निरुंधे, षटकायक प्रतिपाल ॥
संयम सत्तर प्रकारे आराधे, वंदुं तेह दयाल रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २२ ॥

अर्थ—हवे पांच गाथाए करी साधुपद वर्णवे छे. जेम कोइ सुगंधी वृक्षनां फूल छे, तेनी वासनाए आकर्षातो नमरो आवी बेसे छे, पण ते नमरो फूलने पीमा न उपजावे, ते फूलमांथी थोमोक रस लइने फरी बीजा फूले जइने ते फूलनो रस ल्ये, एम थोमो थोमो रस लइने पोताना पोताना आत्माने संतोषे, पण फूलने किलामणा उपजावे नहीं, तेम मुनिराज पण गोचरीए जाय छे, ते वारे बेंतालीश दोष रहित शुद्ध आहार जोइने फरी फरीने घरघरथी थोमी थोमी निक्षा

लावे, तेथी गृहस्थने पण अंतराय न थाय, कोइ किलामणा न उपजे, अने साधु पण संयम-मार्गनो निर्वाह करवाने अर्थे आहार लइ निरस त्याज्य तुछ आहारे करी, आतमानो पोष करे ॥ २१ ॥ वळी साधु केवा छे ? तो के जे पंचेंद्रिय अने चार कषायने निरुंधे छे, पाठांतरे (पंचेंद्रिने जे नित्य जीते के०) पांच इंद्रियने जे नित्य एटले निरंतर जीते, तथा पृथ्वी आदिक छकायना जीवोनी रक्षा करे छे, माटे तेना प्रतिपालन करनारा जाणवा. तथा सत्तर प्रकारे संयमने आराधे. ते दयाल एटले दयावंत महामुनिने हुं वांदुं छुं ॥ २२ ॥

अढार सहस शीलांगना धोरी, अचल आचार चरित्र ॥
मुनि महंत जयणा युत वांदी, कीजे जन्म पवित्र रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २३ ॥
नवविध ब्रह्म गुपति जे पाळे, बारसविह तप शूरा ॥
एहवा मुनि नमीए जो प्रगटे, पूरव पुण्य अंकुरा रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २४ ॥

अर्थ—वळी अढार हजार शीलांग रथना धोरी एटले ते रथने चलाववाने माटे वृषभ समान छे. एनो विस्तार पूर्वे देशनानी ढालमां कह्यो छे, त्यांथी जाणवो. वळी कोइनुं चलाव्युं चाले नहीं, एवुं अचल छे आचाररुप चरित्र जेमनुं, एवा महंत एटले मोटा मुनि ते जयणा युक्त छे, केमके मुनिराज जे छे, ते क्रियाकलापमां सुतां, बेसतां, उठतां, आहार लेतां, आवतां, जातां, मल मूत्र परठवतां सदा जयणा सहित विचरे छे, तेमने वांदीने पोतानो जन्मारो पवित्र करीए. अथवा एवा मुनिने जयणा युक्त वांदीने जन्म पवित्र करीए ॥ २३ ॥ वळी जे नव प्रकारे नव वाडरुप ब्रह्मचर्यनी गुप्ति पाळे छे. ते गुप्तिनां नाम कहे छे. प्रथम जे वस्तिमां स्त्री, पशु, पंडग ते नपुंसक

होय, एवी वस्तिमां रहे नहीं. बीजी प्रथम स्त्रीनी कथा वार्त्ताने सरागपणे सांभळे नहीं, स्त्रीनी साथे एकांते एकलो वात न करे. त्रीजी जे भूमिकाने विषे अथवा मांची, पाट, पाटलो, ढोलीयो इत्यादिक जे आसन उपर स्त्री बेठेली होय, ते आसन उपर बे घडी सुधी बेसे नहीं, तेमज जे श्रावक ब्रह्मचारी होय, ते पण त्यां बे घडी लगण बेसे नहीं, चोथी स्त्रीनां अंगोपांग तथा इंद्रि-योने सरागपणे जुवे नहीं. पांचमी भींत पडदो त्राटी प्रमुखने आंतरे ज्यां स्त्री तथा पुरुष शयन करतां होय, हास्य विनोद करतां होय, कामभोगनी क्रीडा करतां होय, त्यां रहे नहीं. छठी पूर्वे संसारी अवस्थामां जे कांइ स्त्रीनी साथे कामभोग विलासादिक सेव्या होय, ते संभारे नहीं. सातमी परिमित मात्र आहार करे. आठमी अतिमात्रा ते सरस पुष्टिकारक आहार ले नहीं. अत्यंत घणो आहार करे नहीं, एटले पेट भरी जमे नहीं. नवमी शरीरने विषे आभूषणादिक पहेरी शोभा करे नहीं. ए नव प्रकारे ब्राह्मचर्यनी वाडरुप गुप्ति छे, ते पाळे. तथा बार प्रकारनी तपस्या करवाने शूरवीर छे. एवा गुणवंत महामुनीश्वर पंचम गतिना साधक, संसारदुःखवारक, सदा धर्मध्यानमां सावधान, सर्व जीवना रक्षक तेमने नमीये. जो पूर्व जन्मनां संचेलां पुण्यना अंकुरा प्रकटे, तो एवा मुनिराजनी जोगवाइ मळे ॥ २४ ॥

सोनातणी परे परीक्षा दीसे, दिन दिन चढते वाने ॥
संयम खप करता मुनि नमीए, देश काळ अनुमाने रे॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २५ ॥

अर्थ—वळी जेनी सोनानी परे परीक्षा देखाय छे, एटले ॥ यथा चतुर्भिः कनकं परी-क्ष्यते, निघर्षणच्छेदनतापताडनैः ॥ जेम सोनानी परीक्षा निघर्षण ते कसोटी उपर घसवुं, छेदन

करवुं, तपाववुं अने हाथोमादिके तामन करवुं, ए चार प्रकारे करीए, तेम तेम चढते वाने देखाय, तेम मुनिने पण कोइ मिथ्यात्वी बेदन, नेदन, तापन, तामनादिक करे, तोपण ते दिवसे दिवसे चढते वाने देखाय, एवा देश काळने अनुमाने शुद्ध संयमनो खप करता एटले श्रमणोना काळ प्रमाणे आत्मार्थी निःशल्यवान् एवा महामुनिने नमीए. अहीं कोइ कहेशे के, एवाज साधु होय, ते वारे तेने नमीए, सेवा करीए, पण बीजाने नहीं. त्यां तेने उत्तर कहे ले के, कदापि आ काळमां कोइ क्रियाए शिथिल होय, तोपण जे जे योग्य, ज्ञानवंत, शुद्ध मार्गना प्ररुपक, सावद्य योगथी दूर रहेला, व्यवहारमार्गे आश्रयी एवा वक्तापणाना गुण जोइने ते मुनिनी सेवा करीए, तेना मुखथी पंचांगी प्रमाणे आगम सांजलवानो खप करीए, केमके तेवा साधु उपदेश देवाने योग्य ले. एम पांच गाथाए साधुपदनी स्तवना करी ॥ २५ ॥

शुद्ध देव गुरु धर्म परीक्षा, सद्दहणा परिणाम ॥
जेह पामीजे तेह नमीजे, सम्यग्दर्शन नाम रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २६ ॥
मल उपशम क्षय उपशम क्षयथी, जे होय त्रिविध अनंग ॥
सम्यग्दर्शन तेह नमीजे, जिनधर्मे दृढ रंग रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २७ ॥

अर्थ—हवे पांच गाथाए करी सम्यक्त्वदर्शन वर्णवे ले. शुद्ध देव ते अढार दूषण रहित एवा श्रीअरिहंत जाणवा, अने शुद्ध गुरु ते पंच महाव्रतना पालक, दशविध यतिधर्मना धारक, शुद्ध मार्गना देखामनारा एवा सुसाधु जाणवा, तथा शुद्ध धर्म ते दया मूल विनय विवेक सहित श्रीकेवलिनाषित जाणवो. ए त्रण तत्त्वनी परिक्षा करी सद्दहणाना एटले श्रद्धाना परिणाम

सहित जे समकित पामीये. तेनुं नाम समकितदर्शन कहीए. ते समकितदर्शनने नमीए, एटले प्रणमीए, कारण के एक समकित शुद्ध छे, तो सर्व शुद्ध छे. समकित विना सर्व छार उपर लीपणा समान जाणवुं ॥ २६ ॥ प्रथम मल जे मोहनीय कर्म, तद्रूप मल तेनी सात प्रकृति, तेमां चार प्रकृति अनंतानुबंधीनी, पांचमी मिथ्यात्वमोहनि, छठी मिश्रमोहनी, अने सातमी समकितमोहनी, ए सात प्रकृतिना उपशम एटले उपशमे करीने उपशमसमकित थाय. बीजुं (क्षय उदशम के०) ते पूर्वोक्त मोहनीय कर्मनी जे सात प्रकृति छे, तेमांथी जे उदय आवी, ते क्षय पामी, अने जे उदय नहीं आवी, ते उपशमी, पण प्रदेशोदयपणे छे. एम सात प्रकृतिना क्षय अने उपशमथी क्षयोपशमसमकित कहीए. त्रीजुं (क्षयथी के०) ए साते प्रकृतिनो संपूर्ण क्षय थवाथी क्षायिकसमकित कहीए. एवी रीते समकित ते त्रिविध एटले कोइने उपशम, कोइने क्षयोपशम अने कोइने क्षायिक, ए त्रण प्रकारे अभंग रुपे होय. ते सम्यकत्वदर्शनने नमीजे एटले नमस्कार करीए. जे प्राणीनो श्रीजिनधर्मने विषे दृढ रंग होय, ते प्राणी समकित चोखुं राखे. ए समकित आव्याथी मुक्तिनी प्राप्ति सुगम थाय. घणामां घणुं संसारमां रहे, तोपण ते जीव अर्द्धपुद्गलपरावर्त्तनथी वधारे रहे नहीं ॥ २७ ॥

पंच वार उपशमीय लहीजे, खय उवशमीय असंख ॥
एक वार खायिक ते समकित, दर्शन नमीए असंख रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २८ ॥
जे विण नाण प्रमाण न होये, चारित्रतरु नवि फलीयो ॥
सुख निर्वाण न जे विण लहीए, समकितदर्शन बलीयो रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २९ ॥

अर्थ——ते संसारमांहे नवनी परंपरा करतां पांच वार उपशम समकित लहीजे एटले
पामीए अने क्षयोपशम समकित तो असंख्यात वार आवे अने वळी पाछुं जाय माटे ते असं-
ख्यात वार पामीए, तेमज जे क्षायिक समकित छे, ते तो आखी नवपरंपरामां एकज वार पामीए
ए एक जीव आश्रयी कह्युं. एवा समकितदर्शन धरनारा जीव सदा सर्वदा असंख्याता पामीए,
तेने नमीए एटले वंदीए. ॥ २८ ॥ वळी जे समकित विना (नाण के०) ज्ञान ते प्रमाण न होय,
केमके समकित विना जे ज्ञान होय, ते अज्ञानपणेज परिणमे, माटे अज्ञान जाणवुं. जे कारण
माटे समकित रहितने अवधिज्ञान ते पण विभंगपणे होय. वळी समकित विना चारित्ररुप
(तरु के०) वृक्ष, ते पण फलीभूत थाय नहीं, अंगारमर्दकाचार्यनी परे निष्फल चारित्र थाय, माटे
सम्यकत्व सहित चारित्र ते तद्भव मोक्षफल आपे. जो तेम न बने, तोपण सात आठ भव तो
उल्लंघेज नहीं, माटे समकितज प्रधान छे. वळी जे समकित विना निर्वाण जे मोक्ष, तेनां अक्षय
सुख पण न पामीए. ते माटे सर्वमांहे सम्यकत्वदर्शन ते घणुंज वखाण्युं छे, माटे ज्ञान, दर्शन,
चारित्रमय देव, गुरु उपर दृढता करे ॥ २९ ॥

सम्सठि बोले जे अलंकरीयुं, ज्ञान चारित्रनुं मूल ॥
समकितदर्शन ते नित प्रणमुं, शिवपंथनुं अनुकूल रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥३०॥
भक्ष अभक्ष ने विण लहीए, पेय अपेय विचार ॥
कृत्य अकृत्य न जे विण लहीए, ज्ञान ते सकल आधार रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥३१॥
प्रथम ज्ञान ने पछी अहिंसा, श्रीसिद्धांते भाख्युं ॥

ज्ञानने वंदो ज्ञान म निंदो, ज्ञानीए शिवसुख चाख्युं रे॥ ज्ञविका ॥ सिद्धचक्र० ॥३२॥

अर्थ—वळी जे समकित चार सद्दहणा आदिक सडसठ बोले करी अलंकरीयुं एटले ज्ञूषित छे, शोज्ञतुं छे, तथा ज्ञान अने चरित्रनुं मूल पण ए समकितज छे, कारण के समकित विना ज्ञान, चारित्र सर्व व्यर्थ छे. ते समकितदर्शनने नित्य प्रत्ये हुं प्रणाम करुं छुं, जे माटे ते शिवपंथ जे मोक्षमार्ग तेनुं अनुकूल छे, एटले तेनुं सहायज्ञूत छे. अहीं समकितना सडसठ बोलनां नाम समकित पचीशी तथा सडसठ बोलनी सज्झायादिक ग्रंथोमां छपाइ गया छे, माटे अहीं लख्यां नथी. एम पांच गाथाए सम्यक्त्वनी स्तवना करी ॥ ३० ॥ हवे पांच गाथाए करी सातमुं ज्ञानपद वर्णवे छे. (ज्ञक्ष के०) खावा योग्य, निरवद्य, निर्दुषणं, सचित्त मिश्र दोष रहित ते अने अज्ञक्ष ते बावीश अज्ञक्ष्य, बत्रीश अनंतकाय प्रमुख वस्तु जाणवी. ए ज्ञक्षाज्ञक्षनो विचार, ते जे विना न लहीए एटले न जाणीए, तथा पेय ते पाणी, छाश, दुध प्रमुख पीवा योग्य वस्तु अने अपेय ते मदिरा ताडी प्रमुख न पीवा योग्य वस्तु, ते संबंधी विचार, तथा कृत्य ते यति अने गृहस्थने दिनकरणी प्रमुख जे करवा योग्य छे, ते अने अकृत्य ते लोक विरुद्ध प्रमुख न करवा योग्य जे कार्य ज्ञान विना न लहीए एटले न पामीए, माटे ज्ञान ते ए (सकल के०) सर्व वस्तु जाणवानो आधार छे, परंतु ज्ञान विना तो चक्षु रहित आंधला सरखा जाणवा ॥ ३१ ॥ वळी प्रथम ज्ञान अने पछी अहिंसा, ते ज्ञाने करी ज्ञानी जाणे, ते वारे दया पाळे. ज्ञान विना अहिंसानो मार्ग समजाय नहीं, एम श्रीजिनोक्त सिद्धांत एटले आगममांहे ज्ञाख्युं छे—कह्युं छे. ते माटे ज्ञानने वंदो, ज्ञानने कोइ निंदशो मां. जे ज्ञानमां लयलीन हता, ते ज्ञानीएज शिवसुख एटले मोक्षसुख चाख्युं छे ॥ ३२ ॥

सकल क्रियानुं मूल ते श्रद्धा, तेहनुं मूल जे कहीए ॥
तेह ज्ञान नित नित वंदीजे, ते विण कहो किम रहीए रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३३ ॥
पांच ज्ञानमांहे जेह सदागम, स्वपर प्रकाशक तेह ॥
दीपक परे त्रिजुवन उपगारी, वळी जिम रवि शशी मेह रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३४ ॥

अर्थ—समस्त क्रियानुं मूळ ते श्रद्धा छे एटले प्रतीति छे, पण श्रद्धा विना क्रिया चोखी कहेवाय नहीं. ते श्रद्धानुं मूल पण ज्ञानज कहीए, कारण के ज्ञान विना श्रद्धा पण बेसे नहीं. एवुं जे ज्ञान तेने नित्य नित्य वांदीए. ते ज्ञान जवदुःखनुं छेदनार छे, माटे कहो के, ते ज्ञान विना एक क्षणमात्र पण केवी रीते रही शकीए ? ॥ ३३ ॥ ते ज्ञान पांच प्रकारनुं छे. एक मतिज्ञान, बीजुं श्रुतज्ञान, त्रीजुं अवधिज्ञान, चोथुं मनःपर्यवज्ञान अने पांचमुं केवलज्ञान. तेमांहे जे (सदागम के०) श्रुतज्ञान छे, ते सर्वेमां अधिक छे, ते स्वमत अने परमतनुं प्रकाशक छे, अथवा ए श्रुतज्ञान जे छे, ते स्व एटले पोतानुं अने पर एटले बीजां जे चार ज्ञान तेनुं प्रकाशक छे, एटले पांचे ज्ञान एनाथी जाणयां जाय. वळी दीपकनी पेरे त्रण जुवनने विषे उपकारी छे, एटले जेम अंधकारमां दीपक प्रगट थाय, ते वारे घट पटादिक पदार्थ सर्वे देखाइ आवे, तेम श्रुतज्ञानथी त्रण जुवनमां रह्या जे जीवाजीवादि पदार्थ, ते सर्व जाणवामां आवे. वळी जेम रवि जे सूर्य अने शशी एटले चंद्रमा तथा मेह एटले मेघ, ए त्रणे उपकारी छे, एटले सूर्य प्रकाश करे छे, चंद्रमा उद्योत करे छे, अने शीतलता पण उपजावे छे, तथा मेघ वरसे छे, पण ते कोइ प्रत्युपकार कराववानी वांछा राखता नथी, तेम श्रुतज्ञानना आधारे जीव संसारनो निस्तार पामे छे ॥ ३४ ॥

लोक ऊरध अध तिर्यग ज्योतिष, वैमानिक ने सिद्ध ॥
लोक अलोक प्रगट सवि जेहथी, ते ज्ञाने मुज शुद्धि रे॥भविका॥सिद्धचक्र० ॥३५॥
देशविरति ने सरवविरति जे, गृही यतिने अभिराम ॥
ते चारित्र जगत जयवंतु, कीजे तास प्रणाम रे॥भविका॥सिद्धचक्र० ॥ ३६ ॥

अर्थ—वळी लोक ते चौद राजलोक, तेमां समभूतलाथी ऊरध एटले ऊंचा सात राजमां (वैमानिक ने सिद्ध के०) बार देवलोक, नव ग्रैवेयक, पांच अनुत्तरविमान, ए सर्व वैमानिक देव कहेवाय, अने सिद्धशिलानी उपर सिद्धना जीव छे, तथा (अध के०) नीचे सात राजलोकमां वाणव्यंतर, व्यंतर, भुवनपति, सात नरकपृथ्वी छे, अने तिर्यग् ते तिच्छोंलोक, तेमां पीस्तालीश लाख योजनने विषे मनुष्यक्षेत्र छे, तथा बीजा स्वयंभूरमण समुद्र पर्यंत असंख्याता द्वीप, समुद्र ए सर्व एक राजमां छे, एमां ज्योतिषी देवो पण छे. ए सर्व लोक शब्दे चौद राजलोक जाणवा, तेमज अलोक अनंतो छे. तेना सर्व भाव जे ज्ञानथी प्रगट थाय, एवुं निर्मल शुद्ध प्रकाशय जे ज्ञान, तेणे करी मारी पण शुद्धि थाय. एवी रीते श्रीपाल राजा ज्ञाननी स्तवना करे छे. ए ज्ञानपद कहुं ॥ ३५ ॥ हवे पांच गाथाए करी आठमुं चारित्रपद वखाणे छे. देशविरति चारित्र ते गृहस्थने होय, अने सर्वविरति चारित्र ते (यतिने के०) साधुने होय. एवां ए बे प्रकारनां चारित्र ते गृहस्थ तथा मुनिने अभिराम एटले मनोहर होय, तेमां देशविरति चारित्रवालो उत्कृष्टथी बारमा देवलोक सुधी जाय, अने सर्वविरति चारित्रवालो उतत्कृष्टपणे मोक्षे जाय. ते चारित्र जगतमां जयवंतुं वर्त्ते छे. जे चारित्रनी देव मनुष्य प्रमुख सेवा करे छे, (तास के०) ते चारित्रने प्रणाम करीए ॥ ३६ ॥

तृण परे जे षट् खंड सुख छंडी, चक्रवर्त्ती पण वरीयो ॥
ते चारित्र अखय सुखकारण, ते में मनमां धरीयो रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३७ ॥
हुआ रांकपणे जेह आदरी, पूजित इंद नरिंदे ॥
अशरणशरण चरण ते वंदुं, पूर्युं ज्ञान आनंदे रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३८ ॥
बार मास पर्याये जेहने, अनुत्तरसुख अतिक्रमीए ॥
शुकल शुकल अभिजात्य ते उपर, ते चारित्रने नमीए रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३९ ॥

अर्थ—वळी चक्रवर्त्ती सरखाए पण षट् खंडना सुखने तरणानी पेरे छांडीने जे चारित्रने वर्युं छे एटले आदर्युं छे, ते चक्रवर्त्ती गोचरी गया थका कोइ तर्जना करे, तोपण तेथी लगारमात्र खेद पामे नहीं. एवुं चारित्र ते अक्षय सुख जे निराबाध मोक्षना सुख, तेनुं कारणभूत छे, तेने में मारा मनमांहे धर्युं छे ॥ ३७ ॥ वळी जे चारित्रने रांकपणे आदरी एटले रांक सरखा पण आदरीने चारित्रमां मन स्थिर करता थका संप्रति राजावत् इंद्र अने नरेंद्र जे राजा तेणे पूजित एटले पूजन करेला (हुआ के०) थया, माटे संसारथी बीता जे प्राणी, जेने कोइ शरण नथी, एवा अशरणने शरणरुप जे (चरण के०) चारित्र, तेने हुं वांदुं छुं. ते चारित्र ज्ञाने सहित आनंदे पूरित छे, तेने हुं वांदुं छुं ॥ ३८ ॥ वळी जे चारित्रना पर्याय ते चढते अध्यावसाये बार मासना जेटला समय थाय, तेटलां समयस्थान उल्लंघ्यां, ते वारे ते चारित्रीयाने जे स्वरुपना रमणनुं सुख थाय, ते सुख अनुत्तरविमानना देवताना सुखने पण अतिक्रमीए एटले अतिक्रमी जाय छे, अर्थात तेना करतां पण अधिक सुख ते चारित्रीयाने थाय छे. पछी (ते उपर के०) ते उपरांत चारित्र

(शुकल शुकल के०) उज्वल उज्वल परिणामे (अभिजात्य के०) तरतमादि योग युक्त गुण सहित होय. ते चारित्रने नमीए ॥ ३९ ॥

चय ते आठ कर्मनो संचय, रिक्त करे जे तेह ॥
चारित्र नाम निरुत्ते भाख्युं, ते वंदुं गुणगेह रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४० ॥
जाणंता त्रिहुं ज्ञाने संयुत, ते भवे मुगति जिणंद ॥
जेह आदरे कर्म खपेवा, ते तप शिवतरुकंद रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४१ ॥
करम निकाचित पण खय जाइ, खिमा सहित जे करतां ॥
ते तप नमीए जेह दीपावे, जिनशासन उजमंतां रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४२ ॥

अर्थ—हवे चारित्र शब्दनो अर्थ कहे छे. चय एटले ज्ञानवरणीयादिक जे आठ कर्म तेनो संचय एटले घणी प्रकृतिनुं एकठुं थवुं, तेने संचय कहीए. तेने जे (रिक्त के०) खाली करे (तेह के०) तेनुं नाम चारित्र कहीए. एवुं नाम निर्युक्तिमां भाख्युं छे, ते चारित्रने हुं वंदु छुं ते चारित्र (गुणगेह के०) गुणनुं घर छे. ए चारित्रपद कह्युं ॥ ४० ॥ हवे पांच गाथाए करी तपःपदनुं वर्णन करे छे. (जिणंद के०) श्रीतीर्थंकर देव अनंता थया, वळी अनंता थशे, ते सर्वे मति, श्रुत अने अवधि ए त्रण ज्ञाने करी संयुक्त थका माताना उदरमां आवी उपजे छे. ते जनम्या पछी अवधिज्ञाने करी जाणता थका होय छे के जे अमे आ भवमांज मोक्ष जइशुं, तोपण ते तीर्थंकर शेष कर्मप्रकृति खपाववाने अर्थे तपने आदरे छे, अनेक प्रकारना तप करीने सर्वे कर्मने खपावे छे, एवुं ए तप छे, ते तप शिवतरु एटले मोक्षरुप वृक्षनां (कंद के०) कांदो एटले मूलकंद जाणवुं

॥४१॥ वळी क्षमाए करी सहिततप करतां थकां निकाचित निबीड आकरां जे कर्म, ते सर्व क्षय थइ जाय, ते तपने नमीए, जे तप (उजमंतां के०) उजमतां एटले उजमणुं करतां थकां श्रीजिन-शासनने दीपावे ॥ ४२ ॥

आमोसही पमुहा बहु लब्धि, होवे जास प्रभावे ॥
अष्ट महासिद्धि नव निधि प्रगटे, नमीए ते तप भावे रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥४३॥

अर्थ—वळी (जास के०) जे तपना प्रभावथी (आमोसही के०) आमर्शौषधि प्रमुख घणी लब्धिओ उपजे छे. ते लब्धिओ सर्व मली अठयावीश छे. तेनां नाम कहे छे. प्रथम जे ऋषीश्वरना हस्तपादस्पर्श मात्रे करी रोग जाय, ते आमर्शौषधि लब्धि जाणवी. बीजी जे मुनिराजना मल मूत्रे करी रोग जाय, तेने विप्पोषधि–विट्पुरीष लब्दि कहीए. त्रीजी जे ऋषीश्वरनो श्लेष्म औषधिरुप होय, तेने खेलोषधि लब्धि कहीए. चोथी जे ऋषीश्वरना शरीरनुं प्रस्वेदजल औषधि रुप होय, तेने जलोषधि लब्धि कहीए. पांचमी जे ऋपिश्वरनां केश, रोम, नखादिक ए सर्व औषधिरुप होय, सर्व प्रकारना रोग निवारवाने समर्थ होय, अने सुगंध युक्त होय, तेने सर्वौषधि लब्धि कहीए, छठी जे एकज वारे सघली इंद्रियोए सांभलवानी शक्ति होय, अथवा एक इंद्रिए करी सर्व इंद्रियोनो व्यापार लेवानी शक्ति होय, अथवा बार योजनमां चक्रवर्त्तीनुं कटक होय, ते कटकमां जे वारे एकज समये सर्व जातिनां वाजित्र वागे ते वारे ते समकाले वागतां एवां सर्व प्रकारनां वाजित्रोना शब्दने जुदा जुदा जाणी शके, ते शक्तिने संभिन्नश्रोत्र लब्धि कहीए. सातमी अवधिज्ञानवालानी जे जाणवानी शक्ति, तेने अवधिज्ञानरुप लब्धि कहीए. आठमी जेथी मनःपर्यव

अनेक प्रकारे छे. सत्यावीशमी अंतराय कर्मना क्षयोपशमथी थोडुं पण अन्न कोइए जिक्षाए करी आण्युं. छतां ते लब्धिवंत पुरुष पोते जमे, तो खोट आवे, परंतु बीजा हजारो महात्मा जो ते अन्न जमवा बेसे, तो खूटे नहीं, एवी जे शक्ति, तेने अक्षीणमहानसी लब्धि कहीए. ए गौतमादिकने प्रसिद्ध पणे हती. अठ्ठावीशमी जे शक्तिथी संघ प्रमुखनुं काम पडे, ते वारे चक्रवर्त्तीनी सेनाने पण चूर्ण करे, ते पुलाक लब्धि जाणवी. ए अठ्यावीश लब्धि कही. वळी ते तपने प्रजावे करी अणिमादिक आठ महासिद्धि प्रगट थाय छे, तेनां नाम कहे छे. प्रथम जेथी क्षीणा छिद्रमांहे पेसे, अथवा कमलना नालमांहे पेसीने चक्रवर्त्तीनी ऋद्धि विस्तारे, ते अणिमा सिद्धि जाणवी. बीजी मेरुथकी पण मोटुं शरीर करवानी शक्ति, ते महिमा सिद्धि जाणवी. त्रीजी वायुथी पण अत्यंत हलकुं शरीर करवानी शक्ति, ते लघिमा सिद्धि जाणवी. चोथी वज्रादिकथी पण जारे शरीर करीने इंद्रादिकनो पण पराजय करे, ते गरिमा सिद्धि जाणवी. पांचमी जूमि उपर बेठां थकां सूर्यमंमलादिकने स्पर्श करवानी शक्ति, ते कामावशायित्व सिद्धि जाणवी. छठी जल उपर जूमिकानी पेरे चाले, अने जुमिमांहे पाणीनी पेरे डुबकी खाय, ते प्राकाम्य सिद्धि जाणवी. सातमी त्रण लोकनुं ठकुराइपणुं जोगवे, अथवा तीर्थंकरनी किंवा इंद्रनी ऋद्धि विस्तारे, ते इशित्व सिद्धि जाणवी. आठमी सर्व जीवोने वश करवानी जे शक्ति ते वशित्व सिद्धि जाणवी. ए रीते आठ महासिद्धि कही छे. तथा ते तपना प्रजावथी नव निधि प्रगट थाय छे. तेनां नाम महापद्म, पद्म, पांडुक, नैसर्प पिंगल, सर्वरत्नक, काल, महाकाल अने माणवक, ए प्रकारे जाणवां. ए पूर्वे कहेला पदार्थनी जे तपथी प्राप्ति थाय छे, ते तपने जावे करी नमीए ॥ ४३ ॥

फल शिवसुख महोटुं सुर नर वर, संपत्ति जेहनुं फूल ॥
ते तप सुरतरु सरिखुं वंदुं, शम मकरंद अमूल रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४४ ॥
सर्व मंगलमां पहेलुं मंगल, वरणवीए जे ग्रंथे ॥
ते तपपद त्रिहुं काळ नमीजे, वर सहाय शिव पंथे रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४५ ॥

अर्थ—हवे तपने कल्पवृक्षनी उपमाए स्तवे छे. मोक्षनां सुख पामवा तेरुप जेनुं मोटुं फल छे, तथा (सुर के०) देवतानी गति अने (नर के०) मनुष्यनी गतिरुप जे (वर के०) प्रधान संपत्ति एटले संपदा ते जेनुं फूल छे, एम ते तप ते सुरतरु एटले कल्पवृक्ष सरखुं मनोवांछितनुं देनारुं छे, तेने हुं वांदुं छुं, नमस्कार करुं छुं. ते तपरुप वृक्षनो (शम के०) शमतारुप अमूलक मकरंद एटले फूलनो रस छे, एवुं जे तप, ते करवाथी घन एटले निबिड कर्मने शिथिल करे ॥४४॥ वळी लौकिक तथा लोकोत्तर जे मांगलिकनां कारण छे, अथवा मंगल जे छे, ते सर्व मंगलमांहे पहेलुं मुख्य मंगल ते तप छे. जे सर्व ग्रंथे तपरुप मंगलनुं वर्णन करीए छीए. जे माटे श्री आव-श्यकमांहे पण छेल्लुं तप मंगल कह्युं छे. सर्व ग्रंथमांहे आद्य, मध्य अने अंत्य, ए त्रण मंगल जोइए. तेमां आद्य मंगल ते ग्रंथनी पूर्त्ति माटे कराय छे, अने मध्य मंगल ते ग्रंथनी स्थिरता माटे कराय छे, तथा अंत्य मंगल ते परंपराए विस्तार माटे कराय छे. ते माटे तप ते मुख्य मंगल जाणवुं. ते तपःपदने मोटुं महिमावंत जाणीने नूत, नावी ने वर्त्तमान, ए त्रणे काळे नमीए. जे (शिवपंथे के०) मोक्षपंथे जतां (वर के०) प्रधान (सहाय के०) सखाइ जाणवुं, एटले सहायी जाणवुं. ए पांच गाथाए तपःपद वखाण्युं ॥ ४५ ॥

इम नव पद थुणतो तिहां लीणो, हुउ तन मय श्रीपाल ॥
सुजश विलास छे चोथे खंमे, एह इग्यारमी ढाल रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४६ ॥

अर्थ—एम एकेका पदनी पांच पांच गाथाए करी जे रीते अहीं नव पदनुं वर्णन कर्युं, तेवीज रीते ए अरिहंतादिक नव पदने (थुणतो के०) स्तवतो थको श्रीपाल राजा नव पदना ध्यानमांहे लीन थयो थको तन्मय थयो. ए चोथा खंममां नला यशनोज विलास छे, अथवा श्रीयशोविजयजी कवीश्वर कहे छे के, चोथा खंमने विषे ए अगीयारमी ढाल पूरी थइ ॥ ४६ ॥

॥ दोहा ॥

इम नव पद थुणतो थको, ते ध्याने श्रीपाल ॥
पाम्यो पूरण आउखे, नवमो कल्प विशाल ॥ १ ॥
राणी मयणा प्रमुख सवि, माता पण शुन ध्यान ॥
आउखे पूरे तिहां उपन्यां, सुख नोगवे विमान ॥ २ ॥

अर्थ—ए रीते नव पदने थुणतो थको तेज ध्याने करीने ध्यानमां लयलीन थयो थको श्रीपाल राजा संपूर्ण आउखे (विशाल के०) मोटो एवो (नवमो कल्प के०) नवमो देवलोक तेने पाम्यो, एटले नवमा देवलोकमां जे उत्कृष्टायु छे, तेने पूर्णायु कहीए, ते आउखे त्यां उपन्यो ॥१॥ वळी मयणा प्रमुख सर्वे नवे राणी तथा श्रीपालनी माता कमलप्रना त्यां ते पण शुन ध्यानमां रह्यां थकांज त्यांज नवमा देवलोके पूर्ण आउखे उपन्यां, अथवा सर्व आयु पूर्ण करीने त्यां उपन्यां. त्यां विमाननां सुख नोगवे छे ॥ २ ॥

नरभव अंतर स्वर्ग ते, चार वार लही सर्व ॥
नवमे भव शिव पामशे, गौतम कहे निर्गर्व ॥ ३ ॥
ते निसुणी श्रेणिक कहे, नव पद उल्लसित भाव ॥
अहो! नव पद महिमा वडो, ए छे भवजलनाव ॥ ४ ॥
वलतुं गौतम गुरु कहे, एक एक पद भक्ति ॥
देवपाल प्रमुख सुख लह्यां, नव पद महिम तहत्ति ॥ ५ ॥
किं बहुना मगधेश! तुं, इक पद भक्ति प्रभाव ॥
होइश तीर्थंकर प्रथम, निश्चय ए मन भाव ॥ ६ ॥

अर्थ—त्यांथी वळी नरभव पामीने वळी स्वर्गे जशे. एम चार वार देवपणुं ने चार वार मनुष्यपणुं पामी छेल्लो नवमो मनुष्यभव पामीने नव राणीउ, माता तथा पोते सर्व मली अगीयारे जण शिव जे निरुपद्रव मोक्षस्थानक तेने पामशे. ए प्रकारे श्रेणिक राजानी आगल गर्व रहित एवा श्रीगौतमस्वामी श्रीपालनो वृत्तांत कहेता हवा ॥ ३ ॥ ते श्रीगौतमस्वामीनां वचन सांभळीने नव पदने विषे उल्लास पाम्यो छे भाव जेनो एवो श्रेणिक राजा कहे छे के, अहो! इति आश्चर्ये! ए नव पदनो महिमा जुउ. केवो मोटो छे ? ए नव पद जे छे, ते संसारसमुद्रमां नाव समान छे ॥ ४ ॥ वलतां श्रीगौतम गुरु कहेता हवा के, एकेका पदनी भक्ति करवाना महिमाथी देवपाल प्रमुखे सुख लह्यां—पाम्यां, तीर्थंकरगोत्र बांध्युं. ते विचारामृतसंग्रह ग्रंथमाहे एकेका पदना वर्णने

वीश दृष्टांत विस्तारे कथा सहित वखाएयां छे, एवो नव पदनो महिमा तहत्ति एटले सत्य छे ॥५॥ हे मगधेश ! एटले मगध देशना अधिपति! किं बहुना एटले घणुं शुं कहीए? तुं एक समकित पदनी भक्तिने प्रभावे करी आवती चोवीशीमां पद्मनाभ एवे नामे प्रथम तीर्थंकर थइश. ए निश्चयथी मनने विषे भाव, एटले भावना कर ॥ ६ ॥

गौतमवचन सुणी इस्यां, उठे मगध नरिंद ॥
वधामणी आवी तदा, आव्या वीर जिणंद ॥ ७ ॥
देवे समवसरण रच्युं, कुसुमवृष्टि तिहां कीध ॥
अंबर गाजे दुंदुभि, वर अशोक सुप्रसिद्ध ॥ ८ ॥
सिंहासन मांम्युं तिहां, चामर छत्र ढलत ॥
दिव्य ध्वनि दीए देशना, प्रभु भामंमलवंत ॥ ए ॥
वधामणी देइ वांदवा, आव्यो श्रेणिक राय ॥
वांदी बेठो परखदा, उचित थानके आय ॥ १० ॥
श्रेणिक उद्देशी कहे, नव पद महिमा वीर ॥
नव पद सेवे बहु भविक, पाम्या भवजलतीर ॥ ११ ॥

अर्थ—एवां गौतमस्वामीनां वचन सांभळीने मगध देशनो राजा श्रेणिक त्यांथी उठ्यो. (तदा के०) ते वारे वधामणी आवी जे, श्रीवीर जिनेश्वर आव्या छे ॥ ७ ॥ देवताए समवसरण

रच्युं, तथा कुसुमनी वृष्टि करी, आकाशमां देवदुंदुभिनो गर्जारव थाय छे. ज्यां प्रधान एवुं अशोकवृक्ष सुप्रसिद्ध छे ॥ ८ ॥ त्यां सिंहासन मांड्युं छे, चामर ढली रह्यां छे, त्रण छत्र मस्तके बिराजे छे. त्यां भामंडलवंत एवा जे प्रभु ते दिव्य ध्वनिए देशना आपे छे. ए कुसुमवृष्टिथी मांडीने दिव्य ध्वनि पर्यंत प्रभुनां आठ प्रातिहार्य कह्यां ॥ ए ॥ त्यां श्रेणिक राजा पण वधामणीयाने वधामणी दइने प्रभुने वांदवाने माटे आव्यो. ते वांदीने पर्षदाने विषे उचित एटले योग्य स्थानके आवीने बेठो ॥ १० ॥ वीर भगवान् पण श्रेणिक राजाने उद्देशीने नव पदनोज महिमा कहे छे के, ए नव पद सेव्याथी घणा भव्य जीव संसारसमुद्रनो (तीर के०) कांठो पाम्या छे ॥ ११ ॥

आराधननुं मूल जस, आतमभाव अछेह ॥
तिणे नव पद छे आतमा, नव पद मांहे तेह ॥ १२ ॥
ध्येय समापत्ति हुये, ध्याता ध्यान प्रमाण ॥
तिणे नव पद छे आतमा, जाणे कोइ सुजाण ॥ १३ ॥
लही असंगक्रियाबळे, जस ध्याने जिणे सिद्धि ॥
तिणे तेहवुं पद अनुभव्युं, घटमांहि सकल समृद्धि ॥ १४ ॥

अर्थ—(जस के०) जेनुं एटले जे नव पदनुं मूल आराधन तो निश्चये आत्मभाव छे, एटले ए नव पदनुं आराधन जे करवुं, तेनुं मूल छेह रहित आत्मभावज जाणवो. ते माटे नव पद ते आत्माज छे, अने नव पदमांहे पण एज आत्मा छे ॥ १२ ॥ जे वस्तु ध्याववा योग्य छे, तेने

ध्येय कहीए. ते ध्येयनी समापत्ति ते संपूर्णता थये एटले सम्यक् प्रकारे पामवे करीने ध्याता जे ध्यानारो जीव, तेनुं ध्येय वस्तुनुं जे ध्यान, तेनुं प्रमाणपणुं थाय. जे माटे ध्येयपूर्त्ति विना ध्याननी पूर्त्ति नहीं, ध्याताना ध्याननुं जे प्रमाण ते ध्येय समाते ए होय. ते माटे ए नव पद तेज आतमा छे. ए कोइ सुजाण होय, ते जाणे ॥ १३ ॥ शुकलध्यानना चोथा पायाने ध्याने असंगक्रिया (लही के०) पामोने ते असंगक्रियाने बळे करी ए नव पदमांहेला (जस ध्याने के०) जे पदना ध्यान आराधनथी जेणे सिद्धि पामी, ते प्राणीए तेवुंज पद आत्मापणे अनुभव्युं एटले भोगव्युं, माटे निश्चय नये घटमांज आत्मामांज सकल समृद्धि छे ॥ १४ ॥

॥ ढाल बारमी ॥ स्वामी सीमधर उपदिशे ॥ ए देशो ॥

अरिहंतपद ध्यातो थको, दव्वह गुण पज्जाय रे ॥
भेद छेद करी आतमा, अरिहंतरुपी थाय रे ॥ १ ॥

अर्थ--अहीं प्रथम गौतमस्वामीए निश्चय नय आश्रयीने व्यवहार देशना दीधी हती, ते हवे वीर प्रभु व्यवहार आश्रयीने निश्चय देशना आपे छे. तेमां ए अरिहंतादिक नव पद जे छे, ते निश्चयथी घटमांहेज छे आत्मामांज तेनुं संक्षेपथी वर्णन करे छे. तेमां प्रथम श्रीअरिहंतपदने ध्यातो थको द्रव्य ते अनंत चतुष्टयमय, तेनुं विचारवुं, तथा गुण ते ज्ञान दर्शनादिक अनंत गुण, तेनु विचारवुं, अने पर्याय ते अगुरुलघु आदिक पर्याय पलटन, तेनु विचारवुं, ए त्रण भेदे श्रीअरिहंतने ध्यातो थको श्रीअरिहंतने अने पोताने जे भेदपणुं छे, तेनो छेद करी अभेदपणुं पामीने ते आत्मा पोते अरिहंतरुपी थाय ॥ १ ॥

वीर जिणेसर उपदिशे, सांभलजो चित्त लाइ रे ॥
आतमध्याने आतमा, ऋद्धि मले सवि आइ रे ॥ वीर० ॥ २ ॥
रुपातीत स्वभाव जे, केवल दंसण नाणी रे ॥
ते ध्यातां निज आतमा, होये सिद्ध गुणखाणी रे ॥ वीर० ॥ ३ ॥
ध्यातां आचारय भला, महामंत्र शुभ ध्यानी रे ॥
पंच प्रस्थाने आतमा, आचारय होय प्राणी रे ॥ वीर० ॥ ४ ॥

अर्थ—एम वीर जिनेश्वर ते श्रेणिक राजा प्रमुख बार पर्षदाने उपदेशे छे, तेने हे भव्यो ! तमे चित्त दइ सांभलजो. आत्माना ध्यानथी जे आत्मानी जे ज्ञान, दर्शन, चारित्रमय ऋद्धि, ते सर्व आवीने मले, माटे आत्मध्यान धरवुं, जेम अनर्गल संपत्ति पामीए ॥ ध्याता पुरुष पिंडस्थ, पदस्थ अने रुपस्थ एवा अरिहंत भगवानने ध्यातो थको पोताना आत्माने प्रत्यक्ष अरिहंतमय देखे छे. अरिहंत देवनी आकृतिनुं ध्यान ते पंडिस्थ ध्यान, अरिहंत पदनुं ध्यान ते पदस्थ ध्यान अने समवसरणस्थ अरिहंतनुं ध्यान ते रुपस्थ ध्यान जांणवुं ॥ २ ॥ हवे श्रीसिद्ध भगवान् केवा छे ? तो के रुपातीत एटले रुप रहित अरुपी स्वभाव छे जेमनो एवा, वळी केवल-दर्शन अने केवलज्ञानमय छे, ते श्रीसिद्धने ध्यातां थकां गुणनी खाण एवो पोतानो आत्माज सिद्ध थाय ॥ ३ ॥ महामंत्र एटले सूरिमंत्रना जपनार शुभ ध्यानी एवा भला आचार्यने ध्यातां पंच प्रस्थानने साधतो थको प्राणी एटले आत्माज आचार्य होय एटले थाय. हवे पांच प्रस्थाननां नाम कहीए छीए. एक विद्यापठ, बीजुं सौभाग्यपीठ, त्रीजुं लक्ष्मीपीठ, चोथुं मंत्रराजप्रयोगप्रीठ

अने पांचमुं सुमेरुपीठ. हवे एनुं विवरण लखीए छीए. प्रथम विद्यापीठ तेनो मंत्र बार पदनो वर्द्धमान विद्या प्रमुख सूरिमंत्र सवा कोटि जापपूर्वक जपतो साधने साधतो कोटिश्रुतनो जाण थाय. बीजुं सौभाग्यपीठ ते तेज पूर्वोक्त मंत्र विधिपूर्वक आराधवे करी सकल जनने वल्लभ, आदेय वचन सूरि होय. त्रीजुं लक्ष्मीपीठ ते तेज मंत्राराधने राजादि वश होय, महिमावंत होय, चोथुं मंत्रराजप्रयोगपीठ ते मंत्र आरधने सर्व इति ते उपद्रव, कामण, मोहन, वश्यादि होय. पांचमुं सुमेरुपीठ ते इंद्रादिकने मान्य, होय, गौतमादिकनी पेरे लब्धिवंत होय, अजेय होय, ॥ ४ ॥

तप सज्झाये रत सदा, द्वादश अंगनो ध्याता रे ॥
उपाध्याय ए आतमा, जगबंधव जगभ्राता रे ॥ वीर० ॥ ५ ॥
अप्रमत्त जे नित रहे, नवि हरषे नवि शोचे रे ॥
साधु सूधा ते आतमा, शुं मुंड्ये शुं लोचे रे ॥ वीर० ॥ ६ ॥
शम संवेगादिक गुणा, खय उपशम जे आवे रे ॥
दर्शन तेहज आतमा, शुं होय नाम धरावे रे ॥ वीर० ॥ ७ ॥

अर्थ—हवे चोथुं उपाध्यायपद कहे छे. तपस्या जघन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट भेदे करवामां तथा सज्झाय ध्यानमां सदा रक्त छे, राता छे, द्वादशांगीना ध्याता छे, एवा जे उपाध्याय तेनुं ध्यान करतां थकां ए आतमा तेज उपाध्यायपणुं पामे. ते उपाध्याय केवा छे ? तो के जगतना बंधव एटले संबंधी. मित्र तुल्य अने जगतना भ्राता एटले भाइ तुल्य एवा उपकारी श्रीउपाध्या-

यजी ते निश्चयथी आतमाज छे ॥ ५ ॥ हवे पांचमुं साधुपद वर्णवे छे. जे नित्य प्रत्ये अप्रमत्तपणे एटले सातमे गुणठाणे रहे, प्रमादनी आचरणा न करे, वळी स्तवना करवाथी हर्ष पण न करे, अने उपद्रव करवाथी शोच पण न करे, एवा सूधा साधु ते निश्चे आतमाज जाणवो, पण साधुनो वेश धारण करवाथी तथा मुंडन करवाथी, केशलोच करवाथी शुं थाय ? एथी कांइ परमार्थ नथी ॥ ६ ॥ हवे सम्यक्त्वपद वर्णवे छे. शम, संवेग, आदि शब्दथी निर्वेद अनुकंपा अने आस्तिक्यता, ए पांच गुण ते क्षय तथा उपशमे जे आवे, तेथी जे सम्यक्त्वदर्शन प्रगटे, तेने सम्यक्त्वदर्शन कहीए, ते आतमाज जाणवो, एम निश्चये विचारवुं, पण अमे शमकिती छीए, एवुं नाम धराव्याथी शुं थाय ? ॥ ७ ॥

ज्ञानावरणी जे कर्म छे, क्षय उपशम तस थाय रे ॥
तो होये एहज आतमा, ज्ञान अबोधता जाय रे ॥ वीर० ॥ ८ ॥
जाणो चारित्र ते आतमा, निज स्वभावमां रमतो रे ॥
लेश्या शुद्ध अलंकर्यो, मोहवने नवि भमतो रे ॥ वीर० ॥ ९ ॥
इच्छारोधे संवरी, परिणति समता योगे रे ॥
तप ते एहीज आतमा, वरते निज गुण भोगे रे ॥ वीर० ॥ १० ॥

अर्थ—हवे ज्ञानपद वखाणे छे. ज्ञानावरणीय कर्म जे छे, तेनी पांच प्रकृति छे. तेमांहेली केटलीएक क्षय थाय, केटलीएक प्रकृति उपशम थाय, तो ए आत्मा तेज (ज्ञान के०) ज्ञानरुप(होय के०) थाय, अने अने अबोधता होय, ते जती रहे ॥८॥ हवे आठमुं चारित्रपद वर्णवे छे. आत्मा विभा-

वथी विरम्यो, निज स्वभावमां एटले पोताना आतमस्वभावमां रमण करतो शुद्ध लेश्याए अलंकर्यो एटले शुकल लेश्याए विभूषित थको फरी मोहरुप वनने विषे भमतो नथी. तो तेज आत्मा ते चारित्र जाणवुं ॥ ए ॥ हवे नवमुं तपःपद वखाणे छे. समतारुप थइ समताना योगमां आत्मानी परिणति थाय तो, स्वपरिणतिने योगे संवर गुणने आदरतो इच्छानो रोध करे, पोताना मूल गुणने भोगे एटले भोगववामां वर्त्ततो कषायना कंदक घटाडतो समता अने क्षमाना कंदक वृद्धिवाळा करे, तो तप ते आत्मा जाणवो ॥ १० ॥

आगम नोआगमतणो, भाव ते जाणो साचो रे ॥
आतमभावे थिर होजो, परभावे मत राचो रे ॥ वीर० ॥ ११ ॥
अष्ट सकल समृद्धिनी, घटमांहे ऋद्धि दाखी रे ॥
तिम नव पद ऋद्धि जाणजो, आतमराम छे साखी रे ॥ वीर० ॥ १२ ॥
योग असंख्य (छे) जिन कह्या, नव पद मुख्य ते जाणो रे ॥
एहतणे अवलंबने, आतमध्यान प्रमाणो रे ॥ वीर० ॥ १३ ॥
ढाल बारमी एहवी, चोथे खंडे पूरी रे ॥
वाणी वाचक जशतणी, कोइ नये न अधूरी रे ॥ वीर० ॥ १४ ॥

अर्थ—माटे आगम ते सिद्धांत अथवा ज्ञान जाणवा, ते श्रुतज्ञान छे, अने नोआगम ते क्रिया अथवा एक श्रुतज्ञान विना चार ज्ञान जाणवां, अथवा आगम ते ज्ञानीअनुपयोगी अने

नोआगम ते ज्ञानीउपयोग एम आगम नोआगम ए बेना भेद जाणी ए बेनो भाव ते साचो जाणो. ते साचो जाणीने चंचलता मटाडी आत्मभावे स्थिर होजो, परभावमां राचशो मां. अहीं आगमथी भावनिक्षेपो लइने ए नव पद कह्यां छे. जे अरिहंतने उपयोगे ते ध्याने परिणम्यो. ते जीवने ऋजु-सूत्र नये अरिहंत कहीए. ते माटे अरिहंतपदने ध्यावतो अरिहंतपदवी नीपजावतो ते अरिहंत कहीए. एम नवे पदनी भावना करवी ॥ ११ ॥ माटे (सकल के०) सर्व जे अष्ट एटले अणिमा, लघिमा प्रमुख आठ सिद्धि तेनी समृद्धि एटले परिपूर्णता ते घटमांहे (दाखी के०) देखाडी छे, तेम ए नव पदनी ऋद्धि पण घटमांहेज जाणजो, एनो आतमाराम चिदानंद साक्षी छे ॥ १२ ॥ मोक्षसाधन करवाना तथा आत्मा शुद्ध थवाना असंख्यात योग (जिन के०) श्रीवीतराग देवे कह्या छे. ते सर्वमांहे ए नव पद ते मुख्य जाणो, जे माटे ए नव पदने अवलंबने जे आत्मध्यान करवुं, तेज प्रमाण छे ॥ १३ ॥ एवी चोथा खंडने विषे बारमी ढाल पूर्ण थइ छे. (वाचक के०) उपाध्याय श्रीयशोविजयजी कहे छे के, श्रीतीर्थंकरकथित वाणी ते नैगमादिक सात नयमांहेला कोइ नये पण अधूरी नथी, सर्व नये सम्मत छे. अथवा मारी वाणी ते कोइ नये अधूरी नथी. एम बे प्रकारे अर्थ कवीश्वरे सूचव्यो छे. अथवा वाणी "वाचक जश तणी, कोइ थइ न अधूरी रे" एवो पाठ पण केटलीएक प्रतोमां लखेलो छे ॥ १४ ॥

॥ दोहा ॥

वचनामृत जिन वीरनां, निसुणी श्रेणिक भूप ॥
आनंदित पहोतो घरे, ध्यातो शुद्ध स्वरुप ॥ १ ॥

कुमतितिमिर सवि टाळतो, वर्द्धमान जिनभाण ॥
भविककमल पडिबोहतो, विहरे महियल जाण ॥ २ ॥
ए श्रीपाल नृपतिकथा, नव पद महिम विशाल ॥
भणे गुणे जे सांभले, तस घर मंगलमाल ॥ ३ ॥

अर्थ––हवे एवां श्रीवीर जिनेश्वरनां अमृत समान वचन सांभळीने श्रेणिक राजा श्रीवीरने नमी आनंदित थको पोताने घेर पहोंच्यो, चित्तमां शुद्ध स्वरुप चिदानंदघनने ध्यातो थको प्रवर्त्ते छे ॥ १ ॥ अने कुमतिरुप (तिमिर के०) अंधकार ते सर्वने टाळतो, (जिन के०) सामान्य केवलीने विषे (भाण के०) सूर्य सरखो, संपूर्ण षड्द्रव्यना स्वरुपनो जाण एवो श्रीवर्द्धमान स्वामी ते भविकरुप कमलने प्रतिबोध देतो (महियल के०) महीतल जे पृथ्वीतल तेने विषे विचरे छे ॥ २ ॥ जेमां (विशाल के०) मोटो नव पदनो महिमा छे, एवी ए श्रीपाल राजानी कथा तेने जे प्राणी भणे, गुणे अने सांभले तेना घरने विषे मांगलिकनी माला थाय ॥ ३ ॥

॥ ढाल तेरमी ॥ राग धन्याश्री ॥

॥ थुणीयो रे प्रभु तु सुरपति जिन थुणीयो ॥ ए देशी ॥

तूठो तूठो रे मुज साहिब जगनो तूठो ॥
ए श्रीपालनो रास करतां, ज्ञान अमृतरस वूठो रे ॥ मुज० ॥ १ ॥
पायसमां जिम वृद्धिनुं कारण, गोयमनो अंगुठो ॥
ज्ञानमांहि अनुभव तिम जाणो, ते विण ज्ञान ते जूठो रे ॥ मुज० ॥ २ ॥

उदकपयोमृतकल्पज्ञान तिहां त्रीजो अनुभव मीठो ॥
ते विण सकल तृषा किम भांजे, अनुभव प्रेम गरीठो रे ॥ मुज० ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे आ रासनो प्रारंभ कर्यो हतो ते कार्य पूर्ण थयुं. तेनो आनंद उपन्यो, तेथी कवीश्वर अनुभवज्ञाननी महत्तापूर्वक हर्षनां वचन कहे छे के, मुजने जगतनो साहेब जे श्रीजिनेश्वर ते संतुष्ट थयो. ए श्रीपालनो रास करतां ज्ञानरुप अमृतरसनो वरसाद थयो ॥ १ ॥ (पायसमां के०) खीरमांहे जेम श्रीगौतमस्वामीनो अंगुठो वृद्धिनुं कारण छे. जेणे खीरना एक पडघामांथी पंदरसें ने त्रण तापसने भोजन कराव्युं, तेम ज्ञानमांहे पण अनुभवज्ञान ते वृद्धिनुं कारण जाणो. ते अनुभवज्ञान विना जे ज्ञान छे, ते जूठो एटले मिथ्या जाणवुं, माटे अनुभवज्ञान मोटुं छे ॥ २ ॥ ज्ञान त्रण प्रकारनुं छे. एक व्याकरणादि, शब्दशास्त्र, काव्यशास्त्र ते नव रसादिकनां शास्त्र इत्यादिक लौकिक शास्त्र तथा प्राकृत, चरित्रानुंवाद, कथानक, चोपाइ, रास, भाषा प्रमुख ते (उदक के०) उदककल्पज्ञान एटले पाणी सरखु ज्ञान जाणवुं. जेम पाणी पीधे थके तृषा मटे, पण थोडी वार पछी वळी लागे, तेम ग्रंथ सांभळे, भणे, वांचे त्यां सुधी रस उपजे, पण पछी कांइ नहीं. तथा बीजुं आगम सूत्र सिद्धांतनुं उपयोगरहितपणे ज्ञान ते पयःकल्पज्ञान एटले दुध सरखु जाणवुं. जेम दुधनुं पान करवाथी तृषा अने क्षुधा बहु मटी जाय, परंतु केटलेक काळे फरी उदय थाय. त्रीजुं अमृतकल्पज्ञान ते श्रद्धापूर्वक आगमज्ञान भेदभाव धारीने उपयोगसहितपणे वर्त्तन, ते जेम अमृतपान करवाथी क्षुधा, तृषा, रोग, शोक, उपद्रव अने व्याधि प्रमुख सर्व दूर थइ जाय, फरी पाछा उदय आवेज नहीं, ते त्रीजुं ज्ञान अनुभवज्ञान कहेवाय छे, अने ते मीठुं छे—श्रेष्ठ छे. ॥ तुंमी

छे, तेथी अनुभवज्ञान विना सकल अनादि काळनी भवभ्रमणरुप तृषा केम भांगे ? माटे अनुभवनो प्रेम ते गरीठो एटले मोटो-वडेरो छे ॥ ३ ॥

प्रेमतणी परे शीखो साधो, जोइ सेलडी सांठो ॥
जिहां गांठ तिहां रस नवि दीसे, जिहां रस तिहां नवि गांठो रे ॥ मुज० ॥ ४ ॥
जिनही पाया तिनही छिपाया, ए पण एक छे चीठो ॥
अनुभव मेरु छिपे किम महोटो, ते तो सघले दीठो रे ॥ मुज० ॥ ५ ॥
पूरव लिखित लिखे सवि लेइ, मसी कागळ ने कांठो ॥
भाव अपूरव कहे ते पंडित, बहु बोले ते बांठो रे ॥ मुज० ॥ ६ ॥

अर्थ—माटे जेम सांसारिक प्रेमने जोडवुं, देवुं, लेवुं करी एकपणुं करे ते प्रेमनी परे अनुभवने शीखो, साधो, शेलडीना सांठानुं दृष्टांत जोइने. जेम शेलडीना सांठामांहे ज्यां गांठ होय, त्यां रस देखाय नहीं, अने ज्यां रस होय त्यां गांठ न होय. एनी परे अनुभव प्रेम पण जाणवो. एटले ज्यां कर्मरुप गांठ छे त्यां अनुभवरस नथी, अने ज्यां अनुभवरस छे त्यां कर्मरुप गांठ नथी ॥ ४ ॥ कोइक कहे छे के, अनुभवनो रस जेणे पाम्यो, तेणेज छिपाव्यो, माटे प्रगट देखाय नहीं. ए कहेवत पण एक चीठो एटले कागळनी चीठीप्राय छे, केमके अनुभवरुप मोटो मेरु पर्वत ते छिपायो केम छिपे ? ते तो सघले दीठो छे, एटले सर्वत्र छे. एवुं जिनवचनथी जाणवुं. वस्तुतः दीठामां आवे, पण जेणे पाम्यो, ते तेनोज आतमा जाणशे, परंतु बीजो कोइ पण न जाणे ॥ ५ ॥ मसी ते शाइ, कागळ अने कांठो ते कलम ए त्रण चीज लइने पूरव लिखित एटले पूर्वे लखेलां

जे पानां पोठां होय, तेने जोइने सर्व कोइ लखी नाखे, ते तो सुगम छे, पण जे पूर्वे कोइए लख्या न होय, एवा अपूर्व भाव कहे, ते पंडित जाणवो, अने जे बहु बोले एटले घणुं बोले, ते लबाड जाणवो ॥ ६ ॥

अवयव सवि सुंदर होय देहे, नाके दीसे चाठो ॥
ग्रंथज्ञान अनुभव विण तेहवुं, शुष्क जिस्यो शुकपाठो रे॥ मुज० ॥ ७ ॥
सशंय नवि भांजे श्रुतज्ञाने, अनुभव निश्चय जेठो ॥
वादविवाद अनिश्चित करतो, अनुभव विण जाय हेठो रे ॥ मुज० ॥ ८ ॥
जिन जिम बहुश्रुत बहुजनसंमत, बहुल शिष्यनो शेठो ॥
तिम तिम जिनसासननो वयरी, जो नवि अनुभव नेठो रे ॥ मुज० ॥ ९ ॥

अर्थ—वळी एक दृष्टांत कहे छे के, (देहे के०) शरीरने विषे अंगोपांगादिक सर्व **अवयव** सुंदर होय, अने नाके चाठुं होय, ते जेम खराब देखाय, एटले सर्व अवयवनी शोभा ते कुशोभा जेवी थाय, तेम ग्रंथ घणाय जाण्या होय, ग्रंथनुं ज्ञान सबल होय, परंतु अनुभव न होय, तो ते कंठशोषनी परे निरर्थक जाणवुं जेम (शुक के०) पोपट ते अज्ञानी थको मनुष्यनी प्रेरणाए अचरे अचरे राम इत्यादिक पाठ करे, तेम श्रुतपाठ ते कंठशोष जाणवो ॥ ७ ॥ जेने अनुभवनुं ज्ञान न होय, ते श्रुतज्ञाने करी मनना संशय भांगी शके नहीं, माटे निश्चयथी अनुभवज्ञान (जेठो के०) ज्येष्ट–मोटुं जाणवुं. वाद ते स्वधर्मनी चर्चारूप अने विवाद ते परमतखंडरूप एवा वादविवादमां पण अनिश्चित एटले वितंडावाद ते खोटो वाद करतां अनुभव विना हारे, हेठो

पडे ज्ञोंछो पडे, अथवा सत्तामां नीचुं जोवुं, पडे ॥ ८ ॥ जेम जेम बहुश्रुत होयेएटले घणुं जाण्यो होय. अने बहुजनसंमत एटले घणा जनने मान्य होय, तथा (बहुल शिष्यनोके०) घणा शिष्यनो शेठो एटले श्रेष्ठ स्वामी होय, तेम तेम ते जिनशासननो वैरी जाणवो. जोनेट अनुजव न होय तो, माटे अनुजवनी मुख्यता छे ॥ ए ॥

माहरे तो गुरुचरणपसाये, अनुजव दिलमां पेठो ॥
ऋद्धि वृद्धि प्रगटी घटमांहि, आतमरति हुइ बेठो रे ॥ मुज० ॥ १० ॥
उग्यो समकित रवि ऊलहलतो, जरमतिमिर सवि नाठो ॥
तगतगता दुर्नय जे तारा, तेहनो बल पण घाठो रे ॥ मुज० ॥ ११ ॥
मेरुधीरता सवि हर लीनी, रह्यो ते केवल जाठो ॥
हरी सुरघट सुरतरुकी शाखो, ते तो माटी काठो रे ॥ मुज० ॥ १२ ॥
हरव्यो अनुजव जोर हतो जे, मोहमल्ल जग लूंठो ॥
परि परि तेहाना मर्म देखावी, जारे कीधो ज्रुंठो रे ॥ मुज० ॥ १३ ॥

अर्थ—मारे तो नीज गुरुचरणाप्रसादथी अनुजव दिलमांहि एटले चिंतमांहे पेठो, एटले प्रतिष्ठित थयो. हवे ऋद्धि अने वृद्धि सर्व मारा घटमांहे प्रगटी, तेथी आतमरति शातामय थइ बेठो. ए कविनां वचन गर्वित छे. वळी एवुं पण जाणीए छीए जे, अनुजववंत जीवने होय, तेज सूचव्यां हशे, पण सूत्रानुसारे एम जणातुं नथी ॥ १० ॥ जे वारे समकितरुप सूर्य ऊलहलतो

घटमां उग्यो ते वारे भ्रमरुप (तिमीर के०) अंधकार जे हतो, ते सर्व नाठो. वळी सूर्य उग्याथी तगतगता तारानुं बल जेम घटी जाय, तेम अहीं (दुर्नय के०) माठा नयरुप जे तारा हता, तेनुं बल जे तेज ते पण (घाठो के०) विघटित थयुं, एटले क्षय पाम्युं ॥ ११ ॥ अनुभवज्ञानीए मेरु पर्वतनी धिरता जे हती, ते सर्वे हरि लीधी. ते वारे ते केवल भाठो एटले पत्थर समान रह्यो, वळी सुरघट जे कामकुंभ तथा सुरतरु जे कल्पवृक्ष तेनी शोभा पण सर्व हरी लीधी, ते वारे ते सुरघट तो केवल माटी समानज रह्यो, अने सुरतरु ते (काठो के०) काष्ठ समान रह्यो ॥ १२ ॥ वळी जगतमां मोहरुप मल्ल ते (लुंठो के०) महापराक्रमी छे, तेनुं जे जोर हतुं, ते अनुभवे हरव्यो एटले हठाव्युं, हठावीने पछी ते मोहना परे परे मर्म देखावी एटले तेनां छिद्र हतां ते सर्व प्रगट करी देखाडीने तेने भारे जुंठो कीधो, एटले अत्यंत भ्रष्ट कीधो, फरी ढुकडो न आवे, एवो कीधो. एवो अनुभव आतमा साथे लीन थयो. जे कोइनो दूर करयो, पण दूर न थाय ॥ १३ ॥

अनुभव गुण आव्यो निज अंगे, मिट्यो रुप निज माठो ॥
साहिब सन्मख सुनजर जोतां, कोण थाये उपरांठो रे ॥ मुज० ॥ १४ ॥
थोडे पण दंभे दुःख पाम्या, पीठ अने महापीठो ॥
अनुभववंत ते दंभ न राखे, दंभ धरे ते धीठो रे ॥ मुज० ॥ १५ ॥
अनुभववंत अदंभनी रचना, गायो सरस सुकंठो ॥
भाव सूधारस घट घट पीयो, हुउ पूरण उतकंठो रे ॥ मुज० ॥ १६ ॥

अर्थ—अनुभवना गुण जे वारे पोताना अंगे आव्या ते वारे (निज के०) पोतानुं जे

अनादि काळनुं नवपरंपरा करवारुप मातुं रुप हतुं ते मटयुं. कारण के पोतानो साहेब ते सुनजर एटले नली नजरे करी सन्मुख जोतां थकां बीजो कोण उपरांठो एटले पराङ्मुख थाय ? ॥ १४ ॥ थोमो पण दंन जो पीठे अने महापीठे करयो, तो ते दुःख पाम्या, धर्ममां कपट करयुं, तेथी स्त्री-वेदपणुं पाम्या, ते माटे जे अनुनववंत प्राणी होय, ते (दंन के०) कपट न राखे, अने जे दंन राखे, ते धीठो एटले मूर्ख शठ जाणवो ॥ १५ ॥ अनुनववंत ते (अदंन के०) अकपटी कपट रहित, तेनी रचना तेने रसे करी सहित नले कंठे करी गाउं. एनी मध्यगत जे नाव तद्रुप सुधारस एटले जे अमृत समान रस तेने घट घट पीयो. ते पीतां (उतकंठे के०) उत्सुक अर्थात् तरष पामेला एवा तमे पूरण तृप्त थाउं. अथवा अमृत समान रस छे, तेने तमे घट घट पीया अने पीतां पूर्ण उत्कंठित थाउं ॥ १६ ॥

॥ कलश ॥ राग धन्याश्री ॥ ते तरीया रे भाइ ते तरीया ॥ ए देशी ॥

तपगछनंदन सुरतरु प्रगट्या, हीरविजय गुरुराया जी ॥
अकबरशाहे जस उपदेशे, पम्ह अमारि वजाया जी ॥ १ ॥
हेमसूरि जिनशासनमुजाए, हेम समान कहाया जी ॥
जाचो हीरो जे प्रनु होतां, शासन सोह चढाया जी ॥ २ ॥
तास पटे पूर्वाचल उदयो, दिनकर तुल्य प्रतापी जी ॥
गंगाजल निर्मल जस कीरति, सघले जगमां व्यापी जी ॥ ३ ॥
शाह सनामां वाद करीने, जिनमत थिरता थापी जी ॥
बहु आदर जस शाहे दीधो, बिरुद सवाइ आपो जी ॥ ४ ॥

अर्थ—तपगछरुप नंदनवनने विषे सुरतरु एटले कल्पवृक्ष समान श्रीहीरविजय गुरुराजजी प्रगट थया. जेमना उपदेशथी बादशाह अकबरशाहे अमारीनो पडह वगडाव्यो ॥ १ ॥ ते प्रभु श्रीहीरविजय सूरि तो श्रीजिनशाशनरुप मुद्रा एटले वींटी तेने विषे जाचो हीरो एटले जात्यवंत हीरा समान होता हवा. जेणे जिनशासननी घणी शोभा चढावी. ते वखते हेमसुरि ते श्रीजिनशासनरुपमुद्रामां हेम समान कहेवाणा ॥ २ ॥ ते श्रीहीरविजय सुरिना पाटरुप पूर्वाचल एटले उदय पर्वतने विषे दिनकर एटले सुर्य तुल्य प्रतापवंत हता, जेमनी कीर्त्ति गंगाजलनी परे निर्मल एवी जगतमां सर्वत्र व्यापी रही छे ॥ ३ ॥ वळी जेमणे शाह एटले बादशाहनी सभामांहे वाद करीने सर्व अन्य दर्शनोनुं खंडन करी एक सत्यपणे श्रीजिनमतनी स्थिरता स्थापन करी, तेथी जेमने बादशाहे घणो आदर आप्यो, अने बिरुद सवाइ एटले जगगुरुनी पदवी आपी ॥४॥

श्रीविजयदेव सूरि तस पटधर, उदया बहु गुणवंता जी ॥
जास नाम दश दिशि छे चावुं, जे महिमाए महंता जी ॥ ५ ॥
श्रीविजयप्रभ तस पटधारी, सूरि प्रतापे छाजे जी ॥
एह रासनी रचना कीधी, सुंदर तेहने राजे जी ॥ ६ ॥
सूरि हीर गुरुनी बहु कीरति, कीर्त्तिविजय उवझाया जी ॥
सीस तास श्रीविनयविजय वर, वाचक सुगुण सोहाया जी ॥ ७ ॥
विद्या विनय विवेक विचक्षण, लक्षण लक्षित देहा जी ॥
सोभागी गीतारथ सारथ, संगत सखर सनेहा जी ॥ ८ ॥

अर्थ—एवा श्रीविजयसेन सूरि थया. वळी तेमनी पाटे बहु गुणवंत एवा श्रीविजयदेव सूरिश्वर उदय पाम्या. जेमनुं नाम दश दिशाने विषे (चावुं के०) प्रख्यात छे तथा जे महिमाए करी महंता एटले मोटा हता, अथवा जे महिमां एटले पृथ्वीमां महंता एटले मोटा हता ॥ ५ ॥ तेमना पट्टधारी श्रीविजयप्रभ सूरि, ते सूरि एटले पंडित अने प्रतापी एटले तेजस्वी अर्थात् सूर्य जेवा तेजस्वी प्रतापे करी छाजता थया. तेमना सुंदर एटले मनोहर राज्यमां आ श्रीपाल राजाना रासनी रचना कीधी ॥ ६ ॥ ते पूर्वोक्त बहु कीर्त्तिना धरनारा सूरि श्रीहीरविजय गुरुनी साक्षात् रुपवती बहु कीर्त्तिज जाणे होय नहीं ? एवा श्रीकीर्त्तिविजयजी उपाध्याय थया. तेमना (वर के०) प्रधान शिष्य (वाचक के०) उपाध्यायपणाना रुडा गुणे करी शोभायमान श्रीविनयविजयजी थया. ॥ ७ ॥ ते विद्याए करी, विनये करी तथा विवेके करी विचक्षण थया. जेनुं (देह के०) शरीर ते उत्तम लक्षणे करी लक्षित हतुं. वळी सौभाग्यवंत, गीतार्थना समूहने विषे सार्थकपणुं छे जेमनुं, एवा एटले गीतार्थपणाने सार्थक करनारा, वळी जेनी संगत एटले सोबत ते सखर एटले सारी हती, रुडी हती, वळी रुडा स्नेहवाला हता ॥ ८ ॥

संवत सत्तर अडत्रीसा वरसे, रही रानेर चोमासे जी ॥
संघतणा आग्रहथी मांड्यो, रास अधिक उल्लासे जी ॥ ९ ॥
सार्ध सप्त शत गाथा विरची, पहोता ते सुरलोके जी ॥
तेहना गुण गावे छे गोरी, मिली मिली थोके थोके जी ॥ १० ॥
तास विश्वासभाजन तस पूरण, प्रेम पवित्र कहाया जी ॥
श्रीनयविजयविबुधपयसेवक, सुजशविजय उवझाया जी ॥ ११ ॥

भाग थाकतो पूरण कीधो, तास वचन संकेते जी ॥
तिणे वळी समकितदृष्टि जे नर, तेहतणे हित हेते जी ॥ १२ ॥
जे भावे ए भणशे गुणशे, तस घर मंगलमाला जी ॥
बंधुर सिंधुर सुंदर मंदिर, मणिमय झाकझमाला जी ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीविनयविजयजी उपाध्याये संवत् सत्तरसें ने आमत्रीशना वर्षमां (श्रीरानेर के०) रांदेर गामने विषे चोमासुं रहीने श्रीसंघना आग्रहथी आ रासने अधिक उल्लासे करवा मांड्यो ॥ ए ॥ तेनी (सार्द्ध के०) पचास अने (सप्त शत के०) सातसें एटले सातसें पचास गाथा (विरची के०) रचीने श्रीविनयविजयजी उपाध्याय देवलोके पहोंच्या. जेना गुणने (गोरी के०) स्त्रीउं ते थोके थोके मली मलीने गाए छे ॥ १० ॥ ते श्रीविनयविजयजी उपाध्यायना विश्वासना भाजनरुप, वळी संपूर्ण प्रेमवंततुं पवित्र बिरुद कहेवरावता एवा जे श्रीनयविजय पंडितना पदकमलना सेवक रूडा यशोविजयजी उपाध्याय ॥ ११ ॥ तेमने श्रीविनयविजय उपाध्यायजीए आ रास पूर्ण करवाने कहेलुं हतुं, माटे तेमना वचननो संकेत हतो, तेणे करीने तथा वळी समकितदृष्टि जे नर तेना हितने (हेते के०) कारणे आ रासनो जे थाकतो एटले अधूरो रहेलो भाग, ते पूर्ण कीधो ॥ १२ ॥ ए श्रीसिद्धचक्रजीना रासने भावे करीने जे प्राणी भणशे गुणशे, तेना घरने विषे मांगलिकनी माला थशे. तथा ते (बंधुर के०) उन्नत मोटा एवा (सिंधुर के०) हाथी पामशे, (सुंदर के०) रुडां मंदिर पामशे, तथा मणिरत्ने जड्याव एवा झाकझमाल एटले मुकुट कुंडल आभूषणादिक पामशे ॥ १३ ॥

देह सबल ससनेह परिछद, रंग अभंग रसाला जी ॥
अनुक्रमे तेह महोदय पदवी, लहेशे ज्ञान विशाला जी ॥ १४ ॥

अर्थ—वळी सबल एटले बलवान् देह पामशे, स्नेहालो पर्षदा पामशे तथा अभंगपणे रसाल एवा (रंग के०) आनंद पामशे, ते प्राणी अनुक्रमे महोदय एटले मोक्षपदवी पामशे, तथा (विशाला के०) मोटुं ज्ञान पामशे ॥ १४ ॥

इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्त्तिविजयगणिशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचिते श्री श्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबंधे तन्मध्ये उपाध्यायश्रीयशोविजयगणिपूरितेऽयं चतुर्थः खंडः संपूर्णः ॥ तत्समाप्तौ समाप्तः श्रीपालरासः ॥ सर्व खंड चार, तत्र प्रथमखंडे ढाल अगीयार, द्वितीयखंडे ढाल आठ, तृतीयखंडे ढाल आठ, चतुर्थखंडे ढाल चौद, सर्व ढाल एकतालीश, तन्मध्ये गाथा ॥१२५२॥ ग्रंथाग्रंथ श्लोक ॥१८२५॥

इति श्रीपालरासस्य बालावबोधे चतुर्थः खंड समाप्तः ॥ ४ ॥ तत्समाप्तौ समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥ बालावबोधसंख्या ७३००, मूलश्लोकसंख्या १८२५, सर्वसंख्या ९१२५ ॥

अहीं प्रसंगथी उजमणानो विधि लखीए छीए. साडा चार वर्षे एकाशी आंबिले नव ओळी पूर्ण थाय, ते वारे उजमणुं करे. ते हालना प्रवर्त्तन मुजब विशाल श्रीजिनेश्वरना भुवनने विषे अथवा जे कोइ मोटुं विस्तारवंत उजमणुं करता होय, ते पोताना घरने विषे शुद्ध निरवद्य विस्तारवंत मोकळी जगाने सुशोभित करी त्यां श्रीसिद्धचक्रजीना मंडपनी रचना करे. ते आ प्रमाणे के—प्रथम तो वचमां अरिहंतपदने श्वेत धान्यमय स्थापे, अने पूर्व दिशाए सिद्धपदने रक्त धान्यमय स्थापे, वळी दक्षिण दिशे आचार्यपदने पीतवर्ण धान्यमय स्थापे, तथा पश्चिम

दिशे उपाध्यायपदने नीलवर्ण धान्यमय स्थापे, अने उत्तर दिशाए साधुपदने श्यामवर्ण धान्यमय स्थापे. पछी चार विदिशाने विषे दर्शन, ज्ञान चारित्र अने तप, ए चार पदने श्वेतवर्ण धान्यमय तेमांहे उत्तर पूर्व वच्चे इशान खुणे दर्शनपद स्थापवुं, अने पूर्व दक्षिण वच्चे अग्निखुणे ज्ञानपद स्थापवुं, तथा दक्षिण पश्चिम वच्चे नैऋत्य खूणे चारित्रपद स्थापवुं, वळी पश्चिम उत्तर वच्चे वायव्य खूणे तपःपद स्थापवुं. ए रीते नव पांखडीनुं कमल करी नव पदनी स्थापना करीए. पछी त्रण वेदिकायुत पीठिकानी रचना करीए. तेमांहे पहेली वेदिका रक्तवर्ण धान्यमयी, बीजी पीतवर्ण धान्यमयी अने त्रीजी श्वेतवर्ण धान्यमयी तेमां पहेली वेदिकाने पांचवर्ण धान्यना कांगरा, बीजी वेदिकाने रक्तवर्ण धान्यना कांगरा अने त्रीजी वेदिकाने पीतवर्ण धान्यना कांगरा करे. इत्यादि प्रकारपूर्वक. वळी ते उपरे नव गढ प्राकार करे, धान्यना रंग तथा पदना रंग कह्या, ते रीते करी मांडीने जे वस्तुउ ढोकीए एटले चडावीए, ते वस्तुनां नाम सामान्य प्रकारे नीचे लखीए छीए.

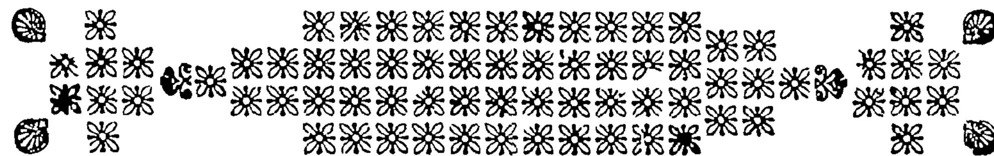
नव देरासर.	नव सिंहासन.	नव रकाबी.	नव मंगलदीपक.
नव जीर्णोद्धार.	नव कलश.	नव घंटडी.	नव चंद्रवा, नव पुंठीयां.
नव जिनबिंब.	नव कटोरी.	नव नोकरवाली.	नव तोरण.
नव सिद्धचक्रना गटा.	नव चंदनना कटका.	नव थापना.	नव वासकुंपी.
नव सिद्धचक्रनी पिठिका	नव केशरनां पडीकां.	नव आचमनी.	नव कांबली.
नव धर्मशाला.	नव वालाकूंची.	नव त्रांबाकुंडी.	नव पछेडी, नव छत्र.
नव मुकुट.	नव धोतीयां.	नव अष्टमांगलिक.	नव चामर.
नव झरमर.	नव अंगलूहणां.	नव आरती.	नव मोरपिछिनी.
नव तिलक.	नव मुखकोश.	नव धूपधाणां.	नव वाटकी, नव कचोलां.

नव थाळी, नव पुंजणी.
नव केशर घसवाना
ऊरशीया.
नव दीवी, नव बाजोठ.
नव ध्वजा, नव घंट.
नव ऊमासण.
नव हांमा, नव त्रांबमी.
नव स्थापनानां उपकर.
नव वाटका.
नव अगरबत्ती.
नव बरास, नव अगर.
नव प्याला.
नव प्रज्ञावना.
हीरा चोत्रीश.
चुनीउ राती एकत्रीश.
पीरोजी पीले वर्णे उत्रीश.

चुनीउ नीली पचीश.
चुनीउ काळे वर्णे सत्या-
वीश अथवा पांच.
मोती नंग २३०.
रुपानो वरग १००.
सोनेरी वरग १००.
लाखीणो हार एक.
श्रीफलना गोटा पंचवर्णी.
नव ग्रहनी स्थापना.
हवे ज्ञाननां उपकरण,
नव श्रीपालना रास.
बीजां नव नव पुस्तको.
गणणानी टीप नव.
नव रुमाल, नव पाठां.
नव ठवणी, नव कवली.
नव सापमा सापमी.

नव लेखण.
नव चाकु.
नव कतरणी (कातर.)
नव मावला.
नव मावली.
नव खमीया.
नव हिंगलोनां वासण.
नव पाटली.
नव उलीया.
नव पाटी.
नव पुस्तक राखवाना
मावला.
नव दोरा.
नव चाबखी.
नव वासक्षेपना वाटवा.
नव वतरणां.
नव कांबी.

हवे चारित्रनां उपकरण
नव पात्रां.
नव पमला.
नव ऊोली.
नव चोलपट्टा.
नव संथारीयां.
नव कांबली उघानी.
नव कपमां.
नव मांमा.
नव उघा.
नव मुहपत्ति.
नव कल्पसुत्र.
नव तरपणी.
नव चरवला.
नव चारवलानी मांमी.
इति उजमणानो विधि.

होजी एकज विजयपताक, मयणा सयणामां लहे हो लाल ॥
होजी जेहनुं शील सलिल, महिमाए मृगमद महमहे हो लाल ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीपालनी आगल नाटक करतां करतां आगल केटलाएक पाठांतरमां-आटला दिवस वही गया, परंतु आज तो आपणुं कुटुंब सौ देखीने मारा उपर तमारी दया थइ, तेथी दुःख उल्लसी आव्युं ॥ ११ ॥ तमे मने परणावी, ते वारे मयणा दुःख देखीने (निज गुरुअत्तण के०) में मारी मोटाइनो मद कर्यो—अहंकार कर्यो, तेना पसायथी (अब के०) हमणां तेज मयणानो पति जे श्रीपाल तेना (दासभावे) सेवकभावे दासीभूत थइने में दासीपणुं करयुं, माटे में जे मद करेलो हतो, ते (ते के०) ते मद सलक्यो एटले उतर्यो ॥ १२ ॥ हवे सुरसुंदरी मयणासुंदरीनी स्तुति करे छे, एकज विजयपातक एटले अद्वितीय विजयपताकाने ते मयणासुंदरी पोताना सयणामां एटले सगां कुटुंबमां लहे एटले पामी छे, वळी जेनुं शीलरुप जे (सलिल के०) पाणी ते महिमाए करीने मृगमद जे कस्तूरी तेनी परे महमहाट करी रह्युं छे, एटले जगतमां जेना शीलनो सुगंध विस्तार पामी रह्यो छे ॥ १३ ॥

होजी मयणाने जिनधर्म, फलीयो बलीयो सुरतरु हो लाल ॥
होजी मुज मने मिथ्याधर्म, फलीयो विषफल विषतरु हो लाल ॥ १४ ॥
होजी एकज जलधि उप्पन्न, अमिय विषे जे आंतरो हो लाल ॥
होजी अम बिहुं बहेनीमांहि, तेह छे मत कोइ पांतरो हो लाल ॥ १५ ॥

होजी मयणा निज कुललाज, उद्योतक मणिदीपिका हो लाल ॥
होजी हुं बुं कुलमलहेतु, सघन निशानी झीपिका हो लाल ॥ १६ ॥
होजी मयणा दीठे होय, समकितशुद्धि सोहामणी हो लाल ॥
होजी मुज दीठे मिथ्यात, धीठाइ होये अति घणी हो लाल ॥ १७ ॥

अर्थ—मयणाए श्रीजिनधर्म सेव्यो, ते तेने बलवंत एवुं जे (सुरतरु के०) कल्पवृक्ष ते समान प्रत्यक्ष दृश्यमान शुभरुप फले फूले करी फल्यो, अने में मिथ्यात्व धर्म सेव्यो, ते मुजने जेम विषतरु एटले विषवृक्षमां विषफल उपजे, ते समान दुःखरुप फले फूले करीने फल्यो. एटले जेवां बीज वाव्यां, तेवां फल पाम्यां ॥१४॥ अहीं कोइ अजाण पूछे के, एकज कुलमां उपनी तमे बे बहेनो छो, तेमांहे एटलो फेर केम पड्यो, ? तेने दृष्टांतपूर्वक उत्तर कहे छे के, जेम एकज (जलधि के०) समुद्र उत्पत्तिनुं स्थानक छे. तेमां अमृत अने विष बेउ उपजे छे, ने तेमां आंतरुं छे, केमके अमृत छे, ते रोगापहारकपणे जीवाडनार छे. अने विष जे छे, ते तो सर्वथा मारनारज छे, तेम अहीं पण अमो बेउ बहेनोमांहे तेटलुं अतर छे, एटले मयणा अमृत तुल्य छे, अने हुं विष सरखी छुं. मत कोइ पांतरो एटले कोइ फेरफार जाणशो नहीं ॥ १५ ॥ वळी मयणा पोताना कुलनी लाजने उद्योतक एटले प्रकाश करवामां मणिदिपिका एटले मणिरत्ननी दीवी समान छे, अने हुं तो कुलने मलिन करवानी हेतु एटले कारण छुं. ते केवी हेतु छुं ? तो के (सघन निशा के०) वरसाद सहित अंधारी रात्रि होय, तेनी पण झीपिका एटले झीपनारी छुं, एटले कुलने मलिन करवामां तो सघन रात्रिने जीतुं एवी हुं छुं ॥ १६ ॥ वळी मयणाने दीठे थके सोहामणी समकितनी शुद्धि थाय, अने मुजने देखवाथी मिथ्यात्व लक्षण अत्यंत धीठाइ एटले वक्रता पेदा थाय ॥१७॥

होजी एहवा बोली बोल, सुरसुंदरीए उपाइयो हो लाल ॥
होजी जे आनंद न तेह, नाटिक शतके (सकले) पण कीयो हो लाल ॥ १७ ॥
होजी श्रीपाले वम्वेग, हवे अरिदमण अणावीयो हो लाल ॥
होजी सुरसुंदरी तसु दीध, बहु ऋद्धे वोलावीयो हो लाल ॥ १ए ॥
होजी ते दंपती श्रीपाल, मयणाने सुपसाउले हो लाल ॥
होजी पामे समकित शुद्ध, अध्यवसाये अति जले हो लाल ॥ २० ॥
होजी कुष्ठी पुरुष शत सात, मयणावयणे लही दया हो लाल ॥
होजी आराधी जिनधर्म, नीरोगी सघला थया हो लाल ॥ २१ ॥

अर्थ––अहीं श्रीपाले लोकोने आनंद उपजाववा माटे सुरसुंदरीने नाटक करवानी आज्ञा करी हती. ते एक नाटक तो शुं ? पण (नाटक शतके के०) सेंकमागमे नाटक करवाथी पण जे आनंद (न के०) न उपजे (तेह के०) ते आनंद पोताना दोष अने मयणाना गुण बे जेमां, एवी पोतानी वचनचतुराइए करी पूर्वोक्त बोल बोलीने सुरसुंदरीए (उपाइयो के०) उपजाव्यो ॥ १७ ॥ हवे श्रीपाले घणी ताकीदथी अरिदमन राजाने तेमावी तेने सुरसुंदरी दीधी, तथा घणी ऋद्धि आपीने वोलाव्यो विदाय कर्यो ॥ १ए ॥ ते दंपती एटले अरिदमन अने सुरसुंदरी पण श्रीपाल तथा मयणानां सुपसायथी रूमा अत्यंत जला अध्यवसाये एटले पोताना परिणामनी शुद्धताए शुद्ध समकित पाम्यां ॥ २० ॥ हवे मयणानां वचनथी दयाने (लही के०) पामीने श्रीजैनधर्म

आराधीने सर्व नीरोगी थया हता, एवा जे सातसें कुष्ठी पुरुषो ते श्रीपालनो यश सांभलीने त्यां आव्या ॥ २१ ॥

होजी ते पण नृप श्रीपाल, प्रणमे बहुले प्रेमशुं हो लाल ॥
होजी राणिम दीए नृप तास, वदनकमल नित उल्लस्युं हो लाल ॥ २२ ॥
होजी आवी नमे नृप पाय, मतिसागर पण मंत्रवी हो लाल ॥
होजी पूरव परे नरनाह, तेह अमात्य कीयो कवि हो लाल ॥ २३ ॥
होजी सुसरा साळा नृप, माउल बीजा पण घणा हो लाल ॥
होजी तेहने दीए बहु मान, नृप आदरनी नहीं मणा हो लाल ॥ २४ ॥
होजी जोड मिलित करपद्म, सवि सेवे श्रीपालने हो लाल ॥
होजी इक दिन विनवे मंत्री, मतिसागर नृपालने हो लाल ॥ २५ ॥

अर्थ—ते पण श्रीपाल राजाने घणा प्रेमे करी प्रणम्या. ते सातसेंने श्रीपाल राणिम एटले राणानी एटले उमरावनी पदवी देतो हवो. ते सर्वने सैन्यना नायक करया. ते श्रीपालनुं वदन जे मुख तद्रूप कमल ते नित्य एटले निरंतर सदाय उल्लस्यु, एटले विकसित थकुं रहे छे ॥ २२ ॥ वळी मतिसागर नामे प्रधान पण आवीने श्रीपाल राजाने पगे लाग्यो, ते पूर्वे पोताना पितानो मोटो प्रधान हतो, तेनी परे वळी पण श्रीपाले तेने (अमात्य कीयो कवि के०) सर्वमां वडेरो–मोटो प्रधान करयो ॥ २३ ॥ वळी ससरा अने साळा पदना राजा तथा माउल एटले

प्रकाशक–श्रावक भीमशी माणक
वारीआ बील्डींग, पायधुनी, मुंबई

श्रीपाल अने मतिसागर प्रधान

वळी मतिसागर नामे प्रधान पण आवी श्रीपाळ राजाने पगे लाग्यो, पुर्वे पोताना पितानो मोटो प्रधान हतो, तेनी पेरे वळी पण श्रीपाळे तेने सर्वमां वडेरो मोटो प्रधान कर्यो.

मोसाल पक्षना राजा तेमज बीजा पण घणा राजाओ अने सुभट आव्या छे, तेमने श्रीपाल बहु मान देतो हवो. श्रीपाल राजा आदर सन्मान आपवामां कांइ ओछप राखतो नथी. ॥ २४ ॥ ते सर्व पोताना भालस्थलने विषे मेलाव्यां छे (करपद्म के०) हाथरुप कमल जेमणे, एवा थका एटले सर्व हाथ जोडी पोताने मस्तके लगाडी नम्र थइ माथुं नीचुं नमावीने श्रीपाल राजानी सेवा करे छे. हवे एक समयने विषे मतिसागर प्रधान आवीने श्रीपालने विनवे छे ॥ २५ ॥

हांजी चोथे खंडे ढाल, बीजी हुइ सोहामणी हो लाल ॥
हांजी गुण गातां सिद्धचक्र, जश कीरति वाधे घणी हो लाल ॥ २६ ॥

अर्थ—ए चोथा खंडने विषे शोभनीय बीजी ढाल संपूर्ण थइ. श्रीसिद्धचक्रजीना गुण गातां थकां एटले स्तवतां थकां घणो यश अने किर्ति वधे ॥ २६ ॥

॥ दोहा ॥

मतिसागर कहे पितृपदे, ठवीओ बालपणे जेण ॥
भगावीयो तु तुज अरी, ते सही दित्तमएण ॥ १ ॥
अरि करगत जे नवि लीए, शक्ति छते पितरज्ज ॥
लोक हसे बल फोक तस, जेम शारद घन गज्ज ॥ २ ॥
ए बल ए ऋद्धि ए सकल, सैन्यतणो विस्तार ॥
शुं फलशे जो लेशो नहीं, ते निज राज उदार ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे मतिसागर प्रधान श्रीपालने कहे छे के, बालपणे तमने तमारा पितृपदे एटले पितानी पाटे थाप्या हता, त्यांथी (जेण के०) जे तमारा (अरि के०) शत्रुए तमने उठाड्या, ते तमारो शत्रु (सही के०) निश्चे (दित्तमएण के०) दीप्तमदेन एटले दीपता मदे करी युक्त छे ॥१॥ माटे अरि जे शत्रु तेना करगत एटले हाथमां गयुं एवुं जे पितृरज्ज के०) पितानुं राज्य, तेने पोतानी छती शक्तिए जे न लीए, तो तेनी लोकमांहे हांसी थाय, अने तेनुं बल पण फोक एटले व्यर्थ जाणवुं. केनी पेठे? तो के जेम शरद्‌काळनो घन जे वरसाद ते फोकट गर्जना कर्या करे, पण पाणीनुं टीपुं वरसे नहीं, तेनी पेरे निरर्थक जाणवुं ॥ २ ॥ माटे जो ते पोतानुं उदार राज्य तमे नहीं लेशो, तो तमारुं ए बल, पराक्रम तथा ऋद्धि जे दोलत अने वळी आ सैन्यनो विस्तार, ते सर्वे शुं फलशे? एटले ए सर्व पाम्यानुं शुं फल? अर्थात् कांइज नहीं ॥ ३ ॥

नृप कहे साचुं तें कह्युं, पण छे चार उपाय ॥
सामे होय तो दंड श्यो ?, साकरे पण पित्त जाय ॥ ४ ॥
अहो! बुद्धि मंत्री तणे, दुत चतुरमुख नाम ॥
नृप शीखावी मोकल्यो, पहोतो चंपा गाम ॥ ५ ॥

अर्थ—एवां प्रधाननां वचन सांभलीने राजा कहेवा लाग्यो के, हे मंत्रीश्वर! तें कह्युं, ते सत्य छे, पण राज्य लेवाना साम, दाम, भेद अने दंड, ए चार उपायो छे, तेमां जो साम एटले मिष्ट वचनथीज कार्य थाय, तो दंडनुं शुं काम? जो साकर खाधाथी पित्त रोग जतो होय, तो वळी कडवुं औषध शामाटे करीए? ॥ उक्तं च ॥ सामः प्रेमपरं वाक्यं, दानं चार्थविसर्जनम् ॥ भेदः

परजनाकृष्टि,-निग्रहः परपीडनम् ॥ ३ ॥ इति तत्त्वम् ॥ अर्थ-उत्कृष्ट प्रेमवाळां वाक्य बोली विरोधीने समजाववो ते साम, द्रव्य आपी समजाववो ते दान, विरोधीना माणसोने पोता तरफ खेंची लेवा ते भेद तथा विरोधीने मारवो ते दंड जाणवो. ॥ ४ ॥ एवुं श्रीपालनुं वचन सांभळी मंत्री जे प्रधान ते कहे छे के, अहो स्वामिन्! तमारी बुद्धि तो मोटी छे, समुद्र जेवा गंभीर छो, तो हवे चतुरमुख नामे दूतने मोकलो, ते सामादि चार भेदने जाणनारो छे, तथा मुखनी वाचालतामां चतुर छे, माटे चतुरमुख एनुं नाम छे. पछी तेने राजाए शीखावीने मोकल्यो, ते पण चंपा नगरीने गामे जइ पहोंच्यो ॥५॥

॥ ढाल त्रीजी ॥

॥ राग बंगालो ॥ किसके चेले किसके पूत, आतमराम एकिला अवधूत ॥ मन मान ले ॥ ए देशी ॥

अजितसेन छे तिहां भूपाल, ते आगल कहे दुत रसाल ॥ साहिब सेवीए ॥
कला शीखवा जाणी बाल, जे तें मोकलीयो श्रीपाल ॥ साहिब० ॥ १ ॥

अर्थ--त्यां अजितसेन नामे राजा बेठो छे, तेनी आगल ते दूत आवीने पोतानी चतुराइथी अनुक्रमे मीठां, खाटां अने कडवां एवां त्रण प्रकारनां रसाल वचनो कहे छे. तेमां प्रथम मीठां वचन कहे छे के, हे राजन्! तमे वृद्ध थया छो, माटे हवे साहेब जे परमेश्वर, तेने सेवो, अथवा अमारा साहेबनी सेवा खीजमत करो, जे तमारा भाइनो छोकरो श्रीपाल पोताना बापने राज्यपाटे थाप्यो हतो, तेने तमे पृथिवीनो भार खमी शकवाने असमर्थ जाणीने तेनी उपरथी भार उतारी तमे तमारी पोतानी खांधे चढावी लीधो, अने तेने बालक जाणी कलाओ शीखववा माटे बहार मोकली दीधो हतो ॥ १ ॥

सकल कला तेणे शीखी सार, सेना लइ चतुरंग उदार ॥ साहिब० ॥
आव्यो छे तुज खंधनो भार,उतारे छे ए निरधार ॥ साहिब० ॥ २ ॥
जीरण थंभतणो जे भार, नवे ठवीजे ते निरधार साहिब०
लोके पण जुगतुं छे एह, राज देइ दाखो तुमे नेह॥ साहिब० ॥ ३ ॥

अर्थ—ते श्रीपाल (सार के०) प्रधान सर्व कलाओ शीखी, उदार एटले घणी मोटी एवी चतुरंगी सेना लइने तमे वृद्ध थया जाणी तमारे खंधे पडेलो राज्यकारभार संबंधी जे भार छे, तेने (निरधार के०) निश्चे उतारे छे, एटले उतारवा कबूल थाय छे ॥ २ ॥ ते उपर दृष्टांत कहे छे के, जेम (जीरण के०) जूना थइ गएला थांभला उपर भार पडेलो होय, ते उतारीने निश्चेथी पाछो फरी नवे थांभले ठवीजे, एटले नवा थांभला उपर मूकीए, ए वात लोकने विषे पण युक्त छे जे, जूनो थंभ काढीने नवो थंभ बेसाडीए, ते कारणे तमे पण हवे वृद्ध जूना थंभ जेवा थया छो, माटे नवा थंभरुप श्रीपालने राज्य दइने तेने स्नेह देखाडो. घणुं शुं कहुं ! अहीं त्रण गाथा सुधी बधां मीठां वचन कह्यां छे ॥ ३ ॥

बीजुं पयपंकज तस भुप, सेवे बहु भत्ति अनुरुप॥ साहिब० ॥
तुमे नवि आव्या उपायो विरोध, नवि असमर्थ छे! तेह शुं शोध ॥ साहिब०॥ ४ ॥
किहां सरशव? किहां मेरु गिरींद?, किहां तारा! किहां शारद चंद ! ॥साहिब०॥
किहां खद्योत! किहां दिननाथ! किहां सायर! किहां छिल्लर पाथ!॥साहिब० ॥५॥

किहां पंचाणण ! किहां मृगबाल ! किहां ठींकर ! किहां सोवनथाल ! ॥साहिब०॥

किहां कोद्रव! किहां कूर कपुर ! किहां कुकश ! ने किहां घृतपुर ! ॥साहिब० ॥६॥

किहां शून्य वेसी ! किहां आराम ! किहां अन्यायी ! किहां नृप राम ! ॥साहिब०॥

किहां वाघ! किहां वळी छाग! क्यां दयाधरम! किहां वळी याग! ॥ साहिब० ॥ ७ ॥

अर्थ—हवे आम्ल एटले खाटां धीठां वचन कहे छे. बीजुं वळी (बहु के०) घणा (नृप के०) राजाओ ते श्रीपालना पदपंकजने भत्ति अनुरुप एटले अनुकूल भक्तिए करीने सेवे छे, पण तमे पोताना थका तेनी सेवा करवा आव्या नहीं, तेथी विरोध उपजाव्यो, तो ते विरोधनो शोध करवाने ते श्रीपाल शुं असमर्थ छे ? (नवि के०) ना, असमर्थ नथी ॥ ४ ॥ तेनामां अने तमारामां तो घणोज अंतर छे, ते हुं कहुं छुं, सांभलो. क्यां तो सरशवनो एक दाणो ! अने क्यां मेरु पर्वत ! वळी क्यां तारानुंज तेज! अने क्यां शरद्पूनमना चंद्रमानुंज तेज! क्यां खद्योत एटले आगीयो जीवडो उडे छे, तेनुं तेज ! अने क्यां दीनानाथ जे सूर्य उगे छे तेनुं तेज ! वळी क्यां सायर एटले समुद्रनी लहेर ! अने क्यां छिल्लर पाथ एटले एक खाबोचीयानी लहेर ! ॥ ५ ॥ वळी क्यां पंचानन जे सिंह तेनुं बल ! अने क्यां मृगलाना बालकनुं बल ! तथा क्यां एक ठीकरांनी शोभा ! अने क्यां एक शोनाना थालनी शोभा ! तथा क्यां कोद्राना धान्यनुं भोजन ! अने क्यां कपूर समान उज्वल कूरनुं भोजन ! तथा क्यां कूशकाना ढोकळानुं भोजन ! अने क्यां घृतना पूरे सहित घेबरनुं भोजन ! ॥ ६ ॥ वळी क्यां शून्य वगडानी शोभा ! अने क्यां आराम एटले वाडी बगीचानी शोभा! वळी क्यां ते अन्यायी राजाओ ! अने क्यां श्रीरामचद्रजी जेवा न्यायवंत राजा ! तथा क्यां वाघनुं

बल ! अने क्यां भाग एटले बोकमानुं बल ! वळी क्यां दयामय धर्म ! अने क्यां वळी याग जे पापारंभ सहित यज्ञधर्म ॥ ७ ॥

किहां जूठ! ने किहां वळी साच ! किहां रतन! किहां खंमित काच! ॥ साहिब० ॥
चढते भंगे बे श्रीपाल, पमते तुम सरिखा नूपाल ॥ साहिब० ॥ ८ ॥
जो तुं नवि निज जीवित रुठ, तो प्रणमी करे तेहज तुठ ॥ साहिब० ॥
जो गर्वित बे देखी रज्ज, तो रण करवा थाये सज्ज ॥ साहिब० ॥ ए ॥

अर्थ--वळी क्यां ते जूठ बोलनारो! अने क्यां सत्य नाषण करनारो! तथा क्यां ते रत्ननी शोना! अने क्यां काचना कटकानी शोना! तो हे राजन्! आ आठमां भंगां जे में तमोने कह्यां तेमांहे जे चमतां भंगां कह्यां, तेवो तो श्रीपाल राजा जाणवो, अने जे पमतां भंगां कह्यां, ते समान तमारा सरखा राजा जाणवा. अहीं चोथी गाथाथी आठमी गाथा सुधीनी पांच गाथामां खाटां वचन कह्यां बे ॥ ८ ॥ हवे कटु वचन कहे बे के, हे राजन्! जो तुं तारा पोताना जीवितव्य उपर रुष्ट थयो न हो, तो आवीने श्रीपालने प्रणमीने तेनेज (तुठ के०) संतुष्ट कर, अथवा श्रीपाल राजाने प्रणाम कर. तो तेज पोतानी मेळे तारा उपर संतुष्ट थशे, अने जो तुं (रज्ज के०) राज्य देखीने गर्वित हो, तो रण एटले संग्राम करवाने (सज्ज के०) सावधान थाजे ॥ ए ॥

तस सेनासागरमांहि जाण, तुज दल साथुचूर्ण प्रमाण ॥ साहिब० ॥
महोटाशुं नवि कीजे जुऊ, सवि कहे एहवुं बुऊ अबुऊ ॥ साहिब० ॥ १० ॥

बोली एम रह्यो जव दुत, अजितसेन बोल्यो थइ भूत ॥ राजा नहीं मळे ॥
कहेजे तुं तुज नृपने एम, दुतपणानो जो छे प्रेम ॥ राजा० ॥
चंपा नगरीनो राय ॥ राजा नहीं मळे ॥ ११ ॥
आदि मध्य अंते छे जाण, मधुर आम्ल कटु जेह प्रमाण ॥ राजा० ॥
भोजन वचने सम परिणाम, तिणे चतुरमुख तहारुं नाम ॥ राजा० ॥ १२ ॥

अर्थ—वळी (तस के०) ते श्रीपालनी सेनारुप सागरमांहे तारुं (दल के०) लश्कर ते साथुउं जे जुवारनी धाणीना ढगणानो लोट होय, ते प्रमाणे (जाण के०) जाणजे. वळी मोटानी साथे युद्ध करीए नहीं. ए रीते सर्व बुझ तथा अबुझ एटले जाण अने अजाण सर्व लोको कहे छे ॥ १० ॥ एम पूर्वे कहेली रीते वचन बोलीने जे वारे दूत बोलतो बंध थयो, ते वारे अजितसेन राजा भूतावेशनी पेरे क्रोध युक्त थइ बोल्यो के, जो साचो दूतपणानो तुजने प्रेम छे, तो हुं कहुं छुं. तेज प्रमाणे तुं तारा राजाने जइने एम कहेजे के, बीजा राजा आवीने तुजने मळीने नम्या, पण आ चंपा नगरीनो अजितसेन राजा तुजने मळे नही, अने नमे पण नहीं ॥ ११ ॥ हे दूत! तुं जे मारी आगल वचन बोल्यो ते (आदि के०) प्रथम मधुर अने (मध्य के०) वचमां आम्ल एटले खाटां तथा अंतमां कटु एटले करूवां छे, ते तारां वचन अने भोजन ए बेने मांहोमांहे सम एटले सरखां परिणाम छे, एटले (जेह प्रमाण के०) जे प्रमाणे भोजन पण आद्यमां मिष्ट अने वचमां आम्ल तथा अंते तिक्त जमाय छे तेम ए तारां वचन पण (जाण के०) जाणी लेजे, माटे ए त्रण गुण तारा मुखमां छे, तेथी तारुं नाम चतुरमुख छे ॥ १२ ॥

निज नहीं तेह अमारो कोउ, शत्रुभाव वहीए छे दोउ ॥ राजा० ॥
जीवतो मूक्यो जाणी रे बाल, तेणे अमे निर्बल सबल श्रीपाल ॥ राजा० ॥ १३ ॥
निज जीवितने हुं नहीं रुठ, रुठयो तस जमराय अपूठ ॥ राजा० ॥
जेणे जगाव्यो सूतो सिंह, मुज कोपे तस न रहे लीह ॥ राजा० ॥ १४ ॥
जस बल सायर साथु प्राय, जेह निर्बल ते बीजा राय ॥ राजा० ॥
तेहमां हुं वम्डवानल जाण, सवि ते शोषु न करुं काण ॥ राजा० ॥ १५ ॥
कहेजे दूत ! तुं वेगो जाइ आवुं छुं तुज पूठे धाइ ॥ राजा० ॥
बल परखीजे रणमेदान, खम्गनी पृथ्वी ने विद्यानुं दान राजा० ॥ १६ ॥

अर्थ—हवे जेटलां वचन दूते कह्यां हतां, ते सर्वनो उत्तर राजा आपे छे के, हे दूत! तुं कहे छे के, श्रीपाल तमारो छे, पण ते अमारो कोइ नथी! अने कदापि ते अमारो छे, तो पण अमो बेउ पोतपोतामां शत्रुभावे वहीए छीए, एटले ते अमारो शत्रु छे, ने अमे तेना शत्रु छीए. अमे एने बालक जाणीने जीवतो मूक्यो हतो, तेणे करी हवे अमे निर्बल थया, अने ए श्रीपाल बलवान् थया ॥ १३ ॥ वळी हुं मारा जीवितने तो रुठयो नथी, पण अपूठो एटले उलटो यमराजा तेनी उपर रुठयो छे, कारण के जेणे सूता सिंहने आवी जगाड्यो, ते माटे हवे मारो कोप थयो, तो एनी (लीह के०) रेखामात्र पण रहे नहीं ॥ १४ ॥ वळी (जस के०) जेमनुं श्रीपालना सैन्यसमुद्रमां साथवा प्रमाणे बल छे, एवा निर्बल तो बीजा राजा जाणवा, परंतु मने तो तुं तेनी समुद्र

सरखी सेनामां वडवानल अग्नि सरखो जाणजे. हुं सर्व श्रीपालना सैन्यरुप समुद्रने शोषी लउं, परंतु तेमां ऊंडप राखुं नहीं ॥ १५ ॥ माटे हे दूत! तुं वेगो एटले उतावलो जइने तारा राजाने कहेजे, ने हुं पण तारी पछवाडेज धायो थको लडाइ करवा माटे आवुं छुं, बलनी परीक्षा रणमेदानमां करीए, ए वचनमां वाद शा कामनो! जेनुं खांडुं गाजतुं, तेनी पृथ्वी जाणवी, अने जेनी विद्या जागती होय, तेनुं दान जाणवुं. अथवा पृथ्वी तो खांडावालानी छे, पण निर्माल्यनी नथी; अने विद्याना दान समान बीजुं दान नथी ॥ १६ ॥

चोथे खंडे त्रीजी ढाल, पूरण हुइ ए राग बंगाल ॥ राजा० ॥

सिद्धचक्रगुण गावे जेह, विनय सुजश सुख पावे तेह राजा० ॥ १७ ॥

अर्थ—चोथा खंडने विषे त्रीजी ढाल बंगाल रागमां पूर्ण थइ. जे प्राणी श्रीसिद्धचक्रजीना गुण गाय, ते प्राणी विनय, सुयशरुप सुख पामे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वचन कहे वयरीतणां, दूत जइ अति वेग ॥

कडुआं काने ते सुणी, हुओ श्रीपाल सतेग ॥ १ ॥

उच्च भूमि तटिनीतटे, सेना करी चतुरंग ॥

चंपा दिशि जइ (तिण) दीया, पट आवास उत्तंग ॥ २ ॥

सामो आव्यो सबल तब, अजितसेन नरनाह ॥

मांहोमांहि दल बिहुं मल्यां, सगरव अधिक उत्साह ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे वैरीनां वचन सांभलीने त्यांथी दूते अत्यंत उतावला जइने ते श्रीपालने आवी संभलाव्यां, ते कटु वचन काने सांभलीने श्रीपाल राजा (सतेग के०) तरवारे सहित थयो, एटले लडाइ करवाने उजमाल थयो ॥ १ ॥ पछी तटिनी जे नदी तेना तट उपर ज्यां उंची भूमी छे, त्यां चतुरंगिणी सेना तैयार करीने श्रीपाल राजाए चंपा नगरीनी दिशाए जइ (उत्तंग के०) घणा उंचा एवां (पट के०) वस्त्र तेना आवास एटले तंबु दीधा, अर्थात् तंबु खडा कर्या ॥ २ ॥ तेनी सामो अजितसेन राजा पण सबल सैन्य सहित आव्यो, ते बे (दल के०) कटक मांहोमांहे आवी मल्यां, पण ते केवां छे? तो के (सगरव के०) गर्वे करी सहित अने संग्राम करवानो अधिक उत्साह धरतां छे ॥ ३ ॥

॥ ढाल चोथी ॥ कडखानी देशी ॥

चंग रणरंग मंगल हुआं अति घणां, भूरि रणतूर अविदूर वाजे ॥
कौतुकी लाख देखण मल्या देवता, नाद दुंदुभी तणे गयण गाजे ॥ चंग० ॥१॥
उग्रताकरण रणभूमि तिहां शोधीए, राधीए अवधि करी शस्त्र पूजा ॥
बोधीए सुभट कुल वंश शंसा करी, योधीए! कवण विण तुज दूजा चंग० ॥२॥

अर्थ—(चंग के०) मनोहर, घणो सुंदर एवो जे (रणरंग के०) संग्राम करवानो उत्कर्ष, ते करवा माटे बंदिजन सिंधूडा रागमां अत्यंत मनने आह्लादकारक एवां घणां मांगलिक करता हवा, एटले जे कार्यनो प्रारंभ करीए, तेनी धुरे मंगल विना ते कार्यनी सिद्धि थाय नहीं, ते माटे घणां मंगल थयां. वली (भूरि के०) घणां एवां (रणतूर के०) संग्रामनां काहली, शरणाइ प्रमुख

वाजित्र ते (अविदूर के०) अत्यंत नजीक अथवा अस्खलित वाग्यां, पण मांहोमांहे सघन भिन्न भिन्न स्वरे वागे एम नहीं. एवां घणां वाजित्र वागते थके वळी त्यां सैन्यने विषे युद्ध जोवानो अभिलाष छे जेमने, एवा निकटवर्ती कौतुकी लब्धलक्ष देवता ते युद्धनुं कौतुक जोवा माटे मळ्या छे. ते देवताउ पण आकाशे रह्या थका डुंडुभिउ वगाडी रह्या छे, तेना (नाद के०) शब्दे करी तमाम गयण जे आकाश ते गर्जारव करी रह्युं छे. ते शब्दे करी बे सैन्यना सुभटोने मांहोमांहे युद्ध करवानो अभिलाष वधतो हवो ॥ १ ॥ हवे अमे अहीं संग्राम करशुं, एवी (उग्रताकरण के०) मोटाइ करवाने अर्थे त्यां रणभूमि एटले संग्राम करवानी भूमिने (शोधीए के०) कचरो, कांटो, कांकरो काढी नाखी शोधीने साफ करे, तथा उंची नीची विषम टाळीने बरोबर सरखी करे. पछी ते जगानी अवधि एटले मर्यादा करी पोतानी हद सुधी निशान स्थापीने तेटली भूमि पोतपोताने वास्ते रोधे एटले रोधी राखे. पछी बे सैन्यना सुभट मांहोमांहे पोतपोतानां शस्त्र जे खड्गादिक आयुध तेनी पुष्प, चंदन, धूप, दीपे करी पूजा करे. वळी बे सैन्यमां (बोधीए के०) बंदिजन जे बिरुदावलीना बोलनारा भाट, चारण प्रमुख, ते सुभटोना कुल वंश ते पिताना पक्षनुं कुल अने माताना पक्षनो (वंश के०) जाति एटले आ अमुक सुभट अमुक कुलनो उपन्यो छे, ए अमुक जातिनो छे. एवी रीते कुल वंशनी (शंसा के०) प्रशंसा करीने कहे छे के, भला भला हे सुभटो! तमने शाबास छे! आज तमारा स्वामीनुं काम पड्युं छे, माटे स्वामिभक्तनुं ए लक्षण छे के, जी-वितव्य पर्यंत स्वामीना काममां पाछो पग भरवोज नहीं. ते माटे अहो सुभटो! आज अहीं (विण तुज्झ दूजा के०) तमारा विना बीजा कोण (योधीए के०) जुझशे! एवी कीर्त्ति बोलीने सुभ-टोने शुरपणुं हढावे छे ॥ २ ॥

चरचीए चारु चंदनरसें सुभट तनु, अरचीए चंपके मुकुट सीसे ॥

सोहीए हत्थ वर वीरवलये तथा, कल्पतरु परि बन्या सुभट दीसे ॥ चंग ॥ ३ ॥

अर्थ—वळी (चारु के०) मनोहर सुगंध युक्त एवो चंदनरस एटले बावना चंदननो रस, तेणे करी (सुभट के०) सुभटो तनु एटले शरीरने (चरचीए के०) चर्चे छे–विलेपन करे छे, ते केसरे करी गरकाव थया छे, ते योद्धाउं युद्धमांथी जय मेळव्या विना पाछा हठेज नहीं. आज पण लडाइमां जे केसरियां वस्त्र करे छे, ते युद्धमांथी पाछा फरता नथी, अवश्य युद्धने जीतेज अने जो न जीते, तो पण जीवता नासी जाय नहीं. ए बे मार्ग तेमना छे. तथा वळी (चंपके के०) चंपक वृक्षनां फूलनां छोगांउए करी सुभटो पोतानां माथांने विषे रहेला मुकुटने अर्चे छे, एटले फूलनां छोगां मुकुटमां लटकावे छे, ते पण युद्धमांथी पाछा पग भरे नहीं, एम लोकोक्तिछे. तेमज केटलाएक सुभटो पोताना (हत्थ के०) हाथने विषे (वर के०) श्रेष्ठ एवां (वीरवलय के०) वीरपणानां कडां पहेरे छे, एटले वीरवलये करी जेना हाथ शोभे छे, ते पण वीरनुं बिरुद धारण करे छे, माटे ते संग्राममांथी पाछा पग भरे नहीं. एवी रीते चंदने विलेपित अंगवाला तथा चंपानां फूलोनां छोगां धरनारा अने वीरवलय पहेरनारा इत्यादिक शोभाए करी सुशोभित थका ते सुभटो जाणीए साक्षात् कल्पवृक्षज होय नहीं तेनी परे बन्या थका दीसे छे ॥ ३ ॥

कोइ जननी कहे जनक मत लाजवे, कोइ कहे माहरुं बिरुद राखे ॥

जनक पति पुत्र तिहुं वीर जश उजला सोही धन जगतमां आणीय आखे॥चंग०॥४॥

अर्थ—हवे ते सुभटो घरथी तैयारी करी युद्ध करवा माटे नीकळ्या, ते वखते कोइक

सुन्नट पोतानी मातानी तेमज कोइक पोतानी स्त्रीनी शीख मागे, ते वारे तेने (जननी के०) माता एम कहे ठे के, हे पुत्र! तारा (जनक के०) पिता महा शूरवीर हता, कोइ स्थले संग्राममांथी पाछा हठ्या नथी, एवा वीरबिरुदना धारक हता, माटे तेने तुं लजावीश नहीं, तुं पण जयवंत थइने मुजने मुख देखाडजे, अथवा शत्रुने हणतां मरण पामजे, पण नासजे नहीं. वळी कोइक सुन्नटनी माता एम कहे ठे के, तुं मारुं बिरुद राखजे, केमके हुं वीरपुत्री अने वीरपत्नी ए बे बिरुदधारक तो कहेवाणी ढुं, एटले मारो पिता अने मारो नर्त्तार ए बे तो शूरवीर थइ गया ठे, हवे तुं पण शूरवीर थजे के, जेणे करी हुं त्रीजा वीरप्रसूता नामे बिरुदनी धारण करनारी पण कहेवाउं! एटले जनक, पति अने पुत्र, ए त्रणे जेना वीर यशे करी उजला जगत्त्रयमां आखी अणीए रहे, ते धन्य. एवां माताना वचन सांन्नली ते सुन्नट वीरपणुं आदरी संग्राममां आव्या ॥ ४ ॥

कोइ रमणी कहे हसीय तुं सहीश ? किम, समर करवाल शर कुंत धारा ॥
नयणबाणें हणयो तुज में वश कीयो, तिहां न धीरज रह्यो कर विचारा ॥ चंग० ॥ ५ ॥
कोइ कहे माहरो मोह तुं मत करे, मरण जीवन तुज न पीठ ठांकुं ॥
अधररस अमृतरस दोय तुज सुलन्न ठे, जगत जय हेतु हो अचल खांकुं ॥ चंग० ॥ ६ ॥

अर्थ—वळी कोइक सुन्नट सन्नद्ध थइ पोतानी स्त्रीनी शीख मागे ठे, ते वारे ते स्त्री तेनी सामुं जोइ हसीने कहे ठे के, हे स्वामिन्! तुं युद्ध करवा जाय ठे, पण त्यां तो शूरवीर अने धैर्यवंतनुं काम ठे, ते तारामां देखातुं नथी, तो (समर के०) संग्रामने विषे (करवाल के०) खड्ग, (शर के०) बाण अने (कुंत के०) नालां तेनी तीक्ष्ण एवी धाराउने तुं केम सहन करी शकीश?

ए वातनुं मने आश्चर्य लागे छे, कारण के तुं शहन करी शकीश, एवी मने कांइ प्रतीति आवती नथी. एवी स्त्रीनी वाणी सांभलीने सुभट बोल्यो के हे प्रिये! तें मारी अधीरता क्यां दीठी? ते वारे स्त्री बोली के, रतिने अवसरे में मारां नेत्ररुप बाणे करीने हण्यो, तेथी तुं विंधाइ गयो, अने तुजने में वश करी लीधो, तो त्यां तारुं धैर्य निश्चलताए रह्युं नहीं, माटे शत्रुनां बाणो केम सहन करीश? तेनो विचार तुं कर. ते सांभली सुभट बोल्यो के हे प्रिये! रतिने अवसरे तो इंद्र, ब्रह्मा, हरि, हरादिक जे सहस्त्रगमे अक्षौहिणी सैन्यने जीते एवा सामर्थ्यवाला हता, तो पण ते स्त्रीनी आगळ निर्बल थया, तो मारु शुं गजुं छे? ॥ ५ ॥ तथा कोइक सुभटनी स्त्री कहे छे के, तुं मनमां लावीश नही के, कदाचित् संग्राममां हुं मरण पामीश, तो पछी मारी स्त्री कोना आधारे जीवशे? एवो तुं मारो मोह करीश नहीं, केमके मारुं मरवुं तथा जीववुं बधुं तारी पछवाडेज छे. हुं तारी पीठ छांडीश नहीं, एटले तुं जो संग्राममां जीत करी कुशले घेर आवीश, तो मंगलद्रव्ये तने वधावीने हुं घरमां तेडी जइश, अने कदाचित संग्राममां मरण पामीश, तो हुं पण तारी पछवाडे अग्निप्रवेश करी मरण पामीश. ए रीते एक तो अधररस एटले होठनो रस अने बीजो अमृतरस, ए बे रस तने सुलभ छे. ते केवी रीते? तो के जो शत्रुनो पराजय करीने जीवतो घेर आवीश, तो हुं तने आनंदित थकी स्मरातुर थइने रतिने अवसरे आलिंगन दइश. ते समये तुं मारा होठना चुंबनरुप रसनो स्वाद पामीश, अने जो कदापि संग्राममां तारा प्राणनो त्याग थशे, तो तुं स्वर्गने विषे देवता थइश, अने हुं तारी पछवाडे अग्निप्रवेश करी सती थइने देवांगना थइश, तो त्यां देवतानी पदवीमां अमृतरस सुलभ छे, एटले जो जीवतो रह्यो, तो अधररस, अने मरण पाम्यो, तो अमृतरस ए बे तने सुलभ छे, माटे जे कामे जाय छे, तेमां सावधान थईने स्वामीनुं कार्य सु-

धारजे, पण कायर थइने पाछा पग जरीश नहीं. जेथी हे स्वामिन् ! त्रण जगतमां जययशनुं हेतु एवुं तारे अचल खांडुं (हो के०) थाओ, केमके जे शूरपणुं आदरीने मरण पामे छे, तेने आ लोकमां बलवत्तर सुजटपणानो यश मळे छे, अने परलोकमां देवपद पाम्या थका यशकांतिनुं दीप्तिपणुं प्राप्त थाय, अने जे कायर थाय, ते आ लोकमां अने परलोकमां अपयशनुं कारण थइ पडे ॥६॥

एम अधिक कौतुके वीररस जागते, लागते वचन हुआ सुजट ताता ॥
सूर पण क्रूर हुइ तिमिरदल खंम्वा, पूर्व दिशि दाखवे किरण राता ॥ चंग० ॥ ७ ॥

अर्थ—(इम के०) ए रीते रात्रिए जे वारे सर्व सुजटो युद्धमां जवाने तैयार थाय छे, ते वखते कोइनी स्त्रीनां, कोइनी माताना वेधाला वचन सांजलते तथा वळी बंदीजनोनी बिरुदावलीना पाठमां पोताना वंशनी प्रशंसा सांजलते अने एवां कौतुके अधिक वीररसनो उद्गम थाते एटले शूरवीर तो प्रथमथीज छे, अने वळी उक्ति युक्तिनां वचन ते सुजटोने काने लाग्यां, तेथी ते लागतां वचनने योगे करी वळी अधिक वीररसे जाग्रत थया थका ते सुजटो युद्ध करवाने घणा ताता थया, एटले तेजवंत थया, तेमनां शरीरमां रक्त वर्ण प्रगट थयो. जेम कोइक प्राणी प्रथमथी कषायवंत तो छेज, ते वळी विशेष कषायोदय थवा योग्य एवां कोइना वचन सांजले, ते वारे तेने विशेष करी कषायोद्गम थाय, तेम अहीं पण सर्वे सुजटो विशेष वीररसमय थया थका युद्ध जणी तैयार थया. ए सर्व व्यतिकर रात्रि संबंधी जाणवो. हवे प्रजात थवा लाग्यो, ते वारे कवीश्वर एवी संजावना करे छे जे सूर्ये पूर्वे विचार कर्यो हतो के, बे राजानां लश्कर आव्यां छे, माटे बेउनुं साम्य थाय, तो सारी वात, परंतु तेम तो थयुं नहीं, अने बेउ लश्कर मांहोमांहे एक बीजानो

नाश करवाने तैयार थयां, ते जोई सूर्ये पर विचारयुं जे, हवे हुं पण मारा शत्रुनो नाश करुं. एम चिंतवी पोते निषध पर्वतना कूटांतराले रह्यो हतो, त्यांथी क्रुर थइ रक्तपणुं आदरी लालचोळ नेत्र करीने पोतानो शत्रु जे तिमिरदल एटले अंधकारनो समूह तेनुं खंडन करवाने अर्थे पूर्व दिशि नणी राता किरणने देखाडे छे, एटले प्रनातकाळ थयो, ते वारे रक्त सूर्योदय पण थयो, अने सुनटो पण युद्ध करवाने ताता एटले रक्त वर्णवाला थया. ॥ ७ ॥

रोपी रणथंन संरंन करि अति घणो, दोइ दल सुनट तव सबल जुऊे ॥
नूमिने नोगता जोइ निज योग्यता, अमल आरोगता रण न मुंऊे ॥ चंग० ॥८॥

अर्थ—हवे जे प्रथम बेउ सैन्यवालाए संग्राम करवानी नूमि शुद्ध करी हती, तेना मध्य नागे रणना स्तंन रोपीने बे दिशाए बेउ सैन्यवालाए पोतपोतानी नूमिका स्थापी, अने पछी हाथी, घोमा, रथ अने पाळा सुनटनो समूह थइने अत्यंत घणो युद्धनो (संरंन के०) प्रारंन करीने अथवा संरंन एटले क्रोध युक्त थइने (दोइ दल के०) बेउ कटकवाला सबल जुऊे, एटले बल सहित थया थका मांहोमांहे (जुऊे के०) युद्ध करवा मंड्या. त्यां घणा दिवसनी सुनटोनां मनमां जे युद्ध करवानी वांछा हती, ते अहीं पूर्ण करे छे, ने विचारे छे जे, अमारा स्वामी आगल अमारो मुजरो थाय, एम जाणी हर्षथी संग्राम करे छे. ते संग्राममांहे जे मोटा मोटा हाकेम, फोजदार, सेनाधिपति, पटाना खेलनार, अमीर, उमरावो तथा सीपाइओ छे, ते राजानी आपेली नूमिनी नोग्यता जे नोगववुं, ते प्रमाणे पोतानी योग्यता जोइने विचारे छे जे, अमे घणा दिवस थया स्वामीनी आपेली धरती—गरास खाइए छीए, माटे आज अमारा स्वामीने कार्ये संग्राममां लमवुं अमने योग्य छे, एवी योग्यता जोइ अधिक लडे छे. वळी अमल ते कसुंबा काढी मांहोमांहे आरो-

गता थका पोतपोतानी मर्यादा तथा कुलीनपणुं विचारी अत्यंत युद्ध करता थका रणसंग्राममां मुंझाता नथी. तेना मनमां एवो विचार छे के, जेम तेम करी अमारा स्वामीनी जीत थाय, पण ते तो पुण्याधीन वात छे, तथापि निमित्तशास्त्रमां कह्युं छे के, जेनुं सैन्य ऊंची भूमिकाए ऊतर्युं होय, वळी जे न्यायवंत होय, तेनी जीत थाय. ते सर्व प्रकारनी शुद्धता तो हाल श्रीपाल राजाने छे. वळी पुण्यप्रकृति पण एनी सारी छे, तेथी श्रीपालनो जय थाय, एवुं देखाय छे ॥ ८ ॥

नीर जिम तीर वरसे तदा योधघन, संचरे बग परे धवल नेजा ॥
गाज दलसाज ऋतु आइ पाउसतणी, वीज जिम कुंत चमके सतेजा ॥ चंग० ॥९॥

अर्थ—हवे संग्रामने वर्षाऋतुनी उपमाए वर्णवे छे. संग्राममां (योधघन के०) सुभटोए काळां सन्नाह पहेर्यां छे,तेणे करीने घन एटले मेघ सदृश देखाय छे, ते योद्धा (तदा के०) ते वखते (नीर जिम तीर के०) पाणीनी पेरे तीर एटले बाण तेनो वरसाद वरसावे छे, वळी वरसादमां बगलां पक्षीउनो संचार होय तेनी परे, अहीं (संचरे धवल नेजा के०) सुभटोना हाथमां धोळा ते सफेद [1]नेजा छे, तेने लइने सुभटो शूरपणे भरया ठाम ठाम दोडी रह्या छे, तेथी ते नेजा संचरता थका फरकी रह्या छे, तथा (दलसाज के०) लश्करनो साज जे हाथी, घोडा, सुभट प्रमुखनां वृंद, ते मांहोमांहे कोलाहल शब्द करी रह्यां छे, तेनो पडछंदो पडे छे, ते गाजी रह्यो छे, ते जाणीए वरसादमां गाज थती होय नहीं,? तेवो जणाय छे. तथा (कुंत चमके सतेजा के०) तेजे करी सहित एटले तेजवंतां भालांनी अणीउ चमकती झलकी रही छे, ते (वीज जिम के०) वी-

---

१ धजा

जळीनी पेरे जणाय छे. ए रीते ते संग्राम जोइने (ऋतु आइ पाउस तणी के०) जाणे वरसादनी ऋतुज आवी होय नहीं? एवो संग्राम देखाय छे ॥ ९ ॥

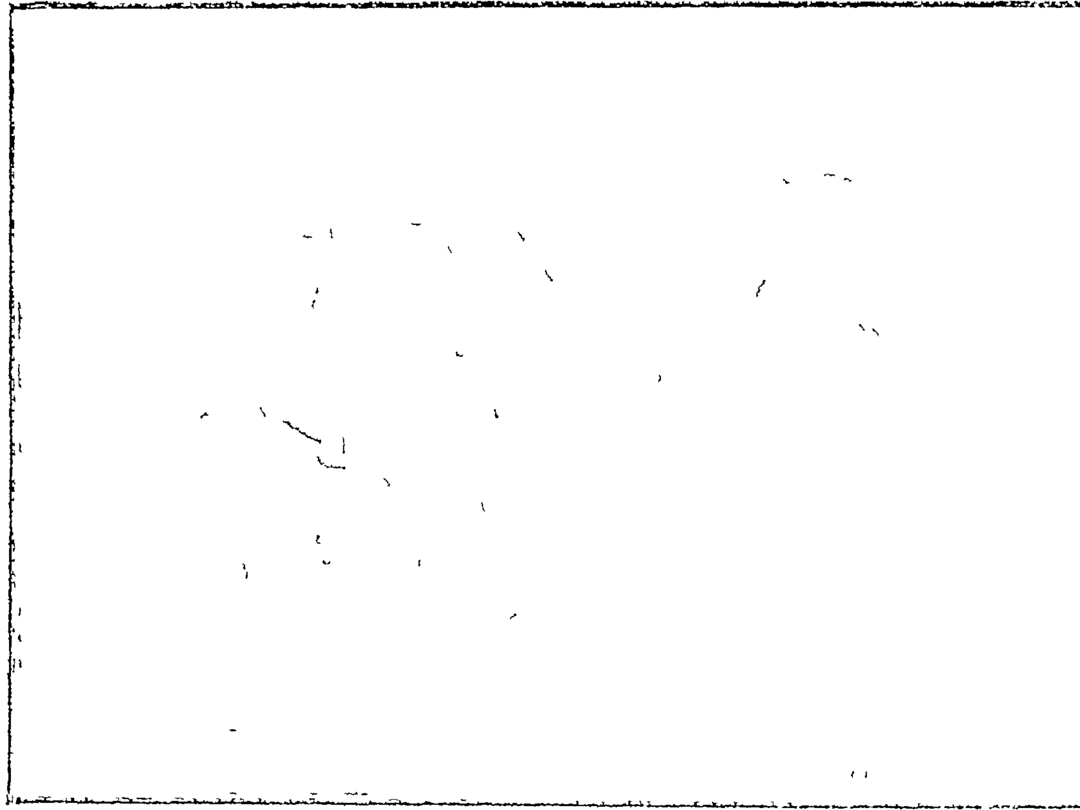
भांम ब्रह्मांम शत खंम जे करी शके, उछले तेहवा नालगोळा ॥
वरसता अगनि-रणमगन रोपे भर्या, मानुं ए यमतणा नयणगोळा चंग०॥ १० ॥

अर्थ—हवे नालमांथी गोळा छूटे छे, तेनी उपर कवीश्वर उत्प्रेक्षा करे छे के, (भांम के०) कुंभारना घरनु जूनुं भाजन, तेने जेम पथरो मारीने सो कटका करी नाखीए तेनी पेरे (ब्रह्मांम के०) स्वर्ग, मृत्यु अने पातालरूप ब्रह्मांम, तेना पण जे (शत खम के०) सो खंम एटले संकमोगमे खंमोखंम करी शके, तेवा महाबलवत्तर–महासामर्थ्यवान् (नालगोळा के०) नालोमांहेथी गोळा छाम छाम उछले छे. ते ज सैन्यना मनुष्यने नजीक आवी लागे, तेना प्राण लीए छे. ते नालगोळा केवा छे? तो के (वरसता अगनि के०) अग्निना समूहने वरसता थका रणमगन एटले संग्राममां तन्मय थका रोपे भरया एटले क्रोधे भरया राता छे. ते गोळा एम जाणे छे के, अमे छतां शत्रु केम रहे? अहीं कवि युक्ति कहे छे के, हुं एम मानुं छुं जे, ए नालगोळा अग्नि वरसता नथी, परंतु सुभटोना प्राण हरण करवाने विकारथी रणमार्गे जाणीए यम राजानां नेत्रना गोळाज छे! एटले जेम यम राजानां नेत्रना गोळा जेनी उपर पडे, तेना प्राण हरे, तेम ए नालगोळा पण जेनी उपर पडे, तेना प्राण लेछे ॥ १० ॥

केइ छेदे शरे अरितणां शिर सुभट, आवतां केइ अरित्राण झाले ॥
केइ असि छिन्न करिकुंभ मुगताफले ब्रह्मरथविहग मुख ग्रास घाले ॥ चंग० ॥ ११ ॥

प्रकाशक–श्रावक भीमशी माणक
नागीआ बील्डींग, पायधुनी, मुंबई

युद्ध

मद्यरस सद्य अनवद्य कविपद्यजर, बंदिजन विरुदथी अधिक रसिया ॥
खोज अरिफोजनी मोज धरी नवि [1]करे, चमकजर धमकदइ मांहि धसीया चंग १२

अर्थ—हवे ते सैन्यमां केवा केवा प्रकारनी कलाओवाला सुभटो छे? ते कहे छे. केटलाएक सुभट तो जेम खड्गना प्रहारे करी शिर छेदाय, तेम (शरे के०) अर्धचंद्रादिक बाणे करीने (अरि तणां शिर के०) शत्रुसुभटनां मस्तकने छेदे छे, एवी कलावाला छे. वळी केटलाएक सुभट तो युद्धमां चारे तरफनजर राखता (आरि के०) शत्रुनां आवतां बाणने वचमांथीज झाली राखे छे, तथा केटलाएक पोता उपर आवतां बाणने वचमांथीज छेदी नाखे छे, पण आगल वधवा देता नथी, पोताना अग उपर आववा देता नथी, एवा लघुलाघवी कलावान् सुभटो छे, ते जाणीए युद्धमां रमतज करी रह्या होय नहीं! हवे सुभटोनुं भुजबल कहे छे. केटलाक सुभट (असि के०) तरवार तेना एकज घाए करी (करिकुंभ के०) हाथीना कुंभस्थलने (भिन्न के०) छेदी नाखे छे—विदारी नाखे छे. त्यां भद्रक जातिना हाथीना कुंभस्थलमांहे जे मोतीनो राशि होय, ते तेमांथी वेराइ पडे छे, ते मोतीनो ग्रहण करनार अहीं कोण होय? त्यां कवि संभावना करे छे के, (ब्रह्मरथविहग के०) ब्रह्माना रथमां हंस पक्षी जोडेलां छे, तेना मुखने विषे (ग्रास धाले के०) चण चुगावे छे, माटेज सुभटो ते हाथीना कुंभस्थलने जाणे छेदता होय नहीं? एम लागे छे. एवा अबीक सुभट जे छे, ते बले करी एक घाए हाथीना मस्तकने विदारी नाखे ॥ ११ ॥ हवे सुभटोनो रणरस वखाणे छे. (सद्य के०) तत्काळनो उपन्यो जे (मद्यरस के०) मदिरानो रस एटले तत्काळनी उ-

१ शके.

पनी मदिरामां केफ घणो होय, ते पीतां वेंतज मन घूर्णित थई जाय, विगल दशाने पामी जाय, माटे तत्काळनो उपन्यो मदिरारस अने (अनवद्य के०) निर्दूषण एवा कविपद्य एटले गण प्रमुखना जाण, पिंगल तथा अलंकारना पाठी नरत सदृश जे कविओ, तेनां रचेलां दग्धाक्षरादि दोष रहित एवां पद्य जे कवित, सवैया, कुण्डलिया प्रमुख तेनो (नर के०) समूह, तेणे करी वंदिजन जे नाट. चारणादिक, ते विरुदावली वंशावली बोली रह्या छे. ते सांनलीने शत्रुनी फोजनी खोज जे चिंता ते पोते मोज धरता न करे, एटले ए केटला छे ? अमे केटला छीए ? अथवा ए घणा छे ! एम रसिक एवा सुन्नटजन अधिक अन्निमाने चड्या थका (अरिफोजनी के०) शत्रुनी फोजनी (खोज के०) रखे अमने ए मारी नाखे, एवी चिंता राख्या विना तेनी अवगणना करीने (मोज धरी के०) पोताना दिलनी आनंद खुश वखर्तीए करी (चमकन्नर के०) रोषने न्नरे एटले समूहे अकस्मात् एटले आगली सामी फोजवालाने गवेषणा नथी जे, ए थोडे परिवारे आवीने अमारी साथे वाधशे. तेवा अकस्माते (धमक दइ के०) धमक दइने शीघ्रपणे धमकामां गुलांट मारयानी पेठे अथवा सिंहनी पेरे पराक्रम धरीने शत्रुनी फोजमांहे (धसीया के०) पेठा एटले मांहोमांहे युद्ध करता थया, अर्थात एकाएक सामानी फोज सेलन्नेल करी दीधी ॥ १२ ॥

वाल विकराल करवाल हत सुन्नटशिर, वेग उछलित रवि राहु माने ॥
धूली धोरणी मिलित गगनगंगाकमल, कोटि अंतरित रथ रहत छाने॥चंग०॥ १३॥

अर्थ—हवे ए महायुद्ध थाय छे, एटले गजे गज, घोडे घोडा, रथे रथ अने पाले पाला, एम सरखे सरखां मांहोमांहे बे सैन्य युद्ध करतां कोइक खड्ग धारण करनारो सुन्नट ते

सामा खड्गधारी सुभटने कहेवा लाग्यो के, हुं तारा उपर आव्यो छुं, माटे खबर राखजे! एम कही लघुलाघवी कलाए दक्षिण करमां ग्रहण करेली (करवाल के०) तरवार, तेणे करी शत्रुना स्कंध उपर प्रहार कर्यो, तेणे करी (हत के०) हणायेलुं जे सुभटनुं मस्तक ते केवुं छे? तो के (वाल विकराल के०) वाळे करी विकराल एटले बिहामणुं देखाय छे, अर्थात् तेना मस्तकमां मोटा केशपाश छूटा थइ गएला छे एवुं छे. ते जे वारे छेदाणुं ते वारे ते सुभट शूरपणामां हतो, तेथी तामसी प्रकृतिना पर्याय तेना मस्तकमां रही गया छे, तेने योगे (वेग उछलित के०) वेगे करी उतावलथी उंचुं उछलवा लाग्युं. त्यां कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, संग्राम आकरो थाय छे, तेमां सुभट वाहनादिकना पादप्रहारथी रजनो समूह उडे छे, ते आकाश शुधी पहोंच्यो छे, तेणे करी आकाश छाइ गयुं छे, माटे सूर्य ढंकाइ गयेलो छे, तेथी देखवामां आवतो नथी, माटे एम लागे छे जे, ते सुभटनुं जे मस्तक उछयुं ते केशना योगे करी श्याम देखाय छे, तेथी धड विनानुं एकलुं मस्तक देखीने " रवि राहु माने " (रवि के०) सूर्य तेणे तेने राहु करी मान्यो, तेथी पोताना शत्रुने अकस्मात सामो आवतो देखी सूर्ये भय पामीने जाण्युं जे, राहु मुजने ग्रसवा आव्यो छे, तेथी पोताना रथ सहित त्यांथी नासीने धूळनी जे धोरणी एटले समूह तेने मलवे करी गगनगंगा जे आकाशगंगा तेनां कमलो धूळे करी ढंकाइ गयां छे, ते स्थानक देखीने (कोटि अंतरित रथ रहत छाने के०) ते गगनगंगानां कमलनां कोतरमां आवी सूर्यनो रथ छानो रही गयो, अथवा क्रोमोगमे कमल धूळनां योगथी एकठां थयां छे. तेमांहे जाणीए सूर्यनो रथ छानो रह्यो छे. अर्थात् संग्रामने योगे जे धूळ उडी छे, तेने योगे सूर्य आच्छादित थयो छे, ते देखातो नथी, माटे कविए उक्ति करी छे ॥ १३ ॥

पनी मदिरामां केफ घणो होय, ते पीनां वेतज मन घूर्णित थई जाय, विगल दशाने पामी जाय, माटे तत्काळनो उपन्यो मदिरारस अने (अनवद्य के०) निर्दूषण एवा कविपद्य एटले गण प्रमुखना जाण, पिंगल तथा अलंकारना पाठी जगत सदृश जे कविओ. तेनां रचेलां दग्धाक्षरादि दोप रहित एवां पद्य जे कवित. सवैया, कुंडलिया प्रमुख तेनो (नर के०) समूह, तेणे करी वंदिजन जे भाट. चारणादिक. ते विरुदावली वंशावली बोली रह्या छे. ते सांभळीने शत्रुनी फोजनी खोज जे चिंता ते पोते मोज धरता न करे. एटले ए केटला छे ? असे केटला छीए ? अथवा ए घणा छे ! एम रसिक एवा सुभटजन अधिक अभिमाने चड्या थका (अरिफोजनी के०) शत्रुनी फोजनी (खोज के०) रखे अमने ए मारी नाखे, एवी चिंता राख्या विना तेनी अवगणना करीने (मोज धरी के०) पोताना दिलनी आनंद खुश वर्तावीए करी (चमकनर के०) गोपने नरे एटले समूह अकस्मात् एटले आगली सामी फोजवाळाने गवेषणा नथी जे, ए थोडे परिवारे आवीने अमारी साथे वाधशे. तेवा अकस्माते (धमक दइ के०) धमक दइने शीघ्रपणे धमकामां गुसांट मारवानी पेठे अथवा सिंहनी पेरे पराक्रम धरीने शत्रुनी फोजमांहे (धसीया के०) पेठा एटले मांहोमांहे युद्ध करता थया, अर्थात एकाएक सामानी फोज सलतल करी दीधी ॥ १२ ॥

वाल विकराल करवाल हत सुभटशिर, वेग उछलित रवि राहु माने ॥
धूली धोरणी मिलित गगनगंगाकमल, कोटि अतरित रथ रदन ठाने॥चंग०॥ १३॥

अर्थ—हवे ए महायुद्ध थाय छे, एटले गज गज, घोडे घोडा. रथे रथ अने पाले पाळा. एम सरखे सरखां मांहोमांहे वे सैन्य युद्ध करतां कोइक खड्ग धारण करनारो सुभट ते

भूरि रणतुर पूरे गयण गमगमे, रथ सबल शूर चकचूर भांजे ॥
वीर हक्काय गय हय पुले चिहुं दिशे, जे हुवे शूर तस कोण गांजे ॥ चंग० ॥ १५ ॥

अर्थ—हवे सुभटोनुं शूरपणुं वखाणे छे. त्यां संग्राममां (भूरि के०) घणां एवां (रणतूर के०) संग्रामनां वाजित्र जे नगारां, शरणाइ, ढोल अने रणशिंगां प्रमुख तेना शब्दने (पूरे के०) समूहे करीने (गयण के०) आकाश ते (गमगडे के०) गर्जारव करी रह्युं छे. (सबल शुर के०) बले करी सहित एवा शूरवीर सुभटो ते सामा शत्रुना जे रथ तेने एक मुष्टिना प्रहारे करी (चकचूर भांजे के०) भांगीने चकचूर करी नाखे छे. एवुं बल फेरवता तथा मनमां सिंहथी पण अधिक बलनुं अभिमान धरता थका युद्ध करे छे. वळी (वीर हक्काय के०) वीर हक्कारथा थका एटले वीर वीरने हाक मारता थका अर्थात् एक शूरवीर छे, ते बीजा शूरवीरने सिंहनादे करी हक्कारे छे, पोताना समोवडीयाने मोटा शब्दे करी कहे छे के, मारी साभो आव, एम बोलावे छे. एवो प्रचंड शब्द सांभळीने (गय हय पुले चिहुं दिशे के०) घोडा अने हाथी चारे दिशाए चीश पाडता थका नाठा जाय छे. हवे एवा बलिष्ट योद्धा संग्राम करे, पण कोइ पाछा पग देता नथी. जे माटे शास्त्रमां कह्युं छे के, (जे हवे शूर के०) जे शूरवीर थइ मरण अंगीकार करीने संग्राममां प्रवेश करे (तस कोण गांजे के०) तेने कोण गंजावी शके ? एटले जे मरणनो भय राखतो होय, ते तो गंजाय, परंतु जेना चित्तनी स्थिरता निश्चल छे, तेनी उपर गमे तेटली शत्रुनां शस्त्रनी श्रेणी पडे, तोपण तेथी ते गंजाइने भागी जाय नहीं ॥ १५ ॥

तेह खीणमां हुइ रणमही घोरतर, रुधिर कर्दम भरी अंतपुरी ॥

केइ भट भार परि सीस परिहार करी, रणरसिक अधिक जुझे कबंध ॥
पूर्ण संकेत हितदेत जय जय रवे, नृत्य मनु करत संगीतवध्धे ॥ चंग० ॥ २४ ॥

अर्थ—वळी सुभटनी श्रेणीमांहे जुझता थका केटलाक सुभटनां मस्तको छेदाइ गयां छे. ते वारे ते सुभटोनां एकलां धडज मात्र युद्ध करे छे, तेनी उपर कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, (केइ भट के०) कोइक सुभट युद्ध करतां करतां विचार्युं जे, पोतानी पासे भार होय, तो खुल्ले मने युद्ध न थाय एवुं मनमां धारीने (भार परि सीस परिहार करी के०) पोताना मस्तकने भारनी परे जाणीने तेने वेगळुं मेल्युं छे. कारण के हळवुं थवाथी युद्ध [1]अवळ रीते थाय. माटे मस्तकनो परिहार करी पछी (रणरसिक के०) रणने विषे रसिक थयो थको (कबंध के०) मस्तक विनाना धडे करीने (अधिक जुझे के०) घणो घणो जुझे छे. हवे ते धड जे छे, ते हाथमां खडग लइ जुझे छे, तेनी उत्प्रेक्षा करे छे. ते एवी रीते के. जाणीए ते सुभटो युद्ध करवाने सावधान थया हता. ते वारे एवो कांइ संकेत कर्यो हतो जे, शत्रुने जीतशो, अथवा पोताना जीवतां छेद करशो, अथवा लाखोगमे माणसोनो संहार करशो. ते (पूर्ण संकेत के०) संकेत पूर्ण थयो जाणीने तेना (हित-देत के०) हितना कारण थकी (जय जय रवे के०) जय जय शब्द करी धड जुझे छे. हवे धड जुझे छे, त्यां कवि कहे छे के, हुं एम मानुं छुं जे, ए धड जुझतुं नथी, परंतु संग्राम करी पोते जय-पण पाम्युं, तेने अर्थे जय जय रव करी (नृत्य मनु करत संगीतवध्धे के०) जाणीए हर्षवडे संगीतवद्ध नाटकज करतुं होय ? ॥ २४ ॥

---

[1] सारी

पोताना सुभटोने देखीने अजितसेन राजा पोते स्वारी करी युद्ध करवा सावधान थइने तेमने उठवे एटले पाछा युद्ध करवा सावधान करे–हिम्मत आपे जे, भागो मां, हवे हुं आगेवान थाउं छुं, तमे कशी वाते चिंता करो नहीं, हमणां शत्रुना सैन्यने दशे दिशाए नसाडी देशुं. एवी रीते जागतां थकां तमारी अने अमारी आबरु केम रहेशे? माटे हे सुभटो! (नाम मुज राखजो के०) मारे नाम राखवुं छे, तेथी तमारुं पण नाम रहेशे जे, फलाणा सुभट हता, तेणे पोताना स्वामीनी आवी जीत करी देखाडी, ते माटे तमे तमारुं फरीथी जोर देखाडो. (विमल सुभट कुल के०) हे निर्मल कुलना उपन्या सुभटो! तमे क्षत्रीना (तेज ताजा के०) तेजे करी ताजा (हो के०) थाओ, पाछा पग म भरो, एम सुभटोने कही सन्नद्धबद्ध करी फरी लडवाने तैयार करया ॥ १७ ॥

तेह इम बुझतो सैन्य सजी जुझतो, वींटीयो झत्ति सय सात राणे ॥
ते वदे नृपति! अभिमान त्यजी हजीय तुं, प्रणमी श्रीपाल हित एह जाणे चंग० १८
मानधन जास माने न ते हितवचन, तेहशुं जूझतो नविय थाके ॥
बांधीयो पाडी करी तेह सत यस भटे, हुउ श्रीपालजश प्रगट वाके॥चंग०॥ १९॥

अर्थ––(तेह के०) ते अजितसेन राजा पोताना सुभटने (इम बुझतो के०) एवी रीते जणावतो थको सज्ज थइ श्रीपालना सैन्य साथे जुझतो थको सैन्यने विलोकवा लाग्यो, ते जोइ सातसें राणा लडवा आव्या. तेनी सामे तेओए युद्ध करतां तेना सुभटोने दूर करी (झत्ति के०) झटिति–तत्काळ अजितसेन राजाने चारे तरफ घेरो करी वींटी लीधो, अने पछी ते राणा कहेवा लाग्या के, हे नृपति! हजी सुधी तारुं कांइ गयुं नथी, माटे तुं अभिमान छांड, अहंकार राखजो

प्रीती हुइ पूर्ण प्रेत व्यंतरतणा देवने, सुभटने होंश नवि रही अधूरी ॥चंग०॥ १८॥

अर्थ—एम संग्राम करतां थकां (तेह के०) ते (रणमही के०) संग्राम करवानी भूमिका (खिणमां के०) क्षणवारमां (घोरतर के०) अत्यंत बीहामणी एटले महाभयंकर थइ रही. त्यां जे सुभटो तथा हाथी अने अश्व प्रमुख मरण पाम्या, तेना (रुधिर कर्दम भरी के०) रुधिरना कादवे करीने भराणी थकी साक्षात् जाणीए (अंतपुरी के०) यम राजानी पुरीज होय नहीं ? एवी थइ, एटले ते दिवसे अगणित सुभट प्रमुख यमने घेर पहोंच्या. लोकमां एवी कहेवत छे के. यमने कोइ दिवसे तृप्ति थती नथी, पण जाणीए छीए जे, ते दिवसे तो ते तृप्त थयो हशे ! वळी युद्ध जोवाना अभिलाषी जे व्यंतर निकायना देवता, ते पण अनेक सुभटो मरण पाम्या देखीने प्रेमे करी सहित प्रीतिवंत थया. एटले हर्षित संतुष्ट थया, अने बेहु दळवाळा सुभटोए पण प्रथम संग्रामनी आदमां जे विचार्युं हतुं के, राजानी भूमि खाइए छीए, तेने माटे मारामां आवी युद्धनी कळा छे. ते हुं लडाइमां करी देखाडीश. ते ते प्रमाणे ते ते सुभटोए तेवी तेवी कळाए करी युद्ध कर्युं, तेथी त्यां कोइ पण सुभटने लडाइ करवानी होंश अधूरी रही नहीं. ॥ १८ ॥

देखी श्रीपाल भट भांजीयुं सैन्य निज, उठवे तव अजितसेन राजा ॥

नाम मुज राखवा जोर करी दाखवा हो सुभट विमल कुल तेज ताजा ॥ चंग० ॥ १९॥

अर्थ—एम मांहोमांहे युद्ध थतां पोताना सैन्यने श्रीपालना सुभटे (भांजीयुं के०) नसाड्युं. एवुं देखीने एटले महाबलिष्ट पराक्रमी एवा श्रीपालना सुभटे शस्त्रे करी घणा हत प्रहत कर्या, तेथी कायर थयेला, निर्बल थयेला, मरणथी बीक पामता, पाछा पग देता, नासता एवा

गल आणी मूक्यो त्यां ते विलखो थयो थको नीची दृष्टि करी रह्यो. एवो तेने देखीने श्रीपाल राजाने तत्काळ दया आवी, ने वळी विचार्युं जे, आ मारो काको छे, ते मारी आगल बांध्यो पड्यो रहे, ते उचित कहेवाय नहीं, माटे एने छोडी मूकवो उचित छे. एम चिंतवीने तेने तरतज छोडाव्यो, अने श्रीपाल कहेवा लाग्यो के, हे तातजी ! तमे तमारी पोतानी जे भूमि छे, तेने सुखे भोगवो, अने लगार मात्र तमारा चित्तमां खेद करशो मां. एवी रीते श्रीपाल राजाए अजितसेन राजाने मधुर एटले मीठी वाणीए कह्युं ॥ २० ॥ ए चोथा खंडने विषे जली एवी चोथी ढाल पूरी थइ. ए संपूर्ण कडखानी देशी छे. जे प्राणी ए नव पदनो रुडो यश गाय, अथवा श्रीयशोविजय गणि कहे छे के, ए नव पदने जे रुडी रीते गाय, ते प्राणी (शुद्धलेशी के०) विशुद्ध निर्मल लेश्यानो धणी थइने सर्व ऋद्धि पामे ॥ २१ ॥

॥ दोहा ॥

अजितसेन चिंते कर्युं, अविमास्युं में काज ॥
वचन न मान्युं दूतनुं, तो न रही निज लाज ॥ १ ॥
आप शक्ति जाणे नहीं, करे सबलशुं जुद्ध ॥
सुहित वचन माने नहीं, आपे पडे अबुद्ध ॥ २ ॥
किहां ? वृद्धपणे हुं सदा, परद्रोह करतो पाव ॥
किहां ? बालपण ए सदा, परउपकार स्वभाव ॥ ३ ॥
गोत्रद्रोहे कीरति नहीं, राजद्रोहे नवि नीति ॥

युक्त नथी, पूर्वे पण अहंकारथी घणा राजाउनां राज्य गयां छे, माटे अमारुं वचन मानी आवीने श्रीपाल राजानां चरणकमल प्रत्ये प्रणाम कर. (एह के०) ए श्रीपाल राजा केवो छे ? तो के (हित जाणे के०) हितनो जाण छे, माटे प्रणमीश, तो तारा गुन्हा सर्व बक्षीश करशे ॥ १८ ॥ एवां वचन राणाओए कह्यां, पण अजितसेनना चित्तमां नरमाश आवी नहीं, केमके (जास के०) जेने (मानधन के०) अहंकाररुप धन छे, ते पोताना हितनां वचन माने नहीं. तेम अजितसेन पण ते राणाओनां वचननी अवगणना करतो अभिमाने पूरित थको मनमां विशेष क्रोध धरतो (तेहशुं के०) ते सातसें राणाओनी साथे युद्ध करतो कोइ रीते थाकतो नथी. मनमां विचारे छे जे, मारा सुभटो बलहीन थया, तो शुं थयुं ! पण मारुं बल तो क्यांय गयुं नथी, एम धारी युद्ध करे छे. ते युद्ध करतां ते राणाओए हाथीनी सुंढ झाली दंतूशल उपर पग दइ अजितसेननो पग झाली हाथीना होदा उपरथी पाडी करीने मुसके टाट बांधी लीधो. ते वारे श्रीपाल राजानो यश (प्रगट वाके के०) प्रगट शब्दे थयो श्रीपाल राजा जीत्यो. सैन्यमां श्रीपालनी दुहाइ फरी जे हवे युद्ध करशो नहीं. ते वारे अजितसेननी सेना पण विलखी थइ ॥ १९ ॥

पाय श्रीपालने आणीयो तेह नृप, तेणे छोडावीयो उचित जाणी ॥
भूमिसुख भोगवो तात! मन खेद करो, वदत श्रीपाल इम मधुर वाणी ॥ चंग० ॥ २० ॥
खंड चोथे हुइ ढाल चोथी भली, पूर्ण कळशतणी एह देशी ॥
जेह गावे सुजश एम नव पदतणां, ते लहे ऋद्धि सवि शुद्धलेशी ॥ चंग० ॥ २१ ॥

अर्थ—पछी ते बांधेला अजितसेन राजाने लइने राणाओए श्रीपाल राजाना पग आ-

ते कुलघर गुणगणतणुं, ते टाले सवि दंद ॥ ७ ॥
ते आकर्षण सिद्धिनुं, भवनिःकर्षण तेह ॥
ते कषायगिरिभेदपवि, नोकषाय दवमेह ॥ ८ ॥

अर्थ—जे कोइ पण भलो माणस न करे, तेवुं निष्ठुर एटले हीणुं पाप में अजाणमूर्ख छते कठोर परिणामे दुर्ध्याने करी कर्युं, ते माटे एवां बहु पापनो करनारो जे हुं, तेने नरकनी गति विना बीजुं क्यांय रहेवानुं ठेकाणुं नथी ॥ ५ ॥ एवा मारा सरखा घणां पाप करनारने पण उद्धरवाने हाथ दीए छे, एवी पण एक श्रीजिनराजनी उपदेशेली शुद्ध निर्मल प्रव्रज्या एटले चारित्र, तेज एक समर्थ छे. के जेथी नरके जवानु बंध थाय छे ॥ ६ ॥ ते चारित्र केवुं छे? तो के दुःखरुप वल्लीना वनने नाश करवा माटे (दहन के) अग्नि समान छे, वळी ते चारित्र (शिव के०) निरुपद्रव स्थानक जे मोक्ष, तेना सुखरुप वृक्षना (कंद के०) मूल समान छे, गुणना गण जे समूह, तेने रहेवानुं कुलघर छे, वळी ते चारित्र सर्व जगत्त्रयनां दंद एटले आपदानुं टालणहार छे ॥ ७ ॥ वळी ते चारित्र सिद्धनुं आकर्षण छे एटले सिद्धपदने खेंचे छे, कारण के चारित्रीयो सातमे आठमे गुणठाणे रह्यो थको विशुद्ध, विशुद्धतर, विशुद्धतम एवा आत्माना अध्यवसायने योगे बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तानी कर्मप्रकृति छेदीने नवमे गुणठाणे क्षपकश्रेणी मांडी घनघाती चार कर्म क्षय करी तेरमे गुणठाणे केवलज्ञान पामी सिद्धि वरे, तेमां कोइ चारित्रीयो अंतर्मुहूर्त्तमां मोक्षे जाय, कोइ आयुःकर्मनी यावत्प्रमाण पूर्त्ति करी मोक्षे जाय, माटे चारित्र ते सिद्धनुं आकर्षण छे, वळी तेज चारित्र भव जे संसार तेने निःकर्षण एटले दूर करनार छे, वळी ते चारित्र क्रोध, मान,

बालद्रोह सद्गति नहीं, ए त्रणे मुज नीति ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन राजा चिंतवे छे के, में अविमास्युं एटले अणविचार्युं कारज करयुं. प्रथमथीज दूतनुं वचन मान्युं नहीं, तो मारी लाज रही नहीं ॥ १ ॥ जे प्राणी पोतानी शक्ति जाणतो नथी, अने बलवंत साथे युद्ध मांडे छे, अने सुहितवचन ते रुडुं हितनुं वचन अथवा भला हितचिंतक वडेरा पुरुषोनुं वचन माने नहीं, ते अबुझ प्राणी पोते पाछो पडे ॥ २ ॥ जुओ के क्यां तो हुं वृद्धपणे सदा सर्वदा परद्रोहरुप पापनो करनारो ? अने क्यां ए श्रीपाल के जे बालपणाथीज सदा सर्वदा परउपकारनो स्वभाव राखे छे ? माटे मारा वृद्धपणाने धिक्कार छे ! अने धन्य छे ए श्रीपालना बालपणाने ! के जे हजी लगण पण मने कहे छे के, हे पिताजी ! भूमिसुख भोगवो, अने खेद म करो ॥ ३ ॥ वळी शास्त्रमां कह्युं छे के, जे गोत्रद्रोह करे. तेनी कीर्त्ति न होय, अने जे राजद्रोह करे, तेणे न्याय उल्लंघ्यो, माटे ए नीति नही, तथा बालद्रोह करवाथी सद्गति पामे नहीं, माठी गतिए जाय, ए त्रणे अकार्य करयां छे, तेनी मुजने (भीति के०) बीक छे ॥४ ॥

को न करे ते में कर्युं, पातक निठुर निजाण ॥
नहीं बीजुं बहुपापने, नरक विना मुज ठाण ॥ ५ ॥
एवा पण बहु पापने, उध्दरवा दीए हत्थ ॥
प्रव्रज्जा जिनराजनी, छे इक शुध्द समत्थ ॥ ६ ॥
ते दुःखवल्लीवनदहन, ते शिवसुखतरुकंद ॥

गयो. ते वारे उपशम समकितादिक उत्तम नावनो पोष थयो, एटले उपशम समकिते औपशमिक नाव थाय, अने क्षयोपशम समकिते क्षायोपशमिक नाव थाय. तथा क्षायिक समकिते क्षायिक नाव थाय. ए त्रण समकितमांहेलुं जे समकित उपजे, ते नावनो पोष थाय. ते अहीं अजितसेन राजाने अंतर्गत नावनो पोष थयो, तेथी वैराग्यवंत थयो ॥ ए ॥ एम अजितसेनने संसारने अनित्य नावे चिंतवन करतां घणी पापनी स्थितिओ नेदाणी. ते वारे कर्मे (विवर के०) मार्ग दीधो, एटले आकरां कर्म हतां, ते शिथिल थयां, अनादि मिथ्यात्व मटयुं ,ते वारे आत्माना अध्यवसाय जे पूर्वे क्यारे एवा न थया हता, ते थया, तेथी समकितनी रोधक अशुन कर्मप्रकृति बंधथी टली, चोथुं अविरति सम्यग्दृष्टि गुणठाणुं पाम्या. ते समकित पामते जातिसमरणज्ञान उपन्युं, तेने योगे पोतानो पाछलो नव दीठो, ते पाछलो नव देखतांज वळी नवनय विशेष उत्पन्यो, ते वारे वळी आत्माना विशुद्ध अध्यवसायने बलवत्तरपणे अप्रत्याख्यानी कषायनी चोकमीनो बंध गये थके छठुं गुणठाणुं आव्युं, ते वारे अजितसेन राजाए (रंगे के०) हर्षे करी चरित्र लीधुं, अने छठा सातमा गुणठाणाना अधिकारी थया ॥ १० ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ थारे माथे पचरगी पाग, सोनारो छोगलो ॥ मारुजी ॥ ए देशी ॥

हुउ चारित्र जुत्तो समिति ने गुत्तो ॥

विश्वनो तारुजी, श्रीपाल ते देखी सुगुण गवेषी मोदीयो ॥ वारुजी ॥

प्रणमे परिवार नक्ति उदारे ॥ विश्वनो० ॥

माया अने लोभरुप कषायना जे (गिरि के) पर्वत छे, तेनुं भेदन करवाने (पवि के) वज्र समान छे, तेमज वळी ते चारित्र हास्यादिक नव नोकषायरुप (दव के) दावानल, तेने उपशमाववाने (मेह के) मेघ समान छे ॥ ८ ॥

प्रव्रजा गुण इम ग्रहे, देखे भवजलदोष ॥
मोहमहामद मिट गयो. हुउ भावनो पोष ॥ ९ ॥
भेदाणी बहु पापथिति, कर्मे विवरज दीध ॥
पूरव भव तस सांभर्यो, रंगे चारित्र लीध ॥ १० ॥

अर्थ—एम ते अजितसेन राजा प्रव्रज्याना गुण ग्रहण करे छे, एटले चारित्र ए प्रकारना गुणनुं कर्त्ता छे, ते विचार करतां करतां ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररुप गुण ग्रहण करतो केवल भवजल जे संसारसमुद्र, तेनो जे दोष तेने देखे छे, कारण के जेमां गुण होय, तो तेना गुणनीज गवेषणा थाय छे, पण तेनी द्दष्टिए अवगुण जोवामां आवे नहीं, तेम चारित्रमां गुणज छे, माटे गुण दीठा, तेना गुण ग्रहण कर्या, तेथी विचार्युं जे, आत्मा ज्यां लगण चारित्र सहित थयो नथी, त्यां लगण संसारविटंवना छे, ए आत्मानो दोष छे, तेनेज देखे छे, अने चिंतवन करे छे जे, आत्माने अनादि मोह छे, ते संसारमां भमाडे छे, ज्यांसुधी समकितमोहनी, मिश्रमोहनी अने मिथ्यात्वमोहनी तथा अनंतानुबंधी कषायनी चोकडी, ए सात प्रकृतिनो क्षयोपशम नथी थयो, त्यांसुधी ते आत्मा मिथ्यात्व गुणठाणे छे. एवी रीते ए अजितसेनने चारित्र गुण ग्रहवे करी सात प्रकृतिनो उपशम थाते क्षायिक परिणाम वर्त्तवाना भावथकी मोहरुप महामद जे हतो, ते मटी

गयो. ते वारे उपशम समकितादिक उत्तम भावनो पोष थयो, एटले उपशम समकिते औपशमिक भाव थाय, अने क्षयोपशम समकिते क्षायोपशमिक भाव थाय, तथा क्षायिक समकिते क्षायिक भाव थाय. ए त्रण समकितमांहेलुं जे समकित उपजे, ते भावनो पोष थाय. ते अहीं अजितसेन राजाने अंतर्गत भावनो पोष थयो, तेथी वैराग्यवंत थयो ॥ ए ॥ एम अजितसेनने संसारने अनित्य भावे चिंतवन करतां घणी पापनी स्थितिओ भेदाणी. ते वारे कर्मे (विवर के०) मार्ग दीधो, एटले आकरां कर्म हतां, ते शिथिल थयां, अनादि मिथ्यात्व मटयुं ,ते वारे आत्माना अध्यवसाय जे पूर्वे क्यारे एवा न थया हता. ते थया, तेथी समकितनी रोधक अशुभ कर्मप्रकृति बंधथी टली, चोथुं अविरति सम्यग्दृष्टि गुणठाणुं पाम्या. ते समकित पामते जातिस्मरणज्ञान उपन्युं, तेने योगे पोतानो पाछलो भव दीठो, ते पाछलो भव देखतांज वळी भवभय विशेष उत्पन्यो, ते वारे वळी आत्माना विशुद्ध अध्यवसायने बलवत्तरपणे अप्रत्याख्यानी कषायनी चोकडीनो बंध गये थके छठुं गुणठाणुं आव्युं, ते वारे अजितसेन राजाए (रंगे के०) हर्षे करी चरित्र लीधुं, अने छठा सातमा गुणठाणाना अधिकारी थया ॥ १० ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ थारे माथे पचरंगी पाग, सोनारो छोगलो ॥ मारुजी ॥ ए देशी ॥

हुओ चारित्र जुत्तो समिति ने गुत्तो ॥
विश्वनो तारुजी, श्रीपाल ते देखी सुगुण गवेषी मोहीयो ॥ वारुजी ॥
प्रणमे परिवार भक्ति उदारे ॥ विश्वनो० ॥

कहे तुज गुण थुणीए पातक हणीए आपणां ॥ वारुजी ॥ १ ॥

अर्थ—हवे पांच समिति अने त्रण गुप्ति एवं आठ प्रवचन माता, तेणे करी (जुत्तो के०) युक्त चारित्रवाळा. (विश्व के०) जगत्त्रयने तारवा समर्थ एवा सर्व सावद्य योग व्यापारथी विमुक्त थयेला अजितसेन राजर्षिने देखीने जला गुणोनी गवेषणानो करनारो एवो श्रीपाल राजा तेमनी उपर मोह्यो थको पोताना परिवार सहित पांच अभिगम साचवीने ते मुनिना चरणरजे जालस्थल लगाडीने (प्रणमे के०) प्रणाम करे छे, उदार भक्तिए करीने स्तवना करे छे, ने कहे छे के, हे प्रभु ! तमारा साधुपणाना गुणने (थुणीए के०) स्तवीने पातक हणीए, एटले अमारां भवोभवनां संचेलां जे पाप, तेने हणीए एटले दूर करीए ॥ १ ॥

उपशमअसिधारे क्रोधने मारे ॥वि०॥ तु मद्दववज्जे मदगिरि भज्जे मोटका ॥वा०॥
मायाविषवेली मूल उखेळी ॥वि०॥ तें अज्जवकीले सहज सलीले सामटी ॥वा०॥२॥
मूर्च्छाजल भरीयो गहन गुहरियो ॥वि०॥ तें तरीयो दरियो मुत्तितरीशुं लोभनो ॥वा॥
ए चार कषाया भवतरुपाया ॥वि०॥ वहु भेदे खेदे सहित निकंदी तुं जयो ॥वा०॥३॥

अर्थ—हवे श्रीपाल स्तवना करे छे के, हे मुनीश्वर ! राग द्वेष ए बेने एकरणे आणवा तेने उपशम गुण कहीए, ते उपशमरुप (आसिधारे के०) तरवारनी धाराए करीने क्रोधरुप शत्रुने तमे मार्यो, माटे तमे क्रोध रहित थया छो, तेथी शमतामय छो, वळी मानत्यागेन मार्द्दवम् एटले मानवे जावे करीने मार्द्दव गुण उपजे छे, ते मार्द्दव जे कोमलता तद्रुप वज्र एटले सर्व शस्त्रोमां उत्तम एवुं इंद्रनुं आयुध ते अत्यंत आकरुं छे, तेणे करीने (मदगिरि भज्जे मोटका के०) मोटा

एवा जे मद्रुप पर्वत, तेनां जे आठ शिखर छे, ते ज्यांसुधी आमां आवे, त्यांसुधी स्तब्धपणे कोइ पण विनय विवेक न आवे, तेने तमे भज्जे एटले भांजी नाख्या, माटे तमे अहंकार रहित थया छो. वळी (मायाविषवेली के०) माया जे कपट तेहीज विषवेली. ते केवी छे ? तो के साधुपणामां तप प्रमुखने पण स्त्रीवेद्नी देवावाली छे, एवी दुःखदायी जाणीने तेने तमे (अज्जवकीले के०) मायाना त्यागथी आर्जत जे सरलता तद्रुप खीलाए करीने (सहज सलीले के०) सहजे महेनत विना लीलाए करी सहित (सामटी के०) एकठी करीने जड मूलथी उखेडीने नाखी दीधी एवा छो ॥ २ ॥ वळी परिग्रहनी उपर वांछा जे इच्छा तेने मूर्च्छा कहीए. ते मूर्च्छारुप जले करीने भरयो, अने (गहन के०) ऊंडो (गुहरियो के०) जेनो पार पामीए नहीं, एटले कषायवंत सामान्य पुरुष तेनो पार पामी शके नहीं, ते अभव्यने अनादि अनंत छे, अने भव्यने अनादि सांत छे. एवो (लोभनो के०) लोभ कषायनो (दरियो के०) समुद्र, ते मूर्च्छारुप पाणीए भरेलो छे, तेने (तें के०) तमे (मुत्तितरीशुं के०) मुक्ति जे निर्लोभतारुप गुण तद्रुप तरी एटले वहाण कहीए, तेणे करीने (तरीयो के०) तर्यो, एटले तरीने पार पाम्या, एतावता तमे निर्लोभी थया छो. ए उक्त, क्रोध, मान, माया अने लोभ मली चार कषाय जे छे, ते केवा छे ? तो के चार गतिने विषे जे संसरवुं, तेने संसार कहीए. तेज (कष के०) संसार तेनो छे (आय के०) लाभ जेने विषे, तेने कषाय कहीए, माटे ए चार कषाय ते (भव के०) संसार तद्रुप (तरु के०) वृक्ष एटले संसाररुप वृक्ष तेना पाया छे, केमके ज्यांसुधी ए कषाय छे. त्यांसुधी ए संसार छे, भवतरुना पाया छे, ते चार कषायना अनंतानु बधी आदिक घणा भेदो छे, अने घणा खेद्ना देनारा छे, ते खेदादिक दोष सहित चारे कषायने (निकंदी के०) निकंद्न करी नाख्या, माटे (तुं जयो के०) तमे जयवंता वर्त्तो. अर्थात् कषायने कंद जे मूल ते सहित काढवाने तमे समर्थ थया छो ॥ ३ ॥

कंदर्पे दर्पे सवि सुर जीत्या ॥ वि० ॥
ते तें इक धक्के विक्रम [1]पक्के मोसीयो ॥ वा० ॥
हरिनादे भाजे गज नवि गाजे ॥ वि० ॥
अष्टापद आगल ते पण बागल सारिखो ॥ वा० ॥ ४ ।

अर्थ—वळी हे स्वामिन्! तमे केवा छो? तो के सर्व जगतमां सुर असुरादिकमां पण कंदर्प महाबलवान् छे. जे कंदर्पे पोताना बलने (दर्पे के०) अहंकार जे उन्माद तेणे करीने इंद्र चंद्र, नागेंद्र, हरि, हर, ब्रह्मादिक (सवि सुर जीत्या के०) सर्वे देवताने जीत्या छे, परंतु देवतामांहे कोइए कंदर्पने जीत्यो नथी, अर्थात् सर्व स्वानुकूल चेष्टावंत कीधा, एवो सर्वोत्तम बलिष्ट जे कंदर्प, तेने तमे तमारा (विक्रम पक्के के०) पंडितवीर्योल्लासरुप परिपक्व बल पराक्रम स्वरुपाभिरमणरुप ध्यानना एक धक्काए मरसी नाख्यो—हेलामां मोसी नाख्यो, अर्थात् अध्यात्ममार्गीने काम जीतवो दुर्लभ नथी. अथवा तमारा पराक्रमने परिपाकपणे एटले चोथा व्रतना नवकोटि पच्चख्खाणने करवे करीने (तें इक धक्के के०) तमे एक धक्कामांज एटले घणा काळ अभ्यास करवो न पड्यो, मात्र एक धक्कामांज ते कंदर्पने मोसी नाख्यो,—दूर करी नाख्यो. हवे ए उक्त अर्थ दृष्टांते करीने दृढ करे छे. सर्व तिर्यंचोमांहे सिंह बलिष्ठ छे, केमके जो पण मद सहित गर्जारव करता एवा सहस्र-गमे हाथीओनी घटा मळेली होय, तोपण एक (हरिनादे के०) सिंहने नादे एटले शब्द करवे करीने ते गजनी श्रेणी गाजे नहीं एटले गर्जारव करी शके नहीं. सिंहनो शब्द सांभली सर्वे गजो दश दिशाने विषे भागी जाय, पण कोइ उभो रहे नहीं. एवो बलिष्ट सिंह छे, ते पण अष्टापद

१ पक्वे.

नामे जनावरनि आगल (छागल के०) बोकडा जेवो थइ जाय, अर्थात् सर्व जनावरोमां छाग निर्बल कहेवाय छे, तेनी सरखो थई जाय, तेम हे मुनीश्वर ! ते कंदर्पे सर्वने जीत्या, पण कंदर्पने जीतनार ते तमेज एकला थया, माटे तमे निर्विषयी थया छो ॥ ४ ॥

रति अरति निवारी भय पण भारी ॥ वि० ॥
तें मन नवि धरीया तेहज डरीया तुजथी ॥ वा० ॥
तें तजीय दुगंछा शीतुज वंछा ॥ वि० ॥
तें पुग्गल अप्पा बिहुं परखे अप्पा लक्खणे ॥ वा० ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे रति आदिक नोकशाय जे छे, ए पण कषायनाज वधारनाराज छे, ते माटे हे स्वामिन् ! रति जे कोइ मान पूजादि सत्कार करे, ते वारे शाता वेदनी पडे ते, अने अरति ते अपमान, तिरस्कार, उपसर्गादिक उपजे, ते वारे अशाता वेदवी पडे ते, ए बे शाता अशातारुप जे रति अने अरति छे, तेने तमे नीवारी, अने वळी इहलोक भय, परलोक भय इत्यादिक सात जे भारे भय छे, ते पण हे मुनिश्वर ! तमे मनने विषे धरयाज नहीं, एटले ए सात भयने तो तमे गणतीमां गएयाज नहीं, परंतु तमारामांथी क्रोधादिक गये थके एमने तमारी पासे रहेवुं दुष्कर थइ पडयुं, तेथी तेज सर्व भय उलटा तमाराथी (डरीया के०) बीता थका पोतानो मेलेज दूर खसी गया, माटे तमे मोटा ऋषीश्वर छो. वळी हे स्वामिन् ! ज्यांसुधी चित्तमां शुभ अशुभ राग द्वेषनां जोर क्षीण थयां नथी, त्यांसुधी दुगंछा छे. परंतु ते तमारामां नथी, माटे ते दुगंछा पण तमे तजी, तो हवे शी तुज वंछा एटले कांइ पण वांछा तमारे रही नथी. वळी तमे (पुग्गल के०)

पुद्गल अने (अप्पा के०) आत्मा, एटले पूरण गलन स्वभाव छे जेनो, तेने पुद्गल कहीए, ते पुद्गल अनित्य अत एव विनाशी छे, अने आत्मा ते निश्चे अविनश्वर नित्य छे, ते बेउने पोतपोताना लक्षणने ओलखवे करी जूदा जूदा पक्षे करी बेउ पोतपोतामां भिन्न छे, एम करीस्थाप्या छे ॥५॥

परिसहनी फोजे तुं निज मोजे ॥ वि० ॥
नवि भागो लागो रण जिम नागो एकलो ॥ वा० ॥
उपसर्गने वर्गे तुं अपवर्गे ॥ वि० ॥
चालंतां नमीयो [1]तुं नवि पमीयो पाशमां ॥ वा० ॥ ६ ॥

अर्थ—वळी हे स्वामिन्! क्षुधा, पिपासा आदि बावीश परिसहनी फोज ते आव्ये थके तेमांथी तमे पोतानी मोजे संयममार्गे चाल्या गयां, परंतु परिसहना समूहथी बीक पामीने (नवि भागो के०) तमे पाछा भाग्या नहीं, लगारमात्र पण तेनो भय गण्यो नहीं. उलटा सामा संयममार्गमां लागी रह्या. ते क्या दृष्टांते? तो के (रण जिम नागो एकलो के०) नागो जे हाथी, ते जेम रणसंग्राममां एकलोज लाग्यो रहे, शस्त्रना घणा प्रहार पोतानी उपर पडे, तोपण रणमांथी पाछो ओसरे–खसे नहीं, तेम तमे पण पाछा भागता नथी, माटे ए आश्चर्य जाणवुं. वळी उपसर्गो बे प्रकारना छे. तेमां जे स्त्रीना हावभाव, विभ्रमविलासादिक विषयप्रार्थना प्रमुखे करीने थाय ते अनुलोम उपसर्ग कहीए, अने अनेक प्रकारनां ताडन, तर्जनादिक करीने जे थाय, ते प्रतिलोम उपसर्ग कहीए. एवा जे उपसर्गनो वर्ग एटले समूह, ते हे मुनि! अपवर्ग जे मोक्ष तेना मार्ग भणी चालतां

---

१ भव.

थकां तमने नड्यो, परंतु तमे ते उपसर्गना पाशमां पड्या नहीं, एवी तमारी समर्थाइ छे, माटे धन्य छे तमने! हे स्वामिन्! तमे मोक्षसुखना अभिलाषी छो, अने तमे संसारने दुःखमय जाण्यो छे ॥६॥

दोय चोर उठंता विषम व्रजंता ॥ वि० ॥
धीरजपविदंडे तेज प्रचंडे ताडीया ॥ वा० ॥
नइधारण तरतां पार उतरतां ॥ वि० ॥
नवि मारग लेखा विगत विशेषा देखीए ॥ वा० ॥ ७ ॥

अर्थ—वळी हे मुनि! तमने मोक्षमार्गे जातां भणी आत्माना अध्यवसाय शुभ प्रवर्त्ततां, ए मार्गे चालतां राग अने द्वेष ए बे चोर उठ्या. ए बे केवा छे? तो के चार कषायनां मूल छे, कारण के क्रोध अने मान ए बे द्वेषनां छे, तथा माया अने लोभ ए बे रागनां छे, ते राग द्वेषरुप बे चोर उठतां तेमणे विषम एटले परम आकरे भवपर्यटनरुप मार्गे (व्रजंता के०) लइ जवानुं मन करवा मांड्युं. तेमणे विचार्युं जे, ए जीव संसार मध्ये आपणा टोळामांहेथी जतो रहे छे, माटे तेने लेवा ते चोर उठ्या, परंतु तमारी कोइ आत्मपरिणामनी निर्मल धारारुप धीरज जे धैर्य, तद्रूप (पविदंडे के०) वज्रनो जे दंड, तेणे करी (तेज प्रचंडे के०) प्रचंड तेजपणे एटले आकराशपणे (ताडीया के०) ताडना करी हण्या, तेथी ते बेउ तमाराथी दूर रह्या. ते एवा के फरी पाछा संसारमांहे तमने ढुकडा पण आवे नहीं, एवी शीखामण तेने मळी. वळी (नइधारण के०) नदीनो धरनार जे समुद्र छे, ते अहीं अपारावार जे संसारसमुद्र, तेने पोताने भुजबले, पोताने पराक्रमे, कोइनी सहाय लीधा विना तरतां एटले तरीने तेनो पार जे कांठो तेने उतरतां

थकां (नवि मारग लेखा के०) कांइ मार्गनुं लेखुं नथी, एटले संसारसमुद्र तरीने कांठे जवाय तेना घणा मार्गो छे, अर्थात् जेटला जीवना भेद छे, तेटला मार्ग पण अनुमाने जाणवा, माटे (विगत के०) गयुं छे विशेषपणुं जेथी, एम कह्याथी आटलाज मार्ग थया एवी खबर न पडे, जे आ मार्ग अमुक गतिनो अमुक जीवविशेषनो, एम स्पष्ट मालम पडे नहीं, एवा गणती विनाना संसार-समुद्रना मार्ग छे ॥ ७ ॥

तिहां जोगनालिका समता नामे ॥ वि० ॥
तें जोवा मांडी उतपथ छांडी उद्यमे ॥ वा० ॥
तिहां दीठी दूरे आनंदपूरे ॥ वी० ॥
उदासीनता शेरी नहीं भवफेरी वङ्क छे ॥ वा० ॥ ८ ॥

अर्थ—त्यां हे स्वामिन् ! तमे अध्यवसायनी स्थिरताए करीने विचार्युं जे मारे तो मुक्तिपुरी साथे प्रयोजन छे, ते वारे मननी ज्यां चंचलता छे, त्यां तो भवाभिनंदीपणुं छे, माटे तमे मननी चंचलतानो स्थिर भाव करी मन, वचन, काया ए त्रणेनुं जे भिन्नपणुं छे, ते त्रणेनी एकाग्रता करी, ते वारे समता एटले समपणे अध्यवसाय कर्या एवा त्रण योगरुप समता नामे योगनी जे प्रणालिका, तेने तमे जोवा मांडी, अने वीजा घणा मार्ग देखीने ते सर्वने उन्मार्ग करी जाण्या, एटले तमे जोयुं जे, वीजे मार्गे सिद्धपणुं नथी. समता नामे योगनी नालिका जो जडे, तो तेज कामनी छे, ते वारे उतपथ जे उन्मार्ग, तेने छांडी उद्यमे करी ते समतायोगनालिकानेज निश्चलपणे जोवा मांडी. ते समतानालिका जोतां जोतां त्यां (दूरे के०) वेगलेथी समतारुप जे योगनालिका

तेने (आनंदपूरे के०) आनंदना पूरे हे मुनीश्वर ! तमे दीठी. अथवा योगनालिका दीठी, ते वारे आनंदनो पूर थयो. हवे ते योगनालिका सुधी केम पहोंचवुं ? ते माटे तेनो सरल मार्ग जोवा लाग्या. ते मार्ग जोतां उदासीनता नामे शेरी हाथमां आवी, एटले सर्व संसारी जाव गगनाभ्रवत्, क्षणिक, दृष्टनष्ट, एवी रीते धनादिक उपर जे उदासीन परिणाम, तेने उदासीनता कहीए, ते उदासीनताने आदरीने ते उदासीनता शेरी हे मुनि! तमे हाथ कीधी, अने ते उदासीनता जेणे आदरी, तेणे (नहीं जवफेरी वक्र छे के०) जव जे संसार तेमांहे फरवुं, तेनुं वक्रपणुं नथी, एटले तेनी वांकाइ ज्यां नथी एवी छे. अर्थात् जेने एक सरल गति तेने एक मोक्षगतिज होय, तेथी तमे पण तेज गतिप्रापक छो ॥ ७ ॥

ते तुं नवि मूके जोग न चूके ॥ वि० ॥
बाहिर ने अतर तुंज निरंतर सत्य छे ॥ वा० ॥
नय छे बहुरंगा तिहां न एकंगा ॥ वि० ॥
तुमे नयपक्षकारी छो अधिकारी मुक्तिना ॥ वा० ॥ ए ॥

अर्थ—ते उदासीनता शेरी तमारे हाथ आव्या पछी तेने (तुं नवि मूके के०) तमे मूको नहीं, कारण के, तमे मनमांहे विचार्युं जे, अनादि काळना जवकांतारमाहे अटन करतां करतां अपूर्व अभ्यासे आत्मानी परिणति सुधरे, तेथी चिंतामणि, कामकुंज, कामगवीनी परे दुष्प्राप्य एवी वस्तु पामीने जो प्रमादादि दोष लगाडीश, तो ए मुजथी वेगळी जती रहेशे, एम चिंतवीने हवे ते शेरीने तमे न मूको, अने (जोग न चूके के०) मन, वचन, कायना योग एका-

ग्रतामां लीधा छे, तेने तमे न चूको एटले न मूको, माटे (तुंज के०) तमेज (बाह्रिर ने अंतर के०) बाह्य अने अभ्यंतरमां (निरंतर के०) अंतर रहित हरहमेश (सत्य छे के०) साचा छो, एटले भिन्न नथी, जेवा बाह्य सत्य छो, तेवा मांहे—अंतरमां पण सत्य छो. वळी हे स्वामिन्! (नय छे बहुरंगा के०) नय ते घणा प्रकारना छे, ते जेमके नैगम, संग्रह, व्यवहार, ऋजुसूत्र, शब्द, समभिरुढ अने एवंभूत, ए सात मूल नय जाणवा. ते एकेका नयना वळी सो सो भेद छे, सर्वे मली सात नयना सातसें भेद थाय छे, ते सर्वना भिन्न भिन्न स्वभाव छे, पण त्यां ते नय (न एकंगा के०) एकंगा नथी. ते मूल सात नयमां पण वळी एक अपेक्षाए प्रथमना चार नय ते व्यवहारना घरना छे, अने उपरना जे त्रण नय ते निश्चयना घरना छे, अने बीजी अपेक्षाए पहेला त्रण नय व्यवहारना घरना छे, अने पाछला चार नय निश्चयना घरना छे. ते सर्वना मत जूदा जूदा छे, पण श्रीवीत-रागनो मत सर्व नय सम्मत छे, एवा विविध प्रकारना रंगना नय ते एकंगा नथी, तेमां तमे (नय-पक्षकारी के०) उपरना निश्चयना घरना जे त्रण नय छे, तेना पक्षकारी छो, तमे केवल एक अद्वीतीय कर्मलेपरहित मोक्षना अधिकारी छो. एतावता हवे तमारे मोक्ष विना बीजे क्यांइ जवुं नथी ॥ ए ॥

तुमे अनुभव जोगी निज गुण भोगी ॥ वि० ॥
तुमे धर्मसंन्यासी शुद्ध प्रकाशी तत्त्वना ॥ वा० ॥
तुमे आतमदरसी उपशम वरसी ॥ वि० ॥
सिंचो गुण वामी थाये ते जामी पुण्यशुं ॥ वा० ॥ १० ॥

अर्थ—वळी हे मुनीश्वर ! तमे अनुभव जे आतमस्वभावरमण, तेना योगी छो. आत्माना मूळ गुणनो जे खरेखरो विचार करवो, तद्रूप अनुभव तमने प्रगटयो छे. वळी तमे अनंतज्ञान, अनंतदर्शन, अनंतचारित्र, अकषायी, अवेदी, अयोगी, अलेशी, अतींद्रिय प्रमुख (निज गुण के०) पोताना गुण तेना भोक्ता छो. वळी आतमधर्म चोथा गुणठाणाथी मंडाणो ते व्यवहार धर्म, तेमां चौदमा गुणठाणानो निश्चय धर्म एवा धर्मने सम्यक् प्रकारे (न्यास के०) जे स्थापे छे, तेने धर्मसंन्यासी कहीए. ते तमे धर्मसंन्यासी छो. वळी जे मार्गथी मुक्तिपद पामीए, ते तत्त्वमार्ग जाणवो. ते तत्त्वमार्गना शुद्ध प्रकाशना करनार छो. वळी हे मुनीश्वर ! तमे (आतमदरसी के०) आत्माने विभाव दशाथी निवारीने स्वभाव दशामां स्थाप्यो, केवलज्ञान, दर्शन, चारित्ररुप, आत्मानो मूळ धर्म छे, तेनेज एकांते स्थापीने आत्मगवेषणा करो, एवा तमे आतमदर्शी छो. वळी तमे शांत रसने निकटवर्त्ती करीने खेटादिक दोषने दूर करी केवल उपशमरुप वरसादनी वृष्टिना वरसावनारा छो. वळी तमे तमारा आत्मिक गुणनी वाडी, तेने उपशम रस जे शांत रस, तद्रुप पाणीए करीने सिंचो, जेम ते (पुण्यशुं के०) पुण्य संघाते जाडी थाय, तेजवंती थाय. पुष्ट थाय, एटले गुण पुष्ट थाय, गुणगणवृद्धिमत्ताए पुण्यथी धर्म वधे, पछी द्रव्यधर्मथी भावधर्म पण पामो ॥ १० ॥

अप्रमत्त प्रमत्त न द्विविध कहीजे ॥ वि० ॥
जाणंग गुणठाणंग एकज भावे तें ग्रह्यो ॥ वा० ॥
तुमे अगम अगोचर निश्चय संवर ॥ वि० ॥
फरस्युं नवि तरस्युं चित्त तुम केरुं स्वप्नमां ॥ वा० ॥ ११ ॥

अर्थ—वळी छठुं प्रमत्त गुणठाणुं अने सातमुं अप्रमत्त गुणठाणुं, ए बे गुणठाणां साधु चारीत्रीयाने रहेवानां छे. तेनी एकेकनी अंतर्मुहूर्त्त प्रमाण स्थिति छे, बे गुणठाणांनी मली देशे ऊणी एक पूर्वकोटि वर्षनी स्थिति छे, ते बे गुणठाणां यति आश्रयी कह्यां छे, पण हे स्वामिन्! तमारे विषे ए बे गुणठाणां (न द्विविध कहीजे के०) बे प्रकारे छे, एम नहीं कहेवाय, तमारे विषे तो (जाणंग के०) उपयोग युक्त जे (गुणठाणंग के०) गुणनुं स्थानक (एकज भाव ते के०) ते एकज अप्रमत्त गुणठाणाना भावे (तें ग्रह्यो के०) तमे ग्रहण कर्युं छे, एटले तमे तो एक सातमा अप्रमादी गुणठाणानोज भाव ग्रहण कर्यो छे, केमके घणा साधुजनोने अंतर्मुहूर्त्त छठुं प्रमत्त एटले प्रमादी गुणठाणुं रहे छे, वळी अंतर्मुहूर्त्त सातमुं अप्रमादी गुणठाणुं रहे छे. त्यां अंतर्मुहूर्त्त ते जघन्यथी तो नव समयनुं छे, अने उत्कृष्ट बे घडीमां एक समय ऊंणुं छे. अने मध्यम तो अंतर्मुहूर्त्तना असंख्याता विकल्प थाय छे, तेमांहे जे साधु लघु जघन्य अंतर्मुहूर्त्तना काळप्रमाण छट्ठे गुणठाणे रहीने उत्कृष्ट अंतर्मुहूर्त्त काळप्रमाण सातमे गुणठाणे रहे, ते वारे ते सातमे अप्रमादी गुणठाणेज घणो गुणठाणे रह्यो कहेवाय. तेम तमे पण सातमे घणा काळ लगण अप्रमादी थकाज रहो छो, माटे तमे एकज सातमा गुणठाणानो भाव ग्रह्यो छे, तेनाज अंगीकार कर्त्ता छो. वळी तमारुं स्वरुप कोइने गम्य नथी, माटे तमे अगम छो. वळी हे स्वामिन्! तमारा आत्माना अध्यवसाय चर्मदृष्टिवालाने गोचर नथी, माटे तमे अगोचर छो. वळी तमारुं चारित्र निश्चयथी छे, माटे तमे निश्चयरुप छो. तथा (संवर के०) तमे पांच इंद्रियने संवरी छे, हवे नवां कर्म तमने बांधवां नथी, परंतु मूलगां छे, तेने क्षय करशो, माटे तमे संवररुप छो. वळी हे प्रभु! तृष्णारुप तृषाए तमारुं चित्त स्वप्नमां पण फरस्युं नथी, एटले तृष्णा छे, ते कर्मनी वधारनारी छे. तेने तो तमे

प्रथमथीज पोताने वशवर्त्ती करी छे, केमके जो वश न होय, तो स्पर्शे, माटे तमारुं चित्त स्वप्नमां पण तृष्णाए स्पर्श्युं नथी. वळी प्रकारांतरे हे मुनीश्वर! साधु छठा सातमा गुणठाणाना वासी होय, पण तमारामां ए बे गुणठाणां नथी. तमारे विषे जाणपणुं तो बे गुणठाणांनुं छे, पण भावथी एक सातमुं गुणठाणुंज ग्रह्युं छे ॥ ११ ॥

तुज मुद्रा सुंदर सुगुण पुरंदर ॥ वि० ॥
सूचे अति अनुपम उपशम लीला चित्तनी ॥ वा० ॥
जो ददन गदन होय अंतरचारी ॥ वि० ॥
तो किम नवपल्लव तरुअर दीसे सोहतो ॥ वा० ॥ १२ ॥

अर्थ—वळी हे मुनिराज! (तुज मुद्रा सुंदर के०) तमारी बाह्य प्रकारे मुख प्रमुख शरीरनी मुद्रा देखतां थकां घणीज (सुंदर के०) मनोहर लागे छे, माटे ते मुद्रा (सुगुण के०) भला गुण तेनी (पुरंदर के०) इंद्र छे, कारण के संसारी जीवमां पहेला गुणठाणावालाथी चोथा गुणठाणावालामां घणा गुण होय. वळी चोथावालाथी पांचमा गुणठाणे वर्त्तता जीवोमां वधारे गुण होय. तेथी पण तमे तो छठा सातमा गुणठाणे रह्या छो, माटे ते गुणठाणां प्रमाणेज तमारा भला गुण बाह्य आकारे देखाय छे. एवी जे तमारी बाह्यनी मुद्रा, तेज अमोने अत्यंत अनुपम एटले उपमाए रहित एवी तमारा अंतरमां (चित्तनी के०) अंतःकरणनी पण उपशम एटले शांत रसमय जे लीला, तेने (सूचे के०) सूचवे छे एटले जणावे छे. अर्थात जेवी तमारी बाह्यथकी उपशम रसनी लीला देखाय छे, तेवुंज अंतरमां तमारुं चित्त पण उपशम रसमयज छे. अहीं कोइ पूछे जे, बाह्य

इंगिताकार देखीने अंतरमां पण तेवोज परिणाम हशे, एम तमे शा उपरथी जाणो छो ? कदापि बहारनी मुद्रा तो सुंदर देखो छो, पण अभ्यंतरमां दोष सहित हशे तो ? एम पूछनारने दृष्टांतपूर्वक उत्तर आपे छे के, जो (तरुअर के०) वृक्ष तेने (अंतरचारी के०) अंतरंग—वच्चे थडमां—कोटरमांहे (दहन के०) अग्नि बळतो होय, तो पछी ते वृक्ष बहारथी पण केवी रीते नवपल्लव थकुं (सोहतो के०) शोभतुं देखाय ? अर्थात् नज देखाय. तेम तमारा अंतरमांहे जो उपशम लीला न होय, तो बाह्याकारे पण समतामय मुद्रा क्यांथीज होय ? माटे हुं जाणु छुं जे, बाह्यथकी तमारी मुद्रा गुणवंती देखाय छे, तो अंतरंगमां पण तमे उपशम गुणे करी संभृत पूर्ण छो, तेथी सुगुण पुरंदर छो ॥ १२॥

वैरागी त्यागी तुं सोभागी ॥ वि० ॥

तुज शुभ मति जागी भावठ भांगी मूलथी ॥ वा० ॥

जगपूज्य तुं मारो पूज्य छे प्यारो ॥ वि० ॥

पहेलां पण नमीयो हवे उपशमीयो आदर्यो ॥ वा० ॥ १३ ॥

अर्थ—वळी हे स्वामिन् ! तमे वैरागी एटले राग रहित छो. वळी तमे बाह्य अने अभ्यंतर एवा बे प्रकारना संयोगना त्यागी छो. तेमां बाह्यथी तो स्त्री, पुत्र, धन, धान्यादिक परिग्रह, तेथी रहित छो. अने अंतरंगथी क्रोधादिक कषाय जे राग द्वेषादिक योग तथा अविरति, मिथ्यात्वथी रहित छो, माटे त्यागी छो. वळी तमे सोभाग्यवंत छो. वळी हे ऋषीश्वर ! तमने भली मति जे रुडी बुद्धि ते जाग्रत थइ. अने कुमतिनो नाश थवाथी सुमतिनुं राज्य थयुं, तेथी भवभ्रमणपरंपरादिकनी जे भावठ हती, ते भांगी गइ, एटले तमारे भवनो हठ तथा भवनी अनादि स्थिति

तथा भावठ एटले दरिद्रपणुं, ते सर्व मूलथी भांगी गयुं, माटे हवे तमे न्याल थया. वळी हे मुनि! तमे स्वर्ग, मृत्यु अने पातालरुप त्रण जगतमां सुर, असुर अने मनुष्य, तेहने वृंदे समूहे करी पूजनीय छो, माटे तमे जगत्त्रयपूज्य छो, एटले त्रण जगतने पूजवा योग्य छो, अने मारा तो वळी अत्यंत वल्लभ प्यारा पूज्य छो, शामाटे जे पहेलां पण (नमीयो के०) पूर्वे पण गृहस्थाश्रममां तमे मारे नमवा योग्य छो, केमके तमे मारा काका थाओ छो, ते पिताने ठेकाणे छो, जे माटे उत्तम विवेकवंत पुरुषने वृद्धनो विनय करवो उचित छे. विनय छे, ते सहज श्रीजिनशासननुं मूल छे. विनयी पुरुष धर्म पामे, सुलभबोधी थाय, विनयथी देव, दानव सर्व वशवर्ती थाय, आचारनुं मूल पण विनय छे, सर्व शुभ गुण विनयने वश छे, माटे तमे प्रथम पण नमवा योग्य हता, अने हवे तो वळी उपशमीयो एटले कषायादिक उपशमकारक जे धर्म तेने तमे आदरयो एटले अंगीकार करयो, अर्थात् चारित्र आदरयुं, तेथी तमे त्रणे जगतने नमवा योग्य थया. तेमां मारा तो वळी विशेषे करी नमस्कार करवा योग्य तथा पूजा, सत्कार, सन्मान करवा योग्य छो, माटे हुं आपने वारंवार वांदुं छुं. एम अनेक युक्ति सहित ज्ञानना जाणराथकी विनयवचने करीने भक्ति सहित अनेक प्रकारनी स्तवना श्रीपाले करी. तेमांथी किंचित मात्र अहीं कही देखाडी छे ॥ १३ ॥

एम चोथे खंडे राग अंबडे संथुणियो ॥ वि० ॥
जे मुनि श्रीपाले पंचमी ढाले ते कह्यो ॥ वा० ॥
जे नव पद महिमा महिमाए मुनि गावशे ॥ वि० ॥
ते विनय सुजश गुण कमला विमला पावशे ॥ वा० ॥ १४ ॥

अर्थ—ए प्रकारे चोथा खंमने विषे अखंम रंगे एटले अखंम आनंदे करी सहित अथवा पाठांतरे राग अखंडे एटले पूर्ण रागे करी जे (मुनि के०) अजितसेन मुनि महाराजने (श्रीपाले के०) श्रीपाल राजाए (संथुएयो के०) सस्तव्यो वखाएयो ते अहीं पांचमी ढाले करीने कह्यो. श्रीसिद्धचक्र प्रतिष्ठित नव पदनो महिमा तेने मोटा महिमाए करीने जे मुनि सावद्य व्यापार रहित थको गाशे. अथवा अहीं मुनिनी प्रधानता करी, परंतु उपचारथी गृहस्थ पण लेवो, माटे मुनि अथवा गृहस्थ जे गुण गाशे ते विनय अने नलो यश तद्रूप गुण तेनी (कमला के०) लक्ष्मीने (विमला के०) निर्मलपणे पामशे. अथवा ए रास प्रथम श्रीविनयविजय गणिए रचवा प्रारंन करयो हतो. तेमणे त्रीजा खंमनी पांचमी ढालमांहेली एकवीश गाथा पर्यंत रची, ते वारे समाधिस्थ थया–काळ प्राप्त थया. तदनंतर श्रीयशोविजय गणिए पूर्ण करयो. ते अनुसारे श्रीविनय अने यश ए बे कवि कहे ठे के, जे मुनि नव पद महिमाने महिमाए करी गाशे, अथवा (मही मांहे के०) पृथ्वीने विषे गाशे ते नला गुण सहित सिद्धिरुप कमलाने पामशे. एम जाणी उत्तम पुरुषे नव पदनुं ध्यान त्रिकाळ करवुं ॥ १४ ॥

॥ दोहा ॥

अजितसेन मुनि इम थुणी, तेहने पाट विशाल ॥
तस अंगज गजगति सुमति, आपे नृप श्रीपाल ॥ १ ॥
कारज कीधां आपणां, आरजने सुख दीध ॥
श्रीपाले बल पुएयने, जे बोल्युं ते कीध ॥ २ ॥

श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक-श्रावक भीमशी माणक.
वारीआ वील्डीग, पायधुनी, मुंबई

श्रीपाळ राजा अने सैन्य

हवे श्रीपाळ राजा पोतानी जित करीने चंपा नगरी मांहे प्रवेश करतो हवो.

श्री न्यु लक्ष्मी प्रेस, मांडवी मुंबई ३.

अर्थ--ए प्रकारे अजितसेन मुनिनुं स्तवन करीने पछी तेनो अंगज एटले पुत्र गजगति एवे नामे ते सुमति एटले रुडी बुद्धिनो धणी छे, तेने श्रीपाल राजाए अजितसेननी पाटे स्थाप्यो ॥ १ ॥ ए रीते पोतानां कार्य कर्यां, अने आरज जे सज्जन पुरुषो तेमने सुख दीधां, एटले सुखी कर्या. एम श्रीपाले पोताना पुण्यने बळे करी जे मुखथी बोल्यो हतो, ते सर्व सफल कर्युं ॥ २ ॥

॥ ढाल छट्ठी ॥ बलद भला छे सोरठो रे लाल ॥ ए देशी ॥

विजय करी श्रीपालजी रे लाल, चंपा नगरीए करे प्रवेश रे ॥ सोभागी ॥
टाळ्या लोक (ना सकल) कलेश रे ॥ सो० ॥
चंपा नगरी (ते) बनी सुविशेष रे ॥ सो० ॥ शणगार्यां हाट अशेष रे ॥ सो० ॥
पटकूले छाया प्रदेश रे ॥ सो० ॥ जय जय भणे नर नारीउ रे लाल ॥ १ ॥
फरके ध्वजा तिहां चिहुं दिशे रे लाल, पग पग नाटारंभ रे ॥ सो० ॥
मांड्या ते सोवन थंभ रे ॥ सो० ॥ गावे गोरी अदंभ रे ॥ सो० ॥
जेणे रुपे जीती छे रंभ रे ॥ सो० ॥ भणने पण होय अचंभ रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ २ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजा (विजय करी के०) पोतानी जीत करीने चंपा नगरीमांहे प्रवेश करतो हवो. वळी लोकनां मनमां एवा कलेश हता जे, आ ठेकाणे शुं जाणीए शुं थशे ? ते सदा सौभागी एवा श्रीपाले सर्व लोकना कलेश टाळ्या. ते समये चंपा नगरीनी शोभा विशेष प्रकारे बनी रही, लोकोए चंपा नगरीनां (अशेष के०) समस्त हाटनी श्रेणी शणगारी, पटकूल जे हीरागल वस्त्र तेणे करी तेना प्रदेश एटले हाटनी भींतोने छाइ लीधी छे. चंपा नगरीनां नर नारी

सर्व लोको गाम गाम श्रीपाल राजानो यश जय जय शब्दे बोलवा लाग्यां ॥ १ ॥ चारे दिशाए मोटी मोटी ध्वजाउं फरकी रही छे, पगले पगले नाटारंभ थइ रह्यो छे, गाम गाम सोनाना थांभला मांड्या छे, ते थंभ उपर मांचा मांड्या छे, तेनी उपर बेठी थकी (गोरी के०) स्त्रीउं ते (अदंभ के०) कपटरहितपणे मांगलिकनां गीत गाय छे. ते स्त्रीउं रुपे करी रंभाने पण जीते एवी छे, ते देखी (बंभने के०) ब्रह्माने पण अचंबो थाय जे, आवा रुपवालीस्त्रीउंने में कये दिवसे घडी छे?॥ २ ॥

सुरपुरी झंपा जे करी रे लाल, चंपा हुइ तेण वार रे ॥ सो० ॥
मदमोद समुद्रमां सार रे ॥ सो० ॥ फलीयो साहस मानुं उदार रे ॥ सो० ॥
तिहां आव्यो हरि अवतार रे ॥ सो० ॥
श्रीपाल ते कुलनो उध्धार रे सो० ॥ जय० ॥ ३ ॥
मोती थाल भरी करी रे लाल, वधावे वर नार रे ॥ सो० ॥
करकंकणना रणकार रे ॥ सो० ॥ पग झांझरना झमकार रे ॥ सो० ॥
कटिमेखलना खलकार रे ॥ सो० ॥
वाजे मादलना धौंकार रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ४ ॥

अर्थ—अहीं दृष्टांत कहे छे. जेम कोइक पुरुष तपस्या करवी, अथवा सत्य बोलवुं आदिक अनेक प्रकारनां साहस करे छे, तेमांना कोइक साहसने अंगीकार करीने पछी ते साहस करवाथी कोइपण प्रकारनुं शुभ स्थानक पामे, तेम (सुरपुरी के०) स्वर्गपुरीए विचार्युं जे, आ स्था-

नक करतां कोइ वधारे कीर्तिनुं स्थानक पामुं, तो सारुं. एवो (मद के०) अहंकार तेनो (मोद के०) हर्ष धरती थकी तेणे (सार के०) प्रधान समुद्रमां (झंपा के०) झंपापात कर्यो. ते हुं एम मानुं छुं के, ते सुरपुरीनुं (उदार के०) मोटुं जे (साहस के०) धैर्य ते फल्युं. जे (तेणी वार के०) ते वखते ते चंपारुप थइ, अने त्यां पोताना कुलनो उद्धार करनार एवो जे श्रीपाल ते (हरि के०) इंद्रावतार थयो. अर्थात् ते चंपा नगरी इंद्रपुरीथी पण अधिक बनी रही छे, अने त्यां श्रीपाल ते इंद्रना अवतार तुल्य छे ॥ ३ ॥ हवे श्रीपाल राजा जे वारे नगरीमां प्रवेश करे छे, ते वारे मोतीउना थाल नरी करीने (वर के०) प्रधान सौनाग्यवती स्त्रीउं तेने वधावीले छे, अने वधावती वखते ते स्त्रीउंना (कर के०) हाथमां कंकण पहेरयां छे, तेना रणकार शब्द थाय छे, पगमां झांझर पहेरयां छे, तेनो झमकार थइ रह्यो छे, कम्मां मेखला पहेरी छे, तेनो खलकार शब्द थइ रह्यो छे, वळी (मादल के०) पखाजना धमप धमप धौंकार शब्द थाय छे ॥ ४ ॥

सकल नरेसर तिहां मली रे लाल, अनिषेक करे फरी तास रे ॥ सो० ॥
पितृपट्टे थापे उल्लास रे ॥ सो० ॥ मयणा अनिषेक विशेष रे ॥ सो० ॥
लघुपट्टे आठ जे शेष रे ॥ सो० ॥ सीधो (जे) कीधो उद्देश रे ॥ सो० ॥ जय ॥५॥
एक मंत्री मतिसागरु रे लाल, तिन धवलना जे मित्त रे ॥ सो० ॥
ए चारे मंत्री पवित्त रे ॥ सो० ॥ श्रीपाल करे शुन्न चित्त रे ॥ सो० ॥
ए तो तेजे हुउं आदित्त (अतिदत्त) रे ॥ सो० ॥

खरचे बहुलुं निज वित्त रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ६ ॥
कोसंबी नयरीथकी रे लाल, तेड़ाव्यो धवलनो पुत्त रे ॥ सो० ॥
तेनुं नाम विमल छे युत्त रे ॥ सो० ॥
तेह शेठ कस्यो सुमुहुत्त रे ॥ सो० ॥ सोवन पटबंध सयुतत्त रे ॥ सो० ॥
कीधा कोश ते अखय सुगुत्त रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ७ ॥

अर्थ—पछी (सकल के०) समस्त राजाउं मलीने (तास के०) ते श्रीपाल राजानो पट्टाभिषेक फरीथी करे, एटले एक तो पूर्वे बालपणामां पट्टाभिषेक कस्यो हतो, तेनो विरह थया पछी फरी हमणां पट्टाभिषेक कस्यो, माटे फरीथी (पितृपट्टे के०) पितानी पाटे घणा उल्लासथी स्थापीने राज्याभिषेक करता हवा, अने नव स्त्रीमांहे मयणासुंदरीने (विशेष के०) पट्टराणीपणे स्थापीने अभिषेक करथो. अने शेष जे आठ स्त्रीउं रही, तेने लघु स्त्रीउंने स्थानके पट्टाभिषेक कस्यो. श्रीपाले जे उद्देश धास्यो हतो के, मारा भुजबलथी राज लउं, ते सर्व कार्य सिद्ध थयुं ॥ ५ ॥ एक मतिसागर नामे प्रधान जे बुद्धिनो समुद्र छे, ते अने बीजा धवल शेठना जे त्रण मित्र हता, ते मलीने चारे महा पवित्र प्रधान ते श्रीपाले पोताना शुभ चित्ते करीने कस्या. ए श्रीपाल तेजे करी (आदित्त के०) आदित्य एटले सूर्य जेवो थयो, अने घणुं पोतानुं (वित्त के०) द्रव्य त्यां खरचवा लाग्यो ॥ ६ ॥ वळी कोसंबी नगरथी धवल शेठना पुत्रने तेड़ाव्यो, ते निर्मल मननो छे, माटे तेनुं नाम विमल छे ते युक्तज छे, तेने शुभ मुहूर्त्ते सोनेरी (पट के०) वस्त्रबंध सहित नगरशेठ कस्यो, वळी

तेना (कोश के०) भंडार खजाना ते (अखय के०) कोइकाळे क्षय थाय नहीं, एवा (सु के०) भले प्रकारे (गुत्त के०) गुप्त करया एटले सुरक्षित करी तेने सोंप्या ॥ ७ ॥

उत्सव चैत्य अठाइयां रे लाल, विरचावे विधि सार रे ॥ सो० ॥
सिद्धचक्रनी पूजा उदार रे ॥ सो० ॥
करे जाणी तस उपगार रे ॥ सो० ॥ तेनो धर्मी सहु परिवार रे ॥ सो० ॥
धर्मे उल्लसे तस दार रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ८ ॥
चैत्य करावे तेहवां रे लाल, जेह स्वर्गशुं मांडे वाद रे ॥ सो० ॥
विधुमंडल अमृत आस्वाद रे ॥ सो० ॥ ध्वज जीहे लीए अविवाद रे ॥ सो० ॥
तेणे गाजे (ते) गुहिरे नाद रे ॥ सो० ॥
मोडे कुमतिना उन्माद रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ए ॥

अर्थ—हवे ते श्रीपाल परमेश्वरना चैत्यने विषे अठाइ आदिक महोत्सव श्रेष्ठ विधिए करीने (विरचावे के०) रचावे छे. त्यां (उदार के०) मोटी सिद्धचक्रजीनी पूजा ते श्रीसिद्धचक्रजीनो उपकार जाणीने करे छे. एम ते श्रीपालनो सर्व परिवार धर्मिष्ट छे. अने तेनी (दार के०) स्त्रीउ पण धर्मने विषे उल्लसे एटले उल्लास पामे छे ॥ ८ ॥ वळी जे स्वर्गनी साथे पण वाद करे, एवां परमेश्वरनां देरां करावे छे, जे चैत्य पोतानी ध्वजारुप (जीहे के०) जीभे करीने विधुमंडल जे चंद्रमानुं मंडल तेमांहे रह्युं जे अमृत, तेनुं अविवादपणे आस्वादन करे छे, (तेणे के०) तेने योगे

करी ते ध्वजाउं गुहिर एटले गंभीर शब्दे करीने गाजी रही छे. ए उत्प्रेक्षा अलंकार जाणवो. वळी कुमति जे माठी मतिना धणी तेना उन्मादने मोडे छे एटले दूर करे छे ॥ ए ॥

पम्ह अमारी वजावीया रे लाल, दीधां दान अनेक रे ॥ सो० ॥
साचवीया सकल विवेक रे ॥ सो० ॥
समकितनी राखी टेक रे ॥ सो० ॥ न्याये राम कहायो (ते) छेक रे ॥ सो० ॥
ते राजहंस बीजा बेक रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १० ॥
अचरिज एक तेणे कर्युं रे लाल, मनगुप्तगृहे हुता भेद रे ॥ सो० ॥
कर्णादिक नृप ससनेह रे ॥ सो० ॥ छेमावीया सघला तेह रे ॥ सो० ॥
निज अद्भुत चरित अछेह रे ॥ सो० ॥
देखावी निज जग गुणगेह रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ११ ॥

अर्थ—वळी श्रीपाले अमारीना पम्ह वजमाव्या, सुपात्रने अनेक प्रकारनां दान दीधां. एम तेणे धर्म संबंधी सर्व विवेक साचव्या. तथा शुद्ध देव, शुद्ध गुरु अने शुद्ध धर्मरुप जे समकित, तेनी टेक राखी. ए श्रीपाल न्यायमार्गमां तो छेक रामचंद्रजी जेवो कहेवाणो, माटे ते समये श्रीपाल ते राजहंस सरखो छे, अने बीजा राजा ते बेक एटले देम्कां सरखा छे ॥ १० ॥ वळी ते श्रीपाले एक अचरिज कर्युं. ते कहे छे के, पूर्वे जे करणादिक राजाउं थया छे. ते शूरपणे, त्यागीपणे, जोगीपणे, गुणवंतपणे लोकनां मनमां सस्नेहपणे रहेता हता, तेथी जाणीए जे, ते मनरुप जे गुप्त

गृह एटले बंदीखानुं तेमां पड्या होय नहीं ? ते जे वारे ए श्रीपाल महागुणवंत प्रगट थयो, ते वारे एणे अद्भुत एटले आश्चर्यकारी अछेह एटले छेह रहित पार विनानुं पोतानुं चरित्र देखाडीने जगतमां गुणनुं घररुप पोते थयो, एटले दाने करी, यशे करी ते सर्वथी वधतो थयो, तेथी सर्व जन एनेज पूर्वोक्त विरुद देवा लाग्या, अने आगलना राजवीओनां नामने विसारवा लाग्या, माटे ए श्रीपाले ते सर्वने मनरुप बंदीखानामांथी छोडाव्या, ए आश्चर्य कर्युं ॥ ११ ॥

श्रीपाल प्रतापथी तापीयो रे लाल, विधि शयन करे अरविंद रे ॥ सो० ॥
करे जलधिवास मुकुंद रे ॥ सो० ॥
हर गंग धरे निसपंद रे ॥ सो० ॥ फरे नाठा सूरज चंद रे ॥ सो० ॥
अरि सकल करे आक्रंद रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १२ ॥
तस जश छे गंगा सारिखो रे लाल, तिहां अरि अपजश सेवाल रे ॥ सो० ॥
कपूरमांहे अंगार रे ॥ सो० ॥ अरविंदमांहे अलिबाल रे ॥ सो० ॥
अन्योन्य संयोग नीहाल रे ॥ सो० ॥
दीए कवि उपमा ततकाल रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजाना प्रतापनुं वर्णन करे छे. ते श्रीपालना अत्यंत आकरा प्रतापरुप अग्निथी तप्यो थको विधि जे ब्रह्मा तेणे शीतल थवा माटे (अरविंद के०) कमल तेमां जइ शयन करयुं, अने मुकुंद जे श्रीकृष्ण तेणे (जलधि के०) समुद्रमां जइ वास कर्यो. प्रागवडनां

पादमा उपर जइ सुइ रह्यो. वळी (हर के०) महादेव पोताने शीतलता करवा माटे माथानी उपर (निसपंद के०) निश्चलपणे (गंग धरे के०) गंगा नदीने धारण करे छे, अने चंद्र सूर्य तो नास-ताज फरे छे. तथा (अरि के०) शत्रु ते सर्व (आक्रंद के०) बूमो पाडी रह्या छे ॥ १२ ॥ वळी ते श्रीपालनो यश तो गंगा सरखो उजलो छे, ते गंगा नदीमां सेवाल जोईए, माटे त्यां शत्रुना अपयशरुप सेवाल छे, वळी कपूर सरखो उजलो श्रीपालनो यश, त्यां अंगार एटले कोयला सरखो शत्रुनो अपयश छे, तथा कमल समान श्रीपालनो यश, तेमां (अलिबाल के०) भ्रमराना बालक सरखो कालो शत्रुनो अपयश छे, एम अन्योऽन्य संयोगे (नीहाल के०) जोवुं. श्रीपालनो यश अने शत्रुनो अपयश, ए बेनी कवीश्वर सहगामी उपमा आपे छे ॥ १३ ॥

सुरतरु स्वर्गथी उतरी रे लाल, गया अगम अगोचर ठाम रे ॥ सो० ॥
जिहां कोइ न जाणे नाम रे ॥ सो० ॥
तिहां तपस्या करे अभिराम रे ॥ सो० ॥ जब पाम्युं अद्भुत ठाम रे ॥ सो० ॥
तस करअंगुलि हुआ नाम रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १४ ॥
जश प्रताप गुण आगलो रे लाल, गिरुउ ने गुणवंत रे ॥ सो० ॥
पाले राज महंत रे ॥ सो० ॥ वयरीनो करे अंत रे ॥ सो० ॥
मुखपद्म सदा विकसंत रे ॥ सो० ॥
लीलालहेर धरंत रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १५ ॥

अर्थ—हवे (सुरतरु के०) कल्पवृक्षो तेनो स्वर्गमां निवास छे, परंतु तेमणे विचार्युं जे, अमारो अर्थी अहीं कोइ नथी, एम विचारीने स्वर्गथी उतरयां, (ते अगम के०) कोइने गम न पडे, (अगोचर के०) कोइ देखे नहीं, तथा कोइ ओळखे नहीं, ज्यां एनुं कोइ नाम पण न जाणे, एवे स्थानके गयां. त्यां जइने अभिराम एटले मनोहर तपस्या करतां हवां. ते तपस्या करतां करतां तेमणे तपस्यानुं फलरुप एवुं कोइ स्थानक पोताने रहेवानुं जगतमां दीठुं नहीं, के जे तेनी पासे जइने रहे, एवुं कोइ ठेकाणुं पामता न हतां. एम जोतां जोतां (जब के०) जे वारे तेमणे अत्यंत अद्भुत स्थानक पाम्युं, ते वारे (तस के०) ते श्रीपाल राजाना (कर के०) हाथनी अंगुलिरुप थयां, एटले कल्पवृक्षो पोतानी तपस्याना माहात्म्यथी श्रीपाल राजानी अंगुलिरुप थयां. ते दान दे छे, माटे श्रीपाल राजा कल्पवृक्ष समान दानेश्वरी छे, तेथी कविए ए उपमा दीधी छे ॥ १४ ॥ वळी जे (जश के०) यश कीर्त्ति, (प्रताप के०) तेज अने गुण, तेणे करी श्रीपाल सर्वमांहे (आगलो के०) अग्रेसर छे, अथवा यश, प्रताप अने गुण ते जेना (आगलो के०) सर्वथी अग्रेसर छे, वळी गिरूओ छे, अने महागुणवंत छे, (महंत के०) मोटुं उदार राज्य भोगवे छे, वैरीनो (अंत के०) क्षय करे छे. एवो पराक्रमी छे, राज्यनी लीलालहेरनो धरनारो छे, जेनुं मुखरुप (पद्म के०) कमल ते सदा निरंतर विकस्वर थइने रहे छे ॥ १५ ॥

मेरु भवे जे अंगुले रे लाल, कुशाग्रे जलनिधिनीर रे ॥ सो० ॥

फरसे आकाश समीर रे ॥ सो० ॥

तारागण गणित गंभीर रे ॥ सो० ॥

श्रीपाल सुगुणनो तीर रे ॥ सो० ॥
ते पण नवि पामे धीर रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १६ ॥
चोथे खंडे पूरी थइ रे लाल, ए छठी ढाल अभंग रे ॥ सो० ॥
इहां छक्ति ने युक्ति सुचंग रे ॥ सो० ॥
नव पद महिमानो रंग रे ॥ सो० ॥
एहथी लहीए ज्ञानतरंग रे ॥ सो० ॥
वळी विनय सुयश सुखसंग रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजाना गुण अगणित छे, माटे कवीश्वर उपमा आपे छे के, कोइ पुरुष एवो पण होय के, जे मेरू पर्वत लाख योजननो उंचो छे, तेने पोतानी अंगुलिए करीने (मवे के०) मापी जाय, तथा (कुशअग्रे के०) डाभनी अणीए करी (जलनिधिनीर के०) समुद्रना पाणीने मापी समुद्र खाली करे, तथा (समीर के०) वायरो आकाशने फरसे, तथा तारानो (गण के०) समूह तेनी पण कोइ (गणित के०) संख्या करी आपे, एटलां वानां दुष्कर छे, ते पण कदाचित् कोइ गंभीर बुद्धिमंत पुरुषथी दैवयोगे थाय, पण श्रीपाल राजाना भला गुणनो (तीर के०) कांठो, ते धीर थको पण न पामे, एटले न पामी शके ॥ १६ ॥ ए चोथा खंडने विषे छठी ढाल अभंगपणे पूर्ण थइ. (इहां के०) ए ढालमां छक्ति ते कविनी चतुराइ अने युक्ति ते न्याय छेरववो तेज (सु के०) भलो (चंग के०) मनोहर छे, अने नव पदना महिमानो (रंग के०)

आनंद छे, तेथी ज्ञानना (तरंग के०) कल्लोल पामीए, वळी विनय अने सुयश एटले जलो यश तद्रूप सुखनो (संग के०) समागम पामीए ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

एहवे रायऋषि जलो, अजितसेन जसु नाम ॥
ओहिनाण तस उपन्युं, शुद्ध चरण परिणाम ॥ १ ॥
तिण नगरी ते आवीयो, सुणी आगमन उदंत ॥
रोमांचित श्रीपाल नृप, हर्षित हुओ अत्यंत ॥ २ ॥
वंदन निमित्ते आवीयो, जननी जज्ज समेत ॥
मुनि नमी करीय प्रदक्षिणा, बेठो धर्मसंकेत ॥ ३ ॥
सुणवा वछे धर्म ते, गुरु सन्मुख सुविनीत ॥
गुरु पण तेहने देशना, दे नय समय अधीत आधीन ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन नाम छे जेनुं, एवो राजर्षि, ते जूमितले विहार करतां शुद्ध (चरण के०) चारित्रना परिणामनी लहेरो वृद्धिवंत थतां तेने अनुगामी अप्रतिपातिपणे (उहि-नाण के०) अवधिज्ञान उपन्युं ॥ १ ॥ ते विहार करतो तेज चंपा नगरीए आव्यो, तेना आगमनना (उदंत के०) समाचार वनपालकना मुखथी सांजलीने श्रीपाल राजा रोमांचित थयो थको अत्यंत हर्षित थयो ॥ २ ॥ पछी जननी जे माता अने (जज्ज के०) जार्या एटले स्त्री, तेणे सहित

मुनिने वांदवाने निमित्ते आव्यो. त्यां मुनिराजने नमी त्रण प्रदक्षिणा दइ करीने धर्म सांभलवाना संकेते बेठो ॥ ३ ॥ ते श्रीपाल गुरुनी सन्मुख सुविनीतपणे धर्म सांभलवाने इच्छे छे, अने गुरु पण तेने (नय के०) निश्चय व्यवहार नये करी युक्त तथा नय उपनय युक्त जे (समय के०) सिद्धांत तेने अधीन थका धर्मनी देशना दे छे पाठांतरमां नय अने सिद्धांतने आधीन एटले अविरुद्ध देशना दे छे ॥ ४ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ हस्तिनागपुरवर भलु, जिहां पांडु राजा सार रे ॥ ए देशी ॥

प्राणी वाणी जिनतणी. तुम्हे धारो चित्त मझार रे ॥
मोहे मुंझ्या मत फिरो, मोह मूक्ये सुख निरधार रे ॥
मोह मूक्ये सुख निरधार, संवेग गुण पालीए पुण्यवंत रे ॥
पुण्यवंत अनंत विज्ञान, वदे इम केवली भगवंत रे ॥ १ ॥
दश दृष्टांते दोहिलो, मानवभव ते पण लब्ध रे ॥
आरय क्षेत्रे जन्म जे, ते दुर्लभ सुकृत संबंध रे ॥ ते दुर्लभ० ॥ संवेग० ॥ २ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन मुनि देशना आपे छे, अने श्रीपाल प्रमुख सर्व सभा सांभले छे. ते देशना अभव्यने योग्य नहीं, माटे मोक्ष योग्य जे भव्य जीव छे, तेने उद्देशीने कहे छे के, अरे भव्य प्राणीओ! जेमां दयाधर्म मुख्य छे, एवी मोक्षमार्गाधिकारिणी, दुर्गतिदुःखनिवारिणी, पापसंतापहारिणी, संसारसमुद्रतारिणी जे श्रीजिननि वाणी छे, ते तमे तमारा (चित्त मझार के०) मननी मध्ये धारो, पण सांभल्युं अणसांभल्युं म करो. ते वाणी सांभलीने मोहे मुंझ्या मत फिरो,

एटले मोहदशामां मुंझ्या थका फरो नहीं, ते मोह क्यां सुधी छे? तो के ज्यांसुधी जीवने क्षायिक गुण प्रगट्यो नथी, त्यांसुधी छे. माटे ते मोह मूकशो, ते वारेज (निरधार के०) निश्चे सुख पामशो. ते निश्चय सुख तो सिद्धना जीवोने छे, माटे ते पामवानो उपाय ए छे जे, संवेग गुण पालवो. ते संवेगीपणुं कोने कहेवुं? तो के जेमां मोक्षमार्गानुयायी क्रियानुं करवुं होय तेने संवेगीपणुं कहीए, माटे ते पालवुं. हे पुण्यवंत जीवो! तमे सांभलो, ए हितशिक्षा कोनी कहेली छे? तो के जे महा पुण्यवंत, अनंत विज्ञानना धणी, अनंत शक्तिना धणी, अनंत बलवंत एवा जे केवली भगवंत, तेणे (वदे के०) कहेली छे. ते आगली गाथाए कहे छे ॥ १ ॥ हे भव्यो! तमे सांभलो के ॥ चुल्लग पासग धन्ने, जूए रयणे अ सुमिण चक्के अ ॥ कुम्म जुगे परमाणु, दस दिठ्ठंता मणुअलम्भे ॥ १ ॥ इति दृष्टांत गाथा ॥ अर्थ—चुल्लक, पाशा, धान्य, द्यूत, रत्न, स्वप्न, चक्र, कूर्म, युग, परमाणु ए दश दृष्टांत मनुष्यपणानी दुर्लभतामां जाणवां ए गाथामां कहेला दश दृष्टांते करी पामवो दुर्लभ एवो (मानवभव के०) मनुष्यनो भव छे, ते पण जो घणोज पुण्यनो संचय होय, तो पामीए. ते कदाचित् मनुष्यभव पण (लब्ध के०) पाम्यो, तेमां पण वळी आर्य देशमां जन्म पामवो घणो दुर्लभ छे. जो घणी (सुकृत के०) शुभ करणीनो संबंध होय, तोज आर्य देशमांहे जन्म पामीए. तेमां भरतक्षेत्रमां बत्रीश हजार देश छे. तेमांहे पण साडापचवीश आर्य देश छे, अने बीजा सर्व अनार्य देश जाणवा. ते आर्य देश कोने कहेवो? तो के ज्यां शुद्ध देव, शुद्ध गुरु अने श्रीवीतरागनो भाखेलो धर्म, तेनी सामग्रीना प्रवर्त्तक जे साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका, आचार्य, उपाध्याय अने थिविर, ए सात होय, तेने आर्य देश कहीए ॥ २ ॥

आरय क्षेत्र जनम हुओ, पण उत्तम कुल ते दुर्लन्न रे ॥
व्याधादिक कुले उपनो, शुं आरज क्षेत्र अचंन्न रे ॥ शुं० ॥ संवेग० ॥ ३ ॥
कुल पामे पण दुल्लहो, रूप आरोग आउ समाज रे ॥
रोगी रूपरहित घणा, हीण आउ दीसे छे आज रे ॥ हीण० ॥ संवेग० ॥४॥

अर्थ—ते पण कोइ पूर्वेनवधर्मकर्त्तव्ययोगे आर्य देशमां जन्म थयो, तोपण तेथी शी सिद्धि थाय? ते आर्य देशमां पण जे मोटा इन्य व्यवहारिया, शेठ, सेनापति, धन धान्यादिके पूरित तथा कुल ते पितानो पक्ष अने जाति ते मातानो पक्ष, ए बे जेना विशुद्ध निर्मल होय, तेने उत्तम कुल कहीए, ते पामवुं दुर्लन्न छे. आर्य देशमां पण जो कदाचित् व्याधादिक जे कोळी, वाघरी, निल्ल, माछी, कसाइ, मांस नक्षण करनार इत्यादिक हिंसक लोकने व्याध कहीए, तेमना कुलमां उपन्यो अने आर्य क्षेत्र पाम्यो, तो तेमां शो अचंबो जाणवो? फोकट नव हारी जाय माटे पाम्यो ते न पाम्या जेवुं थयुं ॥ ३ ॥ वळी कदापि पूर्वे जन्मना पुण्योदयथी पूर्वोक्त उमत्त कुल पाम्यो, तोपण तेमां रूपवंतपणुं तथा आरोग्य एटले रोगरहितपणुं अने आयु, एटलां वानांनो (समाज के०) संपूर्ण योग पामवो, ते खरेखरो दुर्लन्न छे, केमके आजना काळमांहे उत्तम कुल पामीने पण घणा प्राणी रोगिष्ट, वळी घणा प्राणी रूपरहित तथा घणा प्राणी हीनायु एटले अल्पायुवाला देखाय छे, माटे तेमने पुण्यकार्यमां एटली खामी रही, तेणे करी रूप न पामे, तेथी लोकोने इष्ट न लागे, तथा रोग सहित होय, तो धर्मनां कार्य साधी शके नहीं, वळी हीनायुवालाथी पण कांइ सुकृत थाय नहीं. ते वारे ते जीव उत्तम कुल पाम्यो, तोपण शुं? अने न पाम्यो तोपण शुं? कांइज नहीं ॥ ४ ॥

ते सवि पामे पण सही, दुलहो छे सुगुरु संयोग रे ॥
सघले खेत्रे नहीं सदा, मुनि पामीजे शुभ योग रे ॥ मुनि० ॥ संवेग० ॥ ५ ॥

अर्थ—ए पूर्वोक्त मनुष्यनो भव, आर्य क्षेत्र, उत्तम कुल, रुपवंतपणुं, रोगरहितपणुं अने संपूर्ण आयुष्य, ए सर्व वानां पामे, पण (सही के०) निश्चयथकी सद्गुरुनो संयोग पामवो महा दुर्लभ छे, एटले जे पंचम गतिना साधक पोते संसारना पाशथी मूकाणा अने बीजाने मूकाववा समर्थ, तेवा गुरु मलवा दुर्लभ छे. ते गुरु शास्त्रमां त्रण प्रकारना कह्या छे, तेमां एक तो पत्थर स मान, ते पोते पण बूडे अने आश्रय करनारने पण बूडाडे, बीजा काष्ट समान, ते पोते पण तरे अने आश्रय करनारने पण तारे, त्रीजा पिप्पलपत्र समान, पोते तरे अने आश्रय करनारने बूडाडे. ए त्रण भेदमांहेला बीजा भेदवाला काष्ट समान एवा सुगुरु, उत्तम गुरु, महामुनि, अकिंचनी, निर्लोभी, परोपकारी, तेनो भलो योग ते सर्व क्षेत्रने विषे आ पंचम काळमां सदा सर्वदा न पामीए, केमके गुणहीन घणा होय, अने गुणवंत थोडा होय ॥ ५ ॥

महोटे पुण्ये पामीए, जो सद्गुरु संग सुरंग रे ॥
तेर काठीया तो करे, गुरुदर्शन उत्सव भंग रे ॥ गुरु० ॥ संवेग ॥ ६ ॥
दर्शन पामे गुरुतणुं, धूर्त्ते व्युद्ग्राहित चित्त रे ॥
सेवा करी जन नवि शके, होये खोटो भाव अमित्त रे ॥ होये० ॥ संवेग० ॥ ७ ॥

अर्थ—ते पण कदापि जो मोटां पुण्यकार्य कर्यां होय, तो भला रंगे करी सहित रुडा गुरुनो पण संग पामीए, अने ते गुरु गाममांज छे, धर्मशास्त्रनी देशना पण आपे छे, तथा आपणे

पण तेवा गुरुनुं दर्शन करीने उपदेश सांजलीए एवुं जे वारे मन करीए, तो ते वारे तेर काठीया छे, ते गुरुदर्शनना उत्सुकपणानो जंग करे छे. हवे ते तेर काठीयानां नाम कहे छे. एक गुरु पासे जतां आलस थाय, ते आलस काठीयो, बीजो पुत्र कलत्रे वींट्यो रहे, तेथी गुरु पासे जवाय नहीं, ते मोह काठीयो, त्रीजो गुरु कांइ खावा आपशे नहीं, जो धंधो करशुं तो खाशुं, एम चिंतवी न जाय, ते अविनय काठीयो, चोथो मोटाइ मनमां राखे, जे कोण सर्वने पगे लागे ? ते अजिमान काठीयो, पांचमो गुरुनी आगतास्वागता न करे, बोलावे नहीं, धर्म कार्य करवा न दे ते क्रोध काठीयो, छठो प्रमादमां जरयो रहे, ते प्रमाद काठीयो, सातमो रखे गुरु पासे जतां कांइ पैसा खरचवा पडे, एवी कृपणता राखे, ते कृपण काठीयो, आठमो जय राखे, ते जय काठीयो, नवमो शोकने योगे न जाय, ते शोक काठीयो, दशमो अज्ञानताने लीधे गुरु पासे न जाय, ते अज्ञान काठीयो, अगीयारमो विकथा करवामां तत्परपणे गुरु पासे न जाय, ते विकथा काठीयो, बारमो गुरु पासे जतां मार्गमां कौतुक जोवा उजो रही जाय, ते कौतुक काठीयो, अने तेरमो विषयमां माची रहे, तेथी गुरु पासे जवाय नहीं, माटे ते विषय काठीयो जाणवो. ए तेर काठीयानां नाम कह्यां ॥ ६ ॥ कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी तेर काठीयानो अंतराय निवारीने गुरुनुं दर्शन पाम्यो, अने धर्मदेशना पण सांजली, तो ते गुरुनां हितकारक वचन पोताना चित्तमां धारे नहीं, शामाटे? (धूर्त्तै व्युद्ग्राहित चित्त के०) पूर्वे कुगुरुनी संगति करी छे, तेणे पोतानां मिथ्या उपदेशवचन दृढपणे तेने रुचाव्यां छे, ते कदाग्रहपणे अस्थिमज्जामय करी राख्यां छे, एवो खोटो धर्म देखामीने वळी एवुं कह्युं छे के, हुं कहुं तुं. एथी उपरांत बीजो कोइ धर्मनो सार छेज नहीं, ते माटे रखेने तुं ए धर्मथी चलायमान थइ जा! तुजने बीजो कोइ पाखंमी मलशे, ते पोतानो धर्मोपदेश करशे,

तेने तुं सत्य जाणीश नहीं! एम वारंवार वचनयुक्तिए तेने कुगुरुए प्रथम समजावेलो छे. अने ते मुग्ध जीवे पण तेनुं वचन पोताना मनमां तेमज निर्धार करी राख्युं छे के, एणे जे कह्युं, तेज सत्य छे. ए रीते प्रथम कुगुरुरूप धूर्ते तेनुं चित्त व्युद्ग्राहित[1] कर्युं छे. तेने सद्गुरु मळ्या, तेणे संसार तरवारुप धर्म कह्यो, परंतु पूर्वे कुधर्म अंगीकार करेलो छे, तेने योगे ते खरा धर्मने आदरी शकतो नथी, तेथी ते (जन के०) पुरुष सद्गुरुनी सेवा करी शके नहीं. उलटो ते मूर्खनो गुरु उपर अमित्रता एटले शत्रुपणानो खोटो भाव थाय. एवा प्राणी जे होय, ते धर्म पामी शके नहीं. तेनी उपर एक दृष्टांत कहे छे के, कोइ एक जोगी गुरु अने चेलो ए बे जण भमतां भमतां एक मोटा नगरमां आव्या. त्यां गुरु नगर बहार बेठो, अने चेलाने भिक्षा लेवा नगरमां मोकल्यो. ते चेलो कोइ शाहुकारनी हवेलीमां गयो, त्यां सर्वना हाथमां सोनानां कडां पहेरेलां दीठां, तेथी तेने पण कडां पहेरवानी होंश थइ. पछी भिक्षा लइ गुरु पासे आव्यो. त्यां गुरु साथे जमी लीधा पछी गुरुने कहेवा लाग्यो के, तुम मेरेकों सोनेके कडे पहिराओ! तब में तुमेरी बंदगी करुंगा! तेने गुरुए कह्युं के, बेटा! योगमार्गमें एक दमडीभी पास नहीं रखनी, तो फेर सोनेके कडे किस तरे रक्खा जावे! इस वास्ते मेरे तेरे नहीं बने! एम कही योगी चेलाने त्यांज मूकी चाल्यो गयो. पाछळथी चेलाए पैसा पेदा करी कडा पहेरवानो निश्चय कर्यो. नित्य प्रभातनो गाममां जइ कण आटो मागी भेलो करी वेचीने पैसा करवा मांड्या. एम करतां त्रण चार वर्षमां चारसें पांचसें रुपैया एकठा कर्या. पछी ते नगरमां एक सोनी रहे छे, तेनी साथे मित्राइ करी मांहोमांहे घणा स्नेह

---

१ भरमावेलु.

मळे, पण सोनी कपटी छे, तेनी जोगीने खबर नथी. एक दिवसे जोगीए सोनीने कह्युं के, हे मेरे मित्र! मैनें चारसें पांचसें रुपैये एकिठे किये हैं, उसका अच्छा सुना लेके मेरेकों कडां बना दे. एवुं सांभळी सोनीए कह्युं के, तुं मारो मित्र छे. अने मारी आबरु गाममां सारी नथी, तेथी गामना सोनी, शराफ अने नाणावटी सर्वे मारी साथे इर्ष्या राखे छे, माटे तुं बीजा कोइ सोनी पासे घडावी ले. ए सर्व सोनीना बोल जोगीए सत्य करी मान्या, अने फरी सोनीने कह्युं के, तुम मेरा मित्र हैं, तो तेरेकुं छोडकें दूसरेकी पास में नहीं बनवाउंगा, तोपण सोनीए विश्वास बेसाडवा सारु एक बे वार नाकारो कर्यो, परंतु जोगीए पराणे कडां कडवा सोप्यां. सोनीए पण खरा सोनानां कडां घडी तैयार करी जोगीने आप्यां, अने कह्युं के, मारुं नाम लईश नहीं, अने आखा गाममां देखाडी आव के, आ मारी चीठी प्रमाणे किमत थाय छे के नहीं ? जो चीठी प्रमाणे किमत थाय, तो मने साचो मानजे. जोगीए पण नाणावटी शराफ, सोनीओ आदिक घणाने देखाडी किमत करावी, तो बराबर सोनीए करी आपेली चीठी प्रमाणे कायम थई, तेथी वळी जोगीने सोनी उपर पूर्ण विश्वास आव्यो. ते वारे कडां पाछां लइ आवीने सोनीने ओपवा सारु आप्यां. सोनीए कह्युं के, प्रभातना लइ जजे. पछी सोनीए ते कडा जेवांज बीजां पीतलनां कडां घडी तोलमां सरखां करीने तेनी उपर रंग आपी उंपी प्रभाते जोगीना हाथमां आप्यां, अने कह्युं के, वळी पण हुं एक पारखुं देखाडुं. जे आ कडां छे, ते गइ काले ज्यां देखाड्यां, त्यांज मारुं नाम लइने देखाडजे, तो बधा पीतलनां कहेशे, कारण के मारा सर्व द्वेषी छे. चेलाए पण तेमज कर्युं, अने फरी बधाने सोनीनुं नाम लइ कडां देखाड्यां ते वारे सर्वे कहेवा लाग्या के, आ पीतलनां छे. तेने जोगीए कह्युं के, तुम सब लोक यह सोनीके दुश्मन हो. कल तो तुम सच्चे कहेते थे. ते वारे ते

परीक्षकोए कह्युं के, कान्ननां बीजां कर्मां हतां, अने आ वळी बीजां छे, माटे तुं ठगाय छे, तोपण जोगीए तेमनी वात सर्वथा नहींज मानी. ए दृष्टांते व्युद्ग्राहित चित्तवालो पण सर्वथा सद्गुरुनुं वचन नज माने ॥ ७ ॥

गुरुसेवा पुण्ये लही, पासे पण बेठा नित्त रे ॥
धर्मश्रवण तोहि दोहिलुं, निद्रादिक दीए जो चित्त रे ॥निद्रादिक० ॥संवेग०॥८॥
पामी श्रुत पण दुल्लही, तत्त्व बुद्धि ते नरने न होय रे ॥
शृंगारादिक कथारसे, श्रोता पण निज गुण खोय रे श्रोता० ॥ संवेग० ॥ ९ ॥

अर्थ—वळी कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी गुरुनी सेवा (लही के०) पामी अने गुरुनी पासे पण नित्य जइने बेठा, तथापि जे वेळाए गुरु धर्मोपदेश आपे, ते वेळाए अंतरायने योगे ते धर्म सांभळवो दुर्लभ थइ पडे, केमके ते वारे तेने निद्राज आवे, अथवा आदि शब्दथी विकथादिक प्रमादमां रुचि थाय, तेथी धर्मश्रवण क्यांथी थइ शके? एटले धर्म सांभळवामां निद्रादिक प्रमाद जो आडो आवी भींत जेवो थइ पडे, तो अटकावी नाखे, माटे प्रमाद छोडीने धर्म आदरवो ॥ ८ ॥ कदापि पुण्ययोगे गुरुनी पासे जइ निद्रा, विकथा, विषय, प्रमाद अने कषाय तेनो त्याग करी धर्म सांभळवा पाम्या, तोपण ते नरने धर्मसंबंधी तत्त्वनी बुद्धि आववी घणी दोहिली होय, कारण के अहोरात्र शृंगारादि रस जेमां प्रधान छे, एवी (कथा के०) भाषाग्रंथ, कोकशास्त्र, अनंगरंग, वात्स्यायनसूत्र प्रमुख, जेमां निःकेवल शृंगारनीज वातो छे, तथा आदि शब्दथी स्त्री अने राज प्रमुखथी कथा लेवी, ते सांभळवामांज प्राणी मग्न थइ रहे, माटे एवा शृंगारादिक रसे करी

मले, पण सोनी कपटी छे, तेनी जोगीने खबर नथी. एक दिवसे जोगीए सोनीने कह्युं के, हे मेरे मित्र! मैनें चारसें पांचसें रुपैये एकिठे किये है, उसका अच्छा सुना लेके मेरेकों कडां बना दे. एवुं सांभली सोनीए कह्युं के, तुं मारो मित्र छे. अने मारी आबरु गाममां सारी नथी, तेथी गामना सोनी, शराफ अने नाणावटी सर्वे मारी साथे इर्ष्या राखे छे, माटे तुं बीजा कोइ सोनी पासे घडावी ले. ए सर्व सोनीना बोल जोगीए सत्य करी मान्या, अने फरी सोनीने कह्युं के, तुम मेरा मित्र है, तो तेरेकुं छोडकें दूसरेकी पास में नहीं बनवाउंगा, तोपण सोनीए विश्वास बेसाडवा सारु एक बे वार नाकारो कर्यो, परंतु जोगीए पराणे कडां करवा सोप्यां. सोनीए पण खरा सोनानां कडां घडी तैयार करी जोगीने आप्यां, अने कह्युं के, मारुं नाम लईश नहीं, अने आखा गाममां देखाडी आव के, आ मारी चीठी प्रमाणे किमत थाय छे के नहीं? जो चीठी प्रमाणे किमत थाय, तो मने साचो मानजे. जोगीए पण नाणावटी शराफ, सोनीओ आदिक घणाने देखाडी किमत करावी, तो बराबर सोनीए करी आपेली चीठी प्रमाणे कायम थई, तेथी वळी जोगीने सोनी उपर पूर्ण विश्वास आव्यो. ते वारे कडां पाछां लइ आवीने सोनीने ओपवा सारु आप्यां. सोनीए कह्युं के, प्रभातना लइ जजे. पछी सोनीए ते कडा जेवांज बीजां पीतळनां कडां घडी तोलमां सरखां करीने तेनी उपर रंग आपी उंपी प्रभाते जोगीना हाथमां आप्यां, अने कह्युं के, वळी पण हुं एक पारखुं देखाडुं. जे आ कडां छे, ते गइ काले ज्यां देखाड्यां, त्यांज मारुं नाम लइने देखाडजे, तो बधा पीतळनां कहेशे, कारण के मारा सर्व द्वेषी छे. चेलाए पण तेमज कर्युं, अने फरी बधाने सोनीनुं नाम लइ कडां देखाड्यां ते वारे सर्वे कहेवा लाग्या के, आ पीतळनां छे. तेने जोगीए कह्युं के, तुम सब लोक यह सोनीके दुश्मन हो. कल तो तुम सच्चे कहेते थे. ते वारे ते

परीक्षकोए कह्युं के, काछनां बीजां कर्मा हतां, अने आ वळी बीजां छे, माटे तुं ठगाय छे, तोपण जोगीए तेमनी वात सर्वथा नहींज मानी. ए दृष्टांते व्युद्ग्राहित चित्तवालो पण सर्वथा सद्गुरुनुं वचन नज माने ॥ ७ ॥

गुरुसेवा पुण्ये लही, पासे पण बेठा नित्त रे ॥
धर्मश्रवण तोहि दोहिलुं, निद्रादिक दीए जो चित्त रे ॥निद्रादिक० ॥संवेग०॥८॥
पामी श्रुत पण दुल्लही, तत्त्व बुद्धि ते नरने न होय रे ॥
शृंगारादिक कथारसे, श्रोता पण निज गुण खोय रे श्रोता० ॥ संवेग० ॥ ए ॥

अर्थ—वळी कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी गुरुनी सेवा (लही के०) पामी अने गुरुनी पासे पण नित्य जइने बेठा, तथापि जे वेळाए गुरु धर्मोपदेश आपे, ते वेळाए अंतरायने योगे ते धर्म सांभलवो दुर्लभ थइ पडे, केमके ते वारे तेने निद्राज आवे, अथवा आदि शब्दथी विकथादिक प्रमादमां रुचि थाय, तेथी धर्मश्रवण क्यांथी थइ शके? एटले धर्म सांभलवामां निद्रादिक प्रमाद जो आमो आवी भींत जेवो थइ पडे, तो अटकावी नाखे, माटे प्रमाद छोडीने धर्म आदरवो ॥ ८ ॥ कदापि पुण्ययोगे गुरुनी पासे जइ निद्रा, विकथा, विषय, प्रमाद अने कषाय तेनो त्याग करी धर्म सांभलवा पाम्या, तोपण ते नरने धर्मसंबंधी तत्त्वनी बुद्धि आववी घणी दोहिली होय, कारण के अहोरात्र शृंगारादि रस जेमां प्रधान छे, एवी (कथा के०) भाषाग्रंथ, कोकशास्त्र, अनंगरंग, वात्स्यायनसूत्र प्रमुख, जेमां निःकेवल शृंगारनीज वातो छे, तथा आदि शब्दथी स्त्री अने राज प्रमुखनी कथा लेवी, ते सांभलवामांज प्राणी मग्न थइ रहे, माटे एवा शृंगारादिक रसे करी

युक्त जे ग्रंथ, तेना रसे करी ते श्रोता धर्म सांजले, तेथी सांजलतो थको पण आत्मगुणने खोइ नाखे, माटे तत्त्वनी बुद्धि धारवी ॥ ए ॥

तत्व लहे पण दुल्लही, सद्दहणा जाणो संत रे ॥
कोइ निज मति आगल करे, कोइ ऊामाऊोल फिरंत रे ॥ कोइ० ॥ संवेग० ॥ १० ॥
आप विचारे पामीए, कहो तत्वतणो किम अंत ? रे ॥
आलसुआ गुरु शिष्यनो, इहां जावजो मन वृत्तंत रे ॥ इहां ॥ संवेग० ॥ ११ ॥

अर्थ—कदापि पूर्वकृत शुज कर्मना उदयथी देशना सांजलीने धर्मनुं तत्त्व धार्युं, परंतु (संत के०) हे सज्जनो! ते श्रोताने तत्त्वनी वात उपर सद्दहणा आववी घणीज दोहीली बे. शामाटे जे कोइक श्रोता तो पोताना मनथी उत्पन्न थइ जे कल्पनाजाल, तेथी पोतानी मति आगल करे, एटले कहे के, गुरु जले आम कहे बे, पण वात तो में धारी बे, ते प्रमाणेज हशे, तथा केटलाएक श्रोता तो ऊामाऊोल थइ प्रमादमग्न थका फरथा करे, एटले प्रथम जेनी पासे जे धर्म सांजल्यो होय, ते जलो हशे, के आ कहे बे, ते जलो हशे? एम चिंतवता फरे, पोताना ऊहापणमां समाय नहीं, तेथी सद्दहणा राख्या विना सर्व बार उपर लीपणा समान बे ॥ १० ॥ माटे तत्त्वनी श्रद्धा विना तत्त्व केम पामीए? आ शुज बे, ते आदरवा योग्य बे. अने आ अशुज बे, ते त्यागवा योग्य बे, एवी वातो तो जे वारे गुर्वादिकना मुखथी सांजलीने धारे, ते वारे ते तत्त्व पामे, परंतु कहो के, (आप के०) पोताना विचारथी तत्त्व ते केम पामीए? जे आलसु थइ घरमा बेसी रहे, गुरुनी पासे धर्म सांजलवा न जाय, ते तत्त्व केम पामे? तत्त्व तो जे आलस त्यागीने चित्तमां धर्म सांजी

लवानी रुचि वधारीने गुरुमुखे जिनोक्त वचन सांभले, त्यां जे शंका उपजे, ते पूछी संदेह टाळी दृढता करे, ते पामे. अहीं कोइ अन्यदर्शनी गुरु अने शिष्य, ए बे जण आलसुं हता, तेनो वृत्तांत मनने विषे भावजो. ते वृत्तांत कहे छे. कोइ गुरु शिष्य एक नगरनी बहार झुंपडी बांधी रह्या छे, वस्त्र रहित छे, गाममां भिक्षा मागी उदरपूरण करे छे, एवामां पोष मासना दिवस आव्या, ठार घणो पडवा लाग्यो, पण ते बे जण निरुद्यमी छे, तेथी गाममां भिक्षा मागवा माटे पण एकाद जगाए फरे. त्यांथी थोडुं घणुं जे मले, ते लइ आवीने उदरपूरण करे, पण वधारे जगोए फरे नहीं. वळी ओढवाने कपडुं तो लावेज क्यांथी? एम करतां एक दिवसे तो बहु टाढ पडी, तेथी ते गुरु शिष्य थरथर कंपता भिक्षा जडी नहीं जडी, एवे हाले तुरत गाममांथी आवीने मढीनी अंदर पण आलसने लीधे गया नहीं. एमज जीर्ण वस्त्रे मुख ढांकीने बहार आवी सुता, पाछली रात्रिए जाग्या, ते वारे पण नेत्र उघाडीने जोवा जेटलो उद्यम न करतां एमज ढांकेले मुखे गुरु शिष्यने पूछवा लाग्यो के, हे शिष्य! टाढ घणी पडे छे, माटे हुं झुंपडीमां छुं के बहार छु? ते वारे शिष्य वळी गुरुथी पण वधारे आलसु छे. माटे तेणे पण ढांकेले मुखेज जवाब आप्यो जे, आपणे झुंपडीमां छीए. एवामां वळी शीतना भयथी कोइक कुतरो आवीने गुरुनी पासे सुतेलो हतो, तेनुं पूछडुं गुरुना हाथमां आव्युं. ते वारे गुरु शिष्यने कहेवा लाग्यो के, "भो शिष्य! मम पुच्छं वर्तते तदा शिष्येण चिंतितं कच्छोटिकांबरखंडं गृहीत्वा भवान् पृच्छतीति, शिष्यःप्राह भो गुरवः!! तत्पुच्छं वस्त्रांतं तदजल्पनपरेण शयने त्वया यतितव्यं." अर्थ--हे शिष्य! मारे पूछडुं छे. त्यारे शिष्ये विचार्युंने के, काछडीना वस्त्रना छेडाने पकडीने गुरु पूछे छे. पछी शिष्य कहे छे के, हे गुरुजी! ते पूछडुं नथी, पण वस्त्रनो छेडो छे. माटे तमारे बोल्या विना सुवामां यत्न करवो ॥ एम

बे जणा उद्यम रहित थका त्यांज टाढमां सुइ रह्या, परंतु बेमांथी एक पण आलस रहित थइ मढीमां गयो नहीं. प्रातःकाळे हिम पड्युं, तेथी बेहु जण हिमथी दाझीने मरण पाम्या. तेम जे आलसु होय, ते पोतानी मतिकल्पनाए कुमति करे, पण कोइने पूछे नहीं. उद्यम न करे तो तत्त्व पण पामे नहीं. जो गुरु शिष्य बेहुए उद्यम कर्यो होत, अने मढीमां गया होत, तो जीवता रहेत, माटे ए आलसु गुरु शिष्यनो वृत्तांत मनोजावित गवेषवो ॥ ११ ॥

बठर छात्र गज आवतां, जिम प्राप्त अप्राप्त विचार रे ॥
करे न तेहथी उगरे, तेम आपमति निरधार रे ॥ तेम० ॥ संवेग ॥ १२ ॥

अर्थ—हवे वळी आपमती उपर बीजो दृष्टांत कहे छे. जेम कोइ (बठर के०) मूर्ख (छात्र के०) शिष्य छे, ते वेदादिक शास्त्र तो जाण्यो छे, परंतु अर्थनी विवेचनाने अणजाणतो छे. ते कोइ कामने अर्थे बजारमां गयो छे, एवामां राजानो मदोन्मत्त हाथी छूट्यो छे. ते गजने पोतानी सामो आवतो देखे छे, एटलामां हाथीनो महावत लोकोने कहे छे के, भाइओ! ए हाथी मारा हाथमां नथी, माटे तमे दूर थइ जाओ. ते सांभळी सर्व लोक नाठां, ते वारे बठर छात्र चौटामां गयो, तेने पण लोके कह्युं के, तने हाथी मारशे, माटे अहींथी अलगो जतो रहे, तो पण ते त्यां उभो रहीने विचारवा लाग्यो के, आ लोक कहे छे के, हाथी मनुष्यने मारे छे, ते (प्राप्त के०) पाम्याने मारे छे किंवा अप्राप्त एटले अणपाम्याने मारे छे ? जो पाम्याने मारतो होय, तो महावत एनी उपर बेठो छे, तेने केम मारतो नथी ? अने जो अणपाम्याने मारतो होय, तो सर्व जगतनां लोक एने अणपाम्यां जेवां छे. तेने केम मारतो नथी ? एम विचार करे छे, एटलामां

हाथीए आवी सुंढथी झालीने तेने चीरी नाख्यो, तेथी मरण पाम्यो. जेम ए बठर बात्रे लोकनां वचन मान्यां नहीं, अने ते आपमते विचार करतो त्यांज ऊभो रह्यो, तेथी मरण पाम्यो, पण तेथी ऊगर्यो नहीं, तेम जे आपमति होय, ते पण (निरधार के०) निश्चेथी दुःख पामे, माटे जे तत्त्वगवेषक होय, ते गुरुमुखथी जाणी तेणे कहेले मार्गे प्रवर्त्तन करे, तो तत्त्व पामे, परंतु आपमति होय, तेनरक निगोदनां दुःख पामे, माटे आपमति न थवुं ॥ १२ ॥

आगमने अनुमानथी, वळी ध्यानरसे गुणगेह रे ॥
करे जे तत्वगवेषणा, ते पामे नहीं संदेह रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ १३ ॥

अर्थ—(आ के०) समस्त प्रकारनुं जेमां गम एटले ज्ञान छे, तेने आगम कहीए. ते आगम श्रीजिनेश्वरना कहेला अर्थ अने गणधरोनां गुंथ्यां सूत्र तेना अनुमानथी एटले आगममां भगवाने तत्त्वनी वात जेवी रीते कहेली छे, तेना अनुमानथी तथा वळी (ध्यानरसे के०) आदर करवा योग्य जे धर्मध्यान अने शुक्लध्यान, तेना एकेकना चार चार पाया छे, तेणे करी चिंतवन करतां तेथी उपन्यो जे रस, तेने ध्यानरस कहीए, एटले ध्यानरसे करीने गुणनुं गेह एटले गुणनुं स्थानक-प्राप्तिरुप जे तत्व, ते तत्त्वनी जे गवेषणा करे, ते तत्त्व पामे, एमां संदेह नहीं. अथवा तत्व पामवानां त्रण कारण छे, एक आगमथी अने बीजुं अनुमानथी, त्रीजुं ध्यानरस ते अनुभव-रस ए त्रणे प्रकारे जे गुणनुं घर थइने तत्वनी गवेषणा करे, ते निःसंदेह तत्व पामे ॥ १३ ॥

तत्वबोध ते स्पर्श छे, संवेदन अन्य स्वरुप रे ॥
संवेदन बंध हुइ, जे स्पर्श ते प्रापतिरुप रे जे० ॥ संवेग ॥ १४ ॥

तत्व ते दशविध धर्म छे, खंत्यादिक श्रमणनो शुद्ध रे ॥
धर्मनुं मूल दया कही, ते खंति गुणे अविरुद्ध रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ १५ ॥

अर्थ—तत्वनुं जाणपणुं ते तत्वबोध कहीए. तेना बे भेद छे. एक स्पर्श तत्वबोध, बीजो संवेदन तत्वबोध. तेमां तत्वनां शास्त्र जे आगम ते सांभलीने श्रीजिनागमभाषित तत्व सम्यकत्वादि प्राप्तिपूर्वक श्रद्धापूर्वक नव तत्वादिकनो अवबोध थाय, शुद्ध अध्यवसाये आत्मपरिणतिपरिपाकपणे मन वचन कायाथी एकाग्र स्थिरताए भावनी विशुद्धताए सद्गुरुपदेशामृतयोगथी सद्दहणामय वस्तुधर्म ग्रहणरुपपणे जे चित्तनी वृत्ति थाय, एवो जे तत्वबोध, ते स्पर्शरुप जाणवो, अने श्रद्धा रहित सम्यक प्रकारे वस्तुना स्वरुपने जाणपणामां धारे, ते संवेदन तत्वबोध जाणवो. ते स्पर्श तत्वबोधथी (अन्य के०) जूदे रुपे जाणवो. ए संवेदन तत्वबोध ते (वंध्ये के०) वांझणी स्त्री जेवो होय, कांइ फल आपे नहीं, अने स्पर्श तत्वबोध प्राप्तिरुप छे, फलदायक होय, ते माटे संवेदन छांमवो अने स्पर्श आदरवो ॥ १४ ॥ हवे दश प्रकारनो यतिधर्म ते परम तत्व छे. खंति आदि दशने शुद्ध धर्म स्पर्श तत्वबोध ते दश प्रकारे (श्रमण के०) यतिनो जाणवो. (खंत्यादिक के०) क्षमा आदि दशने एटले १ खंति जे क्षमा ते क्रोधनो जय, २ मार्दव ते माननो त्याग, ३ आर्जव ते मायानो त्याग, ४ मुक्ति ते निर्लोभता, ५ बार प्रकारनी तपस्या, ६ सत्तर भेदे करी युक्त संयम, ७ चार निक्षेपे करी सत्य भाषण करवुं, ८ शौच ते भावशौचादिक, ए अकिंचनत्व ते परिग्रहरहितपणुं, १० अढार भेदे युक्त ब्रह्मचर्य. ए दश प्रकारना धर्म सेव्याथी चार गतिनो रोध करे, अने पंचमी गति पमाडे. ते धर्मनुं मूल दया कही छे. ज्यां दया नथी त्यां धर्म नथी. ते दया जे

छे, ते तो (खंति के०) क्षमा गुणथी अविरोधपणे छे, एटले मलती छे. क्रोध जाय, ते वारे क्षमा आवे, अने ज्यां क्षमा आवी त्यां दया अवश्य उपजे, ते माटे दयामय धर्म छे. ए पहेलो यतिधर्म कह्यो ॥ १५ ॥

विनयने वश छे गुण सवे, ते तो मार्दवने आयत्त रे ॥
जेहने मार्दव मन वस्युं, तेणे सवि गुणगण संपत्त रे ॥ तेणे० ॥ संवेग० ॥ १६ ॥
आर्जव विण नवि शुद्ध छे, नवि धर्म आराधे अशुद्ध रे ॥
धर्म विना नवि मोक्ष छे, तेणे ऋजुभावी होय बुद्ध रे ॥ तेणे० ॥ संवेग० ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे बीजो मार्दव गुण वखाणे छे. ते एवी रीते जे देव, गुरु, धर्म, ए सर्व विनयथी फलदायक थाय छे, माटे जेटला कांइ गुण छे, ते सर्व विनयने वश छे, अने जो सर्वोत्तम करणी करे छे, तेमां पण जो विनय नथी होतो, तो सर्व शुन्य प्राय छे, एवो विनय गुण छे, ते पण मार्दवने (आयत्त के०) वश छे, मार्दवथी नजीक छे, ते मार्दव गुण माननो त्याग करे, ते वारे प्रगट थाय, पण अभिमान, अहंकार, मत्सर, द्रोह, इर्ष्यादि दोष सहित प्राणीने मार्दव गुण न आवे, परंतु ए दोषोना त्यागथी मार्दव गुण वीवने आवे. एवो मार्दव गुण जे प्राणीना मनमांहे वस्यो छे, ते प्राणी (सवि गुणगण संपत्त के०) सर्व गुणना समुदायने पाम्यो, अने गुण सहित थयो, ते वारे धर्मप्राप्तिने पाम्यो. ए बीजो यतिधर्म जाणवो ॥ १६ ॥ हवे त्रीजो आर्जव गुण वखाणे छे. आर्जव गुण ते (आर्जव के०) सरलपणु, ते विना शुद्धता नथी, अने धर्मआराधन पण शुद्ध थतुं नथी, अशुद्ध छे, माटे कुटिलता, वक्रता, मायावीपणुं, ए सर्व मायानां घर छे, अने आत्माना

बलवत्तरपणे शुद्ध चारित्रना अज्युदयथी निर्मल आत्माना योगथकी कुटिलतादिकनो त्याग करवाथी आर्जव गुण उपजे छे. ते आर्जव विना धर्मनी शुद्धि नथी, अशुद्धि छे, माटे ते शुद्ध धर्म आराधी शके नहीं, अने शुद्ध धर्म आराध्या विना मोक्ष नथी. ते माटे जे (बुद्ध के०) ज्ञानी ते (ऋजुजावी के०) सरल स्वजावी होय, जेथकी आर्जव गुणनी पुष्टि थाय. ए त्रीजो यतिधर्म कह्यो ॥ १७ ॥

डव्योपकरण देहनां, वळी जक्त पान शुचि जाव रे ॥

जावशौच जिम नवि टले, तिम कीजे तास बनाव रे ॥ तिम० ॥ संवेग ॥ १८ ॥

पंचाश्रवथी विरमीए, इंडिय निग्रहीजे पंच रे ॥

चार कषाय त्रण दंम जे, तजीए ते संजम संच रे ॥ तजीए० ॥ संवेग० ॥ १९ ॥

अर्थ—हवे शौचधर्म कहे छे. तेना बे जेद छे. एक द्रव्यशौच, बीजुं जावशौच. तेमांहे (देह के०) शरीरनां डव्योपकरण ते हाथ, पग, आंगली प्रमुख ते सर्व डव्यथी देहनां द्रव्योपकरण, अथवा द्रव्योपकरण ते पुस्तकादिक तथा वस्त्र पात्रादिक तेमज वळी जात पाणी तेने राग रहित धर्मपुष्टिदायक जाणी (शुचि जाव के०) पवित्र जाव युक्त, बेतालीश दोष रहित एवा विधिए आहारादिकने ग्रहण करवे करीने द्रव्यशौच थाय. ते जेम आत्माना पवित्र चोख्खा अध्यवसाय धरवे, मननी लहेर कषायादिक रहित शुद्ध परिणामनी वधती धाराए जावशौच थाय छे. ते जावशौच जेम चले नहीं–मटे नहीं, तेवी रीते तेने ग्रहण करवा यत्न कीजे, एटले जेम जेम जावशौच वधे, तेम तेम यतिधर्म पण वधे, यतिधर्म वधते मोक्षप्राप्ति पण सुलज थाय. ए

चोथो शौचधर्म कह्यो. ॥ १८ ॥ हवे संयम गुण वखाणे छे. १ प्राणातिपात, २ मृषावाद, ३ अदत्ता दान, ४ मैथुन अने ५ परिग्रह, ए पांच आश्रवथी (विरमीए के०) दूर रहिए, ए अनादि काळना आत्माना सहचरी पापोपचितपणे दुष्ट गतिदायक छे. तथा १ स्पर्शेंद्रिय, २ रसेंद्रिय, ३ घ्राणेंद्रिय ४, चक्षुरिंद्रिय, ५ श्रोत्रेंद्रिय, ए पांचे इंद्रियनो निग्रह करीए एटले दमीए. वळी १ क्रोध, २ मान, ३ माया ४ लोभ, ए चार कषायने छांमीए, तथा १ मनोदंम, २ वचनदंम, ३ कायदंम, ए त्रण दंमने (तजीए के०) त्याग करीए. एवी रीते ए सत्तर वानां दूर करे थके आत्माने विषे संयम ठरे, पण एमांथी एक दुर्गुण होय, त्यांसुधी संयमने मलिन कहीए, माटे ए सत्तर दोष टाळीने एना प्रतिपक्षी सत्तर गुण प्रगटे, तेनो संचय मोक्षार्थीए करवो. ते वारे शुद्ध संयम कहीए. ए पांचमो संयमधर्म कह्यो ॥१९॥

बांधव धन इंद्रिय सुखतणो, वळी भय विग्रहनो त्याग रे ॥
अहंकार ममकारनो, जे करशे ते महाभाग रे ॥ जे० ॥ संवेग० ॥ २० ॥

अर्थ—हवे छठो मुक्त गुण वखाणे छे. बांधव शब्दे भाइ, स्त्री. माता, पिता, पुत्र, बहेन प्रमुख अने (धन के०) सोनुं, रुपुं, घर, हाट प्रमुख, वळी इंद्रियसुख ते खावुं, पीवुं, वस्त्र, घरेणां प्रमुखना विलास, शब्द, रुप, रस, गंधादिक ए सर्व सुखनो त्याग करे, वळी (भय के०) इहलोक, परलोक आजीविकादि सात भय अने (विग्रह के०) कलेश, विषाद, इर्ष्या एनो पण त्याग करे, तथा अहंकार ते जगतमां हुंज छुं, बीजो कोइ नथी, अने ममकार ते आ सर्व मारुं छे, “ एवं अहं ममेति बुद्ध्या सर्वं जगदंधीभूतं ” आ रीते हुं अने मारुं ए बुद्धिथी सर्व जगत आंधळुं छे ॥ माटे एनो त्याग करे ते महाभाग्यवंत जाणवो. ज्यांसुधी एटलां वानांनो त्याग कर्यो नथी, त्यांसुधी संसारभ्रमण वधे छे, माटे एनो त्याग करी निर्लोभी गुण करवो. ए छठो धर्म कह्यो ॥ २० ॥

अविसंवादन जोग जे, वळी तन मन वचन अमाय रे ॥
सत्य चतुर्विध जिन कह्यो, बीजे दर्शने न कहाय रे ॥ बीजे० ॥ संवेग० ॥ २१ ॥
षड्विध बाहिर तप कह्यु अभ्यंतर षड्विध होय रे ॥
कर्म तपावे ते सही, पडिसोअवृत्ति पण जोय रे ॥ पडिसोअ० ॥ संवेग० ॥२२॥

अर्थ—हवे सातमो सत्य गुण वखाणे छे. अविसंवादन योग, ते जेमां कोइ जातिनो विश्लेष–विसंवादपणुं नथी, ते अविसंवादन योग कहीए, तेने धरे. वळी तन, मन अने वचन, ए त्रिकरण अमायपणे–कपटरहितपणे प्रवर्ते, ते सत्यपणुं, ते सत्य चार प्रकारनुं छे. तेमां १ ऋषभ, अजितादिक ए नामसत्य, २ जेनां बिंब जे काष्ठ, पाषाणादिकनी स्थापना करीए, अथवा अक्षरे नाम लखीए, ते स्थापनासत्य, तथा ३ भाविजिन जे श्रेणिक प्रमुख थशे, द्रव्यसत्य, अने ४ श्रीमंधर प्रमुख विचरता तीर्थंकर, ते भावसत्य. ए चार सत्य निक्षेपे करी सत्य ते (जिन के०) तीर्थंकरे कह्युं एटले श्रीठाणांग सूत्रमां कह्युं छे, पण बीजे दर्शने कहेवाय नहीं. ए सातमो सत्यधर्म कह्यो ॥ २१ ॥ हवे आठमो तपोगुण वखाणे छे. १ जघन्य नोकरशी, २ उत्कृष्ट जावजीव सुधी अशन पान वर्जवुं, ३ शेष रह्युं ते मध्यम, ते एमके–१ जेमां खावुं पीवुं नहीं, ते अणसण तप तथा २ ऊणोदरी ते आहारना प्रमाणमांहेथी कोलीयो बे कोलीया, चार कोलीया ओछा करे, ते ऊणोदरी तप, ३ द्रव्यनो संक्षेप करवो, ते वृत्तिसंक्षेप तप, ४ रसनो त्याग करवो, ते रसत्याग तप, ५ लोच प्रमुख कलेश सहन करवो, ते कायकलेश तप, ६ पांच इंद्रियने गुप्त करवी, ते संलीनता तप, ए छ प्रकारनुं बाह्य तप कह्युं छे, तथा १ गुरुदत्त प्रायश्चित्त लेवुं, २ विनयसाचववो, ३ गुरुनो विनय

तथा वेयावच्च करवो, ४ सज्झाय करवो. ५ ध्यान धरवुं, ६ उपसर्ग तप ते एक ध्याने काउस्सग्ग करवो, तथा शरीरनुं ढांकवुं, ए ७ प्रकारे अभ्यंतर तप मलीने बार भेदे तप कह्युं. ए तप द्रव्यथी तथा भावथी करवुं. ए तप कर्मने तपावे, बाळीने भस्म करे, ते तप निश्चेथी पडिसोयवृत्ति पण जोय एटले इंद्रियने अनुकूल वृत्ति नहिं अर्थात् इंद्रियने जे गमे, ते न करवुं, ते प्रतिस्रोवृत्ति एटले सामे पुरे चालवारुप प्रवृत्तिवाळुं पण तप कहीए ॥ २२ ॥

दिव्य औदारिक काम जे, कृत कारित अनुमति भेद रे ॥
योग त्रिके तस वर्जवुं. ते ब्रह्म हरे सवि खेद रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ २३ ॥
अध्यातमवेदी कहे, मूर्च्छा ते परिग्रह भाव रे ॥
धर्म अकिंचनने भाख्यो, ते कारण भवजल नाव रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ २४ ॥

अर्थ—हवे ब्रह्मचर्य गुण कहे छे. (दिव्य इ०) वैक्रिय शरीर संबंधी काम तथा बीजुं औदारिक शरीर संबंधी काम, ए बेनु करवुं, करावबुं अने अनुमोदवुं, ए त्रणे गुणतां ७ भेद थया. एकेकाने मन, वचन अने काया, ए त्रण योगे गुणतां अढार भेद थाय, ए अढार भेदे कामना त्यागथी शुद्ध ब्रह्मचर्य थाय. ते ब्रह्मचर्य सर्व खेदनुं हरनारुं छे, अथवा एना बीजी रीते १८००० भांगा थाय छे, ते लखे छे. १ पृथ्वीकाय, २ अपकाय, ३ तेउकाय, ४ वायुकाय, ५ वनस्पतिकाय, ६ बेइंद्रिय, ७ तेइंद्रिय, ८ चउरिंद्रिय, ए पंचेंद्रिय, १० अजीव, ए दशने दश यतिधर्मे गुणतां १०० थाय. ते एक श्रोत्रेंद्रिये थया. तेवी पोतानी पांच इंद्रियो छे, तेनी साथे गुणतां ५०० भेद थाय. ते एक आहारसंज्ञाए थया. तेवी भयसंज्ञा, मैथुनसंज्ञा अने परिग्रहसंज्ञा, ए चारे गुणतां २०००

अविसंवादन जोग जे, वळी तन मन वचन अमाय रे ॥
सत्य चतुर्विध जिन कह्यो, बीजे दर्शने न कहाय रे ॥ बीजे० ॥ संवेग० ॥ २१ ॥
षड्विध बाहिर तप कह्यु अभ्यंतर षड्विध होय रे ॥
कर्म तपावे ते सही, पडिसोअवृत्ति पण जोय रे ॥ पडिसोअ० ॥ संवेग० ॥२२॥

अर्थ--हवे सातमो सत्य गुण वखाणे छे. अविसंवादन योग, ते जेमां कोइ जातिनो विश्लेष-विसंवादपणुं नथी, ते अविसंवादन योग कहीए, तेने धरे. वळी तन, मन अने वचन, ए त्रिकरण अमायपणे-कपटरहितपणे प्रवर्ते, ते सत्यपणुं, ते सत्य चार प्रकारनुं छे. तेमां १ ऋषभ, अजितादिक ए नामसत्य, २ जेनां बिंब जे काष्ठ, पाषाणादिकनी स्थापना करीए, अथवा अक्षरे नाम लखीए, ते स्थापनासत्य, तथा ३ भाविजिन जे श्रेणिक प्रमुख थशे, द्रव्यसत्य, अने ४ श्रीमंधर प्रमुख विचरता तीर्थंकर, ते भावसत्य. ए चार सत्य निक्षेपे करी सत्य ते (जिन के०) तीर्थंकरे कह्युं एटले श्रीठाणांग सूत्रमां कह्यु छे, पण बीजे दर्शने कहेवाय नहीं. ए सातमो सत्यधर्म कह्यो ॥ २१ ॥ हवे आठमो तपोगुण वखाणे छे. १ जघन्य नोकरशी, २ उत्कृष्ट जावजीव सुधी अशन पान वर्जवुं, ३ शेष रह्युं ते मध्यम, ते एमके-१ जेमां खावुं पीवुं नहीं, ते अणसण तप तथा २ ऊणोदरी ते आहारना प्रमाणमांहेथी कोलीयो बे कोलीया, चार कोलीया ओछा करे, ते ऊणोदरी तप, ३ द्रव्यनो संक्षेप करवो, ते वृत्तिसंक्षेप तप, ४ रसनो त्याग करवो, ते रसत्याग तप, ५ लोच प्रमुख कलेश सहन करवो, ते कायकलेश तप, ६ पांच इंद्रियने गुप्त करवी, ते संलीनता तप, ए छ प्रकारनुं बाह्य तप कह्युं छे, तथा १ गुरुदत्त प्रायश्चित्त लेवुं, २ विनयसाचववो, ३ गुरुनो विनय

तथा वेयावच्च करवो, ४ सज्झाय करवो, ५ ध्यान धरवुं, ६ उपसर्ग तप ते एक ध्याने काउस्सग्ग करवो, तथा शरीरनुं बांधवुं, ए छ प्रकारे अभ्यंतर तप मळीने बार भेदे तप कह्युं. ए तप द्रव्यथी तथा भावथी करवुं. ए तप कर्मने तपावे, बाळीने भस्म करे, ते तप निश्चेथी पडिसोयवृत्ति पण जोय एटले इंद्रियने अनुकूल वृत्ति नहिं अर्थात् इंद्रियने जे गमे, ते न करवुं, ते प्रतिस्त्रोवृत्ति एटले सामे पुरे चालवारुप प्रवृत्तिवाळुं पण तप कहीए ॥ २२ ॥

दिव्य औदारिक काम जे, कृत कारित अनुमति भेद रे ॥
योग त्रिके तस वर्जवुं. ते ब्रह्म हरे सवि खेद रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ २३ ॥
अध्यातमवेदी कहे, मूर्च्छा ते परिग्रह भाव रे ॥
धर्म अकिंचनने भाख्यो, ते कारण भवजल नाव रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ २४ ॥

अर्थ—हवे ब्रह्मचर्य गुण कहे छे. (दिव्य ई०) वैक्रिय शरीर संबंधी काम तथा बीजुं औदारिक शरीर संबंधी काम, ए बेनु करवुं, कराववुं अने अनुमोदवुं, ए त्रणे गुणतां छ भेद थया. एकेकाने मन, वचन अने काया, ए त्रण योगे गुणतां अढार भेद थाय, ए अढार भेदे कामना त्यागथी शुद्ध ब्रह्मचर्य थाय. ते ब्रह्मचर्य सर्व खेदनुं हरनारुं छे, अथवा एना बीजी रीते १८००० भांगा थाय छे, ते लखे छे. १ पृथ्वीकाय, २ अपकाय, ३ तेउकाय, ४ वायुकाय, ५ वनस्पतिकाय, ६ बेइंद्रिय, ७ तेइंद्रिय, ८ चउरिंद्रिय, ९ पंचेंद्रिय, १० अजीव, ए दशने दश यतिधर्मे गुणतां १०० थाय. ते एक श्रोत्रेंद्रिये थया. तेवी पोतानी पांच इंद्रियो छे, तेनी साथे गुणतां ५०० भेद थाय. ते एक आहारसंज्ञाए थया. तेवी भयसंज्ञा, मैथुनसंज्ञा अने परिग्रहसंज्ञा, ए चारे गुणतां २०००

थाय, तेने मन, वचन अने काया, ए त्रणे गुणतां ६००० थाय. ते करवुं, कराववुं अने अनुमोदवुं, ए त्रणे गुणतां १८००० भेद थाय ॥ २३ ॥ हवे अकिंचनधर्म कहे छे. जे "आत्मानमधिकृत्याध्यात्मम्" एटले आत्माने अधिकारीने करे ते चोथा गुणठाणाथी मांडीने चौदमा गुणठाणा सुधी छे, तेने अध्यात्म कहीए, अने ते अध्यात्मना जाण जे होय, तेने अध्यात्मवेदी कहीए. ते एम कहे छे के, जे मूर्छा छे, तेज परिग्रहनो भाव छे, एटले पोता पासे खावाने मलतुं न होय, पण मूर्छा सर्व वस्तु उपर रही होय, तो ते परिग्रहज छे. तथा धन, कुटुंब, घर, वाडी, बाग अने बगीचा छे, तोपण तेनी उपर जो मूर्छा नथी. तो ते परिग्रह न कहीए, माटे ते मूर्छा न राखवी तेने अकिंचनपणुं कहीए, अने साधुधर्म ते अकिंचनभेज कह्यो छे, माटे संसारसमुद्रथी तरवाने नाव समान ए धर्म छे. ए अकिंचनपणुं आदरथाथी भवनिस्तार थाय. ए दशमो अकिंचनधर्म थयो. ए दश प्रकारना यतिधर्म कह्या. एथी शुद्ध पणे कर्मनुं शोधन थाय ॥ २४ ॥

पांच भेद छे खंतना, उवयारवयार विवाग रे ॥
वचन धर्म तिहां तीन छे, लौकिक दोइ अधिक सोभाग रे॥लौकिक०॥संवेग०॥२५॥
अनुष्ठान ते चार छे, प्रीति भक्ति ने वचन असंग रे॥
त्रण क्षमा छे दोयमां, अग्रिम दोयमां दोय चंग रे ॥ अग्रिम० ॥ संवेग० ॥ २६ ॥

अर्थ—(पांचा भेद छे खंतिना के०) हवे ए दश प्रकारनो जे यतिधर्म कह्यो, तेमां प्रथम क्षमाधर्मना पांच भेद छे, ते कहे छे. तेमां एक तो जे आपणो उपकारी होय, ते जे कोइ कडवां वचन कहे, ते खमवां पडे. तेने (उवयार के०) उपकारक्षमा कहीए. बीजी आगलो माणस जोरा-

वर छे, तेना उपर कांइ पराक्रम चाले तेम नथी, माटे जो आ माणसनी सामुं बोलशुं, तो तरत तिरस्कार पामशुं, एम जाणी तेनी सामुं न बोले, ते बीजी (अवयार के०) अपकारक्षमा. त्रीजी कर्मादिकना जयथी खमवुं पडे, ते विपाकक्षमा. चोथी कोइने आकरे वचने दुहवे नहीं, अने पोते पण कोइनां आकरां वचनथी दुहवाय नहीं, एम वचननो परिसह–उपसर्ग सहन करवो, सहन करवो, सावद्य वचन न बोलवुं, ते वचनक्षमा. पांचमी गजसुकुमारनी पेरे हे आत्मन् ! तारो धर्मज क्षमा छे, माटे तुजने क्षमाज जोइए, आत्मधर्म क्षमामयज छे. एवं जाणी मूल धर्ममां स्थिर रहे, संपूर्ण धर्म आराधे, तेरमा चौदमा गुणठाणानी इच्छा करे, ते धर्मक्षमा जाणवी. ए पांच क्षमा कही. तेमां पहेली उपकार, बीजी अपकार अने त्रीजी विपाक, ए (तीन के०) त्रण क्षमाउं जे छे, ते लौकिक छे एटले लौकिक सुखनी देवावाली छे. तथा चोथी वचनक्षमा अने पांचमी धर्मक्षमा ए (दोइ के०) बे क्षमा जे छे, ते अधिक सौजाग्यनी एटले मोक्षसुखनी देवावाली छे ॥ १५ ॥ हवे क्षमानां चार अनुष्ठान छे. अनुष्ठान शब्दे क्रिया कहेवी. तेनां षडावश्यक छे, तेमां १ श्रावकनुं पडिक्कमणुं अथवा यतिनुं पगाम, सज्झाय, अतिचार, आलोचना प्रमुख ते पडिक्कमणावश्यक, तथा २ ज्ञान, दर्शन, चारित्रना काउस्सग्ग करवा, ते काउस्सग्ग नामे आवश्यक, ३ शक्ति प्रमाणे पच्चरकाण करवानुं आवश्यक, ए त्रण अवश्यकमां एक प्रीति अनुष्ठान जाणवुं, अने १ सामायिक आवश्यक, २ चउविसत्थो ते जिनवंदनावश्यक, ३ वांदणां देवां, ते गुरुवंदनावश्यक, ए त्रण आवश्यकमांहे बीजुं जक्ति अनुष्ठान जाणवुं, अने त्रीजुं आगमने अनुसारे प्रवर्तन, ते वचन अनुष्ठान जाणवुं, तथा जे सहेजे थाय, ते चोथुं असंगानुष्ठान जाणवुं. ए चार अनुष्ठानने पूर्वोक्त क्षमाना पांच जेदमां वहेंचण करे छे, एटले पहेली उपकार, बीजी अपकार, त्रीजी विपाक, एत्रण क्षमा

छे, ते (अग्रिम दोयमां के०) पहेलां प्रीति अने नक्ति ए बे अनुष्ठानमां छे, अने चोथी वचनक्षमा तथा पांचमी धर्मक्षमा, ए (दोय के०) बे क्षमा ते पाछलां वचनानुष्ठान, ए बे अनुष्ठानमां छे, माटे पाछलां बे अनुष्ठान ते (चंग के०) मनोहर जाणीने आदरवां ॥ २६ ॥

वल्लन्न स्त्री जननी तथा, तेहना कृत्यमां जुओ जुओ राग रे
पमिक्कमणादिक कृत्यमां, एम प्रीति नक्तिनो लाग रे एम० ॥ संवेग० ॥ २७ ॥

अर्थ—हवे अनुष्ठाननां लक्षण कहे छे. स्त्री तो बेउ छे, एक पोतानी नार्या ते पण स्त्रीजाति छे, तथा पोतानी (जननी के०) माता ते पण स्त्रीजाति छे. ए बेउ वल्लन्न छे, पण तेना कृत्यमां राग जूदो जूदो छे. ते आवी रीते के, स्त्री उपर प्रीतिराग छे, अने माता उपर नक्तिनो राग छे. तेम पमिक्कमणादिक कृत्यमां पण प्रीति नक्तिनो राग विचारवो. ते आवी रीते के, एक पमिक्कमणुं, बीजो काउस्सग्ग, त्रीजुं पच्चरकाण, ए त्रणमां प्रति अनुष्ठान छे, केमके एनी संगतथी आगल गुण वधे, माटे प्रीतिराग छे, अने एक सामायिक ते चारित्र अने बीजो चउव्विसत्थो ते प्रनुने वांदवुं, तथा त्रीजां वांदणां ते गुरुने वांदणां देवां, एम चरित्रधर्म तथा देव अने गुरु, ए त्रणमां नक्ति अनुष्ठान छे, माटे ए त्रणमां उपर नक्तिराग छे. एम इहलोक आश्रये प्रीति अने परलोक आश्रये नक्ति, ए बे अनुष्ठाननो लाग होय ॥ २७ ॥

वचन ते आगम आशरी, सहेजे थाये ते असंग रे ॥
चक्रन्रमण जिम दंमथी, उत्तर तदन्नावे चंग रे ॥ उत्तर० ॥ संवेग० ॥ २८ ॥

विष-गरल-अनुष्ठान छे, तद्धेतु-अमृत वळी होय रे ॥
त्रिक तजवा दोय सेववा, ए पांच भेद पण जोय रे ॥ ए० ॥ संवेग० ॥ २९ ॥

अर्थ—हवे त्रीजुं वचनानुष्ठान अने चोथुं असंगानुष्ठान कहे छे, जेम कुंभारना चक्रनुं भ्रमण दंडने योगे थाय, पछी पोतानी मेळे सहेजे फर्या करे, तेम श्रीवीतराग भाषित आगममां जेम ज्ञानक्रियानां आलंबन प्ररूप्यां छे, ते (आशरी के०) अनुसारे आज्ञा प्रमाणे धर्ममां प्रवर्तन करे, ते वचनानुष्ठान जाणवुं, अने पछी उत्तर काळे (तदभावे के०) तेने अभावेपण (चंग के०) मनोहर होय, एटले जेने कोइनुं आलंबन नहीं, पण सहेजे एवुंज लक्षण थइ रहे, ते असंगानुष्ठान जाणवुं ॥ २८ ॥ यतिधर्ममांहे पांच क्रिया कही छे, ते कहे छे. पहेली विषक्रिया, बीजी गरलक्रिया, त्रीजी अनुष्ठानक्रिया, चोथी तद्धेतुक्रिया, अने पांचमी अमृतक्रिया. ए पांच भेदे क्रिया जाणवी. तेमांहे विषक्रिया, गरलक्रिया अने अनुष्ठानक्रिया ए (त्रिक के०) त्रण भेद तजवा, आदरवा योग्य नथी, जाणवा योग्य छे. ते आचारयाथी चारित्रीयो चारित्र हार करे, भवपरंपरा वधारे, अने तद्धेतुक्रिया तथा अमृतक्रिया ए (दोइ के०) बे भेद ते (सेववा के०) आदरवा योग्य छे. ते आदरयाथी मुक्ति पमाडे, माटे ए क्रियाना पांच भेद पण जाणवाने अर्थे तेना जूदा जूदा अर्थ आगल वखाणशे ॥ २९ ॥

विषकिरिया ते जाणीए, जे अशनादिक उद्देश रे॥
विष ततखिण मारे यथा, तेम एहज भव फल लेश रे ॥ तेम० ॥ संवेग० ॥ ३० ॥
परभवे इंद्रादिक ऋद्धिनी, इच्छा करतां गरल थाय रे ॥

ते काळांतर फल दीए मारे जिम हरुकीया वाय रे ॥ मारे० संवेग ॥ ३१ ॥

अर्थ—हवे ए पांच क्रियामांहे पहेली विषक्रिया, ते जे चारित्रीयो अशन, पानादिकने उद्देशीने चारित्र पाले, ज्ञानक्रियानो अभ्यास करे, ते सर्व आहारादिकने अर्थे करे, कइ गृहस्थ आवे, ते वारे लोकदेखामणी क्रिया करे, ते गृहस्थ गया पछी कशी क्रिया करे नहीं, जयणाए न प्रवर्त्ते, अने ते गृहस्थ तो आचारनी शुद्धता जाणीने अशनादिकनी भक्ति करे, ते विषक्रिया जाणीए. जेम विष खाधुं थकुं तत्काळ मारे, तेम ए क्रियाथी आ भवमांहेज अशन खावानुं लेश मात्र फल पामे. जेम झेर खावाथी शीघ्र फल, तेम कपटक्रियानुं पण तरत फल मळे, एम जाणवुं ॥ ३० ॥ हवे गरलक्रियानुं लक्षण कहे छे. जेम कोइ चारित्रीयाने चारित्र पालतां पालतां चित्तना अध्यवसाय एवा थाय जे, इंद्रनी पदवी तथा देवतादिक चक्रवर्त्ती प्रमुखनी राजलक्ष्मी पामीए, अथवा धन, धान्यादिकनी इच्छा करतां गरलक्रिया थाय, ते गरलक्रिया काळांतरे फल आपे, हरुकीया वायुनी परे. जेम कोइ प्राणी हरुकेला जनावरे करड्यो होय, तेनो हरुकवा त्रण वरस सुधी जागे. ते जे वारे हरुकवा जागे, ते वारे मरण पामे, तेम चारित्रीयो अति नियाणुं करे, तो बे त्रण भवे ते वस्तु पामे, पण शुद्ध चारित्रनुं फल पामे नहीं, माटे ए गरलक्रिया त्याग करवारुप जाणवी ॥ ३१ ॥

लोक करे तिम जे करे, उठे बेसे संमूर्च्छिम प्राय रे ॥
विधि विवेक जाणे नहीं, ते अन्यानुष्ठान कहाय रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ३२ ॥
तद्धेतु ते शुद्ध रागथी, विधि शुद्ध अमृत ते होय रे ॥

सकल विधान जे आचरे, ते दीसे विरला कोय रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ३३ ॥

अर्थ—हवे त्रीजी अनुष्ठानक्रिया कहे छे. जेम कोइक अज्ञानी चारित्रीयो पारणा निमित्ते अथवा ग्रहण निमित्ते क्रिया करे, ते जेम बीजा लोक उठ बेस करे, तेम ते पण उठ बेस संमूर्छिमनी परे करे. एतावता कोइ चारित्रीयो क्षुधित थको दिक्षा ल्ये, तेने केवल एक अशननीज इछा रहे छे. ते मन रहित थको क्रिया करे, माटे संमूर्छिमनी उपमा दीधी, कारण के जे पोताना चित्तमां विधि विवेक कांइ जाणे नहीं जे, आ रीते बेसवुं, आ रीते उठवुं, आ रीते पूजवुं इत्यादिक कांइ विधि जाणे नहीं, तथा विवेक ते गुरु, देव, ज्ञान, धर्माचार्य प्रमुखनो विनय करवो, गुरु सामे आ रीते जवुं, आववुं, बेसवुं इत्यादिक सर्व विधि जाणे, तेने विवेक कहीए. ते विधि तथा विवेकने अजाणतो मन रहित जे क्रिया करे, ते कांइ फलदायक जाणवी नहीं ॥ ३२ ॥ हवे चोथी तद्धेतुक्रिया कहे छे. चारित्रनो लेनारो वैराग्यवंत भद्रकपरिणामी देशना सांभली संसारनो सर्व भाव अनित्य जाणी संसारी वर्गथकी विरक्त थइने चारित्र ल्ये, ते शुद्ध रागे वधते मनोरथे क्रिया करे, पण विधि शुद्ध होय नहीं, परंतु सरवाळे तेथी विधि शुद्ध थाय, माटे ए चोथी क्रिया फलदायक जाणवी. हवे पांचमी अमृतक्रियानां लक्षण कहे छे. जे आगमोक्त विधि कह्यो छे, ते प्रमाणे शुद्ध विधिए शुद्ध चित्तना अध्यवसायपणे करीने (सकल विधान के०) समस्त क्रियाना अनुष्ठाननी आचारणा करे, एवा तो संसारमांहे कोइक विरला प्राणी दीसे छे, माटे पांच क्रियामांहे अमृतक्रिया ते केवल अद्भुत सुरमणि समान छे. ए शुद्ध क्रिया आवेथी संसारनो पार पामे, अने मोक्षनी प्राप्तिपूर्वक शुद्ध भावपणे रहे, पण ए क्रिया आव्या विना संसारनो निस्तार थतो नथी ॥ ३३ ॥

करण प्रीति आदर घणो, जिज्ञासा जाणनो संग रे ॥
शुभ आगम निर्विघनता, ए शुद्ध क्रियानां लिंग रे ॥ ए० संवेग ॥ ३४ ॥
द्रव्यलिंग अनंतां धर्यां, करी किरिया फल नवि लद्ध रे ॥
शुद्ध क्रिया तो संपजे, पुद्गल आवर्त्तने अद्ध रे ॥ पुद्गल० ॥ संवेग० ॥
(पाठांतर) मारग अनुगति भाव जे, अपुनर्बंधकता लद्ध रे ॥
किरिया नवि उपसंपजे, पुद्गल आवर्त्तने अद्ध रे ॥ पुद्गल० ॥ संवेग० ॥ ३५ ॥

अर्थ—हवे शुद्ध क्रियानां लक्षण कहे छे. जे क्रिया करवामां घणी प्रीति धरे, घणो घणो आदर करे, क्रियाना प्रयत्नने विषे निरंतर उद्यम करे, (जिज्ञासा के०) तत्त्व जाणवानी वांछना करे, तथा (जाणनो संग के०) जे जन शुद्ध क्रियाना जाण होय, तेनो संग करे, पण विकथा अन्यदर्शनी प्रमुखनो सर्वथा संग न करे, अने (शुभ आगम के०) भलो जिनकथित आगम स्याद्वादपद्धतिरचनारुप रत्नवाकयजडित एवा उत्तम सिद्धांतने विघ्नरहितपणे आदरे, हजारो काम मूकीने केवल एक आगमश्रुतपंथे खप करे, ए शुद्ध क्रियानां (लिंग के०) लक्षण जाणवां ॥ ३४ ॥ हवे शुद्ध क्रिया ते केवारे प्राप्त थाय? ते कहे छे. यतिना वेषे उंघो, मुहपत्ति ग्रहण करवे करी ए रीते अनंती वार द्रव्यलिंग यतिना वेषे धर्यां. मेरु पर्वत जेवो ढगलो थाय, एटला उंघा मुहपत्ति धरयां, तथा क्रिया पण विशेषपणे विविध प्रकारनी करी, परंतु ते क्रियानुं फल तथा यतपणानुं फल पाम्यो नहीं. शामाटे? जे बोधबीज विना जेटली क्रिया, जेटलां लिंग, ते सर्व निष्फल छे. "भावशून्याः क्रिया न फलंतीति तत्त्वम् ॥" मतलबके भाव वगरनी एकली क्रिया फल आपती

नथी. ते माटे शुद्ध क्रिया तो ते वारे जीव पामे के, जे वारे अर्ध पुद्गलपरावर्त्त संसार बाकी रहे, "अंतो मुहुत्तमित्तं पि, फासिअं हुज्ज जेहिं सम्मत्तं ॥ तेसिं अवड्ढपुग्गल, परिअट्टो चेव संसारो ॥ १ ॥" अर्थ—जे जीव ज्यारे अंतर्मुहूर्त प्रमाण पण समकितने फरशे, तो ते वारे ते जीवने फक्त अर्ध पुद्गलपरावर्तज संसार बाकी रहे ॥ ते वारे अंतर्मुहूर्त्त प्रमाणे मात्र समकितने फरसी अर्ध पुद्गलपरावर्त संसार करे, तथा जेने समकित आवीने पाछुं जाय नहीं, तो ते छासठ सागरोपम झाझेरा संसारमां रहे, पछी मोक्षे जाय ॥ ३५ ॥

अरिहंत सिद्ध तथा भला, आचारिज ने उवझाय रे ॥
साधु नाण दंसण चरि, तव नव पद मुगति उपाय रे ॥ तव० संवेग० ॥३६॥
ए नव पद ध्यातां थकां, प्रगटे निज आतमरुप रे ॥
आतमदरिसण जेणे कर्युं, तेणे मूंद्यो भवभयकूप रे ॥ तेणे० ॥ संवेग० ॥३७॥

अर्थ—हवे मोक्षनो उपाय कहे छे. राग द्वेषरुप शत्रुने जीती घनघाती कर्मनो क्षय करी केवलज्ञान पाम्या, ते अरिहंत. तथा आठ कर्मनो क्षय करी सिद्ध थया, ते सिद्ध. पांच आचारने पालवे करी गछनिर्वाह करे, ते भला आचार्य. अंगोपांग भणे भणावे, ते उपाध्याय. जीवनां सर्व कार्य साधवाने उत्तम कार्य करे, ते साधु. जेथी यथार्थ वस्तु जणाय, ते ज्ञान, समकित दर्शन पामवानां कारण धरे, ते दर्शन. आठ कर्मना संचयने खाली करे, ते चारित्र. निकाचित कर्ममल शोधीने दूर करे, ते (तव के०) तप. ए नव पदनुं एकाग्र मन, वचन, कायाए करी ध्यान धरतां थका मोक्षप्राप्ति थाय; माटे एज मोक्षनो उपाय छे ॥ ३६ ॥ ए नव पदने ध्यातां थकां पोताना

आत्मानुं स्वाभाविक स्फटिक रत्न समान उज्वल रुप प्रगट थाय. जेम स्फटिक रत्न निर्मल छे, पण उपाधियोगे एटले लालने संगे रक्त थाय, श्यामने संगे श्याम थाय, पण तेनी पोतानी मूल उज्वलता न जाय, तेम आत्मा कर्मे लेपायो थको संसारी विभावी देखाय छे. तेने ए नव पदना ध्यानथी कर्ममल रहित सहज पोतानो ज्ञान दर्शन चारित्ररुप उज्वल गुण प्रगट थाय, तेने आत्मदर्शन कहीए. ए आत्मदर्शन जेणे कर्युं, तेणे (भव के०) संसारना भयरुप जे कूवो, ते (मुंद्यो के०) ढांक्यो, एटले तेणे संसार मर्यादारुप कर्यो, माटे सदा सर्वदा नव पदनुं ध्यान धरवुं ॥३७॥

क्षण अर्द्धे जे अघ टले, ते न टले भवनीकोमी रे ॥
तपस्य करतां अति घणी, नहीं ज्ञानतणी छे जोमी रे॥ नहीं० ॥संवेग०॥३८॥
आतमज्ञाने मगन जे, ते सवि पुद्गलनो खेल रे ॥
इंद्रजाल करी लेखवे, न मिले तिहां देइ मन मेल रे ॥ न० ॥ संवेग० ॥३९॥

अर्थ—हवे ज्ञाननुं बहु मान करे छे. जे ज्ञानी पुरुष छे, तेनुं एक घमीमां छ क्षण थाय, एवा अर्द्ध क्षणमांहे जे (अघ के०) पाप टले, ते अज्ञानीने भवनी कोडे पण न टले, अति घणी तपस्या करतां पण ज्ञाननी जोम कांइ होय नहीं ॥ ३८ ॥ माटे जे प्राणी आत्मज्ञानमांहे मग्न थको संसारी दशाने विभाव करी लेखवे छे, अने सदा स्वभाव दशामांहे मग्न थइ आतमरमण करे छे, ते देह, धन तथा इंद्रियनां सुख ते पुद्गलना खेल इंद्रजाल समान करी लेखवे छे. त्यां मननो मेळ दइने तेनी साथे मळे नहीं. ते चित्तमांहे विचारे जे, पुद्गले करी पुद्गल पोषवा ते ठीक नहीं. पुद्गलनो धर्म सरुण परुण विध्वंसनरुप छे. तेमां हुं लंपट थयो, तेथी संसारमां अनंता काळ सुधी प-

यतन करयुं, पण हवे तो जिनोक्त वाणीथी पुद्गलने सारी पेठे दुःखदायी, बाजीगरनी बाजी सरखो जाण्यो, एटले बाजीगरनी बाजी साची होय, तो पुद्गलनो खेल साचो होय, एवी रीते जाण्यो. तो जेम इंद्रजाल उपर पण अज्ञानी रक्त थाय, तेम ए पुद्गल उपर पण अज्ञानीज रक्त थाय, परंतु ज्ञानी पुरुष तो आत्मज्ञान मांहेज मग्न रहे, पण पुद्गल साथे मन दइने मले नहीं ॥ ३९ ॥

जाण्यो ध्यायो आतमा, आवरण रहित होय सिद्ध रे ॥
आतमज्ञान ते दुःख हरे, एहीज शिवहेतु प्रसिद्ध रे ॥ एहीज० ॥ संवेग० ॥४०॥
चोथे खंडे सातमी, ढाल पूरण थइ ते खास रे ॥
नव पद महिमा जे सुणे, ते पामे सुजश विलास रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ४१ ॥

अर्थ—माटे आत्माने ज्ञानीनां वचने करी जाण्यो, जाणीने तेनेज तद्रूपपणे क्षीरनीरवत् तथा अग्निलोहपिंडवत् ध्यायो, तो ते ध्यानार प्राणी आठ कर्मना आवरण रहित थाय. आत्माना मूल गुण प्रगट करीने सिद्धपणुं पामे, माटे आत्माने आत्मज्ञानपणे रमण करतां तेज आत्मज्ञान ते सर्व दुःखनो हर्त्ता थाय, अने प्रसिद्धपणे तेज (शिव के०) मोक्षनो हेतु थाय, एम निःसंशयपणे जाणवुं, माटे मोक्षना वांछक प्राणीए आत्मपरिणति सुधारवी. "आत्मैव सुखदुःखकर्त्ता निजगुणभोक्ता आत्मा आत्मनैवात्मानं पश्यति ॥ यदात्मात्मानं पश्यति, तदात्मा सहजगुणधारकः स्यात् ॥ शुद्धस्वभावः उज्ज्वललोकाग्रे स्वतृतीयभागन्यूनावगाहनायां सर्वसिद्धा वसंति अर्थ–आत्माज सुख दुखनो कर्ता छे, आत्माज तेनो भोकता छे, आत्माज पोतावडे पोताने जुए छे, ज्यारे आत्मा पोताने जुए छे एटले जाणे छे, त्यारे स्वभाविक गुणने धारण करे छे, अने शुद्ध

स्वभाववाळो थयो थको उज्वल लोकना अग्रभागमां पोताना त्रीजा भागे करी उंची एवी अवगाहनामां सर्व सिद्धो वसे छे. त्यां जाय छे. ॥ ४० ॥ ए चोथा खंडने विषे सुंदर सातमी ढाल पूरी थइ. ए नव पदनो महिमा जे प्राणी सांभळे, ते प्राणी रुडा जशना विलासने पामे ॥ ४१ ॥

॥ दोहा ॥

इण परे देइ देशना, रह्यो जाम मुनिचंद ॥
तव श्रीपाल ते विनवे, धरतो विनय अमंद ॥ १ ॥
भगवन्! कहो कुण कर्मथी, बाळपणे मुज देह ॥
महारोग ए उपनो?, कुण सुकृते हुवो? छेह ॥ २ ॥

अर्थ—ए प्रकारे देशना दइने जे वारे मुनिमांहे चंद्रमा समान अजितसेन राजर्षि बोली रह्या, ते वारे श्रीपाल घणो विनय धरतो थको मुनिने विनवे छे के ॥ १ ॥ (भगवन् के०) हे ज्ञानवंत! कहो जे, कया कर्मना पसायथी बालपणे मारे शरीरे ए महा अघोर रोग उपन्यो? वळी में जन्मांतरे शुं सुकृत करयुं हतुं! के जेथी ते रोग मट्यो?॥ २ ॥

कवण कर्मथी में लही?, ठाम ठाम बहु ऋद्धि ॥
कवण कुकर्मे हुं पड्यो?, गुणनिधि जलनिधि मध्य ॥ ३ ॥
कवण नीच कर्मे हुउं?, डुंबपणो मुनिराय ॥
मुजने ए सवि किम हुउं?, कहीए करी सुपसाय ॥ ४ ॥

अर्थ—वळी कया पुण्यना योगथी हुं ठेकाणे ठेकाणे बहु ऋद्धि पाम्यो? वळी हे गुणनिधि! हे गुणसमुद्र! हुं कया माठा कर्मना योगथी (जलनिधि के०) समुद्रमां पड्यो? ॥३॥ वळी हे मुनिराज! कया नीच कर्म करीने हुं कुष्टपणाना कलंकने पाम्यो? ए सर्व मारे केम थयुं? ते मुजने कृपा पसाय करीने कहो ॥४॥

॥ ढाल आठमी ॥ सांभरीया गुण गावा मुज मन हरिना रे॥ ए देशी ॥

सांभलजो हवे कर्मविपाक कहे मुनि रे, कांइ कीधुं कीधुं कर्म न जाय रे॥
कर्मवशे होय सघलां सुख दुःख जीवने रे, कर्मथी बलीयो को नवि थाय रे॥ सांभलजो० ॥१॥
भरतक्षेत्रमां नयर हिरण्यपुरे हुउं रे, महीपति महोटो ते श्रीकंत रे॥
व्यसन तेहने लागुं आहेडातणुं रे, कांइ वारे वारे राणी एकंत रे॥ सांभलजो० ॥२॥

अर्थ—हवे अजितसेन राजर्षि कर्मना फल कहे छे, ते हे श्रोताजनो! तमे सांभलजो. जे कांइ कर्म कर्युं होय, ते भोगव्या विना जाय नहीं, माटे हे श्रीपाल! जगत्यमांहे जीवने सर्व सुख दुःख ते कर्मना पसायथी थाय छे, पण कोइ जीव कर्मथी बलीयो नथी, माटे कर्म मोटुं छे ॥१॥ हवे मुनि कहे छे जे, हे श्रीपाल! आ भरतक्षेत्रमांहे हिरण्यपुर नामे नगरे श्रीकांत नामे मोटो राजा थयो. तेने [1]आहेडो रमवानुं व्यसन लाग्युं, ते जोइने तेनी राणी एकांतमां वारंवार वारती हवी ॥२॥

राणी तेहनी जाणो सुगुणा श्रीमती रे, समकित शीलनी रेख रे॥

---

१ शिकार

जिनधर्मे मति रूमी कूमी नहीं मने रे, दाखे दाखे शीख विशेष रे ॥ सांजलजो० ॥३॥
पियु तुजने आहेमे जावुं नवि घटे रे, जेहने केमे बे नरकनी जीति रे ॥
धरणी ने परणी बे लाजे तुजथकी रे, मांमी जेणे जीवहिंसानी अनीति रे ॥ सांजलजो०॥४॥
मुख तृण दीधे अरि पण मूके जीवतो रे, एहवो बे रूमो क्षत्रीनो आचार रे॥
तृण आहार सदा जे मृग पशु आचरे रे, तेहने मारे जे आहेमे ते गमार रे॥सांजलजो० ॥५॥
ससलां नासे पासे नहीं आयुध धरे रे, राणीजाया बाणी तेहने केम रे ॥
जे लागे ते आगे दुःख लहेशे घणां रे, नाठाशुं बल न करे क्षत्री वेम रे ॥ सांजलजो० ॥ ६ ॥

अर्थ—ते श्रीकांत राजानी जली गुणवंत श्रीमती नामे राणी बे. ते समकित अने शीयलनी रेखा सरखी बे. जैनधर्मने विषे जेनी रूमी मति बे, पण मनमां कपट नथी. एवी ते राणी राजाने कही कहीने घणी विशेष शीखामण दे बे. दे बे ॥ ३ ॥ हे स्वामीन् ! तुजने आहेमी कर्मे जवुं घटतुं नथी. शामाटे ? जे ए कर्मनी केडे नरकनी बीक बे, माटे हे स्वामीन् ! (धरणी के०) पृथ्वी अने (परणी के०) जार्या ते हुं, ए बेउ तुजथी लज्जाने पामीए बीए, केमके जेणे आ जीवहिंसानी घणी अनिति मांमी बे ॥ ४ ॥ जे कोइ शत्रु होय, ते पण जो सामो मुखमांहे तरणुं घाली आवे, तो तेने जीवतो मूकी आपे, एवो क्षत्रियनो रूमो व्यवहार बे, तो निरंतर (तृण के०) घासनो आहार करीने जे वनने विषे मृग पशु रहे बे, तेने आहेमामां जे मारे, ते गमार जाणवा ॥ ५ ॥ ससलां बिचारां नासी जाय बे, पण पासे हथियार राखतां नथी, तो जे राणीना जाया

वाणी पुरुष बाण हाथमां ग्रहण करीने जे पशुनी केडे लागीने बाणे करी मारे छे, ते राणीना जाया आगल नरकादिकनां घणां दुःख पामशे. वळी क्षत्रीजायो जे छे, ते नाठानी पछवाडे केड करीने बल करे नहीं ॥ ६ ॥

अबलकुलाशी झखने निज द्रुम पीडतां रे, खगने मृगने तृणभक्षीने दोष रे ॥
हणतां नृपने न होय इम जे उपदिशे रे, तेणे कीधो तस हिंसक कुल पोष रे॥सांभलजो०॥७॥
हिंसानी ते निंदा सघले सांभली रे, हिंसा नवि रुडी किणही हेत रे ॥
आप संतापे पर संतापे पापीयो रे, आहेडी ते जाणो कुलमां केत रे ॥ सांभलजो ॥८॥

अर्थ—पापशास्त्रना धारको राजाने एम उपदेश आपे छे के, राजानी पृथ्वीमांहे जे जल छे, तेनो रक्षक राजा छे, माटे (अबल के०) निर्बल छे कुल जेमनुं, एवा नाना मत्स्य, तेमने मोटा (झख के०) मत्स्य ते राजाना हुकम विना (अशी के०) भक्षण करे छे तेने, तथा राजानी पृथ्वी-मांहे उग्यां जे (द्रुम के०) वृक्ष तेमने पीडा उपजावनार एवां जे (खग के०) पक्षी तेने, तथा राजानी पृथ्वीमांहे उग्यां जे नवां (तृण के०) घास प्रमुख तेने भक्षण करतां एवां मृगलां प्रमुखने, ए सर्व राजाना गुनाहमां आव्यां, माटे राजानां अपराधी थयां, तेने हणतां थकां राजाने कांइ दोष लागतो नथी, एम जे हिंसक कुगुरु उपदेशे छे, ते तो पोताना हिंसक कुलने पोषण करे छे, एम जाणवुं ॥ ७ ॥ वळी हिंसानी (खिंसा के०) निंदा ते सर्व षड्दर्शनमांहे सांभलीए छीए, माटे कोइ कारणे पण हिंसा करवी रुडी नथी. पापी आहेडी ते पोताने पण संताप उपजावे, अने जे जीवने हणवा धारे ते पर जीवने पण संताप उपजावे, ते कुलमांहे (केत के०) अरिष्टसूचक केतु ग्रह सरिखो कुलनो क्षय करनार जाणवो ॥ ८ ॥

जाउ रसातल विक्रम जे दुर्बल हणे रे, ए तो लेश्या कृष्णनो घन परिणाम रे ॥
भूंमी करणीथी जग अपजश पामीए रे,लीहालो खातां मुख होवे ते श्याम रे॥सांजलजो॥ए।
एहवां राणीए वयण कह्यांपण रायने रे, चित्तमांहे नवि जाग्यो कोइ प्रतिबोध रे ॥
घन वरसे पण नवि भींजे मगसेलीयो रे,मूरखने हित उपदेशे होय क्रोध रे।सांजलजो०।१०।
अन्य दिवसे शत सात उल्लंठ परवस्यो रे, मृगयासंगी आव्यो गहन वन राय रे ॥
मुनि तिहां देखी कहे व्याधे ठे पीड्यो कोढीयो रे,उल्लंठ ते मारे देइ घन घाय रे।सांजलजो११

अर्थ—वळी जे दुर्बल पशुने मारे, तेनुं पराक्रम रसातलमांहे पेसी जाउ! ए हिंसकपणुं तो कृष्ण लेश्यानुं आकरुं परिणाम जाणवुं. जेम (लीहालो के०) कोयलो खातां मोढुं श्याम थाय, तेम भूंमी करणी करीए, तेथी जगतने विषे अपजश पामीए ॥ ए ॥ एवां राणीए वचन कह्यां, पण राजाना चित्तने विषे कोइ प्रकारनो प्रतिबोध जाग्यो नहीं. जेम (घन के०) वरसाद वरसे थके मगसेलीयो पाषाण भींजे नहीं, तेम राजाने प्रतिबोध लाग्यो नहीं. जेम मूर्खने हितशिक्षा देतां उलटो तेने क्रोध उपजे, तेम ए दृष्टांते अहीं पण जाणवुं ॥ १० ॥ पठी एक दिवसे सातसें उलंठ पुरुषे परवर्यो थको मृगया रमतो थको राजा गहन वने आव्यो. त्यां रोगे पीड्या एवो एक मुनि काउस्सग्गध्याने उन्नो ठे, तेने जोइ राजा कहे ठे, ए तो व्याधिथी पीड्यो कोढीयो ठे. एम कहे थके (घन के०) आकरा घाए करीने उल्लंठो ते साधुने मरवा लाग्या ॥ ११ ॥

जिम तार्फे ते मुनिने तिम नृपने हुवे रे, हास्यतणो रस मुनिमन ते रस शांत रे ॥

करी उपसर्गने मृगयाथी वळ्या सातसें

अन्य दिवस मृग पूठे धायो एकलो रे

भूलो नृप ते देखे नइतट साधुने रे, बोळे

कइक करुणा आवी कढाव्यो नीरथी

सा कहे बीजाने पण हिंसा दुःख दीए

राजा भाखे नवि करश्युं फिरी एहवुं

गोंख थकी मुनि दीठो फिरतो गोचरी

अर्थ—हवे ते उल्लंठो जेम जेम

मांहे हास्यरस उपजे छे, अने ते मुनिना म

POST CARD

सातसें जण मृगया रमीने पाछा वळ्या. ते हर्ष पामता थका राजानी साथे घेर आव्या ॥ १२ ॥ वळी अन्य दिवसे राजा हरण पछवाडे एकलो दोड्यो जाय छे. मृगलो नासीने नदीने कांठे रानमां पेठो, राजा भूलो पड्यो, त्यां नदीने कांठे एक साधुने तेणे दीठा. ते वारे ते मुनिने कान झालीने नदीना पाणीमांहे झबकोळ्या ॥ १३ ॥ वळी कांइक राजाने करुणा आवी, तेथी मुनिने जलथी बहार काढ्या, पछी घेर आवीने ते मुनिना उपसर्गनी सर्व वात राणीने कही, ते वारे राणीए कह्युं के, हे स्वामिन्! बीजा जीवोने हिंसा करी होय, ते पण दुःख देवावाळी थाय, तो ऋषिनी घात तो अनंता भव पर्यंत दुःखनी देवावाळी होय, तेमां तो शुंज कहेवुं? ॥ १४ ॥ ते वारे राजा कहेवा

लाग्यो जे, हे राणी! हवे फरीथी एवुं पाप कोइ वारे पण नहीं करशुं. वळी केटलाएक दिवस वीत्या पछी राजाए गोंखने विषे बेठा थका गोचरीए फरता एवा कोइ एक मुनिने दीठा. ते वारे राणीनी शीखामाण विसारीने ॥ १५ ॥

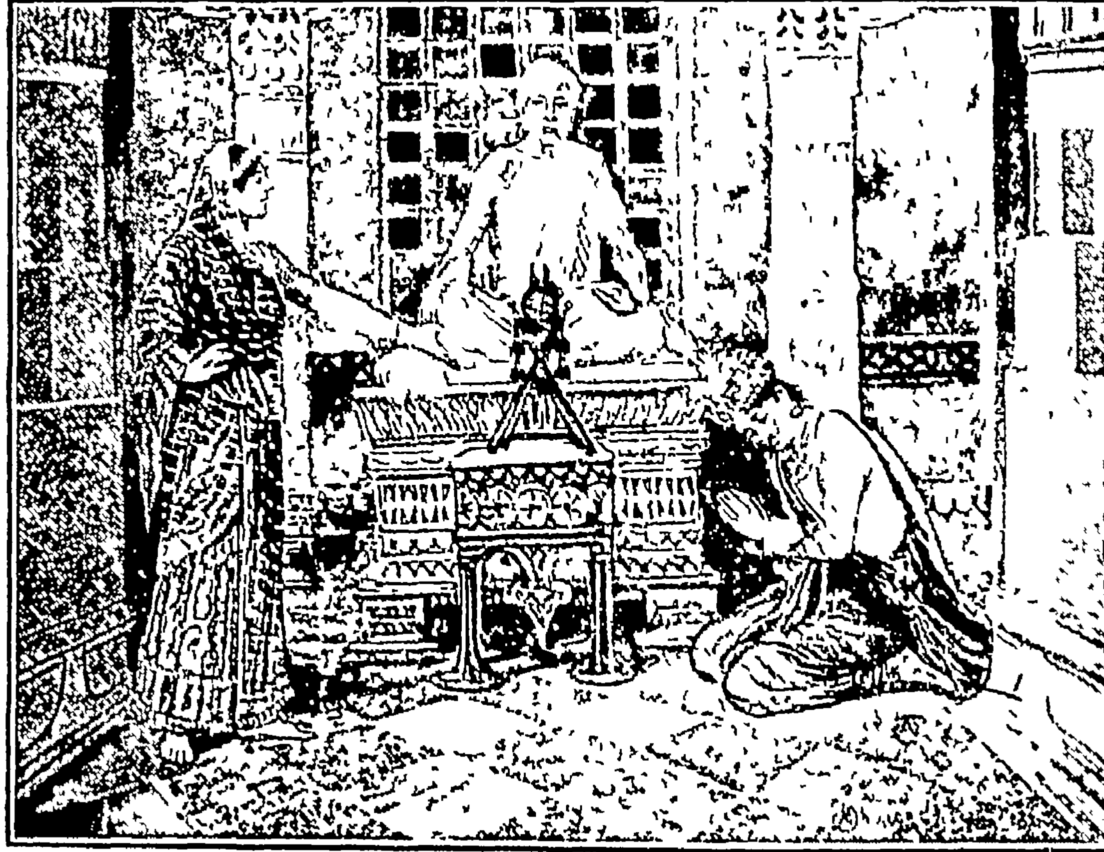
नगरी विटाली (भीखे) कहे नृप उल्लंठने रे, काढो बाहिर एहने झाली कंठ रे ॥
राणीए दीठा गोंख थकी ते काढता रे, राजाने आदेशे लागा लंठ रे ॥सांभलजो०॥१६॥
राणी रुठी राजाने कहे शुं करो? रे, पोतानुं बोल्युं पाळो न वचन्न रे ॥
मुनि उपसर्गे सर्गे जावुं दोहिलुं रे, नरके जावा लाग्युं छे तुज मन्न रे ॥सांभलजो०॥ १७ ॥
नृप उपशमीयो नमीयो मुनि तेहने घरे रे, राणी भाखे राजा ए अन्नाण रे ॥
मुनि उपसर्गे पाप कर्युं इणे मोटकुं रे, ए छूटे ते कहीए कांइ विन्नाण रे ॥सांभलजो०॥१८॥

अर्थ—राजा उल्लंठ पुरुषने कहेवा लाग्यो जे, आ भिक्षुक आपणी नगरीने वटलावे छे, माटे अने गळे झाली नगरीथी बहार काढी मूको. ते वारे राजाने आदेशे करी ते उल्लंठ पुरुष मुनिनुं गळुं झाली बहार काढे छे, ते राणीए गोंख थकी दीठा ॥ १६ ॥ ते वारे राणी खीजीने कहेवा लागी जे, हे राजन्! आ तमे शुं करो छो? पोतानुं बोल्युं वचन पोतेज पाळता नथी? अने हुं जाणुं छुं जे, मुनिने उपसर्ग करे, तेने स्वर्गमांहे जवुं दोहिलुं छे, पण तमारुं मन तो नरकमांहे जवाने लागेलुं छे, एम आ तमारुं कर्मज स्पष्ट कही आपे छे ॥ १७ ॥ एवां राणीनां वचन सांभली राजा उपशांत थयो थको मुनिने घरने विषे तेडी पगे लाग्यो, ते वारे मुनिने राणी कहे छे जे आ

श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक --श्रावक भीमशी माणक
बागीआ बील्डीग, पायधुनी, मुंबई

श्रीकांत राजा तेनी श्रीमती राणी अने मुनि

ते वारे मुनिने राणी कहे छे जे आ राजा अज्ञानी छे. मुनिने उपसर्ग करवे करीने एणे मोटुं पाप कर्युं छे, माटे ए पापथी छुटे एवुं कांइक विज्ञान एटले पाप टाळवानु प्रायश्चित कहे.

राजा अज्ञानी छे. मुनिने उपसर्ग करवे करीने एणे मोटुं पाप कर्युं छे, माटे ए पापथी छूटे, एवुं कांइक (विन्नाण के०) विज्ञान एटले पाप टाळवानुं प्रायश्चित्त कहो ॥ १८ ॥

सज्जन जे भूंडुं करतां रुडुं करे रे, तेहनां जगमां रहेशे नाम प्रकाश रे ॥
आंबो पत्थर मारे तेहने फल दीए रे, चंदन आपे कापे तेहने वास रे ॥सांभलजो०॥ १९ ॥
मुनि कहे महोटा पातकनुं शुं पालणुं ? रे, तो पण जो होय एहनो भाव उल्लास रे ॥
नव पद जपतां तपतां तेहनुं तप भलुं रे, आराधे सिद्धचक्र होय अघनाश रे॥सांभलजो॥२०॥
पूजा तप विधि शीखी आराध्युं नृप रे. राणी साथे ते सिद्धचक्र विख्यात रे ॥
उजमणामांहे आठे राणीनी सही रे, अनुमोदे वळी नृपनुं तप शत सात रे॥सांभलजो॥२१॥

अर्थ--जेमके सज्जन तो तेने कहीए के, जे भूंडुं करतां पण रुडुं करे. तेनां नाम जगत्त्रयमांहे प्रकाशपणे रहेशे. भला माणसना गुण विषे दृष्टांत कहे छे. ते जेमके--आंबाने कोइ पत्थर मारे छे, तेने उलटुं आंबो फल आपे छे, तथा चंदनने जे कापे छे, तेने चंदन पोतानो सुवास आपे छे ॥ १९ ॥ हवे मुनि कहे छे के, हे राणी! मोटुं पाप कर्युं छे, ते पाप मटाडवाने पाळवानुं शुं कहीए? तोपण जो ए राजानो उल्लास भाव होय, तो कहुं छुं जे, नव पदनो जाप जपतां थकां तथा तेनुं भलुं तप तपतां थकां ए सिद्धचक्रने आराधे थके सर्व (अघ के०) पापनो नाश थाय ॥ २० ॥ ते वारे पूजा तथा तपनो विधि शीखीने राजाए राणीनी साथे प्रगटपणे ते सिद्धचक्रने आराध्या. तप पूरुं थयुं, ते वारे तेनुं उजमणुं कर्युं. ते समे राणीनी आठ सखीउंए राणीना तपनी अनुमोदना करी. वळी सातसें उल्लंठे राजाना तपनी अनुमोदना करी ॥ २१ ॥

अन्य दिवस ते गया सिंह नृप गामके रे, नांजी ते वळीया लेइ गावेग्ग रे ॥
केरू करीने सिंहे मार्या ते मरी रे, कोढी हुआ खत्री मूनि उवसग्ग रे, ॥सांजलजो०॥२२॥
पुण्यप्रनावे राजा हुउं श्रीकंत तुं रे, श्रीमती राणी मयणासुंदरी तुज रे ॥
कुष्ठिपणुं जलमज्जन रुंबपणुं तुम्हे रे, पाम्युं ए मुनि आशातना फल गुज्झ रे।सांजलजो०।२३।
सिद्धचक्र श्रीमतीवयणे आराहीयुं रे, तेहथी पाम्यो सघलो ऋद्धिविशेष रे ॥
आठ सखी राणीनुं तप अनुमोदीयुं रे,तेणे ते लघु देवी हुइ तुज शुन्न वेष रे।सांजलजो।२४
साप खाउं तुज आठमीए कह्युं शोक्यने रे, तेणे सापे दंसी न टळे पाप रे ॥
धर्मप्रशंसा करी राणा हुआ ते सातसें रे, घातविधुर ते सिंह लीए व्रत आप रे।सांजलजो।२५

अर्थ—ते वार पछी केटलाएक दिवसे ते राजा सातसें उद्धंठे परवरयो सिंह राजाने गामडे गयो. ते गामने नांगीने सर्व गायोनो वर्ग लइने पाछा वळ्या. ते वारे सिंह राजाए केरू करीने ते सातसेंने मारया. ते मरीने क्षत्रीयोना वंशमां उपन्या, पण मुनिने उपसर्ग करयो, तेथी ते सर्व कोढीया ॥ २२ ॥ पुण्यना प्रनावथी श्रीकांत राजा च्यवीने तुं श्रीपाल थयो. तारी श्रीमती राणी मरीने मयणासुंदरी थइ, अने कोढीयापणुं तथा जलमांहे रुबवापणुं तथा रुंबपणुं जे तुं पाम्यो, ते सर्व मुनिनी आशातनानां फल छे. ए गुह्य जाणवां ॥ २३ ॥ श्रीमती राणीने वचने करीने सिद्धचक्रनुं आराधन करयुं, तेथी ज्यां ज्यां गयो, त्यां त्यां सर्व ठेकाणे (ऋद्धिविशेष के०) विशेष संपदा पाम्यो. आठ सखीए तपनी अनुमोदना करी हती, तेणे करीने तारी नानी आठ स्त्रीउं शुन्न वेषनी धरनारी थइ ॥ २४ ॥ आठमी सखीए शोक्यने कह्युं हतुं जे, तुजने साप खाउं तेथी

तेने साथे करमी, माटे पाप करयां ते नोगव्या विना बूटे नहीं. तारा धर्मनी प्रशंसा करी हती, तेणे करी सातसें उल्लंठ ते राणा थया. सिंह राजाए (घात के०) शस्त्रना घाते करी सातसें उल्लंठने मारया, ते घातथी (विधुर के०) बीतो थको (आप के०) पोतानी मेळे (व्रत लीए के०) चरित्र लइने ॥ २५ ॥

मास अणसणे अजितसेन ते हुं हुउ रे, बालपणे तुज राज्य हर्युं ते राण रे ॥
बांधी पूरव वैरे तुज आगल धरे रे, पूरव अन्यासे मुज आव्युं नाण रे ॥सांनलजो०॥२६॥
जाति संनारी संयम ग्रही लही उहिने रे, इहां आव्यो जेणे जेवां कीधां कर्म रे ॥
तेहने तेहवां आव्यां फल सुख दुःखतणां रे, सद्गुरु पाखे जाणे?कुण ए मर्म रे॥सांनलजो२७
चोथे खंके ढाल हुइ ए आठमी रे, एहमां गायो नव पद महिमा सार रे ॥
श्री जिनविनये सुजश लहीजे एहथी रे, जगमां होवे निश्चे जयजयकार रे ।सांनलजो०।२८।

अर्थ—एक मासनुं अणसण करी त्यांथी च्यवीने हुं अजितसेन थयो. पाछले नवे तें मारुं राज्य लीधुं हतुं, माटे आ नवे में बालपणामां तारुं राज्य हरी लीधुं, अने सातसें उल्लंठने में मारया हता, ते पूर्व नवना वैरथी ते सातसें राणाए बांधीने मुजने तारा मुख आगल धरयो. वळी पाछले नवे में चारित्र लीधुं हतुं, ते पूर्व अन्यासथी मुजने ज्ञान उदय आव्युं ॥ २६ ॥ तेथी जातिस्मरणज्ञान उपन्युं. तेना योगे पूर्व नव संनारीने संयम ग्रह्युं. ते चारित्र पाळतां (उहिने के०) अवधिज्ञानने पामीने अहीं तारी पासे आव्यो, माटे जेणे जेवां कर्म करयां हतां, तेने तेवां सुख दुःखनां फल उदय आव्यां. सद्गुरु विना एवा मर्मने बीजो कोण जाणे ? कोइ जाणे नहीं ॥ २७ ॥ चोथा खंकने विषे ए आठमी ढाल संपूर्ण थइ. ए ढालमांहे सारनूत रुको नव पदनो महिमा

गायो छे. श्रीजिनराजना विनयथी जलो जश पामीए. ए सिद्धचक्रना पसायथी जगत्त्रयने विषे निश्चे जयजयकार थाय ॥ २० ॥

॥ दोहा ॥

इम सांजली श्रीपाल नृप, चिंते चित्त मझार ॥
अहो अहो! जवनाटके, लहीए? इस्या प्रकार ॥ १ ॥
कहे गुरु प्रते हवणां नथी, मुज चारित्रनी सत्ति ॥
करी पसाय तिणे उपदिसो, उचित करण पम्विति ॥ २ ॥
वलतु मुनि जाखे नृपति ?, निश्चय गति तुं जोय ॥
करम जोग फल तुज घणुं, इह जव चरण न होय ॥३ ॥
पण नव पद आराधतां, पामीश नवमुं सग्ग ॥
नर सुर सुख क्रमें अनुजवी, नवमे जव अपवग्ग ॥ ४ ॥
ते सुणी रोमांचित हुउ, निज घर पहोता जूप ॥
मुनि पण विहरंतो गयो, ठाणांतर अनुरुप ॥ ५ ॥

अर्थ—एम अजितसेन मुनिनी देशना सांजली श्रीपाल राजा पोताना चित्तने विषे चिंतवे छे के, अहो ! इति आश्चर्ये ! जे संसार नाटकमां आवा प्रकारना प्रपंच पामीए छीए ? ॥ १ ॥ हवे श्रीपाल गुरु प्रत्ये कहे छे जे, हमणां तो मुजमां चारित्र लेवानी शक्ति नथी, माटे मारा

उपर कृपा करीने मारे योग्य प्रतिपत्ति करवाने कहो, एटले मुजथी बनी आवे एवो धर्म कहो ॥२॥ वलतुं मुनि कहे छे जे, हे राजन् ! तारी निश्चये गति तुं जो के, हजी पण तारे भोगववा योग्य कर्मनुं फल घणुं बाकी छे, माटे तारे आ भवने विषे चारित्र उदय थशे नहीं ॥ ३ ॥ पण नव पदना आराधनथी तुं नवमां देवलोकने पामीश. पछी अनुक्रमे (नर के०) मनुष्यनां अने (सुर के०) देवताना सुख (अनुभवी के०) भोगवीने नवमा भवने विषे (अपवर्ग के०) मोक्षनुं सुख पामीश ॥ ४ ॥ ते सांभलीने श्रीपाल राजा रोमांचित थयो थको पोताने घेर गयो, अने मुनि पण त्यांथी विहार करता थका (अनुरुप के०) पोताने इच्छित एवा (ठाणांतर के०) अन्य स्थानके गया ॥५॥

॥ ढाल नवमी ॥ कत तमाकु परिहरो ॥ ए देशी ॥

हवे नरपति श्रीपाल ते, निज परिवार संयुत्त ॥ मेरे लाल ॥
आराधे सिद्धचक्रने, विधि सहित ग्रही सुमुहुत्त ॥ मेरे लाल मनतो महोटो मोजमां १
मयणासुंदरी त्यारे भणे, पूर्वे पूज्युं सिद्धचक्र ॥ मेरे लाल ॥
धन त्यारे थोडुं हतुं, हमणां तो ऋद्धे शक्र ॥ मेरे० ॥ मनतो० ॥ २ ॥
धन महोटे छेटुं करे, धर्म उजमणुं तेह मेरे० ॥
(पाठांतर) जे करणी धर्मनुं तेह ॥ मेरे० ॥
फल पूरुं पामे नहीं, म म करजो तिहां संदेह ॥ मेरे० ॥ मनतो० ॥ ३ ॥
विस्तारे नव पदतणी, तिणे पूजा करो सुविवेक ॥ मेरे० ॥

धननो लाहो लीजीए, राखो मोटी टेक ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे मोटा मननो धणी श्रीपाल राजा पोताना परिवारे संयुत थको विधि सहित रुडुं मुहूर्त्त लइने मोजमां एटले आनंदमां श्रीसिद्धचक्रने आराधे छे ॥ १ ॥ ते वारे मयणासुंदरी श्रीपाल राजाने कहे छे जे, पूर्वे आपणे सिद्धचक्रने पूज्या हता, ते वारे तो आपणी पासे धन थोडुं हतुं, अने हमणां तो ऋद्धिए करीने तुं (शक्र के०) इंद्र सरिखो छे ॥ २ ॥ माटे द्रव्य घणुं होय, अने धर्मनी करणी निमिते जे पुरुष थोडुं द्रव्य वावरे, ते प्राणी पूरुं फल पामे नहीं. तेमां कांइ पण संदेह करशो नहीं ॥ ३ ॥ ते माटे नव पद जे छे, तेनी पूजा विस्तारे करी रुडा विवेक सहित करो. धन पाम्या छो तेनो लाहो ल्यो. मनने विषे मोटी टेक राखीने पूजा करो ॥ ४ ॥

मयणा वयणां मन धरी, गुरु भक्ति शक्ति अनुसार ॥ मेरे० ॥
अरिहंतादिक नव पद भलां, आराधे ते सार ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ५ ॥
नव जिनघर नव पडिमा भली, नव जीर्णोद्धार कराव ॥ मेरे० ॥
नानाविध पूजा करी, जिन आराधन शुभ भाव ॥ मेरे० मननो० ॥ ६ ॥
एम सिद्धतणी प्रतिमातणुं पूजन त्रिहुं काळ प्रणाम ॥ मेरे० ॥
तन्मय ध्याने सिद्धनुं, करे आराधन अभिराम ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ७ ॥
आदर भगति ने वंदना, वेयावच्चादिक लग्ग ॥ मेरे० ॥
शुश्रूषा विधि साचवी, आराधे सूरि समग्ग ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ८ ॥

अर्थ—ए प्रकारे मयणानां वचन मनमां धरीने (गुरु के०) मोटी छे भक्ति जेनी, एवो जे श्रीपाल राजा, ते पोतानी शक्तिने अनुसारे सारभूत जे अरिहंतादिक भलां नव पद छे, तेने आराधे ॥ ५ ॥ हवे श्रीपाल राजा नव पदनुं आराधन विस्तारपूर्वक करे छे. तेमां प्रथम अरिहंत-पदनी भक्ति करे छे. तेमां नवनी संख्याए प्रासाद, बावन जिनालय नवां कराव्यां. तेमां नव अरि-हंतना बिंब नवां भरावीने स्थाप्यां. वळी नव जीर्णप्रासादना उद्धार कराव्या. तेनी त्रण भेदे, पांच भेदे, आठ भेदे, सत्तर भेदे, एकवीश भेदे, एकसो आठ भेदे, एम विविध प्रकारनी पूजा करी.ए रीते शुभ भावे करी जिनपद आराधे ॥ ६ ॥ हवे बीजा सिद्धपदनुं आराधन करे छे, ते कहे छे. (एम के०) पूर्वे कहेला प्रकारे सिद्धनी प्रतिमाने पण त्रण काळ पूजा प्रणाम करे छे. चेतनने निबिड आनंदना उदयमे निरावरण कर्मांजन रहित एवा सिद्धने(तन्मय ध्याने के०) मन, वचन, कायानी एकाग्रताए करी मनोहर आराधन करे छे ॥७॥ हवे त्रीजा आचार्यपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. आदरनुं करवुं तथा भक्तिरागे वंदना द्वादशावर्तसहित साचवे छे, अने वेयावच्चादिकमांहे (लग्ग के०) लग्न एटले सावधान रहे छे, तथा शुश्रुषा, पर्युपासना, सेवना, अशनादिक वसथी प्रमुख सर्व विधि साचवीने समग्र आचार्यनी सेवना करे छे. आचार्य ते गणना रक्षक, माटे तेने विशेषे आराधे छे ॥८॥

अध्यापक भणातां प्रति, वसनाशन ठाण बनाय ॥ मेरे० ॥
द्विविध भक्ति करतो थको, आराधे नृप उवज्झाय ॥ मेरे० मननो० ॥ ९ ॥
नमन वंदन अभिगमनथी, वसही अशनादिक दान ॥ मेरे० ॥
करतो वेयावच्च घणुं, आराधे मुनिपद ठाण ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १० ॥

धननो लाहो लीजीए, राखो माटी टेक ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे मोटा मननो धणी श्रीपाल राजा पोताना परिवारे संयुत थको विधि सहित रुडुं मुहूर्त्त लइने मोजमां एटले आनंदमां श्रीसिद्धचक्रने आराधे छे ॥ १ ॥ ते वारे मयणासुंदरी श्रीपाल राजाने कहे छे जे, पूर्वे आपणे सिद्धचक्रने पूज्या हता, ते वारे तो आपणी पासे धन थोडुं हतुं, अने हमणां तो ऋद्धिए करीने तुं (शक्र के०) इंद्र सरिखो छे ॥ २ ॥ माटे द्रव्य घणुं होय, अने धर्मनी करणी निमित्ते जे पुरुष थोडुं द्रव्य वावरे, ते प्राणी पूरुं फल पामे नहीं. तेमां कांइ पण संदेह करशो नहीं ॥ ३ ॥ ते माटे नव पद जे छे, तेनी पूजा विस्तारे करी रुडा विवेक सहित करो. धन पाम्या छो तेनो लाहो ल्यो. मनने विषे मोटी टेक राखीने पूजा करो ॥ ४ ॥

मयणा वयणां मन धरी, गुरु भक्ति शक्ति अनुसार ॥ मेरे० ॥
अरिहंतादिक नव पद भलां, आराधे ते सार ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ५ ॥
नव जिनघर नव पडिमा भली, नव जीर्णोद्धार कराव ॥ मेरे० ॥
नानाविध पूजा करी, जिन आराधन शुभ भाव ॥ मेरे० मननो० ॥ ६ ॥
एम सिद्धतणी प्रतिमातणुं पूजन त्रिहुं काळ प्रणाम ॥ मेरे० ॥
तन्मय ध्याने सिद्धनुं, करे आराधन अभिराम ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ७ ॥
आदर भगति ने वंदना, वेयावच्चादिक लग्ग ॥ मेरे० ॥
शुश्रूषा विधि साचवी, आराधे सूरि समग्ग ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ८ ॥

अर्थ—ए प्रकारे मयणानां वचन मनमां धरीने (गुरु के०) मोटी छे भक्ति जेनी, एवो जे श्रीपाल राजा, ते पोतानी शक्तिने अनुसारे सारभूत जे अरिहंतादिक भलां नव पद छे, तेने आराधे ॥ ५ ॥ हवे श्रीपाल राजा नव पदनुं आराधन विस्तारपूर्वक करे छे. तेमां प्रथम अरिहंतपदनी भक्ति करे छे. तेमां नवनी संख्याए प्रासाद, बावन जिनालय नवां कराव्यां. तेमां नव अरिहंतना बिंब नवां भरावीने स्थाप्यां. वळी नव जीर्णप्रासादना उद्धार कराव्या. तेनी त्रण भेदे, पांच भेदे, आठ भेदे, सत्तर भेदे, एकवीश भेदे, एकसो आठ भेदे, एम विविध प्रकारनी पूजा करी.ए रीते शुभ भावे करी जिनपद आराधे ॥ ६ ॥ हवे बीजा सिद्धपदनुं आराधन करे छे, ते कहे छे. (एम के०) पूर्वे कहेला प्रकारे सिद्धनी प्रतिमाने पण त्रण काळ पूजा प्रणाम करे छे. चेतनने निबिड आनंदना उद्यमे निरावरण कर्मांजन रहित एवा सिद्धने(तन्मय ध्याने के०) मन, वचन, कायानी एकाग्रताए करी मनोहर आराधन करे छे ॥७॥ हवे त्रीजा आचार्यपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. आदरनुं करवुं तथा भक्तिरागे वंदना द्वादशावर्तसहित साचवे छे, अने वेयावच्चादिकमांहे (लग्ग के०) लग्न एटले सावधान रहे छे, तथा शुश्रुषा, पर्युपासना, सेवना, अशनादिक वसथी प्रमुख सर्व विधि साचवीने समग्र आचार्यनी सेवना करे छे. आचार्य ते गणना रक्षक, माटे तेने विशेषे आराधे छे ॥८॥

अध्यापक भणतां प्रति, वसनाशन ठाण बनाय ॥ मेरे० ॥
द्विविध भक्ति करतो थको, आराधे नृप उवज्झाय ॥ मेरे० मननो० ॥ ९ ॥
नमन वंदन अभिगमनथी, वसही अशनादिक दान ॥ मेरे० ॥
करतो वेयावच्च घणुं, आराधे मुनिपद ठाण ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १० ॥

अर्थ—हवे चोथा उपाध्यायपदनी भक्ति करे छे. तेमां आगमना पाठ भणनारने अने भणावनारने (वसन के०) वस्त्र आपे छे, तथा (अशन के०) अन्न आपे छे, अने (ठाण के०) वसवानुं स्थानक बनावी आपे छे. धर्मशाला, पठनशाला प्रमुख करावे छे. एम (द्विविध के०) बे प्रकारे, तेमांहे एक पूर्वे कह्या उपचार ते द्रव्यथी अने बीजी भावथी मनथी एकाग्रताए करी उपाध्यायपदनी भक्ति करतो थको पाठकपदने श्रीपाल राजा आराधे छे ॥ ए॥ हवे पांचमां मुनिपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. तेमां मुनिने (अभिगमनथी के०) गुरु आवे त्यारे सन्मुख जइने (नमन के०) मस्तक नमाववुं, अने वंदन ते हाथ जोमवा. एम साधुने नमन वंदन करतां विनय गुण वधे, विनयथी धर्मनी प्राप्ति थाय, धर्म पामवाथी ज्ञान पामे, ज्ञानथी मोक्षसुख पामे. तथा (वसही के०) वसती ते रहेवानुं स्थानक अने चार प्रकारे अशन प्रमुखनुं दान आपे छे, तेथी मुनि संयममार्गमांहे निश्चल रहे. एम घणुं वेयावच्च करतो थको मुनिपदरुप स्थानकने आराधे छे ॥१०॥

तीर्थयात्रा करी अति घणी, संघपूजा ने रहजत्त ॥ मेरे० ॥
आराधे दर्शन पद भलुं, शासन उन्नति दृढ चित्त ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ११ ॥
सिध्धांत लिखावी तेहने, पालन अर्चादिक हेत ॥ मेरे० ॥
नाणपदाराधन करे, सज्झाय उचित मन देत ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १२ ॥
व्रत नियमादिक पालतो, विरतिनी भक्ति करंत ॥ मेरे० ॥
आराधे चारित्रधर्मने, रागी जतिधर्म एकंत ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे छठा दर्शनपदनुं आराधन करे छे, ते कहे छे. ते ठेकाणे ठेकाणे अति घणी तीर्थयात्रा भक्तिए सहित करी त्यां स्नात्रपूजा, महोत्सव प्रमुख घणा कर्या, तथा संघपूजा स्वामिवात्सल्य करे, तथा (रहजत्त के०) रथयात्रा एटले कल्याणक प्रमुखना दिवसे प्रतिमाजीने रथमा स्थापी वाजित्रने समूहे तथा चतुर्विध संघे युक्त थको नगरमांहे गीत गायन प्रमुख धवलमंगल सहित गमन करे, तेने रथयात्रा कहीए. ए रीते शासननी उन्नति दृढ चित्ते करी घणी शोभा वधारतो थको श्रीपाल राजा भलुं दर्शनपद आराधे छे ॥ ११ ॥ हवे सातमा ज्ञानपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. (पालन अर्चादिक हेत के०) सिद्धांतना पालन अर्चादिकने विषे छे हेत जेने, एवो श्रीपाल राजा सिद्धांत लखावीने तेनी फलादिके करी पूजा करे छे, अने ज्ञाननां उपकरण जे पाटी, पोथी, ठवणी, सापडा, सापडी, वही, दस्तरी, ठेलीया, पूठां, रुमाल, हिंगलो अने मषी प्रमुख मेलवी ज्ञानपदनुं आराधन करे छे. वळी पोतानी योग्यताए चित्त दइने सज्झाय करे, एम सातमे पदे ज्ञानपदनी भक्ति करे छे ॥ १२ ॥ हवे आठमा चारित्रपदनी भक्ति करे छे, ते पोते लीधेलां बार व्रतने पालतो तथा गुरुमुखथी लीधा नियमने पालतो विरतिनी एटले गृहस्थ व्रतधारी तथा यति चारित्रीयानी अन्न वस्त्रादिके करी द्रव्यथी भक्ति करे, तथा भावथी स्तुति वंदनादिक करे. एम निश्चलताए एकांत यतिधर्मनो रागी थको चारित्रधर्मने आराधे छे ॥ १३ ॥

तजी इच्छा इह परलोकनी, हुइ सघले अप्रतिबद्ध ॥ मेरे० ॥
षट् बाह्य अभ्यंतर षट् करी, आराधे तवपद शुद्ध ॥ मेरे० ॥ मनमो० ॥ १४ ॥
उत्तम नव पद द्रव्य भावथी, शुभ भक्ति करी श्रीपाल ॥ मेरे० ॥

आराधे सिद्धचक्रने, नित पामे मंगलमाल ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १५ ॥
इम सिद्धचक्रनी सेवना, करे साढा चार ते वर्ष मेरे० ॥
हवे उजमणाविधितणो, पूरे तप उपनो हर्ष ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ १६ ॥

अर्थ—हवे नवमा तपःपदनी भक्ति करे छे, ते कहे छे. ते इहलोक तथा परलोकनी इछा तजी सर्व स्थाने अप्रतिबद्धपणुं आदरी कर्म तपाववाने अर्थे शक्ति प्रमाणे छ प्रकारे बाह्य तप तथा छ प्रकारे अभ्यंतर तप करी "तपसा क्षीयते कर्म" एटले तप वडे कर्म क्षय थाय छे इत्यादिक वचन छे, माटे शुद्धपणे तपःपदनुं आराधन करे छे ॥ १४ ॥ एम उत्तम नव पदने द्रव्यथी तथा भावथी ए बे प्रकारे भली भक्ति करीने श्रीपाल राजा श्रीसिद्धचक्रने आराधे छे. तेमां द्रव्यथी पूजानां उपकरण प्रमुख अने भावथी आत्मवीर्योल्लास युक्त आराधन करतो थको नित्यप्रत्ये मांगलिक माळा पामे छे ॥ १५ ॥ एम साढा चार वर्ष सुधी सिद्धचक्रनी सेवना करे, ते नव पदनुं तप जे वारे पूरुं थयुं, ते वारे श्रीपाल राजाने उजमणानो विधि करवानो हर्ष उपन्यो, तेथी वीर्योल्लासपूर्वक उजमणुं करवा मांड्युं ॥ १६ ॥

चोथे खंडे पूरी थइ, ढाल नवमी चढते रंग ॥ मेरे० ॥
विनय सुजश सुख ते लहे, सिद्धचक्र गुणे जे चंग ॥ मेरे० मननो० ॥ १७ ॥

अर्थ—ए चोथा खंडने विषे नवमी ढाल चढते रंगे पूरी थइ. जे (चंग के०) मनोहर सिद्धचक्रनी स्तवना करे, ते विनय अने भला यशरुप सुखने पामे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

हवे राजा निज राजनी, लच्छीतणे अनुसार ॥
उजमणुं तेह तपतणुं, मांडे अतिहि उदार ॥ १ ॥

अर्थ--हवे श्रीपाल राजा पोताना राज्यनी लक्ष्मीने अनुसारे ते तपनुं उजमणुं विधिए करी अति मोटाइए आदर सहित बहु मानथी करवा मांडतो हवो. ते उजमणानो विधि आगलनी ढालमांहे कहे छे ॥ १ ॥

॥ ढाल दशमी ॥ भोलीडा हंसा रे विषय न राचीए ॥ ए देशी ॥

विस्तीरण जिनभवने विरचीए, पुण्य त्रिवेदिक पीठ ॥
चंद्रचंद्रिका रे धवल भुवनतले, नव रंग चित्र विसीठ ॥ १ ॥

अर्थ--हवे उजमणानो विधि कहे छे. (विस्तीरण जिनभवने के०) कोइएक विस्तारवंत एवा श्रीअरिहंतना देरामां (पुण्य के०) जाणीए पुण्यनां पीठज रच्यां होय नहीं ? एवा त्रण गढरुप (त्रिवेदिक पीठ के०) त्रिवेदिका एटले त्रण पीठ स्वरुपे (विचरीए के०) रचीए एटले रचना करे, ते त्रण वेदिका उपरा उपर समोसरणनी पेरे रचीए. ते चंद्रचंद्रिका एटले उजवल जाणीए चंद्रमानी ज्योतिज होय नहीं ? एवी धवल एटले उजवल भुवनतले एटले भुवननी धरती तेने धोइने नव रंग एटले आछा सफेद रंगनां चित्र विसीठ एटले विशिष्ट भलां चित्रामण सहित करे. अहीं प्रसंगे श्रीअरिहंतादिक नव पदना वर्ण लखीए छीए. श्रीअरिहंत धोळे वर्णे छे, श्रीसिद्ध

भगवान् राते वर्णे छे, श्रीआचार्यजी पीळे वर्णे छे, श्रीउपाध्यायजी नीले वर्णे छे, साधुजी श्याम वर्णे छे, अने शेष दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप, ए चार पद उजळे वर्णे छे ॥ १ ॥

तप उजमणुं रे इणी परे कीजीए, जिम विरचे रे श्रीपाल ॥
तपफल वाधे रे उजमणे करी, जेम जल पंकजनाल ॥ तप० ॥ २ ॥
पंच वरणनां रे शालि प्रमुख भलां, मंत्र पवित्र करी धान्य ॥
सिद्धचक्रनी रे रचना तिहां करे, संपूरण शुभ ध्यान ॥ तप० ॥ ३ ॥
अरिहंतादिक नव पदने विषे, श्रीफल गोळ ठवंत ॥
सामान्ये घृत खंड सहित सवे, नृप मन अधिकी रे खंत ॥ तप० ॥ ४ ॥
जिनपद धवलुं रे गोळक ते ठवे, शुचि कर्केतन आठ ॥
चोत्रीश हीरे रे सहित विराजतुं, गिरुउं सुगुण गरिठ ॥ तप० ॥ ५ ॥

अर्थ--हे भव्य प्राणीउ ! तपनुं उजमणुं ते जेम श्रीपाल राजा (विरचे के०) रचे छे, ते रीते करवुं, अने तपनुं फल पण उजमणुं करे, तेथी वधे. ते केनी पेठे ? तो के (जेम जल के०) पाणीए करीने जेम कमलनुं नाल वधे, तेनी परे. अथात् जल विना जेम कमल नाल वधे नहीं, तेम उजमणा विना व्रतफलप्राप्ति पण थाय नहीं ॥ २ ॥ पंच वर्णना (शालि के०) चोखा प्रमुख उत्तम धान्य मेलवी तेने पवित्र मंत्रे मंत्रीने श्रीसिद्धचक्रनी रचना संपूर्णपणे शुभ ध्याने करीने करे, एटले जे जे वर्णे जे जे पद होय, ते ते वर्णनुं त्यां धान्य भरवुं, एम नव पांखडीनुं कमल

रचवुं ॥ ३ ॥ अरिहंतादिक नव पदने विषे श्रीफलना गोळा काढी तेमांहे घृत तथा खांम भरीने प्रथम सामान्यपणे जे पदना जेटला गुण छे, ते पदना तेटला गोळा ते श्रीपाल राजा मनने विषे (अधिकी खंत के०) अधिक उजमणानी खांते (ठवंत के०) मूके छे ॥४॥ पहेला (जिनपद के०) अरिहंतपदना बार गुण छे, तथा अरिहंतपद (धवलुं के०) धोळुं छे, माटे श्वेत चंदने रंगीने बार गोळा मूक्या. वळी आठ महाप्रातिहार्यरुप आठ मूल गुण छे, तेनां पवित्र कर्केतन आठ रत्न मूक्यां. वळी चोत्रीश अतिशय छे, माटे त्यां चोत्रीश हीराए सहित शोभायमान करयुं. (गिरुउं के०) श्रेष्ठ, भले गुणे करी गरिष्ठ ते मोटुं जे अरिहंतपद तेनी भक्ति करे छे ॥ ५ ॥

सिद्धपदे अम माणिक रातडां, वळी इगतीस प्रवाल ॥
घुसृण विलेपित गोळक तस ठवे, मूरति राग विशाल ॥ तप० ॥ ६ ॥
पण मणि पीत छत्रीश गोमेदके, सूरिपदे ठवे गोळ ॥
नील रयण पचवीस पाठकपदे, ठवे विपुल रंगरोल ॥ तप० ॥ ७ ॥

अर्थ—हवे सिद्ध राते वर्णे अने आठ गुणे सहित छे, माटे त्यां (रातडां के०) रातां आठ माणिक स्थापे. वळी बीजा एकत्रीश गुण छे, माटे प्रवालां एकत्रीश (ठवे के०) मूके. वळी (घुसृण के०) राता बावनाचंदने विलेपन करेला रंगीत गोळा एकत्रीश ते सिद्धनी (मूरती के०) स्थापना आगल विशाल राग धरीने मूके छे ॥६॥ हवे आचार्यना पांच आचार छे, माटे पांच पुष्कराज नामक मणि रत्न स्थापे. वळी छत्रीश गुण छे, माटे (पीत के०) पीळां छत्रीश गोमेदक रत्ने सहित पीळे रंगे रंगीत करी छत्रीश गोळा घृत खांडे भरी मूके. वळी (पाठक के०) उपाध्याय

पदे पचीश गुण छे, माटे पचीश नीलां रत्न मूके, तथा नीले वर्णे रंगी पचीश गोळा (विपुल के०) घणा रंगरोले करी (ठवे के०) मूके ॥ ७ ॥

रिष्ट रतन सगवीस ते मुनिपदे, पंच रायपट अंक ॥
सगसठि इगवन्न सित्तरी पंचास ते, मुगता शेष निःशंक ॥ तप० ॥ ८ ॥
ते ते वरणे रे चीशदिक ठवे, नव पदतणे रे उद्देश ॥
बीजी पण सामग्री मोटकी, मांडे तेह नरेश ॥ तप० ॥ ए ॥
बीजोरां खारेक दाडिम जलां, कोहोलां सरस नारंग ॥
पूगीफल वळी कलश कंचनतणा, रतनपुंज अति चंग ॥ तप० ॥ १० ॥
जे जे ठामे रे जे ठववुं घटे, ते ते ठवे रे नरिंद ॥
ग्रह दिक्पालपदे फल फूलमां, धरे सवरण आनंद ॥ तप० ॥ ११ ॥

अर्थ—हवे मुनिपदे एटले साधुपदे सत्यावीश गुण छे, माटे रिष्ट रत्न एटले श्याम पानां (सवगीस के०) सत्यावीश मूके. वळी पंच महाव्रतना धणी छे, माटे पांच राजपद नामे रत्नविशेष श्याम वर्णे होय, ते मूके. वळी श्याम रंगे सत्यावीश गोळा ठवे. तथा दर्शन पदना (सगसठि के०) सडसठ भेद छे, अने ज्ञानपदना (इगवन्न के०) एकावन भेद छे, तेमज चारित्रपदना (सित्तरी के०) सित्तेर भेद छे, तथा तपःपदना (पंचास के०) पचास भेद छे, माटे दर्शनपदे सडसठ मोती अने सात गोळा स्थापे, तथा ज्ञानपदे एकावन मोती अने पांच गोळा स्थापे, तथा चारित्रपदे

सित्तेर मोती ने पांच गोळा, तपःपदे पचास मोती ने बार गोळा निःशंकपणे मूके ॥ ८ ॥ वळी नव पदना जे जे वर्ण छे ते ते वर्णना जलां (चीरादिक के०) वस्त्रादिक (ठवे के०) स्थापे. तेने चंद्रवा उपर बांधे. आदि शब्दे पुष्पादिक जाणवां. ए रीते नव पदने उद्देशे नव पदना उजमणाने अर्थे बीजी पण मोटी सामग्री मांडे. जे नव नव वानां कह्यां छे, ते सर्व आणीने पदे पदे स्थापे. एम श्रीपाल राजा चित्तनी उदारताए सर्व लोकने जिनशासननी उन्नति देखाडे छे ॥ ए ॥ वळी आटली वस्तु नव नवनी संख्याए मेले, ते कहे छे के, बीजोरां, खारेक, जलां दाडिम, कोहोलां, रसे सहित नारंगी, (पूगीफल के०) सोपारी, सोनाना कलश, अति मनोहर रत्नना पुंज ते ढगला, ए सर्व नव नवनी संख्याए मूके छे. एम जे देशमां जे फल, सेवा, सुखडी प्रमुख मले, ते सर्व नव नवनी संख्याए लावीने श्रीसिद्धचक्रनुं जक्तिए करी उजमणुं करे ॥ १० ॥ एम नव पदना मंरूपने विषे जे जे ठेकाणे जे जे वस्तु स्थापवी घटे, ते ते स्थानके ते ते वस्तु श्रीपाल राजा स्थापे. नव ग्रह तथा दश दिक्पालने पदे फल तथा फूल आनंद सहित स्थापे. पोतपोताने वर्णे ज्यां जे जे वर्णनां घटे, ते ते स्थापे ॥ ११ ॥

गुरु विस्तार रे उजमणुं करी, न्हवण उत्सव करे राय ॥
आठ प्रकारी रे जिनपूजा करे, मंगल अवसर थाय ॥ तप० ॥ १२ ॥
संघ तिवारे रे तिलक माळातणुं, मंगल नृपने करेइ ॥
श्रीजिन माने रे संघे जे कर्युं, मंगल ते शिव देइ ॥ तप० ॥ १३ ॥

अर्थ—एम (गुरु विस्तारे के०) मोटे विस्तारे उजमणुं करी उत्सव ने अंते ते श्रीपाल

राजा प्रभुना बिंबने न्हवण करावे. पछी जल, चंदन, फूल, धूप, दीप, अक्षत, फल अने नैवद्य, ए अष्टप्रकारी पूजा आरति उतारी मंगलदीपक प्रगट करे. ते वखते मंगलनो अवसर थाय ॥ १२ ॥ ते वारे सर्व संघ मलीने इंद्रपाळा पहेरावबानुं कुंकुमनुं तिलक करी उपर अक्षत चोडी राजाने मंगल करे. जे इंद्रमाळा पहेरावी तेज मंगलतिलक ते श्रीसंघ करे. जे श्रीसंघ करे ते तीर्थंकर पण मान्य करे. 'नमो तित्थस्स' तीर्थ शब्दे संघनुं मंगल ते मोक्षपदनुं देवावालुं छे, माटे ए मंगल कावुं ॥ १३ ॥

तप उजमणे रे वीर्यउल्लास जे, तेहज मुक्तिनिदान ॥
सर्व अभव्ये (भवे) रे तप पूरां कर्यां, पण नाव्युं प्रणिधान ॥ तप० ॥१४॥
लघुकर्माने रे किरिया फल दीए, सफल सुगुरु उवएस ॥
सर होवे तिहां कूपखनन घटे, नहीं तो होय किलेश ॥ तप० ॥ १५ ॥
सफल हुउं नृप श्रीपालने, द्रव्य भाव जस शुद्ध ॥
मत कोइ राचो रे काचो मत लेइ, साचो बिहुं नय बुद्ध ॥ तप० ॥ १६ ॥
चोथे खंडे रे दशमी ढाल ए, पूरण हुइ सुप्रमाण ॥
श्री जिन विनय ने सुजश भगति करी, पग पग होय कल्याण ॥ तप० ॥१७॥

अर्थ—तपनु उजमणुं ते आतमवीर्योल्लासभावरुप छे, वीर्योल्लास विना जे करणी, ते सर्व निरर्थक छे, माटे वीर्योल्लास तेज (निदान के०) निश्चे मुक्ति छे, नहीं तो सर्व अभव्ये पण तप

तो अनंती वार पूरां करयां, पण समकित शुद्ध आव्या विना प्रणिधान शुद्ध आव्युं नहीं, एटले शुद्धोपयोगे वीर्योल्लास न थयो ॥ १४ ॥ लघुकर्मा जीव जे क्रिया करे, ते फल आपे, जला गुरुना उपदेशथी ते सफल थाय. जेमके ज्यां पाणीनी सर होय, त्यां कूवो खणवो घटे, पण सर न होय, अने कूप खणवा जाय, तो जलप्राप्ति न थाय, परंतु उलटो क्लेश थाय ॥१५॥ ते सर्व उपदेश, तपानुष्ठान उजमणुं ते श्रीपाल राजाने फल सहित थयुं. जेना मनने विषे द्रव्य तथा जाव ए बेनि घणी-शुद्धता छे, तेने सर्व शुद्ध छे, माटे रे जव्य प्राणीउ ! कोइ काचो, एटले जे द्रव्यथीज शुद्ध करशुं, एवो मत अंगीकार करी राचशो मां. साचो (बुद्ध के०) पंमित ते के, जे द्रव्य अने जाव ए बे नयने साधे छे ॥ १६ ॥ ए चोथा खंमने विषे दशमी ढाल जले प्रमाणे करी पूरी थइ. श्रीजिननो विनय करयाथी, जलो जश कह्याथी तद्रूप जक्तिए करी पगले पगले कल्याण होय ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

नमस्कार कहे एहवा, हवे गंजीर उदार ॥
योगीसर पण जे सुणी, चमके हृदय मोजार ॥ १ ॥

अथ श्री सिद्धचक्र नमस्कार ॥ कवित्त ॥

जो धुरि सिरि अरिहंत, मूल दृढ पीठ पइठ्ठिउ ॥
सिद्ध सूरि उवझाय, साहु चिहुं साह (पास) गरिठ्ठिउ ॥
दंसण नाण चरित्त, तवहि पमिसाहा सुंदरु ॥
तत्तख्खर सरवग्ग, लद्धि गुरु पयदल दुंबरु (तुंबरु)॥

दिसिवाल जक्ख जक्खिणि पमुह, सुर कुसुमहिं अलंकिउ ॥
सो सिद्धचक्क गुरु कप्पतरु, अम्ह मनवंछिय फल दीउ ॥ २ ॥

अर्थ—हवे ते श्रीपाल राजा श्रीसिद्धचक्र आगल गंभीर उदार वचने करी नमस्कार कहे छे, जे सांभलीने योगीश्वर सरेखा पण हृदयमांहे चमत्कार पामे ॥ १ ॥ ते श्रीसिद्धचक्रने नमस्कार करतां कल्पवृक्षनी उपमा आपे छे के, (जो धुरि के०) जेनी धुरमां श्रीअरिहंतनी स्थापना छे, ते सिद्धचक्ररुप कल्पवृक्षनी दृढ मूलपीठिकानुं प्रतिष्ठान छे, एटले स्थानक छे, अने सिद्ध सूरि, उपाध्याय अने साधु, ए चार पद, ते चारे पासे तेनी (गरिठिउ के०) मोटी शाखा-रुप छे, वळी दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप, ए चार पदरुप तेनी (पडिसाहा के०) प्रतिशाखा ते सुंदर लघु शाखारुप छे, एटले मोटी शाखासांथी जे नीकले, ते प्रतिशाखा जाणवी. वळी तत्वा-क्षर ते ॐ ह्रीं प्रमुख बीजाक्षर तथा (सरवग्ग के०) स्वर अक्षरनो वर्ग जे समूह अकारादिक, ककारादिक, तथा (गुरु लद्धि के०) मोटी अठ्ठावीस लब्धिरुप, ते सर्व (पयदल डुंबरु के०) पत्र-दलना समूह छे जेमां, तथा दश दिक्पाल अने चोवीश जक्ष जक्षणीउ, वळी प्रमुख शब्दे लोक-पाल, विमलेश्वर देवता तथा चक्केसरी देवी अने नव ग्रह इत्यादिक सुर एटले देवतारुप (कुसु-मेहिं के०) फूले करी (अलंकिउ के०) अलंकृत—शोभायमान छे, एवुं सिद्धचक्ररुप (गुरु के०) मोटुं कल्पवृक्ष ते अमारा मनोवांछितने (दीउ के०) आपो. एतावता मोक्षसुखनी वांछा छे, माटे मोक्षनुं दायक सिद्धचक्ररुप कल्पवृक्ष छे, एम जाणी भव्य प्राणीए तनी सेवना करवी ॥ इति मंगलम् ॥ २ ॥

नमस्कार कही उच्चरी, शक्रस्तव श्रीपाल ॥
नव पद स्तवन कहे मुदा, स्वर पद वर्ण विशाल ॥ ३ ॥
मंगल तूर वजावते, नाचंते वर पात्र ॥
गायंते बहु विधि धवल, बिरुद पढंते गात्र ॥ ४ ॥
संघपूजा साहम्मिवच्छल, करी तेह नरनाथ ॥
शासन जैन प्रभावतो, मेले शिवपुरसाथ ॥ ५ ॥

अर्थ—एम नमस्कार कहीने चैत्यवंदन करी (शक्रस्तव के०) नमुत्थुणंना पाठ उच्चारीने श्रीपाल (मुदा के०) हर्ष सहित नव पद स्तवन करे छे. तिहां "उपन्नसन्नाणमहोमयाणं" इत्यादिक चैत्यवंदन कहे छे. ते केवी रीते? तो के स्वर ते उच्च स्वर तथा पद अने (वर्ण के०) शुद्ध अक्षर तेणे करी (विशाल के०) विस्तीर्णपणे कहे छे ॥ ३ ॥ ए रीते त्यां मांगलिकनां वाजित्र वागते थके, प्रधान पात्रो नाचते थके, घणा प्रकारनां (धवल के०) उज्वल मंगल गावाते थके अने गात्र ते भाट चारण विगेरे बिरुदावली (पढंते के०) बोलते थके ॥ ४ ॥ श्रीपाल राजा संघनी पूजा, स्वामिवात्सल्य इत्यादिक धर्मकृत्य करीने श्रीजिनशासननी प्रभावना करतो थको (शिवपुरसाथ के०) मोक्षना साथने मेलवतो हवो ॥ ५ ॥

पटदेवी परिवार अन्य, साथे अविहड राग ॥
आराधे सिद्धचक्रने, पामे भवजल ताग ॥ ६ ॥

त्रिभुवनपालादिक तनय, मयणादिक संयोग ॥
नव निरुपम गुणनिधि हुआ, भोगवतां सुखभोग ॥ ७ ॥
गय रह सहस ते नव हुआ, नव लख जच्च तुरंग ॥
पत्ति हुआ नव कोडि तस, राजनीति नवरंग ॥ ८ ॥
राज निकंटक पाळतां, नव शत वरस विलीन ॥
थापी तिहुअणपालने, नृप हुउ नव पद लीन ॥ ए ॥

अर्थ—पटदेवी जे मयणा तथा (अन्य के०) बीजी राणीउ अने पांच सखीउ जे शृंगारसुंदरीनी साथे श्रीपाले परणी छे, माटे ते पण स्त्रीउ छे, ते परिवारनी साथे (अविहड के०) अविचल राग धरतो बीजा पण घणा श्रावक श्राविकाउनी साथे सिद्धचक्रने आराधे छे, जेथी संसारसमुद्रनो ताग एटले पार पामे ॥ ६ ॥ हवे श्रीपाल राजाने संसारना (सुखभोग के०) विषयसुख भोगवतां थकां (मयणादिक के०) मयणासुंदरी प्रमुख स्त्रीउना (संयोग के०) संयोगथी (निरुपम के०) कोइनी पण जेने उपमा अपाय नहीं, एवा अत्युत्तम अने (गुणनिधि के०) गुणोना भंडाररुप त्रिभुवनपाल जेमां मुख्य छे, एवा नव तनय एटले पुत्र थया. अर्थात् पट्टराणी जे मयणासुंदरी तेने त्रिभुवनपाल नामे पुत्र थयो, अने बीजी आठ स्त्रीउने एक एक पुत्र थयो, एम सर्व मळी मनोहर नव पुत्रो थया ॥ ७ ॥ नव हजार हाथी, तथा नव हजार रथ, अने नव लाख जातिवंत घोडा थया तथा पायदल लश्कर नव क्रोड संख्याए थयुं. ए रीते चतुरंगिणी सेना थइ. एम श्री-

पाल राजानी राजनीति सर्व नवरंगी थइ ॥ ८ ॥ ए रीते (निकंटक के०) शत्रु रहित राज पाळतां थकां नवसो वर्ष (विलीन के०) वही गयां. पछी मयणानो पुत्र जे त्रिभुवनपाल, तेने राजपाटे स्थापीने श्रीपाल राजा नव पदना ध्यानमांहे लयलीन थयो, एटले एकाग्र ध्याने ध्यातो थको नव पदनुंज ध्यान स्मरण करवा लाग्यो ॥ ए ॥

॥ ढाल अगीयारमो ॥ श्रीसीमंधर साहेब आगे ॥ ए देशी ॥

त्रीजे भव वर (वीश) थानक तप करी, जेणे बांध्युं जिननाम ॥
चोसठि इंडे पूजित जे जिन, कीजे तास प्रणाम रे ॥ भविका ॥
सिद्धचक्रपद वंदो, जिम चिर काळे नंदो रे॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १ ॥ ए आंकणी॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजा नव पदनु ध्यान केवी रीते करे छे? ते अहीं एकेक पद पांच पांच गाथाए करी वर्णवे छे. तेमां प्रथम पांच गाथाए श्रीअरिहंतपदनुं वर्णन करे छे. जे भावि जिन थनार होय, ते तीर्थंकरपणुं पामवानी पूर्वे त्रीजे भवे एटले शेष त्रण भव संसार रहे, ते वारे (वर के०) प्रधान स्थानकनुं तप करीने एटले बधां मली श्रीअरिहंतादिक वीश स्थानक छे, तेमां कोइ एक पदनुं, कोइ बे पदनुं, कोइ त्रण पदनुं एम यावत् कोइक तो संपूर्ण वीशे पदोनुं सविस्तर विधिए शुद्ध भावे आराधन करीने जेणे निकाचितपणे (जिननाम के०) श्रीतीर्थंकर नामकर्म बांध्युं छे एवा, वळी वीश भवनपतीना, बत्रीश व्यंतरना, बे ज्योतिषीना अने दश वैमानिकना, एम सर्व मली चोसठ इंद्र थया, तेणे पूजित वंदित एवा जे जिन एटले श्रीतीर्थंकर देव श्रीअरिहंत भगवंत प्रथम पदे छे, तेने प्रणाम करीए. अरे भविजनो! तमे श्रीसिद्धचक्रपदने वंदो

जेम (चिर काळ के०) घणा काळ पर्यंत आनंदने पामो. जेणे रागद्वेषरूप अरि जे शत्रु तेने हण्या, माटे अरिहंत कहीए. इंद्रादिकने पूजवा योग्य थया, माटे अर्हंत कहीए. वळी फरी संसारमां बीजरुपे अवतरवुं नथी, माटे अरुहंत कहीए. ए त्रण नाम यथार्थ थयां छे, जेने, एवा श्रीअरिहंत ते नव पदमां प्रथम पदे छे ॥ १ ॥

जेहने होय कल्याणक दिवसे, नरके पण अजुआलुं ॥
सकल अधिक गुण अतिशय धारी, ते जिन नमी अघ टालुं रे ॥
भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २ ॥

अर्थ--जेहने एटले जे श्रीजिनेश्वरने एक च्यवनकल्याणक, बीजुं जन्मकल्याणक, त्रीजुं दीक्षाकल्याणक, चोथुं केवलज्ञानकल्याणक अने पांचमुं निर्वाणकल्याणक, ए पांच कल्याणकने दिवसे अंतर्मुहूर्त्त (पर्यंत ज्यां सर्वदा अंधकारज रहे छे एवा) नरकने विषे पण अजवाळुं थाय, त्यांना सर्व जीवोने शाता थाय. वळी (सकलल के०) समस्त जे उत्तम गुण छे, तेथी अधिक गुणना धारक छे. वळी चोत्रीश अतिशयना धारक छे, तेनां नाम लखीए छीए. एक प्रस्वेद, मल, रोगे करी रहित अने शुभ गंध तथा अद्भुत रुप सहित शरीर होय. बीजो रुधिर अने मांस, ए बे गायना दुध जेवां उजलां होय, दुर्गंधता रहित सुगंध युक्त होय. त्रीजो आहार, निहार अदृश्य होय. चोथो श्वासोश्वास कमलना गंधनी परे सौगंधिक होय. ए चार अतिशय सहजना जन्मथीज प्रभुने होय. हवे चार घातीकर्मना क्षयथी बीजा अगीयार अतिशय थाय छे, ते कहे छे. प्रथम मात्र एक योजन प्रमाण समवसरण होय, तेमांहे त्रण भुवनना लोक समाय. बीजो मनुष्य, तिर्यंच अने देवता

सर्व पोतपोतानी भाषामां प्रभुनी धर्मावबोधक वाणी समजे. तथा एक ज्यां प्रभु विचरता होय त्यां चारे बाजु पचीश योजन क्षेत्रमांहे पूर्वोत्पन्न रोग उपशमी जाय, बीजो मांहोमांहे वैरभाव मटी जाय. त्रीजो दुर्भिक्ष दुष्काळ न होय. चोथो स्वचक्र परचक्रनो भय न होय. पांचमो मारी मरकी न होय. छठो इति ते घणा विनाशकारक जीवजंतुनी उत्पत्ति न होय. सातमो अतिवृष्टि न होय. आठमो अनावृष्टि न होय. ए आठ अतिशय प्रभुना विहारक्षेत्र आश्रयी कह्या, तेनी साथे आगलना बे मेलवतां दश थया, अने अगीयारमो प्रभुनी पूंठे उद्योतमय भामंमल झलहलाट करतुं रहे. एवं अगीयार अतिशय क्षायिक भावथी होय. हवे ओगणीश अतिशय देवकृत होय, ते कहे छे. एक मणिरत्नमय सिंहासन सहचारी होय. बीजो त्रण छत्र श्रीजिनेश्वरने मस्तके देखाय. त्रीजो इंद्रध्वज सदा आगल चाले. चोथो श्वेत चामरनां जोमां अणवींज्यां वींजाय. पांचमो सर्वदा धर्मचक्र आकाशमार्गे रह्युं चाले. छठो प्रभुना शरीरथी बारगणुं उंचुं एवुं अशोकवृक्ष प्रभुनी उपर छाया करतुं साथे रहे. सातमो चतुर्मुखे शोभती देशना आपे. आठमो मणि, कनक अने रौप्यमय त्रण गढ होय. नवमो नव संख्याए सुवर्णमय कमलनी उपर प्रभु चाले. दशमो कांटा अधोमुख थइ जाय. अगीयारमो संयम लीधा पछी केश, नख अने रोम वधे नहीं. बारमो इंद्रियना अर्थ पांचे मनोज्ञ होय. तेरमो सर्व ऋतु सुखदायिनी होय. चौदमो सुगंधी पाणीनी वृष्टि होय. पंदरमो जल स्थलनां उपजेलां पांचे वर्णनां फूल ते समवसरणमां जानु लगे उंधी बीटे (डींटे) पथराय. सोलमो पक्षी सर्व प्रदक्षिणा देतां फरे. सत्तरमो वायु सानुकूल होय. अढारमो वृक्ष सर्व नीचां नमीने प्रणाम करतां रहे. ओगणीशमो आकाशमां देवदुंदुभी वागे. ए चार मूलना तथा अगीयार क्षायिक भावथी अने ओगणीश देवोना करेला मली चोत्रीश अतिशयना धरनार श्रीअरिहंत होय, (ते

जिन के०) ते श्रीअरिहंतने (नमी के०) नमस्कार करीने मारां नवोनवनां (अघ के०) पापने टाळुं ॥ २ ॥

जे तिहु नाण समग्ग उप्पन्ना, नोग करम खिण जाणी ॥
लेइ दीक्षा शिक्षा दीए जनने, ते नमीए जिन नाणी रे ॥
नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३ ॥

अर्थ—वळी जे मतिज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञान, ए त्रण (नाण समग्ग के०) समग्र ज्ञाने सहित आवीने गर्भने विषे उपन्या, एटले श्रीतीर्थंकर देव सर्वे देवगतिमांथी तथा नारकीमांथी आवे, ते वारे त्रण ज्ञाने करी सहित आवे. तेमां स्थानकथी आवे, ते स्थानके जेटलो अवधिज्ञाननो विषय होय, तेटलेज विषये त्यां पण तेमने अवधिज्ञान होय. ए रीते गृहस्थपणामां सर्व तीर्थंकरोने मांहोमांहे ज्ञानमां तफावत जाणवो, माटे श्रीतीर्थंकरने नवप्रत्ययी ज्ञान छे, ते ज्ञाने करी पोतानां नोगावली कर्मनो क्षय जाणीने गृहस्थपणानो त्याग करी "नमो तित्थस्स" कही "करेमि नंते सामाइयं" उच्चरी पांच महाव्रतनो उच्चार करी दीक्षा लइने नव्य, सुलनबोधी, परीतसंसारी एवा नद्रक परिणामवाला जे जगनिवासी जन, तेमने शिक्षा एटले शीखामण देवा माटे कर्म खपावी केवलज्ञान पामी घणा जीवने बोधबीज पमाडी संसारसमुद्रना पार प्रत्ये पहोंचाडे. एवा जगदुपकारी जे श्रीजिन नाणी एटले ज्ञाने सहित ते अरिहंतने नमीए. ए नाणी केवा छे ? तो के पोते संसारसमुद्रथी तरथा अने बीजाने तारे एवा छे. एवी रीतनुं श्रीपाल राजा ध्यान धरे छे ॥ ३ ॥

महागोप महामाहण कहीए, निर्यामक सत्थवाह ॥
उपमा एहवी जेहने छाजे, ते जिन नमीए उच्छाह रे ॥

भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४ ॥

अर्थ—वळी प्रभु केवा छे? तो के महागोप, महामाहण, निर्यामक अने सार्थवाह, एवी चार उपमा जेने छाजे छे, ते (जिन के०) अरिहंतने पोताना हृदयमां घणोज उत्साह धरीने नमीए एटले नमस्कार करीए, एम श्रीपाल कहे छे. हवे ए चार उपमाना अर्थ कहे छे. जेम गोप जे गोवालीया छे, ते गायोने पाळे छे, सर्प सावजना भयथी राखे छे, पर्वत अटवीने विषे घणुं तृण चरावे छे, वळी वनमांहे पाणी पीवरावे छे, एवुं रखोपुं करे छे, तेम अहीं श्रीअरिहंतजी पण छ जीवनिकायरुप गायोनो समूह तेने जन्म मरणादिकना भयथी उगारी मोक्ष नगर प्रत्ये पहोंचाडे छे, माटे एमने महागोप कहीए. हवे महामाहण केवी रीते कहीए? ते कहे छे. साधु मुनिराज जे छकायनी रक्षा करे छे, ते श्रीजिनेश्वरनां वचनथी करे छे, त्रण जगतमां दयानो पडह वजडावे छे, माटे माहण एटले 'मंहणो' एवा शब्दनो निर्घोष करावनारा छे, तेथी महामाहण कहीए. तथा जेम समुद्रमां कोइ एक वहाण परद्वीपे जाय छे, तेमां बेठेला लोकोने ते वहाणनो चलावनार जे नाखुदो कप्तान छे, ते समुद्रनो पार पमाडी चिंतित द्वीपे पहोंचाडे, तेम श्रीअरिहंत पण भवसमुद्रमां रहेला भव्य जीवोने जेम गर्भने परिपाके गर्भ प्रसव थाय, तेम भव्यस्थितिने परिपाके अनादि मिथ्यात्वनो विरह थये थके श्रीजिनोपकारथी कर्मक्षय करावी चौदमा गुणठाणाने अंते एक समयमां सिद्धरुप स्थाने पहोंचाडे, माटे निर्यामक कहीए. तथा जेम कोइ सार्थवाहना आश्रयी प्राणी

अत्यंत कष्टे उल्लंघन करवा योग एवी अटवीने पण तेना कही देखाडेला मार्गथी उल्लंघीने वांछित नगरे पहोंचे छे, तेम भवरुप अटवीमां पडेला जीव पण श्रीजिनेश्वरना उपदेशेला मार्गे करीमोक्ष नगरे पहोंचे छे, केकके अटवीरुप भवकांतार उल्लंघवानो मार्ग देखाडनार श्रीजिनेंद्रज छे, एटले संसाररुप अटवीने विषे अनादिनुं जे मिथ्यात्व अज्ञान तेणे मोहरुप तिमिरे करी व्याप्त मार्गे जीवने पाड्यो छे, ते श्रीजिने कहेला सम्यक्त्वदर्शने करी दीठो.पछी भला ज्ञाने करी पाम्यो जे चरण सित्तरी करणसित्तरीरुप निर्वाणनो मार्ग, तेणे करी शाश्वतुं निराबाधपणुं ज्यां छे, एवा अजरामर स्थानकने प्राणी पामे, माटे सार्थवाह समान छे. ए चार उपमानो अर्थ कह्यो ॥ ४ ॥

आठ प्रातिहारज जस छाजे, पांत्रीश गुण युत वाणी ॥
जे प्रतिबोध करे जगजनने, ते जिन नमीए प्राणी रे ॥
भविका सिद्धचक्र० ॥ ५ ॥

अर्थ—वळी जे श्रीअरिहंतनां अशोकवृक्ष, देवकुसुमवृष्टि, योजनगामिनी दिव्य वाणी, चामरयुग्म, सिंहासन, भामंडल, देवदुंदुभि अने छत्रत्रय, ए आठ महाप्रातिहार्य छाजे छे. वळी जेमनी पांत्रीश गुणे करी युक्त वाणी छे, ते वाणीए करीने जे जगतना जनने प्रतिबोध करे छे, हे भव्य प्राणीओ ! ते श्रीजिनेश्वरने विशेषे करी नमीए एटले नमस्कार करीए. अहीं वाणीना पांत्रीश गुणनां नाम लखीए छीए. प्रथम जे स्थानके जे भाषा बोलवानो व्यवहार छे, त्यां तेज भाषाने बोले, अर्द्धमागधी सहित बोले. बीजो उच्च स्वरे देशना आपे, जेथी एक योजना प्रमाण समव-सरणमां बेठेला लोक सर्व सांभळे त्रीजो ग्रामिक तुच्छ भाषा न बोले, प्रौढ भाषा बोले. चोथो

मेघनी परे गर्जारव सहित गंभीर वाणी बोले. पांचमो शब्द प्रतिध्वनि सहित वाणी बोले, अने सांभलनारने भिन्न भिन्न शब्द जणाइ आवे, तेम बोले. छठो सांभलनारने संतोषकारक, मान सहित सरलता युक्त बोले. सातमो सांभलनार सौ जूदा जूदा पोतपोताना हृदयमांहे एम समजे जे, भगवान् अमनेज उद्देशीने बोले छे, एम सौने बहुमान उत्पन्न करवावाली भाषा बोले. ए सात गुण शब्दाश्रयी जाणवा. आठमो घणा पुष्ट विस्तार अर्थ सहित बोले. नवमो पूर्वापर अविरोध एटले सरखो मलतो अर्थ आवे तेम बोले. दशमो मोटाइनां वचन बोले, के जेथी सांभलनार एम कहे जे, ए वचन एवा मोटा पुरुषथीज बोलाय, वीजाथी न बोलाय. एम प्रशंसा करे, तथा अभिमत सिद्धांतोक्त बोले. अगीयारमो एवुं स्पष्ट बोले, के जेथी कोइ पण सांभलनारने बीलकुल संदेह रहे नहीं. बारमो प्रभु जे अर्थनुं व्याख्यान करे, तेने कोइ दूषण आपी शके नहीं. तेरमो जे विषय घणो सूक्ष्म अने बहु कठण होय, ते विषय एवी रीते बोले, के जेथी सांभलनारानां हृदयमांहे ते वात तुरत रमी जाय. चौदमो प्रस्तावोचित एटले ज्यां जेवुं बोलवा योग्य होय, त्यां तेवुं बोले, मांहोमांहे अर्थ मले एम बोले. वृद्धवादी गुरुने दृष्टांते. पंदरमो परमेश्वरने जे वस्तु विवक्षित छे, तेज सिद्धांत लइ बोले अथात् षट् द्रव्य, तत्त्व पुष्ट यथारुप अपेक्षा सहित बोले. सोलमो विषय, संबंध, प्रयोजन अने अधिकारी सहित बोले. सत्तरमो पदरचनानी अपेक्षा लइ बोले. अढारमो नव तत्त्व ने षट् द्रव्यनी पटुता बोलवामां होय, तेम बोले. ओगणीशमो एवी रीते स्निग्ध मधुर बोले, के जेथी सांभलनारने घृत गोळथी पण मीठाश वधारे उपजे. वीशमो एवी चतुराइथी बोले, के जेमांहे पारका मर्म जणाय न आवे. एकवीशमो धर्म अर्थप्रतिबद्ध बोले. बावीशमो उदारपणे दीपक जेवो प्रकाशकारी अर्थ बोले. त्रेवीशमो जेमांहे परनी निंदा तथा पोतानी मोटाइ दीठामां

न आवे, एम बोले. चोवीशमो जे बोलवाथी लोकोने एवो जास न थाय जे. आ पुरुष सर्व गुण संपन्न छे, एम बोले. पचीशमो कर्ता, कर्म, क्रिया, लिंग, कारक, काळ अने विजक्तिउं सहित बोले. छवीशमो सांजलनारने विस्मय थाय आश्चर्य उपजे, एवुं बोले. सत्यावीसमो स्वस्थ चित्ते अति धीरता सहित बोले, पण उतावलानी परे न बोले. अठ्यावीशमो विलंब रहित बोले. उंगणत्रीशमो मननी ज्रांति रहित बोले. त्रीशमो वैमानिक, जवनपति, मनुष्य, तिर्यंच, सर्व पोतपोतानी जाषामां समजे; तेम बोले. एकत्रीशमो जेम शिष्योने विशेष बुद्धि उपजवापणुं थाय, तेम बोले. बत्रीशमो पदना अर्थने अनेकपणे विशेष आरोपण करी बोले. तेत्रीशमो सत्त्वप्रधानपणे एटले साहसिक पणे बोले. चोत्रीशमो पुनरुक्तिदोष रहित बोले. पांत्रीशमो सांजळनारने खेद श्रम न उपजे, एवुं बोले. ए प्रजुनी वाणीना पांत्रीश गुण कह्या ॥ ५ ॥

समये पएसंतर अणफरसी, चरम तिजाग विशेष ॥
अवगाहन लही जे शिव पहोता, सिद्ध नमो ते अशेष रे ॥
जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ६ ॥

अर्थ—हवे सिद्धपदनी स्तवना पांच गाथाए करे छे. जे एक समय विना बीजो समय फरसे नहीं, तेमज चौदमा गुणठाणाना अंतथी आकाशना असंख्याता प्रदेश छे, ते मध्ये जीव जे प्रदेशनी श्रेणीए प्रवर्त्तन करे, तेथी बीजा प्रदेशने (अणफरसी के०) फरसे नहीं, एटले समश्रेणीना प्रदेशना अंतरे रह्या जे बीजा प्रदेश, तेमने फरस्या विना जे प्रदेशे सिद्ध थया, तेज प्रदेशे समश्रेणीए एक समयमां सिद्धगति पामे. जे वारे त्यां पहोंचे, ते वारे (चरम के०) छेल्ला शरीरनो

(तिजाग के०) त्रीजो जाग विशेष घटे, एटले नव हाथनी काया होय, तो ठ हाथनी काया रहे, एवी अवगाहना लइने सिद्धगति पाम्या, ते (अशेष के०) समस्त सिद्धने नमस्कार करो ॥ ६ ॥

पूर्वप्रयोग ने गतिपरिणामे, बंधनछेद असंग ॥

समय एक ऊरध गति जेहनी, ते सिद्ध समरो (प्रणमो) रंग रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ७ ॥

अर्थ--एक पूर्वप्रयोग जे पूर्वे बलपणुं हतुं ते माटे, बीजुं जीवमां सहेजे गतिपरिणाम छे तेथी, त्रीजुं कर्मनो बंधनछेद थयो माटे, चोथुं अनादि संगथी टव्यो-असंगी थयो माटे, एक समय पर्यंत ऊर्ध्व गति छे, पछी अचल छे. हवे ए सिद्धगतिए पहोंचवाना चार दृष्टांतनो अर्थ कहे छे. तेमां धनुष्य चढावी बाण मूकवाने अवसरे पूर्वप्रयोय विधिए पणछनुं प्रेर्युं जेम बाण जाय, तेम आत्मा पूर्वे कर्म सहित हतो, ते सर्व कर्मनी एकसो अठावन प्रकृतिनो बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तानो क्षय थाय, ते वारे जीव ऊंचो जाय-सिद्ध थाय, ते जीवनुं पूर्वप्रयोगलक्षण कहीए. बीजो जेम अग्निमांहेथी धुम नीकले, ते तुरत ऊंचो चडे. तेम आत्मा कर्मथी वेगलो थाय, तो एनी गति पण ऊंची जवानी छे, माटे ऊंचो चडे, तेने गतिपरिणाम स्वजाव कहीए. त्रीजोजेम एरंड वृक्षनां फल पाके ते आतपने योगे सुकाया पछी फाटे, ते वारे तेनुं बीज नीकले, ते ऊंचुं उछळे. तेम जवरुप वनमांहे मनुष्यरुप वृक्ष छे, तेनुं समकितरुप स्थल छे, अने व्रतरुप शाखा छे, जावनारुप प्रतिशाखा छे, अने घनघाती कर्मक्षयरुप फूल छे, तथा तेरमा अने चौदमा गुणठाणारुप फल, ते शेष पंच्याशी प्रकृतिना सत्ताक्षयरुप आतपे करी आत्मा पुद्गलथी जिन्न थयो. ते बंधननो छेद थयो. ते वारे जीवनी गति ऊंची थाय, तेथी सिद्ध थाय. कर्मबंधननो छेद थयो, माटे तेने बंधन-

भेदयोग कहीए. चोथो जेम कुंभार प्रथम वेगथी चक्रने दंडे करी भमाडे, पछे कोइ हाथ न लगाडे, तोपण ते चक्र पोतानी मेळे फर्या करे, तेम जीव असंगक्रियाने बळे कर्ममल रहित थइ रह्यो छे, अने उपाधिनां कारण सर्व मटी गयां छे, तेथी संग रहित थका जीवनी गति उंचीज होय. एम चार प्रकारे करी एक समयमांहे जेनी (ऊरध के०) उंची गति छे, पछी अचल छे. ते सिद्धने तमे (रंग के०) हर्षे करी समरो-नमो ॥ ७ ॥

निर्मल सिद्धशिलानी उपरे, जोयण एक लोकंत ॥

सादि अनंत तिहां स्थिति जेहनी, ते सिद्ध प्रणमो संत रे॥ भविका॥ सिद्धचक्र० ॥८॥

अर्थ-(निर्मल के०) स्फटिक रत्नमयी मल रहित जातिवंत अर्जुन सोनानी जे सिद्ध-शिला, ते उपरे उत्सेध अंगुलने माने करी एक योजनने अंते लोकनो अंत छे. ते योजनना चोवीश भाग करीए, तेमां त्रवीश भाग हेठा पडता मूकीए, अने उपरने चोवीशमे भागे सर्व सिद्धना जीव अवगाही रह्या छे. त्यां अनेक प्रकारनी अवगाहना छे. कोइ पलोंठी वाळया सिद्ध थया, तेनी तेवी अवगाहना. कोइ काउस्सग्गमुद्राए सिद्ध थया, तेनी तेवी अवगाहना जाणवी. उत्कृष्ट पांचसे धनुष्य शरीरवाला सिद्ध थया, मध्यम सात हाथना शरीरवाला अने जघन्य बे हाथना शरीरवाला सिद्ध थया. ते जग्या उंचपणे त्रणशो तेत्रीश धनुष्य, एक हाथ ने चार अंगुल प्रमाण छे. त्यां सर्व सिद्ध आश्रयी अनादि अनंत स्थिति छे जेनी अने एक सिद्ध आश्रयी सादि अनंत स्थिति छे, जेनी, एवा जे सिद्ध तेने हे (संत के०) सज्जन पुरुषो! तमे प्रणाम करो. ते सिद्धनी अवगाहनाना अगीयार भेद आवश्यकनिर्युक्तिमांहे कह्या छे. तेमांनो अगीयारमो कर्मक्षयना सिद्धनो भेद ए सिद्धने छे. एवा सिद्धने नमो, के जेम मोक्षसुखने पामो ॥ ८ ॥

जाण पण न शके कही पुरगुण, प्राकृत तिम गुण जास ॥

उपमा विण नाणी भव मांहे, ते सिद्ध दीयो उल्लास रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ए ॥

अर्थ---वळी ते सिद्ध केवा छे ? तो के जेम (प्राकृत के०) भिल्ल छे, ते (पुर-के०) नगरना गुण जाणे छे, पण मुखथी कही शके नहीं, एटले जेम कोइ एक नगरनो राजा एकदा वक्रशिक्षित अश्वे चडी अटवीमां गयो, पछी लगाम खेंचवाथी हाथ दुःखवा लाग्या ते वारे लगाम मूकी दीधी, तेथी घोडो पण उभो रह्यो, ते वारे राजा नीचे उतरी अश्वने वृक्षनी छायाए बांधी पोते पण छायामां बेठो, पण तृषा घणी लागी छे, एटलामां एक भिल्ल वनमांथी आव्यो तेनी पासेथी राजाए हाथनी संज्ञाए पाणी माग्युं. भिल्ले विचार्युं जे, आ कोइक भलो माणस देखाय छे, एम धारी पाननो दडीयो करी पाणी भरी लाव्यो. राजाए पाणी पीधुं, अने प्राण रह्या, तेथी खुशी थयो, एटलामां राजानी सेना पण पगले पगले चालती त्यां आवी पहोंची. ते पण राजाने जोइ आनंद पामी, प्रधानादिके भोजन मुख आगळ मूक्युं. राजा ते भिल्लने जमाडी वस्त्र पहेरावीने तेने साथे तेडी नगरमां आव्यो. त्यां एक मंदिरमां भिल्लने राख्यो, घणा सेवक तेनी पासे राख्या, भिल्ल पण गोखमां बेसी नगरना तमासा जोया करे, मेवा मीठाइनां भोजन करे, चुवा चंदननां विलेपन करे, केटलाएक दिवसो पछी ते भिल्ल पोताना संबंधी पासे गयो, तेने सर्व भिल्ल मली पूछवा लाग्या के, तुं क्यां गयो हतो ? ते वारे तेणे कह्युं के, हुं नगरमां गयो हतो. तेमणे पूछ्युं के त्यां खावा पीवानुं शुं मलतुं हतुं ? तथा नगरनां स्थानक केवां हतां ? वस्त्र केवां हतां ? एम पूछवा लाग्या, पण ते भिल्ल तेमने कांइ कही शके नहीं, पोते मनमां सर्व जाणे, पण सम-

जावी शके नहीं, ए दृष्टांते. तथा जेम कोइक मुंगाने गोळ खवरावीने तेनो स्वाद पूछीए, तो ते संज्ञाए बतावे, पण कही शके नहीं, तेम श्रीसिद्धनां सुखने पण (उपमा विण नव मांहे के०) जगतमांहे कोइ चीजनी उपमा दइने वर्णन करी शकाय नहीं. ते सिद्धनां सुखने (नाणी के०) केवलज्ञानी पुरुष जाणे खरा, पण तेनुं मुखथी वर्णन करी शके नहीं, एवां सुखनो अनुभव करनारा जे श्रीसिद्ध भगवान्, ते मुजने उल्लास हर्ष आपो ॥ ए ॥

ज्योतिशुं ज्योति मिली जस अनुपम, विरमी सकल उपाधि ॥
आतमराम रमापति समरो, ते सिद्ध सहज समाधि रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १० ॥

अर्थ—वळी सिद्ध केवा छे? तो के जेनी ज्योतिमांहे ज्योति मली रही छे. एक सिद्धनी अवगाहनामांहे (अनुपम के०) जेनी उपमा आवेज नहीं एवी अनंता सिद्धनी ज्योति दीपकने दृष्टांते मली रही छे, एटले जेम एक ओरडामांहे एक दीवानो प्रकाश समाइ रह्यो छे, तेमां वळी बीजा अनेक दीपक करीए तो तेनो प्रकाश पण तेमांज समाइ जाय, ए दृष्टांते जाणवुं. वळी संसार संबंधी सकल उपाधि विरमी छे एवा तथा जेमना आत्माना मूल गुण साक्षात् प्रगट थया छे, माटे आत्मारामरुप ने (रमा के०) मोक्षलक्ष्मी तेना (पति के०) स्वामी एवा जे सिद्ध तेने (समरो के०) स्मरण करो. ते सिद्ध सहज स्वगुणरुप समाधिनुं स्थानक छे, जे माटे जीवने अनादि काळनां लागेलां जे आठ प्रकारनां कर्म, तेने शोषव्यां, धम्यां, तेथी सिद्ध थया. ते सिद्धनां सुख केवां छे? तो के यावन्मात्र जेटला देवताना समूह छे ते सर्वनां त्रणे काळनां सुख एकठां करीए, पिंडीभूत करीने तेने वळी अनंतगुणां करीए, तेथी पण सिद्धनां सुख अनंतगुणां छे. एम पांच गाथाए करीने श्रीसिद्धपदनी स्तवना श्रीपाल राजाए करी ॥ १० ॥

पंच आचार जे सूधा पाळे, मारग भाखे साचो ॥
ते आचारिज नमीए तेहशुं, प्रेम करीजे जाचो रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ११ ॥

अर्थ—हवे त्रीजा आचार्यपदनी स्तवना पांच गाथाए करी करे छे. जे पोते ज्ञान भणे, परने ज्ञान भणावे, पोते ज्ञान लखे, परने ज्ञान लखवानो उद्यम करावे, पोते ज्ञानभंडारा करे, पर पासे ज्ञानभंडारा करावे, ज्ञानवंत देखीने तेनी उपर राग धरे, ते ज्ञानाचार कहीए. तथा पोते समकित पाळे, बीजाने समकित पळावे, समकितथी पडतो होय, तेने वचनकथने करी फरी समकितमां दृढ करे, तेने दर्शनाचार कहीए. तथा चारित्र पोते पाळे, बीजाने पळावे, चारित्र पाळता होय, तेने अनुमोदे, ते चारित्राचार कहीए. तथा बार प्रकारनुं तप पोते करे, परने तप करावे, जे तप करतो होय, तेने अनुमोदन आपे, ते तपाचार कहीए. तथा ए पूर्वोक्त ज्ञानादि चार प्रकारना आचारने विषे विशेष शक्ति फोरवे, पडिक्कमणुं, पडिलेहण प्रमुखने विषे वीर्य गोपवे नहीं, ते पांचमो वीर्याचार कहीए. ए पंचविध आचारने जे सूधा एटले निरतिचारपणे पाळे, वळी श्रीजिनोक्त दयारूप पुण्यमय धर्म तेनो साचो एटले सत्य मार्ग भाखे, ते आचार्य कहीए, तेने नमीए, अने (तेहशुं के०) तेमनी साथे धर्मनो [1]जाचो प्रेम करीजे, केमके तेथी आचार पामीए ते माटे ॥ ११ ॥

वर छत्रीश गुणे करी सोहे, युगप्रधान जन मोहे ॥
जग बोहे न रहे खण कोहे, सूरि नमुं ते जोहे रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १२ ॥

---

१ गाढ.

नित्य अप्रमत्त धरम उपदेशे, नहिं विकथा न कषाय ॥
जेहने ते आचारज नमीए, अकलुष अमल (अमम) अमाय रे।भविका।सिद्धचक्र० ॥१३॥

अर्थ—वळी अचार्य केवा छे? तो के (वर के०) प्रधान एवा पंचेंद्रियना निग्रह आदिक छत्रीश गुण जे आचार्यना छे तेणे करी शोभे छे. वळी युगप्रधान पदवीना धरनार, द्वादशांगीना जाण, सर्व जनने मोह पमाडनार तथा (जग बोहे के०) सर्व जगतना जनने बोधे एटले प्रतिबोध आपवामां समर्थ, तथा (न रहे खण कोहे के०) एक क्षणमात्र पण जे क्रोधमां रहेता नथी, एटले क्षणमात्र पण क्रोध धरता नथी, एवा (सूरि के०) आचार्य, तेने (जोहे के०) परखीने हुं नमुं छुं ॥ १२ ॥ वळी (नित के०) निरंतर भव्य जीवने उपकारबुद्धिए शुद्ध अप्रमत्त धर्मनो उपदेश आपे छे, केमके प्रमाद जे छे, ते जीवने संसारमां पर्यटन करावनारो छे, माटे प्रमादने दूर करी अप्रमादपणे प्रवर्त्तताने अंतर्मुहूर्त्तमां संसारनो भय मटी जाय. तथा वळी राजकथा, देशकथा, भोजनकथा अने स्त्रीकथा, ए चार प्रकारनी विकथा अथवा सम्यक्त्व ढीलणीया अने चारित्र ढीलणीया, ए बे प्रकारनी विकथा, ते जेने करवी नथी, सर्वदा चारित्र अने सम्यक्त्वनी पुष्टिज करे छे, तेमज सोळ कषाय अने नव नोकषाय, ए पचीश कषाय जेने नथी वळी सर्वदा शुद्ध आचार पाळवाने तत्पर रहे छे, ते आचार्यने नमीए. ते केवा छे ? तो के अकलुष एटले मोळाशपणुं अर्थात् कलुषभाव तेणे करी रहित, तथा अमल एटले कोइ प्रकारनुं श्रद्धामां मलिनपणुं जेने नथी, पाठांतरमां अमम एटले जे सर्व वस्तुमां ममता रहित छे. तथा अमाय एटले कपट, माया, इर्ष्या अने मत्सर, तेणे रहित छे ॥ १३ ॥

जे दीए सारण वारण चोयण, पडिचोयण वळी जनने ॥

पट्टधारी गछथंभ आचारय, ते मान्या मुनिमने रे॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १४ ॥

अत्थमीए जिनसूरज केवल, चंदे जे जगदीवो ॥

भुवनपदार प्रगटन पटु ते, आचारय चिरं जीवो रे ॥ भविका॥ सिद्धचक्र० ॥ १५ ॥

अर्थ—वळी जे आचार्य चार प्रकारनी शिक्षा दे छे, ते केवी रीते ? ते कहे छे. एक तो जे साधु क्रिया अनुष्ठानमां तत्पर थकाने भूल पडे, तेने संभारी आपे, ते सारणा कहीए. बीजी जे साधु खोटी क्रिया करता होय, तथा खोटुं भणता होय, तेने वारे, ते वारणा जाणवी. त्रीजी साधुउने क्रिया करवामां प्रेरणा करे, ते चोयणा जाणवी. चोथी साधुने प्रमाद करता जाणी तिरस्कारपूर्वक आकरे वचने करी विशेष प्रेरणा करे, ते पडिचोयणा जाणवी. ए चार प्रकारनी शिक्षा आपी लोकोने धर्मकरणीमां विशेष प्रकारे जोडे. वळी पट्टधारी एटले सौधर्मपट्टपरंपराना धरनारा, तथा गछ जे गण, साधुनो समुदाय तेने थंभ समान एटले गछना स्तंभभूत एवा आचार्य भगवान्, ते महा मुनिराजोनां मनने विशेषे मान्या छे ॥ १४ ॥ वळी श्रीआचार्य भगवान् केवा छे ? तो के जेम जगतमां सूर्यना किरणोनो जे वारे प्रसार होय, ते वारे अंधकारनो परुलो सर्व दूर थइ जाय छे, अने जे वारे सूर्य अस्त थइ जाय, ते वारे चंद्रमानो प्रकाश अंधकारने दूर करे छे. वळी कृष्णपक्षमां जे वारे चंद्रमानो प्रकाश पण न होय, ते वारे दीपक पण अंधकारने विनाश करे छे, तेम अहीं पण साक्षात् भावतीर्थंकर जे वारे विद्यमान विचरता होय, ते वारे केवलज्ञानरुप सूर्ये करी रुपी अरुपी पदार्थने प्रगट करता रहे, तेथी मिथ्यात्वरुप अंधकारनो

प्रसार न होय, अने जे वारे (अत्थमीए जिनसूरज के०) जिन जे श्रीतीर्थंकरदेवरुप सूर्य ते अस्त थाय, एटले श्रीतीर्थंकर निर्वाणपद पाम्या पछी (केवलचंदे के०) केवलज्ञानना धारक सामान्य केवलीरुप चंद्रे करी जगतमां प्रकाश रहे, अने जे वारे केवली जगवानूरुप चंद्रमानो प्रकाश न होय, ते वारे (जे जगदीवो के०) जगतने विषे मिथ्यात्तरुप अंधकार दूर करवाने दीपक समान जे आचार्य प्रजु छे, तेज प्रकाशकर्त्ता छे, एटले जगतमां अज्ञानरुप अंधकारना प्रसारने दूर करवा माटे श्रीआचार्य जे छे, ते दीपक समान छे, माटे ते जुवनपदारथ एटले त्रण जुवनना पदार्थने प्रगटन एटले प्रगट स्पष्ट (पटु के०) चतुराइथी कहेवाने ते समर्थ छे, एवा श्रीआचार्य जगवान् ते (चिरंजीवो के०) घणा काळ लगे विद्यमान रहो. ए रीते प्राजाविक शासनना शोजाकारक श्रीआचार्यनी स्तुति श्रीपाल राजा करे छे, ते पांच गाथाए कही ॥ १५ ॥

द्वादश अंग सज्झाय करे जे, पारग धारक तास ॥
सूत्र अरथ विस्तार रसिक ते, नमो उवज्झाय उल्लास रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १६ ॥
अर्थ सूत्रने दानविजागे आचारय उवज्झाय ॥
जव त्रणे लहे जे शिवसंपद, नमीए ते सुपसाय रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे पांच गाथाए करीने श्रीउपाध्यायपदनी स्तवना करे छे. जे श्रीआचारांगादि द्वादश अंग एटले वार अंग छे, तेनुं सज्झाय ध्यान निरंतर करे छे तथा ए द्वादशांगी जे गणिपिटक तेना अर्थना पारगामी छे, अने तेना रहस्यना धारणहार छे, वळी सूत्रथी तथा अर्थथी ते द्वादशांगीनो विस्तार करवाने रसिक थका पोते जाणे, वीजाने जणावे, एवा श्रीउपाध्यायजीने

उल्लास सहित एटले चित्तना हर्षथी नमो एटले नमस्कार करो ॥ १६ ॥ जे सूत्र अने अर्थरुप ज्ञानदाननी वहेंचणने विभागे श्रीआचार्यजी जे तीर्थंकरनी पेरे अर्थनुं दान करे, अने उपाध्यायजी सूत्रनुं दान करे. ए रीते आचार्य अने उपाध्यायनी मर्यादा छे. एवा गुणवंत विधि क्रिया-कारक जे श्रीआचार्य उपाध्याय, ते त्रण भवने अंते एटले तेहीज भवे अथवा त्रीजे भवे शिवसंपद जे मोक्षरुप लक्ष्मी, तेने (लहे के०) पामे. एवा भला पसायना करनार तेने चित्तनी प्रसन्नताए त्रिविध एकाग्रपणे करी नमस्कार करीए ॥ १७ ॥

मूरख शिष्य निपाइ जे प्रभुता, पहाणने पल्लव आणे ॥
ते उवझाय सकल जन पूजित, सूत्र अरथ सवि जाणे रे॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥१८॥
राजकुंवर सरिखा गणचिंतक, आचारिजपद जोग ॥
जे उवझाय सदा ते नमतां, नावे भवभय शोग रे॥ भविका॥ सिद्धचक्र० ॥ १९ ॥
बावनाचंदनरस सम वयणे, अहित ताप सवि टाळे ॥
ते उवझाय नमीजे जे वळी, जीनशासन अजुआळे रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २० ॥

अर्थ—वळी जे श्रीउपाध्यायनी प्रभुता एटले मोटाइ मूर्ख शिष्य होय, तेने पण भणावीने पंडित करे, माटे जाणीए के, पत्थरने अंकुरा आणी नवपल्लव करे छे. ते उपाध्याय समस्त जन पूजित एटले पूजवा योग्य, सूत्र तथा अर्थ सर्वने जाणे एवा छे ॥ १८ ॥ वळी उपाध्याय केवा छे ? तो के राजकुंवर सरखा गणचिंतक एटले जेम राजा न होय, ते वारे युवराजा होय, ते

राज्यजार चलावे, तेम श्रीतीर्थंकरने अजावे आचार्य गणचिंतक कह्या छे, ते श्रीआचार्यना पद एटले पाटे स्थापवा योग्य एवा जे उपाध्यायजी तेने (सदा के०) निरंतर नमतां थकां जव जे संसार तेना संसारनो जय अने शोक आवे नहीं ॥ १ए ॥ जेम पित्तविकार तापादिकनो पराजव थयो होय, तेने बावनाचंदनने रसे करी सिंच्यो थको सर्व ताप दूर थइ जाय, तेम श्रीउपाध्यायजी पण जे प्राणी अनादि काळथी मिथ्यात्व, अविरति, कषायरुप अहितना करनारा तापे तप्त थइ रह्या छे, तेमने बावनाचंदनना रस सदृश शीतल वचने करी शीतलता उपजावी तेउना अहितरुप सर्व तापने टाळे, अने सर्वने शीतलता उपजावे, ते उपाध्याधने नमीये. वळी जे श्रीजिनशासनने अजवाळे छे एटले उद्योत करे छे. ए रीते पांच गाथाए करी श्रीउपाध्यायपदनी स्तुति करी ॥२०॥

जिम तरुफूले जमरो बेसे, पीमा तस न उपाये ॥
लइ रसने आतम संतोषे, तिम मुनि गोचरी जाये रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥२१॥
पंच इंडि ने कषाय निरुंधे, षटकायक प्रतिपाल ॥
संयम सत्तर प्रकारे आराधे, वंदुं तेह दयाल रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २२ ॥

अर्थ—हवे पांच गाथाए करी साधुपद वर्णवे छे. जेम कोइ सुगंधी वृक्षनां फूल छे, तेनी वासनाए आकर्षातो जमरो आवी बेसे छे, पण ते जमरो फूलने पीमा न उपजावे, ते फूलमांथी थोमोक रस लइने फरी बीजा फूले जइने ते फूलनो रस ल्ये, एम थोमो थोमो रस लइने पोताना पोताना आत्माने संतोषे, पण फूलने किलामणा उपजावे नहीं, तेम मुनिराज पण गोचरीए जाय छे, ते वारे बेंतालीश दोष रहित शुद्ध आहार जोइने फरी फरीने घरघरथी थोमी थोमी जिक्षा

लाव, तथा गृहस्थने पण अंतराय न थाय, कोइ किलामणा न उपजे, अने साधु पण संयम-मार्गनो निर्वाह करवाने अर्थे आहार लइ निरस त्याज्य तुछ आहारे करी, आत्मानो पोष करे ॥ २१ ॥ वळी साधु केवा छे ? तो के जे पंचेंद्रिय अने चार कषायने निरुंधे छे, पाठांतरे (पंचेंद्रिने जे नित्य जीते के०) पांच इंद्रियने जे नित्य एटले निरंतर जीते, तथा पृथ्वी आदिक छकायना जीवोनी रक्षा करे छे, माटे तेना प्रतिपालन करनारा जाणवा. तथा सत्तर प्रकारे संयमने आराधे. ते दयाल एटले दयावंत महामुनिने हुं वांदु छुं ॥ २२ ॥

अढार सहस शीलांगना धोरी, अचल आचार चरित्र ॥

मुनि महंत जयणा युत वांदी, कीजे जन्म पवित्र रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २३ ॥

नवविध ब्रह्म गुपति जे पाळे, बारसविह तप शूरा ॥

एहवा मुनि नमीए जो प्रगटे, पूरव पुण्य अंकुरा रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २४ ॥

अर्थ—वळी अढार हजार शीलांग रथना धोरी एटले ते रथने चलाववाने माटे वृषभ समान छे. एनो विस्तार पूर्वे देशनानी ढालमां कह्यो छे, त्यांथी जाणवो. वळी कोइनुं चलाव्युं चाले नहीं, एवुं अचल छे आचाररुप चरित्र जेमनुं, एवा महंत एटले मोटा मुनि ते जयणा युक्त छे, केमके मुनिराज जे छे, ते क्रियाकलापमां सुतां, बेसतां, उठतां, आहार लेतां, आवतां, जातां, मल मूत्र परठवतां सदा जयणा सहित विचरे छे, तेमने वांदीने पोतानो जन्मारो पवित्र करीए. अथवा एवा मुनिने जयणा युक्त वांदीने जन्म पवित्र करीए ॥ २३ ॥ वळी जे नव प्रकारे नव वाडरुप ब्रह्मचर्यनी गुप्ति पाळे छे. ते गुप्तिनां नाम कहे छे. प्रथम जे वस्तिमां स्त्री, पशु, पंडग ते नपुंसक

होय, एवी वस्तिमां रहे नहीं. बीजी प्रथम स्त्रीनी कथा वार्त्ताने सरागपणे सांभळे नहीं, स्त्रीनी साथे एकांते एकलो वात न करे. त्रीजी जे भूमिकाने विषे अथवा मांची, पाट, पाटलो, ढोलीयो इत्यादिक जे आसन उपर स्त्री बेठेली होय, ते आसन उपर बे घमी सुधी बेसे नहीं, तेमज जे श्रावक ब्रह्मचारी होय, ते पण त्यां बे घमी लगण बेसे नहीं, चोथी स्त्रीनां अंगोपांग तथा इंद्रियोने सरागपणे जुवे नहीं. पांचमी भींत पमदो त्राटी प्रमुखने आंतरे ज्यां स्त्री तथा पुरुष शयन करतां होय, हास्य विनोद करतां होय, कामभोगनी क्रीमा करतां होय, त्यां रहे नहीं. छठी पूर्वे संसारी अवस्थामां जे कांइ स्त्रीनी साथे कामभोग विलासादिक सेव्या होय, ते संभारे नहीं. सातमी परिमित मात्र आहार करे. आठमी अतिमात्रा ते सरस पुष्टिकारक आहार ले नहीं. अत्यंत घणो आहार करे नहीं, एटले पेट भरी जमे नहीं. नवमी शरीरने विषे आभूषणादिक पहेरी शोभा करे नहीं. ए नव प्रकारे ब्राह्मचर्यनी वामरुप गुप्ति छे, ते पाळे. तथा बार प्रकारनी तपस्या करवाने शूरवीर छे. एवा गुणवंत महामुनीश्वर पंचम गतिना साधक, संसारदुःखवारक, सदा धर्मध्यानमां सावधान, सर्व जीवना रक्षक तेमने नमीये. जो पूर्व जन्मनां संचेलां पुण्यना अंकुरा प्रकटे, तो एवा मुनिराजनी जोगवाइ मळे ॥ २४ ॥

सोनातणी परे परीक्षा दीसे, दिन दिन चढते वाने ॥
संयम खप करता मुनि नमीए, देश काळ अनुमाने रे॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २५॥

अर्थ——वळी जेनी सोनानी परे परीक्षा देखाय छे, एटले ॥ यथा चतुर्भिः कनकं परीक्ष्यते, निघर्षणच्छेदनतापताडनैः ॥ जेम सोनानी परीक्षा निघर्षण ते कसोटी उपर घसवुं, छेदन

करवुं, तपाववुं अने हाथोमादिके ताडन करवुं, ए चार प्रकारे करीए, तेम तेम चढते वाने देखाय, तेम मुनिने पण कोइ मिथ्यात्वी छेदन, भेदन, तापन, ताडनादिक करे, तोपण ते दिवसे दिवसे चढते वाने देखाय, एवा देश काळने अनुमाने शुद्ध संयमनो खप करता एटले क्षमणांना काळ प्रमाणे आत्मार्थी निःशल्यवान् एवा महामुनिने नमीए. अहीं कोइ कहेशे के, एवाज साधु होय, ते वारे तेने नमीए, सेवा करीए, पण बीजाने नहीं. त्यां तेने उत्तर कहे छे के, कदापि आ काळमां कोइ क्रियाए शिथिल होय, तोपण जे जे योग्य, ज्ञानवंत, शुद्ध मार्गना प्ररुपक, सावद्य योगथी दूर रहेता, व्यवहारमार्गे आश्रयी एवा वक्तापणाना गुण जोइने ते मुनिनी सेवा करीए, तेना मुखथी पंचांगी प्रमाणे आगम सांभळवानो खप करीए, केमके तेवा साधु उपदेश देवाने योग्य छे. एम पांच गाथाए साधुपदनी स्तवना करी ॥ २५ ॥

शुद्ध देव गुरु धर्म परीक्षा, सद्दहणा परिणाम ॥
जेह पामीजे तेह नमीजे, सम्यग्दर्शन नाम रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २६ ॥
मल उपशम क्षय उपशम क्षयथी, जे होय त्रिविध अभंग ॥
सम्यग्दर्शन तेह नमीजे, जिनधर्मे दृढ रंग रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २७ ॥

अर्थ—हवे पांच गाथाए करी सम्यक्त्वदर्शन वर्णवे छे. शुद्ध देव ते अढार दूषण रहित एवा श्रीअरिहंत जाणवा, अने शुद्ध गुरु ते पंच महाव्रतना पालक, दशविध यतिधर्मना धारक, शुद्ध मार्गना देखाडनारा एवा सुसाधु जाणवा, तथा शुद्ध धर्म ते दया मूळ विनय विवेक सहित श्रीकेवलिभाषित जाणवो. ए त्रण तत्त्वनी परिक्षा करी सद्दहणाना एटले श्रद्धाना परिणाम

सहित जे समकित पामीये. तेनुं नाम समकितदर्शन कहीए. ते समकितदर्शनने नमीए, एटले प्रणमीए, कारण के एक समकित शुद्ध छे, तो सर्व शुद्ध छे. समकित विना सर्व छार उपर लीपणा समान जाणवुं ॥ २६ ॥ प्रथम मल जे मोहनीय कर्म, तद्रूप मल तेनी सात प्रकृति, तेमां चार प्रकृति अनंतानुबंधीनी, पांचमी मिथ्यात्वमोहनि, छठी मिश्रमोहनी, अने सातमी समकितमोहनी, ए सात प्रकृतिना उपशम एटले उपशमे करीने उपशमसमकित थाय. बीजुं (क्षय उदशम के०) ते पूर्वोक्त मोहनीय कर्मनी जे सात प्रकृति छे, तेमांथी जे उदय आवी, ते क्षय पामी, अने जे उदय नहीं आवी, ते उपशमी, पण प्रदेशोदयपणे छे. एम सात प्रकृतिना क्षय अने उपशमथी क्षयोपशमसमकित कहीए. त्रीजुं (क्षयथी के०) ए साते प्रकृतिनो संपूर्ण क्षय थवाथी क्षायिकसमकित कहीए. एवी रीते समकित ते त्रिविध एटले कोइने उपशम, कोइने क्षयोपशम अने कोइने क्षायिक, ए त्रण प्रकारे अत्तंग रुपे होय. ते सम्यकत्वदर्शनने नमीजे एटले नमस्कार करीए. जे प्राणीनो श्रीजिनधर्मने विषे दृढ रंग होय, ते प्राणी समकित चोखुं राखे. ए समकित आव्याथी मुक्तिनी प्राप्ति सुगम थाय. घणामां घणुं संसारमां रहे, तोपण ते जीव अर्द्धपुद्गलपरावर्त्तनथी वधारे रहे नहीं ॥ २७ ॥

पंच वार उपशमीय लहीजे, खय उवशमीय असंख ॥
एक वार खायिक ते समकित, दर्शन नमीए असंख रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २८ ॥
जे विण नाण प्रमाण न होये, चारित्रतरु नवि फलीयो ॥
सुख निर्वाण न जे विण लहीए, समकितदर्शन बलीयो रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २९ ॥

अर्थ—ते संसारमांहे नवनी परंपरा करतां पांच वार उपशम समकित लहीजे एटले
पामीए अने क्षयोपशम समकित तो असंख्यात वार आवे अने वळी पाछुं जाय माटे ते असं-
ख्यात वार पामीए, तेमज जे क्षायिक समकित छे, ते तो आखी नवपरंपरामां एकज वार पामीए
ए एक जीव आश्रयी कह्युं. एवा समकितदर्शन धरनारा जीव सदा सर्वदा असंख्याता पामीए,
तेने नमीए एटले वंदीए, ॥ २७ ॥ वळी जे समकित विना (नाण के०) ज्ञान ते प्रमाण न होय,
केमके समकित विना जे ज्ञान होय, ते अज्ञानपणेज परिणमे, माटे अज्ञान जाणवुं. जे कारण
माटे समकित रहितने अवधिज्ञान ते पण विनंगपणे होय. वळी समकित विना चारित्ररुप
(तरु के०) वृक्ष, ते पण फलीनूत थाय नहीं, अंगारमर्दकाचार्यनी परे निष्फल चारित्र थाय, माटे
सम्यकत्व सहित चारित्र ते तद्भव मोक्षफल आपे. जो तेम न बने, तोपण सात आठ नव तो
नल्लंघेज नहीं, माटे समकितज प्रधान छे. वळी जे समकित विना निर्वाण जे मोक्ष, तेनां अक्षय
सुख पण न पामीए. ते माटे सर्वमांहे सम्यकत्वदर्शन ते घणुंज बलीयुं छे, माटे ज्ञान, दर्शन,
चारित्रमय देव, गुरु उपर दृढता करे ॥ २ए ॥

सम्सठि बोले जे अलंकरीयुं, ज्ञान चारित्रनुं मूल ॥
समकितदर्शन ते नित प्रणमुं, शिवपंथनुं अनुकूल रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥३०॥
नक्ष अनक्ष ने विण लहीए, पेय अपेय विचार ॥
कृत्य अकृत्य न जे विण लहीए, ज्ञान ते सकल आधार रे॥ नविका॥ सिद्धचक्र० ॥३१॥
प्रथम ज्ञान ने पछी अहिंसा, श्रीसिद्धांते नाख्युं ॥

ज्ञानने वंदो ज्ञान म निंदो, ज्ञानीए शिवसुख चाख्युं रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥३१॥

अर्थ—वळी जे समकित चार सद्दहणा आदिक सडसठ बोले करी अलंकरीयुं एटले भूषित छे, शोभतुं छे, तथा ज्ञान अने चरित्रनुं मूल पण ए समकितज छे, कारण के समकित विना ज्ञान, चारित्र सर्वे व्यर्थ छे. ते समकितदर्शनने नित्य प्रत्ये हुं प्रणाम करुं छुं, जे माटे ते शिवपंथ जे मोक्षमार्ग तेनुं अनुकूल छे, एटले तेनुं सहायभूत छे. अहीं समकितना सडसठ बोलनां नाम समकित पचीशी तथा सडसठ बोलनी सज्झायादिक ग्रंथोमां छपाइ गया छे, माटे अहीं लख्यां नथी. एम पांच गाथाए सम्यक्त्वनी स्तवना करी ॥ ३० ॥ हवे पांच गाथाए करी सातमुं ज्ञानपद वर्णवे छे. (भक्ष के०) खावा योग्य, निरवद्य, निर्दुषणं, सचित्त मिश्र दोष रहित ते अने अभक्ष ते बावीश अभक्ष्य, बत्रीश अनंतकाय प्रमुख वस्तु जाणवी. ए भक्षाभक्षनो विचार, ते जे विना न लहीए एटले न जाणीए, तथा पेय ते पाणी, छाश, दुध प्रमुख पीवा योग्य वस्तु अने अपेय ते मदिरा ताडी प्रमुख न पीवा योग्य वस्तु, ते संबंधी विचार, तथा कृत्य ते यति अने गृहस्थने दिनकरणी प्रमुख जे करवा योग्य छे, ते अने अकृत्य ते लोक विरुद्ध प्रमुख न करवा योग्य जे कार्य ज्ञान विना न लहीए एटले न पामीए, माटे ज्ञान ते ए (सकल के०) सर्वे वस्तु जाणवानो आधार छे, परंतु ज्ञान विना तो चक्षु रहित आंधला सरखा जाणवा ॥ ३१ ॥ वळी प्रथम ज्ञान अने पछी अहिंसा, ते ज्ञाने करी ज्ञानी जाणे, ते वारे दया पाळे. ज्ञान विना अहिंसानो मार्ग समजाय नहीं, एम श्रीजिनोक्त सिद्धांत एटले आगममांहे भाख्युं छे—कह्युं छे. ते माटे ज्ञानने वंदो, ज्ञानने कोइ निंदशो मां. जे ज्ञानमां लयलीन हता, ते ज्ञानीएज शिवसुख एटले मोक्षसुख चाख्युं छे ॥ ३२ ॥

सकल क्रियानुं मूल ते श्रद्धा, तेहनुं मूल जे कहीए ॥
तेह ज्ञान नित नित वंदीजे, ते विण कहो किम रहीए रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३३॥
पांच ज्ञानमांहे जेह सदागम, स्वपर प्रकाशक तेह ॥
दीपक परे त्रिभुवन उपगारी, वळी जिम रवि शशी मेह रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३४॥

अर्थ—समस्त क्रियानुं मूळ ते श्रद्धा छे एटले प्रतीति छे, पण श्रद्धा विना क्रिया चोखी कहेवाय नहीं. ते श्रद्धानुं मूल पण ज्ञानज कहीए, कारण के ज्ञान विना श्रद्धा पण बेसे नहीं. एवुं जे ज्ञान तेने नित्य नित्य वांदीए. ते ज्ञान भवदुःखनुं छेदनार छे, माटे कहो के, ते ज्ञान विना एक क्षणमात्र पण केवी रीते रही शकीए ? ॥ ३३ ॥ ते ज्ञान पांच प्रकारनुं छे. एक मतिज्ञान, बीजुं श्रुतज्ञान, त्रीजुं अवधिज्ञान, चोथुं मनःपर्यवज्ञान अने पांचमुं केवलज्ञान. तेमांहे जे (सदागम के०) श्रुतज्ञान छे, ते सर्वमां अधिक छे, ते स्वमत अने परमतनुं प्रकाशक छे, अथवा ए श्रुतज्ञान जे छे, ते स्व एटले पोतानुं अने पर एटले बीजां जे चार ज्ञान तेनुं प्रकाशक छे, एटले पांचे ज्ञान एनाथी जाणयां जाय. वळी दीपकनी पेरे त्रण भुवनने विषे उपकारी छे, एटले जेम अंधकारमां दीपक प्रगट थाय, ते वारे घट पटादिक पदार्थ सर्व देखाइ आवे, तेम श्रुतज्ञानथी त्रण भुवनमां रह्या जे जीवाजीवादि पदार्थ, ते सर्व जाणवामां आवे. वळी जेम रवि जे सूर्य अने शशी एटले चंद्रमा तथा मेह एटले मेघ, ए त्रणे उपकारी छे, एटले सूर्य प्रकाश करे छे, चंद्रमा उद्योत करे छे, अने शीतलता पण उपजावे छे, तथा मेघ वरसे छे, पण ते कोइ प्रत्युपकार कराववानी वांछा राखता नथी, तेम श्रुतज्ञानना आधारे जीव संसारनो निस्तार पामे छे ॥ ३४ ॥

लोक ऊरध अध तिर्यग ज्योतिष, वैमानिक ने सिद्ध ॥
लोक अलोक प्रगट सवि जेहथी, ते ज्ञाने मुज शुद्धि रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥३५॥
देशविरति ने सरवविरति जे, गृही यतिने अभिराम ॥
ते चारित्र जगत जयवंतुं, कीजे तास प्रणाम रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३६ ॥

अर्थ—वळी लोक ते चौद राजलोक, तेमां समभूतलाथी ऊरध एटले ऊंचा सात राजमां (वैमानिक ने सिद्ध के०) बार देवलोक, नव ग्रैवेयक, पांच अनुत्तरविमान, ए सर्व वैमानिक देव कहेवाय, अने सिद्धशिलानी उपर सिद्धना जीव छे, तथा (अध के०) नीचे सात राजलोकमां वाणव्यंतर, व्यंतर, भुवनपति, सात नरकपृथ्वी छे, अने तिर्यग् ते तिर्च्छोलोक, तेमां पीस्तालीश लाख योजनने विषे मनुष्यक्षेत्र छे, तथा बीजा स्वयंभूरमण समुद्र पर्यंत असंख्याता द्वीप, समुद्र ए सर्व एक राजमां छे, एमां ज्योतिषी देवो पण छे. ए सर्व लोक शब्दे चौद राजलोक जाणवा, तेमज अलोक अनंतो छे. तेना सर्व भाव जे ज्ञानथी प्रगट थाय, एवुं निर्मल शुद्ध प्रकाशय जे ज्ञान, तेणे करी मारी पण शुद्धि थाय. एवी रीते श्रीपाल राजा ज्ञाननी स्तवना करे छे. ए ज्ञानपद कह्युं ॥ ३५ ॥ हवे पांच गाथाए करी आठमुं चारित्रपद वखाणे छे. देशविरति चारित्र ते गृहस्थने होय, अने सर्वविरति चारित्र ते (यतिने के०) साधुने होय. एवां ए बे प्रकारनां चारित्र ते गृहस्थ तथा मुनिने अभिराम एटले मनोहर होय, तेमां देशविरति चारित्रवालो उत्कृष्टथी बारमा देवलोक सुधी जाय, अने सर्वविरति चारित्रवालो उतत्कृष्टपणे मोक्षे जाय. ते चारित्र जगतमां जयवंतुं वर्त्ते छे. जे चारित्रनी देव मनुष्य प्रमुख सेवा करे छे, (तास के०) ते चारित्रने प्रणाम करीए ॥ ३६ ॥

तृण परे जे षट् खंम सुख छंमी, चक्रवर्त्ती पण वरीयो ॥
ते चारित्र अखय सुखकारण, ते में मनमां धरीयो रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३७ ॥
हुआ रांकपणे जेह आदरी, पूजित इंद नरिंदे ॥
अशरणशरण चरण ते वंदुं, पूरयुं ज्ञान आनंदे रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३८ ॥
बार मास पर्याये जेहने, अनुत्तरसुख अतिक्रमीए ॥
शुकल शुकल अजिजात्य ते उपर, ते चारित्रने नमीए रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३९ ॥

अर्थ—वळी चक्रवर्त्ती सरखाए पण षट् खंमना सुखने तरणानी पेरे छांमीने जे चारित्रने वरयुं छे एटले आदरयुं छे, ते चक्रवर्त्ती गोचरी गया थका कोइ तर्जना करे, तोपण तेथी लगारमात्र खेद पामे नहीं. एवुं चारित्र ते अक्षय सुख जे निराबाध मोक्षना सुख, तेनुं कारणजूत छे, तेने में मारा मनमांहे धरयुं छे ॥ ३७ ॥ वळी जे चारित्रने रांकपणे आदरी एटले रांक सरखा पण आदरीने चारित्रमां मन स्थिर करता थका संप्रति राजावत् इंद्र अने नरेंद्र जे राजा तेणे पूजित एटले पूजन करेला (हुआ के०) थया, माटे संसारथी बीता जे प्राणी, जेने कोइ शरण नथी, एवा अशरणने शरणरुप जे (चरण के०) चारित्र, तेने हुं वांडुं छुं. ते चारित्र ज्ञाने सहित आनंदे पूरित छे, तेने हुं वांडुं छुं ॥ ३८ ॥ वळी जे चारित्रना पर्याय ते चढते अध्यावसाये बार मासना जेटला समय थाय, तेटलां समयस्थान उल्लंघ्यां, ते वारे ते चारित्रीयाने जे स्वरुपना रमणनुं सुख थाय, ते सुख अनुत्तरविमानना देवताना सुखने पण अतिक्रमीए एटले अतिक्रमी जाय छे, अर्थात तेना करतां पण अधिक सुख ते चारित्रीयाने थाय छे. पछी (ते उपर के०) ते उपरांत चारित्र

(शुकल शुकल के०) उज्वल उज्वल परिणामे (अभिजात्य के०) तरतमादि योग युक्त गुण सहित होय. ते चारित्रने नमीए ॥ ३९ ॥

चय ते आठ कर्मनो संचय, रिक्त करे जे तेह ॥
चारित्र नाम निरुत्ते भाख्युं, ते वंडुं गुणगेह रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४० ॥
जाणंता त्रिहुं ज्ञाने संयुत, ते भवे मुगति जिणंद ॥
जेह आदरे कर्म खपेवा, ते तप शिवतरुकंद रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४१ ॥
करम निकाचित पण खय जाइ, खिमा सहित जे करतां ॥
ते तप नमीए जेह दीपावे, जिनशासन उजमंतां रे ॥ भविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४२ ॥

अर्थ—हवे चारित्र शब्दनो अर्थ कहे छे. चय एटले ज्ञानवरणीयादिक जे आठ कर्म तेनो संचय एटले घणी प्रकृतिनुं एकठुं थवुं, तेने संचय कहीए. तेने जे (रिक्त के०) खाली करे (तेह के०) तेनुं नाम चारित्र कहीए. एवुं नाम निर्युक्तिमां भाख्युं छे, ते चारित्रने हुं वंडुं छुं ते चारित्र (गुणगेह के०) गुणनुं घर छे. ए चारित्रपद कह्युं ॥ ४० ॥ हवे पांच गाथाए करी तपःपदनुं वर्णन करे छे. (जिणंद के०) श्रीतीर्थंकर देव अनंता थया, वळी अनंता थशे, ते सर्वे मति, श्रुत अने अवधि ए त्रण ज्ञाने करी संयुक्त थका माताना उदरमां आवी उपजे छे. ते जनम्या पछी अवधिज्ञाने करी जाणता थका होय छे के जे अमे आ भवमांज मोक्ष जइशुं, तोपण ते तीर्थंकर शेष कर्मप्रकृति खपाववाने अर्थे तपने आदरे छे, अनेक प्रकारना तप करीने सर्वे कर्मने खपावे छे, एवुं ए तप छे, ते तप शिवतरु एटले मोक्षरुप वृक्षनां (कंद के०) कांदो एटले मूलकंद जाणवुं

॥४१॥ वळी क्षमाए करी सहिततप करतां थकां निकाचित निर्जीर्ण आकरां जे कर्म, ते सर्व क्षय थइ जाय, ते तपने नमीए, जे तप (उजमंतां के०) उजमतां एटले उजमणुं करतां थकां श्रीजिनशासनने दीपावे ॥ ४२ ॥

आमोसही पमुहा बहु लब्धि, होवे जास प्रभावे ॥
अष्ट महासिध्धि नव निधि प्रगटे, नमीए ते तप भावे रे ॥ भविका ॥ सिध्धचक्र० ॥४३॥

अर्थ—वळी (जास के०) जे तपना प्रभावथी (आमोसही के०) आमर्शौषधि प्रमुख घणी लब्धिओ उपजे छे. ते लब्धिओ सर्व मली अठयावीश छे. तेनां नाम कहे छे. प्रथम जे ऋषीश्वरना हस्तपादस्पर्श मात्रे करी रोग जाय, ते आमर्शौषधि लब्धि जाणवी. बीजी जे मुनिराजना मल मूत्रे करी रोग जाय, तेने विप्पोषधि–विट्पुरीष लब्दि कहीए. त्रीजी जे ऋषीश्वरनो श्लेष्म औषधिरुप होय, तेने खेलोषधि लब्धि कहीए. चोथी जे ऋषीश्वरना शरीरनुं प्रस्वेदजल औषधि रुप होय, तेने जलोषधि लब्धि कहीए. पांचमी जे ऋषिश्वरनां केश, रोम, नखादिक ए सर्व औषधिरुप होय, सर्व प्रकारना रोग निवारवाने समर्थ होय, अने सुगंध युक्त होय, तेने सर्वौषधि लब्धि कहीए, छठी जे एकज वारे सघली इंद्रियोए सांभलवानी शक्ति होय, अथवा एक इंद्रिए करी सर्व इंद्रियोनो व्यापार लेवानी शक्ति होय, अथवा बार योजनमां चक्रवर्त्तीनुं कटक होय, ते कटकमां जे वारे एकज समये सर्व जातिनां वाजित्र वागे ते वारे ते समकाले वागतां एवां सर्व प्रकारनां वाजित्रोना शब्दने जुदा जुदा जाणी शके, ते शक्तिने संभिन्नश्रोत्र लब्धि कहीए. सातमी अवधिज्ञानवालानी जे जाणवानी शक्ति, तेने अवधिज्ञानरुप लब्धि कहीए. आठमी जेथी मनःपर्यव

अनेक प्रकारे छे. सत्यावीशमी अंतराय कर्मना क्षयोपशमथी थोडुं पण अन्न कोइए भिक्षाए करी आण्युं. छतां ते लब्धिवंत पुरुष पोते जमे, तो खोट आवे, परंतु बीजा हजारो महात्मा जो ते अन्न जमवा बेसे, तो खूटे नहीं, एवी जे शक्ति, तेने अक्षीणमहानसी लब्धि कहीए. ए गौतमादिकने प्रसिद्ध पणे हती. अठ्ठावीशमी जे शक्तिथी संघ प्रमुखनुं काम पडे, ते वारे चक्रवर्त्तीनी सेनाने पण चूर्ण करे, ते पुलाक लब्धि जाणवी. ए अठ्यावीश लब्धि कही. वळी ते तपने प्रभावे करी अणिमादिक आठ महासिद्धि प्रगट थाय छे, तेनां नाम कहे छे. प्रथम जेथी झीणा छिद्रमांहे पेसे, अथवा कमलना नालमांहे पेसीने चक्रवर्त्तीनी ऋद्धि विस्तारे, ते अणिमा सिद्धि जाणवी. बीजी मेरुथकी पण मोटुं शरीर करवानी शक्ति, ते महिमा सिद्धि जाणवी. त्रीजी वायुथी पण अत्यंत हलकुं शरीर करवानी शक्ति, ते लघिमा सिद्धि जाणवी. चोथी वज्रादिकथी पण भारे शरीर करीने इंद्रादिकनो पण पराजय करे, ते गरिमा सिद्धि जाणवी. पांचमी भूमि उपर बेठां थकां सूर्यमंडलादिकने स्पर्श करवानी शक्ति, ते कामावशायित्व सिद्धि जाणवी. छठ्ठी जल उपर भूमिकानी पेरे चाले, अने भुमिमांहे पाणीनी पेरे बुडकी खाय, ते प्राकाम्य सिद्धि जाणवी. सातमी त्रण लोकनुं ठकुराइपणुं भोगवे, अथवा तीर्थंकरनी किंवा इंद्रनी ऋद्धि विस्तारे, ते इशित्व सिद्ध जाणवी. आठमी सर्व जीवोने वश करवानी जे शक्ति ते वशित्व सिद्धि जाणवी. ए रीते आठ महासिद्धि कही छे. तथा ते तपना प्रभावथी नव निधि प्रगट थाय छे. तेनां नाम महापद्म, पद्म, पांडुक, नैसर्प पिंगल, सर्वरत्नक, काल, महाकाल अने माणवक, ए प्रकारे जाणवां. ए पूर्वे कहेला पदार्थनी जे तपथी प्राप्ति थाय छे, ते तपने भावे करी नमीए ॥ ४३ ॥

फल शिवसुख महोटुं सुर नर वर, संपत्ति जेहनुं फूल ॥
ते तप सुरतरु सरिखुं वंदुं, शम मकरंद अमूल रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४४ ॥
सर्व मंगलमां पहेलुं मंगल, वरणवीए जे ग्रंथे ॥
ते तपपद त्रिहुं काळ नमीजे, वर सहाय शिव पंथे रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४५ ॥

अर्थ—हवे तपने कल्पवृक्षनी उपमाए स्तवे छे. मोक्षनां सुख पामवा तेरुप जेनुं मोटुं फल छे, तथा (सुर के०) देवतानी गति अने (नर के०) मनुष्यनी गतिरुप जे (वर के०) प्रधान संपत्ति एटले संपदा ते जेनुं फूल छे, एम ते तप ते सुरतरु एटले कल्पवृक्ष सरखुं मनोवांछितनुं देनारुं छे, तेने हुं वांदुं छुं, नमस्कार करुं छुं. ते तपरुप वृक्षनो (शम के०) शमतारुप अमूलक मकरंद एटले फूलनो रस छे, एवुं जे तप, ते करवाथी घन एटले निबिड कर्मने शिथिल करे ॥४४॥ वळी लौकिक तथा लोकोत्तर जे मांगलिकनां कारण छे, अथवा मंगल जे छे, ते सर्व मंगलमांहे पहेलुं मुख्य मंगल ते तप छे. जे सर्व ग्रंथे तपरुप मंगलनुं वर्णन करीए छीए. जे माटे श्री आव-श्यकमांहे पण छेल्लुं तप मंगल कह्युं छे. सर्व ग्रंथमांहे आद्य, मध्य अने अंत्य, ए त्रण मंगल जोइए. तेमां आद्य मंगल ते ग्रंथनी पूर्त्ति माटे कराय छे, अने मध्य मंगल ते ग्रंथनी स्थिरता माटे कराय छे, तथा अंत्य मंगल ते परंपराए विस्तार माटे कराय छे. ते माटे तप ते मुख्य मंगल जाणवुं. ते तपःपदने मोटुं महिमावंत जाणीने जूत, जावी ने वर्त्तमान, ए त्रणे काळे नमीए. जे (शिवपंथे के०) मोक्षपंथे जतां (वर के०) प्रधान (सहाय के०) सखाइ जाणवुं, एटले सहायी जाणवुं. ए पांच गाथाए तपःपद वखाण्युं ॥ ४५ ॥

इम नव पद थुणतो तिहां लीणो, हुउं तन मय श्रीपाल ॥
सुजश विलास छे चोथे खंमे, एह इग्यारमी ढाल रे ॥ नविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ४६ ॥

अर्थ—एम एकेका पदनी पांच पांच गाथाए करी जे रीते अहीं नव पदनुं वर्णन कर्युं, तेवीज रीते ए अरिहंतादिक नव पदने (थुणतो के०) स्तवतों थको श्रीपाल राजा नव पदना ध्यानमांहे लीन थयो थको तन्मय थयो. ए चोथा खंममां जला यशनोज विलास छे, अथवा श्रीयशोविजयजी कवीश्वर कहे छे के, चोथा खंमने विषे ए अगीयारमी ढाल पूरी थइ ॥ ४६ ॥

॥ दोहा ॥

इम नव पद थुणतो थको, ते ध्याने श्रीपाल ॥
पाम्यो पूरण आउखे, नवमो कल्प विशाल ॥ १ ॥
राणी मयणा प्रमुख सवि, माता पण शुन्न ध्यान ॥
आउखे पूरे तिहां उपन्यां, सुख नोगवे विमान ॥ २ ॥

अर्थ—ए रीते नव पदने थुणतो थको तेज ध्याने करीने ध्यानमां लयलीन थयो थको श्रीपाल राजा संपूर्ण आउखे (विशाल के०) मोटो एवो (नवमो कल्प के०) नवमो देवलोक तेने पाम्यो, एटले नवमा देवलोकमां जे उत्कृष्टायु छे, तेने पूर्णायु कहीए, ते आउखे त्यां उपन्यो ॥१॥ वळी मयणा प्रमुख सर्वे नवे राणी तथा श्रीपालनी माता कमलप्रजा त्यां ते पण शुन्न ध्यानमां रह्यां थकांज त्यांज नवमा देवलोके पूर्ण आउखे उपन्यां, अथवा सर्व आयु पूर्ण करीने त्यां उपन्यां. त्यां विमानना सुख नोगवे छे ॥ २ ॥

नरभव अंतर स्वर्ग ते, चार वार लही सर्व ॥
नवमे भव शिव पामशे, गौतम कहे निर्गर्व ॥ ३ ॥
ते निसुणी श्रेणिक कहे, नव पद उल्लसित भाव ॥
अहो! नव पद महिमा वडो, ए छे भवजलनाव ॥ ४ ॥
वलतुं गौतम गुरु कहे, एक एक पद भक्ति ॥
देवपाल प्रमुख सुख लह्यां, नव पद महिम तहत्ति ॥ ५ ॥
किं बहुना मगधेश! तुं, इक पद भक्ति प्रभाव ॥
होइश तीर्थंकर प्रथम, निश्चय ए मन भाव ॥ ६ ॥

अर्थ—त्यांथी वळी नरभव पामीने वळी स्वर्गे जशे. एम चार वार देवपणुं ने चार वार मनुष्यपणुं पामी छेल्लो नवमो मनुष्यभव पामीने नव राणीउ, माता तथा पोते सर्व मली अगीयारे जण शिव जे निरुपद्रव मोक्षस्थानक तेने पामशे. ए प्रकारे श्रेणिक राजानी आगल गर्व रहित एवा श्रीगौतमस्वामी श्रीपालनो वृत्तांत कहेता हवा ॥ ३ ॥ ते श्रीगौतमस्वामीनां वचन सांभळीने नव पदने विषे उल्लास पाम्यो छे भाव जेनो एवो श्रेणिक राजा कहे छे के, अहो! इति आश्चर्ये! ए नव पदनो महिमा जुउ. केवो मोटो छे? ए नव पद जे छे, ते संसारसमुद्रमां नाव समान छे ॥ ४ ॥ वलतां श्रीगौतम गुरु कहेता हवा के, एकेका पदनी भक्ति करवाना महिमाथी देवपाल प्रमुखे सुख लह्यां—पाम्यां, तीर्थंकरगोत्र बांध्युं. ते विचारामृतसंग्रह ग्रंथमाहे एकेका पदना वर्णने

वीश दृष्टांत विस्तारे कथा सहित वखाण्यां छे, एवो नव पदनो महिमा तहत्ति एटले सत्य छे ॥५॥ हे मगधेश ! एटले मगध देशना अधिपति! किं बहुना एटले घणुं शुं कहीए? तुं एक समकित पदनी भक्तिने प्रभावे करी आवती चोवीशीमां पद्मनाभ एवे नामे प्रथम तीर्थंकर थइश. ए निश्चयथी मनने विषे भाव, एटले भावना कर ॥ ६ ॥

गौतमवचन सुणी इस्यां, उठे मगध नरिंद ॥
वधामणी आवी तदा, आव्या वीर जिणंद ॥ ७ ॥
देवे समवसरण रच्युं, कुसुमवृष्टि तिहां कीध ॥
अंबर गाजे दुंदुभि, वर अशोक सुप्रसिद्ध ॥ ८ ॥
सिंहासन मांड्युं तिहां, चामर छत्र ढलंत ॥
दिव्य ध्वनि दीए देशना, प्रभु भामंडलवंत ॥ ए ॥
वधामणी देइ वांदवा, आव्यो श्रेणिक राय ॥
वांदी बेठो परखदा, उचित थानके आय ॥ १० ॥
श्रेणिक उद्देशी कहे, नव पद महिमा वीर ॥
नव पद सेवे बहु भविक, पाम्या भवजलतीर ॥ ११ ॥

अर्थ—एवां गौतमस्वामीनां वचन सांभळीने मगध देशनो राजा श्रेणिक त्यांथी उठ्यो. (तदा के०) ते वारे वधामणी आवी जे, श्रीवीर जिनेश्वर आव्या छे ॥ ७ ॥ देवताए समवसरण

रच्युं, तथा कुसुमनी वृष्टि करी, आकाशमां देवदुंदुभिनो गर्जारव थाय छे. ज्यां प्रधान एवुं अशोकवृक्ष सुप्रसिद्ध छे ॥ ८ ॥ त्यां सिंहासन मांड्युं छे, चामर ढली रह्यां छे, त्रण छत्र मस्तके बिराजे छे. त्यां भामंडलवंत एवा जे प्रभु ते दिव्य ध्वनिए देशना आपे छे. ए कुसुमवृष्टिथी मांडीने दिव्य ध्वनि पर्यंत प्रभुनां आठ प्रातिहार्य कह्यां ॥ ९ ॥ त्यां श्रेणिक राजा पण वधामणीयाने वधामणी दइने प्रभुने वांदवाने माटे आव्यो. ते वांदीने पर्षदाने विषे उचित एटले योग्य स्थानके आवीने बेठो ॥ १० ॥ वीर भगवान् पण श्रेणिक राजाने उद्देशीने नव पदनोज महिमा कहे छे के, ए नव पद सेव्याथी घणा भव्य जीव संसारसमुद्रनो (तीर के०) कांठो पाम्या छे ॥ ११ ॥

आराधननुं मूल जस, आतमभाव अछेद ॥
तिणे नव पद छे आतमा, नव पद मांहे तेह ॥ १२ ॥
ध्येय समापत्ति हुये, ध्याता ध्यान प्रमाण ॥
तिणे नव पद छे आतमा, जाणे कोइ सुजाण ॥ १३ ॥
लही असंगक्रियाबळे, जस ध्याने जिणे सिद्धि ॥
तिणे तेहवुं पद अनुभव्युं, घटमांहि सकल समृद्धि ॥ १४ ॥

अर्थ—(जस के०) जेनुं एटले जे नव पदनुं मूल आराधन तो निश्चये आत्मभाव छे, एटले ए नव पदनुं आराधन जे करवुं, तेनुं मूल छेह रहित आत्मभावज जाणवो. ते माटे नव पद ते आत्माज छे, अने नव पदमांहे पण एज आत्मा छे ॥ १२ ॥ जे वस्तु ध्याववा योग्य छे, तेने

ध्येय कहीए. ते ध्येयनी समापत्ति ते संपूर्णता थये एटले सम्यक् प्रकारे पामवे करीने ध्याता जे ध्यानारो जीव, तेनुं ध्येय वस्तुनुं जे ध्यान, तेनुं प्रमाणपणुं थाय. जे माटे ध्येयपूर्त्ति विना ध्याननी पूर्त्ति नहीं, ध्याताना ध्याननुं जे प्रमाण ते ध्येय समासे ए होय. ते माटे ए नव पद तेज आत्मा छे. ए कोइ सुजाण होय, ते जाणे ॥ १३ ॥ शुकलध्यानना चोथा पायाने ध्याने असंगक्रिया (लही के०) पामीने ते असंगक्रियाने बळे करी ए नव पदमांहेला (जस ध्याने के०) जे पदना ध्यान आराधनथी जेणे सिद्धि पामी, ते प्राणीए तेवुंज पद आत्मापणे अनुभव्युं एटले भोगव्युं, माटे निश्चय नये घटमांज आत्मामांज सकल समृद्धि छे ॥ १४ ॥

॥ ढाल बारमी ॥ स्वामी सीमधर उपदिशे ॥ ए देशो ॥

अरिहंतपद ध्यातो थको, दव्वह गुण पज्जाय रे ॥
भेद छेद करी आतमा, अरिहंतरुपी थाय रे ॥ १ ॥

अर्थ——अहीं प्रथम गौतमस्वामीए निश्चय नय आश्रयीने व्यवहार देशना दीधी हती, ते हवे वीर प्रभु व्यवहार आश्रयीने निश्चय देशना आपे छे. तेमां ए अरिहंतादिक नव पद जे छे, ते निश्चयथी घटमांहेज छे आत्मामांज तेनुं संक्षेपथी वर्णन करे छे. तेमां प्रथम श्रीअरिहंतपदने ध्यातो थको द्रव्य ते अनंत चतुष्टयमय, तेनुं विचारवुं, तथा गुण ते ज्ञान दर्शनादिक अनंत गुण, तेनु विचारवुं, अने पर्याय ते अगुरुलघु आदिक पर्याय पलटन, तेनु विचारवुं, ए त्रण भेदे श्रीअरिहंतने ध्यातो थको श्रीअरिहंतने अने पोताने जे भेदपणुं छे, तेनो छेद करी अभेदपणुं पामीने ते आत्मा पोते अरिहंतरुपी थाय ॥ १ ॥

वीर जिणेसर उपदिशे, सांजलजो चित्त लाइ रे ॥
आतमध्याने आतमा, ऋद्धि मले सवि आइ रे ॥ वीर० ॥ २ ॥
रुपातीत स्वजाव जे, केवल दंसण नाणी रे ॥
ते ध्यातां निज आतमा, होये सिद्ध गुणखाणी रे ॥ वीर० ॥ ३ ॥
ध्यातां आचारय जला, महामंत्र शुज ध्यानी रे ॥
पंच प्रस्थाने आतमा, आचारय होय प्राणी रे ॥ वीर० ॥ ४ ॥

अर्थ—एम वीर जिनेश्वर ते श्रेणिक राजा प्रमुख बार पर्षदाने उपदेशे छे, तेने हे जव्यो ! तमे चित्त दइ सांजलजो. आत्माना ध्यानथी जे आत्मानी जे ज्ञान, दर्शन, चारित्रमय ऋद्धि, ते सर्व आवीने मले, माटे आत्मध्यान धरवुं, जेम अनर्गल संपत्ति पामीए ॥ ध्याता पुरुष पिंमस्थ, पदस्थ अने रुपस्थ एवा अरिहंत जगवानने ध्यातो थको पोताना आत्माने प्रत्यक्ष अरिहंतमय देखे छे. अरिहंत देवनी आकृतिनुं ध्यान ते पंमस्थ ध्यान, अरिहंत पदनुं ध्यान ते पदस्थ ध्यान अने समवसरणस्थ अरिहंतनुं ध्यान ते रुपस्थ ध्यान जाणवुं ॥ २ ॥ हवे श्रीसिद्ध जगवान् केवा छे ? तो के रुपातीत एटले रुप रहित अरुपी स्वजाव छे जेमनो एवा, वळी केवल-दर्शन अने केवलज्ञानमय छे, ते श्रीसिद्धने ध्यातां थकां गुणनी खाण एवो पोतानो आत्माज सिद्ध थाय ॥ ३ ॥ महामंत्र एटले सूरिमंत्रना जपनार शुज ध्यानी एवा जला आचार्यने ध्यातां पंच प्रस्थानने साधतो थको प्राणी एटले आत्माज आचार्य होथ एटले थाय. हवे पांच प्रस्थाननां नाम कहीए छीए. एक विद्यापठ, बीजुं सौजाग्यपीठ, त्रीजुं लक्ष्मीपीठ, चोथुं मंत्रराजप्रयोगप्रीठ

अने पांचमुं सुमेरुपीठ. हवे एनुं विवरण लखीए छीए. प्रथम विद्यापीठ तेनो मंत्र चार पदनो वर्द्धमान विद्या प्रमुख सूरिमंत्र सवा कोटि जापपूर्वक जपतो साधने साधतो कोटिश्रुतनो जाण थाय. बीजुं सौभाग्यपीठ ते तेज पूर्वोक्त मंत्र विधिपूर्वक आराधवे करी सकल जनने वल्लभ, आदेय वचन सूरि होय. त्रीजुं लक्ष्मीपीठ ते तेज मंत्राराधने राजादि वश होय, महिमावंत होय, चोथुं मंत्रराजप्रयोगपीठ ते मंत्र आरधने सर्व इति ते उपद्रव, कामण, मोहन, वश्यादि होय. पांचमुं सुमेरुपीठ ते इंद्रादिकने मान्य, होय, गौतमादिकनी पेरे लब्धिवंत होय, अजेय होय, ॥ ४ ॥

तप सज्झाये रत सदा, द्वादश अंगनो ध्याता रे ॥
उपाध्याय ए आतमा, जगबंधव जगभ्राता रे ॥ वीर० ॥ ५ ॥
अप्रमत्त जे नित रहे, नवि हरषे नवि शोचे रे ॥
साधु सूधा ते आतमा, शुं मुंड्ये शुं लोचे रे ॥ वीर० ॥ ६ ॥
शम संवेगादिक गुणा, खय उपशम जे आवे रे ॥
दर्शन तेहज आतमा, शुं होय नाम धरावे रे ॥ वीर० ॥ ७ ॥

अर्थ—हवे चोथुं उपाध्यायपद कहे छे. तपस्या जघन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट भेदे करवामां तथा सज्झाय ध्यानमां सदा रक्त छे, राता छे, द्वादशांगीना ध्याता छे, एवा जे उपाध्याय तेनुं ध्यान करतां थकां ए आतमा तेज उपाध्यायपणुं पामे. ते उपाध्याय केवा छे ? तो के जगतना बंधव एटले संबंधी. मित्र तुल्य अने जगतना भ्राता एटले भाइ तुल्य एवा उपकारी श्रीउपाध्या-

यजी ते निश्चयथी आतमाज छे ॥ ५ ॥ हवे पांचमुं साधुपद वर्णवे छे. जे नित्य प्रत्ये अप्रमत्तपणे एटले सातमे गुणठाणे रहे, प्रमादनी आचरणा न करे, वळी स्तवना करवाथी हर्ष पण न करे, अने उपद्रव करवाथी शोच पण न करे, एवा सूधा साधु ते निश्चे आतमाज जाणवो, पण साधुनो वेश धारण करवाथी तथा मुंडन करवाथी, केशलोच करवाथी शुं थाय ? एथी कांइ परमार्थ नथी ॥ ६ ॥ हवे सम्यक्त्वपद वर्णवे छे. शम, संवेग, आदि शब्दथी निर्वेद अनुकंपा अने आस्तिक्यता, ए पांच गुण ते क्षय तथा उपशमे जे आवे, तेथी जे सम्यक्त्वदर्शन प्रगटे, तेने सम्यक्त्वदर्शन कहीए, ते आतमाज जाणवो, एम निश्चये विचारवुं, पण अमे शमकिती छीए, एवुं नाम धराव्याथी शुं थाय ? ॥ ७ ॥

ज्ञानावरणी जे कर्म छे, क्षय उपशम तस थाय रे ॥
तो होये एहज आतमा, ज्ञान अबोधता जाय रे ॥ वीर० ॥ ८ ॥
जाणो चारित्र ते आतमा, निज स्वभावमां रमतो रे ॥
लेश्या शुद्ध अलंकर्यो, मोहवने नवि भमतो रे ॥ वीर० ॥ ए ॥
इच्छारोधे संवरी, परिणति समता योगे रे ॥
तप ते एहीज आतमा, वरते निज गुण भोगे रे ॥ वीर० ॥ १० ॥

अर्थ—हवे ज्ञानपद वखाणे छे. ज्ञानावरणीय कर्म जे छे, तेनी पांच प्रकृति छे. तेमांहेली केटलीएक क्षय थाय, केटलीएक प्रकृति उपशम थाय, तो ए आत्मा तेज (ज्ञान के०) ज्ञानरूप (होय के०) थाय, अने अने अबोधता होय, ते जती रहे ॥८॥ हवे आठमुं चारित्रपद वर्णवे छे. आत्मा विभा-

वथी विरम्यो, निज स्वभावमां एटले पोताना आत्मस्वभावमां रमण करतो शुद्ध लेश्याए अलंकर्यो एटले शुकल लेश्याए विभूषित थको फरी मोहरुप वनने विषे भमतो नथी. तो तेज आत्मा ते चारित्र जाणवुं ॥ ९ ॥ हवे नवमुं तपःपद वखाणे छे. समतारुप थइ समताना योगमां आत्मानी परिणति थाय तो, स्वपरिणतिने योगे संवर गुणने आदरतो इच्छानो रोध करे, पोताना मूल गुणने भोगे एटले भोगववामां वर्त्ततो कषायना कटुक घटाडतो समता अने क्षमाना कंदुक वृद्धिवाळा करे, तो तप ते आत्मा जाणवो ॥ १० ॥

आगम नोआगमतणो, भाव ते जाणो साचो रे ॥
आतमभावे थिर होजो, परभावे मत राचो रे ॥ वीर० ॥ ११ ॥
अष्ट सकल समृध्दिनी, घटमांहे ऋध्दि दाखी रे ॥
तिम नव पद ऋध्दि जाणजो, आतमराम छे साखी रे ॥ वीर० ॥ १२ ॥
योग असंख्य (छे) जिन कह्या, नव पद मुख्य ते जाणो रे ॥
एहतणे अवलंबने, आतमध्यान प्रमाणो रे ॥ वीर० ॥ १३ ॥
ढाल बारमी एहवी, चोथे खंडे पूरी रे ॥
वाणी वाचक जशतणी, कोइ नये न अधूरी रे ॥ वीर० ॥ १४ ॥

अर्थ—माटे आगम ते सिद्धांत अथवा ज्ञान जाणवा, ते श्रुतज्ञान छे, अने नोआगम ते किया अथवा एक श्रुतज्ञान विना चार ज्ञान जाणवां, अथवा आगम ते ज्ञानीअनुपयोगी अने

नोआगम ते ज्ञानीउपयोग एम आगम नोआगम ए बेना भेद जाणी ए बेनो भाव ते साचो जाणो. ते साचो जाणीने चंचलता मटाडी आतमभावे स्थिर होजो, परभावमां राचशो मां. अहीं आगमथी भावनिक्षेपो लइने ए नव पद कह्यां छे. जे अरिहंतने उपयोगे ते ध्याने परिणम्यो. ते जीवने ऋजु-सूत्र नये अरिहंत कहीए. ते माटे अरिहंतपदने ध्यावतो अरिहंतपदवी नीपजावतो ते अरिहंत कहीए. एम नवे पदनी भावना करवी ॥ ११ ॥ माटे (सकल के०) सर्व जे अष्ट एटले अणिमा, लघिमा प्रमुख आठ सिद्धि तेनी समृद्धि एटले परिपूर्णता ते घटमांहे (दाखी के०) देखाडी छे, तेम ए नव पदनी ऋद्धि पण घटमांहेज जाणजो, एनो आतमाराम चिदानंद साक्षी छे ॥ १२ ॥ मोक्षसाधन करवाना तथा आत्मा शुद्ध थवाना असंख्यात योग (जिन के०) श्रीवीतराग देवे कह्या छे. ते सर्वमांहे ए नव पद ते मुख्य जाणो, जे माटे ए नव पदने अवलंबने जे आत्मध्यान करवुं, तेज प्रमाण छे ॥ १३ ॥ एवी चोथा खंडने विषे बारमी ढाल पूर्ण थइ छे. (वाचक के०) उपाध्याय श्रीयशोविजयजी कहे छे के, श्रीतीर्थंकरकथित वाणी ते नैगमादिक सात नयमांहेला कोइ नये पण अधूरी नथी, सर्व नये सम्मत छे. अथवा मारी वाणी ते कोइ नये अधूरी नथी. एम बे प्रकारे अर्थ कवीश्वरे सूचव्यो छे. अथवा वाणी "वाचक जश तणी, कोइ थइ न अधूरी रे" एवो पाठ पण केटलीएक प्रतोमां लखेलो छे ॥ १४ ॥

॥ दोहा ॥

वचनामृत जिन वीरनां, निसुणी श्रेणिक भूप ॥
आनंदित पहोतो घरे, ध्यातो शुद्ध स्वरुप ॥ १ ॥

कुमतितिमिर सवि टाळतो, वर्द्धमान जिनभाण ॥
भविककमल पडिबोहतो, विहरे महियल जाण ॥ २ ॥
ए श्रीपाल नृपतिकथा, नव पद महिम विशाल ॥
भणे गुणे जे सांभले, तस घर मंगलमाल ॥ ३ ॥

अर्थ––हवे एवां श्रीवीर जिनेश्वरनां अमृत समान वचन सांभळीने श्रेणिक राजा श्रीवीरने नमी आनंदित थको पोताने घेर पहोंच्यो, चित्तमां शुद्ध स्वरुप चिदानंदघनने ध्यातो थको प्रवर्त्ते छे ॥ १ ॥ अने कुमतिरुप (तिमिर के०) अंधकार ते सर्वने टाळतो, (जिन के०) सामान्य केवलीने विषे (भाण के०) सूर्य सरखो, संपूर्ण षड्द्रव्यना स्वरुपनो जाण एवो श्रीवर्द्धमान स्वामी ते भविकरुप कमलने प्रतिबोध देतो (महियल के०) महीतल जे पृथ्वीतल तेने विषे विचरे छे ॥ २ ॥ जेमां (विशाल के०) मोटो नव पदनो महिमा छे, एवी ए श्रीपाल राजानी कथा तेने जे प्राणी भणे, गुणे अने सांभळे तेना घरने विषे मांगलिकनी माला थाय ॥ ३ ॥

॥ ढाल तेरमी ॥ राग धन्याश्री ॥

॥ थुणीयो रे प्रभु तु सुरपति जिन थुणीयो ॥ ए देशी ॥

तूठो तूठो रे मुज साहिब जगनो तूठो ॥
ए श्रीपालनो रास करतां, ज्ञान अमृतरस वूठो रे ॥ मुज० ॥ १ ॥
पायसमां जिम वृद्धिनुं कारण, गोयमनो अंगुठो ॥
ज्ञानमांहि अनुभव तिम जाणो, ते विण ज्ञान ते जूठो रे ॥ मुज० ॥ २ ॥

उदकपयोमृतकल्पज्ञान तिहां त्रीजो अनुभव मीठो ॥
ते विण सकल तृषा किम भांजे, अनुभव प्रेम गरीठो रे ॥ मुज० ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे आ रासनो प्रारंभ कर्यो हतो ते कार्य पूर्ण थयुं. तेनो आनंद उपन्यो, तेथी कवीश्वर अनुभवज्ञाननी महत्तापूर्वक हर्षनां वचन कहे छे के, मुजने जगतनो साहेब जे श्रीजिनेश्वर ते संतुष्ट थयो. ए श्रीपालनो रास करतां ज्ञानरुप अमृतरसनो वरसाद थयो ॥ १ ॥ (पायसमां के०) खीरमांहे जेम श्रीगौतमस्वामीनो अंगुठो वृद्धिनुं कारण छे. जेणे खीरना एक पडघामांथी पंदरसें ने त्रण तापसने भोजन कराव्युं, तेम ज्ञानमांहे पण अनुभवज्ञान ते वृद्धिनुं कारण जाणो. ते अनुभवज्ञान विना जे ज्ञान छे, ते जूठो एटले मिथ्या जाणवुं, माटे अनुभवज्ञान मोटुं छे ॥ २ ॥ ज्ञान त्रण प्रकारनुं छे. एक व्याकरणादि, शब्दशास्त्र, काव्यशास्त्र ते नव रसादिकनां शास्त्र इत्यादिक लौकिक शास्त्र तथा प्राकृत, चरित्रानुवाद, कथानक, चोपाइ, रास, भाषा प्रमुख ते (उदक के०) उदककल्पज्ञान एटले पाणी सरखु ज्ञान जाणवुं. जेम पाणी पीधे थके तृषा मटे, पण थोडी वार पछी वळी लागे, तेम ग्रंथ सांभळे, भणे, वांचे त्यां सुधी रस उपजे, पण पछी कांइ नहीं. तथा बीजुं आगम सूत्र सिद्धांतनुं उपयोगरहितपणे ज्ञान ते पयःकल्पज्ञान एटले दुध सरखु जाणवुं. जेम दुधनुं पान करवाथी तृषा अने क्षुधा बेहु मटी जाय, परंतु केटलेक काळे फरी उदय थाय. त्रीजुं अमृतकल्पज्ञान ते श्रद्धापूर्वक आगमज्ञान भेदभाव धारीने उपयोगसहितपणे वर्त्तन, ते जेम अमृतपान करवाथी क्षुधा, तृषा, रोग, शोक, उपद्रव अने व्याधि प्रमुख सर्व दूर थइ जाय, फरी पाछा उदय आवेज नहीं, ते त्रीजुं ज्ञान अनुभवज्ञान कहेवाय छे, अने ते मीठुं छे—श्रेष्ठ छे. ॥ तुंमी

छे, तेथी अनुभवज्ञान विना सकल अनादि काळनी भवभ्रमणरुप तृषा केम भांगे ? माटे अनुभवनो प्रेम ते गरीठो एटले मोटो–वडेरो छे ॥ ३ ॥

प्रेमतणी परे शीखो साधो, जोइ सेलडी सांठो ॥
जिहां गांठ तिहां रस नवि दीसे, जिहां रस तिहां नवि गांठो रे ॥ मुज० ॥ ४ ॥
जिनही पाया तिनही छिपाया, ए पण एक छे चीठो ॥
अनुभव मेरु छिपे किम महोटो, ते तो सघले दीठो रे ॥ मुज० ॥ ५ ॥
पूरव लिखित लिखे सवि लेइ, मसी कागळ ने कांठो ॥
भाव अपूरव कहे ते पंडित, बहु बोले ते बांठो रे ॥ मुज० ॥ ६ ॥

अर्थ––माटे जेम सांसारिक प्रेमने जोडवुं, देवुं, लेवुं करी एकपणुं करे ते प्रेमनी परे अनुभवने शीखो, साधो, शेलडीना सांठानुं दृष्टांत जोइने. जेम शेलडीना सांठांमांहे ज्यां गांठ होय, त्यां रस देखाय नहीं, अने ज्यां रस होय त्यां गांठ न होय. एनी परे अनुभव प्रेम पण जाणवो. एटले ज्यां कर्मरुप गांठ छे त्यां अनुभवरस नथी, अने ज्यां अनुभवरस छे त्यां कर्मरुप गांठ नथी ॥ ४ ॥ कोइक कहे छे के, अनुभवनो रस जेणे पाम्यो, तेणेज छिपाव्यो, माटे प्रगट देखाय नहीं. ए कहेवत पण एक चीठो एटले कागळनी चीठीप्राय छे, केमके अनुभवरुप मोटो मेरु पर्वत ते छिपायो केम छिपे ? ते तो सघले दीठो छे, एटले सर्वत्र छे. एवुं जिनवचनथी जाणवुं. वस्तुतः दीठामां आवे, पण जेणे पाम्यो, ते तेनोज आत्मा जाणशे, परंतु बीजो कोइ पण न जाणे ॥ ५ ॥ मसी ते शाइ, कागळ अने कांठो ते कलम ए त्रण चीज लइने पूरव लिखित एटले पूर्वे लखेलां

जे पानां पोठां होय, तेने जोइने सर्व कोइ लखी नाखे, ते तो सुगम छे, पण जे पूर्वे कोइए लख्या न होय, एवा अपूर्व नाव कहे, ते पंमित जाणवो, अने जे बहु बोले एटले घणुं बोले, ते लबाम जाणवो ॥ ६ ॥

अवयव सवि सुंदर होय देहे, नाके दीसे चाठो ॥
ग्रंथज्ञान अनुनव विण तेहवुं, शुष्क जिस्यो शुकपाठो रे॥ मुज० ॥ ७ ॥
सशंय नवि नांजे श्रुतज्ञाने, अनुनव निश्चय जेठो ॥
वादविवाद अनिश्चित करतो, अनुनव विण जाय हेठो रे ॥ मुज० ॥ ८ ॥
जिन जिम बहुश्रुत बहुजनसंमत, बहुल शिष्यनो शेठो ॥
तिम तिम जिनसासननो वयरी, जो नवि अनुनव नेठो रे ॥ मुज० ॥ ए ॥

अर्थ—वळी एक दृष्टांत कहे छे के, (देहे के०) शरीरने विषे अंगोपांगादिक सर्व **अवयव** सुंदर होय, अने नाके चाठुं होय, ते जेम खराब देखाय, एटले सर्व अवयवनी शोना ते कुशोना जेवी थाय, तेम ग्रंथ घणाय जाण्या होय, ग्रंथनुं ज्ञान सबल होय, परंतु अनुनव न होय, तो ते कंठशोषनी परे निरर्थक जाणवुं जेम (शुक के०) पोपट ते अज्ञानी थको मनुष्यनी प्रेरणाए अचरे अचरे राम इत्यादिक पाठ करे, तेम श्रुतपाठ ते कंठशोष जाणवो ॥ ७ ॥ जेने अनुनवनुं ज्ञान न होय, ते श्रुतज्ञाने करी मननां संशय नांगी शके नहीं, माटे निश्चयथी अनुनवज्ञान (जेठो के०) ज्येष्ट–मोटुं जाणवुं. वाद ते स्वधर्मनी चर्चारूप अने विवाद ते परमतखंमरुप एवा वादविवादमां पण अनिश्चित एटले वितंमावाद ते खोटो वाद करतां अनुनव विना हारे, हेठो

पडे जोंगो पडे, अथवा सन्नामां नीचुं जोवुं, पडे ॥ ८ ॥ जेम जेम बहुश्रुत होयेएटले घणुं जाण्यो होय. अने बहुजनसंमत एटले घणा जनने मान्य होय, तथा (बहुल शिष्यनोके०) घणा शिष्यनो शेठो एटले श्रेष्ठ स्वामी होय, तेम तेम ते जिनशासननो वैरी जाणवो. जोनेट अनुन्नव न होय तो, माटे अनुन्नवनी मुख्यता बे ॥ ९ ॥

माहरे तो गुरुचरणपसाये, अनुन्नव दिलमां पेठो ॥
ऋध्धि वृध्धि प्रगटी घटमांहि, आतमरति हुइ बेठो रे ॥ मुज० ॥ १० ॥
उग्यो समकित रवि जलहलतो, न्नरमतिमिर सवि नाठो ॥
तगतगता दुर्नय जे तारा, तेहनो बल पण घाठो रे ॥ मुज० ॥ ११ ॥
मेरुधीरता सवि हर लीनी, रह्यो ते केवल न्नाठो ॥
हरी सुरघट सुरतरुकी शान्नो, ते तो माटी काठो रे ॥ मुज० ॥ १२ ॥
हरव्यो अनुन्नव जोर हतो जे, मोहमल्ल जग लूंठो ॥
परि परि तेहाना मर्म देखावी, न्नारे कीधो जुंठो रे ॥ मुज० ॥ १३ ॥

अर्थ—मारे तो नीज गुरुचरणाप्रसादथी अनुन्नव दिलमांहि एटले चिंतमांहे पेठो, एटले प्रतिष्ठित थयो. हवे ऋद्धि अने वृद्धि सर्व मारा घटमांहे प्रगटी, तेथी आतमरति शातामय थइ बेठो. ए कविनां वचन गर्वित बे. वळी एवुं पण जाणीए ढीए जे, अनुन्नववंत जीवने होय, तेज सूचव्यां हशे, पण सूत्रानुसारे एम जणातुं नथी ॥ १० ॥ जे वारे समकितरुप सूर्य जलहलतो

घटमां उग्यो ते वारे भ्रमरुप (तिमीर के०) अंधकार जे हतो, ते सर्व नाठो. वळी सूर्य उग्याथी तगतगता तारानुं बल जेम घटी जाय, तेम अहीं (दुर्नय के०) माठा नयरुप जे तारा हता, तेनुं बल जे तेज ते पण (घाठो के०) विघटित थयुं, एटले क्षय पाम्युं ॥ ११ ॥ अनुभवज्ञानीए मेरु पर्वतनी धिरता जे हती, ते सर्वे हरि लीधी. ते वारे ते केवल भाठो एटले पत्थर समान रह्यो, वळी सुरघट जे कामकुंभ तथा सुरतरु जे कल्पवृक्ष तेनी शोभा पण सर्व हरी लीधी, ते वारे ते सुरघट तो केवल माटी समानज रह्यो, अने सुरतरु ते (काठो के०) काष्ठ समान रह्यो ॥ १२ ॥ वळी जगतमां मोहरुप मल्ल ते (लुंठो के०) महापराक्रमी छे, तेनुं जे जोर हतुं, ते अनुभवे हरव्यो एटले हठाव्युं, हठावीने पछो ते मोहना परे परे मर्म देखावी एटले तेनां छिद्र हतां ते सर्वे प्रगट करी देखाडीने तेने भारे ठुंठो कीधो, एटले अत्यंत भ्रष्ट कीधो, फरी ढुकडो न आवे, एवो कीधो. एवो अनुभव आत्मा साथे लीन थयो. जे कोइनो दूर करयो, पण दूर न थाय ॥ १३ ॥

अनुभव गुण आव्यो निज अगे, मिट्यो रुप निज माठो ॥
साहिब सन्मख सुनजर जोतां, कोण थाये उपरांठो रे ॥ मुज० ॥ १४ ॥
थोडे पण दंभे दुःख पाम्या, पीठ अने महापीठो ॥
अनुभववंत ते दंभ न राखे, दंभ धरे ते धीठो रे ॥ मुज० ॥ १५ ॥
अनुभववंत अदंभनी रचना, गायो सरस सुकंठो ॥
भाव सूधारस घट घट पीयो, हुर्ज पूरण उतकंठो रे ॥ मुज० ॥ १६ ॥

अर्थ—अनुभवना गुण जे वारे पोताना अंगे आव्या ते वारे (निज के०) पोतानुं जे

अनादि काळनुं जवपरंपरा करवारुप मातुं रुप हतुं ते मटयुं. कारण के पोतानो साहेब ते सुनजर एटले जली नजरे करी सन्मुख जोतां थकां बीजो कोण जपरांगो एटले पराङ्मुख थाय ? ॥ १४ ॥ थोमो पण दंज जो पीठे अने महापीठे करयो, तो ते दुःख पाम्या, धर्ममां कपट करयुं, तेथी स्त्री-वेदपणुं पाम्या, ते माटे जे अनुजववंत प्राणी होय, ते (दंज के०) कपट न राखे, अने जे दंज राखे, ते धीठो एटले मूर्ख शठ जाणवो ॥ १५ ॥ अनुजववंत ते (अदंज के०) अकपटी कपट रहित, तेनी रचना तेने रसे करी सहित जले कंठे करी गाउं. एनी मध्यगत जे जाव तद्रुप सुधारस एटले जे अमृत समान रस तेने घट घट पीयो. ते पीतां (उतकंठे के०) उत्सुक अर्थात् तरष पामेला एवा तमे पूरण तृप्त थाउं. अथवा अमृत समान रस ठे, तेने तमे घट घट पीया अने पीतां पूर्ण उत्कंठित थाउं ॥ १६ ॥

॥ कलश ॥ राग धन्याश्री ॥ ते तरीया रे भाइ ते तरीया ॥ ए देशी ॥

तपगछनंदन सुरतरु प्रगट्या, हीरविजय गुरुराया जी ॥
अकबरशाहे जस उपदेशे, पमह अमारि वजाया जी ॥ १ ॥
हेमसूरि जिनशासनमुद्राए, हेम समान कहाया जी ॥
जाचो हीरो जे प्रजु होतां, शासन सोह चढाया जी ॥ २ ॥
तास पटे पूर्वाचल उदयो, दिनकर तुल्य प्रतापी जी ॥
गंगाजल निर्मल जस कीरति, सघले जगमां व्यापी जी ॥ ३ ॥
शाह सजामां वाद करीने, जिनमत थिरता थापी जी ॥
बहु आदर जस शाहे दीधो, बिरुद सवाइ आपी जी ॥ ४ ॥

अर्थ—तपगछरुप नंदनवनने विषे सुरतरु एटले कल्पवृक्ष समान श्रीहीरविजय गुरु-राजजी प्रगट थया. जेमना उपदेशथी बादशाह अकबरशाहे अमारीनो पडह वगडाव्यो ॥ १ ॥ ते प्रभु श्रीहीरविजय सूरि तो श्रीजिनशाशनरुप मुद्रा एटले वींटी तेने विषे जाचो हीरो एटले जात्यवंत हीरा समान होता हवा. जेणे जिनशासननी घणी शोभा चढावी. ते वखते हेमसुरि ते श्रीजिनशासनरुपमुद्रामां हेम समान कहेवाणा ॥ २ ॥ ते श्रीहीरविजय सुरिना पाटरुप पूर्वाचल एटले उदय पर्वतने विषे दिनकर एटले सुर्य तुल्य प्रतापवंत हता, जेमनी कीर्त्ति गंगाजलनी परे निर्मल एवी जगतमां सर्वत्र व्यापी रही छे ॥ ३ ॥ वळी जेमणे शाह एटले बादशाहनी सभामांहे वाद करीने सर्व अन्य दर्शनोनुं खंडन करी एक सत्यपणे श्रीजिनमतनी स्थिरता स्थापन करी, तेथी जेमने बादशाहे घणो आदर आप्यो, अने बिरुद सवाइ एटले जगगुरुनी पदवी आपी ॥४॥

श्रीविजयदेव सूरि तस पटधर, उदया बहु गुणवंता जी ॥
जास नाम दश दिशि छे चावुं, जे महिमाए महंता जी ॥ ५ ॥
श्रीविजयप्रभ तस पटधारी, सूरि प्रतापे छाजे जी ॥
एह रासनी रचना कीधी, सुंदर तेहने राजे जी ॥ ६ ॥
सूरि हीर गुरुनी बहु कीरति, कीर्त्तिविजय उवझाया जी ॥
सीस तास श्रीविनयविजय वर, वाचक सुगुण सोहाया जी ॥ ७ ॥
विद्या विनय विवेक विचक्षण, लक्षण लक्षित देहा जी ॥
सोभागी गीतारथ सारथ, संगत सखर सनेहा जी ॥ ८ ॥

अर्थ—एवा श्रीविजयसेन सूरि थया. वळी तेमनी पाटे बहु गुणवंत एवा श्रीविजय-देव सूरिश्वर उदय पाम्या. जेमनुं नाम दश दिशाने विषे (चावुं के०) प्रख्यात छे तथा जे महिमाए करी महंता एटले मोटा हता, अथवा जे महिमां एटले पृथ्वीमां महंता एटले मोटा हता ॥ ५ ॥ तेमना पट्टधारी श्रीविजयप्रभ सूरि, ते सूरि एटले पंडित अने प्रतापी एटले तेजस्वी अर्थात् सूर्य जेवा तेजस्वी प्रतापे करी छाजता थया. तेमना सुंदर एटले मनोहर राज्यमां आ श्रीपाल राजाना रासनी रचना कीधी ॥ ६ ॥ ते पूर्वोक्त बहु कीर्त्तिना धरनारा सूरि श्रीहीर-विजय गुरुनी साक्षात् रुपवती बहु कीर्त्तिज जाणे होय नहीं ? एवा श्रीकीर्त्तिविजयजी उपाध्याय थया. तेमना (वर के०) प्रधान शिष्य (वाचक के०) उपाध्यायपणाना रुडा गुणे करी शोभायमान श्रीविनयविजयजी थया. ॥ ७ ॥ ते विद्याए करी, विनये करी तथा विवेके करी विचक्षण थया. जेनुं (देह के०) शरीर ते उत्तम लक्षणे करी लक्षित हतुं. वळी सौभाग्यवंत, गीतार्थना समूहने विषे सार्थकपणुं छे जेमनुं, एवा एटले गीतार्थपणाने सार्थक करनारा, वळी जेनी संगत एटले सोबत ते सखर एटले सारी हती, रुडी हती, वळी रुडा स्नेहवाला हता ॥ ८ ॥

संवत सत्तर अडत्रीसा वरसे, रही रानेर चोमासे जी ॥
संघतणा आग्रहथी मांड्यो, रास अधिक उल्लासे जी ॥ ९ ॥
सार्द्ध सप्त शत गाथा विरची, पहोता ते सुरलोके जी ॥
तेहना गुण गावे छे गोरी, मिली मिली थोके थोके जी ॥ १० ॥
तास विश्वासभाजन तस पूरण, प्रेम पवित्र कहाया जी ॥
श्रीनयविजयविबुधपयसेवक, सुजशविजय उवझाया जी ॥ ११ ॥

भाग थाकतो पूरण कीधो, तास वचन संकेते जी ॥
तिणे वळी समकितदृष्टि जे नर, तेहतणे हित हेते जी ॥ १२ ॥
जे भावे ए भणशे गुणशे, तस घर मंगलमाला जी ॥
बंधुर सिंधुर सुंदर मंदिर, मणिमय झाकझमाला जी ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीविनयविजयजी उपाध्याये संवत् सत्तरसें ने आम्त्रीशना वर्षमां (श्रीरानेर के०) रांदेर गामने विषे चोमासुं रहीने श्रीसंघना आग्रहथी आ रासने अधिक उल्लासे करवा मांड्यो ॥ ए ॥ तेनी (सार्द्ध के०) पचास अने (सप्त शत के०) सातसें एटले सातसें पचास गाथा (विरची के०) रचीने श्रीविनयविजयजी उपाध्याय देवलोके पहोंच्या. जेना गुणने (गोरी के०) स्त्रीउं ते थोके थोके मली मलीने गाए छे ॥ १० ॥ ते श्रीविनयविजयजी उपाध्यायना विश्वासना भाजनरुप, वळी संपूर्ण प्रेमवंतनुं पवित्र बिरुद कहेवरावता एवा जे श्रीनयविजय पंडितना पदकमलना सेवक एवा यशोविजयजी उपाध्याय ॥ ११ ॥ तेमने श्रीविनयविजय उपाध्यायजीए आ रास पूर्ण करवाने कहेलुं हतुं, माटे तेमना वचननो संकेत हतो, तेणे करीने तथा वळी समकितदृष्टि जे नर तेना हितने (हेते के०) कारणे आ रासनो जे थाकतो एटले अधूरो रहेलो भाग, ते पूर्ण कीधो ॥ १२ ॥ ए श्रीसिद्धचक्रजीना रासने भावे करीने जे प्राणी भणशे गुणशे, तेना घरने विषे मांगलिकनी माला थशे. तथा ते (बंधुर के०) उन्नत मोटा एवा (सिंधुर के०) हाथी पामशे, (सुंदर के०) रुडां मंदिर पामशे, तथा मणिरत्ने जडाव एवा झाकझमाल एटले मुकुट कुंडल आभूषणादिक पामशे ॥ १३ ॥

देह सबल ससनेह परिछद, रंग अभंग रसाला जी ॥
अनुक्रमे तेह महोदय पदवी, लहेशे ज्ञान विशाला जी ॥ १४ ॥

अर्थ—वळी सबल एटले बलवान् देह पामशे, स्नेहालो पर्षदा पामशे तथा अभंगपणे रसाल एवा (रंग के०) आनंद पामशे, ते प्राणी अनुक्रमे महोदय एटले मोक्षपदवी पामशे, तथा (विशाला के०) मोटुं ज्ञान पामशे ॥ १४ ॥

इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्त्तिविजयगणिशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचिते श्री श्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबंधे तन्मध्ये उपाध्यायश्रीयशोविजयगणिपूरितेऽयं चतुर्थः खंडः संपूर्णः ॥ तत्समाप्तौ समाप्तः श्रीपालरासः ॥ सर्व खंड चार, तत्र प्रथमखंडे ढाल अगीयार, द्वितीयखंडे ढाल आठ, तृतीयखंडे ढाल आठ, चतुर्थखंडे ढाल चौद, सर्व ढाल एकतालीश, तन्मध्ये गाथा ॥१२५१॥ ग्रंथाग्रंथ श्लोक ॥१८२५॥

इति श्रीपालरासस्य बालावबोधे चतुर्थः खंड समाप्तः ॥ ४ ॥ तत्समाप्तौ समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥ बालावबोधसंख्या ७३००, मूलश्लोकसंख्या १८२५, सर्वसंख्या ९१२५ ॥

अहीं प्रसंगथी उजमणानो विधि लखीए छीए. साडा चार वर्षे एकाशी आंबिले नव ओळी पूर्ण थाय, ते वारे उजमणुं करे. ते हालना प्रवर्त्तन मुजब विशाल श्रीजिनेश्वरना भुवनने विषे अथवा जे कोइ मोटुं विस्तारवंत उजमणुं करता होय, ते पोताना घरने विषे शुद्ध निरवद्य विस्तारवंत मोकळी जगाने सुशोभित करी त्यां श्रीसिद्धचक्रजीना मंडपनी रचना करे. ते आ प्रमाणे के–प्रथम तो वचमां अरिहंतपदने श्वेत धान्यमय स्थापे, अने पूर्व दिशाए सिद्धपदने रक्त धान्यमय स्थापे, वळी दक्षिण दिशे आचार्यपदने पीतवर्ण धान्यमय स्थापे, तथा पश्चिम

दिशे उपाध्यायपदने नीलवर्ण धान्यमय स्थापे, अने उत्तर दिशाए साधुपदने श्यामवर्ण धान्यमय स्थापे. पछी चार विदिशाने विषे दर्शन, ज्ञान चारित्र अने तप, ए चार पदने श्वेतवर्ण धान्यमय तेमांहे उत्तर पूर्व वच्चे इशान खुणे दर्शनपद स्थापवुं, अने पूर्व दक्षिण वच्चे अग्निखुणे ज्ञानपद स्थापवुं, तथा दक्षिण पश्चिम वच्चे नैर्ऋत्य खूणे चारित्रपद स्थापवुं, वळी पश्चिम उत्तर वच्चे वायव्य खूणे तपःपद स्थापवुं. ए रीते नव पांखडीनुं कमल करी नव पदनी स्थापना करीए. पछी त्रण वेदिकायुत पीठिकानी रचना करीए. तेमांहे पहेली वेदिका रक्तवर्ण धान्यमयी, बीजी पीतवर्ण धान्यमयी अने त्रीजी श्वेतवर्ण धान्यमयी तेमां पहेली वेदिकाने पांचवर्ण धान्यना कांगरा, बीजी वेदिकाने रक्तवर्ण धान्यना कांगरा अने त्रीजी वेदिकाने पीतवर्ण धान्यना कांगरा करे. इत्यादि प्रकारपूर्वक. वळी ते उपरे नव गढ प्राकार करे, धान्यना रंग तथा पदना रंग कह्या, ते रीते करी मांडीने जे वस्तुउ ढोकीए एटले चडावीए, ते वस्तुनां नाम सामान्य प्रकारे नीचे लखीए छीए.

नव देरासर.	नव सिंहासन.	नव रकाबी.	नव मंगलदीपक.
नव जीर्णोद्धार.	नव कलश.	नव घंटडी.	नव चंद्रवा, नव पुंठीयां.
नव जिनबिंब.	नव कटोरी.	नव नोकरवाली.	नव तोरण.
नव सिद्धचक्रना गटा.	नव चंदनना कटका.	नव थापना.	नव वासकुंपी.
नव सिद्धचक्रनी पिठिका	नव केशरनां पडिकां.	नव आचमनी.	नव कांबली.
नव धर्मशाला.	नव वालाकूंची.	नव त्रांबाकुंडी.	नव पछेडी, नव छत्र.
नव मुकुट.	नव धोतीयां.	नव अष्टमांगलिक.	नव चामर.
नव झरमर.	नव अंगलूहणां.	नव आरती.	नव मोरपिछिनी.
नव तिलक.	नव मुखकोश.	नव धूपधाणां.	नव वाटकी, नव कचोलां.

नव थाळी, नव पुंजणी.
नव केशर घसवाना
ओरशीया.
नव दीवी, नव बाजोठ.
नव ध्वजा, नव घंट.
नव फानस.
नव हांडा, नव त्रांबडी.
नव स्थापनानां उपकर.
नव वाटका.
नव अगरबत्ती.
नव बरास, नव अगर.
नव प्याला.
नव प्रभावना.
हीरा चोत्रीश.
चुनीओ राती एकत्रीश.
पीरोजी पीले वर्णे बत्रीश.
चुनीओ नीली पचीश.
चुनीओ काळे वर्णे सत्या-
वीश अथवा पांच.
मोती नंग २३०.
रुपानो वरग १००.
सोनेरी वरग १००.
लाखीणो हार एक.
श्रीफलना गोटा पंचवर्णी.
नव ग्रहनी स्थापना.
हवे ज्ञाननां उपकरण,
नव श्रीपालना रास.
बीजां नव नव पुस्तको.
गणणानी टीप नव.
नव रुमाल, नव पाठां.
नव ठवणी, नव कवली.
नव सापडा सापडी.
नव लेखण.
नव चाकु.
नव कतरणी (कातर.)
नव डाबला.
नव डाबली.
नव खडीया.
नव हिंगलोनां वासण.
नव पाटली.
नव ओलीया.
नव पाटी.
नव पुस्तक राखवाना
डाबला.
नव दोरा.
नव चाबखी.
नव वासक्षेपना वाटवा.
नव वतरणां.
नव कांबी.
हवे चारित्रनां उपकरण
नव पात्रां.
नव पडला.
नव झोली.
नव चोलपट्टा.
नव संथारीयां.
नव कांबली ओघानी.
नव कपडां.
नव डांडा.
नव ओघा.
नव मुहपत्ति.
नव कल्पसुत्र.
नव तरपणी.
नव चरवला.
नव चारवलानी डांडी.
इति उजमणानो विधि.

